

שבוע פרשת ויקרא

(10 - 16 March 13)

כ"ח אדר - ה' ניסן ה'תשע"ג

מפרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ. י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה'י' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין בזמן התפילה, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

היום, על לְבָבְךָ. וּשְׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלַכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדְךָ,
וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ.
וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ תִּשְׁמָעוּ אֵל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוֶּה
אֹתְכֶם הַיּוֹם, לֹאֲהַבְתָּ אֶת יי אֱלֹהֵיכֶם וּלְעַבְדוֹ, כְּכֹל
לְבַבְכֶם וּבְכֹל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֵּר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה
וּמִלְקוֹשׁ, וְאִסַּפְתִּי דָגְגֶיךָ וְתִירְשֶׁךָ וְיִצְהָרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדֶךָ
לְבִהְמֹתֶיךָ, וְאָכְלָתָּ וְשִׂבַּעְתָּ. הִשְׁמָרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם,
וּסְרַתֶּם וּעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה
אָף יי בְּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֵּר וְהִאֲדָמָה לֹא
תֵּתֵן אֶת יְבוּלָהּ, וְאִבַּדְתֶּם מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטְּבֵחָ אֲשֶׁר יי
נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם,
וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יַדְכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם.
וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלַכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ
וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
נִשְׁבַּע יי לְאַבְתִּיכֶם לָתֵת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יי אֵל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל גַּפְנֵי בְגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם,
וְנָתַנּוּ עַל צִיצִית הַכֹּהֵן, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית,
וְרֵאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מְצוֹת יי, וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא
תִתּוּרוּ אַחֲרַי לְבַבְכֶם וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זֵוִים
אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת כָּל מְצוֹתַי, וְהָיִיתֶם
קְדוֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֹתְכֶם,
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיּוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי
אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.

נכון לומר קודם התפילה:

הַרְיָנִי מִקְבַּל עָלַי מְצוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבַת לְרַעְךָ בְּמוֹךְ
מְצוּה לְהַתְּפַלֵּל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תַּפִּילַת שַׁחֲרִית כּוֹלָל שִׁיעוֹר תַּהֲלִים כּפִי
שִׁמְתַחֲלֵק לִימֵי הַחוּדֶשׁ.
יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁבְנָה בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ כְּתוֹרַתְךָ.
אֵךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבריל קופת-צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לכר משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשיתיות ב"ל"ה"י)) בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו יתפך ל"חדר ובית של צדקה".

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מִלְּךָ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי
בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך ליוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מִלְּךָ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוֹ
מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה
יי, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אֶהֱרֹן וְאֶל־בְּנָיו
לֵאמֹר כֹּה תְבַרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמֹר לָהֶם:
יְבָרְכֶךָ יְהוָה וְיִשְׁמְרְכֶךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַנֵּךְ: יִשְׂאֵל
יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיִשְׂם לָךְ שָׁלוֹם:
וְשָׂמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מִלְּךָ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְשָׁנוּ
בְּמְצוֹתָיו וְצִוְּנוּ לְהִנִּיחַ תַּפִּילִין:

הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של-יד לשל-ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מִלְּךָ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְשָׁנוּ
בְּמְצוֹתָיו וְצִוְּנוּ עַל מְצוֹת תַּפִּילִין:

קריאת שמע

שִׁמְעוּ יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאַהֲבַת אֶת יי אֱלֹהֶיךָ, כְּכֹל לְבָבְךָ וּכְכֹל נַפְשְׁךָ וּכְכֹל
מַאֲדֶךָ. וְהָיוּ תְדַבְּרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוֶּךָ

ב"ה יום שני יו"ד שבט ה'תשע"ג

רישום כמנויים ל"דבר מלכות"

לכל הרוצים והמעוניינים

שלום וברכה!

בתקופה הקרובה תחל התארגנות שונה בהפצת ה"דבר מלכות"

כל המעוניין ב"דבר מלכות" יירשם באתר

www.dvarmalchus.org/Register.aspx

או ישלח אימייל ל: Israel@DvarMalchus.org

וימלא את הפרטים הנחוצים

כל המעוניין לקבל לביתו חוברת "דבר מלכות" בודדת מידי שבוע יחוייב ב - 25 ש"ח לחודש.

כל המעוניין לקבל כמויות גדולות כפי שהיה עד עכשיו (על ידי העיתון ידיעות אחרונות כרגיל) יצטרך להזמין לפחות 5 חוברות "דבר מלכות" לשבוע כאשר העלות החדשית לכל חוברת תהיה 10 ש"ח לחודש.

נא לשים לב: כרנע עד שיתבהר המצב הרי משלוחים הביתה הם רק לחוברת אחת (אלא אם רוצים כמה משלוחים לאותה כתובת) ואילו האפשרות כמו שהייתה עד היום על ידי העיתון ידיעות אחרונות היא מ - 5 חוברות והלאה. וכמובן צריכים לציין ולסכם עם אותם חנויות שיסכימו לקבל עבורכם. ולשלוח לנו את הכתובת שלהם.

בשאר חלקי העולם נודיע ספציפית לכל מקום ומקום.

היות ואנו רק גוף בשר ודם ויכול להיות שתהיה תקופת הרצה שאיננו בטוחים שהכול יהיה כפי שצריך כך שאם תהיינה טעויות אנו מבקשים מראש את סליחתכם.

ב"ה יום שני יו"ד שבט ה'תשע"ג

שלום וברכה!

כדי לעודד את הלימוד והעיון ב"דבר מלכות"

הרי בקרוב נצא בעז"ה עם

פרסי עידוד ומלגות

מידי חודש בחודשו

לאלו שיירשמו כמנויים ויכתבו באופן רציני

על מה שמזופיע ב"דבר מלכות".

המלגות יהיו על תורתו של הרבי בסכומים:

10,000 ₪

5,000 ₪

2,000 ₪

על שאר דברי התורה

יינתנו בעז"ה מלגות חדשיות בסכומים הבאים:

5,000 ₪

3,000 ₪

1,000 ₪

מעבר לכך תהיה הגרלה לכל המנויים בארץ ישראל על

3 כרטיסי טיסה לרבי.

כל האמור לעיל ייעשה רק לאחר בדיקה וכו' שתעמוד בחוקי המדינה

וכו' ועל כך תינתן בעז"ה ידיעה מאוחר יותר.

בהצלחה

קיא

זה המזמור נאמר בא"ב ובכל פסוק שני אותיות ובכ' פסוקים אחרונים ג' אותיות, והמזמור קצר ונכבד ידבר במעשה הקדוש ברוך הוא וגדלים מעשי ה':

א הַלְלוּיָהּ | אֹדָה יְהוָה בְּכָל־לֵבב בְּסֹד יִשְׂרָיִם וְעֵדָה: ב גְּדֹלִים מַעֲשֵׂי יְהוָה דְּרוֹשִׁים
 לְכָל־חַפְצֵיהֶם: ג הוֹדִיָה־רַר פִּעְלוֹ וְצִדְקָתוֹ עֹמֶדֶת לְעַד: ד זָכַר עֲשֵׂה לְנַפְלְאוֹתָיו חֲנוּן וְרַחוּם
 יְהוָה: ה טָרַף נָתַן לִירָאָיו יִזְכַּר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ: ו כַּח מַעֲשָׂיו הַגִּיד לְעַמּוֹ לְתַת לָהֶם נַחֲלַת
 גֹּיִם: ז מַעֲשֵׂי יָדָיו אֱמֶת וּמִשְׁפָּט נְאֻמָּנִים כָּל־פְּקוּדָיו: ח סְמוּכִים לְעַד לְעוֹלָם עֲשׂוּיִם בְּאֱמֶת
 וַיִּשְׂר: ט פְּדוּת | שָׁלַח לְעַמּוֹ צִוָּה לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ קְדוֹשׁ וְנוֹרָא שְׁמוֹ: י רִאשִׁית חֲכָמָה | יִרְאֵת
 יְהוָה שֶׁכֵּל טוֹב לְכָל־עֲשִׂיהֶם תְּהַלְתּוּ עֹמֶדֶת לְעַד:

קיג

כו יסופר נפלאות מוציאת מצרים:

א הַלְלוּיָהּ | הִלְלוּ עַבְדֵי יְהוָה הִלְלוּ אֶת־שֵׁם יְהוָה: ב יְהִי שֵׁם יְהוָה מְבָרָךְ מְעַתָּה וְעַד־עוֹלָם:
 ג מִמְזֹרַח־שֶׁמֶשׁ עַד־מְבֹאֵא מְהַלֵּל שֵׁם יְהוָה: ד רַם עַל־כָּל־גֹּיִם | יְהוָה עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ:
 ה מִי בִיהוָה אֱלֹהֵינוּ הַמְגַבִּיהִי לְשַׁבֵּת: ו הַמְשַׁפִּילִי לְרֵאוֹת בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ: ז מְקִימֵי מַעֲפָר
 דָּל מְאֻשְׁפַת יָרִים אֲבִיוֹן: ח לְהוֹשִׁיבֵי עַם־נְדִיבִים עִם נְדִיבֵי עַמּוֹ: ט מוֹשִׁיבֵי | עֶקְרַת הַכִּיֹּת
 יֵאֱסֶה־בְּנִים שְׂמִחָה הַלְלוּיָהּ:

נקודות משיחות קודש - מזמור קיא

מעלת הנפלאות דלעתיד לבוא

א. איתא במדרש¹ עה"פ "זכר עשה לנפלאותיו - כל מה שעושה הקב"ה לצדיקים בעולם אינו כולם, אלא זכר הוא עושה להם, אלא כשיעשה לעולם הבא צדקתו עומדת לעד".
 וכתב הצמח צדק² "ואפשר לומר שכולל בזה אפילו נסים דיציאת מצרים, שהם רק זכר לבד מהנסים דלעתיד לבוא, וכמ"ש³ כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות⁴. . שלע"ל יהי גילוי פנימיות עתיק, משא"כ בימי משה לא הי' ההמשכה אלא מחיצוניות עתיק יומין. . וזהו זכר עשה לנפלאותיו היינו לבחי' אראנו נפלאות דלע"ל". והיינו שעפי"ז מבאר דיוק לשון הכתוב "לנפלאותיו".
 וממשיך שכן הוא גם בענין המצוות: ש"המצוות כולן הם זכר וסימן למה שיהי' לע"ל, דלמאן דאמר⁵ מצוות אינן בטלות לע"ל, יהי' באופן נעלה מאוד עד שקיום המצוה עכשיו רק זכר וסימן לזה. .

המשך בעמוד כח

(1) תהלים כאן.

(2) אוה"ת לתהלים (יהל אור) כאן ע' תלב ואילך.

(3) מיכה ז, טו.

(4) וידוע (ראה אוה"ת נ"ך עה"פ סק"ג ע' תפו). אוה"ת לתהלים (יהל אור) ע' קנד. סה"מ מלוקט ה ע' רנא) הפירוש ב"אראנו נפלאות",

הנפלאות שיהיו בגאולה העתידה יהיו נפלאות גם בערך הנפלאות שהיו ביציאת מצרים.

(5) נדה טא, ב.

מפתח כללי

- (א) סדר הנחת תפילין ב
- (ב) מזמורי תהלים קיא, קיג ה
- (ג) מאמר ד"ה ויקרא אל משה
שבת פרשת ויקרא, ה' ניסן ה'תשמ"ג ז
- (ד) שיחת ש"פ ויקרא
ה' ניסן ה'תשמ"ג טו
- (ה) לקוטי שיחות – פרשת ויקרא
(בלה"ק) כרך יב כ
- (ו) מתוך פניני לוי יצחק על התורה
לכ"ק הרה"ג הרה"ח המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל כו
- (ז) זכרונות אם המלכות הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה
ז"ל שניאורסאהן חוברת כד, תרגום מאידיש כז
- (ח) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת ויקרא כט
- (ט) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת ויקרא ל
- (י) שיעורי תהלים לשבוע פרשת ויקרא נב
- (יא) שיעורים בספר התניא (מוגה)
לשבוע פרשת ויקרא נג
- (יב) אמירת הנשיאים לתחילת חודש ניסן סא
- (יג) לוח "היום יום" לשבוע פרשת ויקרא סג
- (יד) הלכה יומית לעיון ברמב"ם סו
- שיעורי רמב"ם – מהדורת חזק :**
- (טו) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת ויקרא סט
- (טז) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת ויקרא קב
- (יז) – ספר המצוות לשבוע פרשת ויקרא קיא
- (יח) נביאים וכתובים
מלכים א פרק ט-י, תהלים פרק עו קיג
- (יט) משניות – מסכת בבא קמא
ביאור קהתי קטו
- (כ) עין יעקב מסכת יומא קכג
- (כא) מסכת עירובין עם ביאורים
מדף ב עד דף ט קכד
- מתורת רבותינו נשיאי חב"ד :**
- (כב) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציונים
אדמו"ר הזקן קנה
- (כג) שולחן ערוך הלכות שבת
אדמו"ר הזקן קנה
- (כד) תורה אור
אדמו"ר הזקן קנו
- (כה) שערי אורה
אדמו"ר האמצעי קנח
- (כו) מאמרי הצי"צ – מאמרי הצי"צ תרי"ד-תרט"ו
אדמו"ר ה"צמח צדק" קנט
- (כז) תורת שמואל תרל"ב
אדמו"ר מוהר"ש קס
- (כח) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב
אדמו"ר מוהרש"י קס
- (כט) ספר המאמרים קונטרסים
אדמו"ר מוהר"ייצ קסב
- (ל) לקוטי דיבורים
אדמו"ר מוהר"ייצ קסג
- (לא) דברי ימי חיי אדמו"ר הזקן
אדמו"ר מוהר"ייצ קסג
- (לב) אגרות קודש
אדמו"ר מוהר"ייצ קסה
- (לג) חומש לקריאה בציבור קסו
- (לד) לוח זמנים לשבוע פרשת ויקרא קעד
- (לה) סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש קעה

דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

1 וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו מֵאֵהָל מוֹעֵד לֵאמֹר¹,
 2 וְצִרְיָה לְהִבִּין², מְדוּעַ לֹא נִזְכָּר בַּפְּסוּק מִי הָיָה הַקּוֹרָא אֲלֵא
 3 נֹאמֵר "וַיִּקְרָא" סָתֵם מִבְּלֵי לִפְרֹט מִי קוֹרָא. וּבַפְּרָט³ הַשְּׂאֵלָה מִתְחַזְּקֵת יוֹתֵר
 4 לְאוֹר הָעוֹבְדָה שְׂאֲחֶרְפָּה פְּתִיב וַיְדַבֵּר ה' אֵל מֹשֶׁה, סָתֵם מִבְּלֵי
 5 לִפְרֹט שֶׁלִּפְנֵי הַדִּיבּוֹר הַיִּיתָה
 6 קְרִיאָה? ?

40 (על השכינה. הַתָּם, שְׁלִימוֹ דְּדָכְר וְנוֹקְבָא, אָדָם שֶׁת אֲנוּשׁ⁶,
 41 אָדָם שְׁלִימוֹ דְּכָר וְנוֹקְבָא, הָכָא נּוֹקְבָא וּשְׁלִימוֹת שֶׁל הַשְּׁפֵעָה הִיא
 42 כֹּאשֶׁר יִשְׁנֹו גַם מִשְׁפִּיעַ וְגַם מִקְבֵּל, גַּם בְּחִינַת זָכָר וְגַם בְּחִינַת נִקְבָה וְרַק אִז
 43 עֲנִיַן ה' "אָדָם" הוּא בְּשִׁלְמוֹת, וְכִיּוּן שְׂכָאן חֲסֵרָה שְׁלִימוֹת, נֹאמֵר "וַיִּקְרָא"
 44 בֹּאֵל"ף קִטְנָה (כִּפִּי שִׁיתְבָּאָר
 45 לְהִלְן). וְאֵילוֹ שֶׁם (בַּפְּסוּק) "אָדָם"
 46 שֶׁת אֲנוּשׁ" (שְׁבוּ כְּתוּב "אָדָם"
 47 בֹּאֵל"ף גְּדוּלָה), יֵשׁ שְׁלִימוֹת שֶׁל
 48 זָכָר וְנִקְבָה, וְכֹאן ב' "וַיִּקְרָא" נִקְבָה
 49 בְּלִבָּד, וְהִינֵנו שְׂמַחֲלֵק הַזּוּהָר
 50 מִחֲלָק וּמִבְדִּיל בֵּין אֶל"ף
 51 זְעִירָא שְׂפָפְרֶשֶׁת וַיִּקְרָא,
 52 לְאֶל"ף רַבְתִּי דְּאָדָם
 53 שְׂפָרִישׁ בְּתַחֲלִית סִפְרֵי דְּכָרִי-
 54 הַיְמִימִים, שְׂפָדְכָרִי-הַיְמִימִים
 55 קָשׁוּר עִם אָדָם דְּוֹד
 56 וּמְשִׁיחַ⁷, רֹאשֵׁי תִיבּוֹת "אָדָם"
 57 וְלָכֵן נֶאֱמַר דְּכָרִי הַיְמִימִים
 58 "אָדָם" עִם אֶל"ף רַבְתִּי
 59 אֶל"ף גְּדוּלָה.

בס"ד. שבת פרשת ויקרא, ה' ניסן
ה'תשמ"ג.

(הנחה בלתי מוגה)

וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו מֵאֵהָל מוֹעֵד לֵאמֹר¹,
 וְצִרְיָה לְהִבִּין², מְדוּעַ לֹא נִזְכָּר בַּפְּסוּק מִי הָיָה
 הַקּוֹרָא. וּבַפְּרָט³ שְׂאֲחֶרְפָּה פְּתִיב וַיְדַבֵּר ה' אֵל מֹשֶׁה,
 סָתֵם. גַּם צִרְיָה לְהִבִּין, מֵהוּ שְׂנַאָמֵר וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו
 מֵאֵהָל מוֹעֵד גו', דְּלִכְאוּרָה הָיָה לוֹ לְכַתּוּב וַיְדַבֵּר אֵלָיו
 בְּאֵהָל מוֹעֵד. גַּם צִרְיָה לְהִבִּין⁴, מֵה שְׂהָאֶל"ף דְּוַיִּקְרָא
 הִיא אֶל"ף זְעִירָא. דְּהִנְהָ יֵשׁ אַתָּוֹן זְעִירִין וְאַתָּוֹן בִּינּוּנִין
 וְאַתָּוֹן רַבְרָבִין, וְכֹל הַתּוֹרָה נִתְּקָבָה בְּאַתָּוֹן בִּינּוּנִין, וְאֶל"ף
 זָה הוּא מְאַתָּוֹן זְעִירִין. וּבִזְהַר⁵ אֵיתָא, הָכָא אֶל"ף זְעִירָא
 אֲמַאי, בְּגִין דְּהֵאֵי קְרִיאָה לֹא הוּא שְׁלִימוֹ. מֵאֵי טַעְמָא,
 דְּהָא הוּא בְּמִשְׁפָּנָא וּבְאַרְעָא אוּחְרָא, בְּגִין דְּשְׁלִימוֹ לֹא
 אֲשַׁתְּכַח אֶלָּא בְּאַרְעָא קְדִישָׁא. תּוֹ, הָכָא שְׂכִינְתָּא. הַתָּם,
 שְׁלִימוֹ דְּדָכְר וְנוֹקְבָא, אָדָם שֶׁת אֲנוּשׁ⁶, אָדָם שְׁלִימוֹ דְּכָר
 וְנוֹקְבָא, הָכָא נּוֹקְבָא. וְהִינֵנו שְׂמַחֲלֵק בֵּין אֶל"ף זְעִירָא
 שְׂפָפְרֶשֶׁת וַיִּקְרָא, לְאֶל"ף רַבְתִּי דְּאָדָם שְׂפָרִישׁ דְּכָרִי-
 הַיְמִימִים, שְׂפָדְכָרִי-הַיְמִימִים קָשׁוּר עִם אָדָם דְּוֹד וּמְשִׁיחַ⁷,
 וְלָכֵן נֶאֱמַר אֶל"ף רַבְתִּי.

44 בֹּאֵל"ף קִטְנָה (כִּפִּי שִׁיתְבָּאָר
 45 לְהִלְן). וְאֵילוֹ שֶׁם (בַּפְּסוּק) "אָדָם"
 46 שֶׁת אֲנוּשׁ" (שְׁבוּ כְּתוּב "אָדָם"
 47 בֹּאֵל"ף גְּדוּלָה), יֵשׁ שְׁלִימוֹת שֶׁל
 48 זָכָר וְנִקְבָה, וְכֹאן ב' "וַיִּקְרָא" נִקְבָה
 49 בְּלִבָּד, וְהִינֵנו שְׂמַחֲלֵק הַזּוּהָר
 50 מִחֲלָק וּמִבְדִּיל בֵּין אֶל"ף
 51 זְעִירָא שְׂפָפְרֶשֶׁת וַיִּקְרָא,
 52 לְאֶל"ף רַבְתִּי דְּאָדָם
 53 שְׂפָרִישׁ בְּתַחֲלִית סִפְרֵי דְּכָרִי-
 54 הַיְמִימִים, שְׂפָדְכָרִי-הַיְמִימִים
 55 קָשׁוּר עִם אָדָם דְּוֹד
 56 וּמְשִׁיחַ⁷, רֹאשֵׁי תִיבּוֹת "אָדָם"
 57 וְלָכֵן נֶאֱמַר דְּכָרִי הַיְמִימִים
 58 "אָדָם" עִם אֶל"ף רַבְתִּי
 59 אֶל"ף גְּדוּלָה.
 60 וְלְהִבִּין כְּלִזָּה יֵשׁ
 61 לְהַקְדִּים תְּחִלָּה מֵה
 62 שְׂפָתוֹב⁸ שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
 63 אוֹמֵר עַל עֲצֻמוֹ אֲנִי רֹאשׁוֹן
 64 וְאֲנִי אַחֲרוֹן גו', וּמִבְּאָר
 65 בְּזָה בְּדְרוּשֵׁי מֵאֵמְרֵי
 66 הַחֲסִידוֹת שֶׁל רַבּוֹתֵינוּ
 67 נִשְׂאִינּוּ (בְּלִקּוּטֵי תוֹרָה)
 68 לְרַבְּנוּ הוֹזֵק בְּמֵאֵמֵר דְּבִּוּר-
 69 הַמִּתְחִיל וַיִּקְרָא, וְכֵן
 70 בְּמֵאֵמְרֵי חֲסִידוֹת שֶׁל רַבּוֹתֵינוּ
 71 בְּדוּרוֹת הַבָּאִים עַד לְדְבִוּר-
 72 הַמִּתְחִיל וַיִּקְרָא תְּרַע"ח
 73 וְלֹאֲחֶרֶי-זָה⁹ וְכֵן בְּמֵאֵמְרִים
 74 מֵאוּחְרִים יוֹתֵר), דְּאֲנִי קָאֵי
 75 עַל בְּחִינַת הַפְּתָר, בְּחִינַת
 76 כְּתָר עֲלִיּוֹן שֶׁלִּמְעַלָּה מֵעֵשֶׂר הַסְּפִירוֹת שֶׁמִּשְׁכַּחְמָה וּמֵטָה (כִּשֶׁם שֶׁהַכְּתָר הוּא
 77 מְעַל רֹאשׁוֹ שֶׁל הָאָדָם הַלּוֹבֵשׁ אוֹתוֹ) וְהוּא בְּחִינַת "אֲנִי" הַיְיֵנו הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
 78 בְּעֲצֻמוֹ, וְלֹא רַק הַכּוּחוֹת וְהַהֲתַלְגּוּלוֹת שֶׁלוֹ דְּזָהוּ מֵה שְׂתַבַּת אֲנִי מִתְחִילָה

7 גַּם צִרְיָה לְהִבִּין, מֵהוּ
 8 שְׂנַאָמֵר וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו
 9 מֵאֵהָל מוֹעֵד גו',
 10 דְּלִכְאוּרָה הָיָה לוֹ לְכַתּוּב
 11 וַיְדַבֵּר אֵלָיו בְּאֵהָל מוֹעֵד
 12 כִּיּוּן שְׁגַם מֹשֶׁה הִיָּה בְּתוֹךְ אוֹהֵל
 13 מוֹעֵד. ?
 14 גַּם צִרְיָה לְהִבִּין⁴, אֵת טַעַם
 15 הַדְּבָר מֵה שְׂהָאֶל"ף
 16 דְּוַיִּקְרָא הִיא אֶל"ף
 17 זְעִירָא קִטְנָה. דְּהִנְהָ יֵשׁ
 18 בְּתוֹרָה אַתָּוֹן זְעִירִין וְאַתָּוֹן
 19 בִּינּוּנִין וְאַתָּוֹן רַבְרָבִין,
 20 אוֹתוּיֹת קִטְנוֹת, אוֹתוּיֹת בִּינּוּיֹת
 21 וְאוֹתוּיֹת גְּדוּלוֹת וְכֹל הַתּוֹרָה
 22 נִתְּקָבָה בְּדוּךְ כֻּלָּל בְּאַתָּוֹן
 23 בִּינּוּנִין, בְּאוֹתוּיֹת בִּינּוּיֹת, לֹא
 24 קִטְנוֹת וְלֹא גְדוּלוֹת וְאֶל"ף זָה
 25 שֶׁל "וַיִּקְרָא" הוּא מְאַתָּוֹן
 26 זְעִירִין מֵהאוֹתוּיֹת הַקִּטְנוֹת
 27 שֶׁבְּתוֹרָה. וּבִזְהַר⁵ אֵיתָא,
 28 מוֹבָא עַל פְּסוּק זָה הָכָא
 29 אֶל"ף זְעִירָא אֲמַאי, מְדוּעַ
 30 יֵשׁ כֹּאן אֶל"ף קִטְנָה בְּגִין
 31 דְּהֵאֵי קְרִיאָה לֹא הוּא
 32 שְׁלִימוֹ כִּי הַקְרִיאָה הוּוֹ לֹא
 33 הִיִּיתָה שְׁלֵמָה. מֵאֵי טַעְמָא,
 34 מֵה טַעַם לֹא הִיִּיתָה הַקְרִיאָה הוּוֹ
 35 שְׁלִימָה, דְּהָא הוּוֹ בְּמִשְׁפָּנָא
 36 וּבְאַרְעָא אוּחְרָא, שְׁהֵרִי
 37 הִיִּיתָה בְּמִשְׁכַּן וּבְאַרְץ אַחֲרָת (שְׂאִינָה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל) בְּגִין דְּשְׁלִימוֹ לֹא
 38 אֲשַׁתְּכַח אֶלָּא בְּאַרְעָא קְדִישָׁא כִּיּוּן שְׁשִׁלְמוֹת לֹא נִמְצְאָת אֲלֵא בְּאַרְץ
 39 הַקְדוּשָׁה. תּוֹ, הָכָא שְׂכִינְתָּא וְעוֹד, כֹּאן (בַּפְּסוּק "וַיִּקְרָא עַל מֹשֶׁה מְדוּבֵר

(1 פרשתנו. (2 ריש פרשתנו (וראה שם מזח"א קב, ב. (3 רד"ה ויקרא תרע"ה (המשך בששה"ק תער"ב ח"ב ע' תתקי). (4 שם. סה"מ תקס"ח ח"ב ע' תרסח וע' תרעז. אוה"ת ויקרא ח"א (הוספות) ע' ריח ואילך. ח"ג ע' תשכד. יתרו ע' תתקא. ביאוה"ז להצ"צ ח"א ע' קעז. סד"ה ויקרא תרע"ח (סה"מ תרע"ח ע' רלא) ותש"ה (סה"מ תש"ה ע' 127). (5 רלט, א. 6, א. 7) ס' הגלגולים פ"ט. פי"ט. סה"מ תקס"ח שם ע' תערב. סה"מ תרע"ח שם ע' רלז. ועוד. (8 מד, ו. 9) בהנסמן לעיל הערה 4.

ביאור בדרך אפשר

1 באות אֶל־ף, דָּאֶל־ף אותיות פֶּלֶא¹⁰ במשמעות של למעלה מטעם
 2 ודעת, שֶהוא ענין ה"פלא" בַּכֶּתֶר¹¹ כִּי הַכֶּתֶר הוא מְבַדֵּל וּמְפַלֵּא
 3 מִסְדֵּר הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת שבו האור האלוקי יורד מלמעלה למטה בצורה
 4 הדרגתית (וכל דרגה קשורה בזו שמעליה ובזו שמתחתיה כמו טבעות של
 5 שלשלת האחויות זו בזו), והכתר
 6 הוא אור אין-סוף שלמעלה
 7 מ'סדר השתלשלות'. וְיִמָּה
 8 שְׁפָתוֹב אָנִי רֵאשׁוֹן וְאָנִי
 9 אַחֲרוֹן והכתוב מדבר על שני
 10 עניינים ב"אני", בחינת הכתר
 11 קָאִי¹² מכוון על ב' ב'
 12 מְדַרְגוֹת שְׁבַסְפִּירַת
 13 הַכֶּתֶר, פְּנִימִיּוֹת הַכֶּתֶר
 14 ענינו של הכתר כשלעצמו
 15 וְחִיצוֹנִיּוֹת הַכֶּתֶר כפי שהוא
 16 מתגלה ומאיר חוץ ממנו. אָנִי
 17 אַחֲרוֹן האחרית והסוף של
 18 בחינת הכתר היא בְּחִינַת
 19 חִיצוֹנִיּוֹת הַכֶּתֶר, וְאָנִי
 20 רֵאשׁוֹן ההתחלה וה"תוך" של
 21 בחינת הכתר בְּחִינַת
 22 פְּנִימִיּוֹת הַכֶּתֶר.
 23 וְהִנֵּה⁹ לְבַד ב' בְּחִינּוֹת
 24 אֵלֶּה שְׁבַכְתָּר, בנוסף לשתי
 25 הבחינות האמורות, פנימיות
 26 הכתר שהיא בחינת "אני ראשון"
 27 וחיצוניות הכתר שהיא בחינת
 28 "אני אחרון" יֵשׁ בכתר עצמו
 29 בְּחִינָה שְׁלִישִׁית נעלית
 30 ופנימית יותר שְׁלַמְעֵלָה גַם
 31 מְאִנִּי רֵאשׁוֹן, וּבְחִינָה זֹו
 32 נִקְרָאת אֲנִכִּי שְׁלַמְעֵלָה
 33 מ'אָנִי¹³, ומתייחסת לענין יותר פנימי ויותר עמוק מ"אני" דְּפָרוּשׁ
 34 המשמעות הפשוטה של תַּבַּת אֲנִכִּי שְׁנֵה לְפָרוּשׁ תַּבַּת אֲנִי, וְגַם
 35 הָאוֹתוֹת שְׁוֹת, שהרי בשתי המילים יש האותיות של "אני" רַק
 36 שְׁבַכְתָּב אֲנִכִּי נוספה גם אות כ' הַרְוּמָזַת לְבַחֲנִית הַכֶּתֶר¹⁴
 37 והרמוז לבחינת הכתר ב"אנכי" מלמד שהשייכות של "אנכי" לבחינת הכתר
 38 היא בעומק יותר מאשר השייכות של "אני" (אף שב"אני" נכללת גם פנימיות
 39 הכתר), כפי שהולך ומבאר.
 40 וְהַעֲנִין הוא, דָּאֶף שְׁבַכְלָלוֹת, באופן כללי יֵשׁ בַּכֶּתֶר ב' בְּחִינּוֹת,
 41 שהן כאמור חִיצוֹנִיּוֹת וּפְנִימִיּוֹת הַכֶּתֶר, הִנֵּה בְּפָרְטִיּוֹת יוֹתֵר יֵשׁ

ביאור בדרך אפשר

42 בו כְּמָה דְרָגוֹת. דְּמִפְּיֹן שְׁכַתֵּר הוא הַמְקוֹר והשורש שממנו יורד
 43 ונמשך האור האלוקי מלמעלה למטה, האור דְּכָל סֵדֵר הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת,
 44 שיש בו דרגות רבות זו למטה מזו וְכָל סֵדֵר הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת כְּלוּל
 45 בַּתְּחִלָּה לפני שהאור יורד ונמשך למטה בְּסְפִירַת הַכֶּתֶר, שלמעלה
 46 מ'סדר השתלשלות' מוֹבָן,
 47 שְׁכָל מְדַרְגוֹת אֵלֶּה יֵשׁוּן
 48 תְּחִלָּה בהעלם, כפי שהן
 49 כלולות בשורשן ובמקורן
 50 בְּסְפִירַת הַכֶּתֶר גּוֹפֵא
 51 עצמה. וּבְכָלְלוֹת יֵשׁ בַּכֶּתֶר
 52 ג' מְדַרְגוֹת הדרגות הרבות
 53 והשונות של 'סדר השתלשלות'
 54 כפי שהן בכתר עצמו מתחלקות
 55 לחלוקה כללית של שלוש דרגות
 56 בסדר עולה. הדרגה הנמוכה
 57 ביותר היא בְּחִינַת מַלְכוּת
 58 שְׁבַכְתָּר, הדרגה האמצעית
 59 היא חֻכְמָה שְׁבַכְתָּר, וְכַתֵּר
 60 שְׁבַכְתָּר היא הדרגה העליונה
 61 והפנימית ביותר. וְזֵהוּ שלוש
 62 הדרגות הללו (מלכות, חכמה
 63 וכתר) כפי שהן בכתר הם תוכן
 64 הענין של אֲנִכִּי, וְאָנִי
 65 רֵאשׁוֹן וְאָנִי אַחֲרוֹן. אָנִי
 66 אַחֲרוֹן הדרגה הנמוכה ב"אני"
 67 היא בְּחִינַת מַלְכוּת
 68 שְׁבַכְתָּר, אָנִי רֵאשׁוֹן
 69 הדרגה העליונה ב"אני" היא
 70 בְּחִינַת חֻכְמָה שְׁבַכְתָּר,
 71 וְאֲנִכִּי שהיא דרגה יותר גבוהה
 72 ויותר פנימית אפילו ביחס ל"אני
 73 ראשון" היא בְּחִינַת כֶּתֶר
 74 שְׁבַכְתָּר. וְהִנֵּנו דְכַשֵּׁם שְׁבַכְלָלוֹת סֵדֵר הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת, לאחר
 75 שהאור האלוקי כבר יורד להיות נמשך מדרגה לדרגה בסדר הדרגתי ומסודר
 76 אָנִי אַחֲרוֹן קָאִי מכוון על מַלְכוּת שנקראת גם חֻכְמָה תַּמְאָה,
 77 החכמה התחתונה (הנחותה). וְאָנִי רֵאשׁוֹן קָאִי מכוון על חֻכְמָה
 78 עֵילָאָה, החכמה העליונה (הנעלית) וְאֲנִכִּי קָאִי על ספירת הַכֶּתֶר,
 79 שלמעלה מ'סדר השתלשלות' כִּי אף שגם "אני" הוא ביטוי שמתייחס
 80 לעצמותו ומותו של המדבר, בכל זאת "אנכי" מכוון לדרגה נעלית עוד יותר
 81 כי אֲנִכִּי מוֹרָה על הַרְוּמָמוֹת וְהַתְּנַשְׂאוֹת וְהַהִפְלָאָה, של בעל
 82 הדרגה הזו, היינו שהביטוי "אנכי" איננו מבטא רק את מעלתו כשלעצמו אלא

(10) ת"ע (קלה, א). לקר"ת שם (א, ב). (11) ת"ז שם (קכ, א) ע"ה שער טנת"א (ש"ה) פ"ז. ועוד. (12) ע"ה שער דרושי אבי"ע (שמ"ב) ספ"א. לקר"ת שלא מז, ד. נצבים נג, ג. (13) גם לקר"ת אמור לר, ד. שה"ש לה, ג. סה"מ תקס"ב ח"א ע' יד. אוה"ת יתרו ע' תתקיד. מקומות שנשמנו בספר הערכים חב"ד כרך ה' ע' עא הע' 29 והע' 31. (14) גם אוה"ת יתרו שבהע' 4.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 גם את העובדה שהוא מרומם ונישא, ורחוק ונבדל ביחס לאחרים כמו
 2 שְׁאֵמַר על עצמו שְׁמוּאֵל¹⁵ הנביא אֲנֹכִי הָרוּאָה, הנביא, לְהִיּוֹת
 3 דְּנִבְוָאָה הוּא עֲנִין נְעֵלָה מֵאֵד שֶׁהוּא עֲנִין נִבְדָּל לְגַמְרִי, ביחס
 4 לשאר האנשים שאינם נביאים, וּבִפְרָט בְּעַת הַהִיא שֶׁדָּבַר ה' הִיָּה
 5 יָקָר בְּיָמִים הָהֵם¹⁶, ולא
 6 מִצִּוֵּי וְהִיָּה שְׁמוּאֵל נְבִיא 1
 7 ה', וְעַל זֶה אָמַר שְׁמוּאֵל על 2
 8 עצמו אֲנֹכִי הָרוּאָה, הִיָּינוּ 3
 9 שֶׁהוּא בְּבַחֲיִינַת הַתְּנַשְׁאוֹת 4
 10 וְרוּמָמוֹת הַמְּעֵלָה בִּיחַס 5
 11 לשאר בני האדם, וּנְמַצָּא 6
 12 שהביטוי "אנכי" מורה על 7
 13 הפלאה, רִיחוּק וְהַתְּנַשְׁאוֹת, 8
 14 ומעלה גדולה יותר מאשר 9
 15 הביטוי "אני". דְּמִזְנֵה מֵהָאִמּוֹר 10
 16 לעיל לגבי ההבדל בין "אני" 11
 17 ל"אנכי" בבני אדם מוֹבָן גַּם 12
 18 לְמַעְלָה, בִּלְוִקוּת, דְּאֲנֹכִי 13
 19 קָאִי מִכוּון עַל סְפִירַת 14
 20 הַכֶּתֶר שֶׁהִיא בְּרוּמָמוֹת 15
 21 וְהַפְּלָאָה וּבַהֲבִדְלָה וְרִיחוּק 16
 22 הערך מִכָּל סֵדֶר 17
 23 הַהֲשַׁתְּלָשְׁלוֹת, וְהָאוֹר 18
 24 האלוקי המאיר בכתר הוא נעלה 19
 25 ונבדל לאין שיעור ביחס לאור 20
 26 המאיר ב'סדר השתלשלות' 21
 27 (מספירת החכמה ומטה) הִנֵּה 22
 28 כֵּן הוּא גַּם בְּסְפִירַת 23
 29 הַכֶּתֶר עֲצֻמָּה, לגבי הפער 24
 30 וריחוק הערך שבין הדרגות 25
 31 השונות שבכתר שְׁאֵנִי אַחֲרוֹן 26
 32 הוּא בְּחִינַת מַלְכוּת שְׁבַכְתָּר, אֲנִי רֵאשׁוֹן הוּא בְּחִינַת חֲכָמָה 27
 33 שְׁבַכְתָּר, והיחס שבין מלכות וכתר, אף שהוא ריחוק גדול ומשמעותי, עדיין 28
 34 אינו הבדל לאין שיעור כלל וְאֲנֹכִי הוּא בְּחִינַת כֶּתֶר שְׁבַכְתָּר, שֶׁהוּא 29
 35 מוּפְלָא וּמְרוּמָם לְגַמְרִי ואין לו כל יחס ודמיון לחכמה שבכתר ולמלכות 30
 36 שבכתר (בדומה לריחוק הערך שבין כתר ל'סדר השתלשלות', ובין 'אנכי' 31
 37 ל'אני').
 38 וְהִנֵּה כְּאֲשֶׁר נִמְשָׁף עֲנִין אֲנִי אַחֲרוֹן הַדְּרָגָה הָאֲחֵרוֹנָה וְהַנְּחֻתָּה בְּכַתֵּר 32
 39 (מַלְכוּת שְׁבַכְתָּר) בְּכָל סֵדֶר הַהֲשַׁתְּלָשְׁלוֹת, בכל הדרגות שבו 33
 40 מלמעלה עד למטה, הִיָּינוּ שָׂאוֹר הַכֶּתֶר יוֹרֵד וְנִמְשָׁךְ עַד סִיּוּם סֵדֶר הַהֲשַׁתְּלָשְׁלוֹת 34
 41 אֲזִי נַעֲשֶׂה הַשְּׁלֵמוֹת דְּסֵדֶר הַהֲשַׁתְּלָשְׁלוֹת, אזי 'סדר השתלשלות' 35
 42 מגיע לשלימות שלו כִּי כְּדֵי שְׂסֵדֶר הַהֲשַׁתְּלָשְׁלוֹת יִהְיֶה בְּשֵׁלְמוֹתוֹ, 36

43 צְרִיף לְקַבֵּל אוֹר וְחַיּוּת וְהַשְׁפָּעָה מִבְּחִינַת הַכֶּתֶר. דְּמִצַּד עֲצֻמּוֹ מִצַּד 43
 44 האור האלוקי המאיר ב'סדר השתלשלות' עצמו בהתאם למהותו וענינו אִינוֹ 44
 45 יְכוּל לְהִיּוֹת בְּשֵׁלְמוֹתוֹ, וְרַק עַל-יְדֵי שְׁמִקְבָּל מִבְּחִינַת הַכֶּתֶר, 45
 46 שלמעלה מהדרגה של 'סדר השתלשלות' עצמו אֲזִי הוּא בְּשֵׁלְמוֹתוֹ. 46
 47 אֲמַנָּם שְׁלֵמוֹת זֶה 47
 48 שְׁמִבְּחִינַת אֲנִי אַחֲרוֹן, 48
 49 השלימות של 'סדר השתלשלות' 49
 50 כתוצאה מהארה של בחינת 'אני 50
 51 אַחֲרוֹן' שבכתר הִיא 51
 52 הַשְּׁלֵמוֹת דְּמִלּוּי הַחֲסֵרוֹן 52
 53 בְּלִבְדּוֹ, דֵּי מַחְסוּרוֹ אֲשֶׁר 53
 54 יִחְסַר לוֹ¹⁷, בדומה לאמור 54
 55 בתורה לגבי מצוות צדקה שיש 55
 56 לתת לעני את החסר לו, וְאִמְרוּ 56
 57 חֲכַמֵינוּ ז"ל שיש לתת לעני את 57
 58 כל מה שחסר לו אבל המצוה 58
 59 לא מחייבת להפוך את העני 59
 60 לעשיר. וּבְעֵינֵינוּ, כֹּאשֶׁר אוֹר 60
 61 הבחינה התחתונה שבכתר מאיר 61
 62 ב'סדר השתלשלות' זה אכן 62
 63 מביא לו שלימות אבל לא יותר 63
 64 מאשר שלימות במובן של 64
 65 השלמת ומילוי החיסרון כִּי 65
 66 מַלְכוּת שְׁבַכְתָּר הִיא 66
 67 מְקוֹר סֵדֶר הַהֲשַׁתְּלָשְׁלוֹת, 67
 68 וְלִכֵּן מִמֶּנָּה נִמְשָׁף רַק 68
 69 מִלּוּי הַחֲסֵרוֹן מֵאַחַר 69
 70 שמדובר בהמשכה מ"אני 70
 71 אַחֲרוֹן", בחינת מלכות שבכתר, 71
 72 אין בכוחה של ההארה הזו 72
 73 לפעול יותר מאשר מילוי 73
 74 החיסרון של 'סדר השתלשלות', כִּי 'מַלְכוּת שְׁבַכְתָּר' הִיא אוֹתָהּ בְּחִינָה בְּכַתֵּר 74
 75 שהיא המקור והשורש ל'סדר השתלשלות' (כמבואר בחסידות שבחינת המלכות 75
 76 שבכל עולם ובכל דרגה, הִיא הַבְּחִינָה שְׂדֻכָה וּבִמְצֻעוֹתָהּ הָאוֹר הָאֱלוּקִי 76
 77 נִמְשָׁךְ לְדִרְגוֹת שְׁלֵמָה מִמֶּנָּה), וְלִכֵּן אֵף שֶׁהִיא בְּחִינַת חֶלֶק בְּלִתי נִפְרָד 77
 78 מִבְּחִינַת ה'כַּתֵּר' ("אני"), בְּכָל זֹאת יֵשׁ לָהּ עֲצֻמָּה קָשֶׁר ל'סדר השתלשלות' 78
 79 וההארה ממנה לא יכולה להביא בו שלימות (כי זה אמנם "אני", אבל "אני 79
 80 אַחֲרוֹן"). אֲבָל הַהֲמַשְׁכָּה שֶׁל כֶּתֶר ב'סדר השתלשלות' מִבְּחִינַת אֲנִי 80
 81 רֵאשׁוֹן, חֲכָמָה שְׁבַכְתָּר, שֶׁהוּא מוּפְלָא מִסֵּדֶר הַהֲשַׁתְּלָשְׁלוֹת, 81
 82 כמבואר לעיל, הִרִי כֹאשֶׁר הָאוֹר הַנִּמְשָׁךְ מִכֶּתֶר הוּא הָאוֹר הַנִּעְלָה הַזֶּה, "אני 82
 83 רֵאשׁוֹן", אֲזִי נִמְשָׁף בְּסֵדֶר הַהֲשַׁתְּלָשְׁלוֹת שְׁלֵמוֹת נְעִילַת הַרְבֵּה יוֹתֵר 83
 84 הִיָּינוּ שֶׁנִּמְשָׁךְ גַּם עֲנִין הַעֲשִׂירוֹת (וְלֹא רַק מִלּוּי הַחֲסֵרוֹן). וִישׁ 84

15) ט, יט. וראה סה"מ תרע"ח שם ע' רלג. וראה גם בהערות וצינונים שבסו"ס תקס"ב שם לע' יד. 16) ג, א. 17) טו, ח. וראה כתובות סז, ב. סה"מ תרע"ח שם ס"ע רלה ואילך.

ויקרא אל משה

ביאור בדרך אפשר

1 בעניין זה דרגה שלישית, נעלית לאין שיעור, וְכֹאֲשֶׁר נִמְשָׁךְ ב'סדר
 2 השתלשלות' מִבְּחִינַת אֲנֹכִי, כְּתוּר שְׂבֻכְתּוֹ, שלמעלה לא רק מ'אני
 3 אחרון' אלא גם מ'אני ראשון' הָרִי זֶה עֲנִין הַעֲשִׂירוֹת בְּתַכְלִית
 4 הַשְּׁלֵמוֹת (וראה עוד בעניין מילוי החיסרון בלבד או השפעת העשירות
 5 בספירת המלכות על-ידי המשכה
 6 והתגלות מבחינת הכתר, במאמר
 7 דיבור-המתחיל 'פרה בשלום'
 8 מ'ט כסלו תשכ"ו, יצא לאור גם
 9 עם ביאור בדרך אפשר ב'דבר
 10 מלכות' לשבת פרשת וישלח
 11 שנה זו).
 12 וְהִנֵּה הַמְשָׁכָה זֹו דְאֲנֹכִי
 13 היא הדרגה הנעלית ביותר
 14 ב'כתר' נִמְשָׁכָה מלמעלה
 15 למטה ובאה לידי גילוי בעולם
 16 הזה בְּמִתְּן-תּוֹרָה, כְּמוֹ
 17 שְׂבֻכְתּוֹב¹⁸ אֲנֹכִי הָיוּ
 18 אֱלֹקֶיךָ גו', ואת דיוק לשון
 19 הכתוב שנאמר על "אנכי" גם
 20 "הווי" וגם "אלוקיך" יש לפרש
 21 שהכוונה להמשכה והתגלות של
 22 בחינת "אנכי", הנעלית ביותר,
 23 עד למטה ביותר וְעַד כדי כך
 24 שְׂבֻכְתּוֹ אֲנֹכִי נִמְשָׁכָה
 25 בְּאִפְּן דְאֱלֹקֶיךָ, כְּחֵף
 26 וְחִיּוּתָךְ, כלומר, כפי ש"אנכי"
 27 יורד ונמשך להיות הכוח והחיות
 28 של האדם למטה (כי "אלוקים"
 29 הוא גם לשון כוח, ככתוב
 30 ביחזקאל "ואת אילי הארץ לקח") וְעַד שְׂנַמְשָׁכָה בחינת "אנכי" הנעלית,
 31 הדרגה הגבוהה ש'כתר' גַּם בְּמִקּוֹם כְּזֶה נחות ונמוך שְׂצָרִיף לְשִׁלּוֹל
 32 בּוֹ אֱלֹקִים אַחֲרַיִם, שהרי בהמשך ל"אנכי ה' אלוקיך" נאמר לֹא יִהְיֶה
 33 לְךָ אֱלֹקִים אַחֲרַיִם¹⁹, ומאחר שמדובר במקום שבו יש העלם והסתר על
 34 אלוקות במידה כזו שאפשר לטעות ולעבור עבודה זרה ויש צורך לשלול את
 35 הטעות הזו, מוכן שְׂעָדָהוּ מְקוֹם תַּחְתּוֹן שְׂאִין תַּחְתּוֹן לְמִטָּה מִמֶּנּוּ,
 36 וּבְכָל זֹאת גַּם שָׁם בְּמִקּוֹם הַתַּחְתּוֹן הַזֶּה, עולם הזה הגשמי והחומרי,
 37 נִמְשָׁכָה בְּחִינַת אֲנֹכִי, כאמור, לא רק פנימיות הכתר, אלא למעלה
 38 מזה, 'כתר שבכתר'. וְהִינּוּ שְׂבֻכְתּוֹ תּוֹרָה נִמְשָׁכָה לֹא רַק בְּחִינַת
 39 הָיוּ, דְבִשְׁם הָיוּ יֵשׁ ד' אוֹתוֹת, יו"ד ה"א ו"ו ה"א ש'כנגד עשר
 40 הספירות של 'סדר השתלשלות (י' - חכמה, ה' - בינה, ו' - מידות, ה' -

ביאור בדרך אפשר

41 מלכות) וַיֵּשׁ בּוֹ בְשֵׁם הָיוּ גַם קוֹצוֹ שֶׁל יו"ד שְׂקָאֵי עַל בְּחִינַת
 42 הַכְּתוּר שלמעלה מעשר הספירות (וְכַמְּבָאֵר ב'אֲגַרֵת הַתְּשׁוּבָה'²⁰
 43 שבספר התניא כיצד עשר הספירות "נכללות ונרמזות" בארבעת האותיות של
 44 שם הווי' "והקוץ שעל הווי"ד רומז לבחינת רצון העליון ברוך הוא שלמעלה
 45 ממדרגת חכמה", והרצון הוא
 46 בחינת הכתר, כשם שבכוחות
 47 הנפש של האדם, כוח הרצון
 48 נעלה מהשכל), וּמְכַל־מְקוֹם
 49 אף שאכן מדובר בדרגה
 50 שלמעלה מ'סדר השתלשלות'
 51 זֶהוּ בְּחִינַת הַכְּתוּר הַשֵּׁיף
 52 לְסֹדֵר הַהֲשִׁתְּלָשְׁלוֹת,
 53 ומהווה שורש ומקור לחכמה
 54 והספירות הבאות, שְׁלֹכֵן הוּא
 55 נְרַמָּז בְּקוֹצוֹ שֶׁל יו"ד
 56 שאמנם נעלה מהווי"ד עצמה
 57 אבל עם זאת זהו קוץ הַשֵּׁיף
 58 לְאוֹת יו"ד וקשור בה, כאמור
 59 לעיל לגבי בחינת "אני אחרון"
 60 שהיא אמנם בחינה בכתר
 61 ("אני"), אבל יש לה קשר
 62 ושייכות ל'סדר השתלשלות'.
 63 מִה-שְׂאִין כֵּן בְּמִתְּן-תּוֹרָה
 64 נִמְשָׁךְ בְּחִינַת אֲנֹכִי
 65 שלמעלה מבחינת "אני"
 66 שְׂמוּרָה עַל בְּחִינַת הַכְּתוּר
 67 כְּמוֹ שֶׁהִיא בְּפִנְי-עֲצָמָה
 68 (וְלֹא בְּתוֹר קוֹצוֹ שֶׁל
 69 יו"ד), הִינּוּ שֶׁהוּא
 70 מְבַדֵּל לְגַמְרֵי מְכַל סֹדֵר הַהֲשִׁתְּלָשְׁלוֹת, ורחוק ומופלא ממנו (כמו
 71 במשל האמור מדברי שמואל הנביא, "אנכי הוראה" שהוא ביטוי המדגיש את
 72 הריחוק וההפלאה שלו משאר בני אדם) וּב'אֲנֹכִי' עצמה הייתה במתן תורה
 73 המשכה והתגלות של דרגה גבוהה ביותר וְעַד לְאֲנֹכִי דְלֹא אֲתַרְמִיז לֹא
 74 בְּשׁוֹם אוֹת וְלֹא בְּשׁוֹם קוֹץ²¹ שלא נרמז בשום אות ואפילו לא בשום
 75 קוץ של אחת מהאותיות (אף שהקוץ נעלה מהאות עצמה, כאמור).
 76 וְטַעַם הַדְּבָר הַסִּיבָה לִכֵּן (שְׂבֻכְתּוֹ תּוֹרָה נִמְשָׁכָה גַּם בְּחִינַת
 77 אֲנֹכִי וְלֹא רַק בְּחִינַת "אני") הוּא מְשׁוֹם שְׂבֻכְתּוֹ תּוֹרָה הוּא מְעִין
 78 הַגְּלוּי דְלְעִתִּיד²² ההתגלות האלוקית במתן תורה היא מעין ובדוגמת

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 ההתגלות האלוקית שתהיה לעתיד לבוא, בימות המשיח (כמבואר בתניא פרק
2 לו: "ונודע שימות המשיח... הם תכלית ושליומות בריאות עולם הזה שלכך
3 נברא מתחילתו וגם כבר היה לעולמים מעין זה בשעת מתן תורה כדכתיב אתה
4 הראת לדעת כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו, הראת ממש בריאה חושית
5 כדכתיב וכל העם רואים את
6 הקולות...) וְהִנְנִי, דָּאֵף 1
7 שְׂמַתַּן-תּוֹרָה הוּא רַק 2
8 מְעִין הַגְּלוֹי דְלַעֲתִיד, ולא 3
9 ממש כמוהו מְפַל-מְקוֹם 4
10 הָרִי זֶה מְעִין הַגְּלוֹי 4
11 דְלַעֲתִיד וְדִי בַדְמִיּוֹן זֶה, 5
12 "מעין" מתן תורה שהגילוי יהיה 6
13 ממקור נעלה מאד, "אנכי". 7
14 וְיִתִּירָה מְזוֹ, לא זו בלבד 8
15 שבמתן תורה הייתה המשכה 9
16 והתגלות מעין לעתיד לבוא אלא 10
17 יתר על כן הָרִי מְבַאֵר בְּכַמָּה 10
18 דְרוּשִׁים²³ מאמרי חסידות, 11
19 שְׂמַתַּן תּוֹרָה לֹא יִהְיֶה 12
20 עוֹד פְּעַם וְהַהֲתַגְלוֹת הָאֱלוּקִית 13
21 שהייתה בעולם בעת מתן-תורה 14
22 הייתה אירוע חד-פעמי, וְלִכְּנָן 15
23 בְּמַתַּן-תּוֹרָה נִמְן הַפְּלִי 16
24 העולם הפך להיות כלי ראי 17
25 ומוכשר גַּם עַל הַמְּשֻׁכּוֹת 17
26 הָכִי נְעֻלוֹת, וְלִכְּנָן כִּיּוּן 18
27 שמתן תורה היה מאורע שפעל 19
28 שינוי מהותי בעולם גַּם בְּחִינַת 20
29 אֲנֹכִי נִמְשָׁף בְּמַתַּן-תּוֹרָה 29
30 וההתגלות של בחינת הכתר במתן תורה הייתה מבחינת "אנכי".

43 וְזֶהוּ מַה שְׂפָתוֹב בְּתוֹרָה בְּפִסּוּק הַפּוּתָח אֵת הַמֵּאמֵר וַיִּקְרָא אֶל
44 מֹשֶׁה, וְלֹא נִזְכָּר מִי הָיָה הַקּוֹרֵא, כִּי פְתוּב זֶה קָאִי עַל
45 הַקְּרִיאָה מְאֹהֵל מוֹעֵד (הַמְּשָׁפֵן), שְׁהַמְּשָׁכָה הַהֲתַגְלוֹת
46 האלוקית בּוֹ בְּמִשְׁכַּן הַיְתָה מְבַחֲיֵנַת אֲנֹכִי שְׁלֹמְעֵלָה גַּם מְקוּצוֹ
47 שֶׁל יו"ד דְּשֵׁם הַרְי',
48 בחינה שאין לה התלכשות באף
49 אות ואפילו לא בקוץ שמעל
50 האות עצמה, אֲנֹכִי מִי
51 שְׁאֲנֹכִי מהות אלוקית שאין לה
52 שם ואין לה תואר, וְלִכְּנָן לֹא
53 נִאָּמֵר מִי הָיָה הַקּוֹרֵא כִּי
54 זו קריאה ממקור שאין לו שום
55 שם או תואר או כינוי (בדומה
56 למבואר בחסידות ששם או
57 תואר של אדם מתייחסים
58 לחיצוניות שלו או לתכונה
59 מסוימת שיש בו וכד' ואילו
60 העצם והפנימיות של הנפש
61 עצמה לא נקראים בשמות
62 ובתארים). וְלִפְיִכְךָ כִּיּוּן
63 שמדובר בקריאה ממקור הכי
64 נעלה, לכן קְרִיאָה זֹאת
65 מהקדוש-ברוך-הוא בעצמו, כפי
66 שהתגלה במשכן, הִיא אֶל
67 מֹשֶׁה דְּוָקָא, דְּכָתִיב²⁴
68 אֲנֹכִי עוֹמֵד בֵּין הַרְי' וְבֵינֵיכֶם
69 גו' ככתוב בתורה
70 שמשוה רבנו אומר על עצמו
71 "אנכי עומד בין ה' וביניכם"
72 להגיד לכם את דבר ה'" ומוסבר בתורת החסידות שמשוה רבנו היה "מוצע
73 המחבר" בין הקדוש-ברוך-הוא ובני ישראל והייתה לו היכולת לעשות זאת
74 כיוון שהיה מצד אחד קרוב מאד לאלוקות ומצד שני חלק מעם ישראל,
75 ולכן דווקא משה רבינו היה זה שאליו הייתה הקריאה הזו, מהמקור העליון
76 ביותר, "אנכי מי שאנכי".
77 אֲמַנָּם אֶף-עַל-פִּי-כֵן לַמְּרוֹת שְׂכָאמֹר הַקְּרִיאָה הִיא מִמְקוֹר הָכִי עֲלוּן
78 פְּתִיב וַיִּקְרָא בְּאֶלְ"ף זַעֲיָרָא הַמִּילָה וַיִּקְרָא שְׂמַדְבַּרְתָּ עַל הַקְּרִיאָה
79 הנעלית הזו כתובה באל"ף קטנה, דבר שמורה על צמצום וקטנות, ואיך שני
80 הדברים הללו, דרגה הכי נעלית מצד אחד וצמצום וקטנות מצד שני,
81 משתלבים יחד? .
82 וְהַעֲנִין הוּא, הַמַּעֲנָה לִכְךָ הוּא שֶׁאֵינְךָ יֹשֵׁב בְּהַתְּגַלוֹת הַזֹּאת עֲנִיין שֶׁל קִטְנוֹת
83 וצמצום דָּאֵף שְׁהַמְּשָׁכָה הִיא הַמְּשָׁכָה נְעֻלִית בְּיֹתֵר, הַמְּשָׁכָה
84 מְבַחֲיֵנַת אֲנֹכִי מִי שְׁאֲנֹכִי, ולכן יש בה בהחלט עניין של גדלות נעלית

ביאור בדרך אפשר

1 מאין כמות, מְקוֹם מִפְּיֹן שֶׁהַמְּשָׁכָה הִיא עַל-יְדֵי
 2 אֲתֵּעְרוּתָא-דְּלְעִילָא התעוררות מלמטה, מצד האלוקות, בְּלִבְד בְּלִי
 3 אֲתֵּעְרוּתָא-דְּלְתַתָּא, התעוררות מלמטה מצד האדם, לְכַן כְּאֲשֶׁר
 4 הַמְּשָׁכָה זֹה נִמְשָׁכָת בְּאוֹתִיּוֹת, ומתוארת בתורה באמצעות המילה
 5 "ויקרא", הַמְּשָׁכָתָה ההתגלות
 6 שלה בפועל הִיא בְּאַתְנֹן 1
 7 זְעִירִין ולכן יש ב"ויקרא" 2
 8 אל"ף קטנה, כי כאשר יש גילוי 3
 9 אלוקות מלמעלה מבלי שהמטה 4
 10 (העולם והאדם) יהיה ראוי 5
 11 ומוכשר לקלוט ולהכיל אותו, 6
 12 אזי גם אם ההתגלות היא ממקור 7
 13 נעלה ביותר, הקליטה של האור 8
 14 למטה היא מוגבלת ו"קטנה". 9
 15 וְהִינּוּ, דְּנוֹסְף לְזֶה 10
 16 שֶׁהַמְּשָׁכָה זֹה הִיא 11
 17 לְמַעְלָה מִבְּחִינַת אוֹתִיּוֹת, 12
 18 והעובדה הזו כשלעצמה היא 13
 19 סיבה לכך שההארה וההתלבשות 20
 21 באותיות תהיה בקטנות, הַגְּזָה
 22 עוֹד זֹאת שֶׁבְּחִינַת אוֹתִיּוֹת 14
 23 נַעֲשִׂית עַל-יְדֵי 15
 24 אֲתֵּעְרוּתָא-דְּלְתַתָּא 16
 25 האור נקלט ומשפיע, וכל 17
 26 התהוותם היא באמצעות 18
 27 התעוררות מלמטה. וְלִכְּן 19
 28 כְּאֲשֶׁר חָסַר בְּאַתְּעְרוּתָא- 20
 29 דְּלְתַתָּא, וכל ההשפעה באה
 30 בהתעוררות מלמעלה ללא הכנה והקדמה מצד האדם גַּם בְּאוֹתִיּוֹת
 31 המתהוות על ידי פעולה מצד המטה, וכאשר יש חסרון באותיות שהם כאמור
 32 הכלים הקולטים את ההשפעה, הרי זה גורם שֶׁהַמְּשָׁכָה הִיא בְּאַתְנֹן
 33 זְעִירִין בְּלִבְד בצמצום ובקטנות.
 34 וְאֵף שֶׁהַמְּשָׁכָה הִיא מִבְּחִינַת אֲנָכִי, שְׁלֵא שִׁיף בְּהַ עֲנִין
 35 אֲתֵּעְרוּתָא-דְּלְתַתָּא, ונשאלת השאלה, כיוון שהמשכה וההתגלות היא
 36 מבחינה כל כך נעלית שלא קשורה כלל ל"אתערותא דלתתא" ולעבודת האדם
 37 אין כל קשר ושייכות אליה, למה בכלל יש משמעות לעבודה שאין לכך די
 38 "אותיות" ?
 39 על כך בא המענה:
 40 בְּכָל-זֹאת למרות שאכן אין קשר ישיר בין דרגה כל כך נעלית ל"אתערותא

ביאור בדרך אפשר

41 דלתתא", למעשה ה"אתערותא דלתתא" כן נחוצה גם בהתגלות הנעלית הזו,
 42 והראיה הרי גַּם בְּמִתְּן-תּוֹרָה הִיְתָה הַמְּשָׁכָת בְּחִינַת אֲנָכִי,
 43 כמבואר לעיל באריכות, וְעַם כָּל זֶה למרות גודל מעלתה של ההתגלות
 44 האלוקית במתן תורה הִיְתָה צְרִיף לְהִיּוֹת בתור הכנה והקדמה לכך
 45 אֲתֵּעְרוּתָא-דְּלְתַתָּא
 46 תְּחִלָּה, דְּזֵהוּ מַה
 47 שְׁכָתוּב²⁵ בדברי ה' למשה
 48 רבינו עוד לפני יציאת מצרים
 49 בְּהוֹצִיאָךְ אֶת הָעָם
 50 מִמִּצְרַיִם תַּעֲבֹדוּן אֶת
 51 הָאֱלֹהִים עַל הָהָר הַזֶּה,
 52 היינו הודעה על מתן תורה
 53 דְּהַפְּרוּשׁ בְּזֶה הוּא (נוֹסֵף
 54 לְפְרוּשׁ רַש"י עַל אֲנָכִי
 55 הַרְי' אֱלֹהִיךָ אֲשֶׁר
 56 הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם,
 57 שְׁעַל מִנַּת פֶּן הוֹצֵאתִיךָ
 58 כו' וכל היציאה ממצרים הייתה
 59 בכוננה תחילה שאחר כך יגיעו
 60 בני ישראל למתן תורה, יש
 61 לפסוק זה משמעות נוספת)
 62 כְּמִבְּאֵר בְּזֵהר²⁶, שְׁלִפְנֵי
 63 מִתְּן-תּוֹרָה הוֹצֵרְכָה
 64 לְהִיּוֹת הַעֲבֹדָה דְּשִׁבְעָה
 65 שְׁבוּעוֹת תִּסְפָּר לָךְ²⁷, ולפי
 66 המשמעות הרוחנית הפנימית,
 67 ספירת העומר שהתחילה למחרת
 68 היציאה ממצרים והסתיימה
 69 בערב מתן תורה הייתה הכנה
 70 והקדמה למתן תורה וְהִינּוּ שֶׁהַעֲבֹדָה הַרוּחָנִית דְּזוֹ שְׁבוּעוֹת תִּסְפָּר
 71 לָךְ שהיא עבודה של בני ישראל מצידם בכיור וזיכור המידות של הנפש
 72 הבהמית (בשונה מיציאת מצרים שהייתה התגלות מלמעלה מבלי הכנה
 73 והקדמה מצידם של בני ישראל) הִיא כְּמוֹ אֲתֵּעְרוּתָא-דְּלְתַתָּא
 74 ששימשה הכנה והקדמה כְּדֵי שֶׁתּוֹמְשָׁךְ בְּחִינַת אֲנָכִי בְּמִתְּן-תּוֹרָה
 75 ונמצא שפעולת האדם מצידו ב"אתערותא דלתתא" יש לה נגיעה ושייכות
 76 אפילו לגבי המשכה והתגלות נעלית ביותר, בחינת "אנכי". וְלִכְּן, כְּאֲשֶׁר
 77 חָסַר בְּאַתְּעְרוּתָא-דְּלְתַתָּא, אִזּוֹ חָסַר גַּם בְּאוֹתִיּוֹת שֶׁרִכַּן
 78 ובאמצעותן באה ההמשכה וההתגלות הנעלית, שֶׁהֵם בְּאַתְנֹן זְעִירִין
 79 בְּלִבְד ואין להתפלא על כך שב"ויקרא" יש שילוב של שני הדברים האמורים
 80 – מצד אחד ה'קריאה' (ההתגלות וההמשכה) היא ממקור הכי נעלה ("אנכי")

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 ולכן לא נאמר מי הקורא. ומצד שני, בגלל חיסרון בהכנה של "אתערוֹתא
 2 דלתתא" ההתגלות למטה היא, במובן מסויים בקטנות ולכן כתוב "ויקרא"
 3 באל"ף קטנה.
 4 ויש לומר דוגמא לזה לשילוב האמור שבא לידי ביטוי
 5 ב"ויקרא" מעניין האמונה
 6 של האדם בה, שגם באמונה רואים ב' קצוות אלו,
 7 רואים ב' קצוות אלו, דמצי אַחַד ענין האמונה
 8 הוא הפל (אמונה איז אַלץ היא הכול) 28 כי מצד
 9 גדל מעלתה וחשיבותה היא
 10 היסוד והבסיס לכל עבודת ה',
 11 ולאידך מצד שני האמונה
 12 היא כוח חלש כי הרי יתכן
 13 שגנבא אפום מחתרֶתא רחמנא קריא 29 יכול להיות
 14 מצב בו הגנב הנמצא על
 15 פי המחֶתרת (מנהרה) קורא
 16 אל הרחמן, הקדוש-ברוך-הוא,
 17 ומבקש את עזרתו בהצלחת
 18 הגניבה. דמזה שרחמנא
 19 קריא אפום מחתרֶתא, ואינו חש בסתירה שבין האמונה
 20 בה' שבגללה הוא פונה אליו
 21 בבקשת עזרה למעשה הגניבה
 22 המנוגד רצון ה' מוכן
 23 שחֶסר בו האמונה באופן
 24 של גלוי וְאוֹתוֹת, כך
 25 שאמנם יש בו אמונה אבל היא
 26 לא מורגשת בגלוי ולא מלוכנת
 27 ב'אוֹתוֹת' של הכרה ומודעות
 28 פנימית חזקה דאם הִתְהַלֵּךְ לוֹ
 29 האמונה באופן של גלוי
 30 וְאוֹתוֹת, לא הִיָּה יכול להִיֵּת גִּנְבָא, כי האמונה הייתה מונעת
 31 ממנו לעשות היפך רצון ה' וְעַם כָּל זֶה לְמִרְוֵת שֶׁאֵמֵנְתָּ חִלְשָׁה וְלֹא
 32 מִסְפִּיק גְלוּיָהּ יֵשׁ אֲצִלוֹ אָמוּנָה פִּי הָאָמוּנָה הַיָּהּ הַפֶּל.
 33 ובדומה לחיבור שתי הקצוות הללו בענין האמונה וְכֵן הוּא גַם בְּעֵנִין
 34 וְיִקְרָא אֶל מֹשֶׁה, דאף שֶׁהִמְשָׁכָה הִיא מִבְּחִינַת אֲנֹכִי מִי
 35 שְׂאֲנֹכִי, והיא המשכה והתגלות נעלית מאד מִכָּל-מְקוֹם מִכֵּינֵן שְׁחֶסֶר
 36 בְּאַתְעֲרוֹתָא-דְּלִתְתָּא, הרי זה בְּאַתְוֵן זְעִירִין למעשה ההמשכה
 37 וההתגלות היא (במובן מסויים) בבחינת קטנות.
 38 וְזִהוּ הַפִּירוּשׁ שֶׁל מָה שְׂכַתּוּב בְּזִהֵר הוּבָא לְעִיל בְּחִילַת
 39 הַמַּאֲמָר הַכָּא אֲלִ"ף זְעִירָא אַמְאִי, למה נכתבה כאן אל"ף

44 קטנה בגין דְּהַאי קְרִיאָה לָא הָהּ שְׁלִימוּ כִי הַקְרִיאָה
 45 הוּוּ לֹא הִיִּתְהַלְּמָה. מְאִי טַעְמָא, דָּא הָהּ בְּמִשְׁכָּנָא
 46 וּבְאַרְעָא אוֹחְרָא, מַה טַעַם (מדוע לא הייתה זו קריאה שלימה) כִּי
 47 הִיִּתְהַלְּמָה בְּמִשְׁכָּן וּבִארְץ אַחֶרֶת בְּגִין דְּשְׁלִימוּ לָא אֲשַׁתְּפַח אֲלָא
 48 בְּאַרְעָא קְדִישָׁא כִי שְׁלִימוֹת
 49 לֹא נִמְצְאוּ אֵלָא בִּארְץ יִשְׂרָאֵל.
 50 הִיִּנּוּ, דְּמִכֵּינֵן שְׁהִיָּה
 51 בְּמִשְׁכָּן וּבְאַרְעָא אוֹחְרָא,
 52 לְפִי הַמְּבֹאֵר לְעִיל בְּאַרְיִכוֹת
 53 מוּבֵן שֶׁהַעֲבֹדָה כִּי הַקְרִיאָה
 54 הִיִּתְהַלְּמָה בְּמִשְׁכָּן וּבִחְוֵין לֹאֲרִץ
 55 שֶׁהֵם חֲסוֹנוֹת מִצַּד הַמַּטָּה,
 56 הַמִּקְבֵּל וְקוֹלֵט אֶת הַקְרִיאָה,
 57 הִיִּנּוּ שְׁחֶסֶר בְּאַתְעֲרוֹתָא-
 58 דְּלִתְתָּא, לְכֵן גַּם הַקְרִיאָה
 59 לָא הָהּ שְׁלִימוּ, לְמַעֲשֵׂה
 60 הַקְרִיאָה, הִיִּנּוּ הַקְלִיטָה שֶׁל
 61 הַהִמְשָׁכָה וְהַהֲתַגְלוֹת לֹא הִיִּתְהַלְּמָה
 62 מוֹשְׁלֵמַת שְׁהַקְרִיאָה לֹא
 63 נִמְשָׁכָה בְּאוֹתוֹת, וְלֹא
 64 נִקְלְטָה לְמַטָּה בְּשְׁלִימוֹתָהּ אֵלָא
 65 בְּקַטְנוֹת וְהִיא רַק אֲלִ"ף
 66 זְעִירָא.
 67 וְעַל-פִּי הַנְּ"ל לְפִי הַמְּבֹאֵר
 68 לְעִיל שֶׁהַקְרִיאָה הַאֲמֹרָה כֵּאֵן
 69 הִיִּתְהַלְּמָה בְּשִׁלּוּב שֶׁל שְׁנֵי קְצוֹת
 70 – מִצַּד אֶחָד מִמְּקוֹר מְאֹד נִעְלָה
 71 וּמִצַּד שְׁנֵי בְּקַטְנוֹת, יֵשׁ לְתַנּוּף
 72 גַּם כֵּן בֵּין ב' הַפִּירוּשִׁים
 73 בְּמָה שְׂכַתּוּב וְיִקְרָא אֶל
 74 מֹשֶׁה, וְלֹא נִאֲמָר בְּפִסּוּק
 75 מִי הִיָּה הַקּוֹרֵא. פִּירוּשׁ
 76 אֶחָד הוּא (כְּמוֹ שְׁנַתְּבָאָר
 77 לְעִיל) 30 שֶׁהִמְשָׁכָה הִיא מִבְּחִינַת אֲנֹכִי מִי שְׂאֲנֹכִי, וְלְכֵן
 78 לֹא נִאֲמָר מִי הִיָּה הַקּוֹרֵא כִּי "אֲנֹכִי מִי שְׂאֲנֹכִי" הוּא דְרַגְנָה
 79 כֹּל כֵּן נִעְלִית שְׂאִי אֲפֻשֶׁר לְתַתּוּ לֵה שֵׁם אוֹ תוֹרָא כְּלִשְׁהוּ וְזוֹ הַסִּיבָה
 80 שֶׁלֹּא נִאֲמָר מִי הַקּוֹרֵא. וּפִירוּשׁ ב' שֶׁהַפְּנִינָה הִיא עַל מְלֶאכֶּה 31
 81 אוֹ סְפִירַת הַמַּלְכוּת 32, וְלְכֵן דּוּקָא מִשּׁוֹם הַקְרִיאָה לֹא הִיִּתְהַלְּמָה
 82 מִמְּקוֹר נִעְלָה כְּמוֹ שְׂאִר הַדִּיבּוּרִים שֶׁל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְמִשְׁה רַבִּינוּ אֵלָא
 83 מִמְּקוֹר נִמוּךְ יַחֲסִית, מְלֶאכֶּה אוֹ סְפִירַת הַמַּלְכוּת שֶׁהִיא אַחֲרֹנָה מֵעֶשֶׂר
 84 הַסְּפִירוֹת, לֹא נִאֲמָר מִי הִיָּה הַקּוֹרֵא, וְלִכְאוּרָה שְׁנֵי הַפִּירוּשִׁים
 85 הַלְלוּ סוֹתֵרִים זֶה לְזֶה וְרַחֲוִקִים זֶה מִזֶּה מִן הַקְצֵה אֶל הַקְצֵה, אֵלָא
 86 שֶׁבְּכֹל זֹאת נִתֵּן לְתוּךְ וְלִשְׁלֵב בֵּין שְׁנֵי הַפִּירוּשִׁים וְעַל-פִּי הַנְּ"ל יֵשׁ

28) גם תניא פל"ג (מב, ב). ועוד. (29) סג, א ע"פ גירסת העין יעקב. וראה בהנסמן בהערה בסה"מ תש"ט ע' 110. (30) גם סוד"ה זה תרע"ה (נסמן לעיל בהע' 3). סוד"ה באתי לגני תשי"ב. (31) ריש פרשתנו. (32) שנשמנו בהע' 4.

ביאור בדרך אפשר

1 לומר, דבַעַצִּים הַהִמְשִׁכָה הִיא מִבְּחִינַת אֲנָכִי מִי שְׁאֲנָכִי, וְאִכֵּן
 2 הִיא הַמְשַׁכָּה מֵאֵד נְעִלִית, כִּפִּי הַפִּירוּשׁ הַרְאִשׁוֹן, וְרַק מִצַּד שְׁחָסֵר אֲצִלּוֹ
 3 אֲצִל הַמִּקְבֵּל וְקוֹלֵט אֶת הַהִמְשַׁכָּה בְּאַתְעָרוּתָא-דְלִתְתָא, שְׁהָרִי חָסֵר
 4 בְּאוֹתִיּוֹת שְׁלוֹ, כַּמְבֹאֵר לְעִיל בְּאִרְיֻכּוֹת, לְכֵן מִה שְׁנִמְשָׁף בְּאוֹתִיּוֹת
 5 וּמִתְלַבֵּשׁ וְיִכְרַח בְּהֵם בְּגִלּוֹי הוּא
 6 רַק בְּאוֹפֵן שֶׁל מְלֶאךָ אוֹ
 7 סְפִירַת הַמַּלְכוּת.
 8 אֲמָנָם כֹּל זֶה הוּא
 9 בַּהִמְשָׁכָה דְעַכְשָׁו, בּוֹמֵן
 10 הַזֶּה, זִמְנֵן הַגְּלוּת דְדָאף
 11 שְׁנִמְשָׁף בְּחִינַת אֲנָכִי, וְכִפִּי
 12 שֶׁהַהִמְשַׁכָּה הִיא מִלְּמַעְלָה הִיא
 13 נְעִלִית מֵאֵד מְקַל-מְקוֹם
 14 חָסֵר בְּזֶה הָאוֹתִיּוֹת
 15 שְׁעִנִּינָם לְקַבֵּל וְלִקְלוֹט אֶת הָאוֹר
 16 הַבָּא מִלְּמַעְלָה וְלִכְּן הָאוֹר לֹא בָא
 17 בְּאוֹפֵן נִיכָר וּמוֹרָגֵשׁ בְּגִלּוֹי אֵלָא
 18 שְׁהוּא בְּהַעֲלָם וּבִקְטֻנּוּת,
 19 אֲבָל עַל-יְדֵי-זֶה כְּתוּבָא
 20 מִהַהִמְשַׁכָּה וְהַהִתְגַּלּוּת כַּעַת
 21 תִּמְשָׁף לְעֵתִיד-לְבָא
 22 בְּחִינַת אֲנָכִי בְּאוֹתִיּוֹת
 23 וְגִלּוֹי, כִּךְ שִׁיחֵי בַּה שְׁתִּי
 24 הַמַּעֲלוֹת גַּם יַחֲדֵי – גַּם הַמְשַׁכָּה
 25 וְהַתְּגַלּוּת מִמְקוֹר הַכִּי נְעִלָה וְגַם
 26 שֶׁהַהִתְגַּלּוּת תְּהִיָּה מְלוּבֶשֶׁת
 27 בְּאוֹתִיּוֹת וּבִגְלִיּוֹי וְלֹא בְּהַעֲלָם
 28 וּבִקְטֻנּוּת, וְגַם בְּנוֹסֵף לִכְן תְּהִיָּה
 29 עוֹד מַעֲלָה בְּהַמְשַׁכָּת וְהַתְּגַלּוּת
 30 "אֲנָכִי" לְעֵתִיד לְבֹאָ שְׁאֲנָכִי
 31 גּוֹפֵא עֲצֻמוֹ דְדָקָאִי שְׁמִכּוּן
 32 עַל הַמְשַׁכָּת הַעֲצֻמוֹת,
 33 הַתְּגַלּוּת עֲצֻמוֹת וּמְהוּתוֹ שֶׁל
 34 הַקְּדוּשׁ-כּוּרֵךְ-הוּא בְּעֲצֻמוֹ יְהִיָּה
 35 בְּאוֹפֵן נְעִלָה יוֹתֵר
 36 לְעֵתִיד-לְבָא (בְּמָה)
 37 שְׁאֲפָשֵׁר לְחַלֵּק בְּעֲצֻמוֹתוֹ
 38 בְּדֶרֶךְ כָּלל, הַמוֹשֵׁג חִילּוּקֵי דְרֵגוֹת נּוֹבַע מֵרְמוֹת שׁוֹנוֹת בְּמִידַת הַגִּילּוֹי
 39 וְהַהִתְפַּשְׁטוֹת וְהָאוֹר הַקְּרוֹב יוֹתֵר לְמִקְוֵרוֹ נְעִלָה יוֹתֵר מֵהָאוֹר שֶׁהַתְּחַרֵּק מִמְקוֹרוֹ,
 40 אֲבָל בְּעֲצֻמוֹתוֹ יֵת, מְקוֹר הָאוֹר עֲצֻמוֹ אֵין מְקוֹם לְחִילּוּקֵי דְרֵגוֹת (וְלוֹשׁוֹן הַרְגִּיל
 41 בַּחֲסִידוֹת – "עֲצֵם בְּלִתי מִתְחַלֵּק") וְלוֹכֵן הָאִמּוֹר כֹּאֵן שֶׁלְעֵתִיד לְבֹאָ הַתְּגַלּוּת
 42 בְּחִינַת "אֲנָכִי" שֶׁהִיא הַתְּגַלּוּת מִעֲצֻמוֹתוֹ תְּהִיָּה יוֹתֵר מֵאִשֵּׁר בּוֹמֵן הַזֶּה הִיא עַד
 43 כַּמָּה שֶׁבְּכָלל יֵשׁ מְקוֹם לְחִילּוּקֵי דְרֵגוֹת בְּעֲצֻמוֹתוֹ).
 44 וְזֶהוּ הָאִמּוֹר לְעִיל עַל הַמַּעֲלָה שֶׁל "אֲנָכִי" שֶׁתְּהִיָּה בִּימּוֹת הַמְּשִׁיחַ הוּא גַּם הַטַּעַם

ביאור בדרך אפשר

45 לִכְן מִה שְׁבִדְכְּרֵי-הַיָּמִים נֶאֱמַר אָדָם בְּאֶל"ף רַבְתִּי, אֶל"ף גְּדוּלָה
 46 שְׁזֶה אוֹתִיּוֹת גְּדוּלוֹת שִׁיף לְמְשִׁיחַ שְׁאֵז יְהִיָּה כֹּל זֶה הַהִתְגַּלּוּת שֶׁל בְּחִינַת
 47 "אֲנָכִי" בְּגִלּוֹי וּבְאוֹתִיּוֹת בְּצוּרָה נִיכָרַת וְנִרְגַּשְׁתָּ גַם בְּעוֹלָם הַזֶּה. וְזֶהוּ גַם כֵּן
 48 מִה שְׁאָדָם הוּא רְאִשִׁי-תִּיבּוֹת¹ אָדָם דּוֹד מְשִׁיחַ, שְׁכָל ג'ֵ
 49 הַבְּחִינּוֹת "אָדָם", "דּוֹד"
 50 ו"מְשִׁיחַ" יְהִיּוֹ לְעֵתִיד-לְבָא
 51 בְּאוֹפֵן דְשְׁלִימוֹת, וְהַצְּרוּף
 52 שְׁלֵהֵם יַחַד יְהִיָּה בְּאוֹפֵן שֶׁל
 53 מְאֵד, כַּמּוּבָן שֶׁל תּוֹקֵף וְחוּק
 54 לְלֹא גְבוּל כְּמוֹ שְׁכַתּוּב³³
 55 בְּמְשִׁיחַ, הִנֵּה יִשְׁכֵּל עַבְדִּי
 56 יְרוּם וְנִשְׂא וְגִבָּה מְאֹד,
 57 שְׁמַעְלוֹתָיו הַמְּנוּיּוֹת בְּפִסּוּק הֵן
 58 לְלֹא גְבוּל דְמְאֵד הוּא
 59 אוֹתִיּוֹת אָדָם³⁴, אֲבָל שִׁינוּי
 60 סֵדֵר הָאוֹתִיּוֹת מ"אָדָם" ל"מְאֵד"
 61 מְלַמֵּד שֶׁזֶהוּ "אָדָם" כַּאֲשֶׁר הוּא
 62 בְּאוֹפֵן דְמְאֵד שְׁלֵמְעָלָה
 63 מְמַדִּידָה וְהַגְּבֻלָּה³⁵, תּוֹךְ
 64 פְּרִיצַת הַגְּדִירִים וְהַהִגְבּלוֹת כְּמוֹ
 65 שְׁכַתּוּב יַעֲלֶה הַפּוֹרֵץ
 66 לְפָנֶינּוּ³⁶, שְׁקָאִי פִּסּוּק זֶה
 67 מְכוּוֹן עַל מְשִׁיחַ שְׁפּוֹרֵץ
 68 וּמִבְּטֵל אֶת כֹּל הַמְּדִידוֹת
 69 וְהַהִגְבּלוֹת.
 70 וְהִנֵּה מְבַאֵר ב'לְקוּטֵי
 71 תּוֹרָה' פְּרָשְׁתָּנוּ³⁷, פְּרִשְׁתָּ
 72 וִיקְרָא "שְׁתַּתּוֹרָה הִיא
 73 נִצְחִית וְשִׁיף בְּחִינּוֹת אֱלוֹ
 74 גַּם עַכְשָׁו". וְהִנֵּנוּ, שְׁגַם
 75 הַבְּחִינּוֹת שְׁבִזָּה כו' שְׁהִי
 76 רַק בּוֹמֵן שְׁבִית הַמְּקַדֵּשׁ קִיִּים
 77 הֵם נִצְחִיִּים כַּעֲנִינָם הַרוּחָנִי
 78 גַּם עַכְשָׁו, בּוֹמֵן הַגְּלוּת,
 79 וּמִזָּה מוֹכֵן שְׁכָל הַעֲנִינָים
 80 שְׁנַתְּבַאֲרוּ לְעִיל בְּעֲנִנָן
 81 וִיקְרָא אֶל מְשִׁחַ שְׁיִכִּים
 82 לְעַבּוֹדַת כֹּל אֶחָד וְאֶחָד בְּכָל זִמְנֵן וּבְכָל מְקוֹם. וְעַל-יְדֵי עַבּוֹדַתֵּינוּ
 83 בְּעֲנִינָים אֱלוֹ, בְּאִים לְיַעֲלֶה הַפּוֹרֵץ לְפָנֶינּוּ, בִּיטוּל הַגְּדִירִים
 84 וְהַהִגְבּלוֹת, בְּבִיאַת מְשִׁיחַ צְדִקְנוּ, יְבוֹא וְיִגְאָלְנוּ וְיוֹלִיכְנוּ
 85 קוּמְמִיּוֹת לְאַרְצֵנוּ, וּבְבִיאַת הַמְּשִׁיחַ יְקִיִּים הַיעוֹד וְנִגְלָה³⁸ כְּבוֹד ה'
 86 וְרָאוּ כֹל בְּשַׁר יַחְדָּיו כִּי פִי ה' דְּבַר וְגַם הַבְּשָׂר, הִינּוּ הַגְּשָׁמִי
 87 וְהַחוּמִּיר, יִידַע וְיִכִּיר שֶׁהַמְּצִיאוֹת הָאֱמִיתִית שֶׁלּוֹ הִיא דְּבַר ה' וְכֹל הָעוֹלָם יְהִיָּה
 88 מֵלֵא בְּגִילּוֹי אֲלוֹקוֹת בְּלִי גְבוּל.

(33) נב, יג. (34) בזח"ג רמו, ב. (35) וככה תרל"ז פ"כ. (36) מיכה ב, יג. (37) ד. (38) מ, ה.

בס"ד. שיחת ש"פ ויקרא, ה' ניסן ה'תשמ"ג.

בלתי מוגה

- כ. ...כאן המקום להשלים ולבאר את השאלה שנשאלה בהתוועדות שלפנ"ז (שיחת ש"פ ויק"פ סכ"ה) בנוגע
 לסך-הכל ד"פקודי המשכן" - שכאשר הכתוב מפרט את כל הדברים שנעשו מ"נחושת התנופה", אינו מזכיר
 מאומה אודות הכיור וכנו, אף שגם הם נעשו מנחושת, דלכאורה, צריך להבין: מדוע לא נימנו שם גם הכיור
 וכנו?
 ורצו לתרץ בזה - שענין זה נתבאר כבר בפרש"י ס"פ ויקהל (לח, ח): "נאמר ונחושת התנופה שבעים ככר
 וגו' ויעש בה וגו', וכיור וכנו לא הזכרו שם, למדת שלא הי' נחושת של כיור מנחושת התנופה".
 אבל - אין זה תירוץ על השאלה כלל, כי: רש"י אינו מבאר את טעם הדבר, כי אם רק מודיע ש"כיור וכנו
 לא הזכרו שם". ואילו השאלה בהתוועדות היתה - מהו הטעם שהנחושת דכ"ור וכנו לא נכלל בנחושת התנופה?
 ואדרבה: ע"פ פרש"י שם אודות גודל החביבות ד"מראות הצובאות" (מראות העשויות מנחושת, שמהם
 נעשה הכיור וכנו) - שאע"פ שמה רבינו לא רצה להשתמש בהם עבור עשיית המשכן, "הי' מואס משה בהן
 מפני שעשויים ליצה"ר", אעפ"כ, "א"ל הקב"ה קבל, כי אלו חביבין עלי מן הכל, שעל ידיהם העמידו הנשים
 צבאות רבות במצרים כו'" (כפי שמבאר רש"י בארוכה) - גדולה הקושיא ביותר: למה לא נכלל הנחושת דכ"ור
 וכנו בנחושת התנופה (ככל שאר הכלים שהיו עשויים מנחושת) - הרי נחושת זה הי' חביב ביותר? !
 כא. בהמשך להנזכר אודות דברי רש"י בנוגע ל"מראות הצובאות" - הרי רואים בזה את גודל מעלתן של
 נשי ישראל, שהן העמידו צבאות רבות במצרים - "צבאות השם",
 [וזהו מה שמדייק רש"י בלשונו תיבת "צבאות" - "העמידו הנשים צבאות רבות במצרים" - כדי לבאר את
 לשון הכתוב "מראות הצובאות", היינו, "מראות" שעל ידן העמידו "צבאות"],
 ועד כדי כך - שלמרות ש"היו בעליהם יגיעים בעבודת פרך כו'", ובמילא לא חשבו אודות הצורך להעמיד
 "צבאות השם", היו הנשים אלו שהשתדלו להעמיד "צבאות רבות", ופעלו זאת גם אצל בעליהן - "משדלתו
 בדברים כו'".
 וכמסופר במדרז"ל שעמרם - שהי' גדול הדור - פרש מאשתו כתוצאה מגזירת פרעה, ובעקבותיו עשו כן
 כל בניו; ומי פעל עליו להחזירה כו' - ילדה קטנה! שאמרה לו בפשטות: "גזרתך קשה משל פרעה כו'",
 וכאשר עמרם החזיר את אשתו, החזירו כל ישראל את נשותיהם, והמשיכו להעמיד "צבאות השם"! כלומר:
 למרות קושי השעבוד דגלות מצרים וגזירת פרעה כו', עד כדי כך שאפילו אצל עמרם (גדול הדור) התקבלה
 סברא לפרוש מאשתו - לא התפעלו נשי ישראל מחשכת וקושי הגלות, ובידעם שהקב"ה רוצה את קיומו של
 עם ישראל, ובאופן ד"פרו ורבו ומלאו את הארץ", היינו, להגדיל את מספרם של בניו יותר ויותר - לא עשו
 שום "חשבונות", ופעלו זאת גם על בעליהן, ועי"ז העמידו "צבאות רבות" - "פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד
 מאד"!
 ומצד גודל העילוי שבדבר - זכו נשי ישראל ש"מראות הצובאות" (שעל ידן העמידו צבאות רבות) יהיו
 חביבין על הקב"ה מן הכל, ומהם נעשו הכיור וכנו (ולאח"ז - "ים של שלמה" בביהמ"ק) - עבור רחיצת ידיהם
 ורגליהם של הכהנים קודם התחלת העבודה במשכן וביהמ"ק, היינו, שהיסוד להתחלת כללות העבודה במשכן
 ומקדש (רחיצת ידיים ורגלים) קשור עם ה"מראות הצובאות" (שמהם נעשו הכיור וכנו) - עד כדי כך גדולה
 חביבות הדבר אצל הקב"ה!
 כב. ומכאן באים להמדובר כמ"פ אודות שלילת הענין ד"תכנון משפחה", כי אם למלא את ציווי הקב"ה
 "פרו ורבו ומלאו את הארץ" - ללא כל חשבונות כו'.
 לדאבונו, ישנם כאלו שאינם מתנהגים כן, אלא עושים "חשבונות" ומחליטים מתי הוא הזמן המתאים להביא
 ילד לעולם וכו' - "ער איז א גאנצער יא־טיבע־דאס", ובמילא הוא הקובע מתי הוא הזמן המתאים לכך, ומכיון
 שמדובר אודות "למדנים" [ובודאי שאי אפשר לומר להם דבר כו', ועד כדי כך - שכאשר משה רבינו התבטא
 על בניו באופן בלתי רצוי, קיבל מיד "פסק" כו'] - יש להם "היתרים" ע"פ השו"ע!

- 1 הוא יודע שע"פ התורה מחוייב הוא לפרנס את אשתו ובני ביתו - "שארם כסותה ועונתה לא יגרע". ומכיון
2 שהוא צריך לעשות "כלים" לפרנסתו, וכמ"ש "וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה" - אין ביכולתו, טוען הוא,
3 לקחת על עצמו לפרנס ילד נוסף, בה בשעה שבקושי מצליח לפרנס את הילדים שנולדו לו כבר! וא"כ, הרי
4 הוא צדיק גמור - טוען הוא - ומה רוצים ממנו!
- 5 ועל זה באה ההוראה דלעיל אודות הנהגתן של נשי ישראל: כאשר הבעלים היו במעמד ומצב שלא רצו
6 להעמיד צבאות, מפני גזירת פרעה כו', ועד כדי כך שאפילו עמרם (גדול הדור) פירש מאשתו כו' - השתדלו
7 נשי ישראל לקיים את המצוה ד"פרו ורבו ומילאו את הארץ", מבלי להתחשב בשום חשבונות!
- 8 ואם הדברים אמורים בנוגע לחשבונות דגזירת פרעה כו' (שאינן להתחשב אפילו בזה), הרי עאכ"כ שאין
9 להתחשב בחשבונות של עניני פרנסה - כי פרנסה נותן הקב"ה! - אותו יהודי שעושה חשבונות של פרנסה,
10 שוכח מה שאמר בעצמו בברכת המזון דליל שבת: "הזן את העולם כולו בטובו כו'" [אלא אם כן אמר זאת
11 באופן ד"ויפתוהו בפייהם וגו'" ח"ו], ומכיון שהקב"ה זן ומפרנס את העולם כולו - בודאי שביכולתו לפרנס ילד
12 יהודי נוסף, וריבוי ילדים נוספים!
- 13 כג. ועוד ענין עיקרי בזה:
14 כאשר עושים חשבונות של "תכנון משפחה" - עלול הדבר להביא לידי כשלון בחטא הידוע שבסיבתו מתארך
15 הגלות, רחמנא ליצלן!
- 16 - ידוע שבחב"ד לא מדברים אודות ענין זה כו'. ישנם חוגים שאצלם מאריכים לדבר ולעסוק בענין זה, אבל
17 אצל חב"ד - אדרבה: לא מדברים אודות ענין זה. אבל אעפ"כ, כאשר מזכירים כבר ענין זה, מזכירים כבר עד
18 כמה חמור הדבר, ועד כדי כך - שזוהי הסיבה לאריכות הגלות, היינו, שעיי"ז מעכבים בגלות את כל בני, כולל
19 "שכינתא בגלותא" - לא עליכם!
- 20 אצל עמרם - שפירש מאשתו כו' - פשיטא שלא הי' צורך כלל להזהיר על ענין זה, אבל כאשר מדובר אודות
21 תכנון משפחה בימינו - עלול הדבר לגרום לחטא הידוע רח"ל, ומכיון שכל יהודי מבקש בתפלתו "ואל תביאנו
22 . . לידי נסיון" - היתכן להעמיד את עצמו בנסיון כזה?! - ובפרט כאשר ידע איניש בנפשי' מה שהי' אתמול
23 בלילה, ובלילה שלפנ"ז וכו'!
- 24 דלכן, מלבד כל האמור לעיל - יש להמנע מתכנון משפחה מכיון שהדבר עלול לגרום לחטא הידוע.
- 25 כד. ויה"ר שמכאן ולהבא ישתדלו בקיום הציווי "פרו ורבו ומילאו את הארץ" - ללא כל חשבונות, ואז
26 מבטיח הקב"ה שעיי"ז יהי' הענין ד"כבשוה"! ובפרט ע"פ האמור לעיל אודות אופן הנהגתן של נשי ישראל
27 בהיותן בגלות מצרים - שלא התפעלו מגזירת פרעה וכו', בידען שרצונו של הקב"ה הוא שיקיימו את הציווי
28 "פרו ורבו ומילאו את הארץ וכבשוה".
- 29 ואם הדברים אמורים לפני מ"ת, מובן, שלאחרי מ"ת מודגש ענין זה ביתר שאת וביתר עוז - כמדובר
30 כמ"פ אודות מ"ש הרמב"ם בפיהמ"ש במסכת חולין בנוגע למצות מילה, שאע"פ שציווי זה הי' כבר לפני
31 מ"ת, מקיימים אנו מצוה זו (לא מפני הציווי שלפני מ"ת, כי אם) מפני שכך צוה הקב"ה למשה בסיני,
32 היינו, שהענין דמ"ת פעל תוספת עילוי גם בציוויים שהיו כבר לפני מ"ת, ומזה מובן גם בנוגע לציווי "פרו
33 ורבו".
- 34 כה. ונחזור לעניננו: מכיון ש"מראות הצובאות" היו "חביבין . . מן הכל" - מדוע לא נכלל הנחושת דכיוור
35 וכונו (שנעשו מ"מראות הצובאות") בחשבון ד"נחושת התנופה"?
36 והביאור בזה - בפשטות:
- 37 כללות הענין ד"פקודי המשכן" (נתינת חשבון על נדבת המשכן ומה שעשו בנדבות אלו) הרי זה כדי לשלול
38 ענין של חשד כו', כנ"ל בארוכה.
- 39 והנה, כל המושג של חשד (שצריכים לשלול זאת) שייך רק כאשר כספי-ציבור מגיעים לרשותו של היחיד
40 (הגזבר), ונמצאים ברשותו משך זמן, עד לאחרי שמנצלם לתכלית הרצוי' (שעבורה ניתנו כספים אלו) - שאז
41 צריך להגיש חשבון מדוייק על איזה דברים נוצלו כספים אלו, ועיי"ז נשללת נתינת מקום לענין של חשד
42 (שיחשדוהו שלקח משהו לעצמו כו').

ובנוגע לענינו - מפורש בקרא "ויעש את הכיור נחושת ואת כנו נחושת במראות הצובאות אשר צבאו פתח אוהל מועד", היינו, שהנשים הביאו את המראות אל פתח אוהל מועד, ותיכף ומיד נעשה מהם הכיור וכנו, ומכיון שלא הי' משך זמן שהנחושת דהמראות יהי' ברשותו של היחיד כו', אין נתינת מקום לענין של חשד, ולכן אין צורך לתת חשבון על זה (אינו ברור).

ומכיון שכן - לא צריך רש"י להסביר מדוע לא נכלל נחושת ד"מראות הצובאות" בחשבון דנחושת התנופה, מכיון שעל זה אין צורך לתת חשבון, כנ"ל.

* * *

כט. ...ההוראה מכל הנ"ל - בנוגע לפועל: כל א' יודע שהיתה ויש לו שייכות עם כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, והעיקר - שנשיא דורנו העמיד את עצמו במצב שתהי' לו שייכות עמו, ולכן, שייכות זו נצחית היא (בין אם הוא רוצה ובין אם אינו רוצה), ומשום זה מוכרח הוא להתנהג ע"פ הוראותיו של נשיא דורנו, בנוגע להפצת היהדות והמעיינות חוצה וכו' וכו'.

וכאמור - מכיון שיש לו שייכות עם נשיא דורנו, הרי זה מכריח אותו להתנהג כן, ואין לו ברירה להתנהג באופן אחר.

וכאשר טוען שיש לו בחירה כו', ובמכ"ש וק"ו: אם בנוגע לציווי הקב"ה יש לו בחירה, והידיעה שלמעלה אינה מכרחת את הבחירה כו', הרי עאכו"כ שכן הוא בנוגע לציווי של נשיא דורנו - זאגט חסידות: "לאו דוקא" - ! הידיעה והציווי דלמעלה אינו מכריח את הבחירה, מכיון ש"ליבא לפומא לא גליא", היינו, שענין זה לא נתגלה ונמשך בעולם הדיבור כו', משא"כ בנוגע לציווי דנשיא דורנו - נמשך ונתגלה הדבר בדיבור, ויתירה מזו: במעשה בפועל, ועד שמסר נפשו על ענין זה, ולכן, הרי זה מכריח את הבחירה! - אין לו ברירה אחרת, הוא מוכרח למלא את הוראותיו של נשיא דורנו!

ומה שטוען שיעשה זאת לאחרי זמן - הנה למעלה ישנו אמנם הענין דמאריך אף כו', אבל כאשר מדובר אודות ציווי והוראה של נשיא דורנו - הרי הוא בעצמו הכריז והדגיש שהכוונה היא שיעסקו בזה "עכשיו", ואמר שהכוונה היא אליו, ואמר שהכוונה היא שיהי' "טאפארו-דא-פלאחו" (הגרזן על העץ, מעשה בפועל)! ולכן, אין אפשרות לדחות זאת לאחרי זמן!

הברירה היחידה שיש לו היא - להלחם נגד נשיא דורנו ח"ו, שבזה לוחם הוא נגד המציאות שלו, מה שמוכרח להתנהג ע"פ הוראותיו של נשיא דורנו!

ומכיון שיודע שאין לו ברירה אלא למלא את הוראותיו של נשיא דורנו, וסוכ"ס יהי' מוכרח להתנהג כך - הרי מוטב שיעשה זאת מלכתחילה, תיכף ומיד, ובאופן דחסד ורחמים (מכיון שלא יהי' צורך להכריחו כו'). וכידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר שאמר בהתחלת נשיאותו - שרצונו הוא שההנהגה תהי' בחסד וברחמים כו'. וכמו כן ידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר "א חסיד איז א קלוגער", ולכן, בידעו שסוכ"ס לא תהי' לו ברירה, ויהי' מוכרח להתנהג כן - הרי הוא מתנהג כך מלכתחילה, ובמילא הרי זה בחסד וברחמים כו'.

וכאשר הנהגתו היא ע"פ הוראותיו של נשיא דורנו, ועושה זאת באופן של הידור ומתוך זריזות כו' - הרי זה פועל הוספת והידור בהמשכת כל הברכות, ובאופן ד"עד בלי די".

ל. ויה"ר שכאו"א יוסיף בכל הענינים האמורים לעיל - הן בנוגע להפצת היהדות והמעיינות חוצה, והן בנוגע לכללות העבודה ד"ויקרא אל משה גו'", שבהמשכה מדובר אודות כללות ענין הקרבנות - "אדם כי יקריב מכם גו'", דקאי על כללות העבודה שהאדם מתקרב לאלקות, וממשיך בכתוב "מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן", דקאי על העבודה עם נפש הבהמית, ובכל הדרגות שבה - "מן הבקר ומן הצאן", כמבואר בלקו"ת דפרשתנו, ובכ"מ.

ועי"ז זוכים בקרוב ממש לכללות עבודת הקרבנות בפשטות - בביהמ"ק השלישי, "מקדש אדני כוננו ידיך", ואז יהי' כללות הענין ד"ריח ניחוח לה" בתכלית השלימות - "כמצות רצונך",

בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש, ובאופן ד"מיד הן נגאלין".

- 1 לז. ...וזוהי ההוראה בנוגע לפועל - שבכל מעמד ומצב צריך יהודי לדעת שהקב"ה נמצא ביחד עמו, ועוזר
2 ומסייע לו בכל המצטרך ("הקצר קצרה ידי מפרדות").
- 3 ומתוך ידיעה זו - עוסקים בני" בכל עניני התורה ומצוותי' בשמחה וטוב לבב, גם כאשר נמצאים בזמן
4 הגלות,
- 5 וע"י כללות מעשינו ועבודתינו במשך זמן הגלות - זוכים בקרוב ממש לגאולה האמיתית והשלימה ע"י
6 משיח צדקנו,
- 7 ובאופן ד"שלימות העם" - "בנערינו ובזקנינו ובבנותינו ובבנותינו", "ואתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל",
8 היינו, שהקב"ה "אוחז בידיו ממש איש איש ממקומו" (פירש"י נצבים ל, ג),
- 9 ביחד עם "שלימות התורה" - "כספם וזהבם אתם", דקאי על כל עניני התורה ומצוותי" כפי שהם
10 בשלימותם,
- 11 וכך באים כולם ביחד לארצנו הקדושה, "ארץ אשר גו' תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית
12 שנה", ומוצאים אותה בשלימותה - "שלימות הארץ", "ושתי את גבולך מים סוף ועד ים פלשתים וממדבר עד
13 הנהר", כולל - קיום היעוד "כי ירחיב ה' אלקיך את גבולך".
- 14 וכל זה - במהרה בימינו ממש, וכפס"ד הרמב"ם (הל' תשובה פ"ז ה"ה): "מיד הן נגאלין".
- 15 ובקרוב ממש זוכים להקרבת הקרבנות על המזבח בביהמ"ק השלישי באופן ד"אש תמיד תוקד על המזבח
16 גו" - כפי שהולכים לקרוא בפ' צו - באופן נצחי, מכיון שביהמ"ק השלישי הוא "מקדש אדני כוננו ידיך".
- 17 וכל זה נפעל באופן של זריזות - "אין צו אלא לשון זירוז" (פרש"י ר"פ צו), ובפרט לאחרי שכבר עבר
18 הזמן שאודותיו נאמר "כל הלילה עד הבוקר" - כפי שמבאר האוה"ח הקדוש (עה"פ) ש"כל הלילה" קאי על
19 ליל הגלות, "עד הבוקר" - בוקר הגאולה, "והזמן הוא אחר עבור ת"ק לאלף הששי", והרי נמצאים אנו כבר
20 בשנת תשמ"ג לאלף הששי!
- 21 ויה"ר שבקרוב ממש נזכה ל"גאולת משיח" ו"גילוי משיח" (תהי' שנת גאולת משיח, ותהא שנת גילוי משיח)
22 - במחרה בימינו ממש, ממש "נאו".
- 23 כ"ק אדמו"ר שליט"א התחיל לנגן "ווי וואנט משיח נאו".
- 24 אח"כ צוה לחזן ר' משה שי' טלישבסקי לנגן "יהי רצון כו' שיבנה בית המקדש במהרה בימינו".
- * * *
- 25 לח. אודות הגאולה העתידה נאמר "כימי צאתך מארץ מצרים", היינו, שהגאולה העתידה תהי' בדוגמת
26 הגאולה ממצרים, ויתירה מזו: באופן נעלה יותר מאשר הגאולה ממצרים, ועד כדי כך - שהנסים דגאולה
27 העתידה יהיו באופן של "נפלאות" ביחס לנסים שהיו ביציאת מצרים.
- 28 והנה, בנוגע לכללות הענין דיצי"מ, נאמר בכתוב (תהלים פא, יא) "אנכי הוי' אלקיך המעלך מארץ מצרים",
29 היינו, לא רק יציאה ממצרים סתם, כי אם באופן ד"המעלך מארץ מצרים", באופן של עלי' לגבי המעמד ומצב
30 שקדם לגלות מצרים, שזהו כללות הענין דיתרון האור מן החושך כו'.
- 31 ובזה גופא ההדגשה היא - לא רק בנוגע ליתרון האור ביחס לחושך (כפי' הפשוט ביתרון האור מן החושך),
32 כי אם גם בנוגע ליתרון האור עי"ז שהוא בא מן החושך (כפי' הפנימי ביתרון האור מן החושך), וזהו דיוק
33 הכתוב "המעלך מארץ מצרים", שעילוי זה ("המעלך") נפעל ע"י שבאים מארץ מצרים (מן החושך).
- 34 וממשיך בכתוב: "הרחב פיך ואמלאהו", היינו, שהקב"ה ממלא את צרכיהם של כאו"א מבנ"י באופן של
35 הרחבה - לכתחילה אריבער, עי"ז שיהודי מרחיב את פיו לבקש את כל המצטרך לו - "לא תהא מיצר פיך כו'
36 אלא הרחב כו' והקב"ה ימלא משאלותיך" (ירושלמי תענית פ"ג ה"ו), בהוספה על הענין ד"הרחב פיך" בנוגע
37 ל"דברי תורה" (ברכות נ, א). כלומר: ההתחלה היא אמנם ע"י ההרחבה בדברי תורה, אבל מזה באים גם
38 להרחבה בכל הענינים הגשמיים - "אסתכל באורייתא וברא עלמא", שגם ביחס לענינים אלו נפעל הענין ד"הרחב
39 פיך ואמלאהו".
- 40 ועד שבאים לסיום הקאפיטל - "ויאכילהו מחלב חטה ומצור דבש אשביעך", שזה מורה על ענין ההרחבה
41 בתכלית השלימות.

- 1 וכל זה נפעל כבר גם כאשר נמצאים בסוף זמן הגלות - שהרי מזמור זה אמרו דוד מלך ישראל, "נעים
2 זמירות ישראל", בשם כללות ישראל, שכך היא הנהגת הקב"ה עם בני" במשך כל הזמנים, גם בזמן הגלות.
- 3 ובפרט ע"פ המבואר במדרז"ל (סוטה יא, ב) שכאשר בני" היו בגלות מצרים הי' כבר הענין ד"ויניקהו דבש
4 מסלע ושמן מחלמיש צור" - הקב"ה הי' "מלקט להן שני עגולין אחד של שמן ואחד של דבש, שנאמר ויניקהו
5 דבש מסלע ושמן וגו'" (שזהו ע"ד הענין ד"ויאכילהו מחלב חטה ומצור דבש אשביעך"), ומכיון ש"כימי צאתך
6 מארץ מצרים אראנו נפלאות", מובן, שכך יהי' גם בגאולה העתידה, שכאשר נמצאים עדיין בזמן הגלות יהי'
7 כבר הענין ד"ויאכילהו מחלב חטה ומצור דבש אשביעך".
- 8 ומכיון שנמצאים אנו בימי הגלות האחרונים, ותיכף ומיד נגאלין - מובן, שאי אפשר לדחות את הענין
9 ד"ויאכילהו מחלב חטה גו'" (שצריך להיות עוד בזמן הגלות) לזמן מאוחר יותר!
- 10 ובקרב ממש זוכים לסיום הגלות, ותיכף ומיד - גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, שאז תהי'
11 השלימות המשולשת, שלימות העם, שלימות התורה, ושלימות הארץ, וכל זה - בתכלית השלימות, לא רק "די
12 מחסורו אשר יחסר לו", כי אם גם באופן של עשירות (כמדובר לעיל במאמר).
- 13 וזוכים לקיום הבקשה "ותחזינה עינינו בשוכך לציון ברחמים", וכפי שמסיימים: "ברוך אתה הוי' המחזיר
14 שכינתו לציון" - שזוהי הבטחתו של הקב"ה שאכן יהי' הענין ד"המחזיר שכינתו לציון",
15 במהרה בימינו ממש, ומתוך שמחה וטוב לבב.
- 16 כ"ק אדמו"ר שליט"א התחיל לנגן "והיא שעמדה". ואח"כ צוה לנגן "האפ קאזאק".
17 אח"כ הזכיר אודות אמירת ברכה אחרונה.
- 18 צוה להכריז אודות מסיבת ה"מלוה מלכה" עבור ישיבות תומכי תמימים. לאחר תפלת מנחה התחיל לנגן
19 "שיבנה בית המקדש במהרה בימינו".

אגרות קודש

ב"ה, אדר"ח אדי"ש, תשי"ט
ברוקלין.

ש"ב הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מו"ה שמואל מנחם מענדל שי

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הכי ארוך, נתקבל מכתבו מכ"ד אדר"ר ושלאחריו, ר"פ מהנעשה בפעולות דהפצת
המעיינות בהשבעות שעברו, ולפלא ההפסק ארוך בין מכתב למכתב, ובפרט בהנוגע לבשו"ט ומשמחות,
ואין טוב אלא תורה, ואין שמחה כהתרת הספיקות, האם פועלים בהפצת המעיינות וכו' וק"ל,

נוסף ע"ז עוד נקודה, שבהאריך הזמן נשכחים פרטים ולפעמים ענינים. ומובן שאין כוונתי להטפת
מוסר, כ"א בהנוגע להבא, וכן אשר יעורר שאר אנ"ש הכותבים, ג"כ על האמור לעיל.

ויהי רצון שתהיינה הבשורות טובות משמחות וגם מפורטות, ובהתחלה בזה מימי חדש אדר זה,
ומסמך גאולה לגאולה לניסן, עדי יקוים היעוד בניסן נגאלו ובניסן עתידים להגאל.

בברכה לבשו"ט, ובברכת מז"ט להולדת הבת שתליט"א - שז"ע נתקבלה הודעתו ע"ז ויגדלוה, ואת
כיו"ח שי', לתחומע"ט,

לקוטי שיחות פרשת ויקרא כרך יב

- 21 וצריך להבין:
- 22 מהי שאלתו של ר"ז ("מאי קראה") וגם מהי תשובתם
 23 של ר"ז וראב"א (דהילפותא היא ממ"ש "מתוקה גו" או
 24 "ברכות גו") – הלא מפורש במשנה עצמה ד"אחד
 25 המרבה כו" ילפינן מזה ש"נאמר כו" אשה ריח ניחוח כו" ?
 26 ואם מפני איזה טעם אין הוכחת המשנה מספיקה⁶ -
 27 קשה לאידך גיסא: למה לא הובאו כתובים אלו ד"מתוקה
 28 גו", "ברכות גו" בהמשנה – כיון שהם הוכחות מספיקות
 29 משא"כ הכתוב "אשה ריח ניחוח"⁷.
 30 ב. בהמשך לענין הנ"ל בגמרא הובאה ברייתא,
 31 המבארת ג' ענינים בקרבנות שיש בהם משום חידוש:
 32 "תניא אמר ר"ש בן עזאי בוא וראה מה כתיב בפרשת
 33 קרבנות שלא נאמר בהם לא א-ל ולא אלקים אלא ה', שלא
 34 ליתן פתחון פה לבעל דין לחלוק (פירש"י: "לאומרים
 35 רשויות הרבה הן, והדבר מוכיח, שזה ששמו כך ציום
 36 להקריב לו מנחה וזה ששמו כך ציום להקריב לו פרים וזה
 37 אלים, לכך נאמר בכלום ריח ניחוח לה"). ונאמר בשור
 38 הגס אשה ריח ניחוח ובעוף הדק אשה ריח ניחוח ובמנחה
 39 אשה ריח ניחוח, לומר לך אחד המרבה ואחד הממעיט
 40 ובלבד שיכוין את לבו לשמים. ושמה תאמר לאכילה הוא
- 1 א. תנן בסיום מסכת מנחות: "נאמר בעולת בהמה
 2 אשה ריח ניחוח ובעולת העוף אשה ריח ניחוח ובמנחה
 3 אשה ריח ניחוח"¹, לומר לך אחד המרבה ואחד הממעיט
 4 ובלבד שיכוין לבו לשמים"².
 5 פי' המשנה בפשטות: מזה שאותו הלשון "אשה ריח
 6 ניחוח" נאמר בכל אחד מג' סוגי הקרבנות דבהמה ועוף
 7 ומנחה אצפ"י שאינם שווים כלל – דעולת בהמה מרובה
 8 משל עוף, ועולת העוף משל מנחה – הרי מוכח ש"אחד
 9 המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים": שאם
 10 הממעיט מכוין לבו לשמים כמו המרבה³, אז חשוב המועט
 11 שלו - כמו המרובה של חבירו.
 12 וצריך להבין: ה' אחד המרבה כו' (ולא "לומר לך
 13 שאפילו (או גם) הממעיט ובלבד כו") – משמע שגם
 14 בהמרבה יש חידוש ששווה להממעיט.
 15 בגמ' שם איתא על משנה זו: "אמר ר"ז מאי קראה?
 16 (ומשיב) מתוקה שנת העובד אם מעט ואם הרבה יאכל"⁴.
 17 רב אדא בר אהבה אמר מהכא, ברכות הטובה רבו אוכלי'
 18 ומה כשרון לבעליה"⁵. והיינו שהכלל הזה ד"א' המרבה
 19 וא' הממעיט ובלבד שיכוין כו" ילפינן מאלו הכתובים
 20 שהביאו ר"ז וראב"א.

(4) קהלת ה, יא.

(1) פרשתנו א, ט, א. יז, ב, ד.

(5) קהלת ש, י. וכ"ה הגירסא בע"י. אבל בש"ס שלפנינו: "לבעליו".
 (6) ראה בעיני יעקב כאן: "כי הא דכתיב ככולהו ריח ניחוח אין הוכחה
 כי"כ ד"ל דמ"מ כל אחד לפי מעלתו ומדרגתו הוא לריח ניחוח זה למעלה מזו".
 אבל אפ"ל"כ ככפנים.

(2) ההסברה דיהי' השכר וכו' שוה אף שזה מרבה כו' – יש להעיר
 מהמבואר בענין דר"א בן דורדיא (לקו"ת להאריז"ל תהלים ס" לב. ויל"ע
 בלקו"ת ד"ה כי ביום הזה הא' ס"ד ותקעו הא' ס"ב) וממ"ש בתו"א ד"ה חייב
 אינש הב' (צח, א).

(7) וגם מזה שהכתובים הובאו במשנה בתחלה ואח"כ הלימוד ד"אחד
 המרבה כו" ולא בסדר הפוך – משמע שהכתובים הם המכריזים לומר ש"א'
 המרבה כו" ופשיטא שהם הוכחה מספיקה.

(3) ומיירי שהממעיט לא ה' ביכלתו להרבות* (מג"א או"ח ס"א סק"ו
 (וראה פרמ"ג במש"ב שם סק"ג שגם הט"ט שם לא פליג ע"ז). תויר"ט אבות
 ספ"ב. ועוד), דאם ה' ביכלתו ומ"מ אינו מרבה הרי אינו שוה בכוננת לבו
 לשמים – כמו המרבה**.

(* או שהוא בדבר שאין הריבוי בו ענין. וזוהי קושיית תוד"ה ללמדך – שבועות טו, א. – דאין שייך שם ענין דא' המרבה כו' כיון ששני תנאים הנ"ל אינם: דהריבוי שם מצוה
 וגם ה' ביכלתו להרבות' (ומשני דמאחד המרבה כו' ידעינן דאין להתפאר כו'). משא"כ כשמצוה בריבוי יש ביכלתו או צ"ל דוקא "לפום גמלא שיחנא" (כתובות טו, א).
 לכאורה י"ל דבקרבנות צ"ל המובחר שבמין שרוצה להביא (מנחות פג, ב) אבל אין חיוב ברבוי מספר הקרבנות – אף שמקבל שכר על הרבוי. – ורק ראי' וחגיגה שנאמר בהם
 כמתנת ידו צ"ל כפי עשור (חגיגה ז, ב) – ועד שיכול להביא עוף אף שעשיר הוא (עי' לז"מ ה"ל מנחה פס"ו ה"ג) – וזוהו דיוק יתור לשון הש"ס במנחות (קד, ב) מי דרכו כו'
 היינו שכן הוא הדרך, אבל אפשר להיות שעשיר ג"כ יביא מנחה*.

ובזה יש לפרש: (1) כונת פירש"י במנחות (ק, א) ד"ה אחד המרבה שרוסיף תיבות "להביא קרבנות" היינו שמרבה במספר, ולא כבסוגיא דשבועות דקאי ברבוי באיכות. (2) יתור
 ל' רש"י בברכות (ה, ב. יז, א) שכ' דאחד המרבה כו' בקרבנות נאמר. והיינו כי ל' אחד הממעיט משמע לרש"י דפי' דבידו להרבות וממעיט אפשרותו. וכיון דבברכות קאי בת"ת,
 לכן מדגיח רש"י דבקרבנות – דוקא ענוי. והטעם כנ"ל שאין חיוב כו' משא"כ בת"ת.

והא דהש"ס בברכות מביא ראי' מזה, היינו מהא דאם אין הממעט ממעט בכונת לבו לשמים (ובת"ת אפשרי הוא רק אם אין ביכלתו, כמוכח, דאם לאו, הרי עליו נאמר כי דבר
 ה' בזה – טנה צט, א) הרי אחד המרבה כו' ובמילא בת"ת היכא דהממעט מפני שלא ה' ביכלתו, הרי שכרו כזה המרבה. וק"ל.

(** עיי' ברכות ה, ב. דהובא מוד"ל זה בנוגע ר"א דבכה על שלא למד כרצונו – לפי הקט"ד – וגם אמרו על ר"א – עירובין נד, ב. – באהבתה תשגה תמיד. ובברכות יז, א. בפרש"י
 ד"ה ושמה: לא ה' לו לב פתח כו'.

(* ולהעיר ממוד"ל (ב"ר פכ"ב, ה. הובא בפרש"י בראשית ד, ג) דקין הביא מפרי האדמה מן הגרוע והבל מבכורות צאנו ומחלביהן. וראה בארוכה לקו"ש חס"ו ס"ע 23 ואילך.

27 כהקדמה להל' קרבנות – בתחלת מס' זבחים ולא בסיום
28 מסכת מנחות.
29 (ח בשלילת רשב"ע את הקס"ד (ד"לאכילה הוא
30 צריך") אינו אומר שלמעלה אין שייך ענין של אכילה, אלא
31 ש"אם ארעב לא אומר לך כי לי תבל וגו'"¹² – היינו שכן
32 שייך ענין של "רעבון", כביכול, למעלה, אלא שאז לא
33 אומר לך (והטעם) כי לי כו'.
34 ג. והביאור בכ"ז:
35 ההבדל שבין ה"מרבח" וה"ממעט" בקרבן שענין
36 הקרבן הוא: אדם כי יקריב גו' לה' – הוא בשני צדדים:
37 מצד האדם המקריב – האם הובא הקרבן ע"י האדם באופן
38 של שלימות הראוי מצד המקריב, או שהוא "ממעט" בו;
39 מצד הקב"ה – אם הקרבן נתקבל לרצון למעלה בשלימות
40 – וע"ד שישנו אופן דכיפר ולא כיפר¹³, חילוק דריצוי
41 חטאת ועולה¹⁴ ועוד.
42 ובזה החילוק בין המשנה והגמ': במשנה מדובר בענינו
43 (ופעולתו) העיקרי של הקרבן – כפי שנתקבל למעלה –
44 ולכן באה הוכחת המשנה ממה שנאמר "אשה ריח ניחוח"
45 בכל אחד מג' סוגי הקרבנות, אף שזה מרבה וזה ממעיט,
46 "לומר לך אחד המרבה ואחד הממעט ובלבד שיכוין את
47 לבו לשמים" – והיינו שלענין ה"ריח ניחוח" שבהקרבן
48 וקבלתו לרצון למעלה, כולם שווים¹⁵.
49 והנה בהקרבת הקרבן צ"ל גם "הקרבת האדם"¹⁶,
50 עדמש"נ "לרצונכם". – כפשוטו שמביא מכספו כו' וכן,
51 בל' הרמב"ן¹⁷, "דמו (דהקרבן) תחת דמו נפש תחת נפש
52 כו'".
53 ובקרבת האדם – הרי דוקא בקרבן מנחה נאמר [99]

1 צריך ת"ל אם ארעב לא אומר לך כי לי תבל ומלואה,
2 ונאמר כי לי כל חיתו יער בהמות בהררי אלף וגו' האוכל
3 בשר אבירים ודם עתודים אשתה⁸ כו' לא לרצוני אתם
4 זבחים אלא לרצונכם אתם זבחים שנאמר⁹ לרצונכם
5 תזבח הו'.
6 וצריך להבין:
7 (א) מהו הקישור בין ג' ענינים אלו, ועד כדי-כך
8 שרשב"ע כוללם במאמר אחד¹⁰ (ובפרט שהענינים
9 האחרונים נאמרו ב"וא"ו המוסיף" על הענין הראשון)¹¹?
10 (ב) מה יועיל זה שבקרבנות נאמר רק שם ה', למנוע
11 מ"ליתן פתחון פה לבע"ד לחלוק" – והלא מצינו כו"כ
12 מצוות שנאמר בהם גם שם אלקים וגם שם א-ל (ויש
13 שנאמר בהן שם ה' כמו במצות הקרבנות), וא"כ הרי יש
14 "פתחון פה לבע"ד לחלוק" ולומר ש"רשויות הרבה הן",
15 אף שבקרבנות נאמר רק שם ה'?
16 (ג) איך זה נקרא האומר "רשויות הרבה הן" בשם
17 "בע"ד", דמתואר זה משמע דלבעל הנחה זו גדר המחייב
18 לבוא עמו בדין ודברים – והרי הוא כופר באחדות הוי'?
19 (ד) הענין השני שבדברי רשב"ע הרי הוא, לכאורה,
20 אותו הענין ממש האמור במשנתנו!
21 (ה) עפ"ז למה שינה מלשון המשנה, ובמקום "עולת
22 בהמה" ו"עולת העוף" אמר "שור הגס" ו"עוף הדק"?
23 (ו) האיק יעלה על דעתו של מישהו לאמר ש"לאכילה
24 הוא (הקב"ה) צריך" ח"ו, עד שהוזקק רשב"ע להוציא
25 מטעות זו, וע"י הוכחות מכמה כתובים וכו'?
26 (ז) באם כן צריך לשלול אמירה זו – הרי צ"ל זה

(8) תהלים נב, י, יא.

(9) ויקרא יט, ה.

(10) ואין לתרץ שזהו לפי שג' ענינים אלו יש בהם משום חידוש בענין הקרבנות – שהרי ודאי שישנם עוד כו"כ ענינים בענין הקרבנות שיש בהם חידוש ולמה דוקא ג' אלה באו בברייתא זו.

(11) בחדא"ג מהרש"א כאן מפרש המשך הבבות: זה שא' המרבה כו', הוא הוכחה שהקרבנות הם לשם ה' "אבל אלקים אחרים בודאי דיבחרו במרובה באכילה יותר. ואמר ושמה תאמר גם הוא לאכילה צריך, ה"ז מפורש בראיות דאינו וכו'".

אבל לפענ"ד אינו מובן, מהו ההכרח שמי שאומר ששתי רשויות הן ח"ו יאמר "בודאי דיבחרו במרובה באכילה יותר". וגם אינו מובן מה שממשיך: ושמה תאמר גם הוא לאכילה צריך כו'. שהרי כבר הוכיח דא' המרובה וכו' משא"כ באלקים אחרים "דיבחרו במרובה באכילה יותר", וא"כ איך אפשר לומר אח"כ: ושמה תאמר גם הוא לאכילה צריך.

וראה בעיון יעקב שמפרש ב' הבבות הראשונות כאילו הם כבא אחת – ולא משמע כן מל' הברייתא. ומה שמפרש המשך הכבא הג' "כלומר כיון שהכל שוה לך רב או מעט תאמר שכן דרכו של רעב ותאב לאכול כו' להכי מביא הכתוב אם ארעב וגו' שהוא רק לעשות רצונו" – אינו מובן שהרי

ההוכחה מ"אם ארעב גו'" אינו שלא שייך ענין הרעבון למעלה, כ"א אדרבה שישנו – ורק ש"לא אומר לך", וכדלקמן בפנים.

(12) וגם לפי מ"ש הראב"ע (ועוד) בפ"י "אם ארעב גו'": אילו הייתי כאדם שיש לו צורך כו', ושבאמת אינו שייך רעבון למעלה, הרי עכ"פ אין דא"ו מהכתוב שאין שייך רעבון.

(13) זבחים ו, א.

(14) שם ז, ב. וראה אגה"ת פ"ב.

(15) ד"ל שזהו גם דיוק ל' המשנה "(ובלבד שיכוין לבו) לשמים" דלכאורה מיותר, אלא דכוונת המשנה להדגיש שהשויון הוא לפי שמכוין לבו לשמים, ומצד הקב"ה (שבוה קאי במשנה, ככפנים) הנה אחד המרבה כו'. וראה בחדא"ג מהר"ל מפראג (כאן): כי אצל השי"ת הכל אחד, הרבה ומעט, ולפיכך אם אינו מכוין לבו לשמים בזה יש הפרש בין הרבה למעט, אבל לא כאשר מכוין לבו לש"ש, ומצד השי"ת הכל אחד. ולהעיר משבועות (טו, א): "מי איכא חשיבותא קמו שמויא והתניא כו' א' המרבה וכו'".

(16) וכידוע תורת אדה"ז: אדם כי יקריב – מנס קרבן לה' (לקו"ת ויקרא ב, ג. וראה ד"ה באתי לגני תשי"פ"ב. ד"ה באתי לגני תשי"ב).

(17) ויקרא א, ט.

1 כי תקריב – כאילו הקריב נפשו¹⁸, ומחדש קרא שגם
 2 מקרבן בהמה ועוף הוא ריח ניחוח כמו הממעט.
 3 ואח"כ, בתור הוספה לזה, באה השאלה בגמ': "מאי
 4 קראה?" היינו היכן מלמדנו הכתוב עוד פרט בענין ד"א'
 5 המרבה כו" שאינו מוכח מהכתוב המובא במשנה¹⁹,
 6 והוא: שגם בהבאת הקרבן שמצד האדם (המביא הקרבן)
 7 אין הפרש בין המרבה והממעט.
 8 ופשיטא לי' שכן הוא, ושאלתו היא רק "מאי קראה"
 9 – כי מאחר שעיקר ענינו של קרבן מצד האדם הוא
 10 "שיכוין את לבו לשמים"²⁰ הרי הסברא נותנת דבאם
 11 הכוונה היתה בשלימות, גם ההבאה של הקרבן שמצד
 12 האדם "הממעט" – שלימה היא.
 13 וקרא בנוגע להאדם, מביא ר"ז (בגמ') מהכתוב
 14 "מתוקה שנת העובד אם מעט ואם הרבה יאכל",
 15 ש"העובד" קאי על האדם המביא קרבנות (כמו שפרש"י),
 16 אשר שנתו (של העובד) "מתוקה", "אם מעט ואם הרבה"
 17 (במדה שוה, בין שהקרבן "מעט" בין "הרבה"), "יאכל –
 18 מתן שכרו". הרי שמכתוב זה ילפינן ש(גם) מצד "העובד"
 19 אין חילוק בין "מרבה" ל"ממעט".
 20 ורב אדא בר אהבה אומר הכתוב "ברכות טובה רבו
 21 אוכלי ומה כשרון לבעליה" – שאין כשרון ויתרון
 22 ל"בעליה" של (הטובה – היינו) הקרבן²¹ ע"י "רבות
 23 הטובה", שמרבה בקרבנו. כלומר, שגם מצד בעל הקרבן
 24 ("בעליה") הנה א' המרבה וא' הממעט כו"²².
 25 ובוזה יתבאר גם הקישור שבין סיומה (הנ"ל) של
 26 המסכת והתחלתה – "כל המנחות שנקמצו שלא לשמן
 27 כשרות אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה" – והיינו שגם

28 המשנה הראשונה דנה ומחלקת בין שני ענינים אלו:
 29 כשרות הקרבן מצד עצמו, היינו שיהי' כפי רצונו ולרצונו
 30 ית' (בדוגמת ענין "ריח ניחוח להי"); וחובת הבעלים
 31 בהבאת הקרבן. ובשייכות לזה באה המסקנא בסיום
 32 המסכת: דעם היותם שני ענינים בהקרכת קרבן, הצד
 33 השוה שבשניהם (הן לגבי "ריח ניחוח" לה' והן לגבי אדם
 34 המקריב): "א' המרבה וא' הממעט ובלבד שיכוין לבו
 35 לשמים" – וכנ"ל דמהמשנה מובן בפשטות דגם מצד האדם
 36 הרי אחד המרבה כו'.
 37 ד. ובהמשך לזה הובאה הברייתא להלן בגמ' (בשילהי
 38 המס'): "אמר רשב"ע בא וראה בפרשת קרבנות שלא נאמר
 39 בהם לא א-ל ולא אלקים אלא הי' – חידושו של רשב"ע
 40 הוא, דעם היות שכמה סוגים בקרבנות²³: ישנם הבאים
 41 לכפרה כמו חטאת, אשם כו', שהם באים לרצות את מדת
 42 הדין של מעלה, אשר ע"כ הי' מתאים שייאמר בהם שם
 43 אלקים; וישנם קרבנות הבאים בתור הודאה על החסד
 44 הנעשה עם האדם, כקרבן תודה, וכמ"כ קרבנות שמביאים
 45 בקשר לענין של שמחה, כמו שלמי שמחה וכו' – ובהם
 46 הלא מתאים השם א-ל המורה על החסד, כמ"ש²⁴ "חסד
 47 א-ל כל היום"²⁵ – ועכ"ז לא מצינו בכל הקרבנות אלא
 48 שם ה'²⁶.
 49 ומבאר טעם הדבר: "שלא ליתן פתחון פה לבעל דין
 50 לחלוק". ואין הכוונה למי שאומר ש"רשויות הרבה הן"
 51 בפשוטו של הענין²⁷ – כי אז לא הי' נק' "בעל דין"; אלא
 52 כוונתו לזה הסובר דבוראי בורא אחד הוא ואין שני לו
 53 ח"ו, ורק שכלולים בו "רשויות הרבה": החסד שבו הוא
 54 ענין בפ"ע, והדין – בפ"ע (כמו האדם, להבדיל, הכלול
 55 מכמה מדות מחולקות). ולכן אם הי' הכתוב מייחס סוג

(22) החילוק בין ב' כתובים אלו: הפסוק "מתוקה שנת העובד אם מעט ואם הרבה יאכל" מדגיש הענין מצד הממעט, שגם הממועט – יאכל מתן שכרו. והפסוק "ברבות הטובה גו' ומה כשרון לבעליה" מדגיש הענין מצד המרבה – שאין לו יתרון על הממעט.
 (23) ראה פרטי סוגי הקרבנות בפיה"מ להרמב"ם בהקדמה לסדר קדשים.
 (24) תהלים נב, ג.
 (25) זח"א צד, א. תקו"ז תכ"ב (סז, א). וראה בהערה הבאה.
 (26) ראה ער"ז בחדא"ג מהרש"א אלא שכ' דשם א-ל הוא מדת הדין. וראה זח"ג ל, ב: וזמנין הוא דינא וזמנין הוא . . . חסד. וראה בניצוצי אורות שם. וראה בזח"ג ה, א. ובניצוצי זהר שם.
 (27) וי"ל שזהו גם כוונת רש"י כאן (וי"ל שזהו החילוק בין גירסא שלנו ברש"י "לאומרים רשויות הרבה כו'" – להגירסא ברש"י שבע"י: "למנין לומר רשויות הרבה כו'"). וראה בספרי פנחס כח, ח הגירסא בברייתא דרשב"ע: שלא ליתן פתחון פה למיניין כו' (משא"כ כאן הגירסא: לבע"י). וראה סנהדרין לח, א.

(18) מנחות קד, ב. הובא בפירש"י במקומו (ב, א).
 (19) בצ"ק כתב ד"מאי קראה" בא להוסיף שגם עשיר שביכלתו להרבות וממעט – דמ"מ כו' ובלבד שיכוין לבו לשמים, אבל ראה לעיל הערה 3 דאם ביכלתו להרבות הרי אינו שייך לומר ובלבד שיכוין כו' שהרי אז אינו שוה בכוונתו – להמרבה.
 (20) ראה בארוכה במפרשי התורה ר"פ ויקרא. ובתו"ש מילואים לפ' ויקרא בתחלתו. וכמוכחן גם מזה שישנם פסולים רבים בקרבנות הבאים מחמת חסרון במחשבה וכוונה.
 (21) כ"כ בחדא"ג מהרש"א כאן. אמנם בפרש"י כאן הפסוק "כ"א ראות עיניו" וי"ל שזהו לפי הגירסא בגמ' שמביא גם סיום הפסוק "כ"א ראות עיניו" (כבע"י כאן. וראה במהרש"א בסיומו שגם לענין תיבת "אלא (כדי שתאמר כו'") גריס רש"י כבע"י. וברש"י כאן צ"ל ד"ה חדש בתיבות "כ"א ראות עיניו" כברש"י שבע"י) שקאי על הקב"ה. משא"כ לפי גירסתנו בש"ס שאינו מביא המשך הכתוב (וגם אינו נרמז ב"וגו") יש לפרש ש"בעליה" קאי על בעל הקרבן. ובמהרש"א כתב ש"בעליה" קאי על בעל הקרבן גם לפי הגירסא בגמ' שמביא סיום הפסוק.

34 להטועים ואומרים שישנה ח"ו "התחלקות" של "רשויות
 35 הרבה" במציאות הבורא ב"ה – כי השינוי ברצון מדין
 36 לחסד, לכאורה סיבתה ה"התחלקות" דמדת החסד ומדת
 37 הגבורה – א"ל ואלקים.
 38 ומעתה יובן הטעם למה דוקא בפרשת הקרבנות חשש
 39 הכתוב ליתן פתחון פה לבע"ד; ולכן "לא נאמר בה . . שם
 40 א"ל וכו' אלא ה'" – שהוא שם העצם ושם המפורש
 41 המורה על פשיטותו ואחדותו של הקב"ה – בכדי להורות
 42 שכל הקרבת הקרבן הוא לשם הוי', שלמעלה מעניני
 43 התחלקות ושינויים.
 44 ה. ועפ"ז יובן תוכן הקישור שבין הבכא הראשונה
 45 בכרייתא והשני', שבה נאמר "א' המרבה וא' הממעיט
 46 ובלבד שיכוין את לבו לשמים" (כדברי המשנה): כי לאחר
 47 שבבא הראשונה מבארת שאין התחלקות ושינוי במקום
 48 שהקרבנות מגיעים ועולים למעלה, מכיון שכולם הם לשם
 49 ה' ("לא נאמר בפרשת קרבנות כו' אלא ה'") – באה
 50 הבכא השני' לשלול גם סוג שני של התחלקות בענין
 51 הקרבנות מצד האדם המקריב למטה, שאין הפרש בין
 52 המרבה והממעיט בכמות הקרבן – "ובלבד שיכוין את לבו
 53 לשמים".
 54 וע"ד הנת"ל בנוגע לשאלת הגמ' "מאי קראה"
 55 שהכוונה היא: מנ"ל בקרא שגם מצד האדם המקריב אין
 56 הבדל בין המרבה והממעיט, כך גם בכרייתא (שענינה
 57 לבאר את השנוי במשנה בל' קצרה או ברמז³⁷) עיקר
 58 ההדגשה היא (בהוספה על המשנה) שגם מצד האדם
 59 המקריב אין לחלק בין המרבה והממעיט.
 60 ולכן מדייק בכרייתא "ונאמר בשור הגס כו' ובעוף הדק
 61 כו' ובמנחה כו'" בשינוי מל' המשנה: נאמר בעולת בהמה
 62 כו' ובעולת העוף כו' ובמנחה – היות והמשנה מבארת את
 63 השוויון בין המרבה והממעיט כפי שהוא מתבטא
 64 בהקרבנות ועלייתו של הקרבן להוי', וע"כ נאמר במשנה
 65 "עולת בהמה", "עולת העוף", שהעולה היא כולה כליל
 66 על המזבח – כולה להקב"ה, והיינו ששיעורם של הריבוי

1 מסוים של קרבנות לשם א"ל (סוג "המתאים" לשם זה,
 2 כנ"ל) וסוג אחר לשם אלקים, הרי ניתן "פתחון פה"
 3 להנחתו של ה"בעל דין" לומר, כי "רשויות הרבה הן"
 4 בה"אחד" דלמעלה וכי כל קרבן נקרב ומשתייך רק
 5 ל"רשות" ו"חלק" מסוים ונפרד ח"ו במציאות הבורא ית',
 6 שהוא באמת בתכלית האחדות הפשוטה. ומרומז זה בדיוק
 7 הלי': "פתחון פה לבעל דין לחלוץ". היינו שעיקר "טענתו"
 8 של ה"בע"ד²⁸ הוא בזה שיש ח"ו ענין של התחלקות
 9 ופירוד למעלה.
 10 ובכדי שלא ליתן פתחון פה לבע"ד לומר שיש
 11 התחלקות של "רשויות" ח"ו למעלה, נזכר בכל הקרבנות
 12 (אף שהם מחולקים זה מזה בתכלית) רק שם אחד ודוקא
 13 שם ה', כי שם ה' הוא שם המפורש²⁹ ושם העצם³⁰ ושם
 14 המיוחד³¹, המורה שהש"ת הוא למעלה מכל ענין של
 15 שינוי והתחלקות; וזה גופא מלמדנו דמה שמצינו
 16 התחלקות בהשמות הוא רק מפני ש"לפי מעשי אני
 17 נקרא"³², היינו כפי שהבורא ב"ה נראה לנו לפי מעשיו,
 18 הנהגתו והשפעתו בעולם, אבל לא שיש ח"ו התחלקות
 19 במציאותו.
 20 והטעם שדוקא בקרבנות הוצרך הכתוב להוציא
 21 מה"פתחון פה" של ה"בע"ד, הוא מפני שטעות זו
 22 ("לחלוץ") עלולה יותר לבא בענין הקרבנות: ענינם של
 23 הקרבנות הוא לפעול שינוי (ותוספת) רצון, כביכול,
 24 למעלה, שזהו"ע ה"ריח ניחוח"³³. ובפרט בקרבנות הבאים
 25 לכפר על חטא האדם, שבחטאו עבר על רצונו ית' –
 26 ותכליתו של הקרבן הוא שיהי' מרוצה לפניו יתברך.
 27 וכמ"ש בתחלת פרשת הקרבנות³⁴: "ונרצה לו לכפר".
 28 ויתירה מזה מצינו: "ויעל (נח) עלת במזבח. וירח ה' את
 29 ריח הניחח ויאמר גו' לא אוסיף לקלל עוד גו' כי יצר
 30 גו'³⁵ אף שקודם לזה כאשר ראה ה' כי גו' וכל יצר
 31 גו'³⁶ – הביא המבול, שינוי בענין (בטעם) זה עצמו.
 32 ומכיון שכן הרי מובן ששינוי רצון זה, הנעשה ע"י
 33 הקרבנות, יש בו משום נתינת מקום ("פתחון פה")

(32) שמו"ר פ"ג, ו. וראה ספח"צ להצ"צ שרש מצות התפלה פ"ה.
 ובכ"מ.
 (33) ראה סידור אדה"ז ע' 66. תו"א וישלח כה, ד. אוה"ת פנחס ע' א' ע"ט
 בסופו.
 (34) ויקרא א, ד.
 (35) נח ח, כ"כא.
 (36) בראשית ו, ה. תו"ח בראשית יג, ד. וירא קא, ג.
 (37) הקדמת הרמב"ם לפיה"מ.

(28) ע"פ המבואר בזה"ש שם מובן דיוק ל' "בעל דין". וגם לפי המבואר
 כאן י"ל כי ענין ההתחלקות בא מחמת גבורה ודין כמבואר בשהיה"א (ספ"ד).
 ובכ"מ.
 (29) סוטה לח, א. רמב"ם הלי' יסוה"ת פ"ו ה"ב.
 (30) פרדס ש"ט. מו"נ ח"א פס"א ואילך. עיקרים מאמר ב' פכ"ח.
 (31) סוטה שם. סנה' ס, א. והוא המיוחד כו' וכל השמות כלולים בו
 (בארוכה ככהנ"ל – פרדס שם. שערי אורה (להר"י גיקטליא) ש"ה. תו"א ס"פ
 נח. ועוד).

35 המדובר באכילה גשמית (כ"א כמש"נ לחם אלקיו⁴¹),
 36 כדלקמן, וגם פשיטא שאין צורך לשלול אכילה גשמית,
 37 כנ"ל) – אלא באה להסביר שעם שישנו ענין ה"אכילה"
 38 למעלה, הרי אין זה מה ש"הוא צריך" ל"אכילה" והקרבה
 39 זו של הקרבן, והיינו בהמשך להמרומו לעיל מיניה שכל
 40 ענין הקרבן אינו אלא בשביל (ולכן גם דנים בו בשייכות
 41 אל) האדם המקריב.

42 ויובן בהקדים ביאור ענין האכילה למעלה.
 43 ז. אי' בספרי⁴² - בטעם סמיכותה של פ' התמיד
 44 לבקשת משה "יפקוד ה' גו' איש על העדה אשר יצא
 45 לפניו ואשר יבא לפניו"⁴³: "משל למה"ד למלך
 46 שהיתה אשתו נפטרת מן העולם, והיתה מפקדתו על בני
 47 כו' אמר לה עד שאתה מפקדני על בני פקדי בני עלי
 48 שלא ימרדו בי כו', כך א"ל הקב"ה, עד שאתה מפקדני על
 49 בני פקוד בני עלי שלא ינהגו בי מנהג בזיון כו'".
 50 מדברי המדרש מובן שפ' וענין התמיד יש לו קישור
 51 ודמיון לתוכן בקשת משה "יפקוד ה' וגו'", מכיון שהמענה
 52 לבקשה זו (וכמובן, שזהו גם מילוי הבקשה) הוא פרשת
 53 התמיד (שהוא "פקוד בני עלי" שדרש הקב"ה ממשה
 54 במקום "שאתה מפקדני על בני").

55 והנה תוכן בקשתו של משה הוא – כפשוטו: היות
 56 שבני נכנסים לארץ יש צורך שיתמנה "איש על העדה
 57 אשר יצא לפניו ואשר יבא לפניו גו'" – שיעמוד
 58 בראשם במלחמה בכיבוש הארץ, וינהיגם אח"כ בכל
 59 עניניהם – "ולא תהי' עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה"⁴⁰
 60 מזה מובן שדוגמת הדבר הוא גם בענין התמיד
 61 (וכללות ענין הקרבנות), שתכליתו שלילת הטעות ש"אין
 62 רועה" בעולם ו"עולם כמנהגו נוהג"⁴⁴ ועד "שהבירה זו
 63 בלא מנהיג"⁴⁵ – ועל ידי התמיד וכו' יהי' ניכר ונגלה אשר
 64 הקב"ה הוא "אשר יצא לפניו ואשר יבא לפניו", שכל
 65 עניני העולם כולו מתנהגים ע"פ השגחתו הפרטית של
 66 הקב"ה – שגם לפי ראות עיני האדם, לא יהי' העולם
 67 "כצאן אשר אין להם רועה".

1 והמיעוט הוא מכמות ההקרבה על המזבח – דבין עולת
 2 בהמה שהיא "כליל" בכמותה המרובה, בין עולת העוף
 3 שה"כליל" שלה פחותה הרבה בכמותה, ובין מנחה (שהיא
 4 תכלית המיעוט בכמות ההקרבה להו', מכיון שאינה כליל,
 5 אלא) שרק הקומץ ממנה נקטר על המזבח³⁸ - בכל א' מהן
 6 נאמר "אשה ריח ניחות, לומר לך א' המרבה וכו' ובלבד
 7 שיכוין וכו'".

8 אבל בכרייתא קאי שאחד המרבה ואחד הממעט לגבי
 9 האדם המקריב, ולכן שינתה מלשון "עולה" (דביחס
 10 להמקריב אין הבדל בין עולה או הטאת וכו') ללשון
 11 המתארת את גודלו (בגסותו) של הקרבן עצמו: "נאמר
 12 בשור הגס כו' ובעוף הדק כו'"; דמכיון שההדגשה היא
 13 מצד המקריב, הרי מתאים בו השיעור בגסות ודקות של
 14 הקרבן גופא.

15 ו. אמנם זה שהברייתא מדגישה השוויון לגבי האדם
 16 המקריב אי"ז רק לפי שבאה להוסיף עוד פרט על האמור
 17 במשנה אלא לפי שלדעתו של רשב"ע זהו פירוש וביאור
 18 המשנה עצמה: דעם היות שיש בקרבן שני הענינים – כפי
 19 שהוא מצד הקב"ה וכפי שהוא מצד האדם המקריב, כנ"ל
 20 – הרי לאמיתו של דבר גם ענין ה"ריח ניחות" שמצד
 21 הקב"ה הרי תכליתו ומטרתו הוא בשביל האדם המקריב,
 22 כי הוא המתכפר ומתרצה ע"י הקרבן, ולכן מסתבר שיש
 23 לדון על כל עניניו של הקרבן כפי שהוא לגבי האדם³⁹.
 24 וזהו הטעם שהברייתא מביאה את ההוכחה מהכתוב
 25 "אשה ריח ניחות" כפי (שהקרבן מקובל למעלה) אעפ"י
 26 שבה מודגש ענין הקרבן כפי שהוא לגבי האדם המקריב
 27 (ולפ"ז הרי מתאים לכאו' להוכיח מהכתובים המובאים
 28 בגמ', כנ"ל) – כי, אדרבה, זה שבענין ה"ריח ניחות"
 29 הושוו המרבה והמעט, זה גופא מכריח ששוים הם גם
 30 לגבי האדם המקריב, להיות שכל הענין ד"ריח ניחות"
 31 תלוי בהאדם המקריב ובא כולו בשבילו.

32 ויתבאר בזה גם קישור ההמשך של הברייתא בבבא
 33 השלישית (לזו שלפני): "ושמא תאמר לאכילה הוא צריך"
 34 – דאין הכוונה לשלול בזה ענין האכילה למעלה⁴⁰ (כי אין

(41) ויקרא כא, יז.

(42) פנחס כח, א.

(43) שם כז, יז.

(44) ע"ז נד, ב. וראה רמב"ם הל' תענית פ"א ה"ג.

(45) ב"ר רפ"ט.

(38) וכהמשך בפרשה: והנותרת מן המנחה לאהרן גר'.

(39) משא"כ במימרות ר"ז וראב"א שבאו רק להוסיף פרט על המבואר במשנה, לפי שדבריהם באו רק כחיון על הקושיא "מאי קראה", שהכוונה בזה, ככפנים, מנ"ל פרט זה הנוסף שכ"ה גם מצד האדם.

(40) ראה שינויי הגירסאות בספרי שם. והמבואר בפנים הוא ע"פ הגירסא

בש"ס כאן.

23 ומלואה", ואין הכרח שענין ה"אכילה" יבא דוקא ע"י
 24 עבודת הקרבנות של בני⁵², אלא שענין ה"אכילה" שע"י
 25 הקרבנות הוא לטובת ולתועלת האדם.
 26 וזהו שממשיך ומסיים "לא לרצוני אתם זובחים אלא
 27 לרצונכם אתם זובחים שנאמר לרצונכם תזבחוהו" – מבאר
 28 ומדגיש הנקודה הכללית (וההמשך) שבדבריו. שמה
 29 ש"אחד המרבה ואחד הממעיט" לענין ה"ריח ניחוח"
 30 שבקרבן, ודאי שכן הוא גם לגבי האדם (שכל תועלת
 31 ה"ריח ניחוח" שבקרבנות היא בשבילו) בין שהביא "שור
 32 הגס" ובין שהביא מנחה, כי לא "לאכילה (של הקרבנות)
 33 הוא צריך" ("לרצוני"), וכל תכליתם של הקרבנות היא
 34 "לרצונכם" של האדם.
 35 ט. אמנם עם היות שיש להקב"ה, כביכול, "ברירה"
 36 של "תבל ומלואה כו", הרי מ"מ צוה דוקא לבנ"י שהם
 37 יקריבו "קרבני לחמי", ואף שקודם הציווי – "אם ארעב
 38 לא אומר לך", שאינו מוכרח כביכול בזה, מ"מ לאחר
 39 הציווי לבנ"י (שזה עצמו מורה על חשיבותם לפניו –
 40 שדוקא להם צוה) הרי "למעשה ידיך תכסוף"⁵³, שהקב"ה
 41 מבקש (ע"י משה – "פקוד בני עלי") שבנ"י יקיימו
 42 התומ"צ שכללותם הוא ענין הקרבנות⁵⁴ – לעשות מכל
 43 עניני העולם קרבן לו ית' – שע"י נעשה העולם דירה לו
 44 ית'.
 45 (משיחת ו' תשרי, תש"ל)

1 וזהו גם הטעם⁴⁶ שהקרבנות נק' "לחם"⁴⁷, ו"אכילה"
 2 כלפי מעלה, כמ"ש⁴⁸ "קרבני לחמי גו":
 3 כי אמרו⁴⁹ "הנפש הזו ממלאה את הגוף והקב"ה
 4 ממלא את עולמו" – וכשם שאכילת האדם (וכל צרכיו
 5 הנכללים בזה⁵⁰), היא הפועלת שתהי' "הנפש ממלאה את
 6 הגוף" – חיבור הנשמה והגוף באופן שכחותי' של הנשמה
 7 וחיותה יתגלו בגוף וינהיגו אותו בכל עניניו: עד"ז הוא גם
 8 בענין "הקב"ה ממלא את עולמו", שהקרבנות נקראים
 9 "לחם" ו"אכילה", כי הם הפועלים לגלות בעולם שהקב"ה
 10 הוא ה"בעה"ב לבירה זו", והיינו שתהי' התחברות גלו'
 11 של אור וחיות אלקי בעולם, כנ"ל.
 12 ח. וזהו מה שאומר רשב"ע [בהמשך לשיטתו אשר כל
 13 ענין הקרבן, גם ענין ה"ריח ניחוח", הוא בשביל האדם
 14 ולטובתו – ושלא להקשות עלי':] "ושמא תאמר לאכילה
 15 הוא צריך" – היינו מכיון ש"נתאווה הקב"ה להיות לו ית'
 16 דירה בתחתונים"⁵¹, שיהי' גלו' אלקותו ית' בעולם הזה
 17 התחתון, באופן של דירה, וא"כ הרי זה מחייב שישנו ענין
 18 ה"אכילה" למעלה שעל ידה "הקב"ה ממלא את העולם"
 19 באופן של "חיבור" וגילוי – והרי לכאורה (ש"אכילת")
 20 הקרבנות יש בהם גם "צורך" כביכול למעלה – ת"ל "אם
 21 ארעב לא אומר לך", היינו שאין הכרח, כביכול, בשביל
 22 ענין ה"אכילה" למעלה ש"אומר לך – כי לי תבל

דעשי, ועוף קאי ג"כ על מלאכים (ב"ר פ"א, ג. וש"נ. וראה זח"א מו, ב).
 וראה לקו"ת שה"ש (טז, א) שבהמות בהררי אלף קאי על מל' שבמל' שיוורת
 ומסתתרת בבני"ע. וי"ל הכוונה שהי' יכול להיות המשכת אלקות בעולם ע"י
 עבודת המלאכים וכו'.
 53 איוב (יד, טו) דעבודה צורך גבוה ועד לאופן ד"תכסוף", נתאווה
 הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים. וראה של"ה שער הגדול (כט, ב ואילך)
 בארוכה. וראה שמו"ר (פל"ו, ד): למעשה כו' בד' דברים נתאווה כו' – ואולי
 לכן לא הובא בכ"מ כתוב זה לראי' (כל) עבודה צורך גבוה.
 54 ראה סידור אדה"ז לג, א.

46 ראה בכורי מאמר ב' פכ"ו. לקו"ת פנחס עו, א. סידור אדה"ז לו, א.
 אוה"ת פנחס ע' אי"ב ואילך ובהנסמן שם. ובכ"מ.
 47 ראה תו"כ עה"פ (אמור כא, כא) "לחם אלקיו", שכל הקרבנות נק'
 בשם לחם (ולא רק תמידים).
 48 פנחס כח, ב.
 49 ויק"ר ספ"ד. וראה ברכות י, א בסדר הפוך.
 50 ראה סנהדרין לח, א.
 51 תנחומא נשא פט"ז.
 52 ראה לקו"ת במדבר (יח, ד) ש"תבל" בנימט' ב"פ ארי' – וקאי על
 הארי' דאופנים וארי' דחיות. ובמא"א ע' חיות, דחיתו יער קאי על מלאכים

מתוך פניני לוי יצחק על התורה

חמש עלין תקיפין דסחרין לשושנה.

בחי' מלכות נק' שושנה גימט' אסתר¹ המסתתרת
בבריאה, שבבריאה יש קליפות (משא"כ באצי' לא²
יגורך רע). כי לבריאה נפלו המלכים דתהו שמתו כידוע,
זהו שהשושנה היא בין החוחים הסובבים ועוקצים
אותה, אך הה' עלין תקיפין שהשושנה יושבת עליהם
בחי' כוס ישועות כמ"ש בריש הקדמת הזהר ע"ש.
זהו הה' גבורות הה' עלין תקיפין המושיעים אותה מן
הקליפות שנעשו מהשבירה דתהו.

והיינו מה שהה' עלין תקיפין הה' גבורות, נרמזין
בהה' תיבות שמן שם אלקים הב' עד שם אלקים הג',
שהם התיבות מרחפ"ת ע"ל פנ"י המי"ם ויאמ"ר.

מספר³ הה' תיבות הללו הוא אל"ף⁴ ש"כ היינו
כללות הגבורות והדינים שהם אל"ף ש"כ, אחוריים
דאלקים דההי"ן⁵ שעולה אל"ף, עם ה' פעמים דין
שעולה⁶ ש"כ. שבכלל הוא הה' גבורות והם המושיעים
אותה ממרחפת כו', שמרחפת רומז על המלכים דתהו
שמתו ונפלו לבריאה ביחד עם רפ"ח ניצוצין שזהו
שמרחפת הוא רפ"ח מ"ת⁷ כידוע. שמהם נתהוו הסיגים
והקליפות.

הנה הה' גבורות - הישועות, מושיעים אותה מן
הקליפות.

לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש עמוד שמו

* * *

הה'תיבין הם מרחפ"ת ע"ל פנ"י המי"ם ויאמ"ר
מספרם הוא אלף ש"ך, שזהו בחי' דינים אלף המגן⁸
(שהוא מאחוריים דאלקים⁹ דההי"ן), וש"ך דינין ג' ה'
פעמים די"ן.

והוא מספר האמות¹⁰ המרובעות דהי"א יריעות עזים,
והיריעות עזים הם בחי' גבורות שזהו שהם מעזים¹¹
וד"ל.

לקוטי לוי יצחק, הערות לספר הזהר שמות-דברים עמוד מא

ט. ביאור הזהר דז' אורות נבראו קודם העולם, תורה,
גיהנם, ג"ע, כסא הכבוד, בהמ"ק, תשובה, אורו של
משיח

ר' חזקי¹² הוה יתיב קמי' דר' אלעזר אמר לי' כמה
נהורין אתבריאו עד דלא אברי עלמא, אמר לי' ז', ואלין
אינון, אור תורה, אור גיהנם, אור גן עדן, אור כסא
הכבוד, אור בית המקדש, אור תשובה, אורו של משיח,
ואלין אתבריאו עד לא אתברי עלמא.

ספר הזהר חלק ג' פרשת צו דף ל"ד ע"ב

(1) ראה תורת מנחם – ספר המאמרים ה'תשט"ז עמוד קכח ואילך. תורת
מנחם התוועדויות ה'תשנ"ב חלק שני עמוד 185. לקמן פרשת חיי שרה
סימן

(2) תהלים ה, ה.

(3) מבאר דבחמש תיבות אלו מרומז ענין הגבורות בהגימטריא שלהם,
וכידוע דשם "אלקים" הוא בחי' דין וגבורה כנ"ל סימן ז. וראה הערה 31.
(4) פירוש: מרחפ"ת (בגי' 728), + ע"ל (100), + פנ"י (140), + המי"ם
(95), + ויאמ"ר (257) = 1320, כמספר "אלף ש"ך" – 1320.

(5) פירוש: אלקים במילוי ההי"ן – ובאחוריים, בגי' אל"ף (1000) כזה:
אל"ף (111) + למ"ד (74), + ה"ה (10), + יו"ד (20), + מ"ם (80) =
295.

+ אל"ף (111), + למ"ד (74), + ה"ה (10), + יו"ד (20) = 215.

+ אל"ף (111), + למ"ד (74), + ה"ה (10) = 195.

+ אל"ף (111), + למ"ד (74) = 185.

+ אל"ף (111)

= סך הכל 1001. (ועיין לקמן סימן, בנוגע האחד העודף).

ושם אלקים הוא בחי' גבורות (ראה תניא – שער היחוד והאמונה פרק
ד).

ובפרט "אלקים באחוריים" מורה על גבורות חזקים – "תקיפין", כמ"ש
בלקוטי תורה מהאריז"ל דינאל (ד, ד) וז"ל: הנה כל סוד אחוריים סוד
הדינים ע"ש. עץ חיים שער אנ"ך פ"ג.

(6) ראה עץ חיים שער לאה ורחל פרק ד'. די"ן (64) × 5 = 320, ש"ך.
ולקוטי תורה מהאריז"ל פרשת וירא ד"ה הנה ילדה מלכה.

(7) ראה פרי עץ חיים שער ק"ש שעל המטה פ"ה.

(8) הכוונה למה שכתוב (בשיר השירים ד, ד) "אלף המגן תלוי עליו כל
שלטי הגבורים".

(9) ראה לעיל הערה 31.

(10) ראה שמות כו פסוק ח. "אורך היריעה שלשים באמה ורחב ארבע
אמות היריעה האחת מדה אחת לעשתי עשרה יריעות", דכל יריעה הוא
 $4 \times 30 = 120$, והיו עשתי עשרה יריעות $11 \times 1320 = 120 \times x$, כמנין
אל"ף ש"ך.

(11) כידוע מאמר חז"ל (שבת עז:): "מאי טעמא עיזי מסגי ברישא והדר
אימרא, ברישא חשוכא (בחינת גבורות) והדר נהורא". ראה לקוטי תורה
פרשת בלק עד, ד. [ועיין לקמן סימן עז הערה 12, הקשר והשייכות
ד"חושך" לגבורה].

(12) [תרגום ללה"ק] רבי חזקי"ה יושב ולומד לפני רבי אלעזר, שאל
ממנו, כמה אורות נבראו עד שלא נברא העולם, אמר לי' שבעה אורות
נבראו, ואלו הם: א' אור תורה, ב' אור גיהנם, ג' אור גן עדן, ד' אור כסא
הכבוד, ה' אור בית המקדש, ו' אור תשובה, ז' אורו של משיח. ואלו
השבעה אורות נבראו עד שלא נברא העולם.

הגדר שלא הועילה

מיד לאחר הקבורה החלו ידידינו לדאוג לגידורם של ששת המקומות שנרכשו בבית-העלמין בגדר ברזל, ועד שתוקם מצבה – לצקת מעל הקבר מלט, כמין מבנה שיגן על הקבר מפני הגשמים והבוץ. דא עקא, שלא ניתן היה להשיג מלט, ובעיקר לא ניתן היה להשיג ברזל. אך בתוך מספר שבועות, על-פי פקודותיהם של המהנדסים הבכירים ביותר במפעל הממשלתי, ובאמצעות התחכמויות שונות, סופקו לנו הן ברזל והן מלט ככל שנדרש.

הם – ידידינו הקרובים – התערבו בכל פרט קטן, במטרה להקים את הגדר הטובה והנאה ביותר שניתן. ואכן, הוקמה גדר כה נאה ובולטת, עד שכל מי שעבר בסמוך לאותו מקום תהה: מי זה ועל מה זה...? זמן קצר לאחר-מכן נפטר שם, רחמנא לצלן, יהודי בשם גיטרמן⁷², בן-תורה, קרוב משפחתו⁷³ של האדמו"ר מהורנוסטייפל⁷⁴. הגדר סביב ציון בעלי היתה נעולה במנועול. מתפללי בית-הכנסת שבו התפלל הנפטר הביאו אותו אל בית-העלמין וטיפסו מעל הגדר, משום שחששו שלא תינתן להם הרשות לקבור אותו שם, ורצונם היה לחלוק כבוד לאותו יהודי⁷⁵. לאחר-מכן באו אנשים אלה וסיפרו ששיחדו את השומר שהיה שם וערכו את הקבורה.

אני כותבת על מאורע זה כדי להמחיש עד כמה השתנה שם אפילו הלך מחשבתם של יהודים קשישים אלה – עד כדי הוצאה לידי פועל של מעשה שכזה בדרך כה זרה ומוזרה, מבלי להתחשב בכך שמדובר ברשות היחיד⁷⁶.

הקמת המצבה

סוף-סוף הגיעה שעתם של העקורים להתחיל לחשוב על נסיעה בחזרה לערים שבהן התגוררו לפני המלחמה, או למקומות אחרים, שבהם יגורו דרך קבע, ולא במגורים זמניים כפי שגרו כאן. לכל-לראש החלו ידידינו הטובים לדאוג להקמת מצבה. וכפי שקורה לעתים קרובות – כאשר רוצים להוציא דברי-מה אל הפועל, מתברר שהדבר קשה כקריעת ים-סוף (כפי שנהוג לומר). ובכן, שיש למצבה – אין. היה שם גוי שהיה גונב מבית-העלמין הנכרי את הטובות שבאבנים, והיה מעבד אותן איכשהו לשימוש חוזר. הגוי גבה תמורת עבודתו סכומים גדולים, כמובן, ואלו שנזקקו לאבנים כאלה למטרה דומה – רכשו זאת אצלו.

אני מצדי לא הסכמתי שישתמשו עבור בעלי באבן שהיתה קודם לכן על קברו של מת נוצרי, או אבן ששימשה בכנסייה – היו לו גם אבנים כאלה, אבל, כמובן, גם הן לא היו לרצוני. אך לנסוע ולהשאיר את הקבר כך – לא רציתי, ועוד יותר ממה שלא רציתי אני – לא רצו ידידינו הטובים. והנה נודע לנו שלאחרונה הובאו ממוסקבה אל אחד המפעלים הממשלתיים בעיר מספר אבני שיש גדולות. הוחלט אפוא להקדיש אחת מאבנים אלו להקמת המצבה.

כיצד? הבכיר שבין מנהלי החשבונות שעבדו באותו מפעל היה יהודי מלנינגרד, וכשהודיעו לו במי המדובר, והוא נזכר בסבו, שאותו זכר בצעירותו כמי שעסק תמיד בלימוד תורה, ולפי מה שסיפרו לו על הדברים שרב

(72) הרה"צ ר' מרדכי ב"ר שמעון שלמה גיטרמן מטיטשלניק. נפטר ו' ניסן תש"ו.

(73) אביו של ר' מרדכי הנ"ל, הרה"צ ר' שמעון שלמה גיטרמן מטיטשלניק, היה בן-דודו של הרה"צ ר' משה גיטרמן מקייב, חתנו של הרה"ק מהורנוסטייפל.

(74) הרה"ק ר' מרדכי דובער מהורנוסטייפל (כ"ט כסלו ת"ר – כ"ב אלול תרס"ג), נכדו וממלא-מקומו של הרה"ק ר' יעקב ישראל מטשערקאס חתן כ"ק אדמו"ר האמצעי.

(75) בכך שיקברוהו סמוך לרלוי"צ.

(76) כלומר: שהמקום שבו הם קבורים את המת נרכש לצורך רלוי"צ.

זה ⁷⁷ נהג לשאת בבית-הכנסת או סתם בפני אנשים, היה תוכן הדברים זהה לתוכן לימודו של הסב – קיבל האיש על עצמו להציב אחת מאבני שיש אלו במקום הנדרש למטרה זו. כדי להוביל את האבן אל מחוץ למפעל היה צורך להשיג אישור מעבר, וכן אישור הזמנה שבו מצויין יעדה של האבן. השומר שעליו הוטל להוציא זאת אל הפועל קיבל מנה יפה. במקרה זה אחריותו של השומר היתה קלה יותר, שכן יחד אתו "חטא" פקיד בכיר. אשתו של בכיר זה – היהודי מלנינגרד – לקחה מהמפעל מכונית, ולפנות ערב, כשהחשיך היום, הובילה את האבן למקום שהורו לה. לאחר-מכן סיפרה לי שבמשך כל הלילה הבא לא יכלה להירגע מהפחד שאחז בה כשנסעה עם האבן.

(77) רלוי"צ.

נקודות משיחות קודש – מזמור קיא

המשך מעמוד ה

ועיין רבות (תחילת קהלת בענין הבל הבלים¹) שכל מה שנברא בששת ימי בראשית הבל הוא לגבי לע"ל, וכמ"ש ברבות² שאפילו תורה דעכשיו הבל הוא לגבי גילוי התורה דלע"ל כו".
 וי"ל בביאור דיוק הלשון "נפלאותיו" דוקא, נפלאות שלו, שהכוונה ל"נפלאות גדולות לבדו"³ שרק הקב"ה "לבדו" מכיר בהם⁴, "נפלאותיו".
 וכזה מודגש החידוש הגדול דלע"ל⁵, שהגאולה האמיתית והשלימה היא שלא בערך כלל לכל הענינים שבעוה"ז (כ"שית אלפי שנין דהוה עלמא⁶), לא מיבעי בזמן הגלות, אלא אפילו בזמן הגאולה, גאולת מצרים, ולא מבעי בנוגע לעניני העולם, אלא אפילו בנוגע לתומ"צ שבזמן הזה, הנה כל זה הוא רק "זכר" וסימן "לנפלאותיו", להגילוי ד"אראנו נפלאות", ול"תורה חדשה מאתי תצא"⁷ וקיום המצוות "כמצוות רצונך"⁸, שכ"ז יתגלה לע"ל⁹.

מעלת "מעשינו ועבודתינו" בגלות

ב. והנה לשון המדרש הוא "אינו כלום", אבל בכל זאת יש מעלה גם ב"זכר (עשה לנפלאותיו)", והוא עפ"י הידוע¹⁰ שיציאת מצרים היא השורש לכל הגאולות, גם לגאולה העתידה. וגם הרי הגאולה העתידה תלוי "במעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות"¹¹, וא"כ התומ"צ בזמן הזה באופן של "זכר" פועל ומביא את קיום התומ"צ בשלימות ("נפלאותיו") דלעתיד לבוא.
 ומזה מובן, גודל המעלה והיוקר ביותר של מקיימי תומ"צ בזמן הגלות שעל ידם תהי' הגאולה העתידה, עם ה"נפלאותיו" שבה¹².

(1) קהלת רבה פ"ב, א.

(2) שם.

(3) לקמן קלו, ד. להעיר ממדרש חז"ל (יל"ש בשלח רמז רנ) עה"פ "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות - אראנו מה שלא הראיתי לאבות, שהרי נסים ונפלאות שאני עתיד לעשות עם הבנים יותר מהפלא ונפלאות מה שעשיתי עם אבות". וראה אוה"ת לתהלים שם.

(4) ראה נדה לא, א.

(5) ובפרט בשנת קי"א של נשיא דורנו, שאומרים מזמור זה (ראה אג"ק כ"ד אדמור"ר מהוריי"צ ח"ה א'שלט. ראה לקו"ש ח"כ ע' 578. חכ"ו ע' 347. ועוד).

(6) סנהדרין צז, סע"א. וש"נ.

(7) ויק"ר פי"ג, ג. ובכ"מ.

(8) נוסח תפלת מוסף בר"ח.

(9) משיחת ש"פ בלק ה'תש"ג (סה"ש ה'תש"ג ח"ב ע' 561).

(10) ראה סה"מ תש"ח ע' 159. וראה גם סה"מ מלוקט ה' ע' שה ואילך.

(11) תניא רפל"ז.

(12) משיחות י"ז תמוז וש"פ פינחס ה'תש"ג הערה 164 (סה"ש ה'תש"ג ח"ב ע' 577).

מתוך הספר ילקוט גאולה ומשיח – פרשת ויקרא

כט

להורות כי חלקי המציאות כלם והם מעלה ומטה נקשרים זה בזה, אי אפשר להמצא זה בלא זה.

תחיית המתים מצינו בו גם כן לשון קריאה. הוא שאמר דוד המלך עליו השלום: אל אלקים ה' דבר ויקרא ארץ ממזרח שמש עד מבואו¹⁰, וכתב: יקרא אל שמים מעל ואל הארץ לדין עמו¹¹, ודרשו רבותינו ז"ל¹² יקרא אל שמים מעל¹³, זו נשמה, ואל הארץ לדין עמו, זו הגוף. והכוונה כדי לתת דין וחשבון לזמן תחיית המתים.

הא למדת שקריאתו של הקב"ה לנביא כוללת שלשה ענינים אלה שהם עקרי התורה, ויש בכל אחד ואחד מהם לשון קריאה, ולכן התחיל הספר השלישי הזה בלשון קריאה, חדוש העולם הזכירו בספר בראשית, מתן תורה בספר ואלה שמות, תחיית המתים בספר ויקרא¹⁴, הרי לשון ויקרא כולל את שלשתם.

רבינו בחיי

ביאור המשך הפרשיות, דהקב"ה דיברק עם משה בענין "מאהל מועד" עצמו שעתידי ליחרב וכו', "ואמרת אליהם" בלשון רכה כי יש להם תקומה ע"י הקרבנות וכו'

ויקרא אל משה וכו'. ענין סמיכות הפרשיות וענין אלף זעירא של ויקרא ומה ששינה פה להצריך ויקרא אל משה ומ"ש מאוהל והל"ל באוהל כי הש"י ומשה שניהם עומדין בו. והענין במ"ש למעלה ולא יכול משה לבא וכו'... ירצה כי בראות משה וישראל קדושה יתירה ההיא לאין קץ כי אפילו שהוא עלה לשמים וקיבל הלוחות שם מיידו ית' לא יכול לבא אל אהל מועד כי שכן שם עליו הענן שכינה מעשיות ובעבור כן לא יכול לכנס וזה יורה התמדתו כי א"א ליחרב וישלטו בו ידי האומות לכן לא המתין עד יוסר משם הענן.

רק אז ממש קרא אותו והורה לו כי עתידה הקדושה של הקב"ה הנקראת ה' אחד אות א' להתמעט ולהיות זעירא ועי"כ יחרב וזהו מה שדיבר לו שם מענין אהל מועד עצמו שעתידי ליחרב, וז"ש מאוהל ולא באוהל כי הרי שמו מוכיח עליו שיש לו זמן קצוב הנקרא מועד כמו כי בא מועד, וז"ש מאהל מועד ולא יתמיד וכפי זה אל יבטחו ישראל בו כי ברגע קטן יסתלק משם אם יחטאו עכ"ז היכל ה' המה כנועד. וא"ת א"כ לשוא כלינו כוחינו במעשה המשכן כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא אז הוצרך הש"י לאמר לו אדם כי יקרבו וכו', והודיעו ענין הקרבנות כיא ע"פ שיחטא האדם יתקרב לה' כמ"ש שובה ישראל עד ה' אלקיך ולא יתרחק מהם וז"ש לאמר אדם וכו'.

המשך בעמוד נא

א, א – ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר

"ויקרא אל משה" – מתוך קריאתו של הקב"ה לנביא, תתברר אמתת שלשה ענינים שהם שרשי התורה ופנת האמונה, א) חדוש העולם (בספר בראשית), ב) ענין מתן תורה לישראל (ספר שמות), ג) ענין תחיית המתים (ספר ויקרא)

ויקרא אל משה. לשון קריאה הוא לשון כבוד¹, לשון שמלאכי השרת משתמשין בו, שנאמר וקרא זה אל זה ואמר². ומצינו שמתוך קריאתו של הקב"ה לנביא תתברר אמתת שלשה ענינים שהם שרשי התורה ופנת האמונה, ואלו הם: חדוש העולם, וענין מתן תורה לישראל, וענין תחיית המתים. ושלשה ענינים אלה הראשון בראשית הזמן, והשני באמצעות הזמן, והשלישי בסופו. וכל אחד ואחד מחייב לחברו, כי נבואת הנביא עדות ברורה על ההשגחה³, וההשגחה מופת על חדוש העולם⁴, וכיון שהעולם מחודש וההשגחה שופעת שם, ראוי שתנתן בו תורה שבה יזכו הבריות לתחיית המתים שהוא סוף התענוג ותכלית השכר בתכלית הזמן. ובכל אחד משלשה ענינים אלו מצינו לשון קריאה.

מתן תורה הוא שהזכיר ישעי' הנביא: שמע אלי יעקב וישראל מקוראי אני הוא אני ראשון אף אני אחרון⁵, הזכיר בכאן שלש הויות, הוה והי' ויהי'. והנה הכתוב הזה מדבר במתן תורה⁶, וידוע כי באותו מעמד נתפרסם הקב"ה שהוא ראשון ואחרון והוה בכל הזמנים כל⁷, ומזה אמר "וישראל מקוראי" כי הוא המקורא בסיני בשני שמות אלה "יעקב וישראל", הוא שכתוב כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל⁸, הרי שהזכיר בענין מתן תורה לשון קריאה.

חדוש העולם הוא שהזכיר בכתוב שאחריו אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים קורא אני אליהם יעמדו יחדו⁹,

1) לשון כבוד, לא ידוע לי מקורו. וברש"י עה"ת: לשון חבה. וכן בתורת כהנים פרשת א. יב.

2) ישעי' ו, ג. לשון רש"י.

3) כי נבואת הנביא עדות ברורה על ההשגחה. וכלשון הרמב"ן בריש הקדמתו לפירושו לספר איוב: "כי הנבואה השגחה גדולה היא באמת".

4) וההשגחה מופת על חדוש העולם. כי בכלל ההשגחה הוא האמונה בנסים. אבל "לדברי המאמין בקדמות אדם ירצה האל לקצר כנף הזובב או להאריך רגל הנמלה אינו יכול... ואם כן כל מי שיתחדש לו דבר כנגד התולדה (כגון קריעת ים סוף והמנו והבאר ועניי הכבוד וזולתם, המראים על ההשגחה) מיד ידע ויאמין בחדוש" (לשון הרמב"ן בדרשה תורת ה' תמימה עמוד קמז-ז).

5) שם מח, יב.

6) מדבר במתן תורה, לא מצאתי מקור (להפסוק הנ"ל שיהי' מדבר במתן תורה) במדרשים וגם לא במפרשים. אבל ודאי שיש לפרש כן. וזהו שרבינו ממשיך לבאר. ויש לדייק מפסוק שאחריו: "מעט היותה שם אני" (ישעי' מח, טז), שדרשו בשמות רבה כח, ד, על מתן תורה בסיני שם הייתי וקבלתי את הנבואה הזאת. וכן דרשו את הפסוק: לא מראש בסתר דברתי, על כן מתן תורה (מכילתא כ, ב). והנה דבר הלמד מענינו שכל הפרשה מדברת בענין נשגב זה.

7) מכילתא כ, ב. ואני ה' אלקיך... אני בסיני אני לשבער, אני לעתיד לבוא... אני ראשון ואני אחרון.

8) שמות יט, ג.

9) ישעי' מח, יג.

10) תהלים ג, א.

11) שם ד.

12) סנהדרין צא, ב.

13) יקרא אל שמים מעל. כלומר יקרא הקב"ה לנשמה הבאה לו לתוך גופו של אדם מעל השמים מעל, ויקרא אף אל הגוף שבא מן הארץ (רש"י סנהדרין צא, ב).

14) עיין להלן יח, ה. בדברי רבינו: "וארבעה מיני חיים אלו נכללים במלת וחי בהם". ע"ש כל הענין. – וב"תורת חיים" מצאתי שמעיר למ"ש רבינו להלן בפרשת צו, ז, שתנופת זהו ושוק יש בה רמז לתחיית המתים.

♦ יום ראשון כ"ח אדר ♦

א ויקרא למשה ומליל י"ז עמה ממשפן ומנא למימר:

א (א) ויקרא אל־משה וידבר יהוה אליו מאהל מועד לאמר:

כ"ז"א ויקרא אל משה. לכל דברות ולכל אמירות ולכל צוויים, קדמה קריאה, לשון חבה, לשון שמלאכי השרת משתמשין בו, שנאמר: "ויקרא זה אל-זה", אבל לנביאי אמות העולם נגלה עליהן בלשון עראי וטמאה, שנאמר: "ויקר אלהים אל-בלעם". ויקרא אל משה. הקול הולך ומגיע לאזניו, וכל ישראל לא שומעין. יכול אף להפסקות היתה קריאה? תלמוד לומר: "וידבר", לדבור היתה קריאה ולא להפסקות. ומה היו הפסקות משמשות? לתן רוח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה ובין ענין לענין, קל וחמר להדיוט הלומד מן ההדיוט. אליו. למעט את אהרן. רבי יהודה אומר: "ג דברות נאמרו בתורה למשה ולא אהרן. וכנגדם נאמרו י"ג מעוטין, ללמדך, שלא לאהרן נאמרו, אלא למשה שיאמר לאהרן; ואלו הן י"ג מעוטין: "לדבר אתו", "מדבר אליו", "וידבר אליו", "ונועדתי לך" - כלן בתורת פהנים. יכול שמעו את קול הקריאה? תלמוד לומר: "קול לו", "קול אליו". משה שמע, וכל ישראל לא שמעו. (מ"כ בשם הר"ן שדייקו רבשי"י מפה שהתבה המינות הדבור מרגשת במקטא יותר מאלו הנה פתיב לוי' שגם-כן תורה על יחוד הדבור, אבל אינה מרגשת. וכתב אל"ר שגם-כן היא תבה המינות הדבור, ואמנם מרגשת במקטא, להורות יחוד יותר, והוא, שמשה שמע וכל ישראל לא שמעו, ור"ק. מצאתי.) מאהל מועד. מלמד שהיה הקול נפסק ולא היה יוצא חוץ לאהל. יכול מפני שהקול נמוך? תלמוד לומר: "את הקול". מהו ה"קול"? הוא הקול המתפרש בתהלים: "קול ה' בכח, קול ה' בהדר, קול ה' שבר ארזים". אם-כן, למה נאמר "מאהל מועד"? מלמד שהיה הקול נפסק. פיוצא בו: "וקול פניי הפרובים נשמע עד החצר החיצנה". יכול מפני שהקול נמוך? תלמוד לומר: "בקול אל-שדי בדבור". אם-כן, למה נאמר: "עד-החצר החיצנה"? שפיון שמגיע שם, היה נפסק. מאהל מועד לאמר. יכול מפני הפית? תלמוד לומר: "מעל הכפרת". יכול מעל הכפרת בלה? תלמוד לומר: "מבין שני הכרבים". לאמר. צא ואמר להם דברי כבושין: 'בשבילכם הוא נדבר עמי, שכן מציינו, שפל ל"ח שנה שהיו ישראל במדבר פמנדים, מן המרגלים ואילך, לא נתיחד הדבור עם משה, שנאמר: "ויהי כאשר-תמו כל-אנשי המלחמה למות... וידבר ה' אלי לאמר" אלי היה הדבור. דבר אחר: צא ואמר להן דברי, והשיבני אם יקבלום, כמו שנאמר: "וישב משה את-דברי העם וגו'": אבן עזרא.

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת ד' אדר שני תשמ"א)

ויקרא (א, א) האות א' היא זעירא, ואלו האות א' שבפולה "אדם" בתחלת דברי הימים היא רבתי. ויש לומר בדרך הרמז: כאן מדבר בקריאתו של הקב"ה אל משה, ובניחוס להקב"ה - על האדם להקטין את עצמו ולהיות זעירא. אף בדברי הימים מדבר בתולדות העולם, ובניחוס לעולם - על האדם להיות רבתי, למשל ולהשפיע על סביבתו.

(ב) דבר אל-בני ישראל ואמרתם אליהם בני-יִקְרִיבו מכם קרבן ליהוה מן-הבהמה מן-הבקר ומן-הצאן תקריבו את-קרבנכם:

כ"ז"א אדם פייקריב מכם. פייקריב, בקרבנות נדבה דבר הענין. אדם. למה נאמר? מה אדם הראשון לא הקריב מן הגזל, שהפל היה שלו, אף אתם לא תקריבו מן הגזל. הבהמה. יכול אף תיה בפלל? תלמוד לומר: "בקר וצאן". מן הבהמה. ולא בלה, להוציא את הרובע ואת הנרבע. מן-הבקר. להוציא את הנעבד. מן-הצאן. להוציא את המקצה. ומן-הצאן. להוציא את הנוגח שהמית. כשהוא אומר למטה מן הענין "מן-הבקר", שאין תלמוד לומר, להוציא את הטרפה. תקריבו. מלמד ששנים מתנדבים עולה בשתפות. קרבנכם. מלמד שהיא באה נדבת צבור, היא עולת קיץ המזבח, הבאה מן המותרות.

אבן עזרא על התורה

א ויקרא. מצאנו ברית יחיד, בעבור שני דברים. גם תפן להיות מצוה אחת בעבור דברים רבים, כמצות העולה ותקרבן. כי בתת כל חלק בעתו, ופלט החלק שיש לו חלק לעולם הבא. על פן פרוש לכפר, לתת כפר. והעד, מתחלת פי תשא. על פן פתיב, פן

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פי לקוטר שיחות חלק יב, עמוד 8 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

אדם הראשון במושל בבפה

אדם פי-יקריב מכס

אדם – למה נאמר, מה אדם הראשון לא הקריב מן הגזל שהכל היה שלו, אף אתם לא תקריבו מן הגזל (א, ב. ובפירוש רש"י) צריף-עיון איך "הכל היה שלו" דלכאורה לא מצינו שעשה אדם הראשון קנין המועיל בכל הדברים שבעולם, ואם כן איך נקנה לו "הכל"?

יש לומר על-פי המבאר ברמב"ם (הלכות מלכים פרק ד הלכה י) בנוגע למלך ש"כל הארץ שכובש הרי היא שלו, ונותן לעבדיו ולאנשי המלחמה כפי מה שירצה, ומניח לעצמו כפי מה שירצה". דמבאר מזה דעל-ידי כיבוש נקנית המדינה כולה למי שכבש אותה, ולא בעי אחד משאר דרכי הקנינים.

והנה זה שמוך צריף לכבוש מלחמה כדי לקנות, הוא מפיין שהמדינה האחרת היא בבעלותו של מלך אחר הנלחם נגדו. ועל כן במלחמה, כשרוצה להוציא המדינה מרשותו ולהכניסה תחת בעלותו ושליטתו – צריף כיבוש. מה שאין-כפן כשאין מלכות ושליטה המנגדת, לא בעי כיבוש כדי לקנות, והמדינה נקנית למלך, בזה גופא שנמצאת תחת שליטתו.

ועל-פי-זה יש לומר דמפיין שפשוט אדם הראשון, היה יחיד בעולם, ושולט על הכל, בזה נכבש כל העולם תחתיו ונעשה שלו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פי לקוטר שיחות חלק יז, עמוד 9 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

טעם דלא נתפרשו קרבנות חובה בראשונה

אדם פי-יקריב מכס

בקרבנות נדבה דבר הענין (א, ב. ובפירוש רש"י)

וקשה, למה התחיל דיני קרבנות בקרבנות נדבה, דלכאורה הנה ליה להתחיל בקרבנות שנתחייב בהן האדם, כחטאת ואשם וכיצא בזה. ועד שקרבנות צבור שנתחייבו בהן כלל ישראל, לא נאמרו כן כלל?

יש לומר דבאמת עקרה של פרשה זו אינה הלכות קרבנות, דפרשת קרבנות בעקרה היא להלן (אחרי, אמור, פנחס וכיצא בזה) ולכן לא נאמרו כן דיני קרבנות צבור, דאין כן מקומן.

אלא שמפיין שבאותו זמן עמדו ישראל זמן מועט לפני היום השמיני למילואים, היו צריכים לדעת דיני הקרבנות שיתחייבו בהן בשמיני למילואים, ולכן נתפרשו דיני הקרבנות שהיו צריכים לדעת דיניהם מיד.

ועל-פי-זה מובן למה נתפרשו תחילה דיני קרבנות נדבה, כי אינו מסתבר כלל שמיד בשמיני למילואים, יום בו שרתה שכינה במשכן, יחטאו בני ישראל ויתחייבו מיד בקרבנות חובה, ונתחייבו בהן רק אחרי זמן.

מה שאין-כפן קרבנות נדבה, הרי כמו שנדבו בני ישראל למלאכת המשכן בנדיבות גדולה, כמו כן מסתבר שהקריבו מיד בשמיני למילואים קרבנות נדבה, ולכן בתחלה נתפרשו דיניהם, פי הקריבו אותן לפני קרבנות חובה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פי לקוטר שיחות חלק א, עמוד 205 – מתוך 'לקראת שבת')

הקרבנות נפש הבהמית לה'

אדם פי-יקריב מכס קרבן ליהוה מן-הבהמה וגו' (א, ב)

יש לבאר פרטי עניני הקרבן בפנימיות הענינים:

קרבן ענינו הוא קרוב הפחות והחושש דהאדם לה', "אדם פי יקריב מכס". כיצד עושים זאת, צריף לקחת בהמה ולהקריבה לה'.

כלומר, האדם צריף לקחת את הנפש הבהמית שלו ולהקריבה לה', הינו שגם נפשו הבהמית תסיע לעניני קדושה ועבודת ה'. וכשם שאת הבהמה יש לבדוק מכל מום, כך האדם צריף לבדוק פחות נפשו ומחשבותיו דבוריו ומעשיו שיהיו כדבעי, ולא יהיה בהם חסרון – מום.

ולאחרי זה לוקחים הקרבן ושוחטים אותו, דכשם שבשחיטה מוציאים את הדם וה'רוח חיים' מהבהמה, ולאחר השחיטה נשאר הגוף שלם אף ללא החיות שבו, כמו כן באדם: מוציאים ה'רוח חיים' שבנפש הבהמית – החיות וההתלהבות מענינים גשמיים, ונשאר רק גוף הבהמה – הדבר הגשמי ששולט בו נשאר, אף ללא החושק והתענוג הגשמי שבו, ומשתמשים בו אף ורק לעניני קדושה.

אבן עזרא על התורה

אל משה, אחר ולא יכול משה, שהפכו
קראו מאהל מועד שכיבוא שם, ושם ידבר
עמו. והפכו לפני מהפרכת, ושם היה משה
נכנס, פי כן פתוח. וזה טעם, והמונת ה' ביט.
וטעם להזכיר הקרבנות קדם המצות, פי
השכינה תשוב אל מקומה, אם לא יקריבו
תורת העולה. וכן היה, וחלילה חלילה
להצטרף לעולה. וכן פתוח אם ארעב לא
אומר לך, רק יש לו סוד:

והמטרה היא לבוא למצב של "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך, בשני יצירי" שאף בנפשו הבהמית תתגלה האהבה הגדולה של היהודי להקב"ה. וזה נרמז בהקרבנות הקרבן באש המזבח, שהבהמה - הנפש הבהמית שבו, תתפלל באש האהבה לה'. **אבן עזרא.**

(ג) אִם-עֲלָה קָרְבְּנוֹ מִן-הַבֶּקָר זָכַר תָּמִים יִקְרִיבוּנוּ אֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד יִקְרִיב אֹתוֹ לְרֹצְנוֹ לִפְנֵי יְהוָה:
ג אם עלתא קרבנה מן תורי דבר שלים
קרבנה לתרע משפן זמנא יקרב יתה
לרעוא לה קדם יי:

יש"י זכר • ולא נקבה. כשהוא אומר "זכר" למטה, שאין תלמוד לומר "זכר", ולא טמטום ואנדווגינוס. תמים • בלא מום. אלפתח אהל מועד • מטפל בהקאתו עד העזרה. מהו אומר: יקריב יקריב? אפלו נתערכה עולת ראובן בעולת שמעון, יקריב כל אחד לשם מי שהוא. וכן עולה בחלין, ומכרו החלין לצרכי עולות וברי הן בלן עולות ותקרב כל אחת לשם מי שהוא. יכול אפלו נתערכה בפסולין או בשאינו מינו? תלמוד לומר: "יקריבונו". יקריב אתו • מלמד, שכופין אותו. יכול בעל-פרחו? תלמוד לומר: "לרצנו". הא כיצד? כופין אותו עד שיאמר רוצה אני. לפני ה' וסמך • אין סמיכה בבמה. **אבן עזרא.**

(ד) וְסִמְךָ יָדוֹ עַל רֹאשׁ הָעֵלָה וְנִרְצָה לוֹ לְכַפֵּר עָלָיו:
ד ויסמוך ידה על ראש עלתא ויתרעי לה
לכפרא עלוהי:
יש"י על ראש העלה • להביא עולת חובה לסמיכה, ולהביא עולת הצאן. העלה • פרט לעולת העוף. ונרצה לו • על מה הוא מרצה לו? אם תאמר על כרתות ומיתות בית-דין, או מיתה בידי שמים, או מלקות - הרי ענשן אמור. הא אינו מרצה אלא על 'עשה' ועל 'לאו' שנתק לעשה'. **אבן עזרא.**

(ה) וְשַׁחַט אֶת־בְּנֵי הַבֶּקָר לִפְנֵי יְהוָה וְהִקְרִיבוּ בְנֵי אֹהֶרֶן הַכֹּהֲנִים אֶת־הַדָּם וְזָרְקוּ אֶת־הַדָּם עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב אֲשֶׁר־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:
ה ויכוס ית בר תורי קדם יי ויקרבון בני
אהרן כהנאי ית דמא ויזרקון ית דמא על
מדבחה סחור סחור די בתרע משפן זמנא:

יש"י וישחט והקריבו הכהנים • מקבלה ואילך מצות כהנה. למד על השחיטה, שפשרה בזר. לפני ה' • בעזרה. והקריבו • זו קבלה שהיא הראשונה, ומשמעה לשון "הולכה". למדנו, שתיהן (ספרים אחרים: ששמייהו) בכני אהרן. בני אהרן • יכול חללים? תלמוד לומר: "הכהנים". את-הדם וזרקו את-הדם • מה תלמוד לומר: "דם" "דם" שתי פעמים? להביא את שנתערב במינו או בשאינו מינו. יכול אף בפסולים, או בתטאות החיצוניות, שאלו למעלה והיא למטה? תלמוד לומר במקום אחר: "את-דמו". וזרקו • עומד למטה וזרק מן הפלי לכתל המזבח למטה מחוט הסקרא כנגד הזויות, לכך נאמר: "סביב", שיהא הדם נתן בד' רוחות המזבח. או יכול יקפנו כחוט? תלמוד לומר: "וזרקו", ואי אפשר להקיף בזריקה. אי "וזרקו", יכול בזריקה אחת? תלמוד לומר: "סביב", הא כיצד? נתן שתי מתנות שהן ארבע. אשר-פתח אהל מועד • ולא בזמן שהוא מפרק. **אבן עזרא.**

אבן עזרא על התורה

הקרב לכפר על העולה על הרוח, יקרא עולה. גם בן הקרב בעבור חטאת ואשם, יקרא חטאת ואשם: ונרצה לו. יפיק רצון מהשם: לכפר עליו. להיות כופר עונש שיש עליו:

ה לפני ה'. כמו עולת הצאן: על גרף המזבח צפונה. כנגד השלחן: וטעם וישחט. הכהן, שישחטנו אהרן, ויזרקו רבים את הדם. וכן כתוב וימצאו בני אהרן: וטעם אשר פתח אהל מועד. להוציא מזבח הקטרת:

בעולה נקבה: תמים. בלא מום. ואחר שאמר יקריבונו, פירש אל המקום אשר יקריב אותו, פי יגסם בחצר אהל מועד: לפני ה'. דבק בטעם עם אל פתח אהל מועד יקריב אותו: לרצונו לפני ה'. שיקריבונו ברצונו ולא באונס:

ד וסמך ידו. היה נראה מהפשט שבידו האחת יסמוך, פי גרף שיער המשלח אינו בגרף כל קרבן, על בן שנה הכתוב. רק כאשר מצאנו הפעתיקים שהעתיקו שכל סמיכה בשתי ידים סמכנו עליהם. והגוף

ב מקם. מאחר. וכן הוא, אדם מקם פי יקריב קרבן. וכמוהו רבים. או יהיה מקם, מממונכם. או יהיה מקם, רמז להוציא את הגזל, פי בן כתוב שונא גזל בעולה: מן הבהמה. יהיה הקרבן. פלל, ואחר בן מן הבקר ומן הצאן, שהם מין פכש ועז, פרט. גם מלת קרבנכם, פלל:

ג אם עלה קרבנו. פרט, ועולה מפרשת: מן הבקר. גדול, או קטן אחר שמונת ימים. ובכבוד היות העולה קרבה פלה לגבוה, היא מהנבחרת. ותזכר נבחר מהנבקה, על בן אין

(א) וְהִפְשִׁיט אֶת־הָעֹלָה וְנִתַח אֹתָהּ לְנִתְחֶיהָ: וַיִּשְׁלַח יָת עֲלֹתָא וַיִּפְלַג יִתָּה לְאַבְרָהָא:

כ"ט" - וְהִפְשִׁיט אֶת־הָעֹלָה • מה תלמוד לומר: "העלה"? לרבות את כל העולות להפשט ונתוח. אתה לנתחיה • ולא נתחיה לנתחים. אבן עזרא.

(ב) וְנִתְּנוּ בְנֵי אֹהֶרֶן הַכֹּהֵן אֵשׁ עַל־הַמִּזְבֵּחַ וְעִרְכוּ עֵצִים: וַיִּתְּנוּ בְנֵי אֹהֶרֶן כֶּהֱנָא אֲשַׁמָּא עַל מִדְבַּחָא: וַיִּסְדְּרוּן אַעֲזָא עַל אֲשַׁמָּא:

עַל־הָאֵשׁ:

כ"ט" - וְנִתְּנוּ אֵשׁ • אף-על-פי שְׁהָאֵשׁ יוֹרֶדֶת מִן הַשָּׁמַיִם, מִצְוָה לְהִבְיֵא מִן הַהֲדִיּוֹט. בְּנֵי אֹהֶרֶן הַכֹּהֵן • כִּשְׁהוּא בְּכַהֲנֹו, הָא אִם עָבַד בְּבִגְדֵי כֹהֵן הֲדִיּוֹט, עֲבֹדְתוּ פְסוּלָה. אבן עזרא.

(ג) וְעִרְכוּ בְנֵי אֹהֶרֶן הַכֹּהֲנִים אֶת הַנְּתָחִים אֶת־הָרֹאֵשׁ: וְאֶת־הַפָּדָר עַל־הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ עַל־הַמִּזְבֵּחַ:

ח וַיִּסְדְּרוּן בְּנֵי אֹהֶרֶן כֶּהֱנָא יִתָּה אַבְרָהָא יִתָּה רִישָׁא וְיִתָּה תְרַבָּא עַל אַעֲזָא דִּי עַל אֲשַׁמָּא דִּי עַל מִדְבַּחָא:

כ"ט" - בְּנֵי אֹהֶרֶן הַכֹּהֲנִים • כִּשְׁהֵם בְּכַהֲנֵם. הָא כֹהֵן הֲדִיּוֹט שְׁעָבַד בְּשִׂמְוֹנָה בְּגָדִים, עֲבֹדְתוּ פְסוּלָה. אֶת הַנְּתָחִים אֶת־הָרֹאֵשׁ • לְפִי שְׁאִין הָרֹאֵשׁ בְּכֻלָּל הַפְּשִׁט, שְׁפָכַר הַתּוֹ בְּשַׁחֲטָה, לְפִיכָךְ הֲצָרָךְ לְמִנּוּתוֹ לְעֲצֻמוֹ. וְאֶת־הַפָּדָר • לְמָה גָּאֵר? לְלַמֶּדְךָ, שְׁמַעְלֵהוּ עִם הָרֹאֵשׁ וּמְכַסֶּה בּוֹ אֶת בֵּית הַשַּׁחֲטָה. וְזֶהוּ דְרָךְ כְּבוֹד שָׁל מַעְלָה. אֲשֶׁר עַל־הַמִּזְבֵּחַ • שְׁלֵא יְהִי הַגְּזִירִין יוֹצֵאִין חוּץ לַמַּעְרָכָה. אבן עזרא.

(ד) וְקָרְבוּ וּכְרָעוּ יָרְחִין בְּמִים וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת־הַכֹּל: הַמִּזְבֵּחַ עַל־הָאֵשׁ רֵיח־נִיחֹוֹחַ לִיתוּהָ: ׀

ט וַגְּבוּה וּכְרָעוּהָ יִתְלַל בְּמִיָּא וַיִּסַּק כֶּהֱנָא יִתָּה כְּלָא לְמִדְבַּחָא עַל־מָא קָרְבָן דְּמִתְקַבַּל בְּרַעֲזָא קָדָם יְיָ:

כ"ט" - עַל־הָאֵשׁ • לְשֵׁם עוֹלָה יְקַטְרֵנוּ. אֲשֶׁה • כִּשְׁשִׁחְטָנוּ, יְהָא שְׁחִטּוּ לְשֵׁם הָאֵשׁ. וְכָל "אֲשֶׁה", לְשׁוֹן אֵשׁ פּוֹשִׁי"ר בְּלַעֲזָא. נִיחֹוֹחַ • נַחַת רוּחַ לְפָנֵי, שְׁאֲמַרְתִּי וְנַעֲשֶׂה רְצוֹנִי.

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוּדֵשׁ ~ (לְקוּטֵי שִׁיחוֹת ח"ב ע' 1)

יֵיחַ נִיחֹוֹחַ לֵה' (א. ט) נַחַת רוּחַ לְפָנֵי שְׁאֲמַרְתִּי וְנַעֲשֶׂה רְצוֹנִי (רש"י) הַטַּעַם שֶׁדוֹקָא בְּקַרְבָּנוֹת גָּאֵר הַבְּטוּי "רֵיחַ נִיחֹוֹחַ לֵה'", הוּא מִפְּנֵי שֶׁבְּכָל הַמִּצְוֹת שְׁאֵדָם מְקַיֵּם יֵשׁ תּוֹעֵלֶת גַּם לְעֲצֻמוֹ, גַּם בְּסוּג הַמִּצְוֹת 'חֲקִים' - שְׁאִין לְהֵם טַעַם וְהִסְבַּר - יֵשׁ תּוֹעֵלֶת לְאֵדָם, פִּינּוֹן שְׁעַל דִּי מִצְוֹת אֵלוֹ הָאֵדָם מְקַבֵּל עַל עֲצֻמוֹ עַל מַלְכוּת שְׁמַיִם, וּמְקַיֵּם אֶת גְּזֵרוֹת הַמְּלָךְ. לְעַמַּת זֹאת הַקְּרָבָנוֹת לֹא נוֹעֲדוּ כָּלֵל לְאֵדָם, אֲלָא אִף וְרַק לְצָרְכּוֹ שֶׁל הַקִּבְ"ה, וְכָל עֲנִינָם הוּא שִׁיתְקַיֵּם רְצוֹנוֹ שֶׁל הַקִּבְ"ה. לְכֵן יֵשׁ נַחַת רוּחַ, מְעַצֵּם הָעֲבָדָה שֶׁרְצוֹנוֹ שֶׁל הַקִּבְ"ה הַתְּקַיֵּם לֹא כָּל תְּמוּרָה.

לְכֵן גַּם מִצִּינּוֹ בְטוּי זֶה - כְּמַעַט - רַק בְּקַרְבָּנוֹת עוֹלָה, מִנְחָה וּשְׁלָמִים, וְלֹא בְּקַרְבָּנוֹת חֲטָאת, אֲשֶׁם וְתוֹדָה. כִּי בְּקַרְבָּנוֹת אֵלוֹ אִין לְאֵדָם תּוֹעֵלֶת לְעֲצֻמוֹ כְּלָל, מִשְׁא"כ בְּקַרְבָּנוֹת חֲטָאת, אֲשֶׁם וְתוֹדָה יֵשׁ לְאֵדָם תּוֹעֵלֶת לְעֲצֻמוֹ. קַרְבָּנוֹת חֲטָאת וְאֲשֶׁם נוֹעֲדוּ לְכַפֵּר עַל חֲטָאֵי הָאֵדָם, וְקָרְבָן תּוֹדָה מְשַׁמֵּשׁ כְּהוֹדָאָה לֵה' עַל הַנֶּסֶם שֶׁעָשָׂה לְאֵדָם, שְׁזוּהִי חוֹבָה טְבַעִית שֶׁל הָאֵדָם הַהוֹדוּת. אבן עזרא.

(ו) וְאִם־מִן־הַצֹּאֵן קָרְבָּנוֹ מִן־הַכְּשָׁבִים אוֹ מִן־הָעֵזִים לְעֹלָה: יְוֵאם מִן עֲנָא קָרְבָּנָה מִן אֲמִרְיָא אוֹ מִן בְּנֵי עֲזִיָּא לְעֹלָתָא דְכֵר שְׁלִים יְקָרְבָּנָה:

זָכַר תָּמִים יְקָרְיָבְנוּ:

כ"ט" - וְאִם מִן הַצֹּאֵן • רְ"ו מוֹסִיף עַל עֲנִיָן רֹאשׁוֹן. וְלָמָּה הַפְּסִיק? לְתַן רוּחַ לְמַשָּׁה לְהַתְּבוּנָן בֵּין פְּרָשָׁה לְפְרָשָׁה. מִן־הַצֹּאֵן מִן־הַכְּשָׁבִים אוֹ מִן־הָעֵזִים • הָרִי אֵלוֹ ג' מַעוּטִין, פְּרִט לְזָקֵן, לְחוּלָה וְלְמִזְזָהם.

אבן עזרא על התורה

וְאֶת הַנְּתָחִים וְאֶת הַפָּדָר: וְעִרְכוּ. עַל כֵּן הַבְּקָר, כִּי הוּא גְדוֹל. וְעַל הַכֶּבֶשׂ, וְעַרְךָ: ט יְרַחֵץ בְּמִים. כֹּהֵן אוֹ לוֹי, עַל כֵּן הוֹצֵרָךְ לְהוֹסִיף עִם הַקְּטִיר, מִלַּת הַכֹּהֵן: אֲשֶׁה. שֵׁם הַתֹּאֵר. וְשַׁעֲמוֹ, קָרְבָן אֵשׁ. וְהוּא תֹאֵר לְמִלַּת הַכֹּל: נִיחֹוֹחַ. מְפָרֵשׁ:

נִתְחֵי הַגּוֹף, אֶת הָרֹאֵשׁ וְאֶת הַפָּדָר שֶׁהֵם הַחֲלָבִים. וְיִחַסֵּר אוֹת וְיִ"ו שֶׁהוּא כְּמִנְהַג הַלְשׁוֹן, אוֹדָם פְּטָדָה וּבְרָקָתָהּ. וְנִתַּח אוֹתוֹ לְנִתְחֵיו וּלְנִתְחֵי הַגּוֹף, אֶת רֹאשׁוֹ וְאֶת פְּדָרוֹ. אוֹ יִהְיֶה פְרוּשׁ אֶת הָרֹאֵשׁ, עִם הָרֹאֵשׁ. וְכַמוֹהוּ רַבִּים. וְהַעֲד הַנְּאָמָן, וּבְקַטֵּר מַשָּׁה אֶת הָרֹאֵשׁ

וְהַפְּשִׁיט. כֹּהֵן אוֹ הַלוֹי גִּלּוּה אֵלָיו: ז וְנִתְּנוּ בְנֵי אֹהֶרֶן. שְׁלֵא יִגְשׁוּ הַלוֹיִם. וְזֹאת מִצְוָה עַל הַכֹּהֲנִים, וְלֹא פְחוּתִים מְשַׁנִּים: ח הַפָּדָר. רַבִּים חֲקֵמֵי הַדוֹר פְּרָשׁוּהוּ הַגּוֹף. וְהַנְּכוּן בְּעִינֵי שְׁהֵי הַפָּדָר, הַחֲלָבִים. וְכֵן הוּא וְעִרְכוּ בְנֵי אֹהֶרֶן הַכֹּהֲנִים אֶת הַנְּתָחִים שֶׁהֵם

יז ויפרק יתה בגדפוהי לא יפרש ויסק יתה
פהנא למדבחה על אעניא די על אשתא
עלתא הוא קרנן דמתקבל ברעוא קדם יי:

(ח) וְשַׁע אֶתּוֹ בְּכַנְפָיו לֹא יִבְדִּיל וְהִקְטִיר אֶתּוֹ הַפְּהִן
הַמְזֻבְּחָה עַל־הַעֲצִים אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ עֲלֶיהָ הוּא אִשָּׁה
רִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה: ם

ח"ט וְשַׁע • אין שסוע אלא ביד; וכן הוא אומר בשמשון: "וַיִּשְׁסַעְהוּ כְּשַׁע הַגְּדִי". בְּכַנְפָיו • עם כנפיו; אינו צריך למרט כנפי נוצתו. בְּכַנְפָיו • נוצה ממש. וְהָלָא אין לך הדיוט שמריח ריח רע של כנפים נשרפים ואין נפשו קצה עליו. וְלָמָּה אָמַר הַכַּתוּב: "וְהִקְטִיר"? כְּדִי שִׁיחָא הַמְזֻבְּחָה שְׂבַע וּמְהֵרָה בְּקַרְבָּנוּ שֶׁל עֲנִי. לֹא יִבְדִּיל • אינו מפרקו לגמרי לשתי חתיכות, אלא קורעו מגבו. נֹאמַר בְּעוֹף: "רִיחַ נִיחֹחַ", וְנֹאמַר בְּהֵמָּה: "רִיחַ נִיחֹחַ". לומר לך: 'אָחַד הַמְרָבָּה וְאָחַד הַמְמַעֵיט, וּבִלְבָד שִׁיכּוֹן אֶת לְבוֹ לְשָׁמַיִם'.

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת ש"פ בשלח תשל"ז)

נֹאמַר בְּעוֹף רִיחַ נִיחֹחַ, וְנֹאמַר בְּהֵמָּה רִיחַ נִיחֹחַ (רש"י א, יז) יש לשאל: כָּאן מְקַדִּים עוֹף, וְאֵלּוּ בְּהַמְשֹׁךְ מְקַדִּים בְּהֵמָּה: "הַמְרָבָּה . . . הַמְמַעֵיט". וְיֵשׁ לוֹמַר, שְׁעוֹף וּבְהֵמָּה שְׁוִים מִמֶּשׁ, לֹא רַק מִצַּד הַפְּנֵינָה, כִּי בְּכָל אֶחָד יֵשׁ מֵעֵלָּה: עוֹף – מְקַרְיָבִים גַּם הַנוֹצָה (בעולת בהמה, העור לא קרב). בְּהֵמָּה – מִצַּד גְּדֻלָּה. לָכֵן הַקָּדִים עוֹף, כְּדִי לְהַדְגִּישׁ שֶׁמְבַחְיָנָה מְסִימָת דּוֹקָא הוּא הַמְרָבָּה' (ולכן השמיט קרבן מנחה, ששונה לעוף ולבהמה רק מצד הפונה). אבן עזרא.

ב (א) וְנִפְשׁ כִּי־תִקְרִיב קֶרְבָּן מִנְחָה לַיהוָה סֶלֶת יִהְיֶה
קֶרְבָּנוֹ וַיִּצַק עָלֶיהָ שֶׁמֶן וְנָתַן עָלֶיהָ לְבָנָה:

ח"ט וְנִפְשׁ כִּי תִקְרִיב • לא נאמר "נפש" בכל קרבנות נדבה, אלא במנחה; מי דרפו להתנדב מנחה? עני. אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, מֵעֵלָּה אֲנִי עָלֶיךָ בְּאֵלּוֹ הַקְּרִיב נִפְשׁוֹ. סֶלֶת יִהְיֶה קֶרְבָּנוֹ • האומר: "הרי עלי מנחה", סתם, מביא מנחת סלת, שהיא הראשונה שבמנחות ונקמצת כשהיא סלת, כמו שמפרש בענין. לפי שנאמרו כָּאן חֲמִשָּׁה מִיַּי מִנְחוֹת, וְכֵלֶן בָּאוֹת אַפְיוֹת קֶדֶם קְמִיצָה חוּץ מִזֶּו, לָכֵן קְרוּיָה "מִנְחַת סֶלֶת". סֶלֶת • אין "סלת" אלא מן החסין, שְׁנֹאמַר: "סֶלֶת חֲסִין", וְאִין מִנְחָה פְּחוּתָה מֵעֲשָׂרוֹן, שְׁנֹאמַר: "וְעֲשָׂרוֹן סֶלֶת . . . לְמִנְחָה", עֲשָׂרוֹן לְכָל מִנְחָה. וַיִּצַק עָלֶיהָ שֶׁמֶן • על פלה. וְנָתַן עָלֶיהָ לְבָנָה • על מקצתה; מניח קמץ לבונה עליה לצד אחד. וְמָה רְאִיתָ לוֹמַר? שְׂאִין רַבּוּי אַחַר רַבּוּי בַּתּוֹרָה, אֲלֵא לְמַעַט. דְּבַר אַחַר: שֶׁמֶן עַל פְּלָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא נִבְלָל עִמָּה וְנִקְמָץ עִמָּה, כְּמוֹ שְׁנֹאמַר: "מִסְּלֵתָהּ וּמִשְׁמָנָה", וְלִבּוֹנָה עַל מִקְצָתָהּ שְׂאִינָה נִבְלָלָת עִמָּה וְלֹא נִקְמָצָת עִמָּה, שְׁנֹאמַר: "עַל כָּל לְבַנְתָּהּ", שְׁלֵאֲחַר שֶׁקְמָץ, מְלַקֵּט אֶת הַלְּבֹנָה פְּלָה וּמַעְלֶיהָ וּמִקְטִירָהּ. וַיִּצַק. וְנָתַן. וְהִבִּיאָה • מְלַמֵּד שִׁיִּצִיקָה וּבִלְיָלָה כְּשֵׁרִים בְּזֶר.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 7)

וְנִפְשׁ כִּי תִקְרִיב קֶרְבָּן מִנְחָה (ב, א) קֶרְבָּן, מְלַמֵּד שֶׁיַּחֲדִי מִתְנַדֵּב עֲצִים (תורת כהנים) יש לשאל, הרי עצים הם 'מכשירי קרבן', ולא קרבן. וְיֵשׁ לוֹמַר, דְּהִנֵּה בְּקֶרְבָּן מִמֶּשׁ חֵשׁ הָאֲדָם סְפוּק מִכָּף שֶׁעָשָׂה פְּעֵלָה חֲשׁוּבָה (ריח ניחוח לה), ולכן אין בו התבטלות מלאה. אך קרבן עצים, שאינו קרבן ממש, אינו גורם ספוק לאדם, והתבטלותו היא מלאה. נמצא, שה'קרבן' שבעצים נעלה יותר מקרבן עצמו. אבן עזרא.

ב) וְהִבִּיאָה אֶל־בְּנֵי אֹהֶרֶן הַכֹּהֲנִים וְקִמֵּץ מִשֶּׁם מְלֵא
קִמְצוֹ מִסְּלֵתָהּ וּמִשְׁמָנָה עַל פְּלֵי־לְבַנְתָּהּ וְהִקְטִיר הַפְּהִן
אֶת־אֲזֻבְרֹתֶיהָ הַמְזֻבְּחָה אִשָּׁה רִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה:

ח"ט הַכֹּהֲנִים וְקִמֵּץ • מקמיצה ואילך מצות כהנה. וְקִמֵּץ מִשֶּׁם • מקום שרגלי הנזר עומדות, ללמדך, שְׁהַקְמִיצָה כְּשֵׁרָה בְּכָל מְקוֹם בְּעוֹרָה, אֵף בְּאַחַת עֲשָׂרָה אֲמָה שֶׁל מְקוֹם דְּרִיסַת רַגְלֵי יִשְׂרָאֵל. מְלֵא קִמְצוֹ • יכול מברך, ומבצבץ ויוצא לכל צד? תלמוד לומר במקום אחר: "וְהָרִים מִמֶּנּוּ בְּקִמְצוֹ", לֹא יְהֵא כְּשֶׁר אֲלֵא מָה שֶׁבַתּוֹף הַקִּמֵּץ. אִי "בְּקִמְצוֹ", יְכוֹל חֲסֵר? תְּלַמּוּד לומר: "מלא". הָא כִּיצַד? חוּפָה שֶׁלֵּשׁ אֲצָבְעוֹתָיו עַל פֶּס יָדוֹ, וְזֵהוּ "קִמֵּץ"

יז וְשַׁע. מגזרת ושסעת שסע, כטעם א ונפש כי תקריב. נפש אדם. והזכיר הנפש, שהמנחה נדבה. גם הנפש תקרא נדיבה, וריח בקוץ: נדיבה תסמכני: סלת. קמח חטה נקיה, והיא הנקראת בלשון קדר סמ"ד. והנה אין ראוי

במשמע לשון העברית. על כל-לבנתה. לבד כל הלבונה יהא הקמץ מלא. לבנתה והקטיר. אף הלבונה בהקטרה. מלא קמצו מסלתה ומשמנה. הא, אם קמץ ועלה בידו גרגר מלח או קרט לבונה, פסולה. אזפרתה. הקמץ העולה לגבה הוא זכרון המנחה, שבו נזכר בעליה לטובה ולנחת רוח. אבן עזרא.

(א) והנותרת מן-המנחה לאהרן ולבניו קדש קדשים מאשי יהוה: ם
 גודאשפתאר מן מנחתא לאהרן ולבניה קדש קודשין מקרבנא דיני:

ה"י < לאהרן ולבניו. כהן גדול נוטל חלק בראש שלא במחלקת, וההדיוט במחלקת. קדש קדשים. היא להם. מאשי ה'. אין להם חלק בה, אלא לאחר מתנות האשים. אבן עזרא.

(ב) וכי תקרב קרבן מנחה מאפה תגור סלת חלות מצת בלולת בשמן ורקיקי מצות משחים בשמן: ם
 וזארי תקרב קרבן מנחתא מאפה תגורא סלתא גריצן פטירין דפילין במשח ואספוגין פטירין דמשיחין במשח:

ה"י < וכי תקרב וגו'. שאמר: 'הרי עלי מנחת מאפה תגור'; ולמד הפתוב, שייביא או חלות, או רקיקין. החלות בלולות והרקיקין משוחין. ונחלקו רבותינו במשיחתן: יש אומרים: 'מושחן וחוזר ומושחן עד שיכלה כל השמן שבלג, שכל המנחות טעונות לג שמן, ויש אומרים: 'מושחן כמין כ"ף יוגית ושאר השמן נאכל בפני עצמו לכהנים'. ומה תלמוד לומר "בשמן", "בשמן", שתי פעמים? להכשיר שמן שני ושלישי היצא מן הזיתים, ואין צריך שמן ראשון אלא למגורה, שנאמר בו: "זך". ושנינו במנחות: כל המנחות האפויות לפני קמיצתן ונקמצות על ידי פתיחה, כלן באות עשר עשר חלות, והאמור בה: "רקיקין", באה עשר רקיקין. אבן עזרא.

(ג) ואם-מנחה על-המחבת קרבנד סלת בלולה בשמן מצה תהיה:
 והאם מנחתא על מסרתא קרבנד סלתא דפילא במשח פטיר תהי:

ה"י < ואם-מנחה על-המחבת. שאמר: 'הרי עלי מנחת מחבת', וכלי הוא שהיה במקדש שאופין בו מנחה על האור בשמן, והפלי אינו עמק אלא צף, ומעשה המנחה שפתוכו קשין, שמתוך שהיא צפה, האור שורף את השמן. וכלן טעונות שלש מתנות שמן: יציקה ובלילה ומתן שמן בכלי קדם לעשיתן. סלת בלולה בשמן. מלמד שכוללן בעודן סלת. אבן עזרא.

(ד) פתות אתה פתים ויצקת עליה שמן מנחה הוא: ם
 וה"י < פתות אתה פתים. לרבות כל המנחות הנאפות קדם קמיצה לפתיחה. ויצקת עליה שמן מנחה הוא. לרבות כל המנחות ליציקה. יכול אף מנחת מאפה תגור כן? תלמוד לומר: "עליה". אוציא את החלות ולא אוציא את הרקיקין? תלמוד לומר: הוא.

♦ יום שלישי א' ניסן ♦

(ה) ואם-מנחת מרחשת קרבנד סלת בשמן תעשה:
 וה"י < מרחשת. כלי הוא שהיה במקדש, עמק, ומתוך שהיא עמקה, שמנה צבור ואין האור שורפו, לפיכך מעשה מנחה העשויוין לתוכה רוחשין. כל דבר רך, על-ידי משקה נראה פרוחש ומנענע. אבן עזרא.

להיות מנחה לגבוה פי אם מהמין שאין למעלה הימנו:
 ב וקמץ. מגורת לקמצים. וקדמונינו פירשו קמץ מלא. ודבריהם אמת: מסלתה. מעט ממנה, וכן מהשמן. רק כל הלבונה יקטיר:
 אזפרתה. האל"ף נוסף. והטעם, מה שהיה לו לזכרון לפני השם בצבור מנחתו. ורבים פרושהו פרים וקטורת, כמו זכרו כנין לבנון:
 ג לאהרן ולבניו. ולכל הפתנים בשוה:
 ד חלות. עבות. ויש אומרים צגולות, מלשון חלילה בדברי קדמונינו:
 ה מחבת. קערה מכסה בקערה. והתי"ו תחת ה"א, כתי"ו ושבת לנשיא:
 ו מרחשת. מעשה מטבן. ויש מפרשים, מגורת רחש לפי. והטעם, בצבור שישמיע קול:

לז שיעור יומי ליום שלישי א' ניסן ושנים מקרא ואחד תרגום - ב - פרשת ויקרא

(ח) וְהִבֵּאתְ אֶת־הַמִּנְחָה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מֵאֲלֵה לַיהוָה וְהִקְרִיבָהּ אֶל־הַכֹּהֵן וְהַגִּישָׁה אֶל־הַמִּזְבֵּחַ:

ח"י אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מֵאֲלֵה • מֵאֶחָד מִן הַמִּינִים הַלְלוּ • וְהִקְרִיבָהּ • בְּעֲלִיָּה אֶל הַכֹּהֵן • וְהַגִּישָׁה • הַכֹּהֵן • אֶל־הַמִּזְבֵּחַ • מַגִּישָׁה לְקָרֵן דְּרוּמִית מֵעֲרֵבִית שֶׁל מִזְבֵּחַ.

(ט) וְהָרִים הַכֹּהֵן מִן־הַמִּנְחָה אֶת־אֲזֵבָתָהּ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַהּ אִשֶׁה רֵיחַ גִּיחַח לַיהוָה:

ט"י אֶת־אֲזֵבָתָהּ • הוּא הַקֶּמֶץ •

(י) וְהַנּוֹתֵרֶת מִן־הַמִּנְחָה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו קֹדֶשׁ קֹדָשִׁים מֵאִשִּׁי יְהוָה: אֵבֶן עֹזָא.

(יא) כָּל־הַמִּנְחָה אֲשֶׁר תִּקְרִיבוּ לַיהוָה לֹא תַעֲשֶׂה חֶמֶץ כִּי כָל־שֶׂאֵר וְכָל־דָּבָשׁ לֹא־תִקְטְרוּ מִמֶּנּוּ אִשֶׁה לַיהוָה:

י"ג וְכָל־דָּבָשׁ • כָּל מִתִּיקַת פְּרִי קְרוֹי "דָּבָשׁ" • אֵבֶן עֹזָא.

(יב) קָרְבַּן רֵאשִׁית תִּקְרִיבוּ אֹתָם לַיהוָה וְאֶל־הַמִּזְבֵּחַ לֹא־יַעֲלוּ לְרֵיחַ גִּיחַח:

י"ד קָרְבַּן רֵאשִׁית תִּקְרִיבוּ • מֵה יֵשׁ לְךָ לְהִבִּיא מִן הַשָּׂאֹר וּמִן הַדָּבָשׁ? קָרְבַּן רֵאשִׁית, שְׁתֵּי הַלֶּחֶם שֶׁל עֲצָרֶת, הַבָּאִים מִן הַשָּׂאֹר, שְׁנֵאָמַר: "חֶמֶץ תֹּאפִינָה", וּבִכּוּרִים מִן הַדָּבָשׁ, כְּמוֹ בַּכּוּרִים וְתַמְרִים • אֵבֶן עֹזָא.

(יג) וְכָל־קָרְבַּן מִנְחָתְךָ בַּמֶּלֶח תִּמְלַח וְלֹא תִשְׁבִּית מֶלֶח בְּרִית אֱלֹהֶיךָ מֵעַל מִנְחָתְךָ עַל כָּל־קָרְבָּנְךָ תִּקְרִיב מֶלֶח:

ם

י"ה מֶלֶח בְּרִית • שֶׁהַבְּרִית כְּרוּתָה לַמֶּלֶח מִשְׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית, שֶׁהַבְּטָחוֹ הַמַּיִם הַתְּחַתּוֹנִים לְקֶרֶב בַּמִּזְבֵּחַ בַּמֶּלֶח, וְנִסְוּף הַמַּיִם בְּחָג • עַל כָּל־קָרְבָּנְךָ • עַל עוֹלוֹת בְּהֵמָה וְעוֹף וְאִמּוּרֵי כָּל הַקֹּדָשִׁים כֻּלָּן.

- נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוֹרֵשׁ - (ספר הַשִּׁיחוֹת תַּשַּׁמ"ט א עמ' 337)

וְלֹא תִשְׁבִּית מֶלֶח בְּרִית אֱלֹקֶיךָ (ב, יג)

שְׁתֵּי תַכּוּנוֹת לַמֶּלֶח. א. הוּא מְקַיֵּם אֶת הַדָּבָר הַנִּמְלָח. ב. הוּא מְכַלֵּחַ אֶת הָרַע, לְהִיטוֹ מִבְּחִינַת גְּבוּרָה ("בְּרִית אֱלֹקֶיךָ"). וְיֵשׁ לְבָאֵר, דְּהִנֵּה 'קָרְבַּן' הוּא לְשׁוֹן קְרוֹב • קִיּוּם - הַקְּרוֹב לַה' צְרִיף לְהִיּוֹת בְּאִפְסוֹן שֶׁל קִיּוּם נִצְחִי, "בְּרִית", שֶׁהִיא "הַתְּקוּשׁוֹת וְאֶהְבֶּה רַבָּה וְנִפְלְאוֹהָ לַמַּעֲלָה מֵהַשְּׁכָל". כִּלְיוֹן - הַקְּרוֹב לַה' נִפְעַל גַּם בְּנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית, כִּף שֶׁהָרַע שֶׁבָּהּ מֵתַבְטֵל וְנִהְפֵּךְ לְקֹדֶשׁ • אֵבֶן עֹזָא.

(יד) וְאִם־תִּקְרִיב מִנְחַת בַּכּוּרִים לַיהוָה אֲבִיב קָלְוֵי בָאֵשׁ גֹּרֶשׁ בְּרִמָּל תִּקְרִיב אֶת מִנְחַת בַּכּוּרִיךָ:

י לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו. אַתְרוּי. וְהַשֶּׁעַם לַכֹּהֵן הַמִּקְרִיב, כִּי כֵן כָּתוּב עַל שְׁתֵּי הַמִּנְחוֹת: יא שָׂאֹר. הוּא הַמֶּחֶמֶץ. גַּם כֵּן הַדָּבָשׁ. וְרַבִּים אָמְרוּ שֶׁפְּרוּשׁוֹ דָּבָשׁ תְּמָרִים, וְכֵן כָּל אֶרֶץ זַבֵּת חֶלֶב וְדָבָשׁ. וְיֵשׁ לָהֶם כְּדָמוֹת רֵאשִׁית אֲוֶתָהּ בְּסֶפֶר עֲזָרָא: יב קָרְבַּן רֵאשִׁית תִּקְרִיבוּ אוֹתָם לַה'. כְּטַעַם שְׁתֵּי שְׁנֵי עֲשָׂרוֹנִים הַמוֹנְפִים לְפָנֵי הַשֶּׁם בְּחָג הַשְּׂבוּעוֹת. וְזֶה פְּרוּשׁ לַה', אֵף עַל פִּי שֶׁהֵם יג בְּרִית אֱלֹהֶיךָ. הַכְּנַסְתִּיךָ בְּבְרִית, וְהַשְׁבַּעְתִּיךָ שְׁלֹא תִקְרִיב תִּפְל וְלֹא זָכַל, כִּי הוּא דָרָךְ בְּצִיּוֹן:

ע"י וְאִם-תִּקְרִיב. הָרִי "אִם" מִשְׁמַשׁ בְּלִשׁוֹן 'כִּי', שֶׁהִרִי אֵין זֶה רְשׁוֹת, שֶׁהִרִי בְּמִנְחַת הָעֹמֶר הַכְּתוּב מִדְּבַר, שֶׁהִיא חוֹבָה. וְכֵן "וְאִם יִהְיֶה הַיּוֹבֵל וְגו'". מִנְחַת בְּפוּרִים • בְּמִנְחַת הָעֹמֶר הַכְּתוּב מִדְּבַר, שֶׁהִיא בְּאֵה אָכִיב בְּשַׁעַת בְּשׁוּל הַתְּבוּאָה, וּמֵן הַשְּׁעוּרִים הִיא בְּאֵה. נֶאֱמַר כֵּן: "אָכִיב" וְנֶאֱמַר לְהֵלֵן: "כִּי הַשְּׁעֵרָה אָכִיב". קְלוּי בְּאֵשׁ • שְׁמֵנֵי־בִשְׂמֵן אוֹתוֹ עַל הָאוֹר בְּאֵבוֹב שֶׁל קְלִיֹּת (פֶּרֶשׁ רִש"י בְּמִנְחוֹת, שֶׁם הִפְלִי שֶׁל מוֹכְרֵי קְלִיֹּת), שֶׁאֲלוּלֵי כֵן אֵינָה נִטְחָנֶת בְּרִיחִים, לְפִי שֶׁהִיא לַחָה. גֶּרֶשׁ בְּרִמְלָה • גְּרוּשָׁה בְּעוֹדָה לַחָה. גֶּרֶשׁ • לְשׁוֹן שְׂבִינָה וְטַחֲנָה, גּוֹרְסָה בְּרִיחִים שֶׁל גְּרוּסוֹת, כְּמוֹ: "וַיִּגְרַס בְּחֻצֵּי". וְכֵן: "גְּרָסָה נִפְשִׁי". בְּרִמְלָה • בְּעוֹד הַכּוֹר מְלֵא, שֶׁהַתְּבוּאָה לַחָה וּמְלֵאָה בְּקִשְׁיֵן שְׁלֵה, וְעַל-כֵּן נִקְרָאִים הַמְּלִילוֹת: "בְּרִמְלָה", וְכֵן: "וְכִרְמֵל בְּצֻקְלָנוּ".

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יא עמ' 103)

וכן ואם יהיה היובל (רש"י ב, יד) רש"י פֶּרֶשׁ לְעֵיל (יתרו כ, כב) שֶׁכָּל "אִם" שֶׁבַתְּוֹרָה רְשׁוֹת חוּץ מִשְׁלֹשָׁה מְקוּמוֹת, וְאֵינּוּ מוֹנֶה פְּסוּק זֶה בְּכֻלָּלָם. וְיֵשׁ לוֹמַר, שֶׁדְּבָרֵי רִש"י שֶׁם אֲמוּרִים רַק כְּשֶׁתִּכְּן הַכְּתוּב הוּא בְּגֵדֵר רְשׁוֹת וְחוּבָה; וּבִיּוֹבֵל, שֶׁבֵּא מִמִּילָא וְלֹא בְּפַעֲלַת הָאֲדָם, לֹא שֶׁיָּרָ לֹמַר שֶׁ"אִם" כִּנְיָנוּ רְשׁוֹת אוֹ חוּבָה. אָבֵל כֵּן מִפְּרֶשׁ פְּרוּשָׁה שֶׁל מֵלֶת "אִם", וְהִרִי סוּף סוּף גַּם "וְאִם יִהְיֶה הַיּוֹבֵל" מִשְׁמַשֶּׁת בְּלִשׁוֹן "כְּאֶשֶׁר". אבן עזרא.

(טו) וְנָתַתְּ עֲלֶיהָ שְׁמֵן וְשִׁמְתָּ עֲלֶיהָ לְבַנָּה מִנְחָה הִוא: טו וְנָתַתְּ עֲלֶיהָ מִשְׁחָה וְתִשׁוּי עֲלֶיהָ לְבַנְתָּה מִנְחָתָה הִיא: טז וַיִּסַּק כַּהֲנָן יָת אֲדָרְתָּה מִגְּרָסָה וּמִמְשַׁחָה עַל כָּל לְבַנְתָּה קִרְבָּנָה קָדָם יְיָ: כ

♦ יום רביעי ב' ניסן ♦

ג (א) וְאִם-זִבַּח שְׁלָמִים קִרְבָּנוֹ אִם מִזֶּה-הַבְּקָר הִוא מִקְרִיב אִם-זִכָּר אִם-נִקְבָּה תָּמִים וְקִרְבָּנוֹ לִפְנֵי יְהוָה: א וְאִם נִכְסֵת קוֹדֶשֶׁיָא קִרְבָּנָה אִם מִן תּוֹרֵי הִוא מִקְרִיב אִם דְּכַר אִם נִקְבָּא שְׁלִים וְקִרְבָּנָה קָדָם יְיָ: ב וַיִּסְמְדוּ יְדוֹ עַל-רֹאשׁ קִרְבָּנוֹ וַיִּשְׁחֲטוּ פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וּזְרוֹקוּ בְּנִי אֹהֶרֶן הַכֹּהֲנִים אֶת-הַדָּמִם עַל-הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: ג וְהִקְרִיב מִזְבַּח הַשְּׁלָמִים אִשָּׁה לַיהוָה אֶת-הַחֶלֶב הַמְכַסֶּה אֶת-הַקֶּרֶב וְאֵת כָּל-הַחֶלֶב אֲשֶׁר עַל-הַקֶּרֶב: ד וְהִקְרִיב חֶלֶב שְׁלָמִים • שְׁמֵטִילִים שְׁלוֹם בְּעוֹלָם. דְּכַר אַחֵר: "שְׁלָמִים", שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם שְׁלוֹם לַמִּזְבֵּחַ, וְלַכֹּהֲנִים וְלַבְּעֵלִים. אבן עזרא.

ב (ב) וַיִּסְמְדוּ יְדוֹ עַל-רֹאשׁ קִרְבָּנוֹ וַיִּשְׁחֲטוּ פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וּזְרוֹקוּ בְּנִי אֹהֶרֶן הַכֹּהֲנִים אֶת-הַדָּמִם עַל-הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: ג (ג) וְהִקְרִיב מִזְבַּח הַשְּׁלָמִים אִשָּׁה לַיהוָה אֶת-הַחֶלֶב הַמְכַסֶּה אֶת-הַקֶּרֶב וְאֵת כָּל-הַחֶלֶב אֲשֶׁר עַל-הַקֶּרֶב: ד וְהִקְרִיב חֶלֶב שְׁלָמִים • לְהִבְיָא חֶלֶב שְׁעַל הַקֶּבֶה, דְּכַרֵּי רַבִּי יִשְׁמַעֵאל. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמַר: 'לְהִבְיָא חֶלֶב שְׁעַל הַדְּקִין'.

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחות ש"פ ויקרא תשכ"ח)

לְהִבְיָא חֶלֶב שְׁעַל הַקֶּבֶה . . שְׁעַל הַדְּקִין (רש"י ג, א) רש"י הִבִּיא שְׁתֵּי דְעוֹת אֵלוֹ בְּפֶרֶשׁתַּ תְּצַוֶּה (כט, כב), אָבֵל שֶׁם הַקָּדִים אֶת דְּעַת רַבִּי עֲקִיבָא. וְיֵשׁ לוֹמַר, דְּהִנֵּה כֵּן נֶאֱמַר "כָּל הַחֶלֶב", וְלָכֵן מִקָּדִים דְּעַת רַבִּי יִשְׁמַעֵאל, הַמְּרַחֵב אֶת מִשְׁמַעוֹת הַכְּתוּב גַּם לְחֶלֶב הַקֶּבֶה, שֶׁחֹזֵק יוֹתֵר מִן הַ"חֶלֶב הַמְכַסֶּה אֶת הַקֶּרֶב" מֵאֲשֶׁר חֶלֶב הַדְּקִין. אֲךָ שֶׁם נֶאֱמַר "הַחֶלֶב" סָתָם, וְלָכֵן נוֹטֶה לְדַעַת רַבִּי עֲקִיבָא, הַמְּצַמֵּם אֶת מִשְׁמַעוֹת הַכְּתוּב לְחֶלֶב הַדְּקִין בְּלִבָּד.

אבן עזרא על התורה

יד וְאִם תִּקְרִיב מִנְחַת בְּפוּרִים. רַבִּים אָמְרוּ שְׁמֵלַת אִם, חִיּוּב. וְלִפִּי דְעַתִּי כִּי אֵין צוּרָה, כִּי הַחִיּוּב הִוא רֵאשִׁית בְּפוּרִים, וְלֹא הַבְּפוּרִים. וְהַרְוָצָה לְהִבְיָא מִנְחָה מִבְּפוּרִים נְדָבָה, כִּבִּיא: אָכִיב. נִקְרָא כֵּן בְּעִבּוּר שֶׁהוּא רֵאשׁוֹן, וְהוּא מִגְּזֵרַת אֵב: גֶּרֶשׁ. טַעְמוֹ יְדוּעַ, וְקָרוֹב מִגְּזֵרַת א וְשְׁלָמִים. מִפְּרֶשׁ: כְּמוֹ וְכִרְמֵל בְּצֻקְלָנוּ: א וְשְׁלָמִים. מִפְּרֶשׁ:

וְיָתָּהּ תִּתֵּן וְיָתָּהּ תִּתֵּן וְיָתָּהּ תִּתֵּן וְיָתָּהּ תִּתֵּן וְיָתָּהּ תִּתֵּן
עַל גִּסְסֵיָא וְיָתָּהּ חֲצָרָא דְעַל כְּבָדָא עַל כְּלִיתָא
יְעֲדֵנָה :

(ד) וְאֵת שְׁתֵּי הַכְּלִיֹּת וְאֵת־הַחֶלֶב אֲשֶׁר עָלֵהֶן אֲשֶׁר
עַל־הַכֶּסֶּלִים וְאֵת־הֵיתָרֹת עַל־הַכְּבֹד עַל־הַכְּלִיֹּת יִסְרְנָה:

כ"ט" - הכסלים • (פלוניין בלע"ז) שהחלב שעל הכליות כשהבהמה חיה, הוא בגובה הכסלים, והם מלמטה, וזהו החלב שפתחת המתנים, שקורין בלע"ז לונבילור"ש, לכן הנראה למעלה בגובה הכסלים, ובתחתיתו, הכשור חופהו. היתרת • הוא דפן המסוף, שקורין איברי"ש, ובלשון ארמי: "חצרא דכבדא". על הכבד • שיטל מן הכבד עמה מעט, ובמקום אחר הוא אומר: "ואת היתרת מן הכבד". על הכבד על הכליות • לבר מן הכבד ולבר מן הכליות, יסרנה לזו • אבן עזרא.

ה וְיִסְקוּן יָתָּהּ בְּגֵי אֶהְרֹן לְמִדְבָּחָא עַל עֲלֵתָא
דִּי עַל אֲעֵיָא דִּי עַל אֲשֵׁתָא קֶרְבֵּן דְּמִתְקַבֵּל
בְּרִעְוָא קָדָם יְיָ :

(ה) וְהִקְטִירוּ אֹתוֹ בְּגֵי־אֶהְרֹן הַמִּזְבֵּחַ עַל־הָעֹלָה אֲשֶׁר
עַל־הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ אִשֶׁה רֵיחַ נִיחַח לַיהוָה: פ

כ"ט" - על העולה • מלבד העולה. למדנו, שתקדים עולת תמיד לכל קרבן על המצרכה.

ו וְאִם מִן עֵנָא קֶרְבָּנָה לְנִכְסַת קוּדְשֵׁיָא קָדָם
יְיָ דְכָר אִו נִקְבָא שְׁלִים יִקְרַבְנָה :

(ו) וְאִם־מִן־הַצֵּאֵן קֶרְבָּנוֹ לְזִבַּח שְׁלָמִים לַיהוָה זָכָר אִו
נִקְבָּה תָּמִים יִקְרִיבוּ:

ז אִם אִמֵּר הוּא מְקַרְבֵּי יָתָּהּ קֶרְבָּנָה וְיִקְרַב יָתָּהּ
קָדָם יְיָ :

(ז) אִם־כֶּשֶׁב הוּא־מְקַרְבֵּי אֶת־קֶרְבָּנוֹ וְהִקְרִיב אֹתוֹ לִפְנֵי
יְהוָה:

כ"ט" - אם כשעב • לפי שיש באמורי הכשעב מה שאין באמורי העז, שהכשעב אליתו קרבה, לכה נחלקו לשתי פרושיות.

ח וְיִסְמֹךְ יָתָּהּ עַל רִישׁ קֶרְבָּנָה וְיִכּוּס יָתָּהּ
קָדָם מְשַׁכֵּן זְמָנָא וְיִזְרְקוּן בְּגֵי אֶהְרֹן יָתָּהּ דְמָה
עַל מִדְבָּחָא סְחֹר סְחֹר :

(ח) וְסִמְךָ אֶת־יָדוֹ עַל־רֹאשׁ קֶרְבָּנוֹ וְשַׁחַט אֹתוֹ לִפְנֵי אֹהֶל
מוֹעֵד וְזָרְקוּ בְּגֵי אֶהְרֹן אֶת־דָּמֹו עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:

כ"ט" - וזרקו • שתי מתנות שהן ארבע, ועל ידי הכלי הוא זורק, ואינו נותן באצבע אלא בחטאת.

ט וְיִקְרַב מִנְכַּסַּת קוּדְשֵׁיָא קֶרְבָּנָא קָדָם יְיָ
תְּרַבָּה אֲלִיתָא שְׁלֵמָתָא לְקַבֵּל שׁוֹרְתָא יְעֲדֵנָה
וְיָתָּהּ תִּתֵּן דְחִפֵּי יָתָּהּ וְיָתָּהּ כָּל תְּרַבָּא דִּי
עַל בְּרָא :

(ט) וְהִקְרִיב מִזְבַּח הַשְּׁלָמִים אִשֶׁה לַיהוָה חֶלְבוֹ הָאֲלִיָּה
תְּמוּמָה לְעֹמֶת הָעֵצָה יִסְרְנָה וְאֵת־הַחֶלֶב הַמְכֻסָּה
אֶת־הַקֶּרֶב וְאֵת כָּל־הַחֶלֶב אֲשֶׁר עַל־הַקֶּרֶב:

כ"ט" - חלבו • המבחר שבו, ומהו? זה האליה תמימה. לעמת העצה • למעלה מן הכליות היועצות. אבן עזרא.

י וְיָתָּהּ תִּתֵּן וְיָתָּהּ תִּתֵּן וְיָתָּהּ תִּתֵּן וְיָתָּהּ תִּתֵּן
עַל גִּסְסֵיָא וְיָתָּהּ חֲצָרָא דְעַל כְּבָדָא עַל כְּלִיתָא
יְעֲדֵנָה :

(י) וְאֵת שְׁתֵּי הַכְּלִיֹּת וְאֵת־הַחֶלֶב אֲשֶׁר עָלֵהֶן אֲשֶׁר
עַל־הַכֶּסֶּלִים וְאֵת־הֵיתָרֹת עַל־הַכְּבֹד עַל־הַכְּלִיֹּת יִסְרְנָה:

יא וְיִסְקוּן בְּהֵנָא לְמִדְבָּחָא לְחַם קֶרְבָּנָא קָדָם
יְיָ :

(יא) וְהִקְטִירוּ הַבֹּהֶן הַמִּזְבֵּחַ לְחֶם אִשֶׁה לַיהוָה: פ

כ"ט" - לחם אשה לה • לחמו של אש לשם גבה. לחם • לשון מאכל, וכן: "נשחיתה עץ בלחמו", "עבד לחם רב", "לשחוק עשים לחם". אבן עזרא.

אבן עזרא על התורה

ואליתו או החלב והאליה: העצה. ידוע ממקומו, ואין לו אח. ויש שמי שהוציא מגורת עץ, בדרך רחוקה: יא לחם אשה. כבר פרשתי, לחם שהוא מאכל, ומצא על הפרוי ועל הכשעב:

ט חלבו האליה תמימה. טעמו פאשר היא, שהאליה תקרא חלב. ותעו הצדוקים, פאשר אפרש לך בפרשה השנית. גם תעה הגאון שאמר כי הוא חלבו והאליה, כי מדקדוק הלשון לא יתכן, כי יהיה ראוי להיות חלבו

ד על הכסלים. ידוע. והוא מגורת כוכבי השמים וכסיליהם: על הכליות. כמו וכבואו האנשים על הנשים. וטעמו, עם. ונקראו כליות בעבור כח תאות המשגל. והיא מגורת נקספה וגם פלטה נפשי:

(יב) וְאִם־עָזוּ קַרְבָּנֹו וְהִקְרִיבוּ לִפְנֵי יְהוָה: אבן עזרא.

יב ואם מן בני עזיא קרבנה ויקרבנה קדם

(יג) וְסָמְךָ אֶת־יָדוֹ עַל־רֹאשׁוֹ וְשַׁחַט אֹתוֹ לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד וּזְרָקוּ בְּנֵי אֹהֶל אֶת־דָּמֹו עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:

יג ויסמוך את ידה על רישה ויפוס יתה קדם משפן זמנא ויזרקון בני אהרן את דמה על מדבקה סחור סחור:

(יד) וְהִקְרִיב מִמֶּנּוּ קַרְבָּנֹו אִשָּׁה לַיהוָה אֶת־הַחֶלֶב הַמְכַסֶּה אֶת־הַקָּרֶב וְאֵת כָּל־הַחֶלֶב אֲשֶׁר עַל־הַקָּרֶב:

יד ויקרב מנה קרבנה קרבן קדם יי את תרפא דחפי את גוא וית כל תרפא די על גוא:

(טו) וְאֵת שְׁתֵּי הַכְּפָלִית וְאֶת־הַחֶלֶב אֲשֶׁר עָלֶיהֶן אֲשֶׁר עַל־הַכַּפָּלִים וְאֶת־הִיתָרֹת עַל־הַכַּבֵּד עַל־הַכְּפָלִית יִסְרְנָה:

טו וית תרמין פלגן וית תרפא די עליהן די על גססיא וית חצרא די על כבדא על פליתא יעדניה:

(טז) וְהִקְטִירֶם הַכֹּהֵן הַמְזַבֵּחַ לַחֵם אִשָּׁה לָרִיחַ נִיחַח כָּל־חֶלֶב לַיהוָה:

טז ויסקטון כהנא למדבקה לחם קרבנא לאתקבלא ברעוא כל תרפא קדם יי:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כו עמ' 10)

כל חלב לה' (ג, טז)

הקדיש דבר, יקדיש מן הניפה שבגבסיו . . כל חלב לה' (רמב"ם)

בגמרא (שבת קלג, ב) איתא "זה אלי ואנוהו, התנאה לפניו במצות". ויש לומר: זה אלי ואנוהו - דין בגברא'. על האדם להתנאות לפני ה' על ידי השמוש בחפצי־מצוה נאים ומשבחים. כל חלב לה' - דין בג'חפצא'. כל חפץ הנמסר לרשות גבוה, מן הראוי שיהיה מן הטוב והנאה. אבן עזרא.

(יז) חֶקֶת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכֹל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם כָּל־חֶלֶב וְכֹל־דָּם לֹא תֹאכְלוּ: פ

יז קדם עלם לדרתיכון בכל מושבתיכון כל תרפא וכל דמא לא תיכלון:

כז"י חקת עולם • יפה מפרש בתורת כהנים כל הפסוק הזה.

♦ יום חמישי ג' ניסן ♦

ד (א) וידבר יהוה אל־משה לאמר:

א ומליל יי עם משה למימר:

(ב) דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר נֹפֶשׁ כִּי־תִחַטָּא בְּשִׁגְגָה מִכֹּל מִצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָה וְעָשָׂה מֵאַחַת מֵהֵנָּה:

ב מלל עם בני ישראל למימר אנש ארי יחוב בשלו מפל פקודיא דיי די לא כשרין לאתעבדא ויעבד מן חד מנהון:

כז"י מכל מצות ה' • פרשו רבותינו: אין חטאת באה, אלא על דבר שזדונו לאו זכרת ושגגתו חטאת. מאחת מהנה • ממקצת אחת מהן, כגון: הכותב בשבת "שם" משמעון, "נח" מנחור, "דן" מדניאל. אבן עזרא.

ג אם כהנא רבא יחוב לחובת עמא ויקרב על חובתה די חב תור בר תורי שלים קדם יי לחטאתא:

(ג) אִם הִכֵּהן הַמְּשִׁיחַ יַחֲטָא לְאִשְׁמַת הָעָם וְהִקְרִיב עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא פֶּרֶב־בְּקָר תָּמִים לַיהוָה לַחַטָּאת:

ג אם כהנא רבא יחוב לחובת עמא ויקרב על חובתה די חב תור בר תורי שלים קדם יי לחטאתא:

כז"י אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם • מדרשו: אינו חייב אלא בהעלם דבר עם שגגת מעשה, כמו שגאמר: "לאשמת העם... ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו". ופשוטו לפי אגדה: כשהכהן גדול חוטא, אשמת

כז"י אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם • מדרשו: אינו חייב אלא בהעלם דבר עם שגגת מעשה, כמו שגאמר: "לאשמת העם... ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו". ופשוטו לפי אגדה: כשהכהן גדול חוטא, אשמת

אבן עזרא על התורה

ב נפש כי תחטא. לעשות בשגגה אחת ממצות לא תעשה שיש עליהם פרת או מלקות. ומלת נפש, כלל לישראל ולגר, כי בן כותב. ואחר בן פרט, והחל מהכהן הגדול והוא הכהן המשיח:

גדולה. וזה דבר רוע: טז כל חלב לה'. זה הכלל. ואחר שהחלב והדם לגבות, הם אסורים לכם. ובפרשה השניה אאריך לבאר חקת עולם:

יב ואם עז. ממין העז, זכר או נקבה כמשפט הכבש. ויבין בקר לא חפיר האליה כי אם בכבש, כי האליה בעז ובשור קטנה. ועוד, כי הכבשים שהן בארץ ישראל יש להם אליה

שיעור יומי ליום חמישי ג' ניסן ושנים מקרא ואחד תרגום - ד - פרשת ויקרא
מא
העם הוא זה, שהן תלויין בו לכפר עליהם ולהתפלל בעדם ונעשה מקלקל. פר • יכול זקן? תלמוד לומר: "בן".
אי "בן", יכול קטן? תלמוד לומר: "פר". הא פיצד? זה פר בן שלש. אבן עזרא.

ד וינתי את תורא לתרע משפן זמנא לקדם
?? ויסמוך את ידה על ריש תורא ויבוס את
תורא קדם יי:

(ד) והביא את־הפֿר אל־פֿתַח אֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי יְהוָה וְסָמַךְ
אֶת־יָדוֹ עַל־רֹאשׁ הַפֿר וְשַׁחַט אֶת־הַפֿר לִפְנֵי יְהוָה:

ה ויסב כהנא רבא מדמא דתורא ויעל זתה
למשפן זמנא:

(ה) וְלָקַח הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ מִדָּם הַפֿר וְהִבִּיא אֹתוֹ אֶל־אֹהֶל
מוֹעֵד:

ע"י אל־אֹהֶל מוֹעֵד • למשפן, ובכית עולמים - להיכל.

ו ויטבול כהנא את אצבעו בדמא וידי מן
דמא שבע זמנין קדם יי קדם פרכתא
דקודשא:

(ו) וְטָבַל הַכֹּהֵן אֶת־אֶצְבָּעוֹ בַּדָּם וְהִזָּה מִן־הַדָּם שֶׁבַע
פְּעָמִים לִפְנֵי יְהוָה אֶת־פְּנֵי פְרֹכֶת הַקֹּדֶשׁ:

ז ויטבול כהנא את אצבעו בדמא וידי מן
דמא שבע זמנין קדם יי קדם פרכתא
דקודשא:

ע"י את־פְּנֵי פְרֹכֶת הַקֹּדֶשׁ • כנגד מקום קדשה - מכון כנגד בין הבדים, ולא היו נוגעים דמים בפרכת, ואם
נגעו, נגעו • אבן עזרא.

ח ויטבול כהנא את אצבעו בדמא וידי מן
דמא שבע זמנין קדם יי קדם פרכתא
דקודשא:

(ז) וְנָתַן הַכֹּהֵן מִן־הַדָּם עַל־קַרְנוֹת מִזְבַּח קִדְשֵׁי הַסַּמִּים
לִפְנֵי יְהוָה אֲשֶׁר בְּאֹהֶל מוֹעֵד וְאֵת כָּל־דָּם הַפֿר יִשְׁפֹךְ
אֶל־יְסוּד מִזְבַּח הָעֹלָה אֲשֶׁר־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

ע"י וְאֵת כָּל־דָּם • שירי הדם.

ט ויטבול כהנא את אצבעו בדמא וידי מן
דמא שבע זמנין קדם יי קדם פרכתא
דקודשא:

(ח) וְאֵת־כָּל־חֵלֶב פֶּר הַחֻטָּאת יָרִים מִמֶּנּוּ אֶת־הַחֵלֶב
הַמִּכֶּסֶה עַל־הַקֶּרֶב וְאֵת כָּל־הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל־הַקֶּרֶב:

י ויטבול כהנא את אצבעו בדמא וידי מן
דמא שבע זמנין קדם יי קדם פרכתא
דקודשא:

ע"י וְאֵת־כָּל־חֵלֶב פֶּר • 'חלב' הנה לו לומר. מה תלמוד לומר "פר"? לרבות פר של יום־הכפורים לכליות
ולחלבים וליתרת. החטאת • להביא שיערי עבודה נזה - לכליות, ולחלבים וליתרת. ירים ממנו • מן המכסה,
שלא ינתחמו קדם הסרת חלבו (ת"י).

יא ויטבול כהנא את אצבעו בדמא וידי מן
דמא שבע זמנין קדם יי קדם פרכתא
דקודשא:

(ט) וְאֵת שְׁתֵּי הַכֹּפֹּת וְאֶת־הַחֵלֶב אֲשֶׁר עֲלֵיהֶן אֲשֶׁר
עַל־הַפְּסָלִים וְאֶת־הִיתָרֹת עַל־הַכֹּפֹּת עַל־הַכֹּפֹּת יִסְרְנָה:

יב ויטבול כהנא את אצבעו בדמא וידי מן
דמא שבע זמנין קדם יי קדם פרכתא
דקודשא:

(י) כָּאֲשֶׁר יוֹרֵם מִשּׁוֹר זֶבַח הַשְּׁלָמִים וְהַקְטֹרֶת הַכֹּהֵן עַל
מִזְבַּח הָעֹלָה:

ע"י כָּאֲשֶׁר יוֹרֵם • מאותן אמורין המפרשין בשור זבח השלמים. וכי מה פרוש בזבח השלמים שלא פרוש כאן?
אלא להקישו לשלמים: מה שלמים לשמן, אף זה לשמן; ומה שלמים שלום לעולם, אף זה שלום לעולם.
ובשחיטת קדשים מצריכו ללמד הימנו: שאין למדין למד מן הלמד בקדשים. בפרק 'איהו מקומין'. על־הכפד
על־הכפלות על־ראשו ועל־כרעיו • פלן לשון תוספת הן, כמו 'מלכד'.

ג לאשמת העם. שהורה שלא כהגון, ואשם
העם וכלם שוגגים. או פרוש לאשמת
העם, באשמת כל בני אדם. ונזכר בן
בעבור שהכהן הוא נושא התורה, והוא
עצמו נשקר וקדוש לשם: על חטאתו.
בעבור חטאתו. וכאשר הוא גדול, יקריב
הפר שהוא הגדול מכל הקרבים על גבי
המזבח:

יא וְיָת מִשֶּׁף תּוֹרָא וְיָת כָּל בְּסֵרָה עַל רִישָׁה וְעַל כְּרִעוּהִי וְגוּהָ וְאַכְלָה :

יא) וְאֶת־עוֹר הַפָּר וְאֶת־כָּל־בְּשָׂרוֹ עַל־רֹאשׁוֹ וְעַל־כַּרְעוֹ וְקָרְבוֹ וּפְרָשׁוֹ :

יב וְנִפְקַח יָת כָּל תּוֹרָא מִבְּרָא לְמִשְׁרִיתָא לְאַתְר דְּכִי לְאַתְר בֵּית מִיִּשְׁד קְטָמָא וְיוֹקִיד יְתֵה עַל אַעֲזָא בְּאַשְׁתָּא עַל אַתְר בֵּית מִיִּשְׁד קְטָמָא וְתוֹקֵד :

יב) וְהוֹצִיא אֶת־כָּל־הַפָּר אֶל־מַחוּץ לְמַחֲנֶה אֶל־מְקוֹם טְהוֹר אֶל־שַׁפְּף הַדָּשָׁן וְיִשְׂרַף אֹתוֹ עַל־עֵצִים בְּאֵשׁ עַל־שַׁפְּף הַדָּשָׁן יִשְׂרַף: פ

יג) אֶל־מְקוֹם טְהוֹר • לְפִי שֵׁישׁ מַחוּץ לְעִיר מְקוֹם מוֹכֵן לְטִמְאָה, לְהַשְׁלִיךְ אֲבָנִים מְגֻנְעוֹת וּלְבֵית הַקְּבָרוֹת, הַצָּרִף לְדוֹר: "מַחוּץ לְמַחֲנֶה", זֶה שֶׁהוּא חוּץ לְעִיר, שֶׁיְהִי הַמְּקוֹם טְהוֹר. מַחוּץ לְמַחֲנֶה • חוּץ לְשֵׁלֶשׁ מִחֲנוֹת; וּבִבְיַת עוֹלָמִים, חוּץ לְעִיר, כְּמוֹ שֶׁפָּרְשׁוּהוּ רַבּוֹתֵינוּ בְּמִסְכַּת יוֹמָא וּבְסִנְהֵדְרִין. אֶל־שַׁפְּף הַדָּשָׁן • מְקוֹם שֶׁשׁוֹפְכִין בּוֹ הַדָּשָׁן הַמְּסַלֵּק מִן הַמִּזְבֵּחַ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהוֹצִיא אֶת־הַדָּשָׁן אֶל־מַחוּץ לְמַחֲנֶה". עַל־שַׁפְּף הַדָּשָׁן יִשְׂרַף • שְׂאִין תְּלַמּוּד לומר, אֲלָא לְלַמֵּד שֶׁאֶפְלוּ אֵין שֵׁם דָּשָׁן. אבן עזרא.

יד וְיִבְרָא כָּל כְּנֻשָׁתָא דְיִשְׂרָאֵל יִשְׁתַּלּוּן וְיִהִי מִכְסָא פְתֻגָמָא מְעִינֵי קְהֵלָא וְיַעֲבֹדוּן חַד מִכָּל פְּקוּדֵיָא דְיִי דִי לֹא כְּשִׁרִין לְאַתְעֵבְדָא וְיַחֲבוּבִין :

יד) וְאִם כָּל־עֶדְת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ וְיַעֲלִם דְּבַר מְעִינֵי הַקְּהָל וְעָשׂוּ אֶחָת מִכָּל־מִצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר לֹא־תַעֲשִׂינָהּ וְאָשְׁמוּ:

יז) עֵדֶת יִשְׂרָאֵל • אֵלוֹ סִנְהֵדְרִין. וְיַעֲלִם דְּבַר • טַעַם לְהוֹרוֹת בְּאֶחָת מִכָּל כְּרִיתוֹת שְׁבִיתוֹרָה, שֶׁהוּא מִתְּר. הַקְּהָל וְעָשׂוּ • שְׁעָשׂוּ צְבוּר עַל פִּיהֶם.

יח וְיִתְתַּדְע חוֹבְתָא דִי חִבּוּ עֲלָה וְיִקְרְבוּן קְהֵלָא תוֹר בֵּר תוֹרֵי לְחֻטָּאתָא וְיִתּוּן יְתֵה לְקָדָם מִשְׁפָּן זְמָנָא :

יח) וְגוֹדְעָה הַחֻטָּאת אֲשֶׁר חִטְּאוּ עָלֶיהָ וְהִקְרִיבוּ הַקְּהָל פֶּר בֵּין־בְּקָר לְחֻטָּאת וְהִבִּיאוּ אֹתוֹ לְפָנַי אֶהְל מוֹעֵד: אבן עזרא.

יט וְיִסְמְכוּן סְבִי כְּנֻשָׁתָא יְת דִּיהוּן עַל רִישׁ תּוֹרָא קָדָם יִי וְיִכּוּס יְת תּוֹרָא קָדָם יִי :

יט) וְסִמְכוּ וְזָקְנֵי הָעֵדָה אֶת־יְדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ הַפָּר לְפָנַי יְהוָה וְשַׁחַט אֶת־הַפָּר לְפָנַי יְהוָה: אבן עזרא.

כ וְיַעֲלֵל כְּהֵנָא רַבָּא מִן דְּמָא דְתוֹרָא לְמִשְׁפָּן זְמָנָא :

כ) וְהִבִּיֵא הַכֹּהֵן הַמְּשִׁיחַ מִדָּם הַפָּר אֶל־אֶהְל מוֹעֵד:

כא וְיִוְסְבּוּל כְּהֵנָא אַעֲבֹה מִן דְּמָא וְיַדִּי שְׁבַע וְיִמְנִי קָדָם יִי (יָת) קָדָם פְּרַכְתָּא :

כא) וְיִטְבֵּל הַכֹּהֵן אֶצְבָּעוֹ מִן־הַדָּם וְהָזָה שְׁבַע פְּעָמִים לְפָנַי יְהוָה אֶת פְּנֵי הַפְּרָכֶת:

כב) אֶת פְּנֵי הַפְּרָכֶת • וְלִמְעֵלָה הוּא אוֹמֵר: "אֶת פְּנֵי פְרָכֶת הַקֹּדֶשׁ". מִשָּׁל לְמַלְךְ שֶׁסָּרְחָה עָלָיו מְדִינָה. אִם מְעוּטָה סָרְחוּ, פְּמַלְיָא שְׁלוֹ מִתְקִימָת, וְאִם כָּלָם סָרְחוּ, אֵין פְּמַלְיָא שְׁלוֹ מִתְקִימָת. אִף כָּאן, כְּשֶׁחֻטָּא כֹהֵן מְשִׁיחַ, עֲדִין שֵׁם קָדְשֵׁת הַמְּקוֹם עַל הַמִּקְדָּשׁ; מִשְׁחָטָאוּ כָּלָם, חֶס וְשְׁלוֹם, נִסְתַּלְקָה הַקִּדְשָׁה.

כג וְיִמְנֵן דְּמָא יְתֵן עַל קְרַנַּת מְדָבְחָא דִי קָדָם יִי דִי בְּמִשְׁפָּן זְמָנָא וְיָת כָּל דְּמָא יִשׁוּד לִיסוּדָא דְּמְדָבְחָא דְעֻלְתָּא דִי בְּתַרְע מִשְׁפָּן זְמָנָא :

כג) וְיִמְנֵן־תְּדָם יְתֵן • עַל־קְרַנַּת הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לְפָנַי יְהוָה אֲשֶׁר בְּאֶהְל מוֹעֵד וְאֶת כָּל־הַדָּם יִשְׁפֹּךְ אֶל־יְסוּד מִזְבֵּחַ הָעֻלָּה אֲשֶׁר־פֶּתַח אֶהְל מוֹעֵד:

כד) יְסוּד מִזְבֵּחַ הָעֻלָּה אֲשֶׁר־פֶּתַח אֶהְל מוֹעֵד • זֶה יְסוּד מְעַרְבִי, שֶׁהוּא כְּנֶגֶד הַפֶּתַח.

אבן עזרא על התורה

הַקְּהָל כְּחֻטָּאת הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל בְּכָל מִשְׁפָּטֵהָ. וְהֵנָּה הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל שְׁקוּל כְּנֶגֶד כָּל יִשְׂרָאֵל: טו זָקְנֵי הָעֵדָה. הֵם הַמְּנַהֲיִים, וְהֵם יְסֻמְכוּ אֶת יְדֵיהֶם בְּעֶדֶם וּבְעֵד כָּל יִשְׂרָאֵל, כִּי לֹא יִתְּבֵן שִׁמְיָם כָּל יִשְׂרָאֵל:

וְאִם אֵינְנוּ נִזְכָּר, כִּי אִם לֹא הוֹדַע אֵלָיו חֻטָּאתוֹ, לֹא יִקְרִיב פֶּר הַחֻטָּאת. וְיִשׁ אוֹמְרִים כִּי בְּכָל שָׁנָה יִקְרִיב כֹּהֵן, שְׂמָא חֻטָּא. וְהוֹזִיֵר עִם כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל וְגוֹדְעָה הַחֻטָּאת, שֶׁהִכְהֵן יִתְּבֵן שִׁיּוּדֵיכֶם, וְאֵין מִי שִׁיּוּדֵיכֶם לַכֹּהֵן בַּק מְעַצְמוֹ. וְחֻטָּאת

הַקְּטָרֶת. וְכָל הַפָּר חוּץ מִהַחֲלָבִים, יִשְׂרַף בְּחוּץ, כִּי אֵינְנָה עוֹלָה: יב עַל שַׁפְּף הַדָּשָׁן. שֶׁיְהִיגָה נִשְׂרַף בְּמְקוֹם שֵׁישׁ שֵׁם דָּשָׁן הַמִּזְבֵּחַ: יד וְגוֹדְעָה הַחֻטָּאת. וְכֵן מִשְׁפֵּט הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל.

יט וְיָת כָּל תְּרֵבָה יִפְרֹשׁ מִגָּה וְיִסַּק לְמִדְבָּרָא: (יט) וְאֵת כָּל־חֶלְבֹו יָרִים מִמֶּנּוּ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ:

הֲשִׁיב וְאֵת כָּל־חֶלְבֹו יָרִים • וְאֶף־עַל־פִּי שְׁלֵא פִרַשׁ כַּאֲן יוֹתַרְתּוּ וּשְׁתִּי כְלִיּוֹת, לְמִדִּין הֵם מִ"וְעָשָׂה לְפָר כַּאֲשֶׁר עָשָׂה וּגו'". וּמִפְּנֵי־מָה לֹא נִתְפָּרְשׁוּ בּוֹ? תֵּנָא דְבִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל: מְשַׁל לְמַלְךְ שְׂזַעַם עַל אוֹהֲבוֹ וּמַעֲט בְּסִרְחוֹנוֹ מִפְּנֵי חֲבֹתוֹ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על־פי לקוטי שיחות חלק כו, עמוד 16 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

מֵיַעַט בְּסִרְחוֹנוֹ מִפְּנֵי חֲבֹתוֹ

וְאֵת כָּל־חֶלְבֹו יָרִים

וְאֶף־עַל־פִּי שְׁלֵא פִרַשׁ כַּאֲן יוֹתַרְתּוּ וּשְׁתִּי כְלִיּוֹת, לְמִדִּין הֵם מִוְעָשָׂה לְפָר כַּאֲשֶׁר עָשָׂה וּגו'. וּמִפְּנֵי מָה לֹא נִתְפָּרְשׁוּ בּוֹ, תֵּנָא דְבִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל מְשַׁל לְמַלְךְ שְׂזַעַם עַל אוֹהֲבוֹ וּמַעֲט בְּסִרְחוֹנוֹ מִפְּנֵי חֲבֹתוֹ (ד, יט. ובפירוש רש"י) בְּהַמְשָׁךְ פִּרְשַׁת פֶּר הָעֵלֶם דְּבַר שֶׁל צְבוּר, כְּתוּב "וְהִזָּה שְׁבַע פְּעָמִים . . . אֵת פְּנֵי הַפְּרֻכָּת" (שם, יז), וּפִירֵשׁ רִש"י "וְלִמְעַלָּה הוּא אוֹמֵר אֵת פְּנֵי פְרוּכָת הַקּוֹדֵשׁ? מְשַׁל לְמַלְךְ שְׁסֻרְחָה עֲלֵיו מִדִּינָה, אִם מַעוּטָה סֻרְחָה פְּמִלְיָא שְׁלוֹ מִתְקַיְמָת, וְאִם כּוֹלָה סֻרְחָה אֵין פְּמִלְיָא שְׁלוֹ מִתְקַיְמָת".

וְיֵשׁ לַעֲיֵן בְּזָה, דְּלְכֹאֲרָה גַם הַמְשַׁל הֵרָאשׁוֹן הַנ"ל הוּא מְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל (זבחים מא, ב), וְלֹא הִבִּיא רִש"י שְׁמוֹ כְּמוֹ שְׁאִינוּ מְבִיא בְּדֶרֶךְ־כָּל־שְׁמוֹת בְּעַלִּי הַמְאֻמְרִים, וְאִם־כֵּן מְדוּעַ הִבִּיא אֵת שְׁמוֹ שֶׁל רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בְּמִשְׁל הַשְּׁנִי? וְיֵשׁ לוֹמַר בְּזָה בְּדֶרֶךְ הַדְּרוֹשׁ, דְּבְזָה שְׁמִבִּיא שֶׁם בַּעַל הַמְאֻמֵּר בְּמִשְׁל הַשְּׁנִי, מִתְרַץ קִשְׁיָא הַמַּתְעוּרְרָת כְּאִן. דְּהִנָּה אִף שְׁמוּבָן הַדְּבַר דְּמַצַּד חֲבִיבְתוֹ יַמְעֵט הַמְלָךְ בְּ"סִרְחוֹן" אוֹהֲבוֹ, אִף כֹּל זֶה הוּא בְּחֻטָּאִים וְגִלְלִים, אֲבָל כְּשֶׁמְדַבֵּר בְּ"סִרְחוֹן" כְּזֶה שְׁ"אֵין פְּמִלְיָא שְׁלוֹ מִתְקַיְמָת" אִף אֲפֻשֶׁר שְׁעֵדִין מִחֲבָבוֹ הַמְלָךְ עַד כְּדִי כִּף שְׂיַמְעֵט בְּסִרְחוֹנוֹ?

וְעַל זֶה מִתְרַץ רִש"י שְׁמִאֻמֵּר זֶה אִמֵּר רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, שְׁהוּא זֶה שְׁאֻמֵּר (נעמים ריש פרק ב) "בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי כְּפָרְתוֹן". דְּאֵין הַפְּנוּה שְׁכַשְׁיִשְׂרָאֵל יַעֲשׂוּ תְּשׁוּבָה יִתְכַפְּרוּ, דְּאִם־כֵּן אֵין רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל כְּפָרְתוֹן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְיִשְׂרָאֵל הֵם הַמְּכַפְּרִים עַל עֲצָמָם. אֲלֹא הַפְּנוּה הִיא שְׂרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל הִיָּה כְּלִכְף קִשׁוּר וּמֵאֲחַד עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁהִחְשִׁיב אֵת עֲצָמוֹ כְּאִילוֹ הוּא עֲצָמוֹ הִיָּה זֶה שְׁחֻטָּא (חֲסִי־וְשְׁלוּם), וּמִמִּילָא הֲרִי הוּא כְּפָרְתוֹן שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

וּכְמוֹ כֵּן אֲצַל הַקְּב"ה, הַאֲהָבָה וְהַקְּשָׁר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֵינָה תְּלוּיָהּ בְּהִנְהַגַּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲלֹא הֵם קִשׁוּרִים וּמֵאוּחָדִים לְעוֹלָם, וְלִכְּן גַּם כְּשִׁישׁ "סִרְחוֹן" אֲצַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, עֵדִין חֲבִיבְתוֹן עוֹלָה לְפָנֵי הַקְּב"ה וְ"מֵיַעַט בְּסִרְחוֹנוֹ מִפְּנֵי חֲבִיבְתוֹ".

(כ) וְעָשָׂה לְפָר כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְפָר הַחֻטָּאת בְּן יַעֲשֶׂה־לוֹ וּכְפָר עֲלֵהֶם הַפֶּה וְנִסְלַח לָהֶם:

הֲשִׁיב וְעָשָׂה לְפָר • זֶה. כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְפָר הַחֻטָּאת • כְּמוֹ שְׁמִפְרָשׁ כְּפָר כְּהֵן מְשִׁיחַ, לְהִבִּיא יוֹתַרְתּוּ וּשְׁתִּי כְלִיּוֹת, שְׁפִרַשׁ שֶׁם מָה שְׁלֵא פִרַשׁ כַּאֲן, וְלְכַפֵּל בְּמִצְוֹת הַעֲבוּדוֹת, לְלַמֵּד שְׂאֵם חֲסֵר אַחַת מִכָּל הַמַּתְנַחֵת – פְּסוּל, לְפִי שְׁמִצִּינוּ בְּנִתְנִין עַל הַמְּזַבֵּחַ הַחִיצוֹן שְׁנִתְנַן בְּמַתְנָה אַחַת – כְּפָר, הַצֵּרֶף לֹאֵמַר כַּאֲן, שְׁמַתְנָה אַחַת מֵהֵן מְעַכְבֵּת.

(כא) וְהוֹצִיא אֶת־הַפָּר אֶל־מִחוּץ לַמִּחְנֶה וְשָׂרַף אֹתוֹ כַּאֲשֶׁר שָׂרַף אֵת הַפָּר הֵרָאשׁוֹן חֻטָּאת הַקֹּהֶל הוּא: אֲבֹן עוֹרָא.

(כב) אֲשֶׁר נָשִׂיא יַחֲטָא וְעָשָׂה אַחַת מִכָּל־מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהָיו אֲשֶׁר לֹא־תַעֲשִׂינָהּ בְּשִׁגְגָה וְאָשָׁם:

הֲשִׁיב אֲשֶׁר נָשִׂיא יַחֲטָא • לְשׁוֹן 'אֲשֶׁרִי'; אֲשֶׁרִי הַדּוֹר, שְׁהַנְּשִׂיא שְׁלוֹ נוֹתֵן לֵב לְהִבִּיא כְּפָרָה עַל שִׁגְגָתוֹ! קַל וְחֹמֵר שְׁמַתְחַרַּט עַל זְדוֹנוֹתָיו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח"י"ו ע' 36)

אֲשֶׁר נָשִׂיא יַחֲטָא (ד, כב) אֲשֶׁר נָשִׂיא יַחֲטָא - לְשׁוֹן אֲשֶׁרִי: אֲשֶׁרִי הַדּוֹר שְׁהַנְּשִׂיא שְׁלוֹ נוֹתֵן לֵב לְהִבִּיא כְּפָרָה עַל שִׁגְגָתוֹ, קַל־וְחֹמֵר שְׁמַתְחַרַּט עַל זְדוֹנוֹתָיו (רש"י) יֵשׁ לְתַמּוֹה, מְדוּעַ מוֹפִיעַ לְשׁוֹן "אֲשֶׁר" רַק בְּיַחֲס לְחֻטָּאת הַנְּשִׂיא, וְלֹא בְיַחֲס לְחֻטָּאת

כהן המשיח? וגש להסביר על פי פנימיות הענינים: ההבדל בין תפקידו של הכהן לנשיא, שכהן מחדיר בעם אהבת ה' - שהיא השרש למצוות-עשה. ואלו הנשיא תפקידו להחדיר יראת ה' - שרש מצוות לא-תעשה. לכן עקר ענינו של הכהן הוא קיום מצוות-עשה - וביניהן הבאת קרבן למי שקטא. ואלו הנשיא ענינו למנוע מלכתחלה הפשלות בעברות. לכן מופיע הלשון "אשר" ונקא אצל הנשיא, היות שהבטוי "אשר" מתאים בעקר לאדם שאינו חוטא מלכתחלה, וכאשר חוטא אינו מתבטל ההודות ולהביא כפרה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יז עמ' 40)

אָשֶׁר נָשִׂיא חָטָא (ד, כב) **אֲשֶׁרִי הַדּוֹר שֶׁהַנְּשִׂיא שָׁלוּ נוֹתֵן לֵב לְהִבִּיא כְּפָרָה עַל שְׂגָגָתוֹ** (רש"י) הַנְּשִׂיא' וְהַמְלִיךְ' בְּאֵדָם הוּא - הַמּוֹחַ, הַשְּׁלִיט עַל הַגּוֹף (רמזו לדבר: 'מלך' ראשי תבות **מח, לב, כבד**). זֶהוּ **אֲשֶׁרִי הַדּוֹר** - הַתְּנַהֲגוּת הָאֵדָם הִיא כְּרֵאוֹי, כְּאֲשֶׁר **הַנְּשִׂיא שָׁלוּ נוֹתֵן לֵב** - הַמּוֹחַ שְׁלִיט עַל תַּאֲוֹת הַלֵּב. וְכַמּוֹבָר בְּתַנְיָא, 'ש"ק ל אדם יכול ברצונו שבמוחו להתאפק. . שלא למלאות משאלות לבו". **אבן עזרא**.

אִוְהוֹדַע אֵלָיו חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא בָּהּ וְהִבִּיא (כג) **אֶת־קִרְבָּנוֹ שְׂעִיר עִזִּים זָכָר תָּמִים:**

כג"י אִוְהוֹדַע. כְּמוֹ 'אם הודע הדבר'; הרבה "או" יש שמשמשים בלשון "אם", ו"אם" במקום "או"; וכן: "או נודע כי שור נגח הוא". הודע אליו • כשחטא היה סבור שהוא הטר, ולאחר מכאן נודע לו שאסור היה. **אבן עזרא**.

וּסְמַךְ יָדוֹ עַל־רֹאשׁ הַשְּׂעִיר וְשַׁחַט אֹתוֹ בַּמָּקוֹם (כד) **אֲשֶׁר־יִשְׁחַט אֶת־הָעֵלָה לִפְנֵי יְהוָה חַטָּאת הוּא:**

כד"י בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִשְׁחַט אֶת־הָעֵלָה • בַּצִּפּוֹן, שֶׁהוּא מִפְּרֵשׁ בְּעוֹלָה. חַטָּאת הוּא • לְשִׁמוֹ - כְּשֶׁר, שְׁלֵא לְשִׁמוֹ - פְּסוּל.

וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּם הַחַטָּאת בְּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל־קִרְנֵת (כה) **מִזְבַּח הָעֵלָה וְאֶת־דָּמוֹ יִשְׁפֹּךְ אֶל־יְסוֹד מִזְבַּח הָעֵלָה:**

כה"י וְאֶת־דָּמוֹ • שְׁנֵי הַדָּם.

וְאֶת־כָּל־חִלְבוֹ יִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ בַּחֶלֶב זֶבַח הַשְּׁלָמִים (כו) **וְכִפֹּר עָלָיו הַכֹּהֵן מִחַטָּאתוֹ וְנִסְלַח לוֹ:**

כו"י בַּחֶלֶב זֶבַח הַשְּׁלָמִים • כְּאוֹתָן אֲמוּרֵין הַמִּפְרָשִׁים בְּעֵז הָאָמוֹר אֶצֶל שְׁלָמִים.

◆ יום שישי ד' ניסן ◆

וְאִם־נִפְשׁ אַחַת תִּחַטָּא בְּשִׁגְגָה מֵעַם הָאָרֶץ בְּעִשְׂתָּהּ (כז) **אַחַת מִמִּצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר לֹא־תַעֲשִׂינָהּ וְאָשָׁם:** **אבן עזרא**.

כו וְאִם אֶנֶשׁ חַד מֵעַם הָאָרֶץ בְּשִׁגְגָה מֵעַמָּא דְאַרְעָא בְּמַעֲבָדָה חַד מִפְּקוּדָא דִּינִי דִי לֹא כְּשִׁרִין לֹא־תַעֲבָדָא וְיִחֹב:

אבן עזרא על התורה

כב אֲשֶׁר נָשִׂיא יִחַטָּא. הַפּוֹךְ. וְכֵן הוּא, אֲשֶׁר יִחַטָּא הַנְּשִׂיא. וְהוּא דָּבֵק בְּאֲשֶׁר לְמַעַלָּה, וְאִם כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל. כְּאִילוֹ אָמַר, וְאִם אֲשֶׁר יִחַטָּא הוּא נָשִׂיא שְׁבֻט אוֹ נָשִׂיא בֵּית אָב:
כג או הודע אליו. אֶחָד הַכְּתוּב דְרַךְ קְצָרָה, כְּמוֹ לַכֹּהֵן. וְהַטַּעַם, שְׂעִיר הַנְּשִׂיא מַעֲצָמוֹ שְׁחָטָא אוֹ הוֹדִיעוֹ אֵדָם אַחַר שְׂרָאָהוּ. דְקָדוֹק
הוֹדַע אֵלָיו, פּוֹעֵל עֶבֶר. כְּמוֹ וְהִצַּר לָךְ, וְיִחַסֵּר הַמּוֹדִיעַ. כְּמוֹ אֲשֶׁר יִלְדָה אוֹתָהּ לְלוֹי. וְיִאֱמַר רַבִּי מִשָּׁה הַכֹּהֵן כִּי הוּא מִהַבְּנֵי שְׁלֵא נִקְרָא שֵׁם פְּעֻלוֹ, כִּי הַחוֹלֵם וְהַשּׁוֹרֵק יִתְחַלְפוּ. וְהוּא עַל מִשְׁקַל וְיוֹסֵף הוֹרֵר מִצְרִימָה. וְהַנְּשִׂיא יִקְרִיב שְׂעִיר, מִטַּעַם וְרִזִּיר מִתְנִים אוֹ מִישׁ, כְּפָרוּשׁ הַגָּאוֹן בְּסִפְרֵי מִשְׁלֵי.

וְהוּא זָכָר לְמַעַלַת הַנְּשִׂיא, רַק לֹא יוֹבָא אֶת דָּמָה לְפָנִים מִהַקְדָּשׁ. וְהַכֹּהֵנִים יֹאכְלוּ חַטָּאת הַנְּשִׂיא לְכַפֵּר בְּעֵדוֹ, כִּי בֵּן כְּתוּב וְלֹא יֹאכַל הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל חַטָּאתוֹ:
כז מֵעַם הָאָרֶץ. וְהֵם כָּל יִשְׂרָאֵל וְהַכֹּהֵנִים הַהִדְיוּטִים וְכָל הַלְוִיִּם: וְאָשָׁם. פְּעַל עֶבֶר, כְּמוֹ כִּי זָקֵן יִצְחָק:

שיעור יומי ליום שישי ד' ניסן ושנים מקרא ואחד תרגום - ד - פרשת ויקרא מה

כח או אתידע לה חובתה די חב וניתת
קרננה צפירת עזין שלמתא נקובתא על
חובתה די חב:

(כח) או הודע אליו חטאתו אשר חטא והביא קרבנו
שעירת עזים תמימה נקבה על-חטאתו אשר
חטא: אבן עזרא.

כט ויסמוך ית ידה על ריש חטאתא ויכוס
ית חטאתא באתר דעלתא:

(כט) וסמך את-ידו על ראש החטאת ושחט את-החטאת
במקום העלה:

ל ויסב פהנא מדמה באצבעה ויתן על קרנת
מדבחה דעלתא ויתן כל דמה ישוד ליסודא
דמדבחה:

(ל) ולקח הפהן מדמה באצבעו ונתן על-קרנת מזבח
העלה ואת-פלדמה ישפך אל-יסוד המזבח:

לא ויתן כל תרבה יעדי פמא די מתעדא תרב
מעל נכסת קודשיא ויסק פהנא למדבחה
לאהקבלא ברעוא קדם יי ויכפר עלוהי
פהנא וישתבק לה:

(לא) ואת-פלחלבה יסיר פאשר הוסר חלב מעל זבח
השלמים והקטיר הפהן המזבחה לריח ניחח ליהוה
וכפר עליו הפהן ונסלח לו: פ

פ"א פאשר הוסר חלב מעל זבח השלמים • פאמורי עז האמורים בשלמים.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לט עמ' 225)

לריח ניחוח לה' (ד, לא)

בפרשת קרבנות לא נאמר לא א-ל ולא אלקים אלא ה', שלא לתן פתחון פה לבעל דין לחלק (לאומרים רשויות הרבה הן . .
לקר נאמר בכלם ריח ניחוח לה', רש"י) (מנחות ק, א)
יש להמתיק את הלשון "לבעל דין" על פי הדיוע שקרבן הוא לשם הניי, מדת הרחמים, לא לשם אלקים, מדת הדין - "זבח
לאלקים יחרם" (ומה שנזכר גם שם אל - ראה זח"ג לא, א: אי לא זכאן, הא אל קנמא ואקרי גבור).

לב ואם אמר ייתי קרבנה לחטאתא נקבא
שלמתא ויתנה:

(לב) ואם-כפש יביא קרבנו לחטאת נקבה תמימה
יביאנה: אבן עזרא.

לג ויסמוך ית ידה על רישא דחטאתא ויכוס
יתה לחטאתא באתרא די כוס ית עלתא:

(לג) וסמך את-ידו על ראש החטאת ושחט אתה לחטאת
במקום אשר ישחט את-העלה:
פ"א ושחט אתה לחטאת • שתהא שחיטתה לשם חטאת.

לד ויסב פהנא מדמא דחטאתא באצבעה
ויתן על קרנת מדבחה דעלתא ויתן כל דמה
ישוד ליסודא דמדבחה:

(לד) ולקח הפהן מדם החטאת באצבעו ונתן על-קרנת
מזבח העלה ואת-פלדמה ישפך אל-יסוד המזבח:

לה ויתן כל תרבה יעדי פמא די מתעדא תרב
אמרא מנכסת קודשיא ויסק פהנא ויתון
למדבחה על קרבניא ויי ויכפר עלוהי
פהנא על חובתה די חב וישתבק לה:

(לה) ואת-פלחלבה יסיר פאשר יוסר חלב הפשב מזבח
השלמים והקטיר הפהן אתם המזבחה על אשי יהוה
וכפר עליו הפהן על-חטאתו אשר-חטא ונסלח לו: פ

פ"א פאשר יוסר חלב הפשב • שנתרבו אמורים באליה, אף חטאת, כשהיא באה כשבה, טעונה אליה עם
האמורין. על אשי ה' • על מדורות האש העשויות לשם. פואייל"ש בלע"ז. אבן עזרא

אבן עזרא על התורה

כח שעירת עזים נקבה. פי מעלתו נקלה
לכ ויאם כפש. ואם הביא ממין הפכש לחטאת, לה וטעם פאשר יוסר חלב הפשב. להביא
כח שעירת עזים נקבה. פי מעלתו נקלה
לכ ויאם כפש. ואם הביא ממין הפכש לחטאת, לה וטעם פאשר יוסר חלב הפשב. להביא

ה (א) וּנְפֹשׁ בִּי־תַחַטָּא וְשִׁמְעָה קוֹל אֱלֹהִים וְהוּא עֵד אוֹ רָאָה אוֹ יָדַע אִם־לֹא יָגִיד וְנִשְׂא עֹנָוֹ:
א וְאִנְשׁ אַרְי יְחֹב וְיִשְׁמַע קוֹל מוֹמִי וְהוּא סְהִיד אוֹ חֵזָא אוֹ יָדַע אִם לֹא יְחִי וְיִקְבַּל חוֹבָה:

ה"י וְשִׁמְעָה קוֹל אֱלֹהִים בְּדָבָר שֶׁהוּא עֵד בּוֹ, שֶׁהִשְׁבִּיעוּהוּ שְׂבוּעָה, שְׂאֵם יוֹדַע לוֹ עֲדוֹת שְׂעִיד לּוֹ. אבן עזרא.

(ב) אוֹ נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע בְּכַל־דָּבָר טָמֵא אוֹ בְּנִבְלַת חַיָּה טָמְאָה אוֹ בְּנִבְלַת בְּהֵמָה טָמְאָה אוֹ בְּנִבְלַת שְׂרִיץ טָמֵא וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא טָמֵא וְאָשָׁם:
ב אוֹ אִנְשׁ דִּי יִקְרַב בְּכָל מַדְעָם מְסָאָב אוֹ בְּנִבְלַת חַיָּה טָמְאָה מְסָאָב אוֹ בְּנִבְלַת בְּהֵמָה טָמְאָב אוֹ בְּנִבְלַת שְׂרִיץ טָמְאָב וְיְחִי מְסָאָב מִנֵּה וְהוּא מְסָאָב וְחָב:

ה"י אוֹ נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע וְגוֹ'. וְלֹא־חַר הַטְּמֵאָה הַזֶּה יֵאָכַל קִדְשִׁים אוֹ יִכְנַס לְמִקְדָּשׁ, שֶׁהוּא דָּבָר שְׂזוּדוֹנוֹ כֶּרֶת. בְּמִסְכַּת שְׂבוּעוֹת נִדְרָשׁ כֵּן. וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ. הַטְּמֵאָה. וְאָשָׁם. בְּאֲכִילַת קִדְשׁ אוֹ בְּבִיאַת מִקְדָּשׁ. אבן עזרא.

(ג) אוֹ כִּי יִגַּע בְּטָמְאֹת אָדָם לְכָל טָמְאָתוֹ אֲשֶׁר יִטְמָא בָּהּ וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא יָדַע וְאָשָׁם:
ג אוֹ אַרְי יִקְרַב בְּסוֹאֲבַת אִנְשָׁא לְכָל סוֹכְתָה דִּי יִסְתָּאָב בָּהּ וְיְחִי מְסָאָב מִנֵּה וְהוּא יָדַע וְחָב:

ה"י בְּטָמְאֹת אָדָם. זוֹ טָמְאֹת מֵת. לְכָל טָמְאָתוֹ. לְרַבּוֹת טָמְאֹת מִגַּע זְבִין וְזָבוֹת. אֲשֶׁר יִטְמָא. לְרַבּוֹת הַנוֹגַע בְּבוֹעֵל נְדָה. בָּהּ. לְרַבּוֹת בּוֹלַע נְבֵלַת עוֹף טְהוֹר. וְנִעְלַם וְהוּא יָדַע. שֶׁשָּׂכַח הַטְּמֵאָה. וְאָשָׁם. בְּאֲכִילַת קִדְשׁ אוֹ בְּבִיאַת מִקְדָּשׁ.

(ד) אוֹ נֶפֶשׁ כִּי תִשְׁבַּע לְבַטָּא בְּשִׁפְתֵיהֶם לְהִרְעוֹ אוֹ לְהִיטִיב לְכָל אֲשֶׁר יִבְטָא הָאָדָם בְּשִׁבְעָה וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא יָדַע וְאָשָׁם לְאַחַת מֵאלֹהִים:
ד אוֹ אִנְשׁ אַרְי יִקְרַב לְפָרִישׁ בְּסָפֹן לְאַבְרָאָא אוֹ לְאוֹטְבָא לְכָל דִּי יִפְרֹשׁ אִנְשָׁא בְּקִיּוּם וְיְחִי מְסָאָב מִנֵּה וְהוּא יָדַע וְחָב לְחֻדָּא מֵאֵלִין:

ה"י בְּשִׁפְתֵיהֶם. וְלֹא בְּלִב. לְהִרְעוֹ. לְעֲצֹמוֹ. אוֹ לְהִיטִיב. לְעֲצֹמוֹ, כְּגוֹן: אֲכַל וְלֹא אֲכַל, אִישׁוֹן וְלֹא אִישׁוֹן. לְכָל אֲשֶׁר יִבְטָא. לְרַבּוֹת לְשִׁעְבֵּר. וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ. וְעֵבֵר עַל שְׂבוּעָתוֹ, כָּל אֱלֹהִים בְּקִרְבָּן עוֹלָה וְיִוָּרֵד כְּמִפְרָשׁ כָּאֵן, אֲבָל שְׂבוּעָה שִׁישׁ בָּהּ כְּפִירַת מִמוֹן, אִינְהָ בְּקִרְבָּן זוֹ אֱלֹא בְּאָשָׁם. אבן עזרא.

(ה) וְהָיָה כִּי־יֹאשֶׁם לְאַחַת מֵאלֹהִים וְהִתְוַדָּה אֲשֶׁר חָטָא עָלָיָה:
ה וְיְחִי אַרְי יְחֹב לְחֻדָּא מֵאֵלִין וְיִוָּדֵי דִי חָב עָלָה:

(ו) וְהָבִיא אֶת־אֲשָׁמוֹ לַיהוָה עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא נִקְבָּה מִן־הַצֹּאֵן בְּשִׁבְהָ אוֹ־שִׁעִירַת עֲזִים לְחַטָּאת וּכְפָר עָלָיו הִכְהֵן מִחַטָּאתוֹ:
ו וְיִנְיַתִּי יַת אֲשָׁמָה קָדָם יְיָ עַל חוֹבָתָה דִּי חָב בְּקוֹבְתָא מִן עֲנָא אִמְרָתָא אוֹ צְפִירַת עֲזִין לְחַטָּאתָא וְיִכְפֹּר עָלֵיהִי כְּהֵנָּא מִחוֹבָתָה:

(ז) וְאִם־לֹא תִגִּיעַ יָדוֹ דִּי שֶׁהָ וְהָבִיא אֶת־אֲשָׁמוֹ אֲשֶׁר חָטָא שְׁתֵּי תָרִים אוֹ־שֵׁנִי בְּנִיּוֹנָה לַיהוָה אַחַד לְחַטָּאת וְאַחַד לְעֹלָה: אבן עזרא.
ז וְאִם לֹא תִמְטִי יָדָה כְּמִסַּת שִׁיתָא וְיִנְיַתִּי יַת חוֹבָתָה דִּי חָב תְּרִין שְׁפִינִינִין אוֹ תְּרִין כְּנִי יוֹנָה קָדָם יְיָ חַד לְחַטָּאתָא וְחַד לְעֹלָתָא:

אבן עזרא על התורה

שֶׁהֵן מִצְוֹת לֹא־מַעֲשֶׂה, לֹא יִתְוַדָּה לִפְנֵי הִכְהֵן. וְהִקְרָבָן אַחַד:

ז וְאִם לֹא תִגִּיעַ יָדוֹ. כִּי הִנֵּה הִיא הַעוֹשֶׂה מְלֹאכָה, וְהִיא הַקּוֹנֶה רְמוֹ לְמִי שְׂאִין לוֹ: אַחַד לְחַטָּאת וְאַחַד לְעוֹלָה. וַיֹּאמֶר רַב יִצְחָק כִּי טַעַם אַחַד עוֹלָה, בְּעִבּוּר שְׂלֵא תִגִּיעַ יָדוֹ, אוֹלֵי עָלָה עַל רִחוּו מִחֻשְׁבָּה. וְהִקְרָבָן אֵלֵי, שֶׁאַחַד

הַנּוֹפְרוֹת, וְהֵם חֲזִיר וְחִבְרִיּוֹ: אוֹ בְּנִבְלַת בְּהֵמָה טָמְאָה. לְמֹאֲכָלָה, כְּסוּס וְחִמּוֹר וְשְׂרִיץ טָמֵא מִהַשְׂמוּנָה הַנּוֹפְרִים: וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ. וְאַחַר כֵּן יוֹדַע, אוֹ נִגַּע בְּזָב וְטָמֵא מֵת וְזָבַח וְנִדְּהָ: ד לְבַטָּא בְּשִׁפְתֵיהֶם. דְּבוּר שְׁפָה: לְהִרְעוֹ. לְמִי שֶׁהוּא חָיִב. אוֹ לְפִרּוֹשׁ הַגְּאוּן, לְהַתְעַנּוֹת. וְטַעַם לְהִזְכִּיר אֱלֹהִים שֶׁהוּא חָיִב לְהוֹדוֹת, וְעַל הַתְּחַרְוֹת

הָאֵלִיָּה, כִּי אֵין עִם הַשְּׁעִירָה אֵלִיָּה: א וּנְפֹשׁ כִּי חָטָא וְשִׁמְעָה קוֹל אֱלֹהִים הוּא חֹסֵר. וְכֵן וְאֵת אֵלִיָּה. וְהַכְּתוּב אִחֻז דְּרָךְ קִצְרָה. וְהַזְהִיר שֶׁחֵיב הָעַד לְהִגִּיד, כִּי אִם לֹא יִגִּיד, יִשׁ עָלָיו עוֹנֵשׁ מִהַשֵּׁם, שִׁישָׁא עֹנָו אוֹ שָׂכַח וְלֹא הִגִּיד, וְאַחַר כֵּן נִזְכָּר לוֹ: ב אוֹ נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע. בְּנִבְלַת הַאֲרָבָעָה

ח וְהִיטִי יְתֵהוֹן לְוֹת פְּהֵנָּא וְיִקְרַב יַת דִּי לַחֲטָאתָא קַדְמִיתָא וְיִמְלוֹק יַת רִישָׁהּ מְלַקְבֵּל קַדְלָה וְלֹא יִפְרֹשׁ: (ח) וְהִבִּיא אֶתְם אֶל־הַפֶּהֶן וְהִקְרִיב אֶת־אֲשֶׁר לַחֲטָאת רֵאשׁוֹנָה וּמֶלֶק אֶת־רֵאשׁוֹ מִמּוֹל עֶרְפוֹ וְלֹא יִבְדִּיל:

כז"י וְהִקְרִיב אֶת־אֲשֶׁר לַחֲטָאת רֵאשׁוֹנָה • חֲטָאת קוֹדֶמֶת לְעוֹלָה. (ובחיים ד) לְמָה הַדְּבָר דּוֹמָה? לְפָרְקֵיט שְׁנִכְנַס לְרַצּוֹת, רַצָּה פְּרַקְלִיט, נִכְנַס דּוֹרוֹן אַחֲרָיו. וְלֹא יִבְדִּיל • אֵינּוּ מוֹלֵק אֶלָּא סִימָן אֶחָד. עֶרְף • הוּא גְבִיחַ הָרֵאשׁ הַמְשַׁפֵּעַ לְצַד הַצּוֹאֵר. מוֹל עֶרְף, מוֹל הָרוֹאֶה אֶת הָעֶרְף, וְהוּא אֲרֹךְ כָּל אַחֲרָיו הַצּוֹאֵר.

ט וְיַדֵּי מִדְמָא דַּחֲטָאתָא עַל פֶּתַל מְדַבְּחָא וְיִדְאֲשַׁפָּר בְּדְמָא יִתְמַצִּי לִיסוּדָא דְמְדַבְּחָא חֲטָאתָא הוּא: (ט) וְהִזָּה מִדָּם הַחֲטָאת עַל־קִיר הַמִּזְבֵּחַ וְהִנְשֵׁאֲר בְּדָם יִמְצָה אֶל־יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ חֲטָאת הוּא:

כז"י וְהִזָּה מִדָּם הַחֲטָאת • בְּעוֹלָה, לֹא הִטְעִין אֶלָּא מִצְוִי. וּבַחֲטָאת, הִזָּאָה וּמִצְוִי: אוֹחַז בְּעֶרְף וּמִתִּיז, וְהִדָּם נִתַּז וְהוֹלֵךְ לְמִזְבֵּחַ. חֲטָאת הוּא • לְשִׁמָּה - כְּשֶׁרָה, שְׁלֹא לְשִׁמָּה - פְּסוּלָה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יז עמ' 17)

בְּעוֹלָה לֹא הִטְעִין אֶלָּא מִצְוִי, וּבַחֲטָאת הִזָּאָה וּמִצְוִי (רש"י ה, ט) אֵין פְּנִיתוּ שְׁבַעֲוֵלָה אֵין כָּלֵל הַעֲנִין שֶׁל זְרִיקַת הַדָּם, כִּי אִם שְׁבַחֲטָאת הַצֵּרְכּוֹ לְהִיּוֹת שְׁתֵּי פְעֻלוֹת. אֲבָל גַּם מִצְוִי שֶׁל עוֹלָה ("וְנִמְצָה דָּמוֹ") תִּכְנֶנּוּ עֲנִין הַזְרִיקָה. וְכֵן מוֹכַח מִרִש"י זֶה גּוֹפֵא, שְׁמִשְׁוֹה הִזָּאָה וּמִצְוִי זֶה לְזֶה. וּבְרִש"י מְעִילָה (ט, א): "דְּמִצְוִי עוֹלַת הָעוֹף - בְּמִקּוֹם זְרִיקָה דְבַחְמָה, וְהִזָּאָה בַּחֲטָאת הָעוֹף".

י וְיַת תְּנַנְנָא יַעֲבֵד עֲלֵתָא פְּדִחִי וּיִכְפֹּר עֲלוֹהֵי פְּהֵנָּא מִחוֹבָתָהּ דִּי חֵב וְיִשְׁתַּבֵּק לָהּ: (י) וְאֶת־הַשְּׁנִי יַעֲשֶׂה עֹלָה כַּמְשֻׁפֵּט וְכִפֹּר עָלָיו הַפֶּהֶן מִחֲטָאתוֹ אֲשֶׁר־חָטָא וְנִסְלַח לוֹ: ם

כז"י כַּמְשֻׁפֵּט • כֶּדֶת הָאֱמוּר בְּעוֹלַת הָעוֹף שֶׁל נְדָבָה בְּרֵאשׁ הַפְּרָשָׁה.

◆ שבת קודש ה' ניסן ◆

יא וְאִם־לֹא תִשְׁגֹּי יָדוֹ לְשֵׁתֵי תוֹרִים אוֹ לְשֵׁנֵי בְנֵי־יוֹנָה וְהִבִּיא אֶת־קֶרְבָּנוֹ אֲשֶׁר חָטָא עֲשִׂירַת הָאֵפֶה סֹלֶת לַחֲטָאת לְאִי־יִשִּׁים עָלֶיהָ שֶׁמֶן וְלֹא־יִתֵּן עָלֶיהָ לְבִנָּה כִּי חֲטָאת הוּא: (יא) וְאִם־לֹא תִשְׁגֹּי יָדוֹ לְשֵׁתֵי תוֹרִים אוֹ לְשֵׁנֵי בְנֵי־יוֹנָה וְהִבִּיא אֶת־קֶרְבָּנוֹ אֲשֶׁר חָטָא עֲשִׂירַת הָאֵפֶה סֹלֶת לַחֲטָאת לְאִי־יִשִּׁים עָלֶיהָ שֶׁמֶן וְלֹא־יִתֵּן עָלֶיהָ לְבִנָּה כִּי חֲטָאת הוּא:

כז"י כִּי חֲטָאת הוּא • וְאֵין בְּדִין שְׂיֵהָא קֶרְבָּנָהּ מְהֵדֵר. אֲבָן עוֹרָא.

יב וְיִתְנַה לְוֹת פְּהֵנָּא וְיִקְמוּץ פְּהֵנָּא מִנְּה מְלִי קַמְצָה יַת אֲדַפְרָתָהּ וְיִסַּק לְמְדַבְּחָא עַל קֶרְבְּנָא דִּנְי חֲטָאתָא הוּא: (יב) וְהִבִּיאָהּ אֶל־הַפֶּהֶן וְקִמְץ הַפֶּהֶן מִמִּנְּה מְלוֹא קִמְצוֹ אֶת־אֲזַפְרָתָהּ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַהּ עַל אֲשֵׁי יְהוָה חֲטָאת הוּא:

כז"י חֲטָאת הוּא • נִקְמְצַת וְנִקְטֵרַת לְשִׁמָּה - כְּשֶׁרָה, שְׁלֹא לְשִׁמָּה - פְּסוּלָה.

יג וְיִכְפֹּר עָלָיו הַפֶּהֶן עַל־חֲטָאתוֹ אֲשֶׁר־חָטָא מֵאֶחַת מֵאֵלֶּה וְנִסְלַח לוֹ וְהִיתָה לְפִתָּהּ כַּמְנַחָה: (יג) וְיִכְפֹּר עָלָיו הַפֶּהֶן עַל חוֹבָתָהּ דִּי חֵב מִחֲדָא מֵאֵלִין וְיִשְׁתַּבֵּק לָהּ וְיִתְהִי לְכַהֲנָא כַּמְנַחָה:

כז"י עַל חֲטָאתוֹ אֲשֶׁר־חָטָא • כָּאן שְׁנָה פְּתוּב, שְׁהָרִי בַּעֲשִׂירוֹת וּבְדִלוֹת נֶאֱמַר: "מִחֲטָאתוֹ", וְכָאן בְּדִלּוֹת, נֶאֱמַר: "עַל־חֲטָאתוֹ", דְּקִדְקוֹ רַבּוּתֵינוּ (כריתות כז) מִכָּאן, שְׁאִם חָטָא כְּשֶׁהוּא עֲשִׂיר, וְהַפְּרִישׁ מְעוֹת לְכַשְׁבָּה אוֹ שְׁעִירָה וְהֶעֱנִי, יִבִּיא מִמְקַצְתָּן שְׁתֵּי תוֹרִים; הַפְּרִישׁ מְעוֹת לְשֵׁתֵי תוֹרִים וְהֶעֱנִי, יִבִּיא מִמְקַצְתָּן עֲשִׂירִית הָאֵיפָה (לכך נֶאֱמַר:

"מחטאתו"; הפריש מעות לעשירית האִיפָה והַעֲשִיר, יוסיף עליהן ויביא קרבן עֲשִיר, לְכֹף נֶאֱמַר כָּאֵן: "על-חטאתו". מֵאֲחַת מֵאֵלֶּה • מאחת משלש פְּרוֹת הָאֲמֹרוֹת בְּעֵנִין: או בַעֲשִירוֹת, או בְּדִלוֹת, או בְּדִלֵי דָלוֹת (ט"ח); ומה תלמוד לומר? שִׁיכּוֹל, הַחֲמוּרִים שָׁבָהָם יִהְיוּ בְּכֶשֶׁבֶה או שְׁעִירָה, וְהַקְלִין יִהְיוּ בְּעוֹף, וְהַקְלִין שְׁבַקְלִין יִהְיוּ בַעֲשִירֵית הָאִיפָה? תלמוד לומר: "מֵאֲחַת מֵאֵלֶּה", לְהַשׁוֹת קְלִין לְחֲמוּרִין לְכֶשֶׁבֶה וּשְׁעִירָה, אִם הַשִּׁיגָה יָדוּ, וְאֵת הַחֲמוּרִים לְקָלִין לַעֲשִירֵית הָאִיפָה בְּדִלֵי דָלוֹת. וְהִיתָה לְפָנֶיהָ בְּמִנְחָה • לְלַמֵּד עַל מִנְחַת חוּטָא שִׁיְהִי שְׁרִיָּה נֶאֱכָלִין; זֶהוּ לְפִי פְּשוּטוֹ. וּרְבוּתֵינוּ דְרָשׁוּ (ט"ח): "וְהִיתָה לְפָנֶיהָ", וְאִם חוּטָא זֶה פָּהֵן הוּא, תָּהֵא לּוֹ כְּשָׂאָר מִנְחַת נְדָבַת כֹּהֵן, שֶׁהִיא בְּ"כֵלִיל תְּהִיָּה לֹא תֵאָכֵל" (למקמ ו טז).

(יד) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: יד ומליל יי עם משה למימר:

(טו) נִפְשׁ כִּי-תִמְעַל מֵעַל וְחִטָּאָה בְּשִׁגְגָה מִקְדָּשֵׁי יְהוָה וְהִבִּיא אֶת-אֲשָׁמוֹ לַיהוָה אֵיל תָּמִים מִן-הַצֹּאֵן בְּעֶרְבֹךָ בְּסָף-שְׂקָלִים בְּשֶׁקֶל-הַקֹּדֶשׁ לְאֲשָׁם: טו אנש ארי ישקר שקר ויחוב בשלו מקודשיא דיי וייתי ית אשמה קדם יי דבר שלים מן ענא בפרסנה כסף סלעין בסלעין קודשא לאשמא:

כ"ט" כִּי-תִמְעַל מֵעַל • (ת"ט) אֵין "מְעִילָה" בְּכֹל מְקוֹם אֶלָּא שְׁנוּי, וְכֵן הוּא אֹמֵר (דברי הימים א ה כה): "וַיִּמְעַלוּ בְּאֵלֶּהִי אֲבֹתֵיהֶם וַיִּזְנוּ אַחֲרַי אֲלֵהִי עֲמֵי-הָאָרֶץ"; וְכֵן הוּא אֹמֵר בְּסוּטָה (במדבר ה): "וַיִּמְעַלְהָ בּוֹ מֵעַל". וְחִטָּאָה בְּשִׁגְגָה מִקְדָּשֵׁי ה' • שְׁגִיגָה מִן הַקֹּדֶשׁ. וְהִכֵּן הַזֶּה? נֶאֱמַר כָּאֵן: "חִטָּא" וְנֶאֱמַר לְהֵלֵן: "חִטָּא" בְּתוֹרַמָּה (למקמ כב): "וְלֹא-יִשְׂאוּ עָלָיו חִטָּא". מַה לְהֵלֵן הַזֶּהִיר, אִף כָּאֵן הַזֶּהִיר, אִי, מַה לְהֵלֵן לֹא הַזֶּהִיר אֶלָּא עַל הָאוֹכֵל, אִף כָּאֵן לֹא הַזֶּהִיר אֶלָּא עַל הָאוֹכֵל? תלמוד לומר: "תִּמְעַל מֵעַל", רַבָּה. מִקְדָּשֵׁי ה' • הַמִּיחָדִּים לָשֵׁם, יִצְאוּ קֹדְשִׁים קְלִים. אֵיל • לְשׁוֹן קֶשֶׁה, כְּמוֹ (יחזקאל י' ג'): "וְאֶת-אֵילֵי הָאָרֶץ לְקַח", אִף כָּאֵן קֶשֶׁה כֵּן שְׁתֵּי שָׁנִים. בְּעֶרְבֹךָ בְּסָף-שְׂקָלִים • שִׁיְהִי שְׁוָה שְׁתֵּי סְלָעִים. אבן עזרא

(טז) וְאֵת אֲשֶׁר חִטָּא מִן-הַקֹּדֶשׁ יִשְׁלַם וְאֶת-חֲמִישְׁתּוֹ יוֹסֵף עָלָיו וַנִּתֵּן אֹתוֹ לְפָנֶיהָ וְהִפְּחֵן יִכְפַּר עָלָיו בְּאֵיל הָאֲשָׁם וְנִסְלַח לוֹ: פ (טז) ואת אשר חטא מן-הקודש ישלם ואת-חמישתו יוסף עליו ונתן אתו לפניה ויכפר עליו באיל האשם ונסלח לו: פ

כ"ט" וְאֵת אֲשֶׁר חִטָּא מִן-הַקֹּדֶשׁ יִשְׁלַם • (כריתות, כו) קָרַן וְחִמַּשׁ לְהַקְדֵּשׁ. אבן עזרא.

(יז) וְאִם-נִפְשׁ כִּי תַחֲטָא וַעֲשִׂתָּהּ אַחַת מִכָּל-מִצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָהּ וְלֹא-יָדַע וְאֲשָׁם וְנִשָּׂא עֹונוֹ: יז ואם אנש ארי יחוב ויעבד חטא מפל פקודיא דיי די לא כשרין לאתעבדא ולא ידע ויחוב ויקבל חובה:

כ"ט" וְלֹא-יָדַע וְאֲשָׁם • וְהִבִּיא • הַעֲנִין הַזֶּה מְדַבֵּר בְּמֵי שְׂבָא סַפֵּק פְּרַת לְיָדוֹ וְלֹא יָדַע אִם עָבַר עָלָיו אִם לֹאוּ, כְּגוֹן: חֵלֶב וְשֶׁמֶן לְפָנָיו, וּכְסָבוֹר שֶׁשְׁתִּיתֵהּ הַתָּר, וְאָכַל אֵת הָאֲחַת. אִמְרוּ לוֹ: אַחַת שֶׁל חֵלֶב הִיְתָה, וְלֹא יָדַע אִם זֶה שֶׁל חֵלֶב אָכַל, הֲרֵי זֶה מְבִיא אֲשֶׁם תְּלוּי וּמִגֵּן עָלָיו כֹּל זְמַן שֶׁלֹּא נֹדַע לוֹ שְׂוֵדָאֵי חִטָּא, וְאִם יָדַע לוֹ לְאַחַר זְמַן, יָבִיא חִטָּאָתָּה. וְלֹא-יָדַע וְאֲשָׁם וְנִשָּׂא עֹונוֹ • רַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי אֹמֵר: הֲרֵי הַפְּתוּב עֲנַשׁ אֵת מִי שֶׁלֹּא יָדַע, עַל אַחַת פְּמָה וְכַמָּה שִׁיעֲנִישׁ אֵת שִׁידַע. רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר: אִם נִפְשָׁךְ לִידַע מִתֵּן שְׂכָרְךָ שֶׁל צְדִיקִים, צֵא וּלְמַד מֵאַדָּם הָרֵאשׁוֹן שֶׁלֹּא נִצְטָוָה אֶלָּא עַל מִצְוֹת "לֹא תַעֲשֶׂה" וְעָבַר עָלֶיהָ, רָאָה כְּמָה מִיתוֹת נִקְנְסוּ עָלָיו וְלְדוּרוֹתָיו! וְכִי אִיזוּ מִדָּה מְרַבָּה: שֶׁל טוֹבָה, או שֶׁל פְּרַעֲנוּת? הֲוֵי אֹמֵר: מִדָּה טוֹבָה. אִם מִדַּת פְּרַעֲנוּת הַמְּעוּטָה, רָאָה כְּמָה מִיתוֹת נִקְנְסוּ לוֹ וְלְדוּרוֹתָיו, מִדָּה טוֹבָה הַמְּרַבָּה, הַיּוֹשֵׁב לוֹ מִן הַפְּגוּלִין וְהַנּוֹתְרוֹת וְהַמְּתַעֲנֶה בְּיוֹם-הַכַּפּוּרִים, עַל אַחַת פְּמָה וְכַמָּה שִׁיעֲנָה לוֹ וְלְדוּרוֹתָיו וְלְדוּרוֹתָיו עַד סוּף כֹּל הַדּוּרוֹת. רַבִּי

שיעור יומי לשבת קודש ה' ניסן ושנים מקרא ואחד תרגום – ה – פרשת ויקרא מט

עקיבא אומר: הרי הוא אומר (דברים י"ז ט): "על-פי שנים עדים או שלשה עדים וגו'". אם מתקיימת העדות בשנים, למה פרט לך הכתוב בשלשה? אלא להביא שלישי להחמיר עליו, ולעשות דינו כיוצא באלו לענין ענש והזמה. אם כן ענש הכתוב לנטפל לעובדי עברה כעובדי עברה, על אחת כמה וכמה שישלם שכר טוב לנטפל לעושי מצוה כעושי מצוה. רבי אלעזר בן עזריה אומר: (דברים כ"ד ט) "כי תקצר קצירך בשדה ושכחת עמר בשדה". הרי הוא אומר (שם כ"ד): "למען יברכה וגו'" – קבע הכתוב ברכה למי שבאת על-ידו מצוה בלא ידע. אומר מעתה: היתה סלע צרורה בכנפיו ונפלה הימנו, ומצאה העני ונתפנס ביה, הרי הקדוש-ברוך-הוא קובע לו ברכה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ג עמ' 944)

ולא ידע ואשם ונשא עונו (ה, י"ז) **כגון חלב ושמן לפניו וכסבור ששתיקו התר ואכל את האחת** (רש"י) יש לשאל, מדוע בחרו רז"ל בדגמה זו ודוקא – חלב ושמן. ויש לומר, דהנה העובר עברה בשוגג, סימן הוא שתענוגו מצוי בדברים רעים, שכן דבר שנעשה בלי כוונה מורה על המהות, במה האדם שקוע ובמה הוא מתענג. מוכן אפוא, שתכנו של כל ספק אסור הוא – היכן מצוי התענוג; והן חלב והן שמן באים מתענוג.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ג עמ' 942)

ולא ידע ואשם ונשא עונו (ה, י"ז)

ערכו של אשם תלוי (שתי סלעים) הוא יותר מערכו של חטאת. בטעם הדבר יש לומר, דהנה כשאדם חוטא בשוגג אף הוא מבחין בקר ויודע שנקשל – סימן הוא שבפנימיותו איננו מוכן להשלים עם מצב של חטא. אף כשנכשל בחטא מבלי לשים לב לכך – הרי זה מוכיח עליו שבפנימיותו אין מדה מספקת של רתיעה מפני חטא. מוכן אם כן, שאשם תלוי בא לכפר על פגם נפש עמוק יותר. **אבן עזרא.**

והביא איל תמים מן-הצאן בערפך לאשם אלהיך וכפר עליו הכהן על שגגתו אשר-שגג והוא לא-ידע ונסלח לו:

יח וייתי דבר שלים מן ענא בפסגה לאשמה לות כהנא ויכפר עלוהי כהנא על שלותה דאשתלי והוא לא ידע וישתבק לה:

כ"ט **בערפך לאשם** • בערף האמור למעלה. **אשר-שגג והוא לא-ידע** • (ת"כ) הא אם ידע לאחר זמן, לא נתכפר לו באשם זה, עד שיקביא חטאת. הא למה זה דומה? לעגלה צרופה שנתערפה ואחר-כך נמצא ההורג, הרי זה יהרג.

אשם הוא אשם אשם ליהוה: פ

כ"ט **אשם הוא אשם אשם** • הראשון בלו קמץ, שהוא שם דבר. והאחרון קמץ וקציו פתח, שהוא לשון פעל. ואם תאמר: מקרא שלא לצורך הוא, כבר נדרש הוא בתורת כהנים. **אשם אשם** • להביא אשם שפחה חרופה, שיהא איל (כן שתי שנים). כול שאני מרבה אשם נזיר ואשם מצרע? תלמוד לומר: "הוא". **אבן עזרא.**

וידבר יהוה אל-משה לאמר: אבן עזרא.

נפש כי תחטא ומעלה מעל ביהוה וכחש בעמיתו בפקדון או-בתשומת יד או בגזל או עשק את-עמיתו: נפש כי תחטא, אמר רבי עקיבא: מה תלמוד לומר: "ומעלה מעל ביהוה"? לפי שכל המלוה והלווה והנושא והנותן, אינו עושה אלא בעדים ובשטר, לפיכך, בזמן שהוא מכחש – מכחש בעדים ובשטר, אבל המפקיד אצל חברו, ואינו רוצה שתדע בו נשמה אלא שלישי

כא אגש ארי יחוב וישקר שקר גדם יי ויכרב בחברה כפקדונא או בשתפות ידא או בגזלא או אנסי ית חברה:

אבן עזרא על התורה

יז ואם נפש כי תחטא. ועשה אחת ממצוות לא-תעשה, ולא ידע אם הוא אסור, יביא איל. ידעת רבים שזה אשם תלוי, לא ידע אם עשה או לא עשה. ויחטא שבתחלה לא ידע ואחר כן ידע. והנה החטאת, שלא ידע שהוא אסור עד שהודע. והאשם, ידע שהוא אסור וישכח, ואחר כן נזכר. או אשם תלוי: יט אשם אשם לה. הוא פרושו אשם הוא: כ ומעלה מעל ביהוה. שעבר על מצוות

שְׂבִינִיָּהֶם, לְפִיכָף, כְּשֶׁהוּא מְכַחֵשׁ, מְכַחֵשׁ בְּשִׁלְיֵי שְׂבִינִיָּהֶם. בְּתִשּׁוּמַת יָד • שָׁשׁם בְּיָדוֹ מְמוֹן לְהִתְעַסֵּק, אוֹ בְּמִלְוָה. אוֹ בְּגִזְל • שְׁגִזַּל מִיָּדוֹ כְּלוּם. אוֹ עֲשָׂק • הוּא שֶׁכָּר שְׂכִיר. אֲבָן עוֹרָא.

(כב) אִי־מִצָּא אֲבֵרָה וְכַחֵשׁ בָּהּ וְנִשְׁבַּע עַל־שָׁקָר עַל־אֲחֵת מִכָּל אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה הָאָדָם לְחַטָּא בְּהִנָּה: כב אוֹ אֲשַׁכַּח אֲבֵרָתָא וּיְבַדֵּב בָּהּ וְאֲשַׁבַּע עַל שְׁקָרָא עַל חֲדָא מִכָּל דִּי יַעֲבֵד אֲנָשָׁא לְמֵיחַב בָּהּ: **לְמֵיחַב בָּהּ:**

כג"י « וְכַחֵשׁ בָּהּ • שֶׁכָּפַר עַל אַחַת מִכָּל אֵלֶּה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָאָדָם לְחַטָּא וְלִהְשָׁבַע עַל שְׁקָר לְכַפֵּירַת מְמוֹן אֲבָן עוֹרָא.

(כג) וְהָיָה כִּי־יַחַטָּא וְאָשָׁם וְהָשִׁיב אֶת־הַגְּזוּלָה אֲשֶׁר גָּזַל אוֹ אֶת־הָעֵשֶׂק אֲשֶׁר עָשָׂק אוֹ אֶת־הַפְּקֻדוֹן אֲשֶׁר הִפְקֵד אֹתוֹ אוֹ אֶת־הָאֲבֵרָה אֲשֶׁר מִצָּא: כג וְהָיָה אֲרִי יַחֲטִי וְיַחֲבֵב וְיִתֵּב יְת גְּזוּלָא דִּי גְזַל אוֹ יְת עֲשָׂקָא דִּי עָשָׂק אוֹ יְת פְּקֻדוֹנָא דִּי אֲתַפְקֵד לְוִתָּהּ אוֹ יְת אֲבֵרָתָא דִּי אֲשַׁכַּח: **אֹתוֹ אוֹ אֶת־הָאֲבֵרָה אֲשֶׁר מִצָּא:**

כג"י « כִּי־יַחַטָּא וְאָשָׁם • (שְׁבוּעוֹת כד) כְּשִׁיכִיר בְּעַצְמוֹ לְשׁוּב בְּתִשּׁוּבָה וְלִדְעַת וְלִהְתוֹדוֹת כִּי יַחַטָּא (גִּיְרֵסַת סְפָרִים אֲחֵרִים: וּבְדַעְתוֹ לְהִתְדוֹת כִּי חָטָא) וְאָשָׁם.

(כד) אוֹ מִכָּל אֲשֶׁר־יִשְׁבַּע עָלָיו לְשָׁקָר וְשָׁלַם אֹתוֹ בְּרֵאשׁוֹ וְחִמְשָׁתוֹ יוֹסֵף עָלָיו לְאֲשֶׁר הוּא לוֹ יִתְּנֵנוּ בְּיוֹם אֲשַׁמְתּוֹ: כד אוֹ מִכָּל דִּי יִשְׁתַּבַּע עַלְוֵהּ לְשָׁקָר וְיִשְׁלַם יְתָהּ בְּרִישָׁה וְחִמְשָׁה יוֹסֵף עַלְוֵהּ לְדִי הוּא דִּילָהּ יִתְּנֵנָה בְּיוֹמָא דְחֻבְתָּהּ: **וְחִמְשָׁתוֹ יוֹסֵף עָלָיו לְאֲשֶׁר הוּא לוֹ יִתְּנֵנוּ בְּיוֹם אֲשַׁמְתּוֹ:**

כג"י « בְּרֵאשׁוֹ • הוּא הַקֶּרֶן, רֵאשׁ הַמְּמוֹן. וְחִמְשָׁתוֹ • (ב"ק קח א) רִבְתָּהּ תוֹרָה חֲמִשּׁוֹת הַרְבֵּה לְקֶרֶן אַחַת, שָׁאֵם כָּפַר בְּחִמְשׁ וְנִשְׁבַּע וְהוֹדָה, חוֹזֵר וּמְכִיב חִמְשׁ עַל אוֹתוֹ חִמְשׁ. וְכֵן מוֹסִיף וְהוֹלֵךְ, עַד שֶׁיִּתְמַעֵט הַקֶּרֶן שְׁנֵשְׁבַע עָלָיו פְּחוֹת מְשׁוּה פְּרוּטָה. לְאֲשֶׁר הוּא לוֹ • (לְאִפּוּקֵי בְּנוֹ וְשִׁלּוּחוֹ. ת"כ) לְמִי שֶׁהִמְמוֹן שָׁלוֹ (ב"ק קא) •

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוֹדֵשׁ ~ (על־פי לְקוּסֵר־שִׁיחוֹת חלק I, עמוד 13 ואילך – מִתּוֹךְ 'לְקוֹרַת שְׁבַת')

טעם קנסי החומש

וְחִמְשָׁתוֹ יוֹסֵף עָלָיו (ה, כד)

בְּכָל יְקָר' כָּתוּב דָּזָה שְׁקוֹנְסִים אֵת הַמְּכַחֵשׁ לְשֵׁלֵם יוֹתֵר מִהַקֶּרֶן הוּא "עַל שֶׁהָיוּ מְעוֹתָיו בְּטָלִים אֲצִלוֹ" [שְׁיִכַּל לְסַחֵר בָּהֶם וְלִהְרוֹיחַ]. וְ"עֵינֵן הַחוּמֵשׁ [הַטַּעַם שֶׁמְשַׁלְּמִים חוּמֵשׁ דְּוָקָא] הוּא לְפִי . . . זֶה הָאִישׁ לֹא זֶה בְּלָבָד שְׁלֹא בְּזָבַד לִיתֵן מְמוֹנוֹ חוּמֵשׁ [הַשְּׁעוֹר הַגְּבוּוֹה בְּנִתְיַנַּת צְדָקָה] לְצוּרָה הַקֹּדֶשׁ אוֹ לְפָרְנֶסֶת חֲבִירוֹ אֲלֵא אֲדַרְבָּא גְזַל".

וְלְכַאוּרָה לֹא מוּבָן הַקֶּשֶׁר בֵּין טַעַם הַקֶּנֶס – "שֶׁהָיוּ מְעוֹתָיו בְּטָלִים", לְטַעַם שִׁיעוֹר הַחוּמֵשׁ – הַעֲדָר נִתְיַנַּת הַצְּדָקָה. וְנִשׁ לּוֹמֵר בְּאִפּוֹן אַחֵר וְלִחִידוּדֵי, וּבְהַקְדָּמִים דְּעַל־פִּי רוּב, הַזְּמַן שֶׁ"הָיוּ מְעוֹתָיו" שֶׁל הַמְּפָקֵד "בְּטָלִין", שְׁלֹא רָצָה שֶׁיִּהְיוּ מְעוֹתָיו אֲצֵל הַנְּפָקֵד, הוּא ל' יוֹם, דְּהָרִי זְמַן הַרְחֵבַת בֵּית־דִּין (לְאִחְרֵי שֶׁהַכְּחִישׁ, וְהַפְּסַק דִּין) הוּא ל' יוֹם (רֵאשׁוֹ שׁוֹלְחַן־עֵרוֹךְ חוּשְׁר־מִשְׁפַּט רִישׁ סִימָן ק וּבִנְשׁוּאֵי־כָלִים).

וְהִנֵּה אֵימָא בְּמִסְקַת פֶּאָה (פֶּרֶק ח מִשְׁנֵה ט) "מִי שִׁישׁ לוֹ חֲמִשִּׁים זֹז וְהוּא נוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בָּהֶם, הָרִי זֶה לֹא יִטּוֹל", וּפְרָשׁוֹ הַמְּפָרְשִׁים שָׁם, כִּי כְּשֶׁמִּתְעַסֵּק עִם נ' זֹז, יְרוּיַח לְבַסּוּף מְאֵתִים זֹז. וְ"קִים לְהוֹ לְרַבְּנָן, שְׁאֵלוּ מִסְפִּיקִים לְשִׁנָּה אַחַת לְכַסוֹת וְלְמִזְנוֹת" (לִשׁוֹן הַר"ע"ב פֶּאָה שֵׁם מִשְׁנֵה ח), וְעַל כֵּן "לֹא יִטּוֹל". וְנִמְצָא שֶׁעַל דְּרָף הַרוּב, הַרוּח לְשִׁנָּה אַחַת הוּא ג' פְּעֻמִּים מִהַקֶּרֶן, שֶׁהָרִי לְחֲמִשִּׁים זֹז יְרוּיַח לְבַסּוּף מְאֵתִים זֹז.

וְאֵם כֵּן כְּשֶׁנִּחְלַק אֵת הַרוּח לְחֻדְשֵׁי הַשָּׁנָה, יוֹצֵא שְׁכָל חוּדֵשׁ מְרוּיַחִים רַבַּע הַקֶּרֶן, שְׁאֵם בְּסוּף י"ב חוּדֵשׁ מְרוּיַחִים אֵת כְּסָפֵי הַקֶּרֶן ג' פְּעֻמִּים, הָרִי בְּד' חֻדְשִׁים מְרוּיַחִים אֵת זֶה פְּעַם אַחַת, וּבְחֻדֵשׁ אֶחָד רַבַּע הַקֶּרֶן.

וְעַל־פִּי־זֶה יוּבָן הָא דְקִנְסִינָן חוּמֵשׁ עַל "שֶׁהָיוּ מְעוֹתָיו בְּטָלִין אֲצִלוֹ" כִּי הַחוּמֵשׁ הוּא "אֶחָד מְאֲרַבְעָה בְּקֶרֶן" (לִשׁוֹן הַרמב"ם הַלְכוֹת גְּזִילָה פֶּרֶק ז הַלְכָה ז), וְקִנְסוֹ אֵת הַמְּכַחֵשׁ לְשֵׁלֵם גַּם אֵת מַה שֶׁהָיָה יְכוּל הַנְּגַזֵּל לְהִרְוִיחַ בְּאוֹתוֹ חוּדֵשׁ שֶׁהָיוּ מְעוֹתָיו בְּטָלִין.

אֲבָן עוֹרָא עַל הַתּוֹרָה

לֹא־תַעֲשֶׂה, מְדַבֵּר שֶׁהוּא בִּינוּ וּבֵין אָדָם: כַּסְתֵּר: וְעַמִּיתוֹ. רַעְהוּ. וְיִתְכֵן שֶׁהוּא בְּעוֹמְתוֹ. מְמוֹן שֶׁיְבַקֵּשׁ אָדָם מִמֶּנּוּ. וְהַעֲד, אוֹ מִכָּל אֲשֶׁר כַּאֲ אוֹ בְּתִשּׁוּמַת יָד. שׁוֹתֵפּוֹת, שָׁשׁם יָדוֹ עִמוֹ: וְה' אֲ בְּהִנָּה, נוֹסֵף: כַּב וְנִשְׁבַּע עַל שְׁקָר. פְּרוּשׁוֹ, אוֹ נִשְׁבַּע עַל בְּגִזְל. בְּחֻזְקָה, כְּמוֹ וּיְגַזֵּל אֵת הַתְּנִיחַ: עֲשָׂק.

וְשַׁלַּם אֹתוֹ בְּרֵאשִׁי וַחֲמִשְׁתָּיו יִסֶּף עָלָיו לְאָשֶׁר הוּא לוֹ יִתְּנֶנּוּ בְּיוֹם אֲשַׁמְתוּ (ה, כד) לְאָשֶׁר הוּא לוֹ - לְמִי שֶׁהִמְמוֹן שֶׁלוֹ
(רש"י) לְכַאוֹרָה לְשֵׁם מִה צָרִיף לֹמֵר שֶׁהַחֲמִשׁ יִשְׁלַם לְגִזְזָל? וַיֵּשׁ לֹמֵר, מִטְּרַתָּה שֶׁל תּוֹסַפֵּת הַחֲמִשׁ הִיא קָנֶס לְגִזְזָל, וְלֹא פְצוּי לְגִזְזָל. לָכֵן הִיָּה מְקוּם לֹמֵר שֶׁאֵין חֲשִׁיבוֹת מִי יִקְבַּל אֶת הַכֶּסֶף, אוֹ שִׁיתֵן אֶת הַכֶּסֶף לְהַקְדֵּשׁ. לָכֵן מִחֲדָשׁ הַפְּסוּק שֶׁאֲמַנְם הַחֲמִשׁ הוּא קָנֶס לְגִזְזָל אֲף יֵשׁ לְשַׁלְּמוֹ לְגִזְזָל. **אבן עזרא**

וְאֶת־אֲשָׁמוֹ יָבִיא לַיהוָה אֵיל תְּמִים מִן־הַצֵּאֵן בְּעֶרְבֹךָ (כה) וְאֶת־הַכֶּהֱן: אבן עזרא
כֹּה וַיֵּת אֲשַׁמָּה יִיתִי לְקָדֶם יְיָ דְּכַר שְׁלִים מִן עֲנָא בְּפִרְסָנָהּ לְאֲשַׁמָּא לֹת פְּהֵנָא:

וּכְפָר עָלָיו הַכֹּהֵן לְפָנֵי יְהוָה וְנִסְלַח לוֹ עַל־אֲחַת מִכָּל אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה לְאֲשַׁמָּה בָּהּ: (כו)
כּו וַיִּכְפֹּר עֲלוֹהֵי כֹהֲנָא קָדֶם יְיָ וַיִּשְׁתַּבֵּק לַה עַל חֲדָא מִכָּל דִּי יַעֲבֹד לְמִיחַב בָּהּ: פ פ פ

ק"י"א פסוקים, דעווא"ל סימן. ציו"ה סימן. חסלת פרשת ויקרא

הפטרה לפרשת ויקרא נדפסה בעמ' קעא

אבן עזרא על התורה

כד בראשו. בַּעֲצָמוֹ, אוֹ מִה שֶׁהוּא שְׁוָה: בְּיוֹם שׁוֹבוֹ מֵאֲשַׁמְתוֹ, יָבִיא אֵיל: זֶה הָאֲשָׁם תְּלוּי: לְאֲשַׁמָּה בָּהּ. שֵׁם מִהִבְנֵן הַקָּל, וַחֲמִשְׁתָּיו. מַעוֹט רְבִים, שְׁנַיִם. וְהָיָה הֵם שְׁנֵי חֲמִישִׁיֹת, וְעוֹד אֶפְרָשְׁנוּ: בְּיוֹם אֲשַׁמְתוֹ. טַעְמוֹ, כֹּה בְּעֶרְבֹךָ. בְּרֵאשִׁי. וְהוֹסִיף חוֹמְשִׁים, בְּעֶבְרוֹ שְׁוָה הָאֲשָׁם הוּא בְּדוֹן. וְדַבְּרֵי יְחִיד הֵם, שְׁנַיִם

המשך מעמוד כט
ואגב אורח' הודיעו כי כל זמן שימשך קרבנן שני התמידין לא יחרב כנודע מפסוק ומעת הוסר התמיד וכו' שנתבטל התמיד כ"כ זמן ועי"כ נחרב הבית.
* * *
או ירצה במה שנודע כי אות א' ראשונה של ספר דברי הימים שהיא א' מן אדם שת אנוש היא רבתא וזו של ויקרא זעירא וסוד הענין כי אדם הראשון ע"י חטאו גרם שתסתלק השכינה מן העולם בסוד וישמעו את קול ה' אלקים מתהלך ה' מסתלק ולא אמר הולך או מהלך ועי"כ נתמעטה קומת גופו ונשמתו והי' ראוי ליענש בב' עולמות, וזהו כי ביום אכלך ממנו מות תמות שתי מיתות, ואף כי הקריב קרבנות לא העיל רק בעה"ז שיאריך קרוב לאלף שנה וחטאו הי' כי ערב טוב ברע נשמות ישראל קדושות ושל אומות העולם טמאה. ועתה אשר נתקנה זוהמת הנחש ונתייחדו ישראל לנחלתו ית' והובררו אומות העולם שהם הסיגים הרעים נתקן החטא ההוא ונקראו ישראל אדם כמ"ש אדם אתם כי כולם איבריו וענפיו וזרעו הטובים ואז חזרה השכינה בתחתונים ומה שנתמעטה א' דאדם שהיתה רבתי והיתה זעירא נרמזת בא'

עץ הדעת טוב

שיעורי תהלים לשבוע פרשת ויקרא

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אני"ש ש"י אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי ה"י לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

<p>יום רביעי - ב' ניסן פרק כ מפרק י עד סוף פרק יז</p>	<p>יום ראשון - כ"ח אדר מפרק קלה עד סוף פרק קלט</p>
<p>יום חמישי - ג' ניסן פרק כ מפרק יח עד סוף פרק כב</p>	<p>יום שני - כ"ט אדר מפרק קמ עד סוף פרק קנ</p>
<p>יום שישי - ד' ניסן פרק כ מפרק כג עד סוף פרק כח</p>	<p>יום שלישי - א' ניסן פרק כ מפרק א עד סוף פסוק ט</p>
<p>שבת קודש - ה' ניסן פרק כ מפרק כט עד סוף פרק לד</p>	

יום ראשון כ"ח אדר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' מט, ומו"ש רו"ל שת"ת... עד עמ' מט, כמו"ש לעיל.

44 שבמדות). ואילו את הרע של המוחין והשכל, יכול ה"בינוני" להפוך
45 לקדושה, על ידי לימוד תורה מתוך עיון ושכל. ולכן, "תלמוד תורה
46 כנגד כולם" – מפני שעל ידי תורה מהפכים את השכל של הנפש
47 הבהמית לקדושה. זאת – נוסף על המעלה האמורה, ועוד אחרת, –

48 יש מעלה נוספת, והיא
49 העולה על פלגה, פמעלת
50 עסק תלמוד תורה על כל
51 המצוות, על פי מה
52 שנתבאר לעיל – בפרק כ"ג,
53 בשם התקונים, – "תיקוני
54 זוהר", דרמ"ח פקודין הן
55 רמ"ח אברין דמלבא, –
56 רמ"ח (248) מצוות העשה הן
57 רמ"ח אברי המלך. וכשם
58 שכל אבר הוא כלי לבוח של
59 הנפש, כך כל מצוה היא כלי
60 להמשכת הרצון העליון.
61 ברם, ביחס לתורה, כתוב
62 ב"תיקוני זוהר", ש"אורייתא
63 וקודשא בריך הוא כולא
64 חד", תורה והקב"ה הם דבר
65 אחד ממש (ולא כמו
66 "אברים"), וכפי שיתבאר
67 להלן ההבדל שבין מצוות
68 לתורה. וכמו באדם
69 התחתון, דרך משל, אין
70 ערך ודמיון פלג בין החיות

71 שברמ"ח אבריו לגבי החיות שבמחיה, שהוא השכל המתחלק
72 לשלש פחינות: חכמה בינה דעת – שכן, אבר, שהוא חלק מגוף
73 האדם, אמנם מאוחד עם הנפש המחיה את הגוף – אך עם זאת הם
74 שני דברים שונים ונפרדים. שונה הדבר ביחס לשכל ונפש, כי השכל
75 הוא התפשטות וחלק מן הנפש, והתאחדותו עם הנפש הוא (שלא כמו
76 שני דברים נפרדים המתאחדים, אלא) התאחדות של חלקים של דבר
77 אחד. הבדל זה שבין האברים לשכל אצל האדם, משמש כמשל על
78 ההבדל שבין מצוות לתורה. ככה ממש דרך משל, להבדיל
79 ברכבות הבדלות לאין קין, – בין הדברים כפי שהם באדם לבין כמו
80 שזה למעלה, ההבדל שישנו בהארת אור אינסוף ברוך הוא
81 המתלבשות במצוות מעשיות לגבי הארת אור אינסוף
82 שבבחינת חכמה בינה דעת שבחכמת התורה, איש איש כפי
83 שכלו ותשגותו. – עד כמה שהוא משיג ומבין בתורה – באותה מדה
84 מתאחד שכלו עם הקב"ה, באופן היחוד של התאחדות השכל עם
85 הנפש. בכך נעלה תורה משאר כל המצוות המעשיות, כולל מצוות
86 הצדקה, שהיחוד עם הקב"ה על ידי לימוד תורה, הוא התאחדות

1 ומה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה¹⁴ ש"תלמוד תורה כנגד
2 בלם", – גם כנגד מצוות צדקה. כיצד, אפוא, הדבר תואם למה
3 שלמדנו זה עתה, שצדקה היא למעלה משאר כל המצוות? – ה"נו
4 מפני שתלמוד תורה היא ברבור ומחשבת, שהם – דיבור

5 ומחשבה, לבושים
6 הפנימיים של נפש
7 החיונית. – שלא כ"מעשה"¹
8 שהוא לבוש חיצוני – ורק על
9 ידי לימוד התורה, מאיר אור
10 התורה בלבושים הפנימיים,
11 דבר שאינו יכול להיעשות
12 על ידי מצוות אחרות: וגם –
13 מעלה נוספת במצוות לימוד
14 התורה: מהותן ועצמותן
15 של פחינות חכמה בינה
16 דעת מקלפת נגה שבנפש
17 החיונית – נבללות בקדושה
18 ממש בשעוסק בתורה
19 בעיון ושכל. – כשלומדים
20 תורה בעמקות השכל, נתון
21 אז השכל של הנפש החיונית
22 בענין הנלמד, ועל ידי כך
23 נהפכות בחינות חכמה
24 בינה דעת של קליפת נוגה
25 (שבנפש החיונית), מהותן
26 ועצמותן, לקדושה. שכן,
27 כוח השכל המבין את הענין

28 הנלמד, נעשה חלק מהמצוה של לימוד התורה. אף שבפרק י"ב
29 למדנו, שה"בינוני" יכול להפוך לקדושה רק את הלושים של הנפש
30 הבהמית, ולא את עצמיות הנפש שהיא הכחות, כיצד, אפוא, אנו
31 אומרים כאן שגם מהותן ועצמותן של הכחות נהפכות לקדושה? –
32 ברם, אין בכך משום סתירה, שכן, בפרק י"ב מדובר אודות מדותיה
33 של הנפש הבהמית, ואותן אין בידו של ה"בינוני" להפוך לקדושה.
34 ואילו כאן מדובר אודות השכל, ואותו ביכולתו של ה"בינוני" להפוך
35 לקדושה על ידי לימוד תורה. להלן יסביר רבנו הזקן את הסיבה
36 להבדל זה שבין המדות לשכל: ואף שמהותן ועצמותן של המדות:
37 חסד גבורה תפארת כו' – לא יכלו להם הבינונים להפכם
38 לקדושה, – כיצד, אפוא, אנו אומרים כאן, שמדות ועצמות שכל
39 נפש הבהמית נכלל בקדושה? ה"נו משום שהרע – של הקליפה, חזק
40 יותר במדות מבחכמה בינה דעת, מפני יניקתן – של המדות,
41 שם מתקדשה יותר, – מאשר המוחין, פדוע לידעי ח"ן: – לומדי
42 תורת הקבלה (ח"ן – חכמה נסתרת). (כי עיקר ענין "שבירת הכלים"
43 היה במדות. ולכן קשה יותר לברר ולהפוך לקדושה את הרע

ליקוטי אמרים

ובמו"ש רו"ל שת"ת כנגד
כולם היינו מפני שת"ת היא ברבור ומחשבה שהם
לבושים הפנימי של נפש החיונית וגם מהותן ועצמותן
של בחי' חב"ד מקליפת נוגה שבנפש החיונית נבללות
בקדושה ממש כשעוסק בתורה בעיון ושכל ואף
שמהותן ועצמותן של המדות הג' לא יכלו להם
הבינונים להפכם לקדושה היינו משום שהרע חזק
יותר במדות מבחב"ד מפני יניקתן שם מהקדושה יותר
כידוע לי"ח: זאת ועוד אחרת והיא העולה על כולנה
במעלת עסקת"ת על כל המצו' ע"פ מ"ש לעיל בשם
התיקוני' דרמ"ח פיקודין הן רמ"ח אבריו דמלבא וכמו
באדם התחתון ד"מ אין ערוך ודמיון כלל בין החיות
שברמ"ח איבריו לגבי החיות שבמוחין שהוא השכל
המתחלק לג' בחי' חב"ד ככה ממש ד"מ להבדיל
ברבבות הבדלות לאין קין בהארת אור א"ס כ"ה
המתלבשות במצוות מעשיות לגבי הארת אור א"ס
שבבחי' חב"ד שבחכמת התורה איש איש כפי שכלו
והשגתו. ואף שאינו משיג אלא בגשמיות הרי התורה
נמשלה למים שיוורדים ממקום גבוה כו' כמו"ש לעיל

6 בירידתם למטה הם נשארים אותם מים כמו שהיו במקום הגבוה;
 7 כך גם ביחס לתורה, שגם אחרי שירדה ונתלבשה בענינים
 8 גשמיים – מלובשת עצמיות חכמתו ורצונו של הקב"ה, באותם
 9 ענינים גשמיים בהם ירדה התורה, כמו שנתבאר לעיל. -
 10 בפרק ד'.

1 נעלה בהרבה מאשר היחוד שעל ידי מצוות מעשיות. וְאִף
 2 שְׁאִינוּ מְשִׁיגִים - את התורה, אֲלֵא בְּנִשְׁמִיּוֹת - הוא משיג את
 3 התורה רק כפי שהיא מלובשת בענינים גשמיים, כמו "שנים
 4 אווזין בטלית" או "המחליף פרה בחמור", הֲרֵי הַתּוֹרָה נִמְשָׁלָה
 5 לְמֵיִם, שְׂוִירָדִים מִמָּקוֹם גְּבוּהַ כּו', - למקום נמוך. שגם

יום שני כ"ט אדר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' מט, ואעפ"כ ארו"ל לא... עד עמ' 98, באריכות:

46 אַחֲרֵי - שאז אֵין מְבַטְלִין תְּלִמוּד תּוֹרָה, - לשם קיום מצוה, אִף
 47 שְׁבֹל הַתּוֹרָה אֵינָה אֲלֵא פְרוּשׁ הַמְצוּת מְעֻשִׂיּוֹת, - ובכל זאת,
 48 אסור לבטל לימוד תורה כדי לקיים מצוה שיכולה להיעשות על ידי
 49 אחר, וְהֵינּוּ, מְשׁוּם שְׁהֵיא - תורה, בְּחִינַת חֲכְמָה-בִּינְיָה-דְּעֵת שֶׁל
 50 אֵין-סוּף בְּרוּךְ-הוּא,
 51 וּבְעֶסְקוּ בָּהּ - בתורה, הוא
 52 מְמַשֵּׁף עָלָיו אֹר אוֹר אֵין-סוּף
 53 בְּרוּךְ-הוּא בִּיתֵר שְׂאֵת
 54 וְהָאֲרָה גְדוּלָּה לְאֵין קֵץ
 55 מְהֻאָרָה וְהַמְשִׁכָּה עַל יְדֵי
 56 פְקוּדִין - שהוא ממשך על
 57 נפשו על ידי מצוות, שְׁהֵן
 58 אֲכָרִין דְּמִלְבָּא. - אברי
 59 המלך. הערת כ"ק אדמו"ר
 60 שליט"א: "ע"פ הנ"ל במצוות
 61 - עיקר התועלת בירור הגוף
 62 והעולם, בת"ת יחוד הנפש,
 63 ועפ"ז יובן ד"ש". כלומר: לפי
 64 האמור, שעיקר התועלת
 65 במצוות הוא בירור הגוף
 66 והעולם, ועיקר התועלת בתלמוד תורה הוא יחוד הנפש - יובן
 67 מאמרו של רב ששת, כדלהלן: וְהוּוּ שְׂאֵמֵר רַב שְׁשֵׁת: **"חֲדָאֵי**
 68 **נִפְשָׁאֵי, לָךְ קְרָאֵי לָךְ תְּנָאֵי"**, - שמחי נפשי, בשבילך אני לומד
 69 מקרא, בשבילך אני לומד משנה. שכן, בשביל הנפש, היחוד שעל
 70 ידי תורה - מקרא ומשנה - הוא למעלה מהיחוד שעל ידי מצוות,
 71 ולכן הוא אומר לנפשו, שבשבילה הוא לומד מקרא ומשנה, כְּמוֹ
 72 שְׁפָתוֹב בְּמָקוֹם אַחֵר בְּאֲרִיכוֹת: ¹⁸ - מעלת יחוד הנפש הבאה על
 73 ידי תורה. עד כאן הסביר רבנו הזקן שהמשכת אור אין סוף ברוך
 74 הוא על נפש האדם עצמה, הבאה על ידי לימוד תורה, היא למעלה
 75 בהרבה מאשר על ידי קיום מצוות. להלן יסביר רבנו הזקן (בלשון
 76 כ"ק אדמו"ר שליט"א בהערה) "ענין נעלה בהרבה יותר - שבת"ת
 77 לגבי מצות שבהמשכת האוא"ס שעי"ת"ת דוקא מצינו חידוש שנק'
 78 קריאה (משא"כ - במצות) - פי' שקורא כו' (שלמעלה מאור). ולא
 79 עוד - אלא שאפילו לגבי קריאה סתם - יש מעלה בת"ת, וז"ש לכל
 80 קוראיו גו' באמת כו' - היינו בנוגע לפעולת ההמשכות". כלומר:

11 וְאִף-עַל-פִּירְכֵן - למרות מעלת לימוד התורה לגבי המצוות, שעל
 12 ידי לימוד תורה ההתאחדות עם הקב"ה היא למעלה בהרבה מאשר
 13 על ידי מצוות מעשיות, בכל זאת, אֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְזָרוֹנִם
 14 לְבִרְכַּת: ¹⁵ "לֹא הַמְדַרְשׁ עֶקֶר אֲלֵא הַמְעַשֶּׂה", - קיומן של המצוות
 15 המעשיות, וְ"הַיּוֹם - בחיי
 16 העולם הזה, לְעִשׂוֹתֵם"
 17 בְּתִיבָה¹⁶, - שהעיקר הוא
 18 קיום המצוות בפועל,
 19 וּמְבַטְלִין תְּלִמוּד תּוֹרָה
 20 לְקִיּוּם מְצוּה מְעֻשִׂית
 21 כְּשֵׁאֵי-אֲפִשֶׁר לְעִשׂוֹתָהּ עַל
 22 יְדֵי אַחֲרִים, מְשׁוּם כִּי זֶה -
 23 קיום מצוות מעשיות, כָּל -
 24 תכליתו של האדם וְתַכְלִית
 25 בְּרִיאָתוֹ וְיִרְדָּתוֹ - של
 26 הנשמה, לְעוֹלָם הַיְוֵה,
 27 לְהִיּוֹת לוֹ יְתִבְרָךְ הִירָה
 28 בְּתַחְתּוֹנִים דְּנֻקָּא, -
 29 בעולמות ובנבראים
 30 התחתונים, לְאֵהֲפָא
 31 חֲשׂוּכָא לְנְהוּרָא, - להפוך את חושך העולם הזה לאור הקדושה,
 32 "וְיִמְלֵא - על ידי כך, כבוד ה' אֵת כָּל הָאָרֶץ" הַנְּשִׁמִּית דְּיֻקָּא,
 33 - דוקא, "וְרָאוּ כָּל בְּשָׂר וְיַחְדָּיו", - את האור האלקי, בְּנֻזְכָּר לְעִיל.
 34 - בפרק ל"ו. כלומר, התכלית של "דירה בתחתונים" מתבצעת
 35 בעיקר על ידי מצוות מעשיות. ולכן, כשמדובר אודות מצוה מעשית
 36 שאיננה יכולה להיעשות על ידי אחר - צריכים גם לבטל לימוד
 37 תורה, כדי שעל ידי קיום המצוה תתבצע כוונת הקב"ה להיות לו
 38 דירה בתחתונים. ברם, כשאותה מצוה יכולה להיעשות על ידי אחר,
 39 הרי תתבצע כוונת הקב"ה ב"דירה בתחתונים", וכל ההבדל נוגע רק
 40 לשאלה אם הוא יקיים את המצוה ובנפשו הוא תאיר ההמשכה
 41 הנמשכת על ידי אותה מצוה - הרי בקשר לכך, גוברת מעלת לימוד
 42 התורה. שכן, על ידי לימוד התורה מגיע האדם הלומד לדרגת
 43 המשכה נעלית יותר ולהתאחדות הנפש גדולה יותר עם אלקות.
 44 ולכן עליו אז לא לבטל מלימוד תורה בגלל קיום המצוה. ובלשון
 45 ה'תניא': מַה-שְׂאֵין-בֵּין כְּשֵׁאֵפִשֶׁר לְעִשׂוֹתָהּ - את המצוה, עַל יְדֵי

15. אבות א, יז. 16. דברים ז, יא. 17. פסחים סח, ב. 18. "אולי הכוונה להדרוש שבתו"א ריש פ' משפטים" - הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א.

ה' לכל קוראיו" המוסב על קריאה סתם, ואילו המשך הפסוק: "לכל
 אשר יקראוהו באמת" מוסב על קריאה נעלה יותר, באמת, וזה בא
 על ידי תורה – ומעלת הקריאה באמת (שעל ידי תורה) לגבי
 קריאה סתם, היא בנוגע לפעולה – להמשכות הנמשכות על ידי כך.
 וכפי שהרבי שליט"א מציין למאמרו של רבנו הזקן על הפסוק
 ב"סידורו", שם מוסבר ההבדל, שעל ידי קריאה סתם (תפלה)
 ההמשכה היא בענינים גשמיים: רפואה לחולים, ברכת השנים,
 וכדומה, ואילו על ידי קריאה באמת (תורה) ההמשכה היא רוחנית
 ובפנימיות הנשמה.

1 רבנו הזקן מסביר עתה ענין הרבה יותר נעלה שיש בלימוד תורה
 2 לגבי מצוות, והוא – שבהמשכה מאור אינסוף הנמשכת על ידי
 3 תורה דוקא, מוצאים אנו חידוש, שהיא נקראת בשם "קריאה" (מה
 4 שאין כן במצוות), כמו שאדם קורא לחברו שיבוא אליו עם ה"עצם"
 5 שלו – כך גם על ידי תורה קוראים וממשיכים עצמות אור אינסוף
 6 ברוך הוא (שלמעלה מהאור שממשיכים על ידי מצוות); ולא זו
 7 בלבד, אלא שבקריאה עצמה ישנה "קריאה" סתם – והיא נגרמת
 8 על ידי תפילה; ולעומת זה, הקריאה שעל ידי תורה היא נעלה
 9 יותר, בכך שהיא נקראת קריאה באמת. וזוהי כוונת הפסוק: "קרוב

יום שלישי א' ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 98, והנה המשכה והארה זו... עד עמ' 98, [פ' כ"ג]:

51 – על ידי תורה; דהיינו שקורא – וממשיך להקדושה ברוך הוא על
 52 ידי התורה דוקא, לאפוקי – לשלול את המשמעות של "יקראוהו
 53 באמת" שהיא הכוונה מי שקורא אותו שלא על ידי עסק
 54 התורה, אלא צועק בך: אבא! אבא! – כלומר בעבודת התפילה
 55 שיהודי צועק וקורא בתפילתו "אבא אבא", מצד אהבתו להקב"ה –

19 ובלשון רבנו הזקן: והנה, המשכה והארה זו, שהאדם ממשיך
 20 ומאיר מהארת אור אינסוף ברוך הוא על נפשו, ועל נפשות
 21 כל ישראל, היא השכינה, כנסת ישראל, מקור כל נשמות
 22 ישראל כמו שיתבאר לקמן, – בפרק מ/ שעל ידי תורה ממשיך
 23 אדם הארת אור אינסוף ברוך הוא, לא רק על נפשו הוא, אלא גם

ליקוטי אמרים

והנה המשכה

והארה זו שהאדם ממשיך ומאיר מהארת אור א"ס ב"ה
 על נפשו ועל נפשות כל ישראל היא השכינה כנסת ישראל
 מקור כל נשמות ישראל כמו"ש לקמן ע"י עסק התורה
 נקראת בלשון קריאה קורא בתורה פי' שע"י עסק
 התורה קורא להקב"ה לבוא אליו כביכול כאדם הקורא
 לחבירו שיבא אליו וכבן קטן הקורא לאביו לבא אליו
 להיות עמו בצוות' חדא ולא ליפרד ממנו ולישאר יחידי
 ח"ו וז"ש קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו
 באמת ואין אמת אלא תורה דהיינו שקורא להקב"ה
 ע"י התורה דוקא לאפוקי מי שקורא אותו שלא על ידי
 עסק התורה אלא צועק כך אבא אבא וכמו שקובל עליו
 הנביא ואין קורא בשמך כו' וכמו"ש בכו"א. ומזה יתבונן
 המשכיל להמשיך עליו יראה גדולה בשעת עסק
 התורה כמו"ש ל [פ' כ"ג]:

24 על נפשות כל ישראל,
 25 מכיוון שההמשכה היא
 26 במקור נשמות ישראל
 27 שהיא השכינה – והמשכה
 28 זו הנמשכת על ידי עסק
 29 התורה – נקראת בלשון
 30 "קריאה", – ככתוב: "קורא
 31 בתורה", – אדם הלומד
 32 תורה נקרא "קורא בתורה",
 33 שמשמע, קריאת והמשכת
 34 ה"עצם" של הנקרא, פרוש
 35 שעל ידי עסק התורה
 36 קורא להקדושה ברוך הוא
 37 לבוא אליו, כביכול,
 38 באדם הקורא לחברו
 39 שיבא אליו, וכבן קטן
 40 הקורא לאביו לבא אליו
 41 להיות עמו בצוותא חדא,
 42 – ביחד אתו, ולא לפרד
 43 ממנו ולישאר יחידי חס ושלום. – כך גם על ידי תורה; ישנם
 44 יהודים המוכתרים כ"אחים ורעים" להקב"ה – וביחס אליהם מובא
 45 כאן המשל מאדם הקורא לחברו, וישנם יהודים שהם בדרגת "בן"
 46 לגבי הקב"ה – וביחס אליהם ה"קריאה בתורה" היא כבן הקורא
 47 לאביו. וזהו שכתוב: "קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר
 48 יקראוהו באמת", – הקב"ה קרוב (א) לכל אלה שקוראים אליו –
 49 (ב) לכל אלה שקוראים אליו באמת²⁰, "ואין אמת אלא תורה"²¹,
 50 – כלומר: ישנה קריאה סתם: "לכל קוראיו", וישנה קריאה "באמת"

מי שיקרא אותך בשמך, היינו על ידי תורה, שכן, כל התורה היא
 הרי שמונתו של הקב"ה, וכמו שכתוב במקום אחר. ומזה
 יתבונן המשכיל, להמשיך עליו יראה גדולה – מכאן יכול מי
 שמתבונן להשרות על עצמו יראה גדולה מן הקב"ה, בשעת עסק
 התורה, – מכיון שעל ידי לימוד תורה הוא ממשיך אליו, כביכול,
 את הקב"ה, כמו, למשל, בשעה שהוא קורא אליו אדם אחר – הרי
 שזה צריך להמשיך עליו יראה גדולה מן הקב"ה, בשעה שהוא
 לומד תורה, כמו שיתבאר לעיל [פרק כג]:²²

43 ממנו ולישאר יחידי חס ושלום. – כך גם על ידי תורה; ישנם
 44 יהודים המוכתרים כ"אחים ורעים" להקב"ה – וביחס אליהם מובא
 45 כאן המשל מאדם הקורא לחברו, וישנם יהודים שהם בדרגת "בן"
 46 לגבי הקב"ה – וביחס אליהם ה"קריאה בתורה" היא כבן הקורא
 47 לאביו. וזהו שכתוב: "קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר
 48 יקראוהו באמת", – הקב"ה קרוב (א) לכל אלה שקוראים אליו –
 49 (ב) לכל אלה שקוראים אליו באמת²⁰, "ואין אמת אלא תורה"²¹,
 50 – כלומר: ישנה קריאה סתם: "לכל קוראיו", וישנה קריאה "באמת"

19. תהלים קמה, יח. 20. הסימון א) וב) משל כ"ק אדמו"ר שליט"א, שהעיר על כך שזהו: "עפמשנ"ת סנהדרין לט, רע"ב. ובסידורו על פסוק זה". 21. תנא דבי אלי' זוטא, כא. 22. ישע"י סד, ו. 23. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה אינו מובן כלל – כי אדרבה – עיקר היראה גדולה באה מהתבוננות דאכן – סיום פ' זה – שבא חברו וכו' ממש, משא"כ בכ"ג – שהוא רק מהמשכת רצה"ע ואור (נעלה). ועכ"ל דפי'

יום רביעי ב' ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 98, פרק לח והנה... עד עמ' נ, כל חי.

28 חובת ברכת המזון בהרהור בלבד, אלא מן ההכרח לבטא בדיבור
 29 דוקא, וּבְשָׂאָר בְּרִכּוֹת⁵ - ואף שהם רק¹⁴ דְּרַבְנֵן, - וכן גם בשאר
 30 ברכות, אף שהן רק מדרבנן, וּבְתַפְלָה⁶; - ואף שהיא "עבודה
 31 שבלב"¹⁴ - עבודה עם הלב ובתוך הלב. בכל זאת, מן ההכרח,
 32 שהתפילה תהיה בדיבור
 33 דוקא, ולא יוצאים ידי חובה
 34 על ידי ההרהור בלב בעיני
 35 התפילה⁷. וְאִם - ולעומת
 36 זה, אם הוֹצִיא בְשִׁפְתָיו -
 37 את מלות קריאת שמע או
 38 ברכת המזון או ברכות או
 39 תפילה, וְלֹא בְּיָדָיו לְבָבוֹ - יֵצֵא
 40 יְדֵי חוֹבָתוֹ בְּדִיעְבְּדוֹ, - אף
 41 שלכתחילה צריכים גם
 42 לכונן, וְאִין צְרִיךְ לְחֹזֵר, -
 43 כדי לומר אותן בכוונה, לְבַד
 44 מִפְּסוּק רֵאשׁוֹן שֶׁל קְרִיאַת
 45 שְׁמַע⁸, וּבְרִכָּה רֵאשׁוֹנָה
 46 שֶׁל תְּפִלַּת שְׁמוֹנֵה עֶשְׂרֵה⁹, - שאם לא כיוונו בהן, לא יוצאים ידי
 47 חובה גם בדיעבד, וּבְדִאִיתָא [פְּרִישׁ פֶּרֶק ב דְּבְרִכּוֹת]: - וכמו
 48 שאנו מוצאים בתחילת פרק שני במסכת ברכות¹⁰: "עַד כָּאֵן מִצְוֹת
 49 בְּנֵינָה - עד סוף פסוק ראשון של קריאת שמע המצוה היא בעיקר
 50 הכוונה, מִכָּאֵן וְאִילָף - בשאר פסוקי קריאת שמע, מִצְוֹת קְרִיאַת
 51 וְכוּ'". - ויוצאים בהם ידי חובה בדיבור, גם אם חסרה הכוונה. -
 52 לכאורה יש לשאול: מדוע לא תהיינה, כוונה ומחשבה (בלי דיבור),
 53 טובות כל כך כמו דיבור בלי כוונה? - אלא, לפי מה שלמדנו במעלת
 54 הדיבור, הדבר מוסבר. וְהֵינּוּ, מִשּׁוּם שֶׁהַנְּשִׂמָה אֵינָה צְרִיכָה תְקוּן

1 פֶּרֶק לַח. בפרקים הקודמים הסביר רבנו הזקן, מעלת המצוות המעשיות
 2 והמצוות התלויות בדיבור, שעל ידן מתעלה הנפש החיונית לקדושה.
 3 שכן, המצוות שבמעשה ושבידבור, נעשות בכוח הנפש החיונית, המחיה את
 4 האברים הגשמיים (כלי הביצוע של המצוות) וככוח מוצאות הפה והלשון וכו'
 5 הגשמיות, שעל ידן באות דיבורי
 6 התורה והתפילה לידי ביטוי.
 7 ומכיון שתכלית ירידת הנשמה
 8 למטה היא, הרי, לא בשביל
 9 הנשמה עצמה, כי אם, כדי לתקן
 10 ולהעלות את הנפש החיונית
 11 והגוף - הדבר מושג על ידי
 12 מצוות מעשיות ועל ידי המצוות
 13 שבדיבור.
 14 וְהֵנָּה, עִם כָּל הַנּוֹקֵד לְעִיל,
 15 - אודות מעלת המצוות
 16 שבמעשה ושבידבור, שעל
 17 ידן מתעלה הנפש החיונית
 18 לקדושה, יִבָּן הַיָּטִב פֶּסֶק
 19 הַהֲלָכָה הַעֲרוּכָה בְּתַלְמוּד וּפּוֹסְקִים ד' הַרְהוּר לְאוּ בְּדַבּוּר
 20 דְּמִי", - ש"הרהור" (מחשבה) אינו נחשב כמו דיבור, וְאִם קְרָא
 21 קְרִיאַת שְׁמַע בְּמַחְשַׁבְתּוֹ וּבְלִבּוֹ לְבַד - גם אם עשה זאת בְּכָל כַּח
 22 בְּנֵינָתוֹ - לֹא יֵצֵא יְדֵי חוֹבָתוֹ, - בקריאת שמע, על ידי הרהורו
 23 בעיני קריאת שמע על כל כוונותיה, וְצְרִיךְ לְחֹזֵר וּלְקִרְוֹת, -
 24 ולבטא את מלות קריאת שמע בפיו; וְכֵן בְּבְרִכַּת הַמְּזוּן?
 25 דְּאִוְרֵיתָא¹¹, - [ואף שלא נאמר בה ודברת בהם כמו בקריאת שמע]¹¹
 26 - אף שלגבי ברכת המזון לא נאמרה בתורה הלשון "ודברת", כמו
 27 שכתוב בקריאת שמע; למרות זאת, הדין הוא, שאין יוצאים ידי

ליקוטי אמרים

פרק לח והנה עם כל הנ"ל יובן היטב פסק ההלכה
 הערוכה בתלמוד ופוסקי' דהרהור
 לאו כדבור דמי ואם קרא ק"ש במחשבתו ובלבו לבד
 בכל כח כוונתו לא יצא ידי חובתו וצריך לחזור ולקרוא
 וכן בכרכת המזון דאורייתא ובשאר ברכות דרבנן
 ובתפלה ואם הוציא בשפתיו ולא כיון לבו יצא ידי חובתו
 בדיעבד ואין צריך לחזור לבד מפסוק ראשון של ק"ש
 וברכה ראשונה של תפלת שמונה עשרה וכדאי'
 [ברפ"ב דברכות] ע"כ מצות כוונה מכאן ואילך מצות
 קריאה וכו'. והיינו משום שהנשמה אינה צריכה

ההלכה הערוכה בתלמוד ופוסקים ד' הרהור לאו כדבור
 דמי", - ש"הרהור" (מחשבה) אינו נחשב כמו דיבור, ואם קרא
 קריאת שמע במחשבתו ובלבו לבד - גם אם עשה זאת בכל כח
 בניתו - לא יצא ידי חובתו, - בקריאת שמע, על ידי הרהורו
 בעיני קריאת שמע על כל כוונותיה, וצריך לחזור ולקרוא, -
 ולבטא את מלות קריאת שמע בפיו; וכן בברכת המזון?
 דאורייתא¹¹, - [ואף שלא נאמר בה ודברת בהם כמו בקריאת שמע]¹¹
 - אף שלגבי ברכת המזון לא נאמרה בתורה הלשון "ודברת", כמו
 שכתוב בקריאת שמע; למרות זאת, הדין הוא, שאין יוצאים ידי

'כמש"ל פכ"ג - הוא להוכיח (1) שצ"ל יראה (גדולה) בשעת עסק התורה [אף שלכאורה השכלה ויראה (וכיווץ) - הפכים]. ועוד (2) ש'מזה (מת"ת) יתבונן' - שח"ת טפל ומשמש בכדי להמשיך כו' - וכמ"ש בספכ"ג: (1) ויצונו ה' את וכו' ליראה. (2) שהתורה תרעא לדרתא". כלומר: לכאורה לא מובן כלל מה שרבונו הזקן מציין כאן למה שדובר בפרק כ"ג, שהרי, אדרבה - עיקרה של היראה הגדולה בא מההתבוננות המבוארת כאן, בסוף פרק זה, שעל ידי לימוד תורה ממשיך ומביא אדם כביכול, את הקב"ה ממש אליו למטה, כמו החבר הבא אליו על ידי שהוא קורא לו; ואילו בפרק כ"ג מדובר רק על המשכת הרצון העליון ואור נעלה על ידי תורה, מדוע, איפוא, מציין רבנו הזקן ומקשר את הענין המדובר כאן למה שנתבאר בפרק כ"ג? - מסביר הרבי שליט"א, שמן ההכרח לומר שפירוש ההוספה "כמ"ש לעיל פרק כ"ג" הוא: (א) להוכיח ולהדגיש שצריכה להיות יראה (גדולה) בשעת לימוד התורה (שכן, לכאורה אפשר הרי לחשוב שבשעת הלימוד עצמו אין משום מעלה ביראה, כי יראה מביאה לכיווץ, דבר הנוגד להשכלה ולהבנה כשלומדים ענין בתורה. - לכן מביא רבנו הזקן מפרק כ"ג, שם מוסבר שמן ההכרח שתהיה יראה גדולה בשעת לימוד התורה. (ב) מה שמדובר כאן שמלימוד התורה יתבונן האדם להמשיך יראה גדולה, הכוונה להתבונן שתלמוד-תורה הוא "טפל" (ליראה) ומשמש כמכשיר להמשכת היראה, וכפי שמוסבר בסוף פרק כ"ג מהפסוק "ויצונו ה' את כל החוקים ליראה את ה'": (א) שהתכלית של "ויצונו" של כל חוקי התורה, היא - "ליראה"; (ב) שהתורה נקראת "תרעא לדרתא" ליראה, כלומר: התורה היא כשער לגבי היראה, שהוא דבר טפל לבית - ועל כך מדובר בסוף פרק כ"ג. 1. ברכות כ, ב. שו"ע או"ח סימן סב סעיף ג. 2. רמב"ם הל' ברכות פ"א ה"א. 3. שו"ע שם, סימן קפח, סעיף ב. 4. לשון כ"ק אדמו"ר שליט"א. 5. שו"ע שם, סימן רז, סעיף ג. 6. שם, סימן קא, סעיף ב. 7. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "והנה הנ"ל בפ"ע ל"ק כלל - כי אין שייך להקשות למה ציווה ה' מצוה לדבר ג"כ, כמו של"ק למה ציווה לעשות כו' אבל צריך הבנה (היטב) - למה במצוה ששייך בה ב' הענינים, דבור וכוונה, דינם הפכי". כלומר: דבר זה כשלעצמו לא היה קשה כלל, שהרי לא שייך לשאול מדוע ציווה הקב"ה מצוה של דבור גם, כשם שלא שייך לשאול מדוע ציווה הקב"ה לעשות מצוה מעשית; אלא מה שיש להבין הוא מדוע במצוה ששייכים בה שני הענינים של דיבור וכוונה, - דינם הפכי: בדיבור בלא כוונה - יוצאים ידי חובה, ואילו בכוונה בלא דיבור - לא יוצאים ידי חובה; וזאת מסיים רבנו הזקן: ואם הוציא בשפתיו... 8. שו"ע שם, סימן ס, סעיף ה. 9. שם סימן קא, סעיף א. 10. יג, ב.

43 גוף וגם נשמה, וה' מחיה את כלם ומתוה אותם מאין ליש
44 תמיד באור וחיות שמשפיע בהם, - בגוף ובנשמה; שגם הגוף
45 תחמרי, - ולא רק הגוף, אלא גם ואפלו אבנים ועפר הדומם
46 ממש - בהם לא נראית אפילו התנועה החיונית שישנה בצומח,

47 הגדל מקטן לגדול - הרי
48 אפילו בהם, יש בו אור
49 וחיות ממנו יתברר, -
50 ובמה מתבטאת החיות
51 שבדומם? - שלא יחוד
52 לחיות אין ואפם בשהיה,
53 - לפני בריאתו. - כפי
54 שרבנו הזקן יסביר להלן,
55 ב"שער היחוד והאמונה",
56 שלולא היה האור האלקי
57 ניצב ופועל תמיד בנברא -
58 היה הנברא חוזר להיות אין
59 ואפס כמו קודם שנברא.
60 הרי שגם לדומם יש אור
61 וחיות אלקי המחיה ומאיר
62 אותו. כך, ויותר מכך, ישנו
63 בגוף של עצם חי - ובכל
64 זאת, אין השוואה ויחס

65 כלל בין האור והחיות שבנשמה: ואף-על-פי-כן אין ערך ודמיון
66 כלל בין בחינת אור וחיות המאיר בגוף לגבי בחינת אור
67 וחיות המאיר בנשמה, שהיא נפש כל חי. - שכן, דבר מובן
68 הוא שאין השוואה כלל בין גשמיות לרוחניות. גם החוקרים
69 מודים, ש"ההווה הגשמיות מן הרוחניות - אין לך יש מאין גדול
70 מזה". ומכיון שהגוף הוא מציאות גשמית, והנפש - מציאות
71 רוחנית - הרי שאין יחס והשוואה ביניהם. וההבדל הוא, כמובן,
72 בכך שהאור והחיות המאיר בגוף אינו דומה כלל לאור וחיות
73 המאיר בנפש. ורבנו הזקן מסביר שההבדל אינו מתבטא במדת
74 ההעלם והגילוי של האלקות, שהאלקות בגוף מוסתרת, ובנפש -
75 בהתגלות, שכן, בכך הם שניהם שווים: כשם שהגוף הוא נברא
76 שבעולם הזה, בו החיות האלקית מוסתרת על ידי לבוש של
77 קליפת נוגה, ולכן לא נראה בגוף שחיותו היא אלקות, כך גם קיים
78 אותו לבוש-מסתיר על החיות האלקית המחיה את הנפש, ולא
79 רואים ולא מרגישים שחיות הנפש באה מאלקות. ההבדל שבין
80 הגוף והנפש, מתבטא במדת הצמצום וההתפשטות של האור
81 והחיות האלקי - אם האור והחיות הבאים דרך ההעלמה, הם
82 עצמם באים במדה מצומצמת, או שהם, האור והחיות, באים
83 בהתפשטות, כלומר שלמרות שהאלקות של האור והחיות אינה
84 נראית, אבל החיות עצמה, על כל פנים, נראית. ובלשון ה"תניא":

1 לעצמה במצות, רק - ענין המצוות בא כדי להמשיך אור -
2 להביא לעולם הזה את האור האלקי ובכך לתקן נפש החיונית
3 והגוף, - וזאת, על ידי אותיות הדבור שהנפש מדברת בה'
4 מוצאות הפה, - הגשמיות, וכן במצות מעשיות שהנפש
5 עושה בשאר אברי הגוף:

6 - מתעלים על ידי כך
7 הנפש החיונית והגוף.
8 ומכיוון, כפי שהוסבר -
9 שה"תכלית" היא בשביל
10 הנפש החיונית והגוף, הרי
11 בכל המצוות שבדיבור,
12 אינן עוזרות הכוונה
13 והמחשבה בהן בלבד, דבר
14 שיש לו שייכות לנפש
15 האלקית, אלא מן ההכרח
16 שיהיה כאן דיבור, ומטעם
17 זה יוצאים ידי חובה
18 בדיעבד בדיבור בלי כוונה
19 ומחשבה. שכן, על ידי
20 מעשה ודיבור דוקא,
21 מעלים ומתקנים את הנפש
22 החיונית והגוף. עד כאן

23 (החל מפרק ל"ה) למדנו על המעלה הגדולה שב"לעשותו", שכל
24 התכלית טמונה במצוות מעשיות. שכן, כאמור, כדי שתתבצע
25 כוונת הקב"ה בבריאת העולמות, שתהיה לו יתברך "דירה
26 בתחתונים", שבעולם הזה הגשמי תהיה "דירה", מקום, להתגלות
27 אור אין סוף ברוך הוא - הרי זה בא על ידי מצוות מעשיות דוקא,
28 או מצוות שבדיבור הנחשב למעשה. כי, על ידי כך, מתבררת
29 החיות של הנפש החיונית והגוף, הבאה מקליפת נוגה, ועולה
30 לקדושה. ועל ידי העלאתה של קליפת נוגה, תתבטלנה ממילא,
31 הקליפות הטמאות לגמרי האחרות, ולא ישאר שום דבר שיסתיר
32 על אלקות, ויאיר אור אין-סוף בעולם הזה במדה יותר גדולה
33 מאשר בעולמות העליונים. להלן תוסבר המעלה שבכוונת
34 המצוות. היינו, ככוונה שיש ליהודי, שעל ידי המצוה שהוא
35 מקיים, יתאחד עם הקב"ה מצוה המצוה - ובגלל כך הוא עושה
36 את המצוה, שכן אנו מוצאים, מצד שני, יתרון גם לגבי הכוונה.
37 אך אף-על-פי-כן אמרנו: תפלה או שאר ברכה - הנאמרות
38 בלא פונה הן בגוף בלא נשמה, - מדוע מדמים את התפילה,
39 או הברכה, ל"גוף", ואת הכוונה - ל"נשמה"? - פרוש, כי כמו
40 שכל הברואים שבעולם הזה שיש להם גוף ונשמה, שהם:
41 "נפש כל חי ורוח כל בשר איש", ונשמת "כל אשר רוח
42 חיים באפיו" מכל בעלי חיים, - לכל נברא בעולם יש גם

יום חמישי ג' ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' נ, ואף שבשניהם אור... עד עמ' 100, והתפשטות.

43 הטמאות לגמרי. - על כל פנים, לאחר הירידות והצמצומים הרבים
 44 שעובר האור והחיות האלקי, הוא גם מתלבש בלבוש של קליפת
 45 נוגה, כדי להחיות את כל הענינים, גם המותרים וגם האסורים, של
 46 העולם הזה: דְּתִינּוּ כָּל דְּבָרִים הַמְתָּרִים וְהַמְהוּרִים שֶׁעוֹלָם
 47 הַזֶּה, - מקבלים את חיותם
 48 על ידי לבוש של קליפת
 49 נוגה, וּמְנַה - מקליפת
 50 נוגה, וְעַל יְדֵי הַמְשָׁעִים
 51 דְּבָרִים הַמְמַאִים, - כל
 52 הדברים הטמאים
 53 והאסורים, הבאים משלש
 54 קליפות הטמאות לגמרי -
 55 מקבלים חיותם מן הקדושה,
 56 באמצעות קליפת נוגה. כִּי
 57 הֵיא - קליפת נוגה, כְּחֵינָה
 58 מְצַעֵת - בין הקדושה
 59 לבין שלש קליפות הטמאות
 60 לגמרי, כְּנֹכַח לְעֵיל - הרי
 61 שהאור והחיות האלקי של
 62 כל עניני העולם הזה, התלבש בלבוש של קליפת נוגה, המסתייר
 63 על האלקות שלא יראו ולא ירגישו שהחיות באה מאלקות -
 64 ובדבר זה, הגוף והנפש שווים. אִף־עַל־פִּיכֵן הַהֲאָרָה, שֶׁהֵיא
 65 הַמְשַׁכֵּת חַיּוֹת אֲשֶׁר ה' מְאִיר וּמְחַיֶּה דְרָךְ לְבוֹשׁ זֶה, אֵינָה
 66 שְׁוֶה כְּכֵן - במה מתבטא אי ההשוואה? - הרי זה כְּכֵינִית
 67 צְמֻצִים וְהַתְּפֻשּׁוּת. - אם ההארה והחיות הן יותר בבחינת
 68 צמצום, או שהן יותר בבחינת התפשטות - בכך מתבטא ההבדל
 69 שבין סוג נברא אחד למשנהו. את מה שלמדנו קודם אודות
 70 ה"הסתר פנים" של האור והתלבשותו ב"לבוש" ניתן להמשיל לאור
 71 המאיר דרך מסך עבה, שאז האור אינו איתו מהות אור כפי שהוא
 72 לפני שעובר את המסך, עד שהאור המאיר דרך המסך העבה, הוא
 73 כאילו "תולדה" של האור שלפני המסך; ואילו המדובר כאן הוא
 74 אודות צמצום והתפשטות האור, כלומר: עד כמה האור מצטמצם
 75 פחות או יותר. את הענין הזה ניתן להמשיל לאור המאיר דרך נקב
 76 קטן, הרי שהאור מצומצם וקטן ביותר, אבל זה אותו מהות אור
 77 שמאיר דרך חלון, שהוא אז יותר בהתפשטות ובמוחשיות. כך גם
 78 בעניננו: ההארה האלקית הבאה על ידי הסתרה (שבקשר ל"הסתר
 79 פנים" כל הנבראים של העולם הזה שווים) קיים בה הבדל, אם היא
 80 באה באופן של צמצום והקטנה, או באופן של התפשטות. ובכך,
 81 כפי שנלמד להלן, ההבדל שבין ההארה בגופו של נברא, לבין
 82 ההארה שנפוש. אלא, לפני שרבונו הזקן מסביר את ההבדל הזה
 83 כפי שהוא מתבטא בגוף ונפש, הוא מסביר את ההבדל בין צמצום
 84 להתפשטות בשאר סוגי הנבראים:

1 וְאִף שֶׁבְּשֵׁנֵיהֶם - בגוף ובנפש, אֹרֶךְ אֲחָד שְׁוֶה, - האור והחיות
 2 האלקי היוצר ומחיה את הגוף ואת הנפש, בא בהם במדה אחידה
 3 של אור, כשהאחידות מתבטאת בכך: כְּכֵינִית הַסְתֵּר פְּנִים -
 4 שפנימיות החיות מוסתרת, וּלְבוּשִׁים שְׁוִים, שֶׁהָאֹר מְסַתֵּר
 5 וּמְתַעֵלֵם וּמְתַלְבֵּשׁ בּוֹ, -
 6 ההסתרות של האור
 7 והלבושים בהם הוא 1
 8 מסתתר - שווים בגוף 2
 9 ובנפש. כִּי שְׁנֵיהֶם - הגוף 3
 10 והנפש, הֵם מְעוֹלָם הַזֶּה, - 4
 11 ומאחר ששניהם - גם הגוף 5
 12 וגם הנפש - הם מן העולם 6
 13 הזה הרי הם שווים מבחינת 7
 14 הסתרת האור האלקי, 8
 15 שֶׁכְּלָלֹתוֹ - בכל העולם 9
 16 הזה, על עניניו הגשמיים 10
 17 והרוחניים, מְסַתֵּר בְּשְׁוֶה 11
 18 הָאֹר וְהַחַיּוֹת שְׁמֵרֵיהֶן פִּי 12
 19 יְתַבְרָךְ, כְּכֵינִית הַסְתֵּר
 20 פְּנִים וּיְרִידַת הַמְדְרָגוֹת כְּהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת הָעוֹלָמוֹת מְפֻרָּדָה -
 21 עליונה, לְמְדְרָגָה - תחתונה, כְּצֻמְצוּמִים רַבִּים וְעֻצְמוֹת, עַד
 22 שְׁנִתְלַבֵּשׁ - האור והחיות, כְּקִלְפַת נֶגַה לְהַחַיּוֹת כְּלָלוֹת עוֹלָם
 23 הַזֶּה הַתְּמַרִי, - כדי שהחיות האלקית הבאה מ"מלכות דאצילות",
 24 הנקראת "רוח פיו יתברך", תהיה במדרגה של להחיות את העולם
 25 הזה החומרי - היה עליה לרדת בהשתלשלות העולמות.
 26 (מ"בריאה" ל"יצירה", מ"יצירה" ל"עשיה"), ובכל המדרגות שבכל
 27 עולם ועולם, והיה עליה לעבור דרך צמצומים רבים, הממעטים
 28 ומצמצמים את האור. ברם, גם כל המדרגות והצמצומים הרבים
 29 האלה, לא היו מספיקים ליצירת דבר של "יש" ו"מצאיות", שכן,
 30 לאחר כל הצמצומים הרבים האלה, היה האור נשאר במדרגה
 31 כזו, שמציאות גשמית לא היתה יכולה להיווצר ממנו כי אם רק
 32 מציאות רוחנית, וכדי שיווצרו ממנו ענינים גשמיים של העולם
 33 הזה, היה על האור לעבור גם צמצומים מהפכניים, עד לידי שינוי
 34 מוחלט של מהות האור. ולאחר כל הצמצומים והירידות התלבש
 35 האור בקליפת נוגה, כדי שלא יראה כלל שהחיות באה מאלקות,
 36 וכך לתת את האפשרות והברירה שהדבר יוכל להיות מנוצל
 37 לקדושה ולדבר מצודה, או ח"ו להיפך, לעשות בו עבירה, שהיא
 38 היפך הקדושה, שהרי זה ענינה של קליפת נוגה, כפי שלמדנו
 39 בפרקים הראשונים, שלגבי הדברים המקבלים חיותם מקליפת נוגה,
 40 שיש בה טוב ורע, קיימת הברירה להיות מנוצלים לענינים של טוב
 41 וקדושה, או חסוישולם של רע ועבירה. וכשהם מנוצלים, חלילה,
 42 לענין של איסור ועבירה, הם מקבלים אז את חיותם משלש קליפות

יום שישי ד' ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 100, כי בגוף הגשמי... עד עמ' 100, בו ית'.

34 כְּבָלָן שֶׁהוּא לְבוּשׁ נְגַה - ובכל זאת, אין ההארה והמשכת החיות
35 שבדומם וצומח, שווה להארה ולהמשכת האור שבחי ומדבר,
36 שכן, בחי ובמדבר רואים במוחש שהם חיים, רק שלא ניכר שהחיות
37 היא אלקות, כפי שלמדנו לעיל בפירוט, וכשם שהחיות וההארה
38 האלקית שבדומם ובצומח

39 אין להן ערך ודמיון כלל
40 לחיות ולהארה האלקית
41 שבחי ובמדבר - כָּךְ אֵין
42 עֲרַךְ וְדִמְיוֹן כִּלְלֵן בֵּין
43 הָאֵרֶת וְהַמְשַׁכֵּת אִוֵּר אִוֵּד
44 כּוּף כְּרוּךְ-הוּא, שֶׁהוּא
45 פְּנִימִיּוֹת רְצוּנוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלִי
46 הַסֵּתֵר פְּנִים וְלְבוּשׁ כִּלְלֵן,
47 הַמְאִירָה וּמְלַבֶּשֶׁת כְּמִצּוֹת
48 מְעֻשִׂיּוֹת מִמֶּשֶׁ, וְכֵן
49 כְּמִצּוֹת הַתְּלוּיּוֹת בְּדַבּוּר
50 וְכִסּוּי שְׁפָתַיִם בְּלִי כוֹנֵה,
51 שֶׁהוּא - הַדִּיבּוּר, נְחֻשֵׁב
52 כְּמַעֲשֵׂה מִמֶּשׁ כְּנֻכָר
53 לְעֵיל, - הָאֵרֶה וְהַמְשַׁכֵּה זו,
54 מְפַנְיָמִיּוֹת רְצוֹן הַעֲלִיּוֹן,
55 הַנְּמַשְׁכֵּת בְּמִצּוֹת הַמְעֻשִׂיּוֹת
56 וּבְמִצּוֹת שְׂבִדִּיבּוּר, כִּשְׁחָן
57 נַעֲשׂוֹת בְּלִי כוֹנֵה, אֵין לָחַן
58 עֲרַךְ וְדִמְיוֹן כִּלְלֵן לְנִגְבֵי
59 הַהָאֵרֶה וְהַמְשַׁכֵּת אִוֵּר
60 אֵין-סוּף כְּרוּךְ-הוּא
61 הַמְאִירָה וּמְלַבֶּשֶׁת כְּכֹנֵה הַמִּצּוֹת מְעֻשִׂיּוֹת, שֶׁהָאֵדָם מִתְבָּנֵן
62 בְּעֻשְׂתָּן כְּדִי לְדַבְּקָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ עַל יְדֵי קִיּוֹם רְצוּנוֹ, שֶׁהוּא
63 וְרְצוּנוֹ אֶחָד. וְכֵן כְּכֹנֵה הַתְּפִלָּה וְקִרְיַת שְׁמַע וּבְרִכּוּתֶיהָ
64 וְשָׂאֵר בְּרִכּוּת, שֶׁכְּכֹנֵתוֹ בָּחַן - מְדַבֵּק מִחֲשַׁבְתּוֹ וְשִׁכְלוֹ בּוֹ
65 יִתְבָּרַךְ. - שׁוֹ הַמְשַׁמְעוֹת שֶׁל הָרַעִיּוֹן שֶׁהַמְעֵשֶׂה (וְהַדִּיבּוּר) נִחְשָׁב
66 לְגוֹף, וְאֵילוֹ הַכוֹנֵה לְנִשְׁמָה - שֶׁהַבְּדֵל הוּא בְּמַדַּת הָאֵרֶה שֶׁבָּחָם.

1 כִּי בְּגוֹף הַגִּשְׁמִי - וב"עצם" חי, וְהַדּוּמָם מִמֶּשׁ פְּאֻבָּנִים וְעֶפֶר -
2 שלא נראות בהם חיות ורוחניות, גם של צמיחה מקטן לגדול - הנה
3 בהם הַהָאֵרֶה הִיא בְּכַתִּיבָתָהּ צְמִצּוּם גְּדוֹל אֲשֶׁר אֵין כְּמוֹהוּ,
4 וְהַחִיּוֹת שָׁבוּ - בגוף ובדומם, שגם בו ישנה חיות, היא מוֹעֲטָת כָּל
5 כָּךְ, עַד שֶׁאֵין בּוֹ אֶפְלוֹ כַּחַ
6 הַצּוּמָח, וּבְצוּמָח -
7 הַהָאֵרֶה אֵינָה בְּצִמְצוּם
8 גְּדוֹל כָּל כָּךְ. - שכן, בצומח
9 נראית על כל פנים תנועה
10 מסויימת של חיות, בכך
11 שהוא גדל מקטן לגדול, ואין
12 הוא חומר סתמי כמו דומם.
13 וְדִרְךָ כִּלְלֵן נַחֲלָקוֹת - כל
14 הנבראים של העולם הזה,
15 לְאַרְבַּע מְדַרְגּוֹת: דּוּמָם,
16 צוּמָח, חַי מְדַבֵּר - "דומם"
17 יִדְבְּרִים שֶׁאֵין בָּהֶם חַיִּים וְלֹא
18 כּוּחַ לְצַמּוֹחַ וְלִנְבוֹט, "צומח"
19 - כל דבר שצומח ונובט,
20 "חי" - בְּרֹאִים חַיִּים, "מדבר"
21 - הַמְצִיץ אֶת הָאֵדָם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ
22 שְׂכָל, וְחַי כְּכֹנֵה ד' אוֹתִיּוֹת
23 שֵׁם הַיְיָ הַכְּרוּךְ-הוּא,
24 שֶׁמִּמֶּנּוּ מְשַׁפְּעִים. - כל
25 אַרְבַּעַת סוּגֵי הַנְּבִרָאִים,
26 מִקְבֵּלִים הַשְּׁפָעֶתָם וְחִיּוֹתָם
27 מֵאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת שֵׁם הַיְיָ
28 בְּרוּךְ הוּא, כֵּן סוּג מֵאוֹת אַחֶרֶת. וְכִמּוֹ שֶׁאֵין עֲרַךְ וְדִמְיוֹן הַהָאֵרֶה
29 וְהַמְשַׁכֵּת הַחִיּוֹת שְׂבִדּוּמָם וְצוּמָח, לְהַהָאֵרֶה וְהַמְשַׁכֵּת הַחִיּוֹת
30 הַמְלַבֶּשֶׁת בְּחֵי וְיִתְבָּרַךְ, - וכשם שאינה דומה ההארה שבכל אחד
31 מן הסוגים האלה זו לזו, אף שְׂכָבְלָן - בכל ארבעת הסוגים
32 האמורים, אִוֵּר אֶחָד שׁוֹה - וההשוואה מתבטאת, בְּכַתִּיבָתָהּ הַסֵּתֵר
33 פְּנִים, - שְׂפַנְיָמִיּוֹת הָאִוֵּר מוֹסַתֶרֶת כּוּלָּם, וּמְלַבֶּשׁ בְּלְבוּשׁ אֶחָד
בו ית'

ליקוטי אמרים

כי בגוף הגשמי והדומם ממש כאבנים ועפר ההארה היא בכחי' צמצום גדול אשר אין כמוהו והחיות שבו מועטת כל כך עד שאין בו אפי' כח הצומח ובצומח ההארה אינה בצמצום גדול כל כך. ודרך כלל נחלקות לארבע מדרגות דומם צומח חי מדבר כנגד ד' אותיות שם הוי"ה ב"ה שממנו מושפעים וכמו שאין ערך ודמיון ההארה והמשכת החי' שכדומם וצומח לההארה והמשכת החיות המלוכש' בחי ומדבר אף שבכולן אור אחד שוה בכחי' הסתר פנים ומלוכש בלבוש אחד בכולן שהוא לבוש נוגה כך אין ערך ודמיון כלל בין הארת והמשכת אור א"ס ב"ה שהוא פנימיות רצונו ית' בלי הסתר פנים ולבוש כלל המאירה ומלוכשת במצות מעשיות ממש. וכן במצות התלויות בדבור וביטוי שפתיים בלי כוונה שהוא נחשב כמעשה ממש כנ"ל לגבי ההארה והמשכת אור א"ס ב"ה המאירה ומלוכשת בכוונת המצות מעשיות שהאדם מתכוין בעשייתן כדי לדבקה בו ית' ע"י קיום רצונו שהוא ורצונו אחד וכן בכוונת התפלה וק"ש וברכותיה ושאר ברכות שבכוונתו בהן מדבק מחשבתו ושכלו בו ית'

יום שבת קודש ה' ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 100, ולא שדביקות המחשבה... עד עמ' נא, חי ומדבר.

77 ועבודתו של יהודי בלבד, שכן, בעבודתו העצמית בלבד, לא היה
78 אף פעם מגיע לדביקות כזו בהקב"ה; אלא יש בכך משום צדקה
79 וחסד מהקב"ה שציוונו
80 לקיים מצוות, ובכך גופא נתן
81 בנו הכוח להתייחד
82 ולהתאחד אתו יתברך על
83 ידי המצוה. הרי, מובן,
84 שהעבודה של דביקות,
85 במחשבה ושכל, בכוונת המצוות או בשאר ענינים הנזכרים, אי
86 אפשר שתהיה לה מעלה עליונה יותר מהדביקות בקיום המצוות,

77 וְלֹא שְׂדִבְקוֹת הַמְּחַשְׁבָה וְשִׁכְלֵ הָאֵדָם בּוֹ יִתְבָּרַךְ הִיא מְצַד
78 עֲצֻמָּה לְמַעַלָּה מְדַבְּקוֹת קִיּוֹם הַמִּצּוֹת מְעֻשִׂיּוֹת כְּפַעַל מִמֶּשׁ,
79 כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר לְקַמּוֹ, -
80 שֶׁהַדְּבִיקוֹת בַּהֲקַב"ה, בְּנַפְשׁוֹ
81 שֶׁל יְהוּדִי, עַל יְדֵי קִיּוֹם
82 מִצּוֹת מְעֻשִׂיּוֹת, הִיא דְּבִיקוֹת
83 כּוֹז שְׂאוּמָרִים עֲלֶיהָ "קִדְשֵׁנוּ
84 בְּמִצּוֹתַיִם", שׁוֹה, לְמַשֵּׁל,
85 כְּמוֹ כִּשְׂמֻקָּדִים אִשָּׁה לְהַתְּאָחַד אֶתָּה בִּיחוד גָּמוּר - כֵּךְ הוּא יַחֲדוּ
86 שֶׁל יְהוּדִי עִם הַקַּב"ה עַל יְדֵי קִיּוֹם מִצּוֹת. יַחֲדוּ זֶה אֵינוֹ נַעֲשֶׂה בְּכוֹחוֹ

ליקוטי אמרים

ולא שדביקות המחשבה ושכל האדם בו ית' היא מצד עצמה למעלה מדביקו' קיום המצות מעשיו' בפועל ממש כמ"ש לקמן אלא מפני שזוהו ג"כ רצונו ית'

ולא שדביקות המחשבה ושכל האדם בו ית' היא מצד עצמה למעלה מדביקו' קיום המצות מעשיו' בפועל ממש כמ"ש לקמן אלא מפני שזוהו ג"כ רצונו ית' כמו כשמקדשים אשה להתאחד אתה ביחוד גמור - כך הוא יחודו של יהודי עם הקב"ה על ידי קיום מצוות. יחוד זה אינו נעשה בכוחו

1 הבאה, כאמור, בנתינת כוח מהקב"ה. אך העדיפות בכוונת המצוות
 2 לגבי קיומן בלי כוונה, מתבטאת (לא בעצם הדביקות, כי אם)
 3 בהארת הרצון העליון (שכן, כמו במעשה המצוות, כך גם בכוונת
 4 המצוות, קיים רצונו של הקב"ה) - ההארה של הרצון העליון
 5 המאירה (בדביקות של)
 6 כוונת המצוות, היא למעלה

7 בהרבה מאשר הארת הרצון
 8 העליון המאירה בקיום
 9 המצוות כשלעצמו (בלי
 10 כוונה). עליונות זו דומה
 11 לעליונות הנשמה על הגוף.
 12 אלא מפני שזהו גם כן
 13 רצונו ותכונתו לדבקה - עם
 14 הקב"ה, כשכל ומחשבה
 15 וכוונת המצוות מעשיות
 16 וכוונת קריאת שמע
 17 ותפלה ושאר פרבות, -
 18 נמשכת, הרי, גם בכוונה זו,
 19 הארה מהרצון העליון -
 20 והארת רצון העליון הזה
 21 המאירה ומלמדת כוונה
 22 זו, היא גדולה לאין קץ
 23 למעלה מעלה מהארת
 24 רצון העליון המאירה
 25 ומלמדת בקיום המצוות
 26 עצמן - שהוא מקיים
 27 במעשה ובדבור בלי
 28 כוונה, - והעליונות
 29 שבהארת הרצון העליון
 30 שב"כוונה", לגבי ההארה

31 שבמעשה בלבד, היא: כגדל מעלת אור הנשמה על הגוף, שהוא
 32 בלי ומלבוש הנשמה, כמו גוף המצוה עצמה שהוא בלי
 33 ומלבוש לכוונתה. - לכן, מרמז מעשה המצוה - לגוף, והכוונה
 34 - לנשמה, ואומרים ש"מצוה בלא כוונה היא כגוף בלא נשמה".
 35 ואף שפשתיהן, כמצוה וכוונתה, מלבש רצון אחד - הרצון
 36 העליון, פשוט בתכלית הפשיטות, בלי שום שנוי ורבויה חס
 37 ושלום, - ואם כן לא שיר, הרי, לומר שבכך ישנו יותר או פחות
 38 מהרצון העליון, ומיחד - הרצון, במהותו ועצמותו ותכונתו
 39 בתכלית היחוד - אה"על-פיהן ההארה - וההתגלות בנפש,
 40 אינה שונה בכחינת צמצום והתפשטות. - שביחס לקיום המצוה,
 41 ההארה היא בצמצום, ואינה מתבטאת באופן גלוי בדביקות נפש
 42 האדם בהקב"ה. ואילו בכוונת המצוות, ההארה היא בהתפשטות
 43 ובהתגלות יתר, בדביקות מחשבתו ושכלו אתו יתברך. הגהה
 44 (בהגהה הבאה, מסביר רבנו הזקן, שבשורש, בספירות העליונות,
 45 כוונת המצוות היא במדרגת "אור", ואילו גוף המצוות - בבחינת

ליקוטי אמרים

לדבקה בשכל ומחשבה וכוונת המצוות מעשיו' וכוונת'
 ק"ש ותפלה ושאר ברכות והארת רצון העליון הזה
 המאירה ומלובשת בכוונה זו היא גדולה לאין קץ
 למעלה מעלה מהארת רצון העליון המאירה ומלובשת
 בקיום המצוות עצמן כמעשה ובדבור בלי כוונה כגדל
 מעלת אור הנשמה על הגוף שהוא כלי ומלבוש
 הנשמה כמו גוף המצוה עצמה שהוא כלי ומלבוש
 לכוונתה ואף שבשתייהן במצוה וכוונתה מלובש
 רצון אחד פשוט בתכלית הפשיטות בלי שום שינוי
 וריבוי ח"ו ומיוחד במהותו ועצמותו ית' בתכלית
 היחוד אף על פי כן ההארה אינה שונה בבחינת

הגה"ה

(וכמ"ש בע"ה שכונת המצוות
 ותלמוד תורה היא במדרגת אור
 וגוף המצוות הן מדרגות ובה'
 כלים שהם בחי' צמצום שעי'
 צמצום האור נתהוו הכלים כידוע
 ל"ה):

וק"ש ותפלה וברכת המזון ושאר ברכות. וכוונת המצוות
 לדבקה בו ית' שהיא כנשמה לגוף נחלקת ג"כ לשתי
 מדרגות כמו שתי מדרגות הנשמה שהן בגוף החומרי
 שהן חי ומדבר.

46 "כלים". שכן, בספירות ישנם הרי אורות וכלים, האור הוא פשוט
 47 ובלי גבול לגבי הכלי, שהוא כבר מוגדר בגדר של חכמה או חסד
 48 וכדומה. כדי להיות בגדר חכמה וחסד וכו' - יש צורך בענין
 49 הצמצום. הרי, ש"אור" הוא בבחינת התפשטות, ו"כלי" בבחינת
 50 צמצום. כך גם ביחס לכוונת
 51 המצוות ולגוף המצוות -
 52 וכך מוסבר בהגדה: * (ויכמו
 53 שכתוב פעם תיים, שכוונת
 54 המצוות ותלמוד תורה
 55 היא כמדרגת אור, וגוף
 56 המצוות הן מדרגות
 57 וכוונות כלים, שהם
 58 בחינת צמצום, שעל ידי
 59 צמצום האור נתהוו
 60 הכלים, כידוע לידעי
 61 ת"י): - חכמה נסתרה, כך
 62 גם ההבדל בין כוונת
 63 המצוות לבין גוף המצוות,
 64 ביחס לצמצום והתפשטות).
 65 על כל פנים, למדנו שכשם
 66 שאינה דומה החיות
 67 שבדומם וצומח לחיות שבחי'
 68 ובמדבר, כך אינה דומה
 69 הארת הרצון העליון
 70 המאירה בגוף המצוה,
 71 להארת הרצון העליון
 72 המאירה בכוונת המצוה.
 73 עתה נלמד שכשם שבמשל
 74 ישנם ארבעה סוגים: דומם,
 75 צומח, חי ומדבר, וארבעה
 76 סוגים אלה מחולקים לשני חלקים כלליים: (א) דומם וצומח (ב) חי
 77 ומדבר - כך גם בנמשל של מצוות וכוונת המצוות - כדלהלן:
 78 ונחלקת - מצוות וכוונת המצוות, גם כן לארבע מדרגות, כי גוף
 79 המצוות עצמן ממש - הן שתי מדרגות, שהן מצוות מעשיות
 80 ממש - שלא על ידי דיבור, שהרי הדיבור רק נחשב כמעשה,
 81 ומצוות התלויות - בקיומן, בדבור ומחשבה, כמו תלמוד תורה
 82 וקריאת שמע ותפלה וברכת המזון - שמן התורה, ושאר
 83 פרבות; - שמדברנן, שתי מדרגות אלו במצוות - מעשה מחד,
 84 ודיבור ומחשבה מאידך - הן שתייהן בסוג של גוף המצוות; וכוונת
 85 המצוות לדבקה בו ותכונה, - על ידי קיום המצוות, שהיא -
 86 הכוונה, כנשמה לגוף, - של המצוה, נחלקת גם כן לשתי
 87 מדרגות, כמו שתי מדרגות הנשמה שהן בגוף החומרי, שהן:
 88 חי ומדבר. - כך גם בכוונת המצוות, ישנה כוונה שהיא, למשל,
 89 כנשמה של בעל חי, וישנה כוונה עליונה יותר, שהיא כנשמה של
 90 מדבר שהוא בר"שכל - וכפי שיתבאר להלן:

יש לקרוא בכל יום ויום מן ר"ח ניסן עד י"ב בו דבר יום ביומו מ"ב נשיאים. וביום י"ג זאת הנוכת המזבח. ואחר שקרא הפרשה של אותו יום, יאמר יהיה רצון, של אחר הנשיאים, וגם כהנים ולוים אומרים אותו:

יום שלישי, ר"ח ניסן

וַיְהִי בַיּוֹם בְּלוֹת מִשֶׁה לְהִקִּים אֶת־הַמִּשְׁפָּן וַיִּמְשַׁח אֹתוֹ וַיִּקְדַּשׁ אֹתוֹ וְאֶת־כָּל־כְּלָיו וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־כָּל־כְּלָיו וַיִּמְשְׁחֵם וַיִּקְדַּשׁ אֹתָם: וַיִּקְרִיבוּ נְשִׂאֵי יִשְׂרָאֵל רֹאשֵׁי בֵּית אֲבֹתָם הֵם נְשִׂאֵי הַמִּפְּתָת הֵם הָעֹמְדִים עַל־הַפְּקָדִים: וַיָּבִיאוּ אֶת־קַרְבָּנָם לִפְנֵי יְהוָה שְׁש־עֶגְלֹת צֶבַע וּשְׁנֵי עֹשֶׂר בָּקָר עֶגְלָה עַל־שְׁנֵי הַנְּשָׂאִים וְשׂוֹר לְאֶחָד וַיִּקְרִיבוּ אוֹתָם לִפְנֵי הַמִּשְׁפָּן: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: קַח מֵאֹתָם וְהָיוּ לְעֹבֵד אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד וְנִתְּתָה אוֹתָם אֶל־הַלְוִיִּם אִישׁ כְּפִי עֲבֹדָתוֹ: וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־הָעֶגְלֹת וְאֶת־הַבָּקָר וַיִּתֵּן אוֹתָם אֶל־הַלְוִיִּם: אֵת | שְׁתֵּי הָעֶגְלֹת וְאֵת אַרְבַּעַת הַבָּקָר נָתַן לִבְנֵי גֵרְשׁוֹן כְּפִי עֲבֹדָתָם: וְאֵת | אַרְבַּע הָעֶגְלֹת וְאֵת שְׁמֹנֶת הַבָּקָר נָתַן לִבְנֵי מְרָרִי כְּפִי עֲבֹדָתָם בִּיד אֵיתָמָר בִּן־אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן: וּלְבְנֵי קָהָת לֹא נָתַן כִּי־עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ עֲלֵהֶם בַּפֶּתַח יִשְׂרָאֵל: וַיִּקְרִיבוּ הַנְּשָׂאִים אֶת־הַמִּזְבֵּחַ: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה נְשִׂאֵי אֶחָד לַיּוֹם וַיִּקְרִיבוּ הַנְּשָׂאִים אֶת־קַרְבָּנָם לְחֻנְכַּת הַמִּזְבֵּחַ: וַיְהִי הַמִּקְרִיב בַּיּוֹם הַרְּאִשׁוֹן אֶת־קַרְבָּנוֹ נְחֹשֶׁן בֶּן־עַמִּינָדָב לְמִטֵּה יְהוּדָה: וַקְּרָבָנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מְלֵאִים סֶלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה: כַּף אַחַת עֶשְׂרֵה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת: כַּף אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה: שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת: וְלִזְבַּח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֲתוּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קַרְבָּן נְחֹשֶׁן בֶּן־עַמִּינָדָב:

יום רביעי, ב' ניסן

בַּיּוֹם הַשְּׁנִי הַקְּרִיב נִתְּנָאֵל בֶּן־צוּעָר נְשִׂאֵי יִשְׁשַׁכָּר: הַקְּרִיב אֶת־קַרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מְלֵאִים סֶלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה: כַּף אַחַת עֶשְׂרֵה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת: כַּף אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כְּבָשִׂאֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה: שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת: וְלִזְבַּח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֲתוּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קַרְבָּן נִתְּנָאֵל בֶּן־צוּעָר:

יהי רצון שאומרים אחר אמירת הנשיאים בניסן:

יהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי, שתאיר היום בחסדך הגדול על נשמתין קדישין דמתחדשין בצפריים ומצפצפין ומשבחין ומצלאין על עמא קדישא ישראל. רבוננו של עולם, תכנים ותעיל הנד ציפרי קדישי לאתר קדישא דאיתמר עליה עין לא ראתה אלהים וילתד. יהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי, שבאם אני עבדך משכמ

ליום שלישי ר"ח ניסן ליום רביעי ב' ניסן

יהודה יששכר

שקראתי בתורתך פְּרִשָׁה שֶׁל הַנְּשִׂאִים הַיּוֹם אֲנִי יְאִירוֹ נָא עָלַי כֹּל נְצוּצֵי קַדִּישִׁין וְכָל הָאוֹרוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת הַבְּלוּלוֹת בְּקִדְשֵׁי זֶה הַשְּׁכֵמָה לְהַבִּין וְלְהַשְׁכִּיל בְּתוֹרַתְךָ וּבִירְאָתְךָ לְעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ כֹּל יְמֵי חַיֵּי אֲנִי וְרַעִי וְרַעִי זְרַעִי מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם אָמֵן:

יום חמישי ג' ניסן

ביום השלישי נשיא לבני זבולן אליאב בן-חלון: קרבנו קערת-כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם | מלאים סלת בלולה בשמן למנחה: כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת: פר אחד בן-בקר איל אחד כבש-אחד בן-שנתו לעלה: שעיר-עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים חמשה כבשים בני-שנה חמשה זה קרבן אליאב בן-חלון:

יום שישי, ד' ניסן

ביום הרביעי נשיא לבני ראובן אליצור בן-שדיאור: קרבנו קערת-כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם | מלאים סלת בלולה בשמן למנחה: כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת: פר אחד בן-בקר איל אחד כבש-אחד בן-שנתו לעלה: שעיר-עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים חמשה כבשים בני-שנה חמשה זה קרבן אליצור בן-שדיאור:

שבת קודש, ה' ניסן

ביום החמישי נשיא לבני שמעון שלמיאל בן-צורישדי: קרבנו קערת-כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם | מלאים סלת בלולה בשמן למנחה: כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת: פר אחד בן-בקר איל אחד כבש-אחד בן-שנתו לעלה: שעיר-עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים חמשה כבשים בני-שנה חמשה זה קרבן שלמיאל בן-צורישדי:

יהי רצון שאומרים אחר אמירת הנשיאים בניסן:

יהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי, שתאיר היום בחסדך הגדול על נשמתין קדישין דמתחדשין בצפרים ומצפצפין ומשבחין ומצללין על עמא קדישא ישראל. רבוננו של עולם, תכנים ותעיל הנך ציפרי קדישי לאתר קדישא דאיתמר עליה עין לא ראתה אלהים וילתך. יהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי, שבאם אני עבדך משכמ

ליום שבת קודש ה' ניסן
שמעון

ליום שישי ד' ניסן
ראובן

ליום חמישי ג' ניסן
זבולן

שקראתי בתורתך פְּרָשָׁה של הנשיא היום אָזי וְאִירוּ נָא עָלַי כָּל נְצוּצֵי קְדִישֵׁינִי וְכָל הָאוּרוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת הַכְּלוּלוֹת בְּקִדְשֵׁיךָ זֶה הַשְּׂכֵמָה לְהַבִּין וְלְהַשְׁכִּיל בְּתוֹרֶתְךָ וּבִירְאֶתְךָ לְעִשׂוֹת רְצוֹנְךָ כָּל יְמֵי חַיֵּי אֲנִי וְרַעִי וְרַעִי מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם אָמֵן:

יום ראשון

יום ששי

כח אדר א

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: ויקהל, ששי.

תהלים: קלה־קלט.

תניא: וגם המקורבים . . . דשבת.

בקריאת שמע שעל המטה: "רבוננו של עולם, הריני מוחל", וכן "למנצח גו' ב'בוא" – אין אומרים בשבת יום טוב, אבל צריך לומר בשאר ימים שאין אומרים בהם תחנון. בסיים הג' פרשיות אומרים תבת "אמת". יעלו חסידים – פעם אחת, הנה משתו – ג' פעמים, יברכך – ג' פעמים. בתקון חצות אין אומרים "למנצח גו' ב'בוא" בימים שאין אומרים בהם תחנון.

יום ראשון

כח אדר שני

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: תזריע, פרשה ראשונה עם פירש"י.

תהלים: קלה־קלט.

תניא: ועולם . . . 104 אלקות ממש.

"הרחמן" הברית מילה – אומרים.

(משיחה בסעודת ברית מילה): בברית מילה אומרים כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה ולחופה ולמעשים טובים. ונוהגים אצלנו, אז מען גיט דמי קדימה אז דער אינגעל זאל לערנען – (ונתן כ"ק אדמו"ר שליט"א סכום מסוים באמרו): – דאָס איז פאר דער ישיבה.

(משיחה בסעודת ברית מילה): בברית מילה אומרים, "כשם שנכנס לברית, כן יכנס לתורה ולחפה ולמעשים טובים". ונוהגים אצלנו, שנותנים דמי קדימה שהילד ילמד (ונתן כבוד קדשת אדמו"ר שליט"א אדמו"ר מהוריי"צ נשמתו ע"ן) סכום מסוים באמרו): זה עבור הישיבה.

יום שני

שבת

כט אדר א, פרשת שקלים

ה'תש"ג

הפטורה: ויכרת יהודע גו', ומוסיפים פסוק ראשון ואחרון של הפטורה מחר חדש. מברכים ראש חדש אדר שני, אמירת כל התהלים בהשכמה, יום התועדות.

שיעורים. חומש: ויקהל, שביעי עם פירש"י.

תהלים: קמ"קמד.

תניא: פרק לג. עוד . . . באמונה זו.

באמירת לחיים יש שתי נוסחאות:

(א) לחיים טובים ולשלום, וטעם הברכה – להיות כי בשתיית היין הנזכרת בפעם הראשונה בתורה היו תוצאות לא טובים – ויחל נח גו', ועץ הדעת – גפן הי', ולכן מברכים שיין זה יהי לחיים טובים.

(ב) הרב המגיד ממעזריטש הי' עונה לחיים ולברכה. פעם בהתועדות שהי' נוכח רבינו הזקן, ענה רבינו הזקן: לחיים ולברכה. אחרי ההתועדות שוחחו החסידים בטעם נוסח זה, ששמעוהו אז פעם הראשונה. אחד החסידים אמר, אשר להיות כי נכנס יין יצא סוד, ובעבודה הוא התגלות המדות, לכן זקוקים לברכה. והנוסח הוא "לחיים ולברכה" – אותיות לב-רכה. הצ"צ אמר ע"ז: דאָס קען זאָגען א חסיד, וואָס האָט געדאווענט און געטאָן אין עבודה דרייסיג יאהר.

באמירת "לחיים" יש שתי נוסחאות: (א) "לחיים טובים ולשלום", וטעם הברכה – להיות כי בשתיית היין הנזכרת בפעם הראשונה בתורה היו תוצאות לא טובים – ויחל נח גו', ועץ הדעת גפן הי', ולכן מברכים שיין זה יהיה לחיים טובים.

(ב) הרב המגיד ממעזריטש היה עונה "לחיים ולברכה". פעם בהתועדות שהיה נוכח רבינו הזקן, ענה רבינו הזקן: "לחיים ולברכה". אחרי ההתועדות שוחחו החסידים בטעם נוסח זה, ששמעוהו

יום רביעי

יום רביעי

ב ניסן

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: תזריע, רביעי עם פירש"י.
תהלים: י"ז.
תניא: והנה שכר . . . 106 קדם ה'.

הלולא של כבוד קדשת אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב]. נסתלק אור ליום א, ב ניסן שנת תר"ף ברוס טוב, ושם מנוחתו כבוד.

מאמר הראשון אשר אמרו ברבים, אחרי הסתלקות אביו: ביום השני דחג הסכות תרמ"ג, ומתחיל "כתר יתנו לך כו". מאמר - ברבים - האחרון בהיותו בעלמא דין - בסעודת פורים תר"ף, ומתחיל "ראשית גוים צמלק גו קץ שם לחשך".

יום חמישי

יום חמישי

ג ניסן

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: תזריע, חמישי עם פירש"י.
תהלים: יח-כב.
תניא: והיינו אפילו . . . 106 כמ"ש לקמן.

משעורי אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב]: בכל יום פרשה חמש עם פרוש רש"י. אמירת תנ"ך בעל פה: פרק אחד מתורה, וכן מנביאים, וכן מכתובים. פרק אחד משניות. שעור גמרא לעיוני - ב' דפים לשבוע, שעור למגיס - ג' דפים ליום. שעור בירושלמי. גם שעור - לא בכל יום - בפוסקים. במשך השנה היה מסים כל המדרש רבה: לזה בסדרות הארכות ופורע בקצרות.

יום שישי

יום שישי

ד ניסן

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: תזריע, ששי עם פירש"י.
תהלים: כג-כח.
תניא: וכשעוסק . . . כמ"ש בזהר.

עבודת בעלי עסקים מתחלקת לשני סעיפים עקרים:

(א) העבודה עם עצמו. בעת עסקו ממש בשעה הפנויה, בישבו בחנות וכדומה, ילמד משנה משניות, פרק תנאי, ויהיה לו איזה דברי תורה, כמו חמש משניות תהלים תנאי, שיהיה בקי בהם בעל פה, למען שיוכל לחזור עליהם בהלכו ברחוב, בשוק וכדומה.

(ב) העבודה עם זולתו. בעת הדבור בעניני עסק, יסבב הדבור לספר איזה ספור תכני, ולמצא עלה וסבה לעורר על דבר למוד וכיוצא בזה.

שבת קודש

שבת

ה ניסן

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: תזריע, שביעי עם פירש"י.
תהלים: כט-לד.
תניא: פרק מ. אך . . . נה באריכות.

ברצ'ה דברכת המזון אומרים "בעל הישועות" - בית דגושה, "ובצל הנחמות" - בית רפויה.

אדני אבי זקני מורי ורבי [מהר"ש] אמר במאמר רבותינו זכרונם לברכה "לא מקומו של אדם מכבודו, אלא אדם מכבד את מקומו", כבוד יש בו שני פרושים: לשון כבדא, כמאמר רבותינו זכרונם לברכה "כבד לב פרעה - נעשה לבו ככבד", ולשון כבוד, גלוי אור מקיף נעלה. וזהו "לא מקומו של אדם מכבודו", כלומר מקורו, אלא "אדם מכבד את מקומו", שנתן לו כח ועז להאיר את מקומו באור תורה ועבודה. כשם דבירידת הנשמה בגוף "משביעים אותו תהא צדיק", דשבועה זו הוא ענין השבע בכחות נעלים שתוכל להשלים פונת ירידתה, הנה כן הוא בכל אדם ואדם במקום שהוא.

מתו אחיו מחמת מילה

יום ראשון כ"ח אדר ה'תשע"ג

ראשון ומת, שני ומת, שלישי הביאתו לפני. ראיתו שהוא אדום, אמרתו לה המתיני לו עד שיבלע בו דמו, המתינה לו עד שנבלע בו דמו ומלה אותו וחייה, והיו קורין אותו נתן הבבלי על שמי". מכאן שגם בחזקה שמתו אחיו מחמת מילה אין מבטלים את מילת השלישי לגמרי, אלא ממתנין לו עד שיבריא. ולמרות שמשמעות דברי הגמרא "שלישי לא תמול" היא שלעולם לא תמול – יש לפרש שהגמרא מדברת אם יש חזקה גמורה שמתו אחיו מחמת מילה – לרבי לאחר פעמיים, ולרשב"ג לאחר שלשה פעמים – אבל ר' נתן הכריע שהחזקה היא בפעמיים רק מחמת ספק נפשות' וכיון שאין זו חזקה גמורה אלא קביעה מצד הספק, סמך ר' נתן על אומדן דעתו למולו שכשיבריא. וגם פסק הרמב"ם כאן הוא לאחר ששני אחים מתו מחמת מילה שאז אין למול את השלישי מספק, אבל כשמתו שלשה אחים מחמת מילה, שיש כאן חזקה גמורה לכולי-עלמא – גם הרמב"ם יודה שאין למולו לעולם (כתב סופר, יו"ד, סי' קיח).

הלכות מילה פרק א, הלכה יח: אשה שְמָלָה בְּנָה רֵאשׁוֹן וּמַת מִחַמַּת הַמִּילָה שֶׁהַבְּשִׂילָה אֶת בָּחוּ, וְכֵן מָלָה אֶת הַשְּׁנִי וּמַת בֶּן מִחַמַּת הַמִּילָה, בֵּין מַבְעֵל וְהוּא, בֵּין מַבְעֵל אַחֵר - הָרִי זֶה לֹא תִּמּוֹל אֶת הַשְּׁלִישִׁי בְּזַמְנוֹ, אֲלָא מִמְתִּינִין לוֹ עַד שֶׁיִּגְדֵּל מְעַט וְיִתְחַזַּק בָּחוּ נַחֲלָקוּ תְנָאִים (יבמות סד, ב) בכמה תינוקות שמתו נוצרת החזקה של מיתה מחמת מילה: לדעת רבי, בשנים נוצרה החזקה ולכן "שלישי לא תמול". ורשב"ג אומר: "שלישי תמול, רביעי לא תמול". ונפסקה הלכה כרבי "דספק נפשות הוא וספק נפשות להקל" (יר"ף שם).

והנה, מדברי הגמרא "שלישי לא תמול" משמע שאין למול כלל את האח השלישי שמתו אחיו מחמת מילה. ואם כן, צריך להבין: מניין למד הרמב"ם ש"לא ימול את השלישי בזמנו אלא ממתנין לו עד שישגדל ויתחזק כוחו"?

ומבאר ה'נודע ביהודה' (מהר"ת, יו"ד, סי' קסה):

מקורו של הרמב"ם הוא מסיפור הגמרא (שבת קלד, א): "א"ר נתן פעם אחת הלכתי לכרכי הים ובאת אשה לפני שמלה בנה

הידור מצוה לאחר קיום המצוה

יום שני כ"ט אדר ה'תשע"ג

זה דברי הרמב"ם אמורים במל את בנו ולא באדם המל את עצמו. וה'בית הלוי' (ח"ב סי' מז) מבאר: 'הידור מצוה' הוא בעת קיום המצוה עצמה, אך מי שכבר קיים את המצוה, ההידור לבד לא יועיל לו, וכגון מי שנטל לולב ואחר כך נודמן לו לולב יפה יותר, לא יועיל לו שיטול את הלולב היפה כדי לקיים את המצוה בהידור שהרי כבר קיים את עיקר המצוה, וכן לאחר שסיים את עיקר המילה אין תועלת ב'הידור מצוה' שבהסרת הציצין שאינם מעכבים. ולדעת הטור שביום חול חוזר להסיר את הציצין שאינם מעכבים, יש לבאר שמצות מילה אינה נפסקת לאחר מעשה החיתוך אלא נמשכת ומתקיימת בכל רגע ורגע שהאדם מהול, כמו שנאמר 'והיתה בריתי בבשרכם לברית עולם', ולכן אפשר לקיים את ההידור גם לאחר זמן, שהרי באותו זמן נמשך גם קיום עיקר מצות המילה.

הלכות מילה פרק ב, הלכה ד: בְּלִזְמַן שְׁעוֹסֵק בְּמִילָה - חוֹזֵר בֵּין עַל צִיצִין מְעַכְבִּין, בֵּין עַל צִיצִין שְׂאִינָן מְעַכְבִּין. פֶּרֶשׁ - עַל צִיצִין מְעַכְבִּין, חוֹזֵר; עַל צִיצִין שְׂאִינָן מְעַכְבִּין, אֵינוֹ חוֹזֵר. מקור הדברים בגמרא (שבת קלג, ב) ונחלקו ראשונים בדבר. הטור (יו"ד סי' רסד) מפרש שמדובר במילה בשבת, ורק עיקר מעשה המילה דוחה שבת, אך הציצין שאינם מעכבים והסרתם הוא הידור, אין ההידור דוחה את השבת ומשסיים את החיתוך הראשון אסור לו לשוב ולחונקם, אך ביום חול חוזר גם על ציצין שאינם מעכבים, להידור המצוה. ואילו לשיטת הרמב"ם גם ביום חול אינו חוזר על הציצין שאינם מעכבים, אם לא הסירם בחיתוך הראשון. וצריך ביאור: מדוע לא ישוב ויקיים את המצוה בהידור? ויש שביארו: אדם רשאי לחבול בעצמו כדי לקיים מצות מילה בהידור, אך האב אינו רשאי לחבול בכנו במה שאינו מעיקר המצוה שהרי אסור לחבול בחברו (חתם סופר שבת שם). ולפי

קדיש דרבנן אחרי לימוד

יום שלישי א' ניסן ה'תשע"ג

אומרים קדיש בסיום הלימוד! ולכן משער שאין אלו דברי הרמב"ם אלא תלמיד טועה כתב אותם (לדעת הרמב"ם). וכעין זה כתב הגר"ב פרנקל (בהגהותיו לשרע או"ח סי' נד ס"ג) בהתבסס על המובא בדפוס קדמון של הש"ס (שנת ש"ח) שהפירוש על פרק 'שנו חכמים' אינו של הרמב"ם. ואכן, פרק זה הוא ברייתא ולא משנה, ופירוש הרמב"ם הוא על המשניות. אמנם להלכה כתבו ה'מגן אברהם' (או"ח שם סק"ג) ואדמו"ר הזקן (שם ס"ד) בשם 'ליקוטי הפרדס', שאמירת קדיש היא רק בסיום פסוק או אגדה שהיא דרשת הפסוק "אבל לא בסיום

סדר התפילות - קדיש דרבנן: בְּלִ עֲשֶׂה מִיִּשְׂרָאֵל או יתְּרִי שְׁהִיוּ עוֹסְקִין בְּתַלְמוּד תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פִּה, וְאִפְלוּ בְּמַדְרָשׁוֹת או בְּהַנְדוּת - בְּשֶׁחֵן מִסְּמִי, אוֹמְרֵי אַחֵר מְעַמְד קִדְיִשׁ. כתב הרמב"ם בפירוש המשניות (בסיום מסכת אבות) שהמשנה "רבי חנניא בן עקשיא" הנאמרת בסיום כל פרק במסכת אבות "אינו מן הבריתא, אלא סיום נאה הוא ונהגו העם לאמרו בסיום הפרקים, לפי שאין אומרים קדיש על המשנה אלא על האגדה". והקשה ה'באר שבע' (סוטה טז, א): הרי גם דברי רבי חנניא בן עקשיא הם במשנה (בסוף מסכת מכות)? ועוד: הדברים הם בסתירה למשמעות דבריו כאן שבסיום כל לימוד בתורה שבעל פה

וה'משנה ברורה' (שם סי' נה, סק"ב) הביא בשם אחרונים (פרי מגדים, דרך החיים) שאם לא היו עשרה בעת הלימוד נכון שיאמרו העשרה מזמור או שלשה פסוקים או אגדת חז"ל. ומוסיף ה'קצות השלחן' (סי' ט"ז, בדה"ש סק"ז) שהקורא את הפסוקים או את האגדה יקרא בקול רם "כדי שישמעו כל העשרה ויתקדש ה' בלימוד".

התורה שבע"פ שאינה דרשת הפסוק, ולכן נוהגין לומר אחר פרקי אבות אגדת רבי חנניא בן עקשיא...".
 וכתב הט"ז (ארו"ח סי' טט סק"ד): אף שאין אומרים קדיש בפחות מעשרה, אם בעת הלימוד לא היו עשרה ותיכף לאחר הלימוד הזדמנו עשרה יכול הלומד לומר קדיש. אך ה'מגן אברהם' (שם, סק"ד) סובר שאם לא היו עשרה בעת הלימוד עצמו אין לומר קדיש.

יום רביעי ב' ניסן ה'תשע"ג

טיפול בחולה גוי בשבת

הכיבוי הוא בגדר 'מלאכה שאינה צריכה לגופה', שהרי אין צורך בעצם הכיבוי אלא רק להרחיק את המטרה, וזו הותרה משום צער הרבים (שמירת שבת כהלכתה לב, הערה קעה*).
 חידוש נוסף העלו הפוסקים לפי יסוד זה: ההלכה קובעת, כי אין לעבור על מלאכה דאורייתא אלא עבור הצלת נפש של יהודי, ורק במלאכה דרבנן הותרו עבור כולם. מה יעשה אפוא רופא יהודי, העובד במשמרת שבת בבית רפואה, כאשר על פי אמנת הרופאים עליו לטפל בכל חולה, ואפילו גוי.
 לפי האמור, היו שרצו להתיר במקרה זה לעשות אפילו מלאכות מהתורה, זאת מכיון שמטרתו אינה בעצם ריפוי החולה, אלא רק כדי למנוע פעולת ענישה נגדו. אם כן, הרי זה בגדר 'מלאכה שאינה צריכה לגופה', שאיסורה רק מדרבנן, ולצורך חולה גוי היא הותרה (ציץ אליעזר ח, טו).

הלכות שבת פרק א, הלכה ז: כָּל הַעוֹשֶׂה מְלָאכָה בְּשַׁבָּת - אֵף עַל פִּי שְׂאֵינוֹ צָרִיךְ לְגוֹפֵה הַמְּלָאכָה, חַיֵּב עָלָיָהּ
 דין 'מלאכה שאינה צריכה לגופה' שנוי במחלוקת תנאים: לדעה אחת איסורה מן התורה, ובהתאם לכך העובר בשוגג חייב חטאת, ולדעה שניה איסורה נקבע רק מדרבנן. אף להלכה נחלקו הדעות: הרמב"ם פסק "חייב עליה", ורבים חולקים ופוסקים שאיסורה רק מדרבנן. וכך ההלכה (שוע"ר א"ח רעה, א).
 לשאלה זו השלכות רבות, בנוגע למקרים שבהם הותר לעשות מלאכה מדרבנן, וכגון: משום צער הרבים. מכאן למד הגרש"ז אורבך לענין חדר שמאושפזים בו מספר חולים שאין בהם סכנה, והאור הדולק בו מפריע למנוחתם, שמותר לכבותו (אם אי אפשר להוציא את הנר או להעביר את החולים). כי

יום חמישי ג' ניסן ה'תשע"ג

השהיית תבשיל לשבת

ונחלקו הפוסקים מתי אין חשש להגברת האש: לדעת הרי"ף והרמב"ם, רק כאשר התבשיל נתבשל כל צורכו ותוספת בישול תפגום בטעמו ("מצטמק ורע לו"). אבל אם תוספת הבישול רצויה אסור להשהותו על האש, כיוון שעדיין יש לאדם מניע להיטיב את האש.
 ואילו לדעת הגאונים ובעלי התוספות, אם ניתן לאכול את התבשיל בשעת הדחק ("כמאכל בן דרוסאי"), אין חשש שמא יבואו להיטיב את האש.
 למעשה נהגו בקהילות ישראל שמתור להשהות מערב שבת תבשילים שראויים לאכילה בשעת הדחק אבל לכתחילה ראוי לחוש לדעת המחמירים. וכדי לצאת ידי דעתם, יש להשהות על האש על ידי פעולה כנגד האש. בזמן חז"ל היה זה על ידי גריפת הגחלים מחוץ לכירה או קטימת הגחלים (כיסויים באפר למעט את חומם) וכיום עושים זאת באמצעות כיסוי האש בפח (ולכתחילה טוב לכסות גם את כפתורי הגז) או בהנחת הקדירה על פלטה.

הלכות שבת פרק ג, הלכות ג-ד: תַּבְשִׁיל שְׁלֵא בְּשַׁל כָּל צָרְכוֹ, וְחָמִין שְׁלֵא הוּחַמוּ כָּל צָרְכָן, או תַּבְשִׁיל שֶׁבְּשַׁל כָּל צָרְכוֹ וְכָל זְמַן שֶׁמִּצְטָמָק הוּא יָפֵה לוֹ - אֵין מְשַׁחֲיִין אוֹתוֹ עַל גְּבֵי הָאֵשׁ בְּשַׁבָּת, אֵף עַל פִּי שֶׁהֵנַח מִבְּעוֹד יוֹם; גְּזֵרָה, שֶׁמֵּא יִתְהַה בְּגַחְלִים כְּדִי לְהַשְׁלִים בְּשׁוּלוֹ... לְפִיכָּה, אִם גְּרַף הָאֵשׁ, או שֶׁבִּסָּה אֵשׁ הַכִּירָה בְּאִפְרָא ... הָרִי זֶה מְתֵר לְשָׁהוֹת עָלָיָהּ; שֶׁתֵּרִי הַסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִזֶּה הַתַּבְשִׁיל, וְאֵין גּוֹזְרִין שֶׁמֵּא יִתְהַה בְּאֵשׁ.
 בבישול בכירה שבתחתיתה גחלים לוחשות חששו חכמים שמא יתהה בגחלים כדי לזרוז את הבישול. וכן כיום שמבשלים על אש הגז או על ידי גופי חימום חשמליים יש חשש שמא ירצו להגביר את האש, ואף אם האש או גוף החימום מכוונים על החום הגבוה ביותר ואין אפשרות להגביר עוד את האש, אסור להשהות עליהם תבשילים לא מבושלים, מפני שחכמים לא חילקו בגזירתם. ועוד שיש לחשוש שמא יפחיתו את החום ואחר כך יגבירו.
 אך כאשר התבשיל מוכן לאכילה ולא קיים חשש שמא יבואו להגביר את האש, מותר להשהותו על האש.

(שלחן ערוך ארו"ח סי' רנג טע' א.ג.ש"ע אדה"ו שם טע' ד.ס)

יום שישי ד' ניסן ה'תשע"ג

'בנין' בשבת בדברי מאכל

לאור הלכה זו דנו פוסקים האם הקפאת מים וכן יצירת צורות ממאכלים (כגון יצירת גוש מסלט ביצים) בשבת אסורים משום בונה מחמת קיבוץ החלקים זה לזה.

הלכות שבת פרק ז, הלכה ו: וְאִם גָּבְנוּ וְעָשְׂהוּ גְבִינָה, חַיֵּב מְשׁוּם בּוֹנֵה - שֶׁכָּל הַמְקַבֵּץ חֶלֶק אֶל חֶלֶק וְדָבָק הַכֹּל עַד שֶׁעָשׂוּ גוֹף אֶחָד, הָרִי זֶה דוֹמֵה לְבִנְיָן.

לצורה.

ועל עיקר הדין שמגבן חייב משום בונה הקשה המהרש"ם מברעזאן (דעת תורה אר"ח סי' שכא סי"ט): הרי חיבור שני חלקי כלי לא נאסר משום בונה כי 'אין בנין בכלים', ואיך יהא דין המאכל חמור מדין הכלי ויהא בו איסור בונה?

ולכן כתב שהאיסור הוא דווקא במגבן, מאחר שיוצר דבר חדש מתחילתו ובכגון דא יש איסור בונה גם בכלים, אך כשמחבר שני חלקים הקיימים מכבר אין לאסור כשם שבאופן כזה אין איסור בנין בכלים. ולכן מותר ליצור צורות ממאכלים קיימים כי אין בזה יצירת דבר חדש.

ועוד: איסור בנין הוא כשמדביק לבנים זו לזו באמצעות טיט, אך במניח לבנים זו על גבי זו ללא טיט אין איסור מהתורה. ואם כן גם במאכלים אסור לגבן כי החלקים נדבקים זה לזה בחוזק אך מותר לקבץ חלקי מאכל שאינם נצמדים זה לזה בחוזק.

והנה, להלן (פ"ח ה"ו) כתב הרמב"ם שאסור לקבץ תאנים רבות יחד לגוף אחד משום מעמר. ולכאורה, מדוע לא ייאסר אף משום בונה כמו המגבן גבינה?

ויתכן ליישב לפי דברי ה'פני יהושע' (ביצה יב, א) שרק המגבן כדי להצניע לימים רבים אסור, אך לאכול מיד מותר כי יסוד האיסור הוא משום בונה ו'הבונה על מנת לסתור' אינו חייב. ולפי זה יש לומר שהרמב"ם כאן מדבר על המגבן לזמן רב שכן דרך עשיית הגבינה, ולכן אסור משום בונה, ובתאנים מדובר שעושה לזמן קצר ולכן נאסר משום מעמר ולא משום בונה. ולפי זה מותר להקפיא מים לצורך אותו היום (שבת הלו ו, כט).

וה'מגן אברהם' (או"ח סי' שמ סק"ז) כתב שהמגבן חייב משום בונה רק כשמטכוון ליצור צורה מסוימת וזה הדמיון לבנין, אך בקיבוץ החלקים ללא כוונה ליצור מיוחדת אינו חייב משום בונה ולכן בתאנים כתב הרמב"ם שחייב משום מעמר ולא משום בונה וגם לפי זה אין בהקפאת מים משום בונה אם אינו מתכוון

ספר שעל חודי דפיו יש אותיות

שבת קודש ה' ניסן ה'תשע"ג

קריבה' אינו 'מחוסר מעשה', כך אף שבפתיחת הספר הריחיק את האותיות זו מזו, עדיין הן נחשבות קרובות זו לזו ואין כאן מחיקה, ובעת הסגירה אין כאן כתיבה כי "כיון שהאותיות הן כתובות כבר אלא שמחוסרין קריבה בעלמא ... הרי הן כמקורבים ועומדים ואינו עושה כלום בקריבה זו" (שו"ע אדה"ז שם ס"ד).

וה'אבני נזר' (או"ח סי' ר"ח) כתב שיש לחלק בין שתי ההלכות: הכותב אות אחת בטבריה ואות אחת בציפורי, שתי האותיות כתובות כבר ואין כאן אלא חסרון קריבה שאינה נחשבת מעשה אבל הסוגר ספר פתוח שאותיות כתובות בחודי דפיו אין זה רק 'מחוסר קריבה', כי קודם הסגירה לא היתה צורת אות בשלמות והסגירה נחשבת ככתיבת כל האות.

אבל ה'צמח צדק' (חידושים על הש"ס, שבת פ"ב מ"ד) כתב כי כיון שפעולת הקירוב אינה נחשבת מעשה, אין הברדל בין מקרב שתי אותיות שעל ידן נשלמת המילה או שמקרב שני רישומים שעל ידם נשלמת האות, ובשני המקרים לא נעשתה פעולת כתיבה.

הלכות שבת פרק יא, הלכה יב: **כָּתַב עָלָיו אוֹת אַחַת בְּמַדְיָהּ זוּ, וְהִלֵּךְ פְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, וְכָתַב אוֹת שְׁנֵיהֶם בְּמַדְיָהּ אַחֶרֶת בְּמַגְלָה אַחֶרֶת - חַיִּב; שְׁבִימֵן שְׁמַקְרָבָן, נִחְיִין זֶה עִם זֶה, וְאֵינָן מְחַפְּרִין מַעֲשֵׂה לְקַרְיָתָן.**

בגמרא (שבת קד, ב) מבואר שהכותב בשני דפי פנקס ואינו יכול לקרב את האותיות אלא אם כן יחתוך את הקלף המפסיק ביניהן – פטור, כי מאחר והוא 'מחוסר מעשה', כי אם לא יחתוך את הקלף אין האותיות נהגות זו עם זו, אין זו כתיבה, אבל הכותב אות אחת על שפת לוח בטבריה ואות אחרת בציפורי - חייב, כי "אתה יכול לקרבן שלא במעשה, אלא קריבה בעלמא" (רש"י שם ד"ה מחוסר).

ומכאן למדו הרמ"א (שו"ת סי' ק"ט) והט"ז (או"ח סי' ש"מ ס"ק ב) שמותר לפתוח ולסגור ספר שעל חודי דפיו כתובות אותיות, ואין בפתיחתן משום מוחק ובסגירתן משום כותב, כי כשם שהכותב אות אחת בעיר זו ואות שניה בעיר אחרת חייב כי אף שהאותיות רחוקות זו מזו הרי הן נחשבות כקרובות כי 'מחוסר

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום - כ"ח אדר-ה' ניסן ה'תשע"ג

יום ראשון כ"ח אדר ה'תשע"ג

הלכות ברכות

פרקי

1
2
3
4 א. ברכות אחרות ודברים אחרים הרבה שאין בהן פתיחה
5 [בברור] ולא תתימה [בברור], תקנו חכמים דרך שבח
6 והודיה להקדוש ברוך הוא, כמו ברכות התפלה שפבר
7 כתבנו; והם אלו: הבונה בית חדש, והקונה גלים חדשים
8 בין יש לו פיוצא בהן בין אין לו - מברך: 'ברוך אתה ה'
9 אלהינו מלך העולם, שהחנינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה.'
10 ב. וכן הוואה את חברו לאחר שלשים יום, מברך
11 'שהחנינו'; ואם ראהו לאחר שנים עשר חדש, מברך: 'ברוך
12 אתה ה' אלהינו מלך העולם, מחיה המתים'. הוואה פרי
13 המתחדש משנה לשנה, בתחלת ראיתו מברך 'שהחנינו'.
14 ג. שמע שמועה טובה, מברך: 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך
15 העולם, הטוב והמטיב'; שמע שמועה רעה, מברך: 'ברוך
16 דין האמת'. ותיב אדם לברך על הרעה בטובת נפש בדרך
17 שמברך על הטובה בשמחה - שגאמר: 'ואהבת את ה'
18 אלהיך, בכל לבבך ויכל נפשך ובכל מאדך', ובכלל אהבה
19 זו היתה שגאמר בה, שאפלו בעת שיצר לו, יודה וישבח
20 בשמחה.
21 ד. הגיעה אליו טובה, או ששמע שמועה טובה - אף על
22 פי שהדברים מראין, שטובה זו תגרום לו רעה - מברך
23 'הטוב והמטיב'; וכן אם נגיעה אליו רעה, או ששמע
24 שמועה רעה - אף על פי שהדברים מראין, שרעה זו גורמת
25 לו טובה - מברך 'דין האמת'; שאין מברכין על העתיד
26 להיות, אלא על מה שארע עתה.
27 ה. ירדו גשמים רבים - אם יש לו שדה, מברך 'שהחנינו';
28 ואם היתה שלו ושל אחרים, מברך 'הטוב והמטיב'. ואם
29 אין לו שדה, מברך: 'מודים אנחנו לך ה' אלהינו, על כל
30 טפה וטפה שהורדת לנו; ואלו פיננו מלא שירה פים,
31 ולשוננו רנה כהמון גלילי, ושתותינו שבח כמרחבי הרקיע,
32 ועינינו מאירות כשמש וכירח, וידינו פרושות כנשרי שמים,
33 ורגלינו קלות כאילות - אין אנו מספיקין להודות לך ה'
34 אלהינו, ולברך את שמך מלפנו, אפלו על אחת מאלף אלפי
35 אלפים ורב רבבי רכבות פעמים הטובות שעשית עמנו ועם
36 אבותינו מלפנים - ממצרים גאלתנו ה' אלהינו, מבית
37 עבדים פדיתנו, ברעב ונתנו, ובשבע כלכלתנו, ומחרב
38 הצלתנו, ומדבר מלטתנו, ומחלאים רעים רבים דליתנו
39 מלכנו; ועד הנה עזרנו ורחמנו ה' אלהינו, ולא עזבונו
40 תסדיך. על כן, אברים שפלגת בנו, ורוח וגשמה שפחת
41 באפנו, ולשון אשר שמת בתוך פינו - הן הם ברנה יודו

42 לך, ויברכו את שמך, מלפנו. ברוך אתה ה', רב ההודיות
43 אל התשבחות'.
44 ו. מאימתי מברכין על הגשמים? משירבו המים על הארץ,
45 ויעלו אכעבועות מן המטר על פני המים, וילכו
46 האכעבועות זה לקראת זה.
47 ז. אמרו לו: 'מת אבי וירשתו' - אם יש עמו אחין - מברך
48 בתחלה 'דין האמת', ואחר כך 'הטוב והמטיב'; ואם אין
49 עמו אחים, מברך 'שהחנינו'. קצבו של דבר - שכל טובה
50 שהיא לו ולאחרים, מברך 'הטוב והמטיב'; וטובה שהיא
51 לו לבדו, מברך 'שהחנינו'.
52 ח. ארבעה צריכין להודות - חולה שנתרפא, וחיוב שיצא
53 מבית האסורים, ויורדי הים כשיעלו, והולכי דרכים
54 כשיגיעו לישוב; וצריכין להודות בפני עשרה, וישנים מהם
55 חכמים, שגאמר: 'וירוממוהו בקהל עם, ובמושב זקנים
56 והללוהו'. וכיצד מודה? עומד ביניהן ומברך: 'ברוך אתה
57 ה' אלהינו מלך העולם, הגומל לחיים טובות, שגמלני כל
58 טוב; וכל השומעין אומרים: 'שגמלך טוב, הוא וגמלך,
59 סלה'.
60 ט. הוואה מקום שנעשו בו נסים לישראל, כגון ים סוף
61 ומעברות הירדן [שעברו בו ישראל בימי יהושע] - מברך:
62 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, שעשה נסים לאבותינו
63 במקום הזה; וכן כל מקום שנעשה בו נס לרבים. אבל
64 מקום שנעשה בו נס ליחיד - אותו היחיד וכן בנו
65 מברך כשיראה אותו המקום: 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך
66 העולם, שעשה לי נס במקום הזה, או: 'שעשה נס לאבי
67 במקום הזה'. הוואה גב אריות [שהושלך בו דניאל], וכבשן
68 האש [שהושלכו בו חנניה מישאל ועזריה] - מברך: 'ברוך
69 אתה ה' אלהינו מלך העולם, שעשה נס לצדיקים במקום
70 הזה'. הוואה מקום שעובדין בו עבודה זרה - מברך: 'ברוך
71 אתה ה' אלהינו מלך העולם, שנתן ארץ אפים לעובדי
72 רצונו'. מקום שנעקרה ממנו עבודה זרה - אם בארץ ישראל
73 הוא - מברך: 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, שעקר
74 עבודה זרה מארצנו; ואם בחוצה לארץ הוא - מברך:
75 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, שעקר עבודה זרה מן
76 המקום הזה; ואומר בשתיקה: 'כשם שעקרת מן המקום
77 הזה, כך תעקר מכל המקומות, ותשיב לב עובדיהן
78 לעבדך'.
79 י. הוואה פתי ישראל בישוכן - מברך: 'ברוך אתה ה'
80 אלהינו מלך העולם, מציב גבול אלמנה; בחרבנן - מברך:
81 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, דין האמת'. הוואה
82 קברי ישראל - מברך: 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם,
83 אשר יצר אתכם בדין, וזן אתכם בדין, וכלכל אתכם בדין,
84 והחיה אתכם בדין, והמית אתכם בדין, והוא עתיד להקים

1 יז. וצריך לברך ברכה זו מעמד; שפל המברך על החדש
 2 בזמנו, כאלו הקביל פני שכינה. ואם לא ברך עליו בליזה
 3 הראשון - יש לו לברך עליו עד ששה עשר יום בחדש, עד
 4 שתמלא פגמיתו [יתמלא עיגולה].
 5 יח. הרוצה את החמה ביום תקופת ניסן של תחלת המחזור
 6 של שמונה ועשרים, שהתקופה בתחלת ליל רביעי -
 7 כשרוצה אותה ביום רביעי בבקר, מברך 'עושה בראשית'.
 8 וכן כשתחזור הלכנה לתחלת מזל טלה בתחלת החדש, ולא
 9 תהיה נוטה לא לצפון ולא לדרום; וכן כשיחזורו כל כוכב
 10 וכוכב מתמשת הכוכבים הנשארים לתחלת מזל טלה, ולא
 11 יהיה נוטה לא לצפון ולא לדרום; וכן בכל עת שיראה מזל
 12 טלה עולה מקצה המזרח - על כל אחד מאלו, מברך 'עושה
 13 בראשית'.
 14 יט. הרוצה בתי אמות העולם בישובך, אומר: 'בית גאים,
 15 ישח ה'"; בתרבנך, אומר: 'אל נקמות, ה', אל נקמות,
 16 הופיע'. וכן אם ראה קברי אמות העולם, אומר: 'בושה
 17 אמכם מאד, חפרה יולדתכם'.
 18 כ. הנכנס למרחץ - אומר: 'יהי רצון מלפניך ה' אלהי,
 19 שתכניסני לשלום, ותוציאני לשלום; ותצילני מזה ומפיצא
 20 בזה, לעתיד לבוא. וכשיצא מן המרחץ, אומר: 'מודה אני
 21 לפניך ה' אלהי, שהצלתני מן האור'.
 22 כא. הנכנס להקיז דם - אומר: 'יהי רצון מלפניך ה' אלהי,
 23 שיהא עסק זה לי לרפואה, פי רופא של חנם אפה';
 24 וכשיצא, אומר: 'ברוך רופא חולים'.
 25 כב. ההולך למד את גרנו [למדוד כמות פירותיו] - אומר:
 26 'יהי רצון מלפניך ה' אלהי, שתשלח ברכה במעשה ידי;
 27 התחיל למד, אומר: 'ברוך השולח ברכה בפרי הזה'
 28 [ערימה]. מדד ואחר כך בקש רחמים, הרי זו תפלת שוא;
 29 וכל הצועק לשעבר, הרי זו תפלת שוא.
 30 כג. הנכנס לבית המדרש - אומר: 'יהי רצון מלפניך ה'
 31 אלהי, שלא אפשל בדבר הלכה, שלא אמר על טמא טהור,
 32 ועל טהור טמא, על מטר אסור, ועל אסור מטר; ואל אפשל
 33 בדבר הלכה, וישמחו בי חברי [על כשלוני]; ואל יכשלו
 34 חברי, ואשמח בהם'.
 35 כד. וביציאתו מבית המדרש, אומר: 'מודה אני לפניך ה'
 36 אלהי, ששמרת חלקי מיושבי בית המדרש, ולא שמת חלקי
 37 מיושבי קרנות; שאני משפים, והם משפמיני - אני משפים
 38 לדברי תורה, והם משפמיני לדברים בטלים; אני צמל, והם
 39 צמלין - אני צמל ומקבל שכר, והם צמלין ואינן מקבלין
 40 שכר; אני רץ, והם רצים - אני רץ לחיי העולם הבא, והם
 41 רציני לבאר שחת'.
 42 כה. הנכנס לברך - אומר: 'יהי רצון מלפניך ה' אלהי,
 43 שתכניסני לברך זה לשלום; ואם נכנס בשלום - אומר:
 44 'מודה אני לפניך ה' אלהי, שהכניסני לשלום. וכשיבקש
 45 לצאת - אומר: 'יהי רצון מלפניך ה' אלהי, שתוציאני
 46 מברך זה לשלום; יצא בשלום - אומר: 'מודה אני לפניך

1 אתכם לחיי העולם הבא בדין; ברוך אתה ה', מחיה
 2 המתים'.
 3 יא. הרוצה שש מאות אלף בני אדם כאחד - אם גוים הן
 4 - אומר: 'בושה אמכם מאד, חפרה יולדתכם; הנה אחרית
 5 גוים, מדבר ציה וערכה'; ואם ישראל הן, ובארץ ישראל
 6 - מברך: 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, חכם הרזים'.
 7 הרוצה מתכמי אמות העולם - אומר: 'ברוך אתה ה'
 8 אלהינו מלך העולם, שנתן מתקמתו לבשר ודם; חכמי
 9 ישראל, מברך: 'שנתן מתקמתו ליראיו; מלכי אמות
 10 העולם, מברך: 'שנתן מכבודו לבשר ודם; מלכי ישראל,
 11 מברך: 'שנתן מכבודו ליראיו'.
 12 יב. הרוצה את הפושי, ואת המשנין בצורת פניהן או
 13 באבריהן - מברך: 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם,
 14 משנה הבריות. הרוצה סומה, או קטע [בידיו או ברגליו],
 15 ומפי שחין, ובתקנין [מלאים בהרות], וכיצא בהן - מברך:
 16 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, דיין האמת; ואם נולדו
 17 בן ממעי אמן, מברך: 'משנה הבריות. הרוצה פיל וקוף
 18 [קפוף [מיו 109]], מברך: 'ברוך משנה הבריות'.
 19 יג. הרוצה בריות טובות ומתקנות ביותר, ואילנות טובות
 20 - מברך: 'שפכה לו בעולמו'. היוצא לשדות ולגנות בימי
 21 ניסן, וראה אילנות פורחות ונצנים [פורחים] עולים - מברך:
 22 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, שלא חסר בעולמו
 23 פלים, וברא בו בריות טובות נאות, כדי [להתנאות]
 24 [ליהנות] בהן בני אדם'.
 25 יד. על הרוחות שגשבו בעזף [בסערה], ועל הברקים, ועל
 26 הרעמים, ועל קול ההברה [רעש] שתשמע בארץ כמו רחים
 27 גדולים, ועל האור שבאורי שיראו כאלו הן כוכבים נופלים
 28 ורצים ממקום למקום, או כמו כוכבים שיש להן זנב - על
 29 כל אחד מאלו - מברך: 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם,
 30 שכחו מלא עולם; ואם רצה - מברך: 'ברוך אתה ה'
 31 אלהינו מלך העולם, עושה בראשית'.
 32 טו. על ההרים, ועל הגבעות, על המדברות, ועל הימים,
 33 ועל הנהרות - אם ראה אחד מהן אחר שלשים יום -
 34 מברך: 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, עושה
 35 בראשית. הרוצה את היס הגדול [ואקינוס] משלשים יום
 36 לשלשים יום או יותר - מברך: 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך
 37 העולם, העושה את היס הגדול'.
 38 טז. הרוצה קשת בענן - מברך: 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך
 39 העולם, וזכר הברית, נאמן בבריתו, וקיים במאמרו'. הרוצה
 40 לכנה בחדושה - מברך: 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך
 41 העולם, אשר במאמרו ברא שחקים, וברוח פיו כל צבאם,
 42 חק וזמן נתן להם שלא ישנו את תפקידתם, ששים ושמתים
 43 לעשות רצון קוניהם, פועלי אמת שפעלתם אמת; וללכנה
 44 אמר שתתחדש, להיות עטרת תפארת לעמוסי בטן, שהם
 45 עתידין להתחדש כמותה, ולפאר ליוצרים על כבוד מלכותו;
 46 ברוך אתה ה', מחדש חדשים'.

47 בספכה, ולא ברך תחלה - חוזר ומברך אחר שנתעטף, 'אשר
48 קדשנו במצוותיו וצוננו להתעטף בציצית'; וכן מברך אחר
49 שלבש תפלין, 'להניח תפלין', ואחר שישב בספכה, 'לישב
50 בספכה'. וכן כל פיוצא בזה.
51 ו. אכל אם שחט בלא ברכה, אינו חוזר אחר שחיטה
52 ומברך: 'אשר קדשנו במצוותיו וצוננו על השחיטה'; וכן
53 אם פסה הדם בלא ברכה, או הפריש תרומה ומעשרות, או
54 שטבל, ולא ברך - אינו חוזר ומברך אחר עשייה. וכן כל
55 פיוצא בזה.
56 ז. אין לך מצוה שמברכין אחר עשייתה לעולם, אלא טבילת
57 הגר בלבד - שאינו יכול לומר 'אשר קדשנו במצוותיו
58 וצוננו', ועדין לא נתקדש ולא נצטנה, עד שיטבל; לפיכך,
59 אחר שטיבל, מברך על הטבילה, מפני שהיה דחוי מעקרו
60 [מלפני הטבילה], ולא היה ראוי לברכה.
61 ח. כל מצוה שעשייתה היא גמר חיובה, מברך בשעת
62 עשייתה; וכל מצוה שיש אחר עשייתה צווי אחר, אינו מברך
63 אלא בשעה שעושה הצווי האחרון. כיצד? העושה סכה,
64 או לולב, או שופר, או ציצית, או תפלין, או מזוזה - אינו
65 מברך בשעת עשייה 'אשר קדשנו במצוותיו וצוננו לעשות
66 סכה', או 'לולב', או 'לכתב תפלין'; מפני שיש אחר עשייתן
67 צווי אחר. ואימתי מברך? בשעה שישב בספכה, או כשינענע
68 הלולב, או כשישמע קול השופר, או כשיתעטף בציצית,
69 ובשעת לבישת תפלין, ובשעת קביעת מזוזה. אכל אם עשה
70 מעקה - מברך בשעת עשייה: 'אשר קדשנו במצוותיו וצוננו
71 לעשות מעקה'; וכן כל פיוצא בזה.
72 ט. כל מצוה שהיא מזמן לזמן, כגון שופר וסכה ולולב
73 ומקרא מגילה וגר חנכה, וכן כל מצוה שהיא קנין לו, כגון
74 ציצית ותפלין ומזוזה ומעקה, וכן מצוה שאינה תדירה
75 ואינה מצויה בכל עת, שהרי היא דומה למצוה שהיא מזמן
76 לזמן, כגון מילת בנו ופדיון הבן - מברך עליה בשעת
77 עשייה 'שהחיינו'. ואם לא ברך על סכה ולולב וכיוצא בהן
78 'שהחיינו' בשעת עשייה, מברך עליהן 'שהחיינו' בשעה
79 שייצא ידי חובתו בהן; וכן כל פיוצא בהן.
80 י. אחד העושה מצוה לעצמו, ואחד העושה אותה לאחרים
81 - מברך קדם עשייתה, 'אשר קדשנו במצוותיו וצוננו
82 לעשות'; אכל אינו מברך 'שהחיינו', אלא על מצוה שעשה
83 לעצמו. היו לפניו מצוות הרבה, אינו מברך 'אשר קדשנו
84 במצוותיו וצוננו על המצוות' - אלא מברך על כל אחת
85 ואחת בפני עצמה.
86 יא. כל העושה מצוה, בין שהיתה חובה עליו בין שאינה
87 - אם עשה אותה לעצמו, מברך 'לעשות'; עשה אותה
88 לאחרים, מברך 'על העשייה'.
89 יב. כיצד? לבש תפלין, מברך 'להניח תפלין'; נתעטף
90 בציצית, מברך 'להתעטף בציצית'; ישב בספכה, מברך
91 'לישב בספכה'. וכן הוא מברך 'להדליק נר של שבת',
92 'ולגמור את הלל'. וכן אם קבע מזוזה לביתו, מברך 'לקבע
93 מזוזה'. עשה מעקה לגגו, מברך 'אשר קדשנו במצוותיו

1 ה' אלהי, שהוצאתני מפרך זה לשלום; וכשם שהוצאתני
2 בשלום, כך תוליקני לשלום, ותסמכני לשלום, ותצעידני
3 לשלום, ותצילני מפך כל אויב ואורב בדרך'.
4 כו. קללו של דבר: לעולם יצעק אדם על העתיד לבוא,
5 ויבקש רחמים; ויתן הודיה על שעבר, ויודה וישבח כפי
6 כחו. וכל המרבה להודות את ה' וילשבו תמיד, הרי זה
7 משבח.

פרק יא

9 א. כל הברכות פלן - פותח בהם ב'ברוך', וחותם בהם
10 ב'ברוך'; חוץ מברכה אחרונה של קריית שמע, וברכה
11 הסמוכה לחברתה, וברכת הפרות והדומה לה, וברכת עשית
12 המצוות. ואלו הברכות שאמרנו שהן דרך שבח והודיה -
13 יש מהן שהיא פותח ב'ברוך', ואינו חותם, ויש מהן שהיא
14 חותם ב'ברוך', ואינו פותח, אלא [חוזן מ] מעט מברכות
15 המצוות [שפותחים וגם חותמים בברוך], כגון ברכת ספר
16 תורה, וכגון רואה קברי ישראל - מאלו שהן דרך שבח
17 והודיה. אכל שאר ברכות המצוות פלן - פותח בהן
18 ב'ברוך', ואינו חותם.
19 ב. יש מצות עשה שאדם חייב להשתדל ולרדף עד שיעשה
20 אותה, כגון תפלין וסכה ולולב ושופר; ואלו הן הנקראין
21 'חובה', לפי שאדם חייב על כל פנים לעשותן. ויש מצוות
22 שאינן חובה אלא דומין לרשות, כגון מזוזה ומעקה [לגג]
23 - שאין אדם חייב לשכן בבית החייב במזוזה, כדי שיעשה
24 מזוזה, אלא אם רצה לשכן כל ימיו באהל או בספינה,
25 ישוב; וכן אינו חייב לבנות בית, כדי לעשות מעקה. וכל
26 מצות עשה שבין אדם להקדוש ברוך הוא, בין מצוה שהיא
27 חובה, בין מצוה שאינה חובה - מברך עליה קדם לעשייתה.
28 ג. וכן כל המצוות שהן מדברי סופרים - בין מצוות שהן
29 חובה מדבריהם [מדבנו], כגון מקרא מגילה והדלקת נר
30 שבת והדלקת נר חנכה, בין מצוות שאינן חובה, כגון ערוב
31 [חצירות; תבשילין] ונטילת ידים - מברך על הכל קדם
32 לעשייתן, 'אשר קדשנו במצוותיו וצוננו לעשות'. והיכן
33 צונו? בתורה, שפתיב בה: 'אשר יאמרו לך - תעשה'.
34 נמצא ענין הדברים והצען, כך הוא - אשר קדשנו
35 במצוותיו, שצוה בהן לשמע מאלו שצונו, להדליק נר של
36 חנכה, או לקרות את המגילה; וכן שאר כל המצוות
37 שמדברי סופרים.
38 ד. ולמה אין מברכין על נטילת ידים באחרונה [מים
39 אחרונים]? מפני שלא חייבו בדרך זה אלא מפני הסכנה,
40 ודברים שהן משום סכנה, אין מברכין על עשייתן. הא למה
41 זה דומה? למי שסגן את המים ואחר כך שתה בליה, מפני
42 סכנת עלוקה [תולעת מים מוסכות], שאינו מברך 'וצונו לסגן
43 את המים'; וכן כל פיוצא בזה.
44 ה. העושה מצוה, ולא ברך - אם מצוה שעדין עשייתה
45 קיימת, מברך אחר עשייה; ואם דבר שעבר הוא, אינו מברך.
46 כיצד? הרי שנתעטף בציצית, או שלבש תפלין, או שישב

45 וְצִוּנוּ לַעֲשׂוֹת מַעֲקָה; הַפְּרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת לְעַצְמוֹ,
 46 מִבְּרֶךְ 'לְהַפְּרִישׁ'; מִלְּאֵת בְּנוֹ, מִבְּרֶךְ 'לְמוֹל אֶת הַבֶּן'; שְׁחַט
 47 פֶּסַח וּחֲגִיגָתוֹ, מִבְּרֶךְ 'לְשַׁחֵט'.
 48 י.ג. אָבָל אִם קָבַע מְזוּזָה לְאַחֲרִים, מִבְּרֶךְ 'עַל קְבִיעַת
 49 מְזוּזָה'; עֲשֵׂה לָהֶן מַעֲקָה, מִבְּרֶךְ 'עַל עֲשִׂית מַעֲקָה'; הַפְּרִישׁ
 50 לָהֶם תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת, מִבְּרֶךְ 'עַל הַפְּרִשְׁת תְּרוּמָה'; מִלְּאֵת
 51 בֶּן חֲבֵרוֹ, מִבְּרֶךְ 'עַל הַמִּילָה'. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּאֵלוֹ.
 52 יד. עֲשֵׂה הַמְצָנָה לוֹ וְלְאַחֲרִים כְּאַחַד - אִם הִיתָה מְצָנָה
 53 שְׂאִינָה חוֹבָה, מִבְּרֶךְ 'עַל הַעֲשִׂיָה'; לְפִיכֶף הוּא מִבְּרֶךְ 'עַל
 54 מְצוֹת עֲרוּב'. הִיתָה חוֹבָה וְנִתְפָּוּן לְהוֹצִיא עַצְמוֹ מִיַּד חוֹבָה,
 55 וְלְהוֹצִיא אַחֲרִים - מִבְּרֶךְ 'לַעֲשׂוֹת'; לְפִיכֶף הוּא מִבְּרֶךְ
 56 'לְשִׁמְעַע קוֹל שׁוֹפָר'.
 57 טו. נָטַל אֶת הַלּוּלָב - מִבְּרֶךְ 'עַל נְטִילַת לּוּלָב'; שֶׁבִּינָן
 58 שֶׁהִגְבִּיהוּ, יֵצֵא יָדֵי חוֹבָתוֹ. אָבָל אִם בְּרֶךְ קָדָם שִׁטַּל - מִבְּרֶךְ
 59 'לְטַל לּוּלָב', כְּמוֹ 'לִישֵׁב בְּסִפְהָ'. וּמִכַּאֵן אִתָּה לְמוֹ, שֶׁהִמְבְּרֶךְ
 60 אַחֵר שֶׁעֲשָׂה, מִבְּרֶךְ 'עַל הַעֲשִׂיָה'. אָבָל נְטִילַת יָדַיִם
 61 וּשְׁחִיטָה, הוּאִיל וְיִכְדְּרֵי הַרְשׁוּת הֵן - אֲפֹלוּ שְׁחַט לְעַצְמוֹ -
 62 מִבְּרֶךְ 'עַל הַשְּׁחִיטָה' וְעַל פְּסוּי הַדָּם, וְעַל נְטִילַת יָדַיִם'.
 63 וְכֵן הוּא מִבְּרֶךְ 'עַל בַּעוֹר חֲמִיץ', בֵּין שֶׁבֶדֶק לְעַצְמוֹ בֵּין
 64 שֶׁבֶדֶק לְאַחֲרִים - שֶׁמַּעַת שֶׁגָּמַר בְּלָבוֹ לְבַטֵּל, נַעֲשֵׂת מְצוֹת
 65 הַבַּעוֹר קָדָם שִׁבְדֶּק, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר בְּמִקְוָמוֹ.
 66 טז. כָּל דְּבָר שֶׁהוּא מְנַהֵג - אֵף עַל פִּי שֶׁמְנַהֵג בְּבִיאִים הוּא,
 67 כְּגוֹן נְטִילַת עֲרֵבָה בְּשִׁבְעֵי שֵׁל חֵג, וְאִין צְרִיף לֹאמַר מְנַהֵג
 68 חֲכָמִים, כְּגוֹן קְרִיאַת הַהֲלָל בְּרָאשֵׁי חֲדָשִׁים וּבְחֵלוֹ שֵׁל מוֹעֵד
 69 שֵׁל פֶּסַח - אִין מִבְּרֶכֶן עֲלָיו. וְכֵן כָּל דְּבָר שִׁיסְתַּפֵּק לָךְ אִם
 70 טְעוֹן בְּרֶכָה אִם לֹא, עוֹשִׂין אוֹתוֹ בְּלֹא בְּרֶכָה. וְלַעוֹלָם יִזְהַר
 71 אָדָם מִבְּרֶכָה שְׂאִינָה צְרִיכָה, וְיִרְבֶּה בְּפִרְכּוֹת הַצְּרִיכוֹת; וְכֵן
 72 דָּוָד אָמַר: "בְּכָל יוֹם אֲבָרְכֶךָ".
 73 בְּרִיף רְחֻמָּא דְסִיעוּן
 74 **הַלְכוֹת מִילָה**
 75 מְצוֹת עֲשֵׂה אַחַת, וְהִיא לְמוֹל אֶת הַזְּכָרִים בְּיוֹם הַשְּׂמִינִי.
 76 וּבִבְאוֹר מְצָנָה זוֹ - בְּפָרְקִים אֵלוֹ.
 77 **פָּרָק א**
 78 א. מִילָה - מְצוֹת עֲשֵׂה שְׁחִיבִין עֲלֶיהָ פֶּרַת, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְעָרַל
 79 זָכָר, אֲשֶׁר לֹא יְמוֹל אֶת בְּשָׂרוֹ עָרְלָתוֹ - וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַזֹּאת
 80 מֵעַמְמִיקָה". וּמְצָנָה עַל הָאָב לְמוֹל אֶת בְּנוֹ, וְעַל הָרֵב [הַאֲדוּן]
 81 לְמוֹל אֶת כָּל עֶבְדָיו [הַכּוֹנְעֵנִים] "יְלִיד בֵּית, וּמִקְנֵת כֶּסֶף".
 82 עֶבֶר הָאָב אוֹ הָאָדוֹן וְלֹא מִלְּאֵת אוֹתוֹ, בְּטַל מְצוֹת עֲשֵׂה; וְאִינוּ
 83 חֲטִיב פֶּרַת, שְׂאִין הַפֶּרַת תְּלוּי אֵלָא בְּעָרַל עַצְמוֹ. וּבֵית דִּין
 84 מְצוּיִן לְמוֹל אוֹתוֹ הַבֵּן אוֹ הָעֶבֶד, בְּזַמְנוֹ; וְלֹא יִנְחוּ עָרַל, לֹא
 85 בְּיִשְׂרָאֵל, וְלֹא בְּעַבְדֵיהֶן.
 86 ב. אִין מְלִין בְּנוֹ שֵׁל אָדָם שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ, אֵלָא אִם בֵּן עֶבֶר
 87 וְנִמְנָע לְמוֹלוֹ, שְׂבִית דִּין מְלִין אוֹתוֹ עַל פֶּרְחוֹ. וְנַעֲלָם מִבֵּית
 88 דִּין, וְלֹא מְלוּ אוֹתוֹ - כְּשִׁיגְדֵל, הוּא חֲטִיב לְמוֹל אֶת עַצְמוֹ;

וְכָל יוֹם יוֹם שִׁיעֵבַר עֲלָיו מְשִׁיגְדֵל וְלֹא יְמוֹל אֶת עַצְמוֹ, הָרִי
 הוּא מְבַטֵּל מְצוֹת עֲשֵׂה; אָבָל אִינוּ חֲטִיב פֶּרַת, עַד שִׁימּוֹת
 הוּא עָרַל, בְּמִזְיָד.
 ג. אֶחָד עֶבֶד שֶׁנּוֹלַד בְּרִשׁוֹת יִשְׂרָאֵל, וְאֶחָד עֶבֶד הַנִּלְקַח מִן
 הַגּוֹיִם - הַכֹּל, חֲטִיב הָרֵב לְמוֹלָן; אֵלָא שִׁי לִיד בֵּית, נְמוֹל
 לְשִׁמּוֹנָה; וּמִקְנֵת כֶּסֶף, נְמוֹל בְּיוֹם שֶׁנִּלְקַח - אֲפֹלוּ לְקַחוּ
 בְּיוֹם שֶׁנּוֹלַד, נְמוֹל בְּיוֹמוֹ.
 ד. יֵשׁ מִקְנֵת כֶּסֶף [עַבְד שֶׁנִּקְנָה] שֶׁנְמוֹל לְשִׁמּוֹנָה, וְיֵשׁ יְלִיד
 בֵּית [שֶׁנּוֹלַד לְשִׁפְחוֹת] שֶׁנְמוֹל בְּיוֹם שֶׁנּוֹלַד. בְּיָצֵד? לְקַח
 שֶׁפָּחָה וְלְקַח עֶבְרָה עִמָּה וְיִלְדָה, הָרִי זֶה נְמוֹל לְשִׁמּוֹנָה; וְאֵף
 עַל פִּי שֶׁלְקַח הָעֶבֶר בְּפָנָי עַצְמוֹ, וְהָרִי הָעֶבֶר עַצְמוֹ מִקְנֵת
 כֶּסֶף - הוּאִיל וְקָנָה אָמוֹ קָדָם שֶׁתֵּלַד, נְמוֹל לְשִׁמּוֹנָה.
 ה. לְקַח שֶׁפָּחָה לְעַבְרִיָּה [קָנָה רַק הַעוֹבְרִים שֶׁתּוֹלִיד], אוֹ
 שֶׁלְקַח שֶׁפָּחָה עַל מְנַת שְׂלֵא לְהִטְבִּילָה לְשֵׁם עֶבְדוּת [שֶׁנִּתְקַבַּל
 עַל עַצְמָה מְצוּת כְּאִשָּׁה] - אֵף עַל פִּי שֶׁנּוֹלַד בְּרִשׁוֹתוֹ, נְמוֹל
 בְּיוֹם שֶׁנּוֹלַד; שֶׁהָרִי הַנּוֹלַד הַזֶּה, כְּאֵלוֹ הוּא מִקְנֵת כֶּסֶף לְבָדוֹ,
 וְכֵאלוֹ הַיּוֹם קָנָהוּ, שְׂאִין אָמוֹ בְּכָלֵל שֶׁפָּחוּת [שֶׁל] יִשְׂרָאֵל,
 כְּדִי שִׁיְהִיָּה הַבֵּן יְלִיד בֵּית. וְאִם טְבָלָה אָמוֹ [לְשֵׁם עַבְדוּת]
 אַחֵר שֶׁיִּלְדָה, הָרִי זֶה נְמוֹל לְשִׁמּוֹנָה.
 ו. לְקַח עֶבֶד גְּדוֹל מִן הַגּוֹיִם, וְלֹא רָצָה הָעֶבֶד לְמוֹל -
 מְגַלְגְּלִין עִמּוֹ [מִשְׁכַּנְעִים אוֹתוֹ] כָּל שְׁנַיִם עֶשֶׂר חֹדֶשׁ; יִתֵּר עַל
 כֶּן, אִסּוּר לְקַיְמוֹ כְּשֶׁהוּא עָרַל, אֵלָא חוֹזֵר וּמוֹכְרוֹ לְגוֹיִם. וְאִם
 הִתְנַהֵג עֲלָיו מִתְחַלְלָה, וְהוּא אֲצֵל רַבּוֹ הַגּוֹי, שְׂלֵא יְמוֹל אוֹתוֹ
 - מִתֵּר לְקַיְמוֹ וְהוּא עָרַל; וּבְלָבֵד שִׁיְקַבֵּל עֲלָיו שְׂבַע מְצוֹת
 שֶׁנֶּאֱמָרוּ בְּנֵי נֹחַ, וְיִהְיֶה כְּגַר תּוֹשָׁב [כְּגוֹי שְׁקִיבֵל ד' מְצוּוֹת];
 אָבָל אִם לֹא קָבַל עֲלָיו שְׂבַע מְצוֹת, יִהְרַג מִיָּד. וְאִין מִקְבָּלִין
 גַּר תּוֹשָׁב, אֵלָא בְּזַמְן שֶׁהִיבֵל נוֹהֵג.
 ז. גוֹי שֶׁנִּכְנַס לְקַהֵל יִשְׂרָאֵל, חֲטִיב מִילָה תְּחִלָּה; וְאִם מִלְּ
 כְּשֶׁהִיָּה גוֹי, צְרִיף לְהַטִּיף מִמֶּנּוּ דָם בְּרִית כְּשִׁיְתִגְיָר. וְכֵן קָטָן
 שֶׁנּוֹלַד כְּשֶׁהוּא מְהוּל, צְרִיף לְהַטִּיף מִמֶּנּוּ דָם בְּרִית בְּיוֹם
 הַשְּׂמִינִי. אֲנִדְרוּגִינּוֹס, וְהוּא הַיְלּוּד שִׁישׁ לוֹ זְכָרוֹת כְּזָכָר
 וְנִקְבוֹת כְּנִקְבָה - צְרִיף לְמוֹל אוֹתוֹ בְּשְׂמִינִי; וְכֵן יוֹצֵא דָפֶן
 [נּוֹלַד בְּנִיתוּחַ קִיסְרִין]. וְכִי שִׁישׁ לוֹ שְׁתֵּי עָרְלוֹת, מְלִין אֶת
 שְׁתֵּיהֶן בְּשְׂמִינִי.
 ח. אִין מְלִין לְעוֹלָם אֵלָא בְּיוֹם, אַחֵר עֲלוֹת הַשֶּׁמֶשׁ - בֵּין
 בְּיוֹם הַשְּׂמִינִי, שֶׁהוּא זְמַנָּה, בֵּין שְׂלֵא בְּזַמְנָה, שֶׁהוּא מִתְשִׁיעֵי
 וְהִלָּאָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וּבְיוֹם הַשְּׂמִינִי" - "בְּיוֹם", וְלֹא בְּלִילָה.
 וְאִם מִלְּמַשְׁעָלָה עַמּוּד הַשַּׁחַר, כְּשֶׁר. וְכָל הַיּוֹם כְּשֶׁר לְמִילָה;
 וְאֵף עַל פִּי כֵן, מְצָנָה לְהַקְדִּים בְּתַחֲלַת הַיּוֹם - זְרִיזוֹן,
 מִקְדָּיִמִין לְמְצוּוֹת.
 ט. מִילָה בְּזַמְנָה, דוֹחָה אֶת הַשֶּׁבֶת; וְשֵׁלֹא בְּזַמְנָה - אִינָה
 דוֹחָה לֹא אֶת הַשֶּׁבֶת, וְלֹא אֶת יוֹם טוֹב. וּבֵין בְּזַמְנָה וּבֵין
 שְׂלֵא בְּזַמְנָה, דוֹחָה אֶת הַצָּרַעַת. בְּיָצֵד? שְׂאִם הִיתָה בְּהֶרֶת
 [נִגַע צָרַעַת] בַּעוֹר הָעָרְלָה, חוֹתְכָה עִם הָעָרְלָה; אֵף עַל פִּי
 שֶׁקְצִיצַת נִגַע הַצָּרַעַת בְּלֹא תַעֲשֵׂה - יָבוֹא עֲשֵׂה, וְיִדְחָה אֶת
 לֹא תַעֲשֵׂה.
 י. כְּשֶׁם שְׂמִילַת הַבְּנִים דוֹחָה אֶת הַשֶּׁבֶת - כְּפֹ מִילַת הָעֶבְדִּים

48 המילה שהכשילה את כחו, וכן מלה את השני ומת כן
49 מקמת המילה, בין מבעל זה, בין מבעל אחר - הרי זו לא
50 תמול את השלישי בזמנו, אלא ממתינין לו עד שיגדיל
51 מעט ויתחזק כחו.

יום שני כ"ט אדר ה'תשע"ג

פרק ב

54 א. הכל פשרין למול; ונאפלו הערל ועבד וקטן ואשה מלין,
55 במקום שאין שם איש. אבל גוי, לא ימול לל; ואם מל,
56 אינו צריך לחזור ולמולו שניה. ובכל מלין, אפלו בצר [אבן
57 דח] ובזכוכית, ובכל דבר שפורת; ולא ימול בקרונית
58 [דח] של קנה, מפני הספנה. מצוה מן המבחר למול
59 בכרזל, בין בסכין בין במספרים; ונהגו כל ישראל בסכין.
60 ב. כיצד מזהלין? חותכין את כל העור החופה את העטרה,
61 עד שתתגלה כל העטרה; ואחר כך פורעין את הקרום הרך
62 שלמטה מן העור בצפרן, ומחזירו לכאן ולכאן, עד שיגדא
63 בשר העטרה. ואחר כך מוצץ את המילה, עד שיצא הדם
64 ממקומות רחוקים, כדי שלא יבוא לידי ספנה; וכל מל
65 שאינו מוצץ, מעבירין אותו [מפסרים אותו מהיות מוהל].
66 ואחר שמוצץ, נותן עליה אספלגנית או רטיה [מיני
67 תחבושות] וכיוצא בהן.

68 ג. יש ציצין [שאריות עור העטרה] מעבכין את המילה, ויש
69 ציצין שאין מעבכין. כיצד? אם נשאר מעור הערלה, עור
70 החופה את רב גבהה של עטרה - הרי זה ערל כמות שהיה;
71 ואותו העור החופה הנותר, הוא ציץ המעכב. ואם לא
72 נשאר ממנו אלא מעט, שאינו חופה רב גבהה של עטרה
73 - זה הוא ציץ שאינו מעכב.

74 ד. המל - כל זמן שעוסק במילה - חוזר בין על ציצין
75 המעכבין, בין על ציצין שאינן מעכבין. פרוש [סילק ידיו] -
76 על ציצין המעכבין, חוזר; על ציצין שאינן מעכבין, אינו
77 חוזר. מל ולא פרוש את המילה, כאלו לא מל.

78 ה. קטן שבשרו רך ומדלדל [רפוי], או שהיה בעל בשר עד
79 שיגדא כאלו אינו מהול - רואין אותו בעת שיתקשה: אם
80 נראה שהוא נמול, אינו צריך כלום; וצריך לתקן [לדחוק]
81 הבשר מכאן ומכאן, מפני מראית העין. ואם בעת שיתקשה
82 לא נראה שהוא נמול - חוזרין וקוצצין מן הבשר המדלדל
83 מכאן ומכאן, עד שתראה העטרה גלויה בשעת קשוי. ודבר
84 זה, מדברי סופרים; אבל מן התורה, אף על פי שהוא נראה
85 כערל, הואיל ומל, אינו צריך למול פעם שניה.

86 ו. עושין כל צרכי מילה בשבת, מלין ופורעין ומוצצין,
87 וחוזר על ציצין המעכבין, אף על פי שפרש; ועל ציצין
88 שאינן מעכבין, כל זמן שלא פרוש; ונותן עליה אספלגנית.
89 אבל מכשירי מילה, אינן דוחין את השבת. כיצד? הרי
90 שלא מצאו סכין - אין עושין סכין בשבת, ולא מביאין
91 אותו במקום למקום; ונאפלו במבוי [רחוב שתום משלושה
92 צדיים] שאינו מערב [שלא עשו בו עירוב], אין מביאין אותו

1 שהן נמולין לשמונה דוחה את השבת, אם חל שמיני שלחן
2 בשבת; חוץ מליד בית שלא טבלה אמו עד שילדה - שאף
3 על פי שנמול לשמונה, אינו דוחה את השבת.

4 יא. קטן שנולד בשהוא מהול, ומי שנולד בחדש השמיני
5 לעבורו קדם שתגמר בריתו שהוא כנפל מפני שאינו חי,
6 ויוצא דפן, ונאנדרוגינוס, ומי שיש לו שתי ערלות - אינן
7 דוחין את השבת, אלא נמולין באחד בשבת, שהוא יום
8 השיעי להן.

9 יב. מי שנולד בין השמשות, ספק ביום ספק בלילה - מונין
10 מן הלילה, ונמול בתשיעי שהוא ספק שמיני. ואם נולד ערב
11 שבת בין השמשות - אינו דוחה את השבת, אלא נמול
12 באחד בשבת; שאין דוחין את השבת מספק.

13 יג. מי שנולד בחדש השמיני - אם היה שלם בשערו
14 ובצפרניו - הרי זה נולד שלם וכן שבעה הוא, אלא
15 שנשתהה; ומתיר לטלטלו בשבת ואינו פאבן, ומלין אותו
16 בשבת. אבל אם נולד ושערו לקוי, ואין צפרניו שלמין
17 בקריתן - הרי זה בן שמונה ודאי, שלא היה ראוי להולד
18 אלא בתשעה, ויצא קדם שיגמר; לפיכך, הוא חשוב כפאבן,
19 ואסור לטלטלו בשבת. ואף על פי כן, אם שהה שלשים יום
20 - הרי הוא נולד של קמא, והרי הוא פשאר הנולדין לכל
21 דבר; שכל ששהה שלשים יום באדם, אינו נפל.

22 יד. מי שנולד בחדש השביעי לעבורו - אם נולד שלם -
23 הרי זה נולד של קמא, ומלין אותו בשבת. ספק בן שבעה,
24 ספק בן שמונה - נמול בשבת מכל פנים: אם בן שבעה הוא
25 ושלם הוא, בדין שידחה שבת; ואם בן שמונה הוא, הרי זה
26 ששלם כמתהך בשר הוא, לפי שזה נפל, אם הוא בן שמונה.

27 טו. הוציא העבר ראשו חוץ למעי אמו בין השמשות - אף
28 על פי שלא יצא כלו אלא בליל שבת, אין מלין אותו
29 בשבת. וכל מי שאינו דוחה את השבת - אינו דוחה את יום
30 טוב ראשון; ודוחה את יום טוב שני. ובשני ימים טובים
31 של ראש השנה, אינו דוחה לא את הראשון ולא את השני;
32 וכן מילה שלא בזמנה, אינה דוחה שני של ראש השנה.

33 טז. חולה, אין מלין אותו עד שיבריא; ומונין לו מעת
34 שיהיה מחליו, שבעת ימים מעת לעת, ואחר כך מלין אותו.
35 במה דברים אמורים? בשתלצתו חמה [יצאה ממנו הקדחת],
36 וכיוצא בחלי זה [של כל הגוף]; אבל אם פאבו לו עיניו -
37 בעת שיתפתחו עיניו וירפאו, מלין אותו מיד. וכן כל פיוצא
38 בזה [שהחולי הוא באבר מסויים].

39 יז. קטן שנמצא בשמיני שלו ירק ביותר - אין מלין אותו,
40 עד שיפול [יתווסף] בו דם ויחזרו מראיו כמראה הקטנים
41 הבריאים. וכן אם היה אדם ביותר כמי שצבעו [אוחו] - אין
42 מלין אותו, עד שיבלע בו דמו ויחזרו מראיו כשאר
43 הקטנים; מפני שזה חלי הוא. וצריך להזהר בדברים אלו
44 הרבה, ואין מלין אלא נולד שאין בו שם [משהו של] חלי;
45 שסכנת נפשות דוחה את הכל, ואפשר למול לאחר זמן; ואי
46 אפשר להחזיר נפש אחת מישראל לעולם.

47 יח. אשה שמלה [נתנה למול את] בנה ראשון ומת מקמת

מתוך מהדורת חזק

46 בצוואת קדושים להציל ידידות שארנו משחת; ברוך אתה
47 ה', כורת הברית. ואבי הן מברך 'שהתנינו'.
48 ד. המל את הגרים - מברך: 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך
49 העולם, אשר קדשנו במצוותיו וצונו למול את הגרים
50 ולהטיף מהם דם ברית, שאלמלא דם ברית, לא נתקיימו
51 שמים וארץ, שנאמר: "אם לא בריתי יומם ולילה - חקות
52 שמים וארץ לא שמתי".
53 ה. המל את עבדו - מברך: 'אשר קדשנו במצוותיו וצונו
54 למול את העבדים ולהטיף מהן דם ברית, שאלמלא דם
55 ברית, לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר: "אם לא בריתי
56 יומם ולילה - חקות שמים וארץ לא שמתי". ואם מל עבד
57 של אחרים, מברך 'על מילת העבדים'. והמל אדם גדול -
58 צריך לכסות ערותו עד שיברך, ואחר כך מגלהו ומל אותו.
59 ו. גוי שמל קדם שיתגיר, וקטן שנולד כשהוא מהול -
60 כשמיטיפין מהן דם ברית, אינן צריכין ברכה. וכן אנדרוויגניוס
61 [שיש לו סימני זכרות ונקבות] - אין מברכין על מילתו, מפני
62 שאינו ודאי.
63 ז. גוי שצריך לחתך ערלתו מפני מכה או שחין שנולד בה
64 - אסור לישראל לחתך לו אותה; שהגוים - לא מעלין
65 [מצילין] אותן מידי מיתה, ולא מורידין אותן אליה, ואף
66 על פי שנעשית מצוה ברפואה זו, שהרי לא נתפנן למצוה.
67 לפיכך, אם נתפנן הגוי למילה, מתר לישראל למול אותו.
68 ח. מאוסה היא הערלה שנתגנו בה {הרשעים} (הגוים),
69 שנאמר: "כי כל הגוים ערלים". וגדולה היא המילה, שלא
70 נקרא אברהם אבינו שלם, עד שמל, שנאמר: "התהלך
71 לפני, והיה תמים, ואתנה בריתי ביני ובינך". וכל המפר
72 בריתו של אברהם אבינו, והניח ערלתו [שלא נימול], או
73 משכה [כיסה העטרה שלא יהא נראה מהול] - אף על פי
74 שיש בו תורה ומעשים טובים הרבה, אין לו חלק לעולם
75 הבא.
76 ט. בוא וראה, כמה תמורה מילה: שלא נתלה [המתין]
77 המלאך [למשה רבנו עליה אפלו שעה אחת, אף על פי
78 שהיה בדרך [וביקש המלאך להורגו על שלא מל]. וכל מצוות
79 התורה נכתרו עליהן שלש בריתות בלבד, שנאמר: "אלה
80 דברי הברית אשר צוה ה' את משה לכרות את בני ישראל
81 בארץ מואב, מלבד הברית אשר כרת אתם בחרב"; ושם
82 הוא אומר: "אתם נצבים היום... לעברך בברית ה'
83 אלהיך". הרי שלש בריתות. ועל המילה, נכתרו שלש
84 עשרה בריתות עם אברהם אבינו: ואתנה בריתי ביני
85 ובינך, "אני, הנה בריתי אתך", ונתקמתי את בריתי ביני
86 ובינך, "לברית עולם", ואתה את בריתי תשמר, "זאת
87 בריתי אשר תשמרו", והיה לאות ברית, "והיתה בריתי
88 בבשרכם", "לברית עולם", ואת בריתי הפר, "ונתקמתי את
89 בריתי אתו", "לברית עולם", ואת בריתי אקים את יצחק.
90 בריך רחמנא דסיען. נגמר ספר שני, בעזרת שדי. ומנן
91 פרקים של ספר זה, ששה וארבעים: הלכות קרית שמע,

1 מחצר לחצר, ואין צריך לדבריהם נדחה מפני הקצת
2 הספין, הואיל ואפשר להביאו מערב שבת.
3 ז. וכן אין שוחקין לה [למילה] סממנין [מיני רפואה], ואין
4 מחמין לה חמין, ואין עושין לה אספלונית, ואין טורפין
5 [מעורבים] יין ושמן. לא שחק פמון [מין זרע] מערב שבת,
6 לזעם בשניו ונותן; ואם לא טרף יין ושמן, נותן זה לעצמו
7 וזה לעצמו. זה הכלל: כל שאפשר לעשותו מערב שבת,
8 אינו דוחה את השבת; אבל אם שכחו ולא הכינו
9 המכשירין, תדחה המילה לתשיעי.
10 ח. מלו את הקטן בשבת, ואחר כך נשפכו חמין או
11 נתפזרו הסממנין - עושין לו הפל בשבת, מפני שפסקה היא
12 לו. מקום שדרפן להרחיץ את הקטן, מרחיצין אותו בשבת:
13 ביום המילה בין לפני המילה בין לאחר המילה, או
14 בשלישי של מילה שחל להיות בשבת, בין רחיצת כל גופו
15 בין רחיצת מילה, בין בחמין שהוחמו מערב שבת בין
16 בחמין שמחמין לו בשבת - מפני שפסקה היא לו.
17 ט. שכחו ולא הביאו ספין מערב שבת, אומרים לגוי להביא
18 ספין בשבת, ובלבד שלא יביא אותו דרך רשות הרבים.
19 כללו של דבר: כל דבר שעשיתו בשבת אסורה עלינו
20 משום שבות [איסור מדרבנן, להרבות השביתה בשבת], מתר
21 לנו לומר לגוי לעשות אותן כדי לעשות מצוה בזמנה;
22 ודבר שעשיתו אסורה עלינו משום מלאכה, אסור לנו לומר
23 לגוי לעשותו בשבת.
24 י. מכשירי מילה [דברים המסייעים למילה], אפלו בזמנה -
25 אינן דוחין את יום טוב, הואיל ואפשר לעשותן מערב יום
26 טוב; וקל וחמר הדברים: אם לא דחו מכשירי מילה שבות
27 שהיא מדבריהם, היאך ידחו לא תעשה של תורה? אבל
28 שוחקין לה סממנין ביום טוב, הואיל וראויין לקדחה [לתבל
29 בהם תבשיל], וטורפין לה יין ושמן.

פרק ג

30
31 א. המל - מברך קדם שימול אשר קדשנו במצוותיו וצונו
32 על המילה, אם היה מל בן חברו; ואם מל בנו, מברך
33 'למול את הן'. ואבי הן מברך ברכה אחרת: 'ברוך אתה
34 ה' אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצוותיו וצונו
35 להכניסו בבריתו של אברהם אבינו; שמצוה על האב למול
36 את בנו, יתר על המצוה שמצוין כל ישראל שימולו כל ערל
37 שביניהן; לפיכך, אם אין שם אביו, אין מברכין אחרים
38 ברכה זו. ויש מי שהורה שיברכו אותה בית דין או אחד מן
39 העם; ואין ראוי לעשות כן.
40 ב. ואם היו שם עומדין - אומרים: 'כשם שהכנסתו לברית,
41 כן תכניסהו לתורה ולחפה ולמעשים טובים'.
42 ג. ואחר כך מברך אבי הן, או המל, או אחד מן העם
43 העומדין שם: 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר
44 קדש ידך ממשן, וחק בשארו שם, וצאצאיו חתם באות
45 ברית קדש; על כן בשכר זאת אל חי חלקנו לעד צורנו, צוה

47 גסחה: ברוך שאמר והיה העולם, ברוך הוא. ברוך אומר
 48 ועושה, ברוך גזור ומקיים; ברוך מרחם על הארץ, ברוך
 49 מרחם על הבריות; ברוך מעביר אפלה ומביא אורה, ברוך
 50 משלם שכר טוב ליראיו. ברוך שאין לפניו לא עולה ולא
 51 שכחה, לא כזב ולא מרמה, לא משוא פנים ולא מקח שחד.
 52 ברוך אל חי לעד, וקנים לגצת. ברוך אתה ה' אלהינו מלך
 53 העולם, האל המהלל בפי עמו, משבח ומפאר בלשון כל
 54 חסידיו ועבדיו; ובשירי דוד בן ישי עבדך משיחך, נהללך
 55 ה' אלהינו בשבחו ובזמרו. נודך, נשבחך, נפאריך, נרוממך,
 56 נמליכך, נזכיר שמך מלכנו אלהינו יחד. יחיד, חי העולמים,
 57 משבח ומפאר, עדי עד שמו. ברוך אתה ה', מלך מהלל
 58 בתשבחות.
 59 וקורא פסוקים אלו: יהי כבוד ה' לעולם, ישמח ה'
 60 במעשיו. יהי שם ה' מברך, מעתה ועד עולם. ממזרח
 61 שמש, עד מבואו, מהלל שם ה'. רם על כל גוים, ה'; על
 62 השמים כבודו. ה', שמך לעולם; ה', זכרך לדר ודר. ה',
 63 בשמים הכין כסאו; ומלכותו, בכל משלה. ישמחו השמים,
 64 ותגל הארץ; ויאמרו בגוים, ה' מלך. ה' מלך לעולם ועד.
 65 ה' מלך עולם ועד; אברו גוים מארצו. ה' הפיר עצת גוים,
 66 הניא מחשבות עמים. עצו עצה, ותפר; ודברו דבר ולא
 67 יקום, כי עמנו אל. רבות מחשבות בלב איש, ועצת ה' -
 68 היא תקום. עצת ה', לעולם תעמוד; מחשבות לבו, לדר
 69 ודר. כי הוא אמר, ויהי; הוא צוה, ויעמד. כי בחר ה' בציון,
 70 אנה למושב לו. כי יעקב, בחר לו זה; ישראל, לסגלתו. כי
 71 לא ישל ה' עמו, וינחלתו לא יעזוב. והוא רחום וכפר עון,
 72 ולא ישחית; והרבה להשיב אפו, ולא יעיר כל חמתו. ה',
 73 הושיעה; המלך יעגנו ביום קראנו. אשרי יושבי ביתך, עוד
 74 יהלודך סלה. אשרי העם שפכה לו, אשרי העם שה' אלהיו.
 75 וקורא מ"תהלה לדוד, ארוממך אלהי המלך וכו', עד סוף
 76 ספר תלים.
 77 ואחר כך, קורא פסוקים אלו: ברוך ה' לעולם, אמן ואמן.
 78 ימלך ה' לעולם, אמן ואמן. ויברך דויד את ה' לעיני כל
 79 הקהל, ויאמר דויד: ברוך אתה ה' אלהי ישראל אבינו,
 80 מעולם ועד עולם. לך ה' הגדלה והגבורה והתפארת והנצח
 81 וההוד, כי כל בשמים ובארץ, לך ה' הממלכה, והמתנשא
 82 לכל לראש. והעשר והפבור מלפניך, ואתה מושל בכל,
 83 ויבדך פת וגבורה; ויבדך לגדל ולחזק לכל. ועתה אלהינו,
 84 מודים אנחנו לך, ומהללים לשם תפארתך. ויברכו שם
 85 כבודך, ומרומם על כל ברכה ותהלה.
 86 ברכה אחרונה שלאחר פסוקי הזמירות, זה הוא גסחה:
 87 ישתבח שמך לעד מלכנו, המלך הגדול והקדוש בשמים
 88 ובארץ; כי לך נאה ה' אלהינו, שיר ושבח, הלל וזמרה,
 89 ברכות והודיות, גדלה תהלה ותפארת, עז מלכות וממשלה,
 90 נצח וגבורה, מעתה ועד עולם. ברוך אתה ה' אלהינו מלך
 91 העולם, מלך גדול התשבחות, אל ההודיות, אדון כל
 92 המעשים, הבוחר בשירי זמרה, חי העולמים. וקורא השירה
 93 עד סופה, כמנהג המקום.

1 ארבעה פרקים; הלכות תפלה וברכת כהנים, חמשה עשר
 2 פרקים; הלכות תפלין ומזוזה וספר תורה, עשרה פרקים;
 3 הלכות ציצית, שלשה פרקים; הלכות ברכות, אחד עשר
 4 פרקים; הלכות מילה, שלשה פרקים.

סדר תפלות כל השנה

6 נהגו העם לקרות בכל יום בשחר, אחר שקורין פרשת צו
 7 וברכת כהנים, קוראין משנה זו: אלו דברים שאין להם
 8 שעור - הפאה, והבפורים, והראיון, וגמילות חסדים; אלו
 9 דברים שאדם אוכל פרותיהן בעולם הזה, והקורן קיימת לו
 10 לעולם הבא - כבוד אב ואם, וגמילות חסדים, והקצאת
 11 שלום בין אדם לחברו, ותלמוד תורה כנגד כלם. אמר רבי
 12 זירא, בנות ישראל הם הקמירו על עצמן, שאפלו רואות
 13 דם טפה כחךדל, יושבות עליה שבעת ימים נקיים. תנא דבי
 14 אליהו, כל השונה הלכות, מנטח לו שהוא בן העולם הבא,
 15 שנאמר: "הליכות עולם לו" - אל תקרא 'הליכות', אלא
 16 'הלכות'. אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא, תלמידי חכמים
 17 מרבים שלום בעולם, שנאמר: "וכל בניך למודי ה', ורב
 18 שלום בניך". לעולם יהא אדם ירא שמים בסתר, ומודה על
 19 האמת, ודובר אמת בלבבו; ישפים ויאמר: רבון כל
 20 העולמים! לא על צדקותינו אנחנו מפילים תחנונינו לפניך,
 21 כי על רחמיך הרבים. מה אנו, מה תיינו, מה חסדנו, מה
 22 צדקנו, מה מעשינו, מה נאמר לפניך, ה' אלהינו. הלא
 23 הגבורים - כאין לפניך, ואנשי השם - כלא היו, וחסדמים -
 24 כבלי מדע, ונבונים - כבלי השפל. כי כל מעשינו תהו, וימי
 25 חיינו הכל לפניך, כמו שכתוב בדברי קדשך: "וימותו
 26 האדם מן הבהמה - אין, כי הכל הכל". אבל אנחנו עמך,
 27 בני ברייתך, בני אברהם אביהך, שנשבעת לך בה מוריה;
 28 ורע יצחק עקיבך, שנשבע על גבי מזבחך; עדת יעקב בנך
 29 בכורך, שמאזהבתך שאהבתך אותו ושמתך ששמחת בו,
 30 קראת אותו ישראל וישרון. לפיכך, אנו תיבין להודות לך,
 31 ולשבחך, ולפאריך, ולרוממך, ולתן הודיה ושבח לשמך.
 32 תיבין אנו לומר לפניך בכל יום, ערב ובקר: "שמע,
 33 ישראל; ה' אלהינו, ה' אחד". אשרנו, מה טוב חלקנו, מה
 34 נעים גורלנו, מה יפה מאד ירשתנו. אשרנו, שאנו משכימין
 35 ומעריבין ואמרין: "שמע, ישראל; ה' אלהינו, ה' אחד".
 36 אתה הוא קדם שנברא העולם, ואתה הוא אחר שנברא
 37 העולם; אתה הוא בעולם הזה, ואתה הוא לעולם הבא;
 38 אתה הוא ראשון, ואתה הוא אחרון. קדש את שמך הגדול
 39 והקדוש בעולמך, ובישועתך תרים ותגביה קרננו. ברוך
 40 מקדש את שמו ברכים. אתה הוא ה' לבדך. אתה עשית
 41 את השמים ושמי השמים וכל צבאם, הארץ וכל אשר
 42 עליה, הימים וכל אשר בהם, ואתה מחיה את כלם, וצבא
 43 השמים לך משתחוים. אתה הוא, ושנותיך לא יתמו. ה'
 44 מלך, ה' מלך, ה' ימלך לעולם ועד. ברוך ה' לעולם, אמן
 45 ואמן.
 46 ברכה ראשונה שמברכין לפני פסוקי הזמירות, זה הוא

מאורות נתן סביבות עזו, פגות צבאות קדושים רוממי שדי
 48 תמיד יספרו לאל קדשתו. תתברך ה' אלהינו, בשמים
 49 ממעל ועל הארץ מתחת; ועל כל שבח מעשה ידך,
 50 ומאורות אשר יצרת - הם פארוף, סלה. תתברך לעד
 51 צורנו, מלכנו, גואלנו, בורא קדושים. ישפח שמך לעד
 52 מלכנו, יוצר משרתים, אשר משרתיו עומדים ברום עולם,
 53 משמיעים את קולם יחד בדברי אלהים חיים ומלך עולם.
 54 כלם אהובים, כלם ברורים, כלם גבורים, עושים באימה
 55 רצון קניניהם באהבה. וכלם מקבלים עליהם על מלכות
 56 שמים זה מזה, ונותנים רשות זה לזה להקדיש לצורם בנחת
 57 רוח, בשפה ברורה, ובנעימה טהורה. כלם כאחד עונים
 58 ביראה, ואומרים: קדוש קדוש קדוש, ה' צבאות; מלא כל
 59 הארץ כבודו. והאופנים וחיות הקדש, יחד מתנשאים
 60 לעמם, משבחים ואומרים: ברוך כבוד ה' ממקומו. לאל
 61 ברוך נעימות יתנו, למלך אל חי וקיים זמירות יאמרו
 62 ותשבחות ישמיעו, כי הוא לבדו פועל גבורות, עושה
 63 תדשות, זורע צדקות, מצמיח ישועות, אדון נפלאות,
 64 מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית - כאמור: "לעשה
 65 אורים גדולים, כי לעולם חסדו", התקנת מאורות לשמח
 66 עולם. ברוך אתה ה', יוצר המאורות.
 67 ברכה שנייה: אהבת עולם אהבתנו, ה' אלהינו; חמלה
 68 גדולה יתרה חמלת עלינו. אבינו מלכנו, בעבור שמך,
 69 ובעבור אבותינו אשר בטחו בך, ותלמדנו חקי חיים, בן
 70 תחנונו, אבינו. אב הרחמן, המרחם, רחם נא עלינו, ותן
 71 בלבנו להבין להשפיל לשמע וללמד ולשמר ולעשות
 72 וליקם את כל דברי תלמוד תורתך באהבה; והאר עינינו
 73 במצוותיך, ודבק בלבנו יראתך, ויחד לבינו לאהבה את
 74 שמך. ומלך עלינו מהרה אתה לברך, כי שם קדשך באמת
 75 נקרא עלינו. ובעבור שמך, האל הגדול הגבור והנורא,
 76 מהרה באהבה תרים קרננו ותושיענו למען שמך. בך
 77 בטחנו, לא גבוש, ובשמך חסינו, לא נפלם ולא נכשל עד
 78 עולמי עד; כי אבינו מלכנו אתה, נגילה ונשמחה בישועתך.
 79 רחמיך ה' אלהינו וחסדיך, אל יעזובנו נצח סלה ועד. והבא
 80 עלינו ברכה ושלוש מארבע בנפוח הארץ, והוליכנו מהרה
 81 קוממיות לארצנו. כי בנו בחרת מפל עם ולשון, וקרבתנו
 82 לשמך הגדול, להודות לך וליחידך ולרוממך, ולאהבה את
 83 שמך. ברוך אתה ה', הבורח בעמו ישראל באהבה.
 84 ברכה אחרונה שלאחר קריאת שמע בשחר, זה הוא נסחה:
 85 אמת ויציב, נכון וקיים, ישר ונאמן, אהוב וחיבי, נחמד
 86 ונעים, נורא ואדיר, מתקן ומקבל, טוב ויפה הדבר הזה
 87 עלינו לעולם ועד. אמת, אלהי עולם מלכנו, צור יעקב מגן
 88 ישענו; לדר ודר הוא קים ושמו קים, וכסאו נכון, ומלכותו
 89 ואמונתו קימת, ודבריו חיים ונאמנים לעד ולעולמי
 90 עולמים, עלינו ועל אבותינו, על בנינו ועל כל דורותינו,
 91 ועל כל דורות זרע ישראל עבדיך; על הראשונים ועל
 92 האחרונים - דבר טוב וקיים באמת, חק ולא יעבר. אמת,
 93 שאתה הוא ה' אלהינו ואלהי אבותינו, מלכנו ומלך

1 בשבת נהגו כל העם להוסיף לפני ברכה זו נסח זה: נשמת
 2 כל חי תברך את שמך, ה' אלהינו; ורוח כל בשר לך תפאר,
 3 ותרום את זכרך מלפני תמיד לדר ודר, מעולם ועד עולם
 4 אתה הוא האל, ומבלעדיך אין אלהים; ואין לנו מלך גואל
 5 ומושיע בכל עת צרה וצוקה, אלא אתה. פודה ומציל
 6 ומפנס ומרחם, אלוה על כל הבריות; אדון התולדות,
 7 המהלל בתשבחות, המנהג עולמו בחסד ובריותיו ברחמים
 8 רבים. וה' אלהים אמת, לא ינום ולא ישן; המעורר ישנים,
 9 המקיץ רדומים, סומך נופלים ורופא חולים ומתיר אסורים
 10 - ולך אנחנו מודים. ואלו פינו מלא שירה פים, וישלנו
 11 רנה כהמון גלילי, וישפתונו שבח כמרחבי הרקיע, ועינינו
 12 מאירות פשמש וכנרת, ונדינו פרושות פנשרי שמים,
 13 ונגלנו קלות כאילות - אין אנו מספיקין להודות לך ה'
 14 אלהינו, ולברך את שמך מלכנו, על אחת מאלף אלפי
 15 אלפים ורב רבבי רבבות פעמים הטובות, שעשית עמנו ועם
 16 אבותינו, מלפנים ועד הנה; ממצרים גאלתנו ה' אלהינו,
 17 מבית עבדים פדיתנו, ברעב זנתנו, ובשבוע כלפלתנו, ומחרב
 18 הצלתנו, מדבר מלטתנו, ומחליים רעים רבים דליתנו; ועד
 19 הנה עזרנו רחמיך, ולא עזבונו חסדיך. על כן, אברים
 20 שפלטנו בנו, ורוח ונשמה שנפחת באפינו, ולשון אשר שמת
 21 בפינו - הן הן יודו ויברכו את שמך ה' אלהינו, על רב נסי
 22 פלאיך. כי כל פה לך יודה, וכל לשון לך תשבח, וכל עין
 23 לך תצפה, וכל ברך לך תכרע, וכל קומה לפניך תשתחוה,
 24 וכל הלבבות יראו, והקרבנים והקלילות יזמרו לשמך, בדרך
 25 שגאמר: כל עצמותי תאמרנה, ה' מי כמוך, מציל עני מחזק
 26 ממנו, ועני ואביון מגוולו; ונגאמר: רגנו צדיקים בה',
 27 לישרים נאווה תהלה. בפי ישרים תתרום, ובדברי צדיקים
 28 תתברך, ובלשון כל חסידים תתקדש, ובקרב קדושים
 29 תתהלל, ובמקהלות רבבות עמד כל בית ישראל יתפאר
 30 שמך ה' אלהינו, שכן חובת כל היצורים לפניה ה' אלהינו,
 31 להודות, להלל, לשבח, לפאר, לרום, לגדל ולהדר על כל
 32 דברי זמירות שירות תשבחות דוד בן ישי עבדך, משיחך.
 33 ישפח שמך לעד מלכנו, המלך הגדול והקדוש בשמים
 34 ובארץ; כי לך נאה, ה' אלהינו וכו'. וכן נהגו לקרות מזמור
 35 שיר ליום השבת, כל המזמור, קדם שיתחילו פסוקי
 36 הזמירות ביום השבת ובוים הכפורים. ויש מקומות שנהגו
 37 לקרות הלל גדול בשבתות קדם פסוקי הזמירות, ויש
 38 מקומות שנהגו לקרות שירי המצלחות - הכל כמנהגם.
 39 ברכה ראשונה שלפני קריאת שמע בשחר, זה הוא נסחה:
 40 ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, יוצר אור ובורא חשך,
 41 עשה שלום ובורא את הכל; המאיר לארץ ולדרין עליה,
 42 המחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית. מה רבו מעשיך
 43 ה', כלם בתכמה עשית, מלאה הארץ חנינה. המלך המרום
 44 שמו לבדו מאז, המשבח המפאר המתנשא וטוב מימות
 45 עולם. אלהי עולם מלכנו, ברחמיך הרבים רחם עלינו, אדון
 46 עזנו צור משגבנו, מגן ישענו משגב בעדנו. אל ברוך גדול
 47 דעה, התקין ופעל זיהרי חמה, טוב יצר כבוד לשמו,

48 מי כמוך נאָדָר בְּקִדְשׁ; נוֹרָא תְהִלַּת, עֲשֵׂה פְלֵא. ה' יִמְלֹךְ
 49 לְעוֹלָם וָעֶד. וְנֹאמֵר גּוֹאֲלֵנוּ, ה' צְבָאוֹת שְׁמוֹ - קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל.
 50 בְרוּךְ אַתָּה ה', גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל.
 51 בְּרַכָּה אַחְרוּנָה שְׁלֹאֲחֵר קְרִית שְׁמַע שֶׁל עַרְבִית, זֶה הוּא
 52 גְּסָחָה: הַשְּׂכִיבֵנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ לְשָׁלוֹם, וְהַעֲמִידֵנוּ לְחַיִּים
 53 וְלְשָׁלוֹם, וּפְרַס עֲלֵינוּ סִכַּת שְׁלוֹמְךָ, וְתַקְנֵנוּ בְּעֲצֵה טוֹבָה
 54 מִלְּפָנֶיךָ. וְהִגֵּן בְּעַדֵּנוּ, וְשִׁמְרָנוּ וְהַצִּילֵנוּ מִכָּל דָּבָר רַע וּמִפְּחָד
 55 לְלֵהָ, וְיִשְׁבֵר הַשִּׁטָּן מִלְּפָנֵינוּ וּמֵאַחֲרֵינוּ, וְיִשְׁמַר צְאֻתָנוּ
 56 וּבִזְאוּנוּ, כִּי שׁוֹמְרָנוּ וּמַצִּילֵנוּ אַתָּה. וַיְבַצֵּל כְּנַפְיֶךָ תְּסַתִּירֵנוּ,
 57 כְּדָבָר שֶׁנֶּאֱמַר: הַנֶּה לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן, שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל. בְרוּךְ
 58 . שׁוֹמֵר עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל לְעַד. בְרוּךְ ה' לְעוֹלָם, אָמֵן וְאָמֵן;
 59 יִמְלֹךְ ה' לְעוֹלָם, אָמֵן וְאָמֵן. וַיִּרְא כָּל הָעָם, וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם
 60 וַיֹּאמְרוּ: ה' הוּא הַאֱלֹהִים, ה' הוּא הַאֱלֹהִים. בְרוּךְ שֵׁם
 61 כְבוֹדוֹ לְעוֹלָם, וַיִּמְלֵא כְבוֹד ה' אֶת כָּל הָאָרֶץ. בְרוּךְ ה' בְּיָוֵם,
 62 בְרוּךְ ה' בְּלַיְלָה; בְרוּךְ ה' בַּבֶּקֶר, בְרוּךְ ה' בְּעָרֵב; בְרוּךְ ה'
 63 בְּשִׁכְבָּנוּ, בְרוּךְ ה' בְּקוּמָנוּ. הָאֵל אֲשֶׁר בִּידוֹ נִפְשׁוֹת הַחַיִּים
 64 וְהַמֵּתִים, אֲשֶׁר בִּידוֹ נִפְשׁ כָּל חַי וָרוּחַ כָּל בֶּשֶׂר אִישׁ. בִּיָּדְךָ
 65 אֲפָקִיד רוּחִי; פְּדִיתֵ אוֹתִי ה', אֵל אֱמֶת. יִרְאוּ עֵינֵינוּ וַיִּשְׂמַח
 66 לִבְנוֹ וְתִגַּל נִפְשׁוֹ בִישׁוּעָתְךָ, בְּאֲמוֹר לְצִיּוֹן, מִלֶּךְ אֱלֹהֵיךָ. ה'
 67 מִלֶּךְ, ה' מִלֶּךְ, ה' יִמְלֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד. בְרוּךְ אַתָּה ה', הַמּוֹלֵךְ
 68 בְּכַבּוֹדוֹ חַי וְקַיִם תָּמִיד יִמְלֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד.
 69 וְנִהְיֶה מִקְצֵת הָעָם הַלוֹסִיף פְּסוּקִין בְּאֲמַצֵּעַ בְּרַכָּה זו, וְקוֹרְאִין
 70 כְּנִסָּח הַזֶּה: וַיִּרְא כָּל הָעָם, וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ: ה' הוּא
 71 הַאֱלֹהִים, ה' הוּא הַאֱלֹהִים. הוֹשִׁיעֵנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ, וְקַבְּצֵנוּ מִן
 72 הַגּוֹיִם, לְהוֹדוֹת לְשֵׁם קְדוֹשְׁךָ, לְהִשְׁתַּבַּח בְּתִהְלֶתְךָ. כִּי לֹא
 73 יִטַּשׁ ה' אֶת עַמּוֹ, בְּעַבּוֹר שְׁמוֹ הַגְּדוֹל, כִּי הוּאֵל ה' לְעֲשׂוֹת
 74 אֲתָכֶם לוֹ לְעַם. וְעָלוּ מוֹשִׁיעִים בְּהַר צִיּוֹן, לְשַׁפֵּט אֶת הַר
 75 עִשׂוֹ; וְהִיִּתָּה לַה' הַמְּלוּכָה. וְהִיָּה ה' לְמִלְּךָ עַל כָּל הָאָרֶץ,
 76 בְּיוֹם הַהוּא יְהִיָּה ה' אֱחָד, וְשִׁמּוֹ אֱחָד. אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׂמִים,
 77 קַיִם שְׁמֶךָ וּמְלֻכוֹתְךָ עֲלֵינוּ תָּמִיד. בִּיָּדְךָ נִפְשׁ הַחַיִּים וְנִפְשׁ
 78 הַמֵּתִים, אֲשֶׁר בִּידוֹ נִפְשׁ כָּל חַי וָרוּחַ כָּל בֶּשֶׂר אִישׁ. בִּיָּדְךָ
 79 אֲפָקִיד רוּחִי; פְּדִיתֵ אוֹתִי ה', אֵל אֱמֶת. וְנִבְחַנְנוּ עִמָּךָ, וְצִאֵן
 80 מִרְעִיתְךָ; נוֹדְהָ לְךָ לְעוֹלָם, לְדוֹר וָדוֹר נִסְפֵר תִּהְלֶתְךָ. ה',
 81 הַצִּילָה נַפְשִׁי מִשְׁפַּת שַׁקָּר, מִלְּשׁוֹן רַמְיָה. יִשְׂרָאֵל נוֹשַׁע בְּה'
 82 תְּשׁוּעַת עוֹלָמִים, לֹא תִבְשׁוּ וְלֹא תִכְלְמוּ עַד עוֹלָמִי עַד. יְהִי
 83 ה' אֱלֹהֵינוּ עִמָּנוּ, פֶּאֶשֶׁר הִיָּה עִם אַבּוֹתֵינוּ, אֵל יַעֲזָבֵנוּ וְאֵל
 84 יִשְׁשָׁנוּ; לְהַטּוֹת לְכַבְּנוּ אֵלֵינוּ, לְלַכֵּת בְּכָל דְּרָכָיו, וְלִשְׁמַר
 85 מִצְוֹתָיו וְחֻקָּיו וּמִשְׁפָּטָיו, אֲשֶׁר צִוָּה אֶת אַבּוֹתֵינוּ. כָּל הַנְּשָׁמָה
 86 תִּהְלַל יְהִי, הַלְלוּ יְהִי. בְרוּךְ ה' בְּיָוֵם, בְרוּךְ ה' בְּלַיְלָה; בְרוּךְ
 87 ה' בַּבֶּקֶר, בְרוּךְ ה' בְּעָרֵב; בְרוּךְ ה' בְּשִׁכְבָּנוּ, בְרוּךְ ה'
 88 בְּקוּמָנוּ. תָּמִיד נְהַלְלְךָ, סְלָה, וְנִשְׁיַח בְּאֲמוֹנוֹתְךָ. בְרוּךְ אַתָּה
 89 ה', הַמּוֹלֵךְ בְּכַבּוֹדוֹ, חַי וְקַיִם תָּמִיד יִמְלֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד.

יום שלישי א' ניסן ה'תשע"ג

90 נִסַּח בְּרָכוֹת הַתְּפִלָּה וְסוּדוֹרָן: (א) בְרוּךְ אַתָּה ה', אֱלֹהֵינוּ
 91 וְאַלֹהֵי אַבּוֹתֵינוּ, אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאַלֹהֵי יַעֲקֹב,
 92 הָאֵל הַגְּדוֹל הַגְּבוּר וְהַנּוֹרָא, אֵל עֲלִיּוֹן, גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים

1 אַבּוֹתֵינוּ, גּוֹאֲלֵנוּ וְגוֹאֵל אַבּוֹתֵינוּ, יוֹצְרֵנוּ וְצוֹר יִשׁוּעָתָנוּ,
 2 פּוֹדֵנוּ וּמַצִּילֵנוּ, מַעוֹלָם הוּא שְׁמֶךָ, וְאֵין לָנוּ אֱלֹהִים עוֹד
 3 זוֹלָתְךָ. עֲזֵרֵת אַבּוֹתֵינוּ אַתָּה הוּא מַעוֹלָם, מִגֵּן וּמוֹשִׁיעַ
 4 לְבָנֶיךָ אַחֲרֵיהֶם בְּכָל דּוֹר וָדוֹר. בְּרוּם עוֹלָם מוֹשֶׁבְךָ,
 5 וּמִשְׁפָּטֶיךָ וְצִדְקָתְךָ עַד אַפְסֵי אָרֶץ. אֱמֶת, אֲשֶׁרִי אִישׁ אֲשֶׁר
 6 יִשְׁמַע מִצְוֹתֶיךָ, וְתוֹרָתְךָ וּדְבָרְךָ יִשִּׁים עַל לִבּוֹ; אֱמֶת, אַתָּה
 7 הוּא אֲדוֹן לְעַמָּךָ, וּמִלֶּךְ גְּבוּר לְרִיב רִיבֶם לְאַבּוֹת וּבָנִים;
 8 אֱמֶת, אַתָּה הוּא רִאשׁוֹן וְאַתָּה הוּא אַחֲרוֹן, וּמִבְּלַעֲדֶיךָ אֵין
 9 לָנוּ מוֹשִׁיעַ. אֱמֶת, מִמְצָרִים גְּאֻלְתָּנוּ, ה' אֱלֹהֵינוּ, מִבֵּית
 10 עַבְדִּים פְּדִיתָנוּ, וְכָל בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם בְּדָבָר הַרְגָתָ, וּבְכוֹרְךָ
 11 גְּאֻלְתָּ, וַיִּם סוּף בְּקַעֲתָ, וַיִּזְדִּים טְבַעֲתָ, וַיִּדְיִדִים עֲבָרוּ מַיִם,
 12 וַיִּכְסּוּ מַיִם צְרִיחָם, עַד אֶחָד מֵהֶם לֹא נוֹתֵר. וְעַל זֹאת שִׁבַּחוּ
 13 גְּאוּלָּים, וְרוֹמְמוּ לְאֵל, וְנִתְּנוּ יְדִידִים שִׁירוֹת זְמִירוֹת תְּשַׁבַּחוֹת
 14 לְמִלְּךָ אֵל חַי וְקַיִם. רַם וְנִשְׂא, גְּדוֹל גְּבוּר וְנוֹרָא, מִשְׁפִּיל
 15 גְּאִים עֲדֵי אָרֶץ, מִגְּבִיָּה שְׁפָלִים עֲדֵי מְרוֹם, מוֹצִיא אֲסִירִים,
 16 וּפּוֹדֵה עֲנָוִים, וְעוֹזֵר דָּלִים, וְעוֹנֵה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּעַת שׁוֹעֵם
 17 אֵלָיו; תִּהְלַח לְאֵל עֲלִיּוֹן, בְרוּךְ הוּא. מִשָּׂה וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 18 לְךָ אֲמָרוּ שִׁירָה - בְּשִׁמְחָה רַבָּה, אֲמָרוּ כָּלֵם: מִי כְמוֹךָ בְּאֵלֵם
 19 ה', מִי כְמוֹךָ נְאֻדָר בְּקִדְשׁ, נוֹרָא תְהִלַּת, עֲשֵׂה פְלֵא. ה' יִמְלֹךְ
 20 לְעוֹלָם וָעֶד. וְנֹאמֵר: גּוֹאֲלֵנוּ, ה' צְבָאוֹת שְׁמוֹ, קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל.
 21 בְרוּךְ אַתָּה ה', גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל.
 22 בְּרַכָּה רִאשׁוֹנָה שְׁלִפְנֵי קְרִית שְׁמַע שֶׁל עַרְבִית, זֶה הוּא
 23 גְּסָחָה: בְרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מִלֶּךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בְּדָבָרוֹ
 24 מַעֲרִיב עַרְבִים, בְּחֻכְמָה פּוֹתַח שְׁעָרִים, בְּתַבּוּנָה מִשְׁנֵה עֵתִים,
 25 מַחְלִיף אֶת הַזְּמַנִּים, מְסַדֵּר אֶת הַכּוֹכָבִים בְּמִשְׁמְרוֹתֵיהֶם
 26 בְּרַקִּיעַ כְּרִצּוֹנוֹ. בּוֹרָא יוֹמָם וְלַיְלָה, גּוֹלָל אוֹר מִפְּנֵי חֹשֶׁךְ
 27 וְחֹשֶׁךְ מִפְּנֵי אוֹר, מַעֲבִיר יוֹם וּמַבִּיא לַיְלָה, מְבַדִּיל בֵּין יוֹם
 28 לְלַיְלָה, ה' צְבָאוֹת שְׁמוֹ, קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל. בְרוּךְ אַתָּה ה',
 29 הַמַּעֲרִיב עַרְבִים.
 30 בְּרַכָּה שְׁנִיָּה: אֶהְבֵּת עוֹלָם יִשְׂרָאֵל עִמָּךְ אֶהְבֵּת, תּוֹרָה
 31 וּמִצְוֹת וְחֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים אוֹתָם לְמִדָּת. עַל כֵּן ה' אֱלֹהֵינוּ,
 32 בְּשִׁכְבָּנוּ וּבְקוּמָנוּ נִשְׁיַח בְּחֻקֵי רְצוֹנְךָ, וְנִשְׁמַח וְנַעֲלֹ בְּדָבָרֶיךָ
 33 תּוֹרָתְךָ לְעוֹלָם וָעֶד, כִּי הֵם חַיֵּינוּ וְאַרְךָ יָמֵינוּ, וּבִהֶם נִהְיֶה
 34 יוֹמָם וְלַיְלָה. וְאַהְבֵּתְךָ לֹא תִסּוּר מִמֶּנּוּ לְעוֹלָם וָעֶד, כִּי הִיא
 35 עֲטֻרַת רִאשׁוֹנוֹ. בְרוּךְ אַתָּה ה', אוֹהֵב אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל לְעַד.
 36 בְּרַכָּה רִאשׁוֹנָה שְׁלֹאֲחֵר קְרִית שְׁמַע שֶׁל עַרְבִית, זֶה הוּא
 37 גְּסָחָה: אֱמֶת אֲמוֹנָה כָּל זֹאת קַיִם עֲלֵינוּ, כִּי הוּא ה' אֱלֹהֵינוּ
 38 וְנִבְחַנְנוּ יִשְׂרָאֵל עַמּוֹ; אֱמֶת מִלְּפָנֵינוּ, וְאַפְסֵי זוֹלָתוֹ - הַפּוֹדֵנוּ מִיַּד
 39 מְלָכִים, הַגּוֹאֲלֵנוּ מִכַּף עֲרִיצִים, הָאֵל הַנִּפְרָע לָנוּ מִצְרַיִם,
 40 הַמְּשַׁלֵּם גְּמוּלָה לְכָל אוֹיְבֵי נַפְשָׁנוּ, הַשֵּׁם נִפְשָׁנוּ בְּחַיִּים, וְלֹא
 41 נִתֵּן לְמוֹט רִגְלָנוּ, הַמְּדַרְיִכָנוּ עַל כְּמוֹת אוֹיְבֵינוּ, וַיִּרַם כְּרַגָנוּ
 42 עַל כָּל שׁוֹנְאֵינוּ. הַעוֹשֶׂה לָנוּ נִקְמָה בְּפָרְעָה, אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים
 43 בְּאֲדַמַּת בְּנֵי חָם, הַמִּפְּקֵה בְּעִבְרָתוֹ כָּל בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם, וַיּוֹצֵא
 44 אֶת יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכָם לְחֵירוֹת עוֹלָם; הַמַּעֲבִיר בְּנֵי בֵּין גְּזָרֵי יַם
 45 סוּף, וְאֶת רוּדְפֵיהֶם וְאֶת שׁוֹנְאֵיהֶם בְּתַהוֹמוֹת טְבַע. רִאוּ בָנִים
 46 אֶת גְּבוּרָתְךָ, וְהוֹדוּ וְשִׁבַּחוּ לְשִׁמּוֹ; וּמְלַכּוֹתוֹ בְּרִצּוֹן קָבְלוּ
 47 עֲלֵיהֶם, וְעָנוּ כָּלֵם בְּשִׁמְחָה רַבָּה וְאֲמָרוּ: מִי כְמוֹךָ בְּאֵלֵם ה',

1 וְקוֹנֵה הַכֹּל, וְזוֹכֵר חֲסֵדֵי אֲבוֹת, וּמְבִיא גּוֹאֵל לְבְנֵי בְנֵיהֶם,
 2 מְלַךְ רַחֲמָן מוֹשִׁיעַ וּמַגֵּן. בְּרוּךְ אַתָּה ה', מְגַן אַבְרָהָם.
 3 (ב) אַתָּה גְבוּר לְעוֹלָם ה', מַחֲיָה מֵתִים אַתָּה רַב הַהוֹשִׁיעַ,
 4 מְשִׁיב הַרוּחַ וּמוֹרִיד הַגֶּשֶׁם. מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד, מַחֲיָה
 5 מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים, רוֹפֵא חוֹלִים, וְסוֹמֵךְ נוֹפְלִים וּמַתִּיר
 6 אֲסוּרִים, וּמְקַיֵּם אֲמוּנָתוֹ לִישְׁנֵי עֶפְרַיִם. מִי כְמוֹךָ בְּעַל גְּבוּרוֹת,
 7 וּמִי דוֹמֶה לָךְ, מִמֵּית וּמְחַיֶּה; וְנֹאמְרֵן אַתָּה לְהַחְיֹת מֵתִים.
 8 בְּרוּךְ אַתָּה ה', מַחֲיָה הַמֵּתִים. (ג) אַתָּה קְדוֹשׁ, וְשִׁמְךָ קְדוֹשׁ,
 9 וּקְדוּשֵׁים בְּכָל יוֹם יִהְיֶה לְךָ, סֵלָה. בְּרוּךְ אַתָּה ה', הָאֵל
 10 הַקְּדוֹשׁ. (ד) אַתָּה חוֹנֵן לְאָדָם דַּעַת, וּמְלַמֵּד לְאָנוּשׁ בִּינָה;
 11 חֲנִינוּ מֵאֲתָךְ דַּעַת וּבִינָה וְהַשְׁכֵּל. בְּרוּךְ אַתָּה ה', חוֹנֵן הַדַּעַת.
 12 (ה) הִשְׁבִּינוּ אֲבִינוּ לְתוֹרָתְךָ, וְקָרְבָנוּ מִלְכָנוּ לְעִבּוּדְךָ,
 13 וְהַחְזִירֵנוּ בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ. בְּרוּךְ אַתָּה ה', הַרוֹצֵחַ
 14 בְּתִשׁוּבָה. (ו) סֵלַח לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטָאנוּ, וּמַחֲוֵל לָנוּ מִלְכָנוּ
 15 כִּי פָשַׁעְנוּ, כִּי אֵל טוֹב וְסֵלַח אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה ה', חַנּוּן
 16 וּמְרַבֵּה לְסִלְחָת. (ז) רָאֵה בְעֵינֵינוּ, וְרִיבֵה רִיבָנוּ, וּמַהֲרָ לְגַאֲלָנוּ,
 17 כִּי אֵל מְלַךְ גּוֹאֵל חֲזַק אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה ה', גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל.
 18 (ח) רְפָאנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ וְנִרְפָא, הוֹשִׁיעֵנו וְנִשְׁעָה, וְהַעֲלֵה
 19 רַפְּאָה שְׁלֵמָה לְכָל תַּחְלוּאֵינוּ, כִּי אֵל רוֹפֵא רַחֲמָן אַתָּה.
 20 בְּרוּךְ אַתָּה ה', רוֹפֵא חוֹלֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל. (ט) בְּרַכְּנוּ ה'
 21 אֱלֹהֵינוּ בְּכָל מַעֲשֵׂה דִּינּוֹ, וּבְרַךְ אֶת שְׁנַתְנוּ, וְתֵן טַל וּמָטָר
 22 עַל פְּנֵי הָאָדָמָה, וְשַׁבַּע אֶת הָעוֹלָם כֹּל מִטּוֹיָבְךָ, וְרוּחַ פְּנֵי
 23 תֵּבֵל מִעֶשֶׂר מִתְּנוּת יְרֵךְ, וְשִׁמְרָה וְהַצִּילָה ה' אֱלֹהֵינוּ אֶת
 24 הַשָּׁנָה הַזֹּאת וְאֶת כָּל מִינֵי תְבוּאֹתָהּ מִכָּל מִינֵי מִשְׁחִית וּמִכָּל
 25 מִינֵי פְרַעֲנוֹת, וְתֵן לָהּ אַחֲרִית וְתַקְּנָה, שַׁבַּע וְשָׁלוֹם וּבְרַכָּה
 26 כְּשֵׁנִים הַטּוֹבוֹת. בְּרוּךְ אַתָּה ה', מְבַרֵךְ הַשָּׁנִים. (י) תַקַּע
 27 בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל לְחֹרֵיתָנוּ, וְשֵׂא נֶס לְקַבֵּץ אֶת כָּל גְּלוּיֵינוּ
 28 מֵאַרְבַּע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ לְאַרְצָנוּ. בְּרוּךְ אַתָּה ה', מְקַבֵּץ נִדְחֵי
 29 עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל. (יא) הַשִּׁיבָה שׁוֹפְטֵינוּ כְּבִרְאשׁוֹנָה, וְיִוָּעֲצֵינוּ
 30 כְּבִתְחִלָּה, וְהִסֵּר מִמֶּנּוּ יָגוֹן וְאַנְחָה, וּמְלַךְ עֲלֵינוּ אַתָּה לְבָדָךְ
 31 בְּרַחֲמִים בְּצָדֵךְ וּבְמִשְׁפָּט. בְּרוּךְ אַתָּה ה', מְלַךְ אוֹהֵב צְדָקָה
 32 וּמִשְׁפָּט. (יב) לְמִשְׁפָּדִים אֵל תְּהִי תַקְּנָה, כָּל הַמֵּינִים כְּרֹגַע
 33 יֵאבְדוּ, וּמִלְכוֹת יִדּוּן תַעֲקֹךְ וְתִשְׁבּוֹר מִהֲרָה בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ
 34 אַתָּה ה', שׁוֹכֵר אוֹיְבִים וּמְכַנֵּעַ יְדִים. (יג) עַל הַצְדִּיקִים וְעַל
 35 הַחֲסִידִים וְעַל גְּרֵי הַצְדִּיק, וְעַל שְׁאֲרֵי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל,
 36 יִהְיֶה רַחֲמֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ, וְתֵן שָׂכָר טוֹב לְכָל הַבוֹטְחִים
 37 בְּשִׁמְךָ בְּאַמְת, וְשִׁים חֲלָקְנוּ עִמָּהֶם, לְעוֹלָם לֹא גְבוּשׁ, כִּי
 38 בְּשִׁמְךָ בְּטַחְנוּ וְלִישׁוּעָתְךָ נִשְׁעָנוּ. בְּרוּךְ אַתָּה ה', מְשַׁעַן
 39 וּמְבַטֵּחַ לְצְדִיקִים. (יד) תִּשְׁכַּן בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַיִם עִירְךָ כְּאֲשֶׁר
 40 דִּבַּרְתָּ, וּבְנֵה אוֹתָהּ בְּנֵן עוֹלָם בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה
 41 ה', בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם. (טו) אֶת צִמַח דָּוִד מִהֲרָה תַצְמִיחַ, וְקָרְנוּ
 42 תְרוּם בִּישׁוּעָתְךָ. בְּרוּךְ אַתָּה ה', מְצַמִּיחַ קָרְן יְשׁוּעָה.
 43 (טז) שְׁמַע קוֹלָנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ, וְחוּס וְרַחֵם עֲלֵינוּ, וְקַבֵּל
 44 בְּרַחֲמִים וְרַחֲמוֹת אֶת תְּפִלָּתָנוּ; מִלְפָּנֶיךָ מִלְכָנוּ, וְיִקָּם אֵל
 45 תְּשִׁיבָנוּ; כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה. בְּרוּךְ אַתָּה ה', שׁוֹמֵעַ
 46 תְּפִלָּה. (יז) רְצֵה ה' אֱלֹהֵינוּ בְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וְתִפְּלַתְּם שְׁעָה,
 47 וְהִשָּׁב הַעֲבוּדָה לְדַבִּיר בֵּיתְךָ, וְאֲשִׁי יִשְׂרָאֵל וְתִפְּלַתְּם מִהֲרָה

48 בְּאַהֲבָה תִקְבַּל בְּרַצוֹן, וְתִהְיֶה לְרַצוֹן תָּמִיד עֲבוּדַת יִשְׂרָאֵל
 49 עִמָּךְ. וְתִרְצָנוּ, וְתַחֲזִינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוֹבְךָ לְנֹךְ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים
 50 כְּמֵאֶז. בְּרוּךְ אַתָּה ה', הַמַּחְזִיר שְׁכִינָתוֹ לְצִיּוֹן. (יח) מוֹדִים
 51 אֲנַחְנוּ לָךְ, שְׂאֵתָהּ הוּא ה' אֱלֹהֵינוּ, צוּר חַיִּינוּ מְגַן יְשַׁעְנוּ,
 52 אַתָּה הוּא לְדוֹר וָדוֹר. נוֹדָה לָךְ וְנִסְפָּר תְּהִלָּתְךָ עַל חַיִּינוּ
 53 הַמְּסוּרִין בְּיָדֶיךָ, עַל נְשִׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת לָךְ, עַל נְסִיךְ
 54 וְנִפְלְאוֹתֶיךָ שֶׁבְכָל עֵת וְעַת, עָרַב וּבְקָר וְצָהָרִים. הַטּוֹב כִּי לֹא
 55 כָּלוּ רַחֲמֶיךָ, הַמְּרַחֵם כִּי לֹא תָמוּ חֲסֵדֶיךָ, כָּל הַחַיִּים יִהְלְלוּ
 56 אֶת שִׁמְךָ הַגָּדוֹל, כִּי טוֹב הָאֵל הַטּוֹב. בְּרוּךְ אַתָּה ה', הַטּוֹב
 57 שִׁמְךָ וְלָךְ נֶאֱהָ הַהוֹדוֹת. (יט) שִׁים שְׁלוֹם טוֹבָה וּבְרַכָּה, חֵן
 58 וְחֶסֶד וְרַחֲמִים עֲלֵינוּ וְעַל יִשְׂרָאֵל עִמָּךְ, וּבְרַכְּנוּ כְּלָנוּ כְּאֶחָד
 59 מִמְּאֹר פְּנִיךָ, כִּי מִמְּאֹר פְּנִיךָ נִתְּתָ לָנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ תוֹרָה
 60 וְחַיִּים, אַהֲבָה וְחֶסֶד, צְדָקָה וְשָׁלוֹם. וְטוֹב בְּעֵינֶיךָ לְבָרַךְ אֶת
 61 עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּכָל עֵת בְּשָׁלוֹם. בְּרוּךְ אַתָּה ה', הַמְּבַרֵךְ אֶת
 62 עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּשָׁלוֹם.
 63 בִּימוֹת הַחַמָּה, אוֹמֵר בְּבְרַכָּה שְׁנִיָּה: רַב הַהוֹשִׁיעַ, מוֹרִיד
 64 הַשֶּׁל, מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד וְכוּ';
 65 וּמְבַרֵךְ בְּרַכָּה תְּשִׁיעִית בְּנִסַּח זֶה: בְּרַכְּנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ בְּכָל
 66 מַעֲשֵׂה דִּינּוֹ, וּבְרַךְ אֶת שְׁנַתְנוּ בְּטַלְלֵי רַצוֹן בְּרַכָּה וּבְנִדְבָה
 67 כְּשֵׁנִים הַטּוֹבוֹת. בְּרוּךְ אַתָּה ה', מְבַרֵךְ הַשָּׁנִים.
 68 בְּלִילֵי מוֹצָאֵי שַׁבָּת וּמוֹצָאֵי יוֹם הַכַּפּוּרִים וּמוֹצָאֵי יָמִים
 69 טוֹבִים, מְבַרֵךְ בְּרַכָּה רְבִיעִית בְּנִסַּח זֶה: אַתָּה חוֹנֵן לְאָדָם
 70 דַּעַת, וּמְלַמֵּד לְאָנוּשׁ בִּינָה; וְאַתָּה הַבְּדִלְתָּ בֵּין קְדוֹשׁ לְחַל, וּבֵין
 71 אֹר לְחֹשֶׁךְ, וּבֵין יִשְׂרָאֵל לְגוֹיִם, וּבֵין יוֹם הַשְּׁבִיעִי
 72 לְשֵׁשֶׁת יָמֵי הַמַּעֲשֵׂה. כְּשֵׁם שֶׁהַבְּדִלְתָּ בֵּין קְדוֹשׁ לְחַל, כֵּן פָּדַנוּ
 73 וְהַצִּילָנוּ מִכָּל מִינֵי מִשְׁחִית וּמִכָּל מִינֵי פְרַעֲנוֹת הַמַּתְרַגְּשׁוֹת
 74 לְבוֹא בְּעוֹלָם, וְשִׁמְרָנוּ מִן הַכֹּל, וְחֲנִינוּ מֵאֲתָךְ דַּעַת וּבִינָה
 75 וְהַשְׁכֵּל. בְּרוּךְ אַתָּה ה', חוֹנֵן הַדַּעַת.
 76 בְּרִאשֵׁי חֲדָשִׁים וּבְחֻלוֹ שָׁל מוֹעֵד, מוֹסִיף בְּבִרְכַּת שַׁבַּע
 77 עֲשָׂרָה בְּעִרְבִית וּשְׁחֲרִית וּמְנַחָה, וּמְבַרֵךְ אוֹתָהּ בְּנִסַּח זֶה:
 78 רְצֵה ה' אֱלֹהֵינוּ בְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וְתִפְּלַתְּם שְׁעָה, וְהִשָּׁב
 79 הַעֲבוּדָה לְדַבִּיר בֵּיתְךָ, וְאֲשִׁי יִשְׂרָאֵל וְתִפְּלַתְּם מִהֲרָה בְּאַהֲבָה
 80 תִקְבַּל בְּרַצוֹן, וְתִהְיֶה לְרַצוֹן תָּמִיד עֲבוּדַת יִשְׂרָאֵל עִמָּךְ.
 81 אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי אֲבוֹתֵינוּ, יַעֲלֵה וּיְבֹא, יַגִּיעַ, יִרְאֵה, יִרְצֵה,
 82 יִשְׁמַע, יִפְקֵד, יִזְכֵּר לְפָנֶיךָ זְכוּרֵינוּ, זְכוּרֵן אֲבוֹתֵינוּ, זְכוּרֵן
 83 יְרוּשָׁלַיִם עִירְךָ, זְכוּרֵן מְשִׁיחַ בֶּן דָּוִד עֲבָדְךָ, זְכוּרֵן כָּל עַמְּךָ
 84 בֵּית יִשְׂרָאֵל לְפָנֶיךָ, לְפִלְטָה לְטוֹבָה לְחַן לְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים,
 85 בְּיוֹם רֵאשׁ הַחֲדָשׁ הַזֶּה, לְרַחֵם בּוֹ וּלְהוֹשִׁיעֵנוּ. זְכָרְנוּ ה'
 86 אֱלֹהֵינוּ בּוֹ לְטוֹבָה, פְּקֻדָנוּ בּוֹ לְבְרַכָּה, הוֹשִׁיעֵנוּ בּוֹ לְחַיִּים,
 87 בְּדַבְּרֵי יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים חוּס וְחֲנִינוּ וְרַחֵם עֲלֵינוּ, וּמְלַטְנוּ בּוֹ
 88 מִכָּל צָרָה וְיָגוֹן, וְשִׁמְחָנוּ בּוֹ שְׂמִיחָה שְׁלֵמָה. וְתַחֲזִינָה
 89 עֵינֵינוּ בְּשׁוֹבְךָ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים כְּמֵאֶז. בְּרוּךְ אַתָּה ה', הַמַּחְזִיר
 90 שְׁכִינָתוֹ לְצִיּוֹן.
 91 וּבְחֻלוֹ שָׁל מוֹעֵד אוֹמֵר: בְּיוֹם מְקַרָּא קְדוֹשׁ הַזֶּה, בְּיוֹם מוֹעֵד
 92 חַג הַמַּצּוֹת הַזֶּה - אוֹ: בְּיוֹם מוֹעֵד חַג הַסַּכּוֹת הַזֶּה - לְרַחֵם
 93 בּוֹ עֲלֵינוּ וּלְהוֹשִׁיעֵנוּ וְכוּ'.
 94 בְּיוֹם הַתַּעֲנִית מְבַרֵךְ בְּרַכַּת שֵׁשׁ עֲשָׂרָה הַיְחִיד בְּנִסַּח הַזֶּה:

48 שְׁעִשִׁית עֲמָנוּ וְעַם אֲבוֹתֵינוּ בַּיָּמִים הָהֵם בְּזִמְנֵי הַזֶּה; בַּיָּמִי
49 מִתְתִּיחַ בֶּן יוֹחָנָן כִּהֵן גְּדוֹל חֲשֻמוֹנָי וּבְנֵי, כְּשֶׁעָמְדָה
50 מַלְכוּת יוֹן הַרְשָׁעָה עַל עַמְךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, לְבַטְלֵם מִתּוֹרַתְךָ,
51 וּלְהַעֲבִירֵם מִחֻקֵּי רִצּוֹנְךָ; וְאַתָּה בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים עֲמַדְתָּ לָהֶם
52 בְּעַת צָרָתָם, וַדַּנְתָּ אֶת דִּינָם, וּרְבַת אֶת רִיבָם, וְנִקְמַת אֶת
53 נִקְמָתָם; וּמִסִּרְתָּ גְבוּרִים בְּיַד חַלְשִׁים, וְרַבִּים בְּיַד מְעֻטִּים,
54 וְטַמְאִים בְּיַד טְהוֹרִים, וְרַשְׁעִים בְּיַד צַדִּיקִים, וּפּוֹשְׁעִים בְּיַד
55 עוֹשֵׂי תוֹרַתְךָ; וְעִשִׂיתָ לָךְ שֵׁם גְּדוֹל בְּעוֹלָמְךָ, וּלְעַמְךָ יִשְׂרָאֵל
56 עֲשִׂיתָ פְּלֵא וְנִסִּים. כְּשֶׁם שְׁעִשִׁית עֲמָהֶם נִסִּים וּגְבוּרוֹת, כִּף
57 עָשָׂה עֲמָנוּ נִסִּים וּגְבוּרוֹת בְּעַת וּבְעוֹנָה הַזֹּאת. וְעַל כָּלֵם ה'
58 אֱלֹהֵינוּ, אָנוּ מוֹדִים לָךְ. הַטּוֹב כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמֶיךָ וְכוּ'.
59 שְׁלִיחַ צְבוּר מִבְּרַךְ לְעוֹלָם בְּרַכְּהָ שְׁלִישִׁית בְּנִסְחָ זֶה: וְנִקְדִּישְׁךָ
60 וְנַעֲרִיצְךָ, וְנִשְׁלַח לָךְ קִדְשָׁה מְשַׁלְּשֵׁת, בְּדַבְּרֵי הָאֲמֹר עַל יַד
61 נְבִיאֶיךָ: "וַיִּקְרָא זֶה אֵל זֶה וְאָמַר, קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ ה'
62 צְבָאוֹת, מְלֵא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ". כְּבוֹדוֹ וְגָדְלוֹ מְלֵא עוֹלָם,
63 וּמְשַׁרְתֵּי שׁוֹאֲלִים: אֵיךְ מְקוֹם כְּבוֹדוֹ; מִשְׁבָּחִים וְאוֹמְרִים:
64 "בְּרוּךְ כְּבוֹד ה' מִמְּקוֹמוֹ". מִמְּקוֹמְךָ מְלַכְנוּ תּוֹפִיעַ, וְתִמְלֹךְ
65 מְלַכְנוּ עֲלֵינוּ, כִּי מְחַפִּים אָנוּ לָךְ. מְתֵי תִמְלֹךְ בְּצִיּוֹן, בְּחִינֵינוּ
66 וּבְחִינֵינוּ. תִּשְׁכַּח תִּתְגַּדֵּל וְתִתְקַדֵּשׁ בְּתוֹף יְרוּשָׁלַיִם עִירְךָ, לְדוֹר
67 וָדוֹר וּלְנֶצַח נְצָחִים. וְעֵינֵינוּ תְּרַאֲיֶנָּה בְּמַלְכוּת עֲצָךְ, בְּדַבְּרֵי
68 הָאֲמֹר בְּשִׁירֵי קְדֻשָּׁךְ עַל יְדֵי דָוִד מְשִׁיחַ צְדָקָךָ: "יִמְלֹךְ ה'
69 לְעוֹלָם, אֱלֹהֵיךָ צִיּוֹן לְדוֹר וָדוֹר; הִלְלוּ יְהוָה". לְדוֹר וָדוֹר נִגִּיד
70 גְּדֻלָּתְךָ, וּלְנֶצַח נְצָחִים קִדְשָׁתְךָ נְקַדִּישׁ; וּשְׁבַחְךָ אֱלֹהֵינוּ מִפִּינוּ
71 לֹא יִמוּשׁ, כִּי אֵל מְלֹךְ גְּדוֹל וְקְדוֹשׁ אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה ה',
72 הָאֵל הַקְּדוֹשׁ. בְּעַת שְׁשִׁלִּיחַ צְבוּר אֲמַר בְּבְרַכְּהָ זֶה: וַיִּקְרָא
73 זֶה אֵל זֶה וְאָמַר, כָּל הָעָם עוֹנִין: 'קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ ה'
74 צְבָאוֹת, מְלֵא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ'. וּכְשֶׁהוּא אֹמֵר: 'אֵיךְ מְקוֹם
75 כְּבוֹדוֹ', כָּל הָעָם עוֹנִין: 'מִשְׁבָּחִים וְאוֹמְרִים, בְּרוּךְ כְּבוֹד ה'
76 מִמְּקוֹמוֹ'. וּכְשֶׁהוּא אֹמֵר: 'בְּחִינֵינוּ וּבְחִינֵינוּ', כָּל הָעָם עוֹנִין:
77 'אָמֵן'. וּכְשֶׁהוּא אֹמֵר: 'עַל יְדֵי דָוִד מְשִׁיחַ צְדָקָךְ', כָּל הָעָם
78 עוֹנִין: 'יִמְלֹךְ ה' לְעוֹלָם, אֱלֹהֵיךָ צִיּוֹן לְדוֹר וָדוֹר; הִלְלוּ יְהוָה'.
79 וְכָל אֱלוֹ הַדְּבָרִים שְׁעוֹנִין הַצְּבוּר, הוּא קוֹרָא עִמָּהֶן; וְלֹא
80 יִגְבִּיהַ קוֹלוֹ בְּעַת שֶׁהֵן עוֹנִין עִמּוֹ. וְאֶחָד הֵיחִיד וְאֶחָד
81 הַצְּבוּר, בְּעִשְׂרֵת יָמִים שְׁמֵרָאשׁ הַשָּׁנָה וְעַד יוֹם הַכַּפּוּרִים,
82 אֲמַר בְּסוֹף בְּרַכְּהָ זֶה: כְּאֲמֹר, וַיְגַבֵּה ה' צְבָאוֹת בְּמִשְׁפָּט,
83 וְהָאֵל הַקְּדוֹשׁ נִקְדָּשׁ בְּצְדָקָה. בְּרוּךְ אַתָּה ה', הַמְּלֹךְ הַקְּדוֹשׁ.
84 שְׁלִיחַ צְבוּר אֲמַר קְדִישׁ לְעוֹלָם קִדְּם כָּל תְּפִלָּה, וְאַחַר כָּל
85 תְּפִלָּה; וְאַחַר שְׁאֲמַר סְדֵר הַיּוֹם, בְּכָל עַת שְׁאִימַר סְדֵר הַיּוֹם,
86 יִתְחַנֵּן מְעַט, וַיֹּאמֶר קְדִישׁ; וּכְשִׁישְׁלִים לְקִרוֹת בַּתּוֹרָה, וּבְכָל
87 עַת שְׁיִתְחַנֵּן בְּדַבְּרֵי תַחֲנוּנִים - כְּשִׁיגְמֹר תַּחֲנוּנָיו, יֹאמֶר
88 קְדִישׁ.

89 נִסְחָ הַקְּדִישׁ: יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּה. בְּעִלְמָא דִּי כְּרָא
90 כְּרַעֲתָהּ, וַיִּמְלֹךְ מַלְכוּתָהּ, וַיִּצְמַח פְּרָקְנָהּ, וַיִּקְרַב מְשִׁיחָהּ,
91 וַיִּפְרַק עִמָּהּ, בְּחִיכּוֹן וּבְחִימִיכּוֹן וּבְחִייהוֹן דְּכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל,
92 בְּעִגְלָא וּבְזִמְנֵי קְרִיב; וְאֲמַר אָמֵן. יְהֵא שְׁמַה רַבָּה מִבְּרַךְ
93 לְעִלְמָא וּלְעִלְמֵי עֲלְמָיָא. יִתְבַּרְךָ, יִשְׁתַּבַּח, יִתְפָּאֵר, יִתְרוֹמַם,
94 יִתְעַלֶּה, יִתְהַדַּר, יִתְהַלַּל וְיִתְנַשֵּׂא שְׁמֵהּ דְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

1 שְׁמַע קוֹלְנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ, וְחוּס וְרַחֵם עֲלֵינוּ, וְקַבֵּל בְּרַחֲמִים
2 וְרִצּוֹן אֶת תְּפִלָּתֵנוּ; מְלַפְנֶיךָ מְלַכְנוּ, רִיקָם אֵל תְּשִׁיבֵנוּ. עֲנֵנוּ
3 ה' אֱלֹהֵינוּ, עֲנֵנוּ בַּיּוֹם צוֹם הַתְּעֵנִית הַזֶּה, כִּי בְּצָרָה גְּדוֹלָה
4 אֲנַחְנוּ. אֵל תִּסְתַּר פְּנֵיךָ מִמֶּנּוּ, וְאֵל תַּעֲלֵם אֲזָנְךָ מִשְׁמַע
5 תְּפִלָּתֵנוּ, וְהִיזָה קְרוֹב לְשׁוֹעֲנוּ. טָרָם נִקְרָא, וְאַתָּה תַּעֲנֵה;
6 נְדַבֵּר, וְאַתָּה תִשְׁמַע; בְּדַבְּרֵי שְׁנֹאמַר: הִיזָה טָרָם יִקְרָאוּ, וְאֵנִי
7 אֲעֲנֶה; עוֹד הֵם מְדַבְּרִים, וְאֵנִי אֲשַׁמַּע. כִּי אַתָּה שׁוֹמַע תְּפִלַּת
8 כָּל פֶּה. בְּרוּךְ אַתָּה ה', שׁוֹמַע תְּפִלָּה.
9 וְשְׁלִיחַ צְבוּר אֲמַר נִסְחָ זֶה, בְּרַכְּהָ בְּפִנֵי עֲצָמָה; אַחַר בְּרַכְּהָ
10 שְׁבִיעִית אֲמַר: עֲנֵנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ, עֲנֵנוּ בַּיּוֹם צוֹם הַתְּעֵנִית
11 הַזֶּה, כִּי בְּצָרָה גְּדוֹלָה אֲנַחְנוּ. אֵל תִּסְתַּר פְּנֵיךָ מִמֶּנּוּ, וְאֵל
12 תַּעֲלֵם אֲזָנְךָ מִשְׁמַע תְּפִלָּתֵנוּ, וְהִיזָה קְרוֹב לְשׁוֹעֲנוּ. טָרָם נִקְרָא,
13 וְאַתָּה תַּעֲנֵה; נְדַבֵּר, וְאַתָּה תִשְׁמַע; בְּדַבְּרֵי שְׁנֹאמַר: הִיזָה טָרָם
14 יִקְרָאוּ, וְאֵנִי אֲעֲנֶה; עוֹד הֵם מְדַבְּרִים, וְאֵנִי אֲשַׁמַּע. כִּי אַתָּה
15 עוֹנֵה בְּכָל עַת צָרָה וְצַקָּה, פּוֹדֶה וּמַצִּיל. בְּרוּךְ אַתָּה ה',
16 הַעוֹנֵה בְּעַת צָרָה.
17 בְּתִשְׁעָה בָּאֵב מִבְּרַךְ בְּרַכַּת אַרְבַּע עֲשָׂרָה בְּנִסְחָ זֶה: רַחֵם ה'
18 אֱלֹהֵינוּ, עֲלֵינוּ וְעַל יִשְׂרָאֵל עַמְךָ, וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירְךָ, הַעִיר
19 הָאֲבֵלָה הַחֲרוּבָה הַשׁוֹמְמָה, הַנְּתוּנָה בְּיַד זָרִים, הַיּוֹשֶׁבֶת
20 וְרֹאשׁ לָהּ חֲפוּי, כְּאִשָּׁה עֲקָרָה שְׁלֵא לְדָהּ. וַיְבַלְעוּהָ לְגִיוִנִים,
21 וַיִּירְשׁוּהָ עוֹבְדֵי פְסִילִים, וַיִּתְּנוּ נִבְלַת עֲבָדֶיךָ מֵאֲכָל לְעוֹף
22 הַשָּׁמַיִם וּלְבְהֵמַת הָאָרֶץ. עַל כֵּן צִיּוֹן בְּמִרְרַת תְּכַפֶּה, וַיְרוּשָׁלַיִם
23 תִּתֵּן קוֹלָהּ; לְבִי לְבִי עַל חַלְלֵיהֶם, מְעִי מְעִי עַל הַרוּגֵיהֶם.
24 רָאֵה ה' וְהַבִּיטָהּ, וְרַחֵם שׁוֹמְמוֹתֶיהָ וְנַחֲמָהּ, כִּי אַתָּה ה' בָּאֵשׁ
25 וְסִדְתָּהּ, וּבָאֵשׁ אַתָּה עֲתִיד לְבַנוֹתָהּ, כְּפִתּוּב: וְאֵנִי אֶהְיֶה לָּהּ
26 נְאֻם ה', חוֹמַת אֵשׁ סְבִיב, וּלְכַבּוֹד אֶהְיֶה בְּתוֹכָהּ. בְּרוּךְ אַתָּה
27 ה', בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם.
28 בְּפוּרִים מִבְּרַךְ בְּרַכַּת שְׁמוֹנֵה עֲשָׂרָה בְּנִסְחָ זֶה: מוֹדִים אֲנַחְנוּ
29 לָךְ, שְׁאֲתָהּ הוּא ה' אֱלֹהֵינוּ, צוּר חֲיֵינוּ מִגֵּן יִשְׁעֵנוּ, אַתָּה הוּא
30 לְדוֹר וָדוֹר. נוֹדָה לָךְ וְנִסְפַר תְּהִלָּתְךָ עַל חֲיֵינוּ הַמְּסוּרִין
31 בְּיָדֶיךָ, וְעַל נְשִׁמוֹתֵינוּ הַמְּקוּדוֹת לָךְ, עַל נְסִיף שְׁבָכְלֵ יוֹם
32 וַיּוֹם, עַל נְפִלְאוֹתֶיךָ שְׁבָכְלֵ עַת וְעַת, עַל הַנְּסִים וְעַל הַגְּבוּרוֹת
33 וְעַל הַתְּשׁוּעוֹת, שְׁעִשִׁית עֲמָנוּ וְעַם אֲבוֹתֵינוּ בַּיָּמִים הָהֵם
34 בְּזִמְנֵי הַזֶּה; בַּיָּמִי מְרַכְכִי וְאִסְתַּר, כְּשֶׁעָמַד הַמֶּן הַרַע עַל עַמְךָ
35 בֵּית יִשְׂרָאֵל, וּבִקְשׁ לְהַשְׁמִיד לְהַרְגֵּוּ וּלְאַבֵּד אֶת כָּל הַיְּהוּדִים,
36 מִנְּעַר וְעַד זָקֵן טָף וְנָשִׁים בַּיּוֹם אֶחָד, וּשְׁלָלֵם לְבוֹז; וְאַתָּה
37 בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים עֲמַדְתָּ לָהֶם בְּעַת צָרָתָם, וַדַּנְתָּ אֶת דִּינָם,
38 וּרְבַת אֶת רִיבָם, וְנִקְמַת אֶת נִקְמָתָם; וְהַפְּרַת אֶת עֲצָתוֹ,
39 וְקַלְקַלְתָּ אֶת מַחְשַׁבְתּוֹ, וְהַשְׁבוֹתָ לוֹ גְּמוּלוֹ בְּרָאשׁוֹ, וְתָלוּ
40 אוֹתוֹ וְאֶת בְּנָיו עַל הָעֵץ; וְעִשִׂיתָ לָךְ שֵׁם גְּדוֹל בְּעוֹלָמְךָ,
41 וּלְעַמְךָ יִשְׂרָאֵל עֲשִׂיתָ פְּלֵא וְנִסִּים. כְּשֶׁם שְׁעִשִׁית עֲמָהֶן פְּלֵא
42 וְנִסִּים, כִּף עָשָׂה עֲמָנוּ נִסִּים וּגְבוּרוֹת בְּעַת וּבְעוֹנָה הַזֹּאת.
43 וְעַל כָּלֵם ה' אֱלֹהֵינוּ, אָנוּ מוֹדִים לָךְ. הַטּוֹב כִּי לֹא כָלוּ
44 רַחֲמֶיךָ, הַמְּרַחֵם כִּי לֹא תִמוּ חֲסִדֶיךָ וְכוּ'.
45 בְּחִנְכָה מִבְּרַךְ בְּרַכְּהָ זֶה בְּנִסְחָ הַזֶּה: מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ וְכוּ'
46 עַד עַל נְפִלְאוֹתֶיךָ שְׁבָכְלֵ עַת וְעַת, עַל הַנְּסִים וְעַל הַגְּבוּרוֹת
47 וְעַל הַמְּלַחְמוֹת וְעַל הַתְּשׁוּעוֹת וְעַל הַפְּדוּת וְעַל הַפְּרָקוֹ,

1 לעלא לעלא מכל ברכתא שירתא ותשבחתא ונחמתא
 2 דאמירין בעלמא; ואמרו אמן. בעת שאומר שליח צבור:
 3 'תגדל ויתקדש שמה רבה', כל העם עונין: 'אמן'. ובעת
 4 שהוא אומר תחלה: 'ואמרו אמן', כל העם עונין: 'אמן'.
 5 והא שמה רבה מברך לעלמא ולעלמי עלמיא. ומצות
 6 חכמים הראשונים לענות 'אמן' והא שמה רבה מברך, בכל
 7 כחו של אדם. וכשהוא אומר 'תברך', כל העם עונין:
 8 'אמן'. וכשהוא אומר: 'ברוך הוא', כל העם עונין: 'אמן'.
 9 וכשהוא אומר בסוף: 'ואמרו אמן', כל העם עונין: 'אמן'.
 10 וכסדר הזה עונין בכל קדיש וקדיש.
 11 קדיש ברתא. כל קדיש שאומר שליח צבור אחר שגומר
 12 התפלה, שאינו אומר אחריו כלום, אלא כל העם שומעין
 13 אותו ויוצאין ונפטריין - נהגו העם כלם להוסיף בסופו נסח
 14 זה: תתקבל צלותכון ותתעבד בעותכון, וצלותהון
 15 ובעותהון דכל בית ישראל, קדם אבוהון די בשמיא; והא
 16 שלמא רבא משמיא וסייעתא ופירקנא עליכון ועלנא, ועל כל
 17 קהלהון דישאל: 'ואמרו אמן'. עושה שלום במרומיו, הוא
 18 ברחמי ויעשה שלום על כל ישראל.
 19 קדיש דרבנן. כל עשרה מישאל או יתר שהיו עוסקין
 20 בתלמוד תורה שבעל פה, ואפלו במדרשות או בהגדות -
 21 כשהן מסימין, אומר אחד מעמד קדיש בנסח זה: תגדל
 22 ויתקדש שמה רבה, דעתיד לתדתא עלמא, ולאחא מתיא
 23 ולמפרק חייא, ולמבני קרתא דירושלם, ולשכללא היכלא
 24 קדישא, ולמעקר פלחנא נכראה מן ארעא, ולאחא פלחנא
 25 די שמה לאתרה בזיוה וביקרה, וימלך מלכותה, וינחמ
 26 פירקנה, ויבע משיתה, ויפרק עמה, בחייכון וביומיוכון
 27 ובחיייהון דכל בית ישראל, בעגלא ובזמן קריב; ואמרו
 28 אמן. והא שמה רבה מברך לעלמא ולעלמי עלמיא. ותברך,
 29 'שתבח, יתפאר, יתרום, יתעלה, יתהדר, יתהלל ויתנשא
 30 שמה דקדשא בריך הוא. לעלא לעלא מכל ברכתא שירתא
 31 ותשבחתא ונחמתא, דאמירין בעלמא; ואמרו אמן. על רבנן
 32 ועל תלמידיהון ועל תלמידי תלמידיהון דעסיקין באורייתא
 33 די באתרא הדין ודי בכל אתר ואתר, יהי להון ולכון חנא
 34 וחסדא ורחמי וסייעתא ורוחא מקדם אבוהון די בשמיא;
 35 ואמרו אמן. והא שלמא רבא משמיא וסייעתא ופירקנא
 36 עליכון ועלנא, ועל כל קהלהון דישאל: 'ואמרו אמן'. עושה
 37 שלום במרומיו, הוא ברחמי ויעשה שלום על כל ישראל.
 38 וזה הוא הנקרא קדיש דרבנן. נהגו להתחנן בנפילת פנים
 39 בדברים ובפסוקים אלו - פעמים בכלן, ופעמים במקצתן:
 40 לפניך אני כורע ומשתתנה ומתחנן - אדון העולם, אלהי
 41 האלהים ואדוני האדונים; כי לא על צדקותינו אנחנו
 42 מפילים תחנונינו לפניך, כי על רחמיך הרבים. מה נאמר
 43 לה, מה נדבר ומה נצטדק. חטאנו וצוינו, והרשענו ומרדנו,
 44 וסור מצותיך וממשפטך. לך ה', הצדקה; ולנו בשת
 45 הפנים. השחרו פנינו מפני אשמתנו, ונכפפה קומתנו מפני
 46 עונותינו; אין לנו פה להשיב, ולא מצח להרים ראש. אלהי,
 47 בשתי ונכלמתי להרים אלהי פני אליך, כי עונותינו רבו

48 ביום מנוחתנו. אלהינו ואלהי אבותינו, רצה נא במנוחתנו
 49 וכו'. ברוך אתה ה', מקדש השבת.
 50 ברכה אמצעית של מוסף ראש חדש: ראשי חדשים לעמך
 51 נתת, זמן בפרה לכל תולדותם, להיוותם מקריבין לפניהך
 52 זבחי רצון, ושעירי חטאת לכפר בעדם; זכרון לכלם יהיה,
 53 תשועת נפשם מיד שונא. מזבח חדש בציון תכין, ועולת
 54 ראש חדש נעלה עליי; שירי דוד נשמע בעיך, האמורים
 55 לפני מזבחה לרצון. אהבת עולם תביא להם, וברית אבות
 56 לבנים תזכר. אלהינו ואלהי אבותינו, מפני חטאינו גלינו
 57 מארצנו, ונתרחק מעל אדמתנו. יהי רצון מלפניך ה'
 58 אלהינו, שתעלנו לארצנו ותטענו בגבולנו, ושם נעשה
 59 לפניך את קרבנות חובותינו, תמידין כסדרן ומוספין
 60 כהלכתן, ואת מוספי יום ראש החדש הזה נעשה ונקריב
 61 לפניך באהבה כמצות רצונך, כמה שפכת עלינו בתורתך
 62 על ידי משה עבדך. יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי
 63 אבותינו, שתחדש עלינו את ראש החדש הזה לטובה
 64 לברכה, לחן ולרחמים, לחיים ולשלום; ויהי ראש
 65 החדש הזה סוף וקץ לכל חטאתינו וצרותינו, תחלה וראש
 66 לפדות נפשנו; כי בעמך ישראל מכל האמות בחרת, וראשי
 67 חדשים להם נתת. ברוך אתה ה', מקדש ישראל וראשי
 68 חדשים.
 69 ברכה אמצעית של מוסף ראש חדש שחל בשבת: אתה
 70 יצרת עולמך מקדם, פלית מלאכתך ביום השביעי; ובחרת
 71 בנו מכל העמים, ורצית בנו מכל הלשונות, וקדשתנו
 72 במצותיך, וקרבתנו מלפני לעבודתך, ושמך הגדול והקדוש
 73 עלינו קראת. ותתן לנו ה' אלהינו שבתות למנוחה, ויום
 74 ראש החדש הזה לכפר בעדנו. ומפני חטאינו גלינו מארצנו,
 75 ונתרחק מעל אדמתנו, ואין אנו יכולין לעשות לפניך
 76 קרבנות חובתנו. יהי רצון מלפניך ה' אלהינו, שתעלנו
 77 לארצנו ותטענו בגבולנו; ושם נעשה לפניך את קרבנות
 78 חובותינו, תמידין כסדרן ומוספין כהלכתן, ואת מוספי יום
 79 המנוח ויום ראש החדש הזה, נעשה ונקריב לפניך באהבה
 80 כמצות רצונך, כמו שפכת עלינו בתורתך על ידי משה
 81 עבדך. יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו,
 82 שתחדש עלינו את ראש החדש הזה לטובה לברכה, לחן
 83 ולרחמים, לחיים ולשלום; ויהי ראש החדש הזה סוף
 84 וקץ לכל חטאתינו וצרותינו, תחלה וראש לפדות נפשנו.
 85 ורצה נא במנוחתנו וכו' עד ויגוחו כס כל ישראל אוהבי
 86 שמך. ברוך אתה ה', מקדש השבת וישראל וראשי חדשים.
 87 ברכה אמצעית של יום טוב של פסח, בערבית ושמחת
 88 ומנוחה: אתה בחרתנו מכל העמים, ורצית בנו מכל
 89 הלשונות, וקדשתנו במצותיך, וקרבתנו מלפני לעבודתך,
 90 ושמך הגדול והקדוש עלינו קראת. ותתן לנו ה' אלהינו,
 91 מועדים לשמחה, חגים וזמנים לששון, את יום טוב מקרא
 92 קדש הזה, את יום חג המצות הזה, זמן חרותנו באהבה,
 93 וזכר ליציאת מצרים. אלהינו ואלהי אבותינו, נעלה ויבוא,
 94 גיע, נראה, נרצה, ישמע, יפקד, וזכר לפניך זכרוננו, וזכרון

1 כך יודעי שמך, פי לא עזבת דורשיך ה'. פי כל העמים ילכו
 2 איש בשם אלהיו, ואנחנו נלך בשם ה' אלהינו לעולם ועד.
 3 כבר אמרנו בספר זה, שבימי השבתות וימים טובים,
 4 מתפלל אדם בכל תפלה שבע ברכות - שלש ראשונות
 5 ושלש אחרונות, וברכה אחת אמצעית מעין היום. ובראש
 6 השנה וביום הכפורים של יובל, מתפלל באמצע שלש
 7 ברכות, ובתפלת מוסף בלבד; ונמצא מתפלל במוסף בשני
 8 ימים אלו, תשע ברכות. ובמוסף ראש חדש ובמוסף חלו
 9 של מועד, מתפלל שבע - שלש ראשונות ושלש אחרונות,
 10 וברכה אחת באמצע.
 11 וזה הוא נסח כל הברכות האמצעיות: ברכה אמצעית של
 12 לילי שבת: אתה קדשת את יום השביעי לשמך, תכלית
 13 מעשה שמים וארץ, וברכתו מכל הימים, וקדשתו מכל
 14 הזמנים, כאמור: ויברך אלהים את יום השביעי, ויקדש
 15 אותו, כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלהים לעשות.
 16 אלהינו ואלהי אבותינו, רצה נא במנוחתנו, וקדשנו
 17 במצותיך ותן חלקנו בתורתך, ושמח נפשנו בישועתך,
 18 ושבענו מטיבך, וטהר לבנו לעבדך באמת; והנחילנו
 19 באהבה וברצון שבתות קדש, ויגוחו כס כל ישראל אוהבי
 20 שמך. ברוך אתה ה', מקדש השבת.
 21 ברכה אמצעית של שמחת שבת: ישמח משה במתנת
 22 חלקו, כי עבד נאמן קראת לו, כליל תפארת בראשו נתת
 23 בעמדו לפניך על הר סיני, שני יוחות אבנים הוריד בידו,
 24 וכתוב בהן שמירת שבת, וכן כתוב בתורתך: ושמרו בני
 25 ישראל את השבת, לעשות את השבת לדרתם, ברית עולם.
 26 ביני ובין בני ישראל אות היא לעלם, כי ששת ימים עשה
 27 ה' את השמים ואת הארץ, וביום השביעי שבת וינפש.
 28 ישמחו במלכותך שומרי שבת וקוראי ענג, עם מקדשי
 29 שביעי. אלהינו ואלהי אבותינו - רצה נא במנוחתנו,
 30 וקדשנו במצותיך וכו', עד ברוך אתה ה', מקדש השבת.
 31 ברכה אמצעית של מוסף שבת: למשה צוית על הר סיני
 32 מצות שבת, וכו' ושמור, וכו' צויתנו ה' אלהינו, להקריב
 33 לך קרבן מוסף פראוי. יהי רצון מלפניך ה' אלהינו, שתעלנו
 34 לארצנו ותטענו בגבולנו, ושם נעשה לפניך את קרבנות
 35 חובותינו, תמידין כסדרן ומוספין כהלכתן, ואת מוספי יום
 36 המנוח הזה נעשה ונקריב לפניך באהבה כמצות רצונך,
 37 כמה שפכת עלינו בתורתך על ידי משה עבדך. לא נתתו
 38 אלהינו לגויי הארצות, ולא הנחלתו מלפני לעובדי פסילים,
 39 גם במנוחתו לא ישפנו ערלים; לבית ישראל נתת, ורע
 40 ישרון אשר כס בחרת; 'חמדת ימים' אותו קראת. אלהינו
 41 ואלהי אבותינו, רצה נא במנוחתנו וכו' עד ברוך אתה ה',
 42 מקדש השבת.
 43 ברכה אמצעית של מנחת שבת: אתה אחד ושמך אחד, ומי
 44 כעמך ישראל, גוי אחד בארץ. עטרת תהלה ותפארת
 45 ישועה לעמך נתת; אברהם יגל, יצחק יגן, יעקב ויבניו
 46 יגוחו בו, מנוחה שלמה שאתה רוצה בה. זכרו בניך וידעו,
 47 פי מאתך היא מנוחתם. הנח לנו אבינו, אל תהי צרה ויגון

47 חג שמיני עצרת הנה, נעשה ונקריב לפניך. ואם חל יום
 48 טוב להיות בשבת, אומר: 'אתה בחרתנו וכו' ותתן לנו ה'
 49 אלהינו שבתות למנוחה, מועדים לשמחה וחסדים וחסדים
 50 לששון, את יום המנוח הנה, יום טוב מקרא קדש הנה, את
 51 יום חג פלוני הנה וכו'; וכן במוסף אומר: 'את מוספי יום
 52 המנוח הנה, יום טוב מקרא קדש הנה, יום חג פלוני וכו'.
 53 ועל דרך זה הוא מזכיר השבת בראש השנה, וביום
 54 הכפורים, אם חלו להיות בשבת, בין בשאר תפלות בין
 55 במוסף. וחזתם בכל התפלות של שלשה רגלים: 'מקדש
 56 השבת וישראל והזמנים'; ובראש השנה הוא חזתם: מלך
 57 על כל הארץ, מקדש השבת וישראל ויום הזקרון. ובצום
 58 הכפורים, הוא חזתם: 'מלך על כל הארץ, מקדש השבת
 59 וישראל ויום הכפורים'. נהגו רב העם מראש השנה ועד
 60 יום הכפורים, להוסיף בכל תפלה בעשרת הימים. ברכה
 61 ראשונה, מוסיפין: 'זכרנו לחיים אל מלך חפץ בחיים,
 62 כתבנו בספר חיים למענך אלהים חיים, מלך רחמן, ומושיע
 63 ומגן; ברוך אתה ה', מגן אברהם'. ומוסיפין בברכה שניה:
 64 'מי כמוך אב הרחמן, זוכר יצוריו ברחמים לחיים, ונאמן
 65 אתה להחיות מתים. ברוך אתה ה', מחיה המתים'.
 66 ומוסיפין בברכה י"ח: 'זכר רחמיך ה' אלהינו, וכבש פעסך,
 67 וכתב לחיים כל בני בריתך. ברוך אתה ה', הטוב שמך ולך
 68 נאה יהודות'. ומוסיפין בברכה אחרונה: 'ובספר חיים
 69 ברכה ושלום, נזכר ונכתב לפניך, אנו וכל עמך בית ישראל,
 70 לחיים ולשלום. ברוך אתה ה', המקבץ את עמו ישראל
 71 בשלום'. ובתפלת נעילה יום הצום, אומר בברכות אלו
 72 מקום 'זכרנו לחיים', 'חתמנו לחיים'. וכל התוספות האלו,
 73 מנהג מקומות; ויש מקומות שנהגו שלא יוסיפו דבר. מנהג
 74 פשוט, שמברכין ברכה שלישית בנסח זה, בשני ימים של
 75 ראש השנה בכל תפלה מארבע התפלות; וכן נהגו מקצת
 76 העם, לברך אותה בנסח זה בכל תפלה ותפלה מחמש
 77 תפלות של יום הכפורים; וזה הוא גסחה: אתה קדוש,
 78 ושמך קדוש, וקדושים בכל יום יתלוד, סלה. ובכך תן
 79 פחדך ה' אלהינו על כל מעשיך, ואימתך על כל שבראת;
 80 ויראוך כל המעשים, וישתחוו לפניך כל הברואים, ויעשו
 81 כלם אגדה אחת, לעשות רצונך בלבב שלם - כמו שידענו
 82 ה' אלהינו, שהשלטון מלפניך, עז ביך ונבונה בימיך,
 83 ושמך נורא על כל מה שבראת. ובכך תן פבור לעמך, תהלה
 84 ליראיך, תקנה לדרושיך, פתחון פה למיחלים לך; שמחה
 85 לארצך ששון לעירך, צמיחת קרן לדוד עבדך ועריכת גר
 86 לבן ישי משיחך. ואז צדיקים יראו וישמחו וישרים יעלו,
 87 וחסידים בנה יגילו ועולתה תקפץ פיה; וכל הרשעה בלה
 88 כעשן תכלה, פי תעביר ממשלת ידון מן הארץ. ומלכות
 89 העליזה מהרה תעקר ותשבר, ותמלך - אתה הוא ה' אלהינו
 90 - מהרה על כל מעשיך, בירושלים עירך, ובהר ציון משכן
 91 כבודך. ונגד זקניך פבור, פתויב; ותפרה הלבנה, ובשעה
 92 החמה - כי מלך ה' צבאות בהר ציון ובירושלים, ונגד זקני

1 אבותינו, זכרון ירושלים עירך, זכרון משיח בן דוד עבדך,
 2 זכרון כל עמך בית ישראל לפניך, לפלטה לטובה לחן
 3 לחסד ולרחמים - ביום טוב מקרא קדש הנה, ביום חג
 4 המצות הנה, לרחם בו עלינו ולהושיענו. זכרנו ה' אלהינו
 5 בו לטובה, פקדנו בו לברכה, הושיענו בו לחיים, בדרך
 6 ישיעה ורחמים חסד וחסד ורחם עלינו, ומלטנו בו מכל
 7 צרה ונגון, ושמחנו בו שמחה שלמה, כי אל מלך רחום
 8 וחנון אתה. והשיאנו ה' אלהינו את ברפת מועדיך, לחיים
 9 ולשמחה ולשלום, פאשר רצית ואמרת לברכנו בן תברכנו,
 10 סלה. וקדשנו במצותיך וכו' ברוך אתה ה', מקדש ישראל
 11 והזמנים.
 12 ברכה אמצעית של מוסף הפסח: אתה בחרתנו מכל העמים
 13 וכו' עד זכר ליציאת מצרים. ומפני חטאינו גלינו מארצנו
 14 ונתרחק מעל אדמתנו; ואין אנו יכולין לעלות להראות
 15 להשתחוות לפניך בבית בחירתך, בנה הדרך, בבית הגדול
 16 והקדוש שנקרא שמך עליו - מפני הנד שנסתלקה
 17 במקדשך. 'הי רצון מלפניך ה' אלהינו, שתשוב ותרחם
 18 עליו ועלינו ברחמיך הרבים, ותקבץ פזונונו מבין הגוים,
 19 ונפוצותינו פגס מירכתי ארץ, ותביאנו לציון עירך בנה,
 20 ולירושלים בית מקדשך בשמחת עולם. ושמ נעשה לפניך
 21 את קרבנות חובותינו, תמידין כסדרן ומוספין כהלכתן, ואת
 22 מוספי יום טוב מקרא קדש הנה, יום חג המצות הנה,
 23 נעשה ונקריב לפניך כמצות רצונך, כמה שפכת עלינו
 24 בתורתך על ידי משה עבדך. מלך רחמן, רחם עלינו; טוב
 25 ומטיב, הדרש לנו; שובה עלינו בהמון רחמיך, בגלל
 26 אבותינו שעשו רצונך. בנה ביתך בבתחלה, וכונן מקדשך
 27 על כזונו, והראנו בבנינו, ושמחנו בתקונו; והשב ישראל
 28 לגוהו - פהנים לעבודתם, ולויים לדוכנן, וישראל למעמדן,
 29 וארמון על משפטו ישב. ושמ נעלה ונראה לפניך בשלש
 30 פעמי רגלינו, כפתיב בתורתך: שלש פעמים בשנה יראה
 31 כל זכורך את פני ה' אלהיך, במקום אשר יבחר - בחג
 32 המצות, ובחג השבועות, ובחג הסוכות; ולא יראה את פני
 33 ה' ריקם. איש כמתנת ידו, כברכת ה' אלהיך אשר נתן לך.
 34 והשיאנו ה' אלהינו, את ברפת מועדיך וכו'. ברוך אתה ה',
 35 מקדש ישראל והזמנים. וכנסח זה הוא מתפלל בחג
 36 השבועות ובחג הסוכות, בלא חסרון בלא יתר; אלא שבחג
 37 השבועות הוא אומר: 'את יום טוב מקרא קדש הנה, את
 38 יום חג השבועות הנה, זמן מתן תורתנו באהבה - זכר
 39 ליציאת מצרים'. וכן הוא אומר: 'ביום טוב מקרא קדש
 40 הנה, ביום חג השבועות הנה, לרחם בו עלינו וכו'.
 41 ובמוסף הוא אומר: 'את מוספי יום טוב מקרא קדש הנה,
 42 יום חג השבועות הנה'. וכן בחג הסוכות אומר: 'יום טוב
 43 מקרא קדש הנה, את יום חג הסוכות הנה, זמן שמחתנו
 44 וכו'. וכן בשמיני עצרת אומר: 'את יום טוב מקרא קדש
 45 הנה, את יום חג שמיני עצרת הנה, זמן שמחתנו וכו'; וכן
 46 במוסף אומר: 'את מוספי יום טוב מקרא קדש הנה, יום

48 המלויכה, ומשל בגוים. וכתוב: ה' מלך, גאות לבש; לבש
 49 ה', עוז התאזר, אף תכון תבל בל תמוט. וכתוב: ימלך ה'
 50 לעולם, אלהיך ציון לדור ודור; הללו יה. וכתוב: שאו
 51 שערים ראשיכם, והנשאו פתחי עולם, ויבוא מלך הכבוד.
 52 מי זה מלך הכבוד - ה' עזו וגבור, ה' גבור מלחמה. שאו
 53 שערים ראשיכם, ושאו פתחי עולם, ויבוא מלך הכבוד. מי
 54 הוא זה מלך הכבוד - ה' צבאות, הוא מלך הכבוד, סלה.
 55 ועל ידי עבדיך הנביאים נאמר: פה אמר ה' מלך ישאל
 56 וגואלו, ה' צבאות: אני ראשון ואני אחרון, ומבלעדי אין
 57 אלהים. וכתוב: ועלו מושעים בהר ציון, לשפט את הר
 58 עשו; והיתה לה', המלוכה. וכתוב: והיה ה' למלך על כל
 59 הארץ, ביום ההוא יהיה ה' אחד, ושמו אחד. ובתורתך ה',
 60 פתוב לאמר: שמע, ישאל; ה' אלהינו, ה' אחד. אלהינו
 61 ואלהי אבותינו, מלך על כל העולם בלוי בכבוד וכו' עד
 62 ומלכותו בכל משלה. וקדשנו במצותיך וכו' עד ודברך
 63 אמת וקיים לעד. ברוך אתה ה', מלך על כל הארץ, מקדש
 64 ישאל ויום הזכרון. היום הרת עולם, היום עצמיד במשפט
 65 כל יצורי עולמים, אם פגנים, או פעבדים: אם פגנים -
 66 רחמנו פרחם אב על פגנים; ואם פעבדים - עינינו לך
 67 תלויות, עד שתחננו ותוציא לאור משפטנו, קדוש.
 68 ברכה שניה: אתה זוכר מעשה עולם, ופוקד כל יצורי קדם;
 69 לפניך נגלו כל תעלומות, והמון נסתרות שמבראשית; כי
 70 אין שכיחה לפני כסא כבודך, ואין נסתר מנגד עיניך; אתה
 71 זוכר את כל המפעל, וגם כל היצור לא נכחד ממך. הכל
 72 גלוי לפניך ה' אלהינו, צופה ומביט עד סוף כל הדורות;
 73 פי תביא חק וזכרון להפקד בו כל רוח ונפש, ולהזכר
 74 מעשים רבים והמון בריות לאין תכלית. מראשית, פזאת
 75 הודעת; ומלפנים, אותה גלית. זה היום תחלת מעשיך,
 76 וזרון ליום ראשון; כי חק לישאל הוא, משפט לאלהי
 77 יעקב. ועל המדינות בו נאמר, איזו לחרב איזו לשלום, איזו
 78 לרעב איזו לשבע. ובריות בו יפקדו, להזכירם לחיים
 79 ולמות. מי לא נפקד ביום הזה, כי זכר כל היצור לפניך
 80 בא: מעשה איש ופקדתו, ועלילות מצעדי גבר, מחשבות
 81 אדם ותחבולותיו, ויצרי כל מעללי איש. אשרי איש שלא
 82 ישפחך, וכן אדם יתאמץ בך; כי דורשיך לעולם לא יפלו,
 83 וגם לא תכלים לנצח כל החוסים בך. הלא את נח באהבה
 84 זכרת, ותפקדהו בהמון רחמיך, בהביאך את מי המבול
 85 לשחת כל בשר מפני רע מעלליהם. על פן זכרונו בא לפניך
 86 ה' אלהינו, להרבות ורעו פעפרות תבל, וצאצאיו כחול
 87 הים. פכתוב בתורתך: ויזכר אלהים את נח, ואת כל החיה
 88 ואת כל הבהמה אשר אתו בתיבה; ויעבר אלהים רוח על
 89 הארץ, וישכו המים. וכתוב: וישמע אלהים את נאקתם,
 90 ויזכר אלהים את בריתו, את אברהם את יצחק ואת יעקב.
 91 וכתוב: וזכרתי את בריתי יעקב; ואף את בריתי יצחק, ואף
 92 את בריתי אברהם אומר, והארץ אומר. ובדבריך קדשך פתוב
 93 לאמר: זכר עשה לנפלאותיו, חנון ורחום ה'. טרף נתן
 94 ליראיו, יזכר לעולם בריתו. ונאמר: זכר לעולם בריתו, דבר

1 כבוד. ונאמר: ה' ימלך לעולם ועד. ונאמר: ויגבה ה'
 2 צבאות במשפט, והאל הקדוש נקדש בצדקה. ברוך אתה
 3 ה', המלך הקדוש.
 4 ברכה אמצעית של ראש השנה, בערבית ושמרית ומנחה:
 5 אתה בחרתנו מפל העמים, ורצינו בנו מפל הלשונות,
 6 וקדשנו במצותיך וברכתנו מלכנו לעבודתך, ושמך הגדול
 7 והקדוש עלינו קראת. ותתן לנו ה' אלהינו, את יום טוב
 8 מקרא קדש הזה, את יום הזכרון הזה, זכרון תרועה באהבה
 9 - זכר ליציאת מצרים. אלהינו ואלהי אבותינו, יעלה ויבוא,
 10 יגיע, יראה, ירצה וכו' עד כי אל מלך רחום וחנון אתה.
 11 אלהינו ואלהי אבותינו, מלך על כל העולם בלוי בכבודך,
 12 והנשא על כל הארץ ביקרך, והופע בהדר גאון עזך על כל
 13 יושבי תבל ארצך; וידע כל פעול כי אתה פעלתו, ויבין כל
 14 יצור כי אתה יצרתו, ויאמרו כל אשר הנשמה באפו - ה'
 15 אלהי ישאל מלך, ומלכותו בכל משלה. קדשנו במצותיך
 16 וכו' ודברך אמת וקיים לעד. ברוך אתה ה', מלך על כל
 17 הארץ, מקדש ישאל ויום הזכרון.
 18 ברכה ראשונה משלש ברכות אמצעיות של מוסף ראש
 19 השנה: אתה בחרתנו מפל העמים וכו' עד זכר ליציאת
 20 מצרים. ומפני חטאינו גלינו מארצנו וכו' עד תמידין כסדרן
 21 ומוספין פה לכתן, את מוספי יום טוב מקרא קדש הזה, יום
 22 הזכרון הזה, נעשה ונקריב לפניך כמצות רצונך, כמה
 23 שפכתך עלינו בתורתך על ידי משה עבדך. עלינו לשבח
 24 לאדון הכל, לתת גדלה ליוצר בראשית, שלא עשנו כגויי
 25 הארצות, ולא שמנו ככל משפחות האדמה, שלא שם
 26 חלקנו פהם, ולא גורלנו ככל המונם - שהם משפתחים
 27 להבל וריק, ומתפללים לאל לא יושע. אנו משפתחים לפני
 28 מלך מלכי המלכים ברוך הוא, שהוא נוטה שמים ויוסד
 29 ארץ, מושב קרו בשמים ממעל, ושכינת עזו בגבהי
 30 מרומים. הוא אלהינו ואין עוד, אמת מלכנו ואין זולתו,
 31 פכתוב בתורתו: וידעת היום, והשבות אל לבבך, כי ה' הוא
 32 האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת, אין עוד. אוחילה
 33 לאל אחלה פניו, אשאלה ממנו מענה לשון, אשר בקהל
 34 עם אשיר עזו, אביעה רננות בעד מפעליו. לאדם מערכי
 35 לב, ומה מענה לשון. אדני, שפתי תפתח, ופי יגיד תהלתך.
 36 ברוך אתה ה', למדני חקיך. על פן נקוה לך ה' אלהינו,
 37 לראות מהרה בתפארת עזך, להעביר גלולים מן הארץ
 38 והאגלילים פרות פרתון, לתפן עולם במלכות שדי, וכל בני
 39 בשר יקראו בשמך, להפנות אליך כל רשעי ארץ; ויבירו
 40 וידעו כל יושבי תבל, כי לך תכרע כל ברך, תשבע כל
 41 לשון. לפניך ה' אלהינו יכרעו ויפלו, ולכבוד שמך הגדול
 42 יקר יתנו, ויקבלו כלם על מלכותך, ותמלך עליהם לעולם
 43 ועד. כי המלכות שלך היא, ולעולמי עד תמלך בכבוד,
 44 פכתוב בתורתך: ה' ימלך לעולם ועד. וכתוב: לא הביט
 45 און בייעקב, ולא ראה עמל בישאל; ה' אלהיו עמו,
 46 ותרועת מלך בו. וכתוב: והי בישרון מלך, בהתאסף ראשי
 47 עם, יחד שבטי ישראל. ובדבריך קדשך פתוב לאמר: כי לה'

48 ההוא, יתקע בשופר גדול, ויבאו האבדים בארץ אשור
 49 והנדחים בארץ מצרים; והשתחוו לה' בהר הקדש,
 50 בירושלים. וכתוב: וה' עליהם יראה, ויצא ככרך חצו; וה'
 51 אלהים בשופר יתקע, והלף בסערות תימן. ה' צבאות יגן
 52 עליהם, פן תגזן על עמך בשלומך. תקע בשופר גדול
 53 לחיותנו, ושא נס לקבץ את כל גליותינו, וקרב פזורינו
 54 מבין הגוים, ונפוצותינו פנס מנרתי ארץ; והביאנו לציון
 55 עירך ברונה, ולירושלים בית מקדשך בשמחת עולם. ושם
 56 נעשה לפניך, כמצוה עלינו בתורתך על ידי משה עבדך:
 57 וביום שמחתכם ובמזעדיכם ובראשי חדשיכם, ותקעתם
 58 בתצצרת על עלתיכם ועל זבחי שלמיכם; והיו לכם לזכרון
 59 לפני אלהיכם, אני ה' אלהיכם. כי שומע קול שופר אתה
 60 מעולם, ומאזין תרועה ואין דומה לך. ברוך אתה ה', שומע
 61 קול תרועת עמו ישראל היום ברחמים. היום הרת עולם,
 62 היום יעמיד במשפט כל יצורי עולמים, אם כבנים, או
 63 כעבדים: אם כבנים - רחמנו פרחם אב על בנים; ואם
 64 כעבדים - יציגנו לך תלויות, עד שתחננו ותוציא לאור
 65 משפטנו, קדוש.
 66 ברכה אמצעית של יום צום הכפורים, בערבית ושחרית
 67 ומנחה ונעילה: אתה בחרתנו מכל העמים ורצית בנו מכל
 68 הלשונות, וקדשתנו במצותיך וקרבנתנו מלבנו לעבודתך,
 69 ושמך הגדול והקדוש עלינו קראת. ותתן לנו ה' אלהינו,
 70 את יום מקרא קדש הזה, את יום הכפורים הזה, למחילה
 71 ולסליחה ולכפר בו על כל עונותינו באהבה - זכר ליציאת
 72 מצרים. אלהינו ואלהי אבותינו, יעלה ויבוא וכו', עד כי
 73 אל מלך רחום וחנון אתה. אלהינו ואלהי אבותינו, מחול
 74 לעונותינו ביום צום הכפורים הזה, מזה והעבר פשעינו
 75 מנגד עיניך, כאמור: אנכי אנכי הוא מזה פשעיך למעני,
 76 וחסאתיך לא אפיר. ונאמר: מחיתי כעב פשעיך, וכענן
 77 חטאתיך; שובה אלי, פי גאלתיך. וכתוב: כי ביום הזה
 78 יכפר עליכם, לטהר אתכם; מכל חטאתיכם, לפני ה'
 79 תטהרו. כי אתה סלחן לישראל מן העולם, ומחלן לשבטי
 80 ישרון; ומבלעדיך, אין לנו מלך מוחל וסולח. אלהינו
 81 ואלהי אבותינו, מלך על כל העולם פלו בכבודך וכו', עד
 82 ומלכותו בכל משלה. קדשנו במצותיך ותן חלקנו בתורתך,
 83 ושבענו מטובך ושמח נפשנו בישועתך; וטהר לבנו לעבדך
 84 באמת, ודברך אמת וקיים לעד. ברוך אתה ה', מלך על כל
 85 הארץ, מוחל וסולח לעונות עמו בית ישראל, מקדש
 86 ישראל יום הכפורים.
 87 ברכה אמצעית של מוסף: אתה בחרתנו מכל העמים וכו',
 88 עד זכר ליציאת מצרים. ומפני חטאינו וכו', עד תמידין
 89 בסדרן ומוספין בהלכתן, ואת מוספי יום מקרא קדש הזה,
 90 יום צום הכפורים הזה, נעשה ונקריב לפניך כמצות רצונך,
 91 כמו שכתבת עלינו בתורתך על ידי משה עבדך. אלהינו
 92 ואלהי אבותינו, מחול לעונותינו ביום הזה וכו', עד
 93 ומבלעדיך, אין לנו מלך מוחל וסולח. אלהינו ואלהי
 94 אבותינו, מלך על כל העולם וכו', עד ומלכותו בכל משלה.

1 צוה לאלף דור. ונאמר: ויזכר להם בריתו, וינחם כרב
 2 חסדיו. ועל ידי עבדיך הנביאים כתוב לאמר: הלוף וקראת
 3 באזני ירושלים לאמר - מה אמר ה': זכרתי לך חסד נעורייך,
 4 אהבת פלולותיך; לכתך אחרי במדבר, בארץ לא זרועה.
 5 וכתוב: וזכרתי אני את בריתי אותך בימי נעורייך, והקימותי
 6 לך ברית עולם. וכתוב: הבה יקיר לי אפרים, אם ילד
 7 שעשועים - כי מדי דברי בו, זכור אפרכנו עוד; על פן המו
 8 מעי לו, רחם ארחמנו, נאם ה'. אלהינו ואלהי אבותינו,
 9 יעלה ויבוא, יגיע, יראה וכו' עד פי אל מלך רחום וחנון
 10 אתה. וזכרנו בזכרון טוב מלפניך, ופקדנו בפקדת ישועה
 11 ורחמים משמי שמי קדם. וזכר לנו ה' אלהינו, את הברית
 12 ואת החסד ואת השבועה אשר נשבעת לאברהם אבינו בהר
 13 המוריה. ותראה לפניך העקדה שעקד את יצחק בנו על גבי
 14 המזבח, וכבש רחמי לעשות רצונך בלכב שלם. פן יכבשו
 15 רחמיך את פעסך, ויגלו רחמיך על מדותיך, ותתנהג עמנו
 16 במדת רחמים, ואל תתנהג עמנו במדת הדין. ובעבור שמך
 17 הגדול, ישוב אפך מעמך ישראל, ומעירך, ומנחלתך. וקיים
 18 לנו ה' אלהינו, את הדבר שהבטחתנו בתורתך על ידי משה
 19 עבדך: וזכרתי להם ברית ראשונים, אשר הוצאתי אותם
 20 מארץ מצרים לעיני הגוים להיות להם לאלהים, אני ה'. כי
 21 זוכר כל הנשפחות אתה מעולם, כי אין שכחה לפני כסא
 22 כבודך, ועקרת יצחק אבינו לזרעו היום תזכר. ברוך אתה
 23 ה', זוכר הברית. היום הרת עולם, היום יעמיד במשפט כל
 24 יצורי עולמים, אם כבנים, או כעבדים: אם כבנים - רחמנו
 25 פרחם אב על בנים; ואם כעבדים - יציגנו לך תלויות, עד
 26 שתחננו ותוציא לאור משפטנו, קדוש.
 27 ברכה שלישית: אתה נגלית בענן כבודך על עם קדשך,
 28 לדבר עמם; מן השמים השמעתם קולך, ונגלית עליהם
 29 בערפלי טהר. גם כל העולם פלו חל מלפניך, ובריות
 30 בראשית חרדו ממך, בהגלותך מלבנו על הר סיני, ללמד
 31 לעמך תורה ומצוות. ותשמיעם את הוד קולך, ודברות
 32 קדשך מלחבי אש; בקולות וברקים עליהם נגלית, ובקול
 33 שופר עליהם הופעת. כפתוב בתורתך: והיה ביום השלישי
 34 בהיות הבהר, והיה קולות וברקים וענן פכד על ההר, וקול
 35 שופר חזק מאד; ויחרד כל העם אשר במחנה. וכתוב: והיה
 36 קול [ה]שופר, הולך וחזק מאד; משה ידבר, והאלהים יענו
 37 בקול. וכתוב: וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים
 38 ואת קול השופר, ואת ההר עשן; וירא העם ויגעו, ויעמדו
 39 מרחוק. ודבריי קדשך כתוב לאמר: עלה אלהים בתרועה;
 40 ה', בקול שופר. וכתוב: בתצצרות וקול שופר, הריעו לפני
 41 המלך ה'. וכתוב: הללו יה - הללו אל בקדשו, הללוהו
 42 ברקיע עזו. הללוהו בגבורותיו, הללוהו פרב גדלו. הללוהו
 43 בתקע שופר, הללוהו בגבל וכנור. הללוהו בתף ומחול,
 44 הללוהו במנים ועגב. הללוהו בצלצלי שמע, הללוהו
 45 בצלצלי תרועה. כל הנשמה תהלל יה, הללו יה. ועל ידי
 46 עבדיך הנביאים נאמר: כל ישרי תבל ושכני ארץ - פגשא
 47 נס הרים תראו, וכתקוע שופר תשמעו. וכתוב: והיה ביום

48 אבותינו, מחל לעונותינו וכו', מתנודה בסדר הזה, ואחר כך
49 אומר: 'מחל לעונותינו ביום צום הכפורים וכו'.'
50 בנעילה מתנודה בסדר הזה: מה נאמר לפניך, יושב מרום;
51 מה נספר לפניך, שוכן שחקים. כי עונותינו רבו מלמנות,
52 וחסאתינו עצמו מלספר: מה אנו, מה חיינו, מה חסדנו,
53 מה צדקנו, מה מעשינו, מה נאמר לפניך, ה' אלהינו. הלא
54 כל הגבורים - כאין לפניך, ואנשי השם - כלא הי, וחקמים
55 - ככלי מדע, ונבונים - ככלי השכל. כי כל מעשינו תהו,
56 וימי חיינו הבל לפניך; פפתוב בדברי קדשך: "ומותר
57 האדם מן הבקמה - אין, כי הפל הכל". אבל אתה הבדלת
58 אנוש מראש, ותפירהו לעמד לפניך; כי מי יאמר לך מה
59 תעשה; ואם יצדק, מה יתן לך. ויתן לנו אלהינו, את יום
60 הכפורים הזה, קץ מחילה לכל חטאתינו, למען נחיד
61 מעשך דינו, ונשוב לעשות חקי רצונך בלבב שלם - בדרך
62 שנגאמר: דרשו ה' בהמצאו, קראוהו בהיותו קרוב. יעוב
63 רשע דרכו, ואיש און מחשבותיו; וישוב אל ה' וירחמהו,
64 ואל אלהינו כי ירבה לסלח. ואתה אלוה סליחות, טוב
65 ומטיב, חנון ורחום, אךך אפים ורב חסד; מרבה להשיב,
66 ורצה בתשובתן של רשעים, ואין אתה חפץ במיתתן.
67 שנגאמר: חי אני, נאם ה' אלהים, אם אחפץ במות הרשע,
68 כי אם בשוב רשע מדרכו וחקיה; שובו שובו מדרךכם
69 הרעים, ולמה תמותו, בית ישראל. השיבנו וקבלנו, ומחל
70 לנו וסלח כגדל חסדך. יהיו לרצון אמרי פי וכו'.

יום רביעי ב' ניסן ה'תשע"ג

72 נסח ברפת המזון: ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, הן
73 את העולם פלו בטוב בחסד וברחמים. וטובו הגדול לא
74 חסר לנו, ואל יחסר לנו לעולם ועד, כי הוא זן ומפרנס לכל
75 - כאמור: "פותח את ידך, ומשביע לכל חי רצון", ומכין
76 מזון לכל בריותיו אשר ברא. ברוך אתה ה', הן את הכל.
77 נודה לך ה' אלהינו, ונברכך מלפנו, כי הנחלת את אבותינו
78 אךך חמדה טובה ורחבה, ברית ותורה; על שהוצאתנו
79 מארץ מצרים ופדיתנו מבית עבדים, על תורתך שלמדתנו,
80 על חקי רצונך שהודעתנו. ועל כלם ה' אלהינו, אנו מודים
81 לך ומברכים את שמך - כאמור: "ואכלת, ושבעת; וברכת
82 את ה' אלהיך, על הארץ הטבה אשר נתן לך". ברוך אתה
83 ה', על הארץ ועל המזון. רחם ה' אלהינו, על ישראל עמך,
84 ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך, ועל הבית
85 הגדול והקדוש שנקרא שמך עליו, ומלכות בית דוד משיחך
86 תחזיר למקומה בימינו. ובנה את ירושלים בקרוב, כאשר
87 דברת. ברוך אתה ה', בונה ברחמי את ירושלים. אמן.
88 ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, האל, אבינו, מלכנו,
89 אדירנו, בוראנו, קדושנו, קדוש יעקב, המלך הטוב
90 והמטיב, שבכל יום הוא גומלנו חן וחסד ורחמים וכל טוב.
91 הרחמן שמתחיל לדורי דורים. הרחמן ותפאר לנצח נצחים.
92 הרחמן ופרנסנו בכבוד. הרחמן ונבנו לימות המשיח, ולבנות
93 בית המקדש, ולחיי העולם הבא. מגדול ישועות מלכו,

1 קדשנו במצותיך וכו', עד מקדש ישראל יום הכפורים.
2 נהגו העם בכל תפלות המוספין, כשהוא אומר: 'כמו
3 שפכת עלינו בתורתך על ידי משה עבדך, מזכיר קרבנות
4 אותו היום כמו שהן כתובין בתורה, וקורא אותן הפסוקים;
5 ואם לא הזכיר, כיון שאמר 'כמו שפכת עלינו בתורתך',
6 שוב אינו צריך.

7 נסח הודוי: אגא אלהינו ואלהי אבותינו - תבא לפניך
8 תפלתנו, ואל תתעלם מלפנו מתחנתנו; שאין אנו עוי פנים
9 וקשי ערך, שנאמר לפניך: 'צדיקים אנהנו, ולא חטאנו'.
10 אבל חטאנו אנהנו ואבותינו: אשמונו, בגדנו, גזלנו, דברנו
11 דפי, העוינו, והרשענו, ודנו, חמסנו, טפלנו שקר, ועצנו רע,
12 כזבנו, לצנו, מרדנו, נאצנו, סררנו, עוינו, פשענו, צרנו,
13 קשינו ערך, רשענו, שחתנו, תעינו, תעבנו, תעטענו; סרנו
14 ממצותיך וממשפטך הטובים, ולא שנה לנו. ואתה צדיק
15 על כל הבא עלינו, כי אמת עשית, ואנהנו הרשענו. מה
16 נאמר לפניך, יושב מרום; ומה נספר לפניך, שוכן שחקים.
17 הלא הנסתרות והנגלות אתה יודע. אתה יודע רזי עולם,
18 ותעלומות סתרי כל חי; אתה חופש כל חדרי בטן, ורואה
19 כליות ולב. אין כל דבר נעלם ממך, ואין נסתר מנגד עיניך.
20 יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו, שתמחל לנו
21 על כל חטאתינו, ותכפר לנו על כל עונותינו, ותסלח לכל
22 פשעינו: ועל חטא שחטאנו לפניך בשגגה, ועל חטא
23 שחטאנו לפניך בודון, ועל חטא שחטאנו לפניך בסתר, ועל
24 חטא שחטאנו לפניך בגלוי, ועל חטא שחטאנו לפניך
25 באנס, ועל חטא שחטאנו לפניך ברצון; ועל חטאים שאנו
26 חייבין עליהן עשה, ועל חטאים שאנו חייבין עליהן לא
27 תעשה שנתק לעשה, ועל חטאים שאנו חייבין עליהן לא
28 תעשה, ועל חטאים שאנו חייבין עליהן קרבן, ועל חטאים
29 שאנו חייבין עליהן מלקות ארבעים, ועל חטאים שאנו
30 חייבין עליהן מיתה בידי שמים, ועל חטאים שאנו חייבין
31 עליהן פרת, ועל חטאים שאנו חייבין עליהן ארבע מיתות
32 בית דין - חנק והרג, שרפה וסקילה. על הגלויים לנו, ועל
33 שאינן גלויין לנו; הגלויים לנו - כבר אמרנו לפניך ה'
34 אלהינו; ושאין גלויין לנו - חטאנו על כלם. ואתה יודע
35 כל הנסתרות, פפתוב: "הנסתרת, לה' אלהינו; והנגלת, לנו
36 ולבנינו עד עולם, לעשות את כל דברי התורה הזאת". כי
37 אתה סלחן לישראל מן העולם, ומחלן לשבטי ישראל, ו
38 ומבליעדיך אין לנו מלך מוחל וסולח. אלהי, עד שלא
39 נוצרתי, איני כדאי; ועכשו שנוצרתי, כאלו לא נוצרתי. עפר
40 אני בחיי, קל וחמר במיתתי. הרי אני לפניך ה' אלהי, ככלי
41 מלא בושה וכלמה. יהי רצון מלפניך ה' אלהי, שלא
42 אחטא, ומה שחטאתי - מחק ברחמיך הרבים, לא על ידי
43 יסורי. יהיו לרצון אמרי פי וכו'. בסדר הזה מתנודה
44 בערבית ושחרית ומוסף ומנחה, בין יחיד, בין שליח צבור.
45 והיחיד אומר ודוי זה אחר תפלתו, אחר שגומר 'שים
46 שלום', קדם שפסע שלש פסיעות, ושליח צבור אומר
47 באמצע ברכה אמצעית; קדם שיאמר 'אלהינו ואלהי

1 ועשה חסד למשיחו לְדוֹד וּלְזָרְעוֹ עַד עוֹלָם. כְּפִירִים רָשׁוּ
 2 וְרַעְבוּ, וְדָרְשִׁי ה' לֹא יִחְסְרוּ כָּל טוֹב. הוֹדוּ לֵה' כִּי טוֹב, כִּי
 3 לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ.
 4 הַמַּפְטִיר בְּנִבְיָא, מְבַרֵךְ לְפָנֶיהָ: בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מִלֶּךְ
 5 הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים, וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם
 6 הַנְּאָמְרִים בְּאַמֶּת. בְּרוּךְ אַתָּה ה', הַבוֹחֵר בַּתּוֹרָה, וּבַמִּשְׁחָה
 7 עַבְדּוֹ, וּבְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ, וּבְנִבְיָאֵי הָאֱמֶת וְהַצְדִּיק.
 8 וּמְבַרֵךְ לְאַחֲרֵיהָ: בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מִלֶּךְ הָעוֹלָם, צוּר
 9 כָּל הָעוֹלָמִים, הַצְדִּיק כָּל הַדּוֹרוֹת. הָאֵל הַנְּאָמֵן, הָאוֹמֵר
 10 וְעָשָׂה, מְדַבֵּר וּמַקְיֵם, אֲשֶׁר כָּל דְּבָרָיו הָאֱמֶת וְהַצְדִּיק; נֶאֱמַן
 11 אַתָּה הוּא אֱלֹהֵינוּ, וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדָבָר מְדַבְרֶיךָ אַחֲזוֹר לֹא
 12 יָשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל נֶאֱמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה ה', הָאֵל הַנְּאָמֵן
 13 בְּכָל דְּבָרָיו. רַחֵם עַל צִיּוֹן, כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, לְעִגּוּמַת נַפְשׁ
 14 תְּנַקֵּם נַקָּם בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתַבְנֶנָּה מְהֵרָה. בְּרוּךְ אַתָּה ה',
 15 בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם. אֵת צֶמַח דָּוִד מְהֵרָה תַצְמִיחַ, וְקִרְנוֹ תָרוּם
 16 בִּישׁוּעָתְךָ. בְּרוּךְ אַתָּה ה', מְגַן דָּוִד. עַל הַתּוֹרָה וְעַל
 17 הַנְּבִיאִים, וְעַל יוֹם הַמְּנוּחַ הַזֶּה שֶׁנִּתְּתָה לָנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ לְקַדְּשָׁה
 18 לְכַבוֹד וּלְתַפְאֶרֶת - עַל הַפֶּלֶל, אֲנוּ מְבָרְכִין אֶת שְׁמֶךָ. בְּרוּךְ
 19 אַתָּה ה', מְקַדֵּשׁ הַשְּׁבֵת. וּבְיָוִם טוֹב, הוּא אוֹמֵר: וְעַל יוֹם
 20 טוֹב מְקַרָּא קֹדֶשׁ הַזֶּה שֶׁנִּתְּתָה לָנוּ לְשִׁשּׁוֹן וּלְשִׁמְחָה. בְּרוּךְ
 21 אַתָּה ה', מְקַדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל וְהַזְּמַנִּים.
 22 וְאִם הָיָה שֶׁבֵּת יוֹם טוֹב, כּוֹלֵל שְׁנֵיהֶן וְחֻתָּם: מְקַדֵּשׁ
 23 הַשְּׁבֵת וְיִשְׂרָאֵל וְהַזְּמַנִּים. בְּנֶסֶח שֶׁהוּא חֻתָּם בְּתַפְלָה בְּבִרְכָה
 24 אֲמֻצְעִית בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, כִּף הוּא חֻתָּם בְּבִרְכָה אַחְרוֹנָה זו.
 25 הָעֲנִינּוֹת שֶׁנִּהְיָו רַב הָעַם לְקָרוֹת מִן הַנְּבִיאִים בְּכָל שֶׁבֵּת,
 26 וּמַפְטִירִין בְּהֵן; וְאֵלוֹ הֵן:
 27 בְּרֵאשִׁית - "הֵן עַבְדֵי אֲתָמָּךְ בּוֹ", עַד "אֵלֶּה הַדְּבָרִים,
 28 עֲשִׂיתִים וְלֹא עֹזְבֵתִים"; נַח - "רַנִּי עֲקֵרָה", עַד "הִטּוֹ אֲזֻנְכֶם
 29 וּלְכוּ אֵלַי"; לֶךְ לֶךְ - "וְאֵל מִי תִדְמִינִי", עַד "אֵלֶּהי יִשְׂרָאֵל
 30 לֹא אֶעְזָבֶם", אֵלוֹ הַשְּׁלֵשׁ בִּישְׁעֶיהָ; וַיֵּרָא - "וְאִשָּׁה אַחַת",
 31 עַד "וְתַשָּׂא אֶת בְּנָהּ, וְתַצֵּא", בְּמַלְכִים; וַיִּהְיֶה חַיִּי שָׁרָה -
 32 "וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד" - עַד "יַחֲזִי אֲדוֹנֵי הַמֶּלֶךְ דָּוִד לְעוֹלָם", תַּחֲלַת
 33 מַלְכִים; אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יִצְחָק - "מִשָּׂא דָבָר הִ", עַד "וְעַרְבָה
 34 לָהּ", בְּתַרְי עֶשֶׂר; וַיֵּצֵא יַעֲקֹב - "וְעַמֵּי תְלוּאִים", עַד
 35 "וּבְנִבְיָא הָעֵלָה הִ", בְּתַרְי עֶשֶׂר; וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב - "חֲזוֹן
 36 עַבְדֶּיךָ", עַד סוֹף סְפָרוֹ, בְּתַרְי עֶשֶׂר; וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב - "כֹּה אָמַר
 37 ה', עַל שְׁלֹשָׁה פְּשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל", עַד "אַרְיָה שְׂאֵג", בְּתַרְי
 38 עֶשֶׂר; וַיְהִי מִקֵּץ - "וַיִּיקֶץ שְׁלֹמֹה", עַד "וַיְהִי הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה",
 39 בְּמַלְכִים; וַיִּגְשׁ - "וְאַתָּה בֵּן אָדָם, קַח לֶךְ עֵץ", עַד "וַיִּדְעוּ
 40 הַגּוֹיִם, כִּי אֲנִי הִ", בִּיחְזָקָא; וַיַּחֲזִי יַעֲקֹב - "וַיִּקְרְבוּ יָמֵי
 41 דָּוִד", עַד "וַיִּשְׁלַמְהָ יָשָׁב עַל כֶּסֶף דָּוִד", בְּמַלְכִים.
 42 וְאֵלֶּה שְׁמוֹת - "בֵּן אָדָם, הוֹדַע", עַד "וַיֵּצֵא לֶךְ שֵׁם בְּגוֹיִם",
 43 בִּיחְזָקָא; וְאַרְא - "וְלֹא יְהִי עוֹד לְבֵית יִשְׂרָאֵל", עַד
 44 "אַצְמִיחַ קֶרֶן לְבֵית יִשְׂרָאֵל", בִּיחְזָקָא; בֹּא אֵל פְּרַעַה -
 45 "מִשָּׂא מִצְרַיִם", עַד "אֲשֶׁר בָּרַכּוּ הִ", בִּישְׁעֶיהָ; וַיְהִי בְשִׁלַּח
 46 - שִׁירַת דְּבוֹרָה, מִן "וַיִּכְנַע", עַד "וַתִּשְׁקֹט הָאֶרֶץ",
 47 בְּשׁוֹפְטִים; וַיִּשְׁמַע יְתָרוֹ - "בְּשִׁנְתַּת מוֹת הַמֶּלֶךְ עֲזִיָּהוּ", עַד

48 "לְסַרְבָּה הַמַּשְׁרָה", בִּישְׁעֶיהָ; וְאֵלֶּה הַמַּשְׁפָּטִים - "הַדְּבָר
 49 אֲשֶׁר הָיָה אֵל יִרְמְיָהוּ", עַד "לֹא יִכְרַת אִישׁ לְיוֹנָדָב",
 50 בִּירְמְיָה; וַיִּקְחוּ לִי תַרְוָמָה - "וַיְהִי נִתֵּן חֲכָמָה לְשְׁלֹמֹה", עַד
 51 "וַיִּשְׁכַּנְתִּי בַתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", בְּמַלְכִים; וְאַתָּה תַצְנֶנָּה - "הַגִּד
 52 אֵת בֵּית יִשְׂרָאֵל", עַד "וַיִּרְצִיתִי אֶתְכֶם", בִּיחְזָקָא; כִּי תַשָּׂא
 53 - "וַיְדַבֵּר ה' הָיָה אֵל אֱלִיָּהוּ", עַד "וַיִּלְךְ יִרְעָאֵלָהּ",
 54 בְּמַלְכִים; וַיִּקְהַל - "וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה, וַיִּקַּח", עַד "וַתִּתֶּם
 55 מְלֶאכֶת", בְּמַלְכִים; אֵלֶּה פְקוּדֵי - "וַיַּעַשׂ חִירוֹם אֵת
 56 הַכִּירוֹת", עַד "לְדַלְתוֹת הַבַּיִת הַפְּנִימִי", בְּמַלְכִים.
 57 וַיִּקְרָא - "עַם זֶה יִצְרָתִי לִי", עַד "כֹּה אָמַר ה' מִלֶּךְ יִשְׂרָאֵל",
 58 בִּישְׁעֶיהָ; צוֹ אֵת אֶהְרֹן - "עֲלוֹתֶיכֶם סִפּוֹ", עַד "כִּי בָאֵלֶּה
 59 חִפְצָתִי, נֶאֱמַר הִ", בִּירְמְיָה; וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי - "וַיִּסְפֹּף עוֹד
 60 דָּוִד", עַד "כֹּל אֲשֶׁר בִּלְבָבְךָ, לֶךְ עֲשֵׂה", בְּשִׁמּוּאֵל; אִשָּׁה כִּי
 61 תִזְרִיעַ - "וְאִישׁ כָּא מִבְּעַל שְׁלִישָׁה", עַד "בְּכָרַת אֶרֶץ",
 62 בְּמַלְכִים; זֹאת תִּהְיֶה - "וַיֹּאמֶר אֱלִישֶׁע", "וְאַרְבָּעָה
 63 אֲנָשִׁים", וּמְדַלֵּג עַד "וְלֹא הִשְׁלִיכֶם מֵעַל פְּנֵינוּ", בְּמַלְכִים;
 64 אַחְרֵי מוֹת - "הַתִּשְׁפָּט", עַד "וַנְּחַלְתָּ בְךָ לְעֵינֵי גוֹיִים",
 65 בִּיחְזָקָא; קַדְשִׁים - "כָּאוּ אֲנָשִׁים מִזְּקֵנֵי יִשְׂרָאֵל", עַד "צָבִי
 66 הִיא לְכָל הָאֲרָצוֹת", בִּיחְזָקָא; אָמַר - "וְהַתְּהַנִּים הַלְוִיִּם",
 67 עַד "נִבְלָה וַיִּטְרַפָּה מִן הָעוֹף", בִּיחְזָקָא; בְּהַר סִינִי - "ה'
 68 עֲזִי וּמַעֲזִי", עַד "רְפָאֵנִי ה' וְאַרְפֵּא", בִּירְמְיָה; אִם בְּחֻקְתִּי
 69 - "הַנִּבְא עַל רֹעֵי יִשְׂרָאֵל", עַד "וְהַצְלַתִּים מִיַּד הָעוֹבְדִים
 70 בָהֶם", בִּיחְזָקָא.
 71 בְּמַדְבַר סִינִי - "וְהִיָּה מִסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", עַד "וְאַרְשִׁיתְךָ לִי
 72 בְּאֻמוֹנָה", בְּתַרְי עֶשֶׂר; נִשְׂא - "וַיְהִי אִישׁ אֶחָד מִצְרַעָה", עַד
 73 "וַיִּגְדַּל הַנַּעֲרָה", בְּשׁוֹפְטִים; בְּהַעֲלֵתְךָ - "רַנִּי וְשִׁמְחִי", עַד
 74 "יְדֵי זָרְבָבֶל יִסְדּוּ", בְּתַרְי עֶשֶׂר; שְׁלַח לֶךְ - "וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ
 75 בֶּן נֹנָן מִן הַשְּׁטִים", עַד "וְיָכִי [וְגַם] נִמְגּוּ כָּל יוֹשְׁבֵי הָאֶרֶץ",
 76 בִּיהוֹשֻׁעַ; וַיִּקַּח קֶרֶח - "וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל", עַד "כִּי לֹא יִטַּשׁ
 77 ה' אֵת עַמּוֹ", בְּשִׁמּוּאֵל; זֹאת חֻקַּת - "וַיִּפְתַּח הַגִּלְעָדִי", עַד
 78 "מַעֲיָם יְמִימָה", בְּשׁוֹפְטִים; וַיֵּרָא בְּלֶךְ - "וְהִיָּה שְׂאֵרִית
 79 יַעֲקֹב", עַד "וְהַעֲצָנָה לְכַת עִם אֱלֹהֶיךָ", בְּתַרְי עֶשֶׂר; פְּיִנְחָס -
 80 "וַיַּגִּד ה' הָיָה אֵל אֱלִיָּהוּ", עַד "וַיִּקְרָם, וַיִּלְךְ אַחְרֵי אֱלִיָּהוּ",
 81 בְּמַלְכִים; רֵאשֵׁי הַמַּטּוֹת - "וַיִּתֵּן מֹשֶׁה לְמֹטֵה בְּנֵי רְאוּבֵן",
 82 עַד "וַיִּחְלַקוּ אֶת הָאֶרֶץ", בִּיהוֹשֻׁעַ; אֵלֶּה מִסְעֵי - "אֵלֶּה
 83 הַנְּחֻלוֹת", עַד "וַיִּתְּנוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְלוֹיִם", בִּיהוֹשֻׁעַ.
 84 אֵלֶּה הַדְּבָרִים - "וְאֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' אֵל יִשְׂרָאֵל",
 85 עַד "וְהִיָּתֶם לִי לְעַם", בִּירְמְיָה; וְאַתְחַנּוּן - "וְאַתְפַּלֵּל אֵל ה',
 86 אַחְרֵי תַחֲזִי", עַד "שְׁדוֹת בְּכֶסֶף יִקְנוּ", בִּירְמְיָה; וְהָיָה יַעֲקֹב -
 87 "הֵלֶךְ וְקִרְאֵת בְּאֲזוּנֵי", עַד "וְהַתְּבָרְכוּ בּוֹ גּוֹיִם", בִּירְמְיָה;
 88 רָאָה אֲנֹכִי - "הִנֵּה יָמִים בָּאִים", עַד "אִם יִסְתַּר אִישׁ
 89 בְּמַסְתָּרִים", בִּירְמְיָה; שׁוֹפְטִים - "וַיְהִי פֶּאֶשֶׁר זָקֵן שְׁמוּאֵל",
 90 עַד "וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֵל אֲנָשֵׁי יִשְׂרָאֵל", בְּשִׁמּוּאֵל; כִּי תַצֵּא
 91 - "וַיֹּאסְפוּ פִלְשֵׁתִים אֶת מַחְנֵיהֶם", עַד "וַיְהִי דָוִד לְכָל דְּרָכָיו
 92 מִשְׁכִּיל", בְּשִׁמּוּאֵל; וְהָיָה כִּי תְבוּא - "אֲזָ בְנָה יְהוֹשֻׁעַ
 93 מִזְּבַח", עַד "וְלֹא הָיָה בַיּוֹם הַהוּא", בִּיהוֹשֻׁעַ; אֲתָם נִצְבִים
 94 - "וַיֹּאסֹף יְהוֹשֻׁעַ אֶת כָּל שְׁבָטֵי", עַד "כְּרָמִים וְזִיתִים אֲשֶׁר

1 פטור מן הפרת, ומן הסקילה, ומן הקרבן; אבל אסור
 2 לעשות אותו דבר בשבת; ואסורו מדברי סופרים, הרחקה
 3 מן המלאכה; והעושה אותו בידון, מכין אותו מכת מרדות
 4 [מלקות מדברנו]. וכן כל מקום שנאמר 'אין עושין כף וכף',
 5 או 'אסור לעשות כף וכף בשבת' - העושה אותו דבר בידון,
 6 מכין אותו מכת מרדות.
 7 ד. וכל מקום שנאמר: 'מתר לעשות כף וכף', הרי זה מתר
 8 לכתחלה. וכן כל מקום שנאמר: 'אינו חייב כלום', או 'פטור
 9 מכלום' - אין מכין אותו כלל.
 10 ה. דברים המתירין לעשותן בשבת, ובשעת עשייתן אפשר
 11 שתעשה בגללן מלאכה ואפשר שלא תעשה - אם לא נתפון
 12 לאותה מלאכה, הרי זה מתר. כיצד? גורר אדם מטה וכסא
 13 ומגדל וכיוצא בהן בשבת, ובלבד שלא יתפון לחפר חריץ
 14 בקרקע בשעת גרידתו; ולפיכך, אם חפרו הקרקע - אינו
 15 חושש בכך, לפי שלא נתפון. וכן מהלך אדם על גבי עשבים
 16 בשבת, ובלבד שלא יתפון לעקר אותן; ולפיכך, אם נעקרו
 17 - אינו חושש. ורוחץ ידיו מעפר הפרות וכיוצא בהן, ובלבד
 18 שלא יתפון להשיר את השער [שבדורותיו]; ולפיכך, אם
 19 נשר - אינו חושש. פרצה דחוקה - מתר להכנס לה בשבת,
 20 אף על פי שמשיר צרורות [רגבי אדמה]. וכן כל דבר שאינו
 21 מתפון בגון זה - מתר.
 22 ו. עשה מעשה, ונעשת בגללו מלאכה שודאי תעשה בשביל
 23 אותו מעשה - אף על פי שלא נתפון לה, חייב; שהדבר
 24 ידוע, שאי אפשר שלא תעשה אותה מלאכה. כיצד? הרי
 25 שצריך לראש עוף לשחק בו לקטן, וחתך ראשו בשבת - אף
 26 על פי שאין סוף מגמתו להריגת העוף בלבד, חייב; שהדבר
 27 ידוע, שאי אפשר שיחתך ראש החי אלא והמותו בא
 28 בשבילו. וכן כל פיוצא בזה.
 29 ז. כל העושה מלאכה בשבת - אף על פי שאינו צריך לגוף
 30 המלאכה, חייב עליה. כיצד? הרי שכבה את הנר מפני שהוא
 31 צריך לשמן כדי שלא יאבד, או כדי שלא ישרף חרש של נר
 32 - חייב; מפני שהכבוי מלאכה, והרי נתפון לכבות; ואף על
 33 פי שאינו צריך לגוף הכבוי, ולא כבה אלא מפני השמן או
 34 מפני החרש - הרי זה חייב. וכן המעביר את הקוץ ארבע
 35 אמות ברשות הרבים, או המכבה את הגחלת, כדי שלא יזקו
 36 בהן רבים - חייב; אף על פי שאינו צריך לגוף הכבוי, או
 37 לגוף ההצברה, אלא להרחיק ההזק - הרי זה חייב. וכן כל
 38 פיוצא בזה.
 39 ח. כל המתפון לעשות מלאכה, ונעשת לו מלאכה אחרת
 40 שלא נתפון לה - פטור עליה, לפי שלא נעשת מחשבתו.
 41 כיצד? זרק אבן או חץ בכתבו או בכהמה כדי להרגו, והלך
 42 ועקר אילן בהליכתו, ולא הרג - הרי זה פטור. קל והמר אם
 43 נתפון לאסור קל ונעשה אסור חמור, כגון שנתפון לזרק
 44 בכרמלית [מקום שאינו רה"י ואינו רה"ל], ועברה האבן
 45 לרשות הרבים - שהוא פטור. וכן כל פיוצא בזה. נתפון
 46 לעשות דבר המתר, ונעשת מלאכה - כגון שנתפון לחתך את

1 לא נטעתם, ביהושע; האזינו - ולקחתי אני מצמרת, עד
 2 "והשיבו, וחיי", ביחזקאל; וזאת הפרכה - "ויהי אחרי מות
 3 משה", ומדלג עד "ויהי ה' את יהושע".
 4 כל שבת שקורין בה שתי פרשיות, מפטירין מענין פרשה
 5 אחרונה; וזה הוא המנהג ברוב המקומות. וכן נהגו רב העם,
 6 להיות מפטירין בנחמות ישעיהו בן אמוץ, מאחר תשעה
 7 באב עד ראש השנה: בשבת שאחר תשעה באב - נתקמו
 8 נחמו, עמי, עד "עלות ינהל"; בשנה - "ותאמר ציון,
 9 עזבני ה'", עד "וגאלך, אביר יעקב"; בשלישית - "עניה
 10 סערה", עד "כי פארך"; ברביעית - "אנכי אנכי הוא
 11 מנחמכם", עד "שביה בת ציון"; בחמישית - "רני עקרה,
 12 לא ילדה", עד "גאלך, ה'"; בששית - "קומי אורי, כי בא
 13 אורך", עד "בעתה אחישנה"; בשביעית - "שוש אשיש
 14 בה'", עד "וינשאם כל ימי עולם".

15 בריף רחמנא דסייען

16 בשם ה' אל עולם.

17 נחלתי עדותיך לעולם, כי ששון לבי המה.

18 ספר שלישי והוא ספר זמנים

19 הלכותיו עשר, וזה הוא סדורן: הלכות שבת, הלכות
 20 צרובין, הלכות שביתת עשור, הלכות שביתת יום טוב,
 21 הלכות חמץ ומצה, הלכות שופר וספה ולולב, הלכות
 22 שקלים, הלכות קדוש החדש, הלכות תעניות, הלכות מגלה
 23 ויחנכה.

24 הלכות שבת

25 יש בכללן חמש מצוות - שתי מצוות עשה, ושלוש מצוות
 26 לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) לשבות בשביעי; (ב) שלא
 27 לעשות בו מלאכה; (ג) שלא לענש בשבת; (ד) שלא לצאת
 28 חוץ לגבול בשבת; (ה) לקדש היום בזכירה. ובאור מצוות
 29 אלו בפרקים אלו.

30 פרק א

31 א. שביתתה בשביעי ממלאכה - מצוות עשה, שנאמר: "וביום
 32 השביעי תשבת". וכל העושה בו מלאכה - בטל מצוות
 33 עשה, ועבר על לא תעשה, שנאמר: "לא תעשה כל
 34 מלאכה". ומה הוא חייב על עשיית מלאכה? אם עשה ברצונו
 35 בידון, חייב פרת; ואם היו שם עדים והתראה, נסקל; ואם
 36 עשה בשגגה, חייב קרבן חטאת קבועה [בין עני בין עשיר
 37 מביא בהמה].

38 ב. כל מקום שנאמר בהלכות שבת שהעושה דבר זה 'חייב'
 39 - הרי זה חייב פרת, ואם היו שם עדים והתראה, חייב
 40 סקילה; ואם הניח שוגג, חייב חטאת.

41 ג. וכל מקום שנאמר שהעושה דבר זה 'פטור' - הרי זה

מתוך מהדורת חזק

47 כגון שנים שאֵחזו קוֹרָה והוציאוהָ לרְשוּת הַרְבִּים - הוֹאִיל
 48 וְאִין כַּח בְּאֶחָד מֵהֶן לַעֲשׂוֹתָהּ לְבַדּוֹ, וְעָשׂוּ אוֹתָהּ בְּשִׁתְּפוֹת
 49 מִתַּחֲלָה וְעַד סוֹף - שְׁנִיָּהּ חִבִּין, וְשַׁעֲוֵר אֶחָד לְשִׁנְיָהּ. הִיָּה
 50 כַּח בְּאֶחָד לְהוֹצִיא קוֹרָה זוֹ לְבַדּוֹ, וְהַשְּׁנִי אֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיאָהּ
 51 לְבַדּוֹ, וְנִשְׁתַּפּוּ שְׁנֵיהֶם וְהוֹצִיאוּהָ - זֶה הֵרָאשׁוֹן שְׂיָכוֹל,
 52 חִיב; וְהַשְּׁנִי מְסִיעֵ הוּא, וּמְסִיעֵ אֵינוֹ חִיב כְּלוּם. וְכֵן כֹּל
 53 פְּיוּצָא בְּזָה.

54 יז. כֹּל הַמְקַלְקֵלִין פְּטוּרִין. פִּיצַד? הֲרִי שְׁחָבַל בַּחֲבָרוֹ אוֹ
 55 בְּבַהֲמָה דְרָף הַשְּׁחָתָה, וְכֵן אִם קָרַע בְּגָדִים אוֹ שָׁרְפָן אוֹ שָׁבַר
 56 כְּלָיִם דְרָף הַשְּׁחָתָה - הֲרִי זֶה פְּטוּר; חֵפֵר גְּמָה וְאֵינוֹ צָרִיף
 57 אֶלָּא לַעֲפָרָה, הֲרִי זֶה מְקַלְקֵל וּפְטוּר. אִף עַל פִּי שְׁעָשׂוּ
 58 מְלָאכָה, הוֹאִיל וְכוֹנְנָתָם לְקַלְקֵל, פְּטוּרִין.
 59 יח. כֹּל הַמְקַלְקֵל עַל מְנַת לְתַקֵּן, חִיב. פִּיצַד? הֲרִי שְׁפָטַר
 60 כְּדִי לְבָנוֹת בְּמִקוּמוֹ, אוֹ שְׁמַחַק כְּדִי לְכַתֵּב בְּמִקוּם שְׁמַחַק,
 61 אוֹ שְׁחָפַר גְּמָה כְּדִי לְבָנוֹת בְּתוֹכָהּ יְסוּדוֹת, וְכֹל פְּיוּצָא בְּזָה
 62 - חִיב. וְשַׁעֲוֵרוֹ, בְּשַׁעֲוֵרוֹ הַמְתַּקֵּן.

63 יט. כֹּל הַעוֹשֶׂה מְלָאכָה בְּשִׁבְתָּהּ, מְקַצֵּתָהּ בְּשׁוּגָה וּמְקַצֵּתָהּ
 64 בְּזוּזוֹן - בֵּין שֶׁהִזִּיד וּלְבַסּוֹף שָׁגַג, בֵּין שֶׁשָּׁגַג וּלְבַסּוֹף הִזִּיד
 65 - פְּטוּר; עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה שַׁעֲוֵר הַמְלָאכָה בְּלֵא מִתַּחֲלָה וְעַד סוֹף
 66 בְּזוּזוֹן, וְאַחַר כֵּף יִהְיֶה חִיב כְּרַת וְסָקִילָה; אוֹ יַעֲשֶׂהוּ כְּלוֹ
 67 בְּשִׁגְגָה מִתַּחֲלָה וְעַד סוֹף, וְאַחַר כֵּף יִהְיֶה חִיב חֲטָאת
 68 קְבוּעָה.

פָּרָק ב

70 א. דְּחוּיָהּ הִיא שִׁבְתָּהּ אֶצֶל סִכְנַת נְפֻשׁוֹת, כִּשְׂאָר כֹּל הַמְצוּוֹת;
 71 לְפִיכֵף, חוּלָה שֵׁישׁ בּוֹ סִכְנָה - עוֹשִׂין לוֹ כֹּל צָרְכֵי בְּשִׁבְתָּהּ,
 72 עַל פִּי רוּפָא אֲמֵן שֶׁל אוֹתוֹ מְקוּם. סַפֵּק שֶׁהוּא צָרִיף לְחַלֵּל
 73 עָלָיו אֶת הַשְּׁבֵתָה, סַפֵּק שֶׁאֵינוֹ צָרִיף, וְכֵן אִם אָמַר רוּפָא
 74 לְחַלֵּל עָלָיו אֶת הַשְּׁבֵתָה, וְרוּפָא אַחַר אוֹמֵר: 'אֵינוֹ צָרִיף' -
 75 מִתְחַלְּלִין עָלָיו אֶת הַשְּׁבֵתָה; שֶׁסַּפֵּק נְפֻשׁוֹת דּוֹחָה אֶת הַשְּׁבֵתָה.

76 ב. אֲמָדוּהוּ בְּיוֹם הַשְּׁבֵת שֶׁהוּא צָרִיף לְכֵף וְכֵף [רְפוּאָה
 77 מְסוּיָמָת] שְׂמוּנָה יָמִים - אֵין אוֹמְרִים: 'נִמְתִּין עַד הָעֶרֶב, כְּדִי
 78 שֶׁלֹּא לְחַלֵּל עָלָיו שְׁמִי שְׁבֵתוֹת'; אֶלָּא מִתְחַלְּלִין מֵהַיּוֹם
 79 שֶׁהוּא שְׁבֵתָה, וּמִתְחַלְּלִין עָלָיו אֶפְלוּ מֵאָה שְׁבֵתוֹת; כֹּל זְמַן
 80 שֶׁהוּא צָרִיף וְיֵשׁ בּוֹ סִכְנָה אוֹ סַפֵּק סִכְנָה - מִתְחַלְּלִין;
 81 וּמְדַלִּיקִין לוֹ אֶת הַנֵּר, וּמְכַבִּין מִלְּפָנָיו אֶת הַנֵּר, וְשׁוֹחֲטִין לוֹ,
 82 וְאוֹפִין וּמְבַשְּׁלִין, וּמְחַמִּין לוֹ חֲמִין בֵּין לְהַשְׁקוּתוֹ בֵּין
 83 לְרַחֲצַת גּוּפוֹ. כְּלוֹ שֶׁל דְּבָר: שְׁבֵתָה לְגַבִּי חוּלָה שֵׁישׁ בּוֹ
 84 סִכְנָה - הֲרִי הוּא כְּחָל, לְכֹל הַדְּבָרִים שֶׁהוּא צָרִיף לָהֶן.

85 ג. כְּשֶׁעוֹשִׂים דְּבָרִים אֱלוֹ, אֵין עוֹשִׂין אוֹתָן לֹא עַל יְדֵי גוּיִם,
 86 וְלֹא עַל יְדֵי קַטְנִים, וְלֹא עַל יְדֵי עֲבָדִים, וְלֹא עַל יְדֵי נְשִׁים
 87 - כְּדִי שֶׁלֹּא תֵּהֵא שְׁבֵתָה קִלְהָ בְּעֵינֵיהֶם; אֶלָּא עַל יְדֵי גְדוּלֵי
 88 יִשְׂרָאֵל וְחֻכְמֵיהֶם. וְאִסוּר לְהַתְּמַהֲמַה בְּחִלּוֹל שְׁבֵתָה לְחוּלָה
 89 שֵׁישׁ בּוֹ סִכְנָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אִתָּם הָאָדָם וְחֵי
 90 בְּהֵם", וְלֹא שְׂמִיּוֹת בְּהֵם. הֵא לְמַדְתָּ, שֶׁאֵין מְשַׁפְּטֵי הַתּוֹרָה
 91 נִקְמָה בְּעוֹלָם, אֶלָּא רַחֲמִים וְחֶסֶד וְשְׁלוֹם בְּעוֹלָם. וְאֵלוֹ

1 הַתְּלוּשׁ, וְחַתַּף אֶת הַמְּחַבֵּר - אֵינוֹ חִיב כְּלוּם. וְכֵן כֹּל פְּיוּצָא
 2 בְּזָה.

3 ט. נִתְּפוּן לְלִקֵּט תְּאֵנִים שְׁחוּרוֹת, וְלִקֵּט לְבָנוֹת, אוֹ שִׁנְתַּפְּנוּ
 4 לְלִקֵּט עֲנָבִים וְאַחַר כֵּף תְּאֵנִים, וְנִהַפֵּף הַדְּבָר וְלִקֵּט הַתְּאֵנִים
 5 בַּתַּחֲלָה וְאַחַר כֵּף עֲנָבִים - פְּטוּר. אִף עַל פִּי שֶׁלִּקֵּט כֹּל
 6 שְׁחָשֵׁב - הוֹאִיל וְלֹא לִקֵּט כְּפִסְדֵר שְׁחָשֵׁב, פְּטוּר; שֶׁלֹּא אֶסְרָה
 7 תּוֹרָה אֶלָּא מְלָאכָתָה מִחֲשֵׁבָתָה.

8 י. הִיוּ לְפָנָיו שְׁתֵּי גְרוֹת דּוֹלְקוֹת, אוֹ כְּבוֹת, וְנִתְּפוּן לְכַבּוֹת זוֹ
 9 וְכַבָּה אֶת זוֹ, אוֹ לְהַדְלִיק זוֹ וְהַדְלִיק אֶת זוֹ - חִיב; שְׁהֲרִי
 10 עָשָׂה מִיַּן הַמְּלָאכָה שְׁחָשֵׁב לַעֲשׂוֹתָהּ. הֵא לְמָה זֶה דּוּמָה?
 11 לְמִי שִׁנְתַּפְּנוּ לְלִקֵּט תְּאֵנָה זוֹ, וְלִקֵּט תְּאֵנָה אַחֲרָתָה, אוֹ לְמִי
 12 שִׁנְתַּפְּנוּ לְהַרְגֵּ אֶת זֶה, וְהַרְגֵּ אֶת זֶה, שֶׁהוּא חִיב - שְׁהֲרִי
 13 נַעֲשֶׂת מְלָאכָה שְׁחָשֵׁב לַעֲשׂוֹתָהּ.

14 יא. אֶבֶל אִם נִתְּפוּן לְהַדְלִיק רֵאשׁוֹנָה וּלְכַבּוֹת שְׁנִיָּהּ אַחֲרֶיהָ,
 15 וְנִהַפֵּךְ הַדְּבָר וְכַבָּה רֵאשׁוֹנָה וְאַחַר כֵּף הַדְלִיק שְׁנִיָּהּ אַחֲרֶיהָ
 16 - פְּטוּר. כִּבָּה זוֹ וְהַדְלִיק זוֹ בְּנִשְׁמִיָּה אַחַת, חִיב - שֶׁאִף עַל
 17 פִּי שֶׁלֹּא הַקָּדִים הַהַדְלָקָה, הֲרִי לֹא אַחַר אוֹתָהּ, אֶלָּא שְׁתִּיָּהּ
 18 כְּאַחַת, וּלְפִיכֵף חִיב. וְכֵן כֹּל פְּיוּצָא בְּזָה. וְכֹל הַעוֹשֶׂה
 19 מְלָאכָה כְּמַתְּעַסֵּק [הַתְּכוּוֹן לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה אַחֵר], וְלֹא נִתְּפוּן לָהּ
 20 - פְּטוּר.

21 יב. כֹּל הַמְתַּפְּנוּ לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה, וְנַעֲשֶׂת בְּיֹתֵר עַל כְּוָנָתוֹ -
 22 חִיב; בְּפִחוֹת מְכַוְּנָתוֹ, פְּטוּר. פִּיצַד? הֲרִי שִׁנְתַּפְּנוּ לְהוֹצִיא
 23 מִשָּׂא לְאַחֲרָיו וְכֹא לוֹ לְפָנָיו, חִיב - שְׁהֲרִי נִתְּפוּן לְשִׁמְרָהּ
 24 פְּחוּתָהּ, וְנַעֲשֶׂת שְׂמִירָה מְעַלָּה. אֶבֶל אִם נִתְּפוּן לְהוֹצִיא
 25 לְפָנָיו וְכֹא לוֹ לְאַחֲרָיו, פְּטוּר - שְׁהֲרִי נִתְּפוּן לְהוֹצִיא
 26 בְּשִׁמְרָהּ מְעַלָּה, וְהוֹצִיא בְּשִׁמְרָהּ מְעוּטָה. וְכֵן כֹּל פְּיוּצָא
 27 בְּזָה.

28 יג. הִיָּה חֲגוּר בְּסִנֵּר, וְהַשְּׁלִיף [תַּחַח] הַמִּשָּׂא בֵּין בְּשָׂרוֹ
 29 וְחִלּוּקוֹ - בֵּין שְׂבָא זֶה הַמִּשָּׂא שְׂדֵרְכּוֹ לְהוֹצִיאָו בְּדֵרֵף הַזֹּאת
 30 לְפָנָיו, בֵּין שְׂבָא לְאַחֲרָיו - חִיב; שֶׁכֵּן דְּרָכּוֹ לְהִיּוֹת חוּזֵר
 31 [מִקְדִּימָה לְאַחֵר וְהַפְּרוּן].

32 יד. כֹּל הַמְתַּפְּנוּ לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בְּשִׁבְתָּהּ, וְהַתְּחִיל בָּהּ, וְעָשָׂה
 33 כְּשַׁעֲוֵר - חִיב, אִף עַל פִּי שֶׁלֹּא הַשְּׁלִים כֹּל הַמְּלָאכָה שִׁנְתַּפְּנוּ
 34 לְהַשְׁלִימָהּ. פִּיצַד? הֲרִי שִׁנְתַּפְּנוּ לְכַתֵּב אַגְרָת אוֹ שֵׁטֵר בְּשִׁבְתָּהּ
 35 - אֵין אוֹמְרִין: 'לֹא יִתְּחַיֵּב זֶה, עַד שֶׁיִּשְׁלִים חֲפָצוֹ וְיִכְתֹּב כֹּל
 36 הָאַגְרָת, אוֹ כֹּל הַשֵּׁטֵר'; אֶלָּא מְשִׁיכְתָּב שְׁמִי אוֹתוֹת, יִתְּחַיֵּב.
 37 וְכֵן אִם נִתְּפוּן לְאַרְגֵּ בְּגַד שְׁלֵם - מְשִׁיאַרְגֵּ שְׁנֵי חוּטִין,
 38 יִתְּחַיֵּב; וְאִף עַל פִּי שֶׁכְּוָנָתוֹ לְהַשְׁלִים, הוֹאִיל וְעָשָׂה כְּשַׁעֲוֵר
 39 בְּכוּנָה - חִיב. וְכֵן כֹּל פְּיוּצָא בְּזָה.

40 טו. כֹּל מְלָאכָה שֶׁהִיָּחִיד יָכוֹל לַעֲשׂוֹת אוֹתָהּ לְבַדּוֹ, וְעָשׂוּ
 41 אוֹתָהּ שְׁנַיִם בְּשִׁתְּפוֹת - בֵּין שֶׁעָשָׂה זֶה מְקַצֵּתָהּ וְזֶה מְקַצֵּתָהּ,
 42 כְּגוֹן שֶׁעָקַר זֶה חֲפָץ מֵרְשׁוֹת זוֹ וְהִנִּיחוֹ הַשְּׁנִי בְּרְשׁוֹת
 43 אַחֲרָתָה, בֵּין שֶׁעָשׂוּ אוֹתָהּ שְׁנֵיהֶם כְּאַחַד מִתַּחֲלָה וְעַד סוֹף,
 44 כְּגוֹן שֶׁאֵחִזּוּ שְׁנֵיהֶם בְּקִלְמוֹס וְכָתְבוּ אוֹ אֵחִזּוּ כְּכָר וְהוֹצִיאוּהוּ
 45 מֵרְשׁוֹת לְרְשׁוֹת - הֲרִי אֵלוֹ פְּטוּרִין.

46 טז. וְאִם אֵין אֶחָד מֵהֶן יָכוֹל לַעֲשׂוֹתָהּ לְבַדּוֹ עַד שֶׁיִּצְטָרְפוּ,

48 ומחללין עליה את השבת: קוראין לה חכמה [מילדת]
 49 ממקום למקום, וחותרים את הטבור, וקושרין אותו. ואם
 50 היתה צריכה לנר בשעה שהיא מצעקת בחבליה - מדליקין
 51 לה את הנר, ואפלו היתה סומה [עוורת], מפני שדעתה
 52 מתישבת עליה בנר, ואף על פי שאינה רואה. ואם היתה
 53 צריכה לשמן וכיוצא בו, מביאין לה. וכל שאפשר לשנות,
 54 משנין בשעת הבאה, כגון שתביא לה חכרתה כלי תלוי
 55 בשערה; ואם אי אפשר, מביאה כדרכה.
 56 יב. אין מילדין את הגויה בשבת, ואפלו בשכר; ואין
 57 חוששין לאיבה [שנאה], ואף על פי שאין שם חלול [שבת].
 58 אבל מילדין את בת גר תושב [גוי שקיבל ד' מצוות], מפני
 59 שאנו מצוין להחיותו; ואין מחללין עליה את השבת.
 60 יג. חנה [ויולדת] - משייתחיל הדם להיות שותת עד שתלד,
 61 ואחר שתלד עד שלשה ימים - מחללין עליה את השבת,
 62 ועושין לה כל צרכיה, בין שאמרה 'צריכה אני', בין
 63 שאמרה 'איני צריכה'. ומשלשה ועד שבעה - אם אמרה
 64 'איני צריכה', אין מחללין עליה; ואם שתקה, ואין צריך
 65 לומר אם אמרה 'צריכה אני' - מחללין עליה את השבת.
 66 ומשבעה ועד שלשים יום, הרי היא כחולה שאין בו סכנה;
 67 ואפלו אמרה 'צריכה אני', אין עושין לה מלאכה אלא על
 68 ידי גוי.
 69 יד. עושין מדרה לחיה, ואפלו בימות החמה, מפני שהצננה
 70 קשה לחיה הרבה במקומות הקר; אבל אין עושין מדרה
 71 לחולה להתחמם בה. הקיז דם ונצטגן - עושין לו מדרה,
 72 אפלו בתקופת תמוז. ומרחיצין את הוולד בשבת ביום
 73 שנוולד, אחר שחותרין את טבורו, אפלו בחמין שהוחמו
 74 בשבת; ומולחין אותו [מפורים עליו מיני בשמים] ומלפפין
 75 [כורכים] אותו [בבגדים], מפני שסכנה היא לו אם לא יעשו
 76 לו כל אלה. וכן מרחיצים אותו לפני המילה, וילאחר
 77 המילה, וביום השלישי למילה, בחמין שהוחמו בשבת -
 78 מפני הסכנה.
 79 טו. האשה שישבה על המשבר [מקום הלידה] ומתה -
 80 מביאין ספין בשבת אפלו דרך רשות הרבים, וקורעין את
 81 כרסה ומוציאין את הוולד, שמא ימצא חי - שספק נפשות
 82 ידחה את השבת, ואפלו לזה שאין חזקתו חי.
 83 טז. מפקחין פקוח נפשות בשבת, ואין צריך לטל רשות
 84 מבית דין; והמקדים להציל הנפש, הרי זה משבח. כיצד?
 85 ראה תינוק שנפל ליס - פורש מצודה ומעלהו, ואף על פי
 86 שהוא צד הדגים עמו. שמע שטבע תינוק בים, ופרש
 87 מצודה להעלותו, והעלה דגים בלבד - פטור מכלום. נתפנן
 88 להעלות דגים, והעלה דגים ותינוק - פטור, אפלו לא שמע
 89 שטבע; הואיל והעלה תינוק עם הדגים, פטור.
 90 יז. נפל תינוק לבור - עוקר חליה [עפר שבשפת הבור]
 91 ומעלהו, ואף על פי שהוא מתקן בה מדרגה בשעת
 92 עקירתה. ונעלה דלת בפני תינוק - שובר את הדלת ומוציאו,
 93 ואף על פי שהוא מפצל אותה עצים שראויין למלאכה;
 94 שמא יבעת [יבהל] התינוק, וימות. נפלה דלקה, ויש שם

1 המינים שאומרים שזה חלול ואסור, עליהם הפתוב אומר:
 2 "וגם אני נתתי להם חקים לא טובים, ומשפטים לא יחיו
 3 בהם."
 4 ד. החושש בעיניו [חש כאבים] - והוא שיהיה בשתיקה או
 5 באחת מהן ציר [דיר], או שהיו דמעות שותתות מרב
 6 הפאב, או שהיה דם שותת מהן, או שהיה בהן קדח [חוס],
 7 וכיוצא בחלאים אלו - הרי זה בכלל חולים שיש בהן
 8 סכנה, ומחללין עליו את השבת, ועושין לו כל צרכי
 9 רפואה.
 10 ה. וכן כל שיש מכה בחלל גופו מן השפה ולפנים - בין
 11 בפיו, בין במעי, בין בכבדו וטחולו או בשאר כל שיש
 12 בחללו - הרי זה חולה שיש בו סכנה. ואינו צריך אמד,
 13 שחלי כבד הוא; לפיכך מחללין עליו מד, בלא אמידה
 14 [הערכה]. ומכה שהיא בגב היד וגב הרגל - הרי זו כמכה
 15 של חלל [הגוף], ואינה צריכה אמד, ומחללין עליה את
 16 השבת. והחם שמצמר [מכווין] את הכשר - כמכה של חלל
 17 הוא, ומחללין עליו את השבת. וכן כל חלי שהרופאים
 18 אומרים שזה יש בו סכנה - אף על פי שהוא בעור הכשר
 19 מבחוץ, מחללין עליו את השבת על פיהם.
 20 ו. הבולע נימא [עלוקה] של מים - מחמין לו חמין בשבת,
 21 ועושין לו כל צרכי רפואה, מפני שהיא סכנת נפשות. וכן
 22 מי שנשכו כלב שוטה, או אחד מזוחלי עפר שממיתין -
 23 אפלו היו ספק ממיתין ספק אין ממיתין - עושין לו כל
 24 צרכי רפואה להצילו.
 25 ז. חולה שאמדהו רופאים להביא לו גרוגרת אחת, ורצו
 26 עשרה בני אדם והביאו לו עשר גרוגרות בבת אחת - בלן
 27 פטורין מכלום, ואפלו הביאו בזה אחר זה, ואפלו הבריא
 28 בראשונה; שהרי כלם ברשות הביאו.
 29 ח. חולה שהיה צריך לשתי גרוגרות, ולא מצאו אלא שתי
 30 גרוגרות בשני עקצין [- החיבורים שבין התאנים לעין] ושלש
 31 גרוגרות בעקץ אחד - כורתין העקץ שיש בו שלש, אף על
 32 פי שאין צריכין אלא לשתיים, כדי שלא ירבו בבצירה, אלא
 33 יכרתו עקץ אחד ולא יכרתו שנים. וכן כל פיוצא בזה.
 34 ט. המבשל לחולה בשבת, ואכל החולה והותר - אסור
 35 לבריא לאכל מן המותר; גזרה, שמא ירבה [כמות התבשיל]
 36 בשבילו. אבל השוחט לחולה בשבת, מתר לבריא לאכל
 37 ממנו בשר חי - שאין בדרך תוספת, כדי שנגזר שמא ירבה
 38 בשבילו. וכן כל פיוצא בזה.
 39 י. חולה שאין בו סכנה, עושין לו כל צרכיו על ידי גוי.
 40 כיצד? אומרים לגוי לעשות לו, והוא עושה - לבשל לו
 41 ולאפות, ולהביא רפואה מרשות לרשות, וכיוצא באלו. וכן
 42 כוחל עיניו [בסם רפואה] מן הגוי בשבת, אף על פי שאין
 43 שם סכנה. ואם היו צרכיו, אין בהן מלאכה - עושין אותן
 44 אפלו ישראל; לפיכך מעלין [גידה] אונים בשבת, ומעלין
 45 אנקלי [תנוך שכנגד הלב], ומחזירין את השקר [בעצם
 46 שנשבר]. וכן כל פיוצא בהן, מתר.
 47 יא. היולדת, כשפורעת לילד - הרי היא בסכנת נפשות,

מתוך מהדורת חזק

1 אדם שחוששין שמא ישרף - מכבין אותה להצילו מן האש,
2 ואף על פי שהוא כובש דרך ומתקנה בשעת כפוי. וכל
3 הקודם להציל, הרי זה משבח; ואינו צריך לטל רשות מבית
4 דין בכל דבר שיש בו סכנה.

5 יח. מי שנפלה עליו מפלת - ספק הוא שם, ספק אינו שם
6 - מפקחין עליו [מפנים האבנים]; מצאוהו חי - אף על פי
7 שנתרוצץ, ואי אפשר שיכריא, מפקחין עליו ומוציאין אותו,
8 לחיי אותה שעה.

9 יט. בדקו עד חטמו, ולא מצאו בו נשמה [נשימה] - מניחין
10 אותו; שפכר מת. בדקו ומצאו עליונים [אנשים בראש
11 המפולת] מתים - לא יאמרו: 'פכר מתו תחתונים', אלא
12 מפקחין על הכל; שאפשר במפלת, שימות העליון ויחיה
13 התחתון.

14 כ. היתה חצר שיש בה גוים וישראל, אפלו ישראלי אחד
15 ואף גוים, ונפלה עליהם מפלת - מפקחין על הכל, מפני
16 הישראלי. פרש אחד מהן לחצר אחרת, ונפלה עליו אותה
17 חצר - מפקחין עליו; שמא זה שפרש הוא הישראלי,
18 והנשארים גוים.

19 כא. נעקרו פלן מתצר זו לילך לחצר אחרת, ובעת עקירתו
20 פרש אחד מהן ונכנס לחצר אחרת, ונפלה עליו, ואין ידוע
21 מי הוא - אין מפקחין עליו; שבידו שנעקרו בלם, אין כאן
22 ישראל קבוע, וכל הפורש מהן כשהן מהלכין, הרי הוא
23 בחזקת שפרש מן הרב. לפיכך, אם היה הרב ישראל - אף
24 על פי שנעקרו בלם, ופרש אחד מהם לחצר, ונפלה עליו -
25 מפקחין עליו.

26 כב. המהלך במדבר, ולא ידע מתי הוא יום שבת - מונה
27 מיום שטעה ששה, ומקדש שביעי, ומברך בו ברפת היום,
28 ומבדיל במוצאו בשבת. ובכל יום ויום, ואפלו ביום זה
29 שהוא מבדיל בו ומקדש, מותר לו לעשות כדי פרנסתו
30 בלבד, כדי שלא ימות. ואסור לו לעשות יותר על פרנסתו,
31 שכל יום ויום ספק שבת הוא; ואם ידע שהיום שמיני
32 ליציאתו, או חמשה עשר ליציאתו, וכיוצא בזה - הרי זה
33 מותר לעשות כל מלאכה באותו היום, שהרי הדבר ודאי
34 שלא יצא בשירה בשבת; ושאר הימים חוץ מיום זה, עושה
35 כדי פרנסה בלבד.

36 כג. גוים שצרו על עירות ישראל - אם באו על עסקי מומן
37 - אין מחללין עליהן את השבת, ואין עושין עמהן מלחמה;
38 ובעיר הסמוכה לספר [גבול], אפלו לא באו אלא על עסקי
39 תבן וקש, יוצאין עליהן בכלי זין, ומחללין עליהן את
40 השבת. ובכל מקום, אם באו על עסקי נפשות, או שצרכו
41 מלחמה, או שצרו סתם - יוצאין עליהן בכלי זין, ומחללין
42 עליהן את השבת. ומצוה על כל ישראל שיכולין לבוא,
43 לצאת ולעזר לאחיהם שבמצור ולהצילם מיד הגוים בשבת;
44 ואסור להן להתמהמה למוצאי שבת. וכשיצילו את אחיהן,
45 מותר להם לחזר בכלי זין שלהם למקומם בשבת, כדי שלא
46 להכשילן לעתיד לבוא [שימנעו מלהביא].

47 כד. וכן ספינה המטרפת [מיטלטלת] בים, או עיר שהקיפה

48 נהר - מצוה לצאת בשבת להצילן, בכל דבר שיכולין
49 להצילן. ואפלו יחיד הנודף מפני הגוים [רבים, ואפילו שלא
50 ברורה כוונתם], או מפני שהוא [יחיד] נודף אתריו [בכוונה]
51 להרגו - מצוה להצילו, ואפלו בעשית כמה מלאכות בשבת;
52 ואפלו לתקן כלי זין להצילו, מתר. וזועקין עליהן ומתחננים
53 בשבת, ומתריעין עליהן [בתקיעה] לעזר אותן; ואין
54 מתחננים ולא זועקין על הדבר בשבת.

55 כה. צרין על עירות הגוים שלשה ימים קודם לשבת;
56 ועושין עמהן מלחמה בכל יום ויום, ואפלו בשבת, עד
57 שכובשין אותה, ואף על פי שהיא מלחמת הרשות; מפני
58 השמועה למדו: "עד רדתה", ואפלו בשבת. ואין צריך
59 לומר במלחמת מצוה; ולא כבש יהושע יריחו, אלא
60 בשבת.

יום חמישי ג' ניסן ה'תשע"ג

פרק ג

63 א. מותר להתחיל במלאכה בערב שבת, אף על פי שהיא
64 נגמרת מאליה בשבת; שלא נאסר עלינו, אלא לעשות
65 מלאכה בעצמו של יום; אבל שתעשה המלאכה מעצמה
66 בשבת, מותר לנו להנות כמה שנעשה בשבת מאלינו.
67 ב. ביצר? פותקין [פותחים] מים [מצינור] לגנה ערב שבת
68 עם [לפני] חשכה, והיא מתמלאה והולכת כל היום כלו.
69 ומניחין מגמר [בשמים] תחת הכלים [בגדים], והן מתגמרין
70 [נספגים] והולכין כל השבת בלה. ומניחים קילור [משחה]
71 על גבי העין, ואספגנית [תחבושת] על גבי המפה, ומתרפין
72 והולכין כל השבת בלה. ושורין דיו וסממנין [צבע] עם
73 חשכה, והן נשרין והולכין כל השבת בלה. ונותנין צמר
74 ליורה [דוד עם מים וצבע], ואונין [אגודות] של פשתן לתנור,
75 והם משתנין והולכין כל השבת בלה. ופורשין מצודות
76 לחיה ולעופות ודגים עם חשכה, והן צדין והולכין כל
77 השבת בלה. וטוענין [משאות] בקורת בית הכד [להכביד על
78 הזיתים] ובעגולי הגת [אבנים הסוחטות היין] עם חשכה,
79 והמשקין זבין והולכין כל השבת בלה. ומדליקין את הנר
80 או את המדורה מבפני, והיא דולקת והולכת כל השבת
81 בלה.

82 ג. מניחין קדרה על גבי האש, או כשר בתנור או על גבי
83 גחלים, והן מתפשלין והולכין כל השבת בלה, ואוכלין
84 אותן בשבת. ויש בדבר זה דרכים שהן אסורין - גזרה,
85 שמא יחמה [יגרור] בגחלים בשבת.

86 ד. ביצר? תבשיל שלא בשל כל צרכו, וחמין שלא הוחמו
87 כל צרכן, או תבשיל שבשל כל צרכו וכל זמן שמצטמק
88 הוא יפה [משובח] לו - אין משהין אותו על גבי האש
89 בשבת, אף על פי שהנה מבוער יום; גזרה, שמא יחמה
90 בגחלים כדי להשלים בשולו, או כדי לצמקו. לפיכך, אם
91 גרף האש, או שפסה אש הכירה באפר או בנערת [פירורי]
92 פשתן הדקה, או שעממו הגחלים [ונפסק האש] שהרי הן

47 שֶׁהֵבֵלֶן חֵם בְּיֹתֵר. וְכֹל שֶׁאֵין מִחֲזִירֵין עֲלָיו, אֵין סוּמְכִין לוֹ
48 [צמוד לו] בְּשֶׁבֶת.
49 יא. אָסוּר לְהִכְנִיס מְגֵרֶפֶה [כַּף] לְקַדְרָה, וְהִיא עַל הָאֵשׁ,
50 לְהוֹצִיא מִמֶּנָּה בְּשֶׁבֶת; מִפְּנֵי שְׂמָגִיס [מערבב] בָּהּ, וְזֶה
51 מִצְרָכֵי הַבְּשׂוּל הוּא, וְנִמְצָא כַּמְבֻשֵׁל בְּשֶׁבֶת. וּמִתֵּר לְהַחֲזִיר
52 מִכִּירָה לְכִירָה, אֲפִלּוּ מִכִּירָה שֶׁהֵבֵלָה מוּעֵט לְכִירָה שֶׁהֵבֵלָה
53 מְרֵפֶה; אֲבָל לֹא מִכִּירָה לְטִמְיָנָה [בתנור לשמור חומה], וְלֹא
54 מִטְּמִינָה לְכִירָה.
55 יב. לֹא יִמְלֵא אָדָם קַדְרָה עֲסָסִית [גרגירי תבואה כתושים]
56 וְתִרְמוֹסִין [מין קטניות], או חֲבִית שֶׁל מַיִם, וְיִתֵּן לְתוֹךְ הַתַּנּוּר
57 עָרֵב שֶׁבֶת עִם חֲשֵׁכָה, וְיִשְׁקָה אוֹתָן - שְׂאֵלוֹ וְכֹל כִּיּוֹצֵא בָּהֶן,
58 אִף עַל פִּי שֶׁלֹּא בְּשׂוּל כָּל עֵקֶר, כִּתְּבִשִׁיל שֶׁלֹּא בְּשֶׁל כָּל
59 צָרְכוֹ הֵן, מִפְּנֵי שֶׁאֵינָן צָרִיכִין בְּשׂוּל הַרְבֵּה, וְיִדְעוּ עֲלֵיהֶן
60 לְאָכְלוֹ לְאַלְתֵּר, וּלְפִיכָף אָסוּר לְשִׁהוֹתָן בְּתַנּוּר. וְאִם עָבַר
61 וְשָׁקָה - אָסוּרִין עַד מוֹצְאֵי שֶׁבֶת, וְיִמְתִּין בְּכַדֵּי שְׂיַעֲשׂוּ.
62 יג. תַּנּוּר שֶׁנִּתֵּן לְתוֹכוֹ בְּשֶׁר מִבְּעוֹד יוֹם, וְשָׁקָה אוֹתוֹ בְּשֶׁבֶת
63 - אִם בְּשֶׁר גָּדִי הוּא וְכִיּוֹצֵא בּוֹ, מִתֵּר; שֶׁאִם יִתְּתָה בְּגָחִילִים,
64 וְתַחֲרֹף [ישרוף מעט] הַבְּשֶׁר, שֶׁאֵינּוּ צָרִיף אֲלֵא חֲמִימוֹת הָאֵשׁ
65 בְּלִבָּד; וְאִם בְּשֶׁר עֵז אוֹ שׂוֹר הוּא, אָסוּר, שֶׁמֶא יִתְּתָה
66 בְּגָחִילִים לְבִשְׁלוֹ. וְאִם טַח פִּי הַתַּנּוּר בְּטִיט - מִתֵּר, שֶׁאִם בָּא
67 לְפָתַח הַתַּנּוּר וְלִחְתוֹת, תִּכְנַס הַרוּחַ, וְיִתְקַשֶּׁה הַבְּשֶׁר וְיִפְסַד,
68 וְיִצְטַן הַתַּנּוּר.
69 יד. וְכֵן כָּל דָּבָר שֶׁהָיָה מִפְּסַדָת אוֹתוֹ, אֵין גּוֹזְרִין עֲלָיו
70 שֶׁמֶא יִגְלַהוּ וְיִתְּתָה; וּמִפְּנֵי זֶה נוֹתְנִין אוֹנֵין שֶׁל פְּשֵׁתָן לְתוֹךְ
71 הַתַּנּוּר עִם חֲשֵׁכָה, שֶׁאִם גָּלָהוּ - יִפְסַד.
72 טו. נִתֵּן גָּדִי שֶׁלֵם לְתוֹךְ הַתַּנּוּר - הֲרִי הוּא כִּבְשֶׁר הָעֵז אוֹ
73 בְּשֶׁר שׂוֹר, וְאָסוּר לְשִׁהוֹתוֹ, שֶׁמֶא יִתְּתָה בְּגָחִילִים, אֲלֵא אִם
74 כֵּן טַח הַתַּנּוּר. וּמִתֵּר לְשִׁלְשֵׁל כִּבְשֶׁ הַפֶּסַח לְתַנּוּר עִם חֲשֵׁכָה,
75 אִף עַל פִּי שֶׁאֵינּוּ טַח, מִפְּנֵי שֶׁבְּנֵי חֲבִירָה זְרִיזִין [זהירים] הֵן.
76 טז. אֵין צוֹלִין בְּשֶׁר בְּצֵל וּבִיּוֹצֵה עַל גְּבִי הָאֵשׁ, אֲלֵא כְּדֵי
77 שְׂיַצְלוּ מִבְּעוֹד יוֹם, וְיִהְיוּ רְאוּיִין לְאָכִילָה. וְאִם נִשְׂאָרוֹ אַחַר
78 כֵּן עַל הָאֵשׁ בְּשֶׁבֶת עַד שְׂיַצְלוּ הַרְבֵּה - מִתֵּר, מִפְּנֵי שֶׁהֵן
79 כַּמְצַטְמָק וְרַע לוֹ; שֶׁאִם חֲתָה - יִתְרָף [ישרוף מעט] אוֹתָן,
80 שֶׁעַל גּוֹף הָאֵשׁ הֵם. וּמִפְּנֵי זֶה מְנִיחִין הַמְּגַמֵּר [בשמים] תַּחַת
81 הַפְּלִים [בגדים] עִם חֲשֵׁכָה, שֶׁאִם חֲתָה בְּגָחִילִים - יִשְׂרָף
82 הַמְּגַמֵּר וְיַעֲשֶׂן הַפְּלִים [יעלה עשן בבגדים].
83 יז. הֵא לְמַדְתָּ, שֶׁכָּל דָּבָר שֶׁאֵנּוּ אוֹסְרִין בְּעֵינֵי זֶה, אֵינּוּ אָסוּר
84 מִשׁוּם שֶׁהוּא נִעֲשֶׂה בְּשֶׁבֶת, אֲלֵא גֹזְרָה - שֶׁמֶא יִתְּתָה
85 בְּגָחִילִים. לְפִיכָף, אֵין נוֹתְנִין צָמֵר לְיִזְרָה [לצובעו], אֲלֵא אִם
86 כֵּן הִיְתָה עֲקוּרָה [מוגבהת] מֵעַל הָאֵשׁ - שֶׁמֶא יִתְּתָה
87 בְּגָחִילִים; וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה פִּיהָ טוֹחַ [סגור] בְּטִיט - שֶׁמֶא יִגִּיס
88 בָּהּ מִשְׁתַּשְׁכָּה.
89 יח. אֵין נוֹתְנִין אֶת הַפֶּת בְּתַנּוּר עִם חֲשֵׁכָה, וְלֹא הַרְרָה [עוגה
90 דקה] עַל גְּבִי הַגָּחִילִים - אֲלֵא כְּדֵי שְׂיִקְרְמוּ [ישחיתו] פְּנֵים
91 שֶׁאֵינָן מְדַבְּקִים בְּתַנּוּר אוֹ בְּאֵשׁ [חלקה העליון]. וְאִם נִשְׂאָרוֹ
92 אַחֲרָי כֵּן עַד שְׂיִגְמַר אֲפִיָתָן - מִתֵּר; שֶׁאִם יִתְּתָה, יִפְסַד

1 כַּמְצַטְמָק בְּאֵפֶר, אוֹ שֶׁהִסִּיקוּהָ בְּקֵשׁ אוֹ בְּגָבְכָה [ענפים דקים]
2 אוֹ בְּגָלְלֵי בְּהֵמָה דְּקָה שֶׁהָרִי אֵין שֵׁם גָּחִילִים בּוֹצְרוֹת - הֲרִי
3 זֶה מִתֵּר לְשִׁהוֹת עֲלֵיהָ; שֶׁהָרִי הִסִּיחַ דְּעָתוֹ מִזֶּה הַתְּכַשִּׁיל,
4 וְאֵין גּוֹזְרִין שֶׁמֶא יִתְּתָה בְּאֵשׁ.
5 ה. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּכִירָה, שֶׁהֵבֵלָה מוּעֵט. אֲבָל
6 הַתַּנּוּר - אִף עַל פִּי שֶׁגָּרַף הָאֵשׁ, אוֹ חִפָּה בְּאֵפֶר, אוֹ
7 שֶׁהִסִּיקוּהוּ בְּקֵשׁ אוֹ בְּגָבְכָה - אֵין מִשְׁהִין בְּתוֹכוֹ, וְלֹא עַל
8 גְּבִיו, וְלֹא סוּמְכִין לוֹ [צמוד לו] תְּכַשִּׁיל שֶׁלֹּא בְּשֶׁל כָּל צָרְכוֹ,
9 אוֹ שֶׁבֻשֵׁל כָּל צָרְכוֹ וּמְצַטְמָק וְיִפָּה לוֹ; הוֹאִיל וְהֵבֵלוּ חֵם
10 בְּיֹתֵר, אֵינּוּ מְסִיחַ דְּעָתוֹ, וְחוֹשְׁשִׁים שֶׁמֶא יִתְּתָה בְּזוֹ הָאֵשׁ
11 הַמְּעוּטָה, אִף עַל פִּי שֶׁהִיא אֵשׁ קֶשׁ וּגְבָכָה אוֹ מְכֶסֶה.
12 ו. וְלָמָּה אָסוּרוֹ לְשִׁהוֹת בְּתַנּוּר, אִף עַל פִּי שֶׁגָּרַף? מִפְּנֵי
13 שֶׁהַגּוֹרֵף אֵינּוּ גּוֹרֵף אֲלֵא רֵב הָאֵשׁ וְעֲצָמָה, וְאֵי אֲפֹשֶׁר לְגָרֵף
14 כָּל הָאֵשׁ עַד שֶׁלֹּא תִשָּׂאֵר נִיצוּצָה אַחַת; וּמִפְּנֵי שֶׁהֵבֵלוּ חֵם,
15 שֶׁמֶא יִתְּתָה כְּדֵי לְנַעַר [ולחבער] הַנִּיצוּצוֹת הַנִּשְׂאָרוֹת.
16 ז. הַכֶּפֶס [כירה קטנה] - הֵבֵלוּ רֵב מִהֵבֵל הַכִּירָה, וּמוּעֵט
17 מִהֵבֵל הַתַּנּוּר. לְפִיכָף, אִם הִסִּיקוּ בְּגִפְתָּ [פסולת זיתים] אוֹ
18 בְּעֵצִים - הֲרִי הוּא כְּתַנּוּר, וְאֵין מִשְׁהִין בְּתוֹכוֹ וְלֹא עַל גְּבִיו,
19 וְלֹא סוּמְכִין לוֹ תְּכַשִּׁיל שֶׁלֹּא בְּשֶׁל כָּל צָרְכוֹ, אוֹ מְצַטְמָק
20 וְיִפָּה לוֹ, אִף עַל פִּי שֶׁגָּרַף אוֹ כֶּסֶה בְּאֵפֶר. וְאִם הִסִּיקוּהוּ
21 בְּקֵשׁ אוֹ בְּגָבְכָה - הֲרִי הוּא כְּכִירָה שֶׁהִסִּיקָה בְּקֵשׁ וּבְגָבְכָה,
22 וּמִשְׁהִין עֲלָיו. וּמִתֵּר לְסַמֵּךְ לְכִירָה מִבְּעָרֵב, אִף עַל פִּי
23 שֶׁאֵינָה גְרוּפָה. וְאִיזוֹ הִיא כִירָה, וְאִיזוֹ הוּא כֶּפֶס? כִּירָה,
24 מְקוֹם שְׂפִיתָתָ [הנחת] שְׁתֵּי קַדְרוֹת; וְכֶפֶס, מְקוֹם שְׂפִיתָתָ
25 קַדְרָה אַחַת.
26 ח. תְּכַשִּׁיל חֵי שֶׁלֹּא בְּשֶׁל כָּלָל, אוֹ שֶׁבֻשֵׁל כָּל צָרְכוֹ
27 וּמְצַטְמָק וְרַע לוֹ [ההצטמקות מזיקה לטעמו] - מִתֵּר לְשִׁהוֹתוֹ
28 עַל גְּבִי הָאֵשׁ, בֵּין כְּכִירָה וְכֶפֶס בֵּין בְּתַנּוּר. וְכֵן תְּכַשִּׁיל
29 שֶׁבֻשֵׁל וְלֹא בְּשֶׁל כָּל צָרְכוֹ, אוֹ בְּשֶׁל כָּל צָרְכוֹ וּמְצַטְמָק וְיִפָּה
30 לוֹ - אִם הַשְּׁלִיף לְתוֹכוֹ אֲבָר חֵי סְמוּךְ לְבֵין הַשְּׂמֻשׁוֹת, נִעֲשֶׂה
31 הַכֵּל כִּתְּכַשִּׁיל חֵי, וּמִתֵּר לְשִׁהוֹתוֹ עַל הָאֵשׁ אִף עַל פִּי שֶׁלֹּא
32 גָּרַף וְלֹא כֶּסֶה; מִפְּנֵי שֶׁכָּבֵר הִסִּיחַ דְּעָתוֹ מִמֶּנּוּ, וְאֵינּוּ בָּא
33 לְחִתוֹת בְּגָחִילִים.
34 ט. כָּל תְּכַשִּׁיל שֶׁאָסוּר לְשִׁהוֹתוֹ - אִם עָבַר וְשָׁקָה אוֹתוֹ -
35 אָסוּר לְאָכְלוֹ עַד מוֹצְאֵי שֶׁבֶת, וְיִמְתִּין בְּכַדֵּי שְׂיַעֲשֶׂה [שיעור
36 זמן שיוכל לבשל אותו בישול]. וְאִם שֶׁכָּחוּ - אִם תְּכַשִּׁיל
37 שֶׁלֹּא בְּשֶׁל כָּל צָרְכוֹ הוּא, אָסוּר עַד מוֹצְאֵי שֶׁבֶת; וְאִם
38 תְּכַשִּׁיל שֶׁבֻשֵׁל כָּל צָרְכוֹ הוּא וּמְצַטְמָק וְיִפָּה לוֹ, מִתֵּר לְאָכְלוֹ
39 בְּשֶׁבֶת.
40 י. כָּל שֶׁמִּתֵּר לְשִׁהוֹתוֹ עַל גְּבִי הָאֵשׁ - כְּשֶׁנוֹטְלִין אוֹתוֹ
41 בְּשֶׁבֶת, אָסוּר לְהַחֲזִירוֹ לְמְקוֹמוֹ. וְאֵין מִחֲזִירִין לְעוֹלָם, אֲלֵא
42 עַל גְּבִי כִירָה גְרוּפָה אוֹ מְכֶסֶה, אוֹ כְּכִירָה וְכֶפֶס שֶׁהִסִּיקוּ
43 בְּקֵשׁ וּגְבָכָה; וְהוּא, שֶׁלֹּא הִנִּיחַ הַקַּדְרָה עַל גְּבִי קַרְקַע; אֲבָל
44 מִשְׁהִנִּיחָה עַל גְּבִי הַקַּרְקַע, אֵין מִחֲזִירִין אוֹתָהּ, וְאֲפִלּוּ עַל
45 גְּבִי גְרוּפָה, אוֹ מְכֶסֶה. וְאֵין מִחֲזִירִין לְתַנּוּר וְלֹא לְכֶפֶס
46 שֶׁהִסִּיקוּ בְּגִפְתָּ אוֹ בְּעֵצִים, אִף עַל פִּי שֶׁגָּרַף אוֹ כֶּסֶה, מִפְּנֵי

המוסיף, בין השמשות [ספק יום ספק לילה] - שפסתם קדרות
 בין השמשות, כפר רתחו ונחו מבצבועין, וכיון שפחו, שוב
 אינן רותחין.
 ג. וכן מן הדין הנה, לטמן התבשיל בדרך שאינו מוסיף,
 בשבת עצמה; אבל אסרו חכמים דבר זה - גזרה שמא
 יטמין ברמץ [אפר חס], ויהיה בו ניצוצות של אש, ונמצא
 חותה [גורף] בגחלים; לפיכך, אסרו להטמין דבר חס
 בשבת, ואפלו בדרך שאינו מוסיף.
 ד. ספק חשכה ספק לא חשכה - בין השמשות, מתר לטמן
 את דבר חס. ומתר לטמן דבר הצונן בשבת, בדרך שאינו
 מוסיף, שלא יצטנן ביותר, או כדי שתפוג [תחלש] צנתו.
 חמין שטמנן מערב שבת, ונתגלו בשבת - מתר לכסותן,
 שהרי אינו מוסיף; ומתר להחליף הפסוי בשבת. כיצד?
 נוטל כסות ומניח כפפי יונה, או נוטל כפפי יונה ומניח
 הכסות.
 ה. פנה התבשיל או המים החמין, מפלי לכלי אחר - מתר
 להטמין הכלי האחר בשבת בדרך שאינו מוסיף, כמו הדבר
 הצונן; שלא אסרו להטמין בשבת, אלא דבר חס שהוא
 בכלי ראשון שנתבשל בו; אבל אם פנחו, מתר.
 ו. מניחין מחם [דוד מים] על גבי מחם בשבת, וקדרה על
 גבי קדרה, וקדרה על גבי מחם, ומחם על גבי קדרה - וטח
 [סותם] פיהם כצצק; לא בשביל שיוחמו, אלא בשביל
 שיעמדו על חמם; שלא אסרו אלא להטמין בשבת, אבל
 להניח כלי חס על גבי כלי חס, כדי שיהיו עומדין
 בתמימותן - מתר. אבל אין מניחין כלי שיש בו דבר צונן
 על גבי כלי חס בשבת, שהרי מוליד בו חס בשבת; ואם
 הניחו [- בעוד יום] מבצרב - מתר, ואינו כטומן בדרך
 המוסיף.

פרק ה

א. הדלקת גר בשבת אינה רשות, אם רצה מדליק ואם רצה
 אינו מדליק; ולא מצוה שאינו חייב לרדף אחריה עד
 שיעשנה, כגון ערוכי חצרות או נטילת ידים לאכילה; אלא
 חובה. ואחד אנשים ואחד נשים, חייבין להיות בבתיהן גר
 דלוק בשבת. אפלו אין לו מה יאכל - שואל על הפתחים,
 ולוקח שמן ומדליק את הגר; שנה בכלל ענג שבת. וחייב
 לברך קדם הדלקה: 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם,
 אשר קדשנו במצוותיו וצונו להדליק גר של שבת' - בדרך
 שמברך על כל הדברים שהוא חייב בהם מדברי סופרים.
 ב. מתר להשתמש לגר השבת [באורו], והוא שלא יהיה
 הדבר צריך עיון הרבה; אבל דבר שצריך לדקדק בראיתו,
 אסור להבחינו לאור הגר - גזרה שמא יטה [הגר לקרב השמן
 לפתילה].
 ג. המדליק צריך להדליק מבעוד יום, קדם שקיעת החמה.
 ונשים מצוות על דבר זה יותר מן האנשים, לפי שהן
 מצויות בפתים, והן העסוקות במלאכת הבית; ואף על פי

איתן. ואם נתן סמוך לחשכה, וחשכה ועדין לא קרמו פניה
 - אם במזיד - אסור לאכל מהן עד מוצאי שבת, וימתין
 בכדי שיעשו. ואם בשוגג - מתר לו לרדות [- להוציא מן
 התנור] ממנה מזון של שעירות בשבת; וכשהוא רודה -
 לא ירדה במרדה [- כלי מיוחד לכך] בדרך שהוא עושה
 בחל, אלא בסמין וכיוצא בה.
 ט. עושה אדם מדורה מכל דבר שירצה, בין על גבי קרקע
 בין על גבי מנורה, ומדליקה מבעוד יום, ומשתמש לאורה
 או מתחמם כנגדה בשבת. וצריך שידליק רב המדורה קדם
 חשכה, עד שתהא שלהבת עולה מאליה קדם השבת; ואם
 לא הדליק רבה, אסור להנות בה בשבת - גזרה, שמא
 יחתה בה ויגיד העצים כדי שתעלה השלהבת. ואם הדליק
 עץ יחידי, צריך להדליק רב עביו ורב הקפו מבעוד יום.
 כ. במה דברים אמורים? בגבולין [בשאר מקומות]; אבל
 במקדש, מאחזיון את האור בצצים במדורת בית המוקד עם
 [- לפני] חשכה, ואין חוששין שמא יחתה, שהכהנים זריזין
 [זהירים] הן.
 כא. היתה מדורה של קנים או של גרעינים - אינו צריך
 להדליק הרב; אלא גינן שהתחיל בה האש קדם השבת,
 מתר להשתמש בה, מפני שהאש נחלית בהן במהרה, ואינו
 צריך לחתות. לפיכך, אם אגד קנים, או הניח הגרעינים
 בחותלות [סליים] - הרי הן כצצים, וצריך שתעלה בהן
 השלהבת מאליה קדם השבת.
 כב. מדורה של זפת, או של גפרית, או של רבב [כל דבר
 שמונני], או של קירה [שעוה], או של קש, או של גבכה
 [עצים דקים] - אינו צריך להדליק רבה קדם השבת, מפני
 שהאש מדלקת אותם במהרה.

פרק ז

א. יש דברים, שאם טמן בהן התבשיל - הוא מתחמם,
 ומוסיפין בבשולו פעין האש, כגון: גפת [פסולת זיתים],
 וזבל [שדות], ומלת, וסיד, וחל, או זוגין [קליפות ענבים]
 ומוכין [אגודות צמר] ועשבים בזמן ששלישתן [האחרונים]
 לחין מחמת עצמן; ודברים אלו, נקראין 'דבר המוסיף'.
 ויש דברים, שאם טמן בהן התבשיל - ישאר בתמימותו
 בלבד, ואינן מוסיפין לו בשול, אלא מוועין אותו
 מלהצטנן, כגון: זוגין ומוכין ועשבים יבשים, וכסות,
 ופרות, וכנפי [- נוצות] יונה, ונערת [- פירווי] הפשתן,
 ונסרת חרשים [נגרים], ושלחין [עור בהמה בשערותיה], וגגי
 צמר; ודברים אלו, נקראין 'דבר שאינו מוסיף'.
 ב. מן הדין הנה, שטומנין בדרך המוסיף מבעוד יום,
 וישאר התבשיל טמון בשבת, שהרי משהין על גבי האש
 בשבת; אבל אסרו חכמים להטמין בדרך המוסיף, מבעוד
 יום, גזרה שמא תרמח הקדרה בשבת, ויצטרף לגלותה עד
 שתנודת הרתיחה, ויחזור ויכסה בשבת, ונמצא טומן בדרך
 המוסיף בשבת, שהוא אסור. לפיכך, מתר להטמין בדרך

יב. לא יתן אדם פלי מנגב מלא שמן על פי הנר, בשביל
 שיהא מנשר, ולא מלא קערה שמן ויתננה בצד הנר ויתן
 ראש הפתילה לתוכה, בשביל שתהא שואבת - גזרה, שמא
 יקח מן השמן שבפלי, שהרי לא נמאס בנר, ואסור להנות
 בשבת מן השמן שהדלק בו, ואפלו בכתה הנר, ואפלו נטרף
 מן הנר - מפני שהוא מקצה מחמת אסור - [מיועד ומיוחד
 למלאכת איסור]. ואם חבר הכלי שיש בו השמן אל הנר
 בסידי ובחירשית וכיוצא בהן - מותר.
 יג. אין נוהגין פלי תחת הנר לקבל בו שמן בשבת, שהרי
 מבטל הכלי מהכנו [ממה שהיה מוכן להעשות בו]; ואם נתנו
 מבעוד יום, מותר. ונוהגין פלי תחת הנר בשבת לקבל
 ניצוצות [המינותין מהאש] - מפני שאין בהן ממש, והרי לא
 בטלו מלטלטלו; ואסור לתן לתוכו מים, ואפלו מערב שבת
 - מפני שהוא מקרב את כבוי הניצוצות.
 יד. אין פולין [בדיקת בגד מכינים] לאור הנר, ולא קורין
 לאור הנר, ואפלו גבוה שתי קומות; ואפלו עשרה בתים
 זה על גב זה, והנר בעליונה - לא יקרא ולא יפלה לאורו
 בתחתונה, שמא ישכח ויטשה. ואם היו שנים קורין בענן
 אחד - מתרין לקרות לפני הנר; שכל אחד מהן מזכיר חברו
 אם שכח; אבל לא בשני ענינות, שכל אחד מהן טרוד
 בענינו.
 טו. התינוקות - קורין לפני רבן לאור הנר, מפני שהרב
 משמרן; אבל הוא לא יקרא, מפני שאין אימתן עליו. ויש
 לו לראות בספר לאור הנר, עד שיראה ראש הפרשה שהוא
 צריך להקרותו, ואחר כך נותן הספר בידו, והן קוראין
 לפניו.
 טז. בלים הדומין זה לזה, ואינן נכרין אלא בעיני הרבה -
 אסור להקריבן לאור הנר ולהבחין ביניהן; שמא ישבח,
 ויטשה. לפיכך, שמש שאינו קבוע - אסור לו לבדק כוסות
 וקערות לאור הנר, מפני שאינו מפינן, בין בנר של שמן,
 בין בנר של גפס שאורו רב; אבל שמש קבוע - מותר לו
 לבדק לאור הנר כוסות וקערות, מפני שאינו צריך עיון
 הרבה. ואם היה נר של שמן וית - אין מורין לו לבדק, ואף
 על פי שהוא מותר; גזרה, שמא יסתפק [יקח] ממנו.
 יז. נר שאחורי הדלת - אסור לפתח הדלת ולנעל בדרבנו,
 מפני שהוא מכבהו; אלא יזהר בשעה שפותח ובשעה
 שנועל. ואסור לפתח את הדלת כנגד המדורה בשבת כדי
 שתהא הרוח מנשבת בה, ואף על פי שאין שם אלא רוח
 מצויה. ומניחין הנר של שבת על גבי אילן המחבר לקרקע,
 ואינו חושש.
 יח. כל מדינות ועירות של ישראל, תוקעין בהן שש
 תקיעות בערב שבת; ובמקום גבוה היו תוקעין, כדי
 להשמיע כל אנשי המדינה [העיר] וכל אנשי המגרש שלה
 [סביבותיה].
 יט. תקיעה ראשונה - נמנעו העומדים בשדות מלחרש
 ומלעדר ומלעשות מלאכה שבשדה; ואין הקורבין [לעיר]
 רשאים לכנס לעיר, עד שיבואו רחוקים ויכנסו פלם בבת

1 כן, צריך האיש להזהיר ולבדק אותן על כך, ולומר לאנשי
 2 ביתו ערב שבת קדם שתחשף: 'הדליקו את הנר'. ספק
 3 תשכה ונכנס השבת, ספק לא נכנס - אין מדליקין.
 4 ד. משתשקע החמה עד שיראו שלשה כוכבים בינוניים -
 5 הוא הזמן הנקרא 'בין השמשות' בכל מקום, והוא ספק מן
 6 היום, ספק מן הלילה; ודנין בו להחמיר בכל מקום.
 7 ולפיכך אין מדליקין בו, והעושה מלאכה בין השמשות
 8 ערב שבת ובין השמשות במוצאי שבת, בשוגג - חיב
 9 חטאת מפל מקום. וכוכבים אלו - לא גדולים הנראים
 10 ביום, ולא קטנים שאינן נראין אלא בלילה; ומשיראו
 11 שלשה כוכבים אלו הבינוניים, הרי זה לילה ודאי.
 12 ה. פתילה שמדליקין בה לשבת, אין עושין אותה מדבר
 13 שהאור מסכסכת [קופצת] בו - כגון צמר, ושרץ, ומשי,
 14 וצמר הארז, ופשתן שלא נפץ [נוקה], וסיב של דקל, ומיני
 15 העץ הרבים, וכיוצא בהן; אלא מדבר שהאור נתלית בו -
 16 כגון פשתה נפוצה [נקיחה], ובגדי שש, וצמר גפן, וכיוצא
 17 בהן מדבר שהאור נתלית בו. והמדליק - צריך שידליק ברב
 18 היוצא מן הפתילה.
 19 ו. הכורף דבר שמדליקין בו על דבר שאין מדליקין בו -
 20 אם להעבות הפתילה כדי להוסיף אורה, אסור; ואם
 21 להקשות הפתילה כדי שתהא עומדת ולא תשתלשל
 22 [תיפול] למטה, מותר.
 23 ז. נוהגין גרור של מלח וגרים [גרור] של פול על פי הנר
 24 בערב שבת, כדי שיהא דולק [זמן רב] בלילי שבת. וכל
 25 הפתילות שאין מדליקין בהן, עושין מהן מדורה - בין
 26 להתחמם כנגדה, בין להשתמש לאורה, בין על גבי מדורה,
 27 בין על גבי קרקע; ולא אסור אלא לעשותן פתילה לנר,
 28 בלבד.
 29 ח. שמן שמדליקין בו לשבת, צריך שיהא נמשך אחר
 30 הפתילה; אבל שמנין שאין נמשכין אחר הפתילה - כגון
 31 זפת, ושערה, ושמן קיק [מעט הקייו], ואליה [זנב הכבש],
 32 וחלב - אין מדליקין בהן. ומפני זה אין מדליקין בפתילות
 33 שאין האור נתלית בהן, ולא בשמנים שאין נמשכים אחר
 34 הפתילה - גזרה, שמא יהיה אור הנר אפל [חלש], ויטשה
 35 אותה בשעה שישתמש לאורה.
 36 ט. חלב שהתיכו, וקרבי דגים שנמוחו - נותן לתוכן שמן
 37 כל שהוא, ומדליק; אבל שמנין שאין מדליקין בהן - אפלו
 38 ערבן בשמנים שמדליקין בהן - לא ידליק, מפני שאין
 39 [השמנים הלא זדקים] נמשכין [אחר הפתילה].
 40 י. אין מדליקין בעטרן [פסולת הזפת], מפני שריחו רע -
 41 שמא יניחנו ויצא, וחרבה עליו לישב לאור הנר. ולא בצרי
 42 [שרף עץ], מפני שריחו טוב - שמא יקח ממנו מן הנר;
 43 ועוד, מפני שהוא עץ [באור ויכול לגרום זדיקה]. ולא
 44 בגפס לבן, ואפלו בחל - מפני שהוא עץ, ויבוא לידי סכנה.
 45 יא. מותר להדליק לכתחלה בשאר שמנים - כגון שמן צנון,
 46 ושמשמין, ולפת, וכל פיוצא בהן; אין אסור אלא אלו שמנו
 47 תכמים בלבד.

45 ה. מת [יהודי] שְעָשׂוּ לוֹ גוֹיִם אַרְוֹן, וְחָפְרוּ לוֹ קֶבֶר בַּשַּׁבָּת,
 46 או הביאו לו חלילין לספד בהן - אם בצנעה - ימתין בכדי
 47 שיעשו למוצאי שבת, ויקבר בו. ואם היה הקבר בסרטניא
 48 [רחוב] גדולה, והארון על גביו, וכל העוברין והשביין
 49 אומרים שזה שהגוים עושין עכשו בשבת, לפלוני הוא -
 50 הרי זה לא יקבר בו אותו ישראל עולמית, מפני שהוא
 51 בפרהסיא. ומתו לקבר בו ישראל אחר - והוא, שימתין
 52 בכדי שיעשה. וכן כל פיוצא בזה.
 53 ו. גוי שהביא חלילין בשבת למת - אף על פי שהביאן
 54 מצד החומה - ימתין למוצאי שבת בכדי שיבואו ממקום
 55 קרוב, ואחר כך יספד בהן; שמא בלילה הביאום ממקום
 56 אחר עד החומה, ויבקר ונכנסו בהן. ואם ידע בודאי
 57 שממקום פלוני הביאום בשבת, ימתין כדי שיבואו מאותו
 58 מקום אחר השבת - והוא שלא יהיה הדבר בפרהסיא
 59 גדולה, כמו שאמרנו.
 60 ז. עיר שישאל גוים דרין בתוכה, והיתה בה מרחץ
 61 המרחצת בשבת - אם רב גוים, מתו לרחץ בה למוצאי
 62 שבת מיד; ואם רב ישראל, ימתין בכדי שיחמו חמין;
 63 שבשביל הרב היחמו. מחצה למחצה, ימתין בכדי שיחמו
 64 חמין. וכן כל פיוצא בזה.
 65 ח. ישראל שאמר לגוי לעשות לו מלאכה זו בשבת - אף
 66 על פי שעבר ומכין אותו מכת מרדות [מלקות מדרבנן] -
 67 מתו לו להנות באותה מלאכה לערב [במוצאי], אחר
 68 שימתין בכדי שתעשה. ולא אסרו בכל מקום עד שימתין
 69 בכדי שיעשו, אלא מפני דבר זה, שאם תאמר יהא מתו
 70 מיד - שמא יאמר לגוי לעשות לו, וימצא הדבר מוכן מיד;
 71 וכיון שאסרו עד שימתין בכדי שיעשו, לא יאמר לגוי
 72 לעשות לו, שהרי אינו משתפר [מרויח] כלום, מפני שהוא
 73 מתעכב לערב בכדי שיעשה דבר זה שנעשה בשבת.
 74 ט. דבר שאינו מלאכה, ואין אסור לעשותו בשבת אלא
 75 משום שבות [איסור מדרבנן להרבות השביתתו] - מתו
 76 לישראל לומר לגוי לעשותו בשבת, והוא שהיה שם מקצת
 77 חלי, או יהיה צריך לדבר צרך הרבה, או מפני מצוה.
 78 י. ביצד? אומר ישראל לגוי לעלות באילן בשבת או לשוט
 79 על פני המים, כדי להביא לו שופר, או ספין למילה; או
 80 מביא לו מחצר לחצר שאין ביניהן ערוב, מים חמין
 81 להרחיץ בהם קטן או [אדם] מצטער. וכן כל פיוצא בזה.
 82 יא. הלוקח [קונה] בית בארץ ישראל, מתו לו לומר לגוי
 83 לכתב לו השטר בשבת - שאמירה לגוי אסורה מדרבי
 84 סופרים, ומשום ישוב ארץ ישראל לא גזרו בדבר זה. וכן
 85 הלוקח מהן בית בסוריא, שסוריא בארץ ישראל לדבר זה.
 86 יב. פוסק [מסכת] אדם עם הגוי על המלאכה וקוצץ [-
 87 קוצב] דמים, והגוי עושה לעצמו; ואף על פי שהוא עושה
 88 בשבת, מתו. וכן השוכר את הגוי לימים הרבה - מתו, אף
 89 על פי שהוא עושה בשבת. ביצד? כגון ששכר הגוי לשנה
 90 או לשנים, שיכתב לו [ספר] או שיארג לו [בגד] - הרי זה

1 אחת; ועדין החגיות פתוחות, והתריסין [המשמשים גם
 2 כזוכן] מנחין. התחיל לתקע שגנה - נסתלקו התריסין,
 3 ונגעלו החגיות; ועדין החמין והקדרות מנחות על גבי
 4 פירה. התחיל לתקע תקיעה שלישית - סלק המסלק [את
 5 הקדרות מהכירה] והטמין המטמין, והדליקו את הנרות.
 6 ושוהה כדי לצלות דג, או כדי להדביק [להכניס] פת בתנור,
 7 ותוקע ומריע ותוקע, ושובת.
 8 כ. תקיעה ראשונה, תוקע אותה במנחה; והשלישית, קדם
 9 לשקיעת החמה. וכן תוקעין במוצאי שבת אחר צאת
 10 הכוכבים, להתיר העם למעשיהן.
 11 כא. יום הכפורים שחל להיות בערב שבת, לא היו
 12 תוקעין; חל להיות במוצאי שבת, לא תוקעין ולא מבדילין.
 13 יום טוב שחל להיות בערב שבת, תוקעין ולא מבדילין;
 14 חל להיות לאחר השבת, מבדילין ולא תוקעין.

יום שישי ד' ניסן ה'תשע"ג

פרק ו

17 א. אסור לנו לומר לגוי לעשות לנו מלאכה בשבת - אף
 18 על פי שאינו מצוה על השבת, ואף על פי שאמר לו מקדם
 19 השבת, ואף על פי שאינו צריך לאותה מלאכה אלא לאחר
 20 השבת; ודבר זה - אסורו מדרבי סופרים, כדי שלא תהיה
 21 שבת קלה בעיניהן, ויבואו לעשות בעצמן.
 22 ב. גוי שעשה מלאכה מעצמו בשבת - אם בשביל ישראל
 23 עשה אותה - אסור להנות באותה מלאכה עד מוצאי שבת,
 24 וימתין בכדי שתעשה [שיעור זמן שיוכל לעשות המלאכה];
 25 והוא שלא יהא הדבר בפרהסיא, עד שידעו בו רבים שדבר
 26 זה בשביל פלוני הוא נעשה בשבת. ואם בשביל עצמו
 27 בלבד עשה, מתו להנות בה בשבת.
 28 ג. ביצד? גוי שהדליק את הנר, משתמש לאורו ישראל;
 29 ואם בשביל ישראל, אסור. עשה כבש לירד בו מן הספינה,
 30 ירד אחריו ישראל; ואם בשביל ישראל, אסור. מלא מים
 31 להשקות בהמתו, משקה אחריו ישראל; לקט עשבים
 32 להאכיל לבהמתו, מניח ישראל בהמתו לאכל מהן; והוא,
 33 שלא יהא אותו הגוי מכיר לאותו ישראל - שמא ירבה
 34 במלאכתו בשבילו, ונמצא עושה בשביל ישראל. וכן כל
 35 דבר שאפשר להרבות בו - לא יהנה בו בשבת, אלא אם
 36 בן אינו מכירו.
 37 ד. אבל דבר שאין בו להרבות ולמעט, כגון גר וכבש -
 38 הואיל ועשה בשביל עצמו, נהנה אחריו ישראל בשבת,
 39 ואף על פי שהוא מכירו. גר הדלוק במסכה בשבת - אם
 40 רב ישראל, אסור להשתמש לאורה; שהמדליק, על דעת
 41 הרב מדליק. ואם רב גוים, מתו להשתמש לאורה. מחצה
 42 למחצה, אסור. נפלה דלקה בשבת, ובא גוי לכבות - אין
 43 אומרין לו 'כבה' ו'אל תכבה', מפני שאין שבידתו עלינו;
 44 וכן כל פיוצא בזה.

כ. הנותן אגרת לגוי להוליקה לעיר אחרת - אם קצץ עמו 48
 [מראש] שכר הוליקה - מתר, ואפלו נתנה לו ערב שבת עם 49
 חשכה; והוא שיצא בה מפתח ביתו קדם השבת. ואם לא 50
 קצץ - אם יש במדינה אדם קבוע שהוא מקבץ האגרות 51
 ושולח אותן לכל מדינה ומדינה עם שליחיו, מתר לתן לגוי 52
 האגרת; והוא שיהיה שהות ביום כדי שיגיע לבית הסמוך 53
 לחומה קדם השבת - שמה זה שמקבץ האגרות ושולחן, 54
 ביתו סמוך לחומה הוא. ואם אין שם אדם קבוע לכך, אלא 55
 הגוי שנותנין לו האגרת, הוא שמוליקה לעיר אחרת - אסור 56
 לשלח ביד גוי האגרת לעולם, אלא אם כן קצץ לו דמים. 57
כא. גוי שהביא חפציו בשבת, והכניסן לבית ישראל - 58
 מתר; ואפלו אמר לו: 'הניחן בנזירות זו', הרי זה מתר. 59
 ומזמנין את הגוי בשבת, ונותנין לפניו מזונות לאכלן; ואם 60
 נטלן ויצא - אין נזקקין לו, מפני שאין שביבתו עלינו. וכן 61
 נותנין מזונות לפני הכלב בחצר; ואם נטלן ויצא, אין 62
 נזקקין לו. 63
כב. מי שהנה בא בדרך, וקדש עליו היום, והיו עמו מעות 64
 - נותן כיסו לנכרי להליכו לו, ולמוצאי שבת לוקחו ממנו. 65
 ואף על פי שלא נתן לו שכר על זה, ואף על פי שנתנו לו 66
 משחשכה - מתר; מפני שאדם כהול על ממונו, ואי אפשר 67
 שישליכו; ואם לא פתיר לו דבר זה שאין אסורו אלא 68
 מדברי סופרים - יבוא להביאו בידו, ועובר על מלאכה של 69
 תורה. במה דברים אמורים? בכיסו; אבל מציאה, לא יתן 70
 לנכרי, אלא מוליקה פחות פחות מארבע אמות. 71
כג. ישראל שעשה מלאכה בשבת - אם עבר ועשה בידו, 72
 אסור לו להנות באותה מלאכה לעולם; ושאר ישראל, מתר 73
 להם להנות בה למוצאי שבת מיד, שנאמר: 'וישמרתם את 74
 השבת, כי קדש הוא' - היא קדש, ואין מעשיה קדש - 75
 אסורין. כיצד? ישראל שבשל בשבת במזיד, למוצאי שבת 76
 יאכל לאחרים; אבל לו, לא יאכל עולמית. ואם בשל 77
 בשגגה - למוצאי שבת יאכל בין הוא בין אחרים מיד. וכן 78
 כל כיוצא בזה. 79
כד. פרות שיצאו חוץ לתחום וחרו - בשוגג, יאכלו 80
 בשבת, שהרי לא נעשה בגופן מעשה, ולא נשתנו; במזיד, 81
 לא יאכלו עד מוצאי שבת. 82
כה. השוכר את הפועל לשמר לו את הפרה ואת התינוק, 83
 לא יתן לו שכרו של שבת - לפיכך אין אחריות [הפרה 84
 והתינוק ב-] שבת עליו; ואם היה השכיר שכיר שבת [שבוע] 85
 או שכיר שנה, נותן לו שכרו משלם - לפיכך אחריות שבת 86
 עליו. ולא יאמר לו: 'יתן לי שכרי של שבת', אלא אומר 87
 לו: 'יתן לי שכרי של שנה', או 'של עשרה ימים'. 88

פרק ז

כותב ואורג בשבת, ומתר, כאלו קצץ עמו שיכתב לו ספר 1
 או שיארג לו בגד, שהוא עושה בכל עת שיצר. והוא שלא 2
 יחשב [יחשבון] עמו יום יום. 3
יג. במה דברים אמורים? בצנעה, שאין הכל מפירין שו 4
 המלאכה הנעשית בשבת של ישראל היא; אבל אם היתה 5
 ידועה וגלויה ומפרסמת - אסורה; שהרואה את הגוי 6
 עושה, אינו יודע שקצץ [קצב דמיו מראש], ואומר שפלוני 7
 שכר הגוי לעשות לו בשבת. 8
יד. לפיכך, הפוסק עם הגוי לבנות לו חצרו, או פתלו, או 9
 לקצר את שדהו, או ששכרו שנה או שתיים לבנות לו חצר, 10
 או לטע לו פרום - אם היתה המלאכה במדינה [בעיר], או 11
 בתוך התחום [אלפיים אמה] - אסור לו להניחו לעשות 12
 בשבת, מפני הרואים שאינם יודעים שפסק; ואם היתה 13
 המלאכה חוץ לתחום - מתר, שאין שם ישראל שיצא את 14
 הפועלין פשהן עושין בשבת. 15
טו. וכן מתר לאדם להשכיר פרמו או שדהו לגוי, אף על 16
 פי שהוא זורען ונוטען בשבת; שהרואה יודע ששכורין הן, 17
 או באריות רד להן [לעבוד תמורת יבול]. ודבר ששם 18
 ישראל בעליו קרוי עליו, ואין הרף רב אנשי אותו המקום 19
 להשכירו או לתנו באריות - אסור להשכירו לגוי; מפני 20
 שהגוי עושה באותו המקום מלאכה בשבת, והוא נקרא על 21
 שם הישראלי בעליו. 22
טז. מתר להשאיל בלים ולהשפירן לגוי, ואף על פי שהוא 23
 עושה בהן מלאכה בשבת - מפני שאין אנו מצוים על 24
 שביבת הפלים; אבל בהמתו ועבדו [של יהודי] - אסור, 25
 מפני שאנו מצוין על שביבת בהמה ועבד. 26
יז. המשתתף עם הגוי במלאכה, או בסחורה, או בתנות - 27
 אם התנו בתחלה שיהיה שכר השבת לגוי לבדו אם מעט 28
 ואם הרבה, ושכר יום אחר כנגד יום השבת לישראל לבדו 29
 - מתר. ואם לא התנו מבתחלה - כשיבואו לחלק, נוטל 30
 הגוי שכר השבתות פלן לבדו, והשאר חולקין אותו; ואינו 31
 מוציא לו כלום כנגד יום השבת, אלא אם כן התנה 32
 בתחלה. וכן אם קבלו שדה בשתפות, דין אחד הוא. 33
יח. ואם לא התנו, ובא לחלק השכר, ולא היה שכר שבת 34
 ידוע - יראה לי שהגוי נוטל לבדו שביע השכר, והשאר 35
 חולקין. הנותן מעות לגוי להתעסק בהן [לעשות בהם עסק] 36
 - אף על פי שהגוי נושא ונותן בשבת, חולק עמו שכר 37
 בשנה; וכן הרוי פל הגאונים. 38
יט. לא יתן אדם בערב שבת בלים לאמן גוי לעשותן, אף 39
 על פי שפסק עמו [מראש] - אלא בכדי [- שיעור זמן] שיצא 40
 בהן [הגוי] מביתו [של היהודי] קדם שחשכה; וכן לא ימכר 41
 אדם חפצו לגוי, ולא ישאלנו, ולא ילנו, ולא משכננו, 42
 ולא יתן לו במתנה - אלא בכדי שיצא באותו חפץ מפתח 43
 ביתו, קדם השבת; שכל זמן שהוא בביתו, אין אדם יודע 44
 אימתי יתן לו, וכשיצא הגוי מביתו בשבת וחפץ ישראל 45
 בידו, יראה כמי שהלהו לגוי או משכנו או פסק עמו או 46
 מכר לו בשבת. 47

48 ח. כיצד? הרי שחרש, וזרע, וקצר בשבת בהעלם אחד -
 49 חיב שלש חטאות; ואפלו עשה הארבעים חסר אחת
 50 בשגגה, כגון ששכח שאלו המלאכות אסורות לעשות
 51 בשבת - חיב על כל מלאכה ומלאכה חטאת אחת. אבל
 52 אם טחן, וחתך הירק, וישף לשון של מתכת בהעלם אחד
 53 - אינו חיב אלא חטאת אחת, שהרי לא עשה אלא אב אחד
 54 ותולדותיו. וכן כל פיוצא בזה.
 55 ט. העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת בהעלם אחד,
 56 אינו חיב אלא חטאת אחת. כיצד? הרי שזרע, ונטע,
 57 והכריף, והרפיב, וזמר בהעלם אחד - אינו חיב אלא חטאת
 58 אחת, שכלן אב אחד הן. וכן כל פיוצא בזה.

פָּרָק ח

59
 60 א. החורש כל שהוא, חיב. המנפש [עוקר עשבים שוטים]
 61 בעקרי [סמוך לשורש] האילנות, והמקרסם [כורת] עשבים,
 62 או המזרד [חותך] את השייגים [של הגפן], כדי ליפות
 63 הקרקע - הרי זה תולדת חורש; ומשיעשה כל שהוא, חיב.
 64 וכן המשנה פני השדה - כגון שהשפיל התל ורדדו [השווהו]
 65 לפני הקרקע, או מלא הגיא [גומא] - חיב משום חורש;
 66 ושיעורו, כל שהוא. וכן כל המשנה גמות, שעורו כל שהוא.
 67 ב. הזורע כל שהוא, חיב. הזורע את האילן כדי שיצמח -
 68 הרי זה מעין זרע. אבל המשקה צמחין ואילנות בשבת -
 69 הרי זה תולדת זרע, וחיב בכל שהוא; וכן השורה חטין
 70 ושיעורין וכיוצא בהן במים - הרי זה תולדת זרע, וחיב.
 71 ג. קוצר כגרוגרת [- כשליש ביצה], חיב. והתולש, תולדת
 72 קוצר הוא; וכל העוקר דבר מגדולי, חיב משום קוצר.
 73 לפיקף, צרור [רגב אדמה] שעלו בו עשבים, וכשות [מין]
 74 עשב [שעלה בסנה, ועשבים שצמחו על גב החבית -
 75 התולש מהן, חיב; שנה הוא מקום גדולו. אבל התולש
 76 מעצין שאינו נקוב - פטור, מפני שאין זה מקום גדולו.
 77 ועצין נקוב בכדי שרש קטן, הרי הוא כארץ; והתולש
 78 ממנו, חיב.
 79 ד. כל זרע שקצירתו מצמחת אותו ומגדלתו, כגון אספסתא
 80 [חציר] וסלקא [סלק] - הקוצרו בשגגה, חיב שתי חטאות:
 81 אחת מפני שהוא קוצר, ואחת מפני שהוא נוטע. וכן הזומר,
 82 והוא צריך לעצים - חיב משום קוצר, ומשום נוטע.
 83 גכשושית של עפר שעלו בה עשבים - הגביהה מעל הארץ
 84 והניחה על גבי תדות, חיב משום תולש; היתה על גבי
 85 תדות והניחה על הארץ, חיב משום זרע. תאנים שבישו
 86 באביהן [- בעודן על העץ], וכן אילן שיבשו פרותיו בו -
 87 התולש מהן בשבת חיב, אף על פי שהן פעקורין לענין
 88 [קבלת] טמאה.
 89 ה. התולש עלשים [מין צמח], והמזרד ורדין [ענפים לחים]
 90 - אם לאכילה, שעורו כגרוגרת; ואם לבהמה, שעורו כמלא
 91 פי גדי; ואם להסקה, שעורו כדי לבשל ביצה. המעמר
 92 [ואו] אקלין, שעורו כגרוגרת; ואם עמר לבהמה, שעורו
 93 כמלא פי גדי; ואם להסקה, שעורו כדי לבשל ביצה. וביצה

1 והזריעה, והקצירה, והעמור [איסוף תבואה], והדישה
 2 [הפרדת קליפה בגידולי הקרקע], והזריה [זריקה לסילוק
 3 הפסולת], והברירה, והטחינה, וההרקדה [בנפה], והלישה,
 4 והאפייה, והגזיזה, והלבון [ניקוי הצמר], והנפוץ [סירוק
 5 וניעור הצמר], והצביעה, והטויה, ועשית הנירין [פריסת
 6 חוטי השתי], והנסכת המסכה [העמדת מטרק האריגה],
 7 והאריגה, והבציעה [התרת אריג], והקשירה, וההתרה,
 8 והתפירה, והקריעה, והבגון, והסתירה, וההפכה בפטיש
 9 [=כל מעשה של גמר מלאכה], והצידה, והשחיתה,
 10 וההפשטה [עור מבעל חי], וההעבדה [עיבוד עורות],
 11 ומחיקת [החלקת] העור, וחתוכו, והכתיבה, והמחיקה,
 12 והשרטוט, וההבערה, והכפוי, וההוצאה מרשות לרשות.
 13 ב. כל אלו המלאכות וכל שהוא מענינן [הדומה להם], הן
 14 הנקראין אבות מלאכות. כיצד הוא ענינן? אחד החורש,
 15 או החופר, או העושה חריץ - הרי זה אב מלאכה; שכל
 16 אחת ואחת מהן - תפירה בקרקע, וענין אחד הוא.
 17 ג. וכן אחד הזורע זרעים, או הנוטע אילנות, או המכריף
 18 אילנות [מכופף ענף ומכסהו באדמה], או המרפיב [אילן]
 19 באילן, או הזמר - כל אלו אב אחד הן מאבות מלאכות,
 20 וענין אחד הוא; שכל אחת מהן - לצמח דבר הוא מתכונן.
 21 ד. וכן אחד הקוצר תבואה או קטנית, או הבורר ענבים,
 22 או הגורר תמרים, או המוסק זיתים, או האורה [קוטף]
 23 תאנים - כל אלו אב מלאכה אחת הן; שכל אחת מהן -
 24 לעקר דבר מגדוליו מתכונן. ועל דרך זו, שאר האבות.
 25 ה. התולדה, היא המלאכה הדומה לאב מאלו האבות.
 26 כיצד? המחתף את הירק מעט מעט [דק דק] לבשלו, הרי
 27 זה חיב - שזו המלאכה תולדת טחינה, שהטוחן לוקח גוף
 28 אחד ומחלקו לגופים הרבה; וכל העושה דבר הדומה לזה,
 29 הרי זה תולדת טוחן. וכן הלוקח לשון של מתכת, וישף
 30 [שייף] אותו כדי לקח מעפרו פדרך שעושים צורפי הזהב -
 31 הרי זה תולדת טחינה.
 32 ו. וכן הלוקח חלב, ונתן בו קבה כדי לחבצו [לעשותו
 33 חמאה] - הרי זה חיב משום תולדת בורר, שהרי הפריש
 34 הקוס [החמוץ] מן החלב; ואם גבנו ועשהו גבינה, חיב
 35 משום בונה - שכל המקבץ חלק אל חלק ודבק הכל עד
 36 שיעשו גוף אחד, הרי זה דומה לבגון. וכן לכל מלאכה
 37 ומלאכה מאלו האבות, יש להן תולדות על דרך זו
 38 שאמרנו; ומגוף המלאכה הנעשית בשבת, תדע מעין איזה
 39 אב היא, ותולדת איזה אב היא.
 40 ז. אחד העושה אב מאבות מלאכות, או תולדה מן
 41 התולדות - במזיד, חיב כרת, ואם באו עדים, נסקל; בשוגג,
 42 חיב חטאת קבועה [בין עני בין עשיר חייב בקרבן בהמה]. אם
 43 כן, מה הפרש יש בין האבות והתולדות? אין ביניהן
 44 הפרש, אלא לענין הקרבן בלבד - שהעושה בשוגג - אם
 45 עשה אבות הרבה בהעלם [בשוגג] אחד, חיב חטאת על כל
 46 אב ואב; ואם עשה אב ותולדותיו בהעלם אחד, אינו חיב
 47 אלא חטאת אחת.

48 כבורר לאוצר [לאחור], וחיב. היו לפניו שני מיני אכלין
49 מערבין - בורר אחד מאחד, ומניח לאכל מיז; ואם בור
50 והניח לאחר זמן, אפלו לבו ביום - כגון שברר בשחרית
51 לאכל בין הערבים - חיב.

52 יד. המשמר [מסנו] יין או שמן או מים [משמרים], וכן שאר
53 המשקין, במשמרת [מסנת] שלהן - חיב; והוא, שישמר
54 כגורגרת. אבל מסננין יין שאין בו שמרים, או מים צלולים,
55 בסודרין ובכפיפה מצרית [סל], כדי שיהא צלול ביותר.
56 ונותנין מים על גבי שמרים [שבמסנת] בשביל שיצלו [יהיו
57 צלולים ונקיים]. ונותנין ביצה טרופה [מעורבת] למסנת של
58 [גרעין] חרדל כדי שיצל [החרדל]; וחרדל שלשו מערב
59 שבת - למחר ממחו [עושהו נחל], בין ביד בין בכלי. וכן
60 יין מגתו, כל זמן שהוא תוסס - טורף [מעורב] חבית
61 בשמריה, ונותן לתוף הסודרין; שעדין לא נפרשו השמרים
62 מן היין יפה יפה, וכל היין כגוף אחד הוא. וכן החרדל, וכל
63 פיוצא בו.

64 טו. הטוחן כגורגרת, חיב. וכל השוחק [כותש] תכלין
65 וסמנין במכתשת - הרי זה טוחן, וחיב. המחתף ירק [דק דק]
66 תלוש, הרי זה תולדת טוחן. וכן הנוטר עצים להנות בנסרת
67 שלהן, או ששף [גרד] לשון של מתכת - חיב משישוף כל
68 שהוא; אבל המחתף עצים, אינו חיב עד שידקק [יחתוך דק]
69 מהן כדי לבשל כגורגרת מביצה. טז. והמקד [מנפה]
70 כגורגרת, חיב. הלש כגורגרת, חיב. והמגבל [מעורב] את
71 העפר, הרי זה תולדת לש; וכמה שעורו? כדי לעשות פי
72 [שפת] כור של צורפי זרב. ואין גבול באפר, ולא בחול
73 הגס, ולא במקרן [קליפות תבואה עבות], ולא בכיוצא בהן.
74 והנותן זרע שמשמין או זרע פשתן וכיוצא בהן במים -
75 חיב משום לש, מפני שהן מתערבין ונתלין [נדבקין] זה
76 בזה.

שבת קודש ה' ניסן ה'תשע"ג

פרק ט

77 א. האופה כגורגרת [כשליש ביצה], חיב. אחד האופה את
78 הפת, או המבשל את המאכל או את הסמנין [צבע], או
79 המחמם את המים - הכל מעין [ענין] אחד הוא. שעור
80 המחמם את המים, כדי לרחץ בהן אבר קטן; ושעור מבשל
81 סמנין, כדי שיהיו ראויין לדבר שמבשלין אותן לו.

82 ב. הנותן ביצה בצד המחם [דוד] בשביל שתתגלגל
83 [תחבשל מעט], ונתגלגלה - חיב; שהמבשל בתולדת האור,
84 כמבשל באור עצמה. וכן המדיח בחמין [דג] מליח הישן
85 [שנמלח לפני שנה], או קוליס האספון והוא דג דק ורך
86 ביותר - הרי זה חיב; שהדחתן בחמין, זה הוא גמר בשולן.
87 וכן כל פיוצא בהן.

88 ג. המפקיע [שובר] את הביצה בכגד חס, או בחול ובאבק
89 דרכים שהן חמין מפני השמש - אף על פי שנוצלת, פטור;
90 שתולדות חמה אינן כתולדות האש, אבל גזרו עליהן מפני

1 האמורה בכל מקום, היא ביצה בינונית של תרנגולין; וכל
2 מקום שנאמר 'כדי לבשל ביצה', הוא כדי לבשל כגורגרת
3 מביצה; וכגורגרת, אחד משלשה בביצה. ואין עמור, אלא
4 בגדולי קרקע.

5 ו. המקבץ דבלה [תאנים יבשות] ועשה ממנה עגול [גוש],
6 או שנקב תאנים והכניס החבל בהן עד שנתקבצו גוף אחד
7 - הרי זה תולדת מעמר, וחיב. וכן כל פיוצא בזה.

8 ז. הדש [מפריד קליפת גידולי קרקע] כגורגרת, חיב; ואין
9 דישה, אלא בגדולי קרקע. והמפרק [דגו משבליו], הרי הוא
10 תולדת הדש. החולב את הבהמה - חיב, מפני שהוא מפרק.
11 וכן החולב בחי שיש לו עור, חיב משום מפרק - והוא,
12 שיהיה צריך לדם שיצא מן הבהמה; אבל אם נתפנן להזיק
13 בלבד - פטור, מפני שהוא מקלקל. ואינו חיב, עד שיהיה
14 בדם או בחלב שהוציא, כגורגרת.

15 ח. כמה דברים אמורים? בחולב בבהמה וחיב וכיוצא בהן.
16 אבל החולב בחברו - אף על פי שנתפנן להזיק - חיב, מפני
17 נחת רוחו; שהרי נתקררה [נתייבשה] דעתו ושככה חמתו,
18 והרי הוא כמתקן; ואף על פי שאינו צריך לדם שהוציא
19 ממנו, חיב.

20 ט. שמונה שרצים האמורים בתורה, הן שיש להן עורות
21 [שנוקם בלתי הפיר] לענן [לדיני] שבת כמו תיה ובהמה
22 ועוף. אבל שאר שרצים ורמשים, אין להן עור; לפיכך,
23 החולב בהן - פטור. ואחד החולב בבהמה תיה ועוף, או
24 בשמונה שרצים, ועשה חבורה ויצא דם, או שנצטר [נאסח]
25 הדם [תחת העור] אף על פי שלא יצא - חיב.

26 י. הסוחט את הפרות, חיב משום מפרק; ואינו חיב, עד
27 שיהיה במשקין שפסח כגורגרת. ואין חיבים מן התורה,
28 אלא על דריכת יתים [סחיטת] וענבים בלבד. ומתן לסחט
29 אשכול של ענבים לתוף האכל, שמשקה הבא לאכל - אכל
30 הוא, ונמצא כמפרק אכל מאכל; אבל אם סחט לכלי שאין
31 בו אכל - הרי זה דורף, וחיב. והחולב לתוף האכל, או
32 היונק בפיו - פטור, ואינו חיב עד שיחלב לתוף הכלי.

33 יא. הזורה או הבורר כגורגרת, חיב; והמחבץ [עושה
34 חמאה], הרי הוא תולדת הבורר. וכן הממחה [מוציא]
35 שמרים מתוף המשקין - הרי זה תולדת בורר או תולדת
36 מרקד, וחיב; שהזורה והבורר והמרקד, דומין עניניהם זה
37 לזה; ומפני מה מנו אותן בשלשה? מפני שכל מלאכה
38 שהיתה במשכן, מונין אותה בפני עצמה.

39 יב. הבורר אכל מתוף פסלת, או שהיו לפניו שני מיני
40 אכלין וברר מין ממין אחר - בנפה ובכברה [נפה גדולה],
41 חיב; כגון [צינור המשמש לברירה] ובתמחוי [קערה גדולה],
42 פטור; ואם בבר בידו לאכל לאתרו, מתר.

43 יג. והבורר פסלת מתוף האכל, אפלו בידו - חיב. והבורר
44 תורמוסין [מין קטנית] מתוף פסלת שלהן - חיב, מפני
45 שהפסלת שלהן ממתקת אותן שישילקו [יתבשלן] עמה,
46 ונמצא כבורר פסלת מתוף אכל, וחיב. הבורר אכל מתוף
47 פסלת בידו להניחו [לאחר זמן], אפלו לבו ביום - נעשה

47 בכלי, פטור. ואם אינן מצערות אותו, אפלו בידו אסור.
 48 ואם לא פרח רבן - אפלו מצערות אותו, אסור לטלן בידו;
 49 ואם נטלן בכלי, חיב.
 50 י. המלבן [מכבס] את הצמר, או את הפשתן, או את השני
 51 [מלבנים אותו לפני צביעתו], וכן כל פיוצא בהן ממה
 52 שדרבן להתלבן - חיב. וכמה שעורו? כדי לטוות ממנו
 53 חוט אחד, ארכו כמלא רחב הסיט כפול, שהוא ארף
 54 ארבעה טפחים.
 55 יא. והמכבס בגדים - הרי הוא תולדת המלבן, וחיב.
 56 והסוחט את הבגד עד שיוציא המים שבו -
 57 הרי זה מכבסו, וחיב; שהסחיטה מצרכי כפוס היא, כמו
 58 שההגסה [ערוב] מצרכי הבשול. ואין סחיטה בשער;
 59 והוא הדין לעור, שאין חיבין על סחיטתו.
 60 יב. המנפץ [מסרק ומנער] את הצמר, או את הפשתן, או
 61 את השני, וכיוצא בהן - חיב. וכמה שעורו? כדי לטוות
 62 ממנו חוט אחד, ארכו ארבעה טפחים. והמנפץ את הגידים
 63 עד שיעשו כצמר, כדי לטוות אותן - הרי זה תולדת מנפץ,
 64 וחיב.
 65 יג. הצובע חוט שארכו ארבעה טפחים, או דבר שאפשר
 66 לטוות ממנו חוט כזה [- כגון צמר] - חיב. ואין הצובע חיב,
 67 עד שיהיה צבע המתקים [בר קיימא]; אבל צבע שאינו
 68 מתקים כלל, כגון שהעביר סרק [צבע צהוב] או ששר [צבע
 69 אדום] על גבי ברזל או נחשת וצבעו - פטור; שהרי אתה
 70 מעבירו לשעתו, ואינו צובע כלום; וכל שאין מלאכתו
 71 מתקיימת בשבת, פטור.
 72 יד. העושה עין הצבע [- מראה של צבע] - הרי זה תולדת
 73 צובע, וחיב. פיצד? כגון שנתן קלקנתוס לתוף מי עפצא
 74 [- מיני דין], שנעשה הכל שחר; או שנתן איסטסי לתוף מי
 75 כרכם [- מיני צבעים], שנעשה הכל ריק; וכן כל פיוצא בזה.
 76 וכמה שעורו? כדי לצבע בו חוט שארכו ארבעה טפחים.
 77 טו. הטווה ארף ארבעה טפחים מפל דבר הנטוה, חיב;
 78 אחד הטווה את הצמר, או את הפשתן, או את השער, או
 79 את הנוצה, או את הגידין, וכן כל פיוצא בהן. העושה את
 80 הלכד [בגד עשוי מכבישת צמר ללא אריגה] - הרי זה תולדת
 81 טווה, וחיב; והוא, שילבד דבר שאפשר לטוות ממנו ארף
 82 ארבעה טפחים בעלבי בינוני.
 83 טז. העושה שני בתי גירין [מכניס חוטי השתי למקומם
 84 במכשיר האריגה], חיב. העושה נפה, או כברה, או סל, או
 85 סבכה [כיסוי לראש], או שפרג מטה בתכלים - הרי זה
 86 תולדת עושה גירין; ומשעשה שני בתים [- שתי וערב]
 87 באחד מפל אלו, חיב. וכן כל העושה שני בתים בדבר
 88 שעושים אותו בתים בתים כגון אלו, חיב.
 89 יז. דרף האורגין, שמותחין החוטין תחלה בארף היריעה
 90 וברחבה, ושנים אוחזין זה מכאן וזה מכאן, ואחד שובט
 91 בשבט על החוטין [מפריד ומותח באמצעות מקל] ומתקן
 92 אותן זה בצד זה, עד שתעשה פלה שתי בלא ערב. ומתחת

1 תולדות האור. וכן המבשל בחמי טבחה וכיוצא בהן,
 2 פטור. המבשל על האור דבר שהיה מבשל כל צרכו, או
 3 דבר שאינו צריך בשול כלל - פטור.
 4 ד. אחד נתן את האור, ואחד נתן את העצים, ואחד נתן
 5 את הקנדה, ואחד נתן את המים, ואחד נתן את הבשר,
 6 ואחד נתן את התבלין, וכא אחד והגיס [ערבב] - כלם
 7 חיבים משום מבשל; שכל העושה דבר מצרכי הבשול, הרי
 8 זה מבשל. אבל אם שפת [- הניח] אחד את הקנדה תחלה,
 9 וכא אחר ונתן את המים, וכא אחר ונתן את הבשר, וכא
 10 אחר ונתן את התבלין, וכא אחר ונתן את האור, וכא אחר
 11 ונתן עצים על האור, וכא אחר והגיס - שנים האחרונים
 12 בלבד חיבין משום מבשל.
 13 ה. הניח בשר על גבי גחלים - אם נצלה בו כגרוגרת, אפלו
 14 בשנים ושלושה מקומות - חיב; לא נצלה בו כגרוגרת, אבל
 15 נתבשל בלו חצי בשול - חיב. נתבשל חצי בשול מצד אחד
 16 - פטור, עד שיהפך בו ויתבשל חצי בשול משני צדדיו.
 17 שכח והדביק [הניח] פת בתנור בשבת, ונזכר - מתר לו
 18 לרדותה [להוציאה], קדם שתאפה ויבוא לידי מלאכה.
 19 ו. המתיר [ממיט] אחד ממיני מתכות כל שהוא, או המחמם
 20 את המתכת עד שתעשה גחלת - הרי זה תולדת מבשל. וכן
 21 הממסמס את הדונג [שעוה], או את החלב, או את הזפת,
 22 והכפר [מעין זפת], והגפרית [חומר דליק מעמקי האדמה],
 23 וכיוצא בהם - הרי זה תולדת מבשל. וכן המבשל כלי
 24 אדמה עד שיעשו חרש, חיב משום מבשל. כללו של דבר:
 25 בין שרפה גוף קשה באש, או שהקשה גוף רך - הרי זה
 26 חיב משום מבשל.
 27 ז. הגוזז צמר או שער - בין מן הבהמה בין מן החיה, בין
 28 מן החי בין מן המת, אפלו מן השלח שלהן [עור שנפשת
 29 מהם] - חיב. כמה שעורו? כדי לטוות ממנו חוט שארכו
 30 כרחב הסיט [- שם מדה] כפול; וכמה רחב הסיט? כדי
 31 למתח מן בהן של יד עד האצבע הראשונה, כשיפתח
 32 בניניהן בכל כחו, והוא קרוב לשני שלישי זרת. התולש כנף
 33 מן העוף, הרי זה תולדת גוזז. הטווה את הצמר מן [- על]
 34 החי - פטור, שאין דרף גזיזה בכף, ואין דרף נפוץ [סירוק]
 35 בכף, ואין דרף טויה בכף.
 36 ח. הנוטל צפרניו, או שערו, או שפמו, או זקנו - הרי זה
 37 תולדת גוזז, וחיב; והוא, שיטל בכלי; אבל אם נטל בידו,
 38 בין לו בין לאחר - פטור. וכן החותף יבלת מגופו, בין ביד
 39 בין בכלי - פטור, בין לו בין לאחר. ומתח לחתף יבלת
 40 במקדש ביד, אבל לא בכלי; ואם היתה יבשה - חותכה
 41 אף בכלי, ועובד [עבודתו, הכהן].
 42 ט. הנוטל [גזוז] שערו בכלי, כמה יטל ויהיה חיב? שתי
 43 שערות; ואם לקט לכנות מתוך שחרות - אפלו אחת, חיב.
 44 צפרן שפרש רבה, וציצין של עור [- קילופי עור] שפרשו
 45 רבן [וקרובים להיתלש] - אם פרוש כלפי מעלה, ומצערות
 46 אותו - מתר לטל אותו בידו, אבל לא בכלי; ואם נטלן

47 אף על פי שיש לה שני אפרות [קשרים]. וחבל שהיה קשור
 48 בפרה, קושרו באבוס [כלי להאכלת הבהמה]; היה קשור
 49 באבוס, קושרו בפרה. אבל לא יביא חבל מתוך ביתו,
 50 ויקשר בפרה ובאבוס; ואם היה חבל גרדי [- אורג] שמתר
 51 לטלטלו, הרי זה מביא וקושר בפרה ובאבוס. מפני שכל
 52 אלו הקשרים, מעשה הדייט הן, ואינן לקימה, אלא פעם
 53 קושר ופעם מתיר, ולפיכך מתר לקשר אותן לכתחלה.
 54 חותלות [סלים] של תמרים ושל גרוגרות [תאנים יבשים] -
 55 מתיר [קשירת הסל], ומפקיע [קשרי התאנים], וחותר
 56 [התאנים], ונוטל ואוכל.
 57 ד. כל שראוי למאכל בהמה, מתר לקשר אותו בשבת;
 58 לפיכך, אם נפסקה רצועות סנדלו בכרמלית [מקום שאינו
 59 רה"ר ואינו רה"י] - נוטל גמי לח הראוי למאכל בהמה,
 60 וכורף עליו וקושר הגמי. נשמטה לו רצועות מנעל וסנדל,
 61 או שנשמט רב הרגל [מהם] - מתר להחזיר הרצועות
 62 למקומן, ובלבד שלא יקשר.
 63 ה. העניבה - מתרת, לפי שאינה מתחלפת בקשירה [ואין
 64 צורך לגזור עליה]; לפיכך, החבל שנפסק - מקבץ שני
 65 קצותיו, וכורף עליו משיחה [חבל דק], ועונב עניבה.
 66 ו. מתר לקשר קשר שאינו של קימה לדרך מצוה, כגון
 67 שיקשר למדד שעור משעורי התורה. נימת [מיתר] כנור
 68 שנפסקה - קושרין אותה במקדש, אבל לא במדינה [שאר
 69 המקומות]; ולא יקשר נימא לכתחלה, אפלו במקדש.
 70 ז. כל קשר שחביבין על קשורו, כף חביבין על התרו; וכל
 71 קשר שהקושר אותו פטור, כף המתיר אותו פטור; וכל
 72 קשר שמתר לקשרו, כף מתר להתירו.
 73 ח. הפותל [סוחר] חבלים מן ההוציאן [עלי התמר], ומן החלף
 74 [מין צמח עשב], או מחוטי צמר, או מחוטי פשתן, או חוטי
 75 שער, וכיוצא בהן - הרי זה תולדת קושר, וחייב. ושעורו,
 76 כדי שיעמד החבל בפתילתו בלא קשירה - שנמצאת
 77 מלאכתו מתקיימת [בת-קיום]. וכן המפריד את הפתיל - הרי
 78 זה תולדת מתיר, וחייב; והוא, שלא יתפון לקלקל בלבד.
 79 ושעורו, כשעור הפותל.
 80 ט. התופר שתי תפירות, חייב; והוא, שקשר ראשי החוט
 81 מפאן ומפאן, כדי שתעמד התפירה ולא תשטט. אבל אם
 82 תפר יתר על שתי תפירות - אף על פי שלא קשר, חייב;
 83 שהרי מתקיימת התפירה. והמותח חוט של תפירה בשבת -
 84 חייב, מפני שהוא מצרכי התפירה.
 85 י. הקורע כדי [שעור קריעה שאפשר ממנה] - לתפר שתי
 86 תפירות על מנת לתפר שתי תפירות - חייב; אבל הקורע
 87 להפסיקה - פטור, מפני שהוא מקלקל. הקורע בתמתו
 88 [בכעסו], או על מת שהוא חייב לקרע עליו - חייב; מפני
 89 שמישב את דעתו בדרך זה, ונינוח יצרו, והואיל וחקתו
 90 שוככת בדרך זה, הרי הוא כמתקן, וחייב. והפותח בית
 91 הצנור בשבת, חייב.
 92 יא. המדבק נירות או עורות בקולן [דבק] של סופרים
 93 וכיוצא בו - הרי זה תולדת תופר, וחייב. וכן המפרק נירות

1 החוטין כדרך האורגין, היא הנסכת המסכה; וזה המותח,
 2 נקרא 'מסך'. וכשפולין אותה ומתחיל להכניס הערב
 3 בשתי, נקרא 'אורג'.
 4 יח. המסך חייב, והיא מלאכה מאבות מלאכות. והשובט
 5 [- מותח] על החוטין עד שיתפרקו [מסבכיהם] ויתקנס, הרי
 6 זה תולדת מסך. וכמה שעורן? משיתקן רחב שתי אצבעות.
 7 וכן האורג שני חוטין ברחב שתי אצבעות, חייב. בין שארגן
 8 בתחלה, בין שהיה מקצת הבגד ארוג וארג על האריג -
 9 שעורו שני חוטין; ואם ארג חוט אחד, והשלים [סיים] בו
 10 [מלאכת] הבגד - חייב. ארג בשפת הריעה שני חוטין
 11 ברחב שלשה בתי גירין - חייב; הא למה זה הומה? לאורג
 12 צלצול קטן [- חגורה] ברחב שלשה בתי גירין.
 13 יט. המנדק [משווה ומחליק] את החוטין והמפרידן בעת
 14 האריגה - הרי זה תולדת אורג. וכן הקולע [- קליעה] את
 15 הנימין [חוטים הבולטים מן הבגד], הרי זה תולדת אורג;
 16 ושעורו, משיעשה קליעה בארף שתי אצבעות.
 17 כ. הבוצע [פורס] שני חוטין, חייב; ובוצע, הוא המפריד
 18 [סותר] את [שארית] האריג [- שבמכונת האריגה]. בין
 19 שהוציא הערב מן השתי, או שהעביר השתי מעל הערב,
 20 הרי זה בוצע וחייב; והוא, שלא יהיה מקלקל, אלא יתפון
 21 לתקן, כדרך שעושים אלו שמאחין [תופרים] את הבגדים
 22 הקלים ביותר - שבוצעים, ואחר כך מאחין, וחוזרין ואורגין
 23 חוטין שבצוע, עד שיעשו שני הבגדים או שני הקרעים
 24 אחד. והסותר את הקליעה לתקן, הרי זה תולדת בוצע;
 25 ושעורו, כשעור הבוצע.

פְּרָק י

26
 27 א. הקושר קשר של קימה, והוא מעשה אמן [- קשר חזק]
 28 - חייב; כגון קשר הגמלין, וקשר הספנין, וקשרי רצועות
 29 מנעל וסנדל שקושרין הרצועות בשעת עשייתן, וכן כל
 30 פיוצא בזה. אבל הקושר קשר של קימה, ואינו מעשה אמן
 31 - פטור; וקשר שאינו של קימה, ואינו מעשה אמן - מתר
 32 לקשרו לכתחלה.
 33 ב. פיצד? נפסקה [נקרעה] לו רצועה [של נעלו] וקשרה,
 34 נפסק החבל וקשרו, או שקשר חבל בדלי, או שקשר רסן
 35 בהמה - הרי זה פטור; וכן כל פיוצא באלו הקשרים, שהן
 36 מעשה הדייט וכל אדם קושר אותן לקימה. וכל קשר שאינו
 37 של קימה - אם קשרו קשר אמן, הרי זה אסור.
 38 ג. קושרת אשה מפתחי החלוק, אף על פי שיש לו שני
 39 פתחים [ויכולה לפושטה בהתרת קשר אחד]; וחוטין סבכה
 40 [כיפה עבה], אף על פי שהוא רפוי [אינו צמוד וניתן להסירו]
 41 ללא התרת הקשר; ורצועות מנעל וסנדל שקושרין אותן על
 42 הרגל בשעת מלבוש; ונודות זין ושמן, אף על פי שיש לו
 43 שתי אונגים [פתחי יציאת המשקה]; וקדרה של בשר, אף על
 44 פי שיכולה להוציא הבשר ולא תתיר הקשר. וקושרין דלי
 45 במשיחה [חבל דק] או באבנט וכיוצא בו - אבל לא בחבל
 46 [עבה]. וקושרין לפני הבהמה או ברגלה, בשביל שלא תצא,

47 יט. הצד דבר שדרף מינו לצוד אותו - חבי, כגון חיה
 48 ועופות ודגים; והוא, שיצוד אותן למקום שאינו מחסר
 49 צידה. כיצד? כגון שדרף אחר צבי עד שהכניסו לבית או
 50 לגנה או לחצר, ונעל עליו, או שהפריח את העוף עד
 51 שהכניסו למגדל, ונעל עליו, או ששלה דג מן הים, בתוף
 52 ספל של מים - הרי זה חבי. אבל אם הפריח צפור לבית,
 53 ונעל עליו, או שהכריח דג ועקרו מן הים לברכה של מים,
 54 או שדרף אחר צבי עד שנכנס לטרקלין רחב, ונעל עליו -
 55 הרי זה פטור; שאין זו צידה גמורה - שאם יבוא לקחתו,
 56 צריך לדרף אחריו ולצוד אותו משם. לפיכך, הצד ארי -
 57 אינו חבי עד שיכניסנו לפפה [חדר קטן] שלו שהוא נאסר
 58 בה.
 59 כ. כל מקום שאם ירוץ בו יגיע לחיה בשחיה [תנועה]
 60 אחת, או שהיו הכתלים קרובין זה לזה עד שיפול צל שניהם
 61 לאמצע כאחד - הרי זה מקום קטן; ואם הכריח הצבי
 62 וכיוצא בו לתוכו, חבי. ומקום שהוא גדול מזה - המכריח
 63 חיה לתוכו, פטור.
 64 כא. אחד שמונה שרצים האמורין בתורה, ואחד שאר
 65 שקצים ורמשים שיש למינם צידה - הצד אחד מפלץ, בין
 66 לצרף בין שלא לצרף אלא לשחק בהם - חבי, הואיל
 67 ונתפנו לצוד וצד; שמלאכה שאינה צריכה לגופה, חבי
 68 עליה. הצד את הישן ואת הסומה - חבי.
 69 כב. המשלח כלבים כדי שיצודו צבאים וארנבים וכיוצא
 70 בהן, וברח הצבי מפני הפלץ, והיה הוא רודף אחר הצבי
 71 או שעמד בפניו והבהילו, עד שהגיע הפלץ ותפש - הרי
 72 זה תולדת הצד, וחבי. וכן העושה בדרך הזו בעופות.
 73 כג. צבי שנכנס לבית, ונעל אחד בפניו - חבי. ונעלוהו
 74 שנים, פטורין; ואם אין אחד יכול לנעל, ונעלוהו שנים -
 75 חביין. יושב אחד על הפתח ולא מלהו [- לא סתמו], וישב
 76 השני ומלהו - השני חבי; יושב הראשון ומלהו, ויבא השני
 77 וישב בצדו - אף על פי שעמד הראשון והלך לו, הראשון
 78 חבי; והשני לא עשה כלום, ומתיר לו לישב במקומו עד
 79 הערב ולקח הצבי. למה זה דומה? לנועל ביתו לשמרו
 80 ונמצא צבי שמור בתוכו, שלא עשה כלום. נכנסה לו צפור
 81 פחת כנפיו [- בגד] - יושב ומשמרה עד שתחשוף, ומתיר.
 82 כד. הצד צבי זקן, או חגור, או חולה, או קטן - פטור.
 83 המפרק בהמה חיה ועוף מן המצודה [מלכות], פטור. הצד
 84 חיה ועוף שברשותו, כגון ארזין ותרגולין ויוני עליה -
 85 פטור. הצד דבר שאין במינו צידה, כגון חגבים חזיון [מין
 86 דבורים] צורעין ויתושין ופרעושין וכיוצא באלו - הרי זה
 87 פטור.
 88 כה. רמשים המזיקין, כגון נחשים ועקרבים וכיוצא בהן -
 89 אף על פי שאינן ממתין - הואיל ונושכין, מתיר לצוד אותן
 90 בשבת; והוא, שיתפנו להנצל מנשיכתן. כיצד הוא עושה?
 91 כופה עליהן כלי, או מקיף עליהן [חוסס דרכם], או קושרן
 92 - כדי שלא יזיקו.

1 דבוקין או עורות דבוקין, ולא נתפנו לקלקל בלבד - הרי
 2 זה תולדת קורע.
 3 יב. הבונה כל שהוא, חבי. המשוה פני הקרקע בבית, כגון
 4 שהשפיל התל, או מלא גיא [גומא] - הרי זה בונה, וחבי.
 5 אחד נתן את האבן, ואחד נתן את הטיט - הנותן את הטיט
 6 חבי; ובנדבך [שורת אבנים] העליון, אפלו העלה את האבן
 7 והניחה על גבי הטיט - חבי, שהרי אין מניחין עליה טיט.
 8 והבונה על גבי כלים, פטור.
 9 יג. העושה אהל קבוע - הרי זה תולדת בונה, וחבי. וכן
 10 העושה כלי אדמה, כגון תנור וחבית קדם שישרפו [בכבשן]
 11 לטיוס מלאכתן - הרי זה תולדת בונה, וחבי. וכן המגבן
 12 את הגבינה, הרי זה תולדת בונה; ואינו חבי, עד שיגבן
 13 כגרוגרת. המכניס יד [קח] הקרדס [הגרוז] בתוף העין
 14 [החור] שלו, הרי זה תולדת בונה; וכן כל פיוצא בו. וכן
 15 כל התוקע עץ בעץ - בין שתקע במסמר, בין שתקע בעץ
 16 עצמו [חתיכת עץ בחברתה] עד שנתאחד - הרי זה תולדת
 17 בונה, וחבי.
 18 יד. העושה נקב כל שהוא בלול של תרגולין, כדי שיכנס
 19 להם האור - חבי משום בונה. המחזיר דלת של בור, ושל
 20 דות [בור הבנוי מעל הקרקע], ושל יציע [חדרון שלפני הבית]
 21 - חבי משום בונה.
 22 טו. הסותר כל שהוא, חבי; והוא, שישתיר על מנת לבנות;
 23 אבל אם סתר דרך השחתה, פטור. הסותר אהל קבוע, או
 24 שפרק עץ תקוע - הרי זה תולדת סותר, וחבי; והוא,
 25 שיתפנו לתקן.
 26 טז. המכה בפטיש הכיה אחת, חבי. וכל העושה דבר
 27 שהוא גמר מלאכה - הרי זה תולדת מכה בפטיש, וחבי.
 28 כיצד? המנפח בכלי זכוכית, והצר בכלי צורה אפלו מקצת
 29 הצורה, והמגרד [מיישר הבליתות] כל שהוא, והעושה נקב
 30 כל שהוא בין בעץ בין בבגד בין במתכת בין בכלים - הרי
 31 זה תולדת מכה בפטיש, וחבי. וכל פתח שאינו עשוי
 32 להכניס ולהוציא, אין חביין על עשיתו.
 33 יז. המפיש [מבקע] שחין [ובו מוגלה] בשבת כדי להרחיב
 34 פי המכה בדרך שהרופאין עושין, שהן מתפניין ברפואה
 35 להרחיב פי המכה - הרי זה חבי משום מכה בפטיש, שזו
 36 היא מלאכת הרופא; ואם הפישה להוציא ממנה הלחה
 37 שבה, הרי זה מתיר.
 38 יח. המסתת את האבן כל שהוא, חבי משום מכה בפטיש.
 39 המצדד [מסדר] את האבן ביסוד הבנין, ותקנה בידו
 40 והושיבה במקום הראוי לה - חבי משום מכה בפטיש.
 41 הלוקח בלתי ששל הבגדים [נסורת עץ שנתערבה בבגד] בידו,
 42 כגון אלו היבולות שבכלי צמר - חבי משום מכה בפטיש;
 43 והוא, שיקפיד עליהן; אבל אם הסירן דרך עסק [בלי
 44 כוונה], הרי זה פטור. המנער טלית חדשה שחרה, כדי
 45 לנאותה ולהסיר הצהוב הלכן הנתלה בה, בדרך שהאמנין
 46 עושין - חבי חטאת; ואם אינו מקפיד, מתיר.

פֶּרֶק יא

47 [נגר] הַעֵץ מִן הַעֲצִים [שדרכו לחתוך], או חֵרֶשׁ מִתְּכַת מִן
 48 הַמִּתְּכֹת - חֵיב מִשּׁוּם מִחְתָּף. הַנוֹטֵל קִיסֵם שֶׁל עֵץ מִלְּפָנָיו,
 49 וְקִטְמוֹ [עשאו חד] לְחֻצוֹת בּוֹ שָׁנִיו אוֹ לְפִתְחָ בּוֹ אֶת הַדְּלֶת
 50 - חֵיב.
 51 ח. כֹּל דְּבָר שֶׁהוּא רְאוּי לְמַאֲכַל בְּהֵמָה - כְּגוֹן תְּבֵן, וְעֹשֵׁבִים
 52 לְחַיִּים, וְהוֹצִיָן [עלי התמר], וְכִיּוֹצֵא בָהֶן - מִתָּר לְקַטֵּם אוֹתָן
 53 [לחותכס ביד] בְּשֶׁבֶת, מִפְּנֵי שֶׁאֵין בָּהֶן תְּקוּן בְּלִים. וּמִתָּר
 54 לְקַטֵּם עֲצֵי בְּשָׂמִים לְהַרִּית בָּהֶן, וְאֵף עַל פִּי שֶׁהֵן קָשִׁים
 55 וְיִבְשִׁין; וּמִפְּשֵׁחַ [שובר] מֵהֶן כֹּל שִׁירָצָה, בֵּין שֶׁפִּשַׁח עֵץ
 56 גָּדוֹל, בֵּין שֶׁפִּשַׁח עֵץ קָטָן.
 57 ט. הַכּוֹתֵב שֶׁתִּי אוֹתוֹת [אותיות], חֵיב. וְהַמּוֹחֵק כְּתָב עַל
 58 מִנֵּת לְכַתֵּב בְּמִקּוֹם הַמַּחֲקָ שֶׁתִּי אוֹתוֹת, חֵיב. הַכּוֹתֵב אוֹת
 59 אַחַת גְּדוֹלָה כְּשֶׁתִּים, פְּטוּר; מַחֲקָ אוֹת אַחַת גְּדוֹלָה, וְיֵשׁ
 60 בְּמִקּוֹמָה כְּדִי לְכַתֵּב שְׁתִּים - חֵיב. כְּתָב אוֹת אַחַת וְהַשְּׁלִים
 61 [סיים] בָּהּ אֶת הַסֵּפֶר, חֵיב. הַכּוֹתֵב עַל מִנֵּת לְקַלְקֵל הָעוֹר -
 62 חֵיב; שֶׁאֵין חַיִּיבוֹ עַל מְקוֹם הַכְּתָב, אֲלֵא עַל הַכְּתָב; אֲבָל
 63 הַמּוֹחֵק עַל מִנֵּת לְקַלְקֵל, פְּטוּר. נִפְלָה דִּיּוֹ עַל גְּבִי סֵפֶר וּמַחֲקָ
 64 אוֹתָהּ, נִפְלָה שְׁעָרָה עַל גְּבִי הַפְּנִקֵס [לוח רשימות] וּמַחֲקָ
 65 אוֹתָהּ - אִם יֵשׁ בְּמִקּוֹמָה כְּדִי לְכַתֵּב שֶׁתִּי אוֹתוֹת, חֵיב.
 66 י. הַכּוֹתֵב אוֹת כְּפוּלָה פְּעַמִּים וְהוּא שֵׁם אֶחָד -] בַּעַל
 67 מִשְׁמַעוֹת, כְּמוֹ {רַר תַּת גַּג} {דד תת גג רר שש סס חח} -
 68 חֵיב. וְהַכּוֹתֵב בְּכָל כְּתָב וּבְכָל לְשׁוֹן - חֵיב, וְאִפְלוּ מִשְׁנֵי
 69 סְמִיּוֹנוֹת {ב' סוגי דיו}. יא. הַכּוֹתֵב אוֹת אַחַת סְמוּךְ לְכְּתָב,
 70 אוֹ כְּתָב עַל גְּבִי כְּתָב [כּוֹתֵב עַל אוֹתִיּוֹת שֶׁכָּבַד כְּתוּבוֹת],
 71 הַמִּתְּפַנֵּן לְכַתֵּב חֵית וְכַתֵּב שְׁנֵי זִינִין, וְכֵן כֹּל פִּיּוּצָא בְּזֶה
 72 מִשְׁאַר אוֹתִיּוֹת, הַכּוֹתֵב אוֹת אַחַת בְּאַרְצָן אוֹת אַחַת בְּקוֹרָה
 73 שֶׁהִי אֵין נִהְיִין [נקראים] זֶה עִם זֶה, אוֹ שֶׁכְּתָב שֶׁתִּי אוֹתִיּוֹת
 74 בְּשְׁנֵי דְפֵי פְּנִקֵס וְאֵין נִהְיִין זֶה עִם זֶה - פְּטוּר; כְּתָבָן בְּשְׁנֵי
 75 כְּתָלֵי זִוִּית, אוֹ בְּשְׁנֵי דְפֵי פְּנִקֵס [הסמוכים], וְהֵן נִהְיִין זֶה עִם
 76 זֶה - חֵיב.
 77 יב. לְקַח גְּוִיל [עור מעובד] וְכִיּוֹצֵא בּוֹ, וְכַתֵּב עָלָיו אוֹת אַחַת
 78 בְּמִדְּיָנָה זוֹ, וְהִלֵּךְ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, וְכַתֵּב אוֹת שְׁנֵי בְּמִדְּיָנָה
 79 אַחֲרַת בְּמַגְלָה אַחֲרַת - חֵיב; שֶׁבְּזִמְן שֶׁמִּקְרָבָן, נִהְיִין זֶה עִם
 80 זֶה, וְאֵינָן מַחְסְרִין מַעֲשֵׂה לְקָרִיבָתָן.
 81 יג. הַכּוֹתֵב אוֹת אַחַת - אֵף עַל פִּי שֶׁקוֹרִין מִמֶּנָּה תְּבָה
 82 שְׁלֵמָה, פְּטוּר. פִּיּוּצָא? כְּגוֹן שֶׁכְּתָב מִם, וְהַפֵּל קוֹרִין אוֹתָהּ
 83 מַעֲשֵׂר, אוֹ שֶׁכְּתָבָהּ בְּמִקּוֹם מִנְּיָן [מספר], שֶׁהִי הִיא כְּמִי
 84 שֶׁכְּתָב אַרְבָּעִים - הִרי זֶה פְּטוּר. הַמְּגִיָּה אוֹת אַחַת, וְעָשָׂה
 85 אוֹתָהּ שְׁתִּים - כְּגוֹן שֶׁחֲלַק גַּג הַחֵית, וְנִעְשָׂה שְׁנֵי זִינִין -
 86 חֵיב. וְכֵן כֹּל פִּיּוּצָא בְּזֶה.
 87 יד. הַכּוֹתֵב בְּשִׂמְלָה, אוֹ לְאַחַר יָדוֹ, בְּרִגְלוֹ, בְּפִיו, וּבְמִרְפָּקוֹ
 88 - פְּטוּר. אִטְר שֶׁכְּתָב בִּימִינוֹ, שֶׁהִיא לוֹ בְּשִׂמְלָה כֹּל אָדָם -
 89 פְּטוּר; וְאִם כְּתָב בְּשִׂמְלָלוֹ, חֵיב. וְהַשּׁוֹלֵט בְּשֶׁתִּי יָדָיו בְּשׁוּהָ,
 90 וְכַתֵּב בֵּין בִּימִינוֹ בֵּין בְּשִׂמְלָלוֹ - חֵיב. קָטָן אוֹחֵז בְּקַלְמוֹס,
 91 וְגָדוֹל אוֹחֵז בְּיָדוֹ וְכוֹתֵב - חֵיב; גְּדוֹל אוֹחֵז בְּקַלְמוֹס, וְקָטָן
 92 אוֹחֵז בְּיָדוֹ וְכַתֵּב - פְּטוּר.
 93 טו. אֵין הַכּוֹתֵב חֵיב - עַד שֶׁיִּכְתֹּב בְּדָבָר הַרוֹשֵׁם וְעוֹמֵד -]

1 א. הַשּׁוֹחֵט, חֵיב. וְלֹא שׁוֹחֵט בְּלֶבֶד, אֲלֵא כֹּל הַנוֹטֵל נִשְׁמָה
 2 לְאַחַד מִכָּל מִינֵי חַיָּה וּבְהֵמָה וְעוֹף וְדָג וְשָׂרִץ - בֵּין
 3 בְּשַׁחֲטָה, בֵּין בְּנִחְיָה [דקירה] בֵּין בְּהִכָּה - חֵיב. הַחוֹנֵק
 4 אֶת הַחַי עַד שִׁמּוֹת, הִרי זֶה תּוֹלְדֵת שׁוֹחֵט; לְפִיכָף, אִם
 5 הֵעֵלָה דָג מִסְּפֵל שֶׁל מַיִם, וְהַנִּיחוֹ עַד שְׁמֹת - חֵיב מִשּׁוּם
 6 חוֹנֵק; וְלֹא עַד שְׁמּוֹת, אֲלֵא בֵּין שֶׁיִּבֹשׁ בּוֹ כְּסָלַע בֵּין
 7 סְנַפְרִיו - חֵיב, שֶׁעֲדוֹן אֵינּוֹ יְכוֹל לְחַיּוֹת. הוֹשִׁיט יָדוֹ לְמַעַי
 8 הַבְּהֵמָה, וְדָלְדַל עֶבֶר שֶׁבְּמַעֲיָה [ניתקו מחיבורו] - חֵיב.
 9 ב. רְמָשִׁים שֶׁהֵן פְּרִין וְרִבִּין מְזַכֵּר וּנְקֵבָה, אוֹ נְהוּיִן מִן הָעֶפֶר
 10 כְּמוֹ הַפְּרַעֲוִשִׁין - הַהוֹרֵג אוֹתָן, חֵיב כְּהוֹרֵג בְּהֵמָה וְחַיָּה;
 11 אֲבָל רְמָשִׁים שֶׁהוּיָתֵן מִן הַגְּלָלִים וּמִן הַפְּרוֹת שֶׁהִבְאִישׁוּ
 12 וְכִיּוֹצֵא בָהֶן - כְּגוֹן תּוֹלְעִים שֶׁל בְּשָׂר וְתוֹלְעִים שֶׁבְּתוֹף
 13 הַקְּטָנִיּוֹת - הַהוֹרֵגָן, פְּטוּר.
 14 ג. הַמְּפֵלָה כְּלָיו [מנכה בגדיו מכינים] בְּשֶׁבֶת - מוֹלֵל
 15 [משפוש באצבעותיו] אֶת הַפְּנִים, וְזוֹרְקָן; וּמִתָּר לְהַרְגַּ אֶת
 16 הַפְּנִים בְּשֶׁבֶת, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מִן הַזֵּוּעָה.
 17 ד. חַיָּה וְרִמָּשׁ שֶׁהֵם נוֹשְׁכִין וּמִמִּיתִין וְדַאי - כְּגוֹן זְבוּב
 18 שֶׁבְּמַצְרִים, וְצִרְעָה שֶׁבְּנִינְוָה, וְעַקְרָב שֶׁבְּחַדְרָב, וְנִחַשׁ שֶׁבְּאַרְצָן
 19 יִשְׂרָאֵל, וְכָלֵב שׁוֹטֵה בְּכָל מְקוֹם - מִתָּר לְהַרְגֵן בְּשֶׁבֶת,
 20 כְּשִׁירָאוֹ. וּשְׂאָר כֹּל הַמְּזִיקִין - אִם הִיוּ רָצִין אַחֲרָיו, מִתָּר
 21 לְהַרְגֵן; וְאִם הִיוּ יוֹשְׁבִין בְּמִקּוֹמָן אוֹ בּוֹרְחִין מִלְּפָנָיו, אִסּוּר
 22 לְהַרְגֵן; וְאִם הִרְסָן לְפִי תְּמוֹ בְּשַׁעַת הַלּוֹכָה וְהַרְגָן, מִתָּר.
 23 ה. הַמְּפָשִׁיט מִן הָעוֹר כְּדִי לַעֲשׂוֹת [לכסות] קְמִיעַ [קלף עם
 24 שְׁמוֹת הַקּוֹדֵשׁ לְסוּגוּלָה וּרְפוּאָה], חֵיב. וְכֵן הַמַּעֲבֵד מִן הָעוֹר
 25 כְּדִי לַעֲשׂוֹת קְמִיעַ, חֵיב. וְאַחַד הַמַּעֲבֵד, וְאַחַד הַמּוֹלֵחַ -
 26 שֶׁהַמְּלִיחָהּ, מִין עֶבֶד הוּא. וְאֵין עֶבֶד בְּאַכְלִין. וְכֵן הַמּוֹחֵק
 27 מִן הָעוֹר כְּדִי לַעֲשׂוֹת קְמִיעַ, חֵיב. וְאֵינָהּ הוּא מוֹחֵק? זֶה
 28 הַמַּעֲבִיר שְׁעָר אוֹ הַצֹּמֵר מֵעַל הָעוֹר אַחַר מִיתָהּ, עַד שֶׁיִּחְלִיק
 29 פְּנֵי הָעוֹר.
 30 ו. הַמְּפָרֵק [מפריד] דּוּכּוּסוֹטוֹס [-] הָעוֹר הַחִיצוֹנִי מֵעַל הַתְּלָף
 31 [-] הָעוֹר הַפְּנִימִי - הִרי זֶה תּוֹלְדֵת מִפְּשִׁיט, וְחֵיב. הַדּוֹרֵס עַל
 32 הָעוֹר בְּרִגְלוֹ עַד שֶׁיִּתְקַשֶּׁה, אוֹ הַמְּרַכְכוֹ בְּיָדוֹ וּמוֹשְׁכוֹ וּמִשְׁנֵה
 33 אוֹתוֹ כְּדִרְךָ שֶׁהִרְצַעְנִין עוֹשִׁין - הִרי זֶה תּוֹלְדֵת מַעֲבֵד, וְחֵיב.
 34 הַמּוֹרֵט נוֹצָה מִן הָאֵבָרָה [כנף העור] - הִרי זֶה תּוֹלְדֵת מוֹחֵק,
 35 וְחֵיב. וְכֵן הַמְּמַרְחֵט רִטְיָה [תחבושת] כֹּל שֶׁהוּא, אוֹ שְׁעָרָה, אוֹ
 36 זַפֵּת, וְכִיּוֹצֵא בָהֶן מִדְּבָרִים הַמִּתְמַרְחִין, עַד שֶׁיִּחְלִיק פְּנִים -]
 37 פְּנִיחָם] - חֵיב מִשּׁוּם מוֹחֵק. וְכֵן הַשֹּׁף בְּיָדוֹ עַל הָעוֹר הַמְּתוּחַ
 38 בֵּין הָעַמּוּדִים, חֵיב מִשּׁוּם מוֹחֵק.
 39 ז. הַמִּחְתָּף מִן הָעוֹר כְּדִי לַעֲשׂוֹת קְמִיעַ, חֵיב; וְהוּא שֶׁיִּתְפַּנֵּן
 40 לְמִדַּת אֲרָכּוֹ וּמִדַּת רְחִבּוֹ, וְיִחְתָּף בְּכַוְנָה - הוּא שֶׁהִיא
 41 מְלֵאכָה; אֲבָל אִם חֲתָף דְּרָךְ הַפְּסֵד [השחתה], אוֹ בְּלֵא כַוְנָה
 42 לְמִדַּתוֹ, אֲלֵא כְּמַתְעַסֵּק [בלי כוונה] אוֹ כְּמִשְׁחָק - הִרי זֶה
 43 פְּטוּר. וְהַקּוֹמֵט אֶת הַפְּנֵף [חותך ראשו הקשה] - הִרי זֶה
 44 תּוֹלְדֵת מִחְתָּף, וְחֵיב. וְכֵן הַמְּגַרֵּד רְאָשֵׁי כְּלוֹנְסוֹת [קרשים]
 45 שֶׁל אֲרוֹ, חֵיב מִשּׁוּם מִחְתָּף. וְכֵן כֹּל חֲתִיכָה שֶׁיִּחְתָּף חֵרֶשׁ

14 משום מוחק. העביר דיו על גבי דיו, וסקרא על גבי סקרא, 15 או סקרא על גבי דיו - פטור.
16 יז. רושם, תולדת כותב הוא. כיצד? הרושם רשמי וצורות
17 בכחל (מכחול העין) וכששר (צבע אדום) וכיצא ביהן, פדרך
18 שהצירין רושמי - הרי זה חיב משום כותב; וכן המוחק
19 את הרשום (על מנת) לתקן - הרי זה תולדת מוחק, וחיב.
20 המשרטט [קו] כדי לכתב שתי אותות תחת אותו שרטוט,
21 חיב. חרשי [נגר] העצים שמעבירין חוט של סקרא [פס
22 אדום] על גבי הקורה כדי שינסר בשוה - הרי זה תולדת
23 משרטט; וכן הגבלים [מסתתי אבנים] שעושים בן באבנים
24 כדי שיפצל האבן בשוה. ואחד המשרטט בצבע, או בלא
25 צבע - הרי זה חיב.

1 מתקיים], כגון דיו, ושחור, וסקרה, וקמוס, וקלקנתוס,
2 וכיצא בהם; וכתב על דבר שמתקם הכתב עליו, כגון
3 עור, וקלף, ונגר, ועץ, וכיצא בהן. אבל הכותב בדבר שאין
4 רשמו עומד, כגון משקין ומי פרות, או שכתב בדיו וכיצא
5 בו על עלי ירקות ועל כל דבר שאינו עומד - פטור. אינו
6 חיב - עד שיכתב בדבר העומד, על דבר העומד; וכן אין
7 המוחק חיב - עד שימחק כתב העומד, מעל דבר העומד.
8 טז. הכותב על פשוט - חיב, מפני שהוא עור; אף על פי
9 שתמימות בשרו מעברת הכתב לאחר זמן, הרי זה דומה
10 לכותב שנמחק. אבל המשרטט על בשרו צורת כתב, פטור.
11 הקורע על העור כתבנית כתב, חיב משום כותב; הרושם
12 על העור כתבנית כתב, פטור. המעביר דיו [שחור] על גבי
13 סקרא [דיו אדום] - חיב שתיים; אחת משום כותב, ואחת

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - כ"ח אדרה' ניסן ה'תשע"ג

51 המעות של עניים, ופורע; שהצדקה, אינה כהקדש שאסור
52 להנות בו.
53 ו. מי שהתנדב מנורה או נר לבית הכנסת, אסור לשנותה;
54 ואם לדבר מצוה, מתר לשנותה, אף על פי שלא נשתקע
55 שם בעליה מעליה, אלא אומרים: 'זו המנורה' או 'נר של
56 פלוני'. ואם נשתקע שם הבעלים מעליה, מתר לשנותה
57 אפלו לדבר הרשות.
58 ז. במה דברים אמורים? בשתייה המתנדב ישראל; אבל אם
59 היה גוי - אסור לשנותה אפלו לדבר מצוה, עד שישתקע
60 שם בעליה מעליה; שמא יאמר הגוי: 'הקדשתי דבר לבית
61 הכנסת של יהודים, ומכרו אותו לעצמן'.
62 ח. גוי שהתנדב לבדק הבית, אין מקבלין ממנו תחלה. ואם
63 לקחו ממנו, אין מחזירין לו; ואם היה דבר מסים, כגון
64 קורה או אבן, מחזירין לו - כדי שלא יהיה להן דבר מסים
65 במקדש, שנאמר: "לא לכם ולנו, לבנות בית לאלהינו".
66 אבל לבית הכנסת, מקבלין מהן לכתחלה; והוא, שיאמר:
67 'בדעת ישראל הפרשתי; ואם לא אמר - טעון גניזה, שמא
68 בלבו לשמים. ואין מקבלין מהן לחומת רושלים, ולא
69 לאמת המים שבה - שנאמר: "ולכם אין חלק וצדקה וזכרון
70 בירושלים".
71 ט. אסור לישראל לטל צדקה מן הגוים בפרהסייה; ואם
72 אינו יכול לחיות בצדקה של ישראל, ואינו יכול לטלה מן
73 הגוים בצנעה - הרי זה מתר. ומלף או שר מן הגוים ששלח
74 ממון לישראל לצדקה - אין מחזירין אותו לו, משום שלום
75 מלכות; אלא נוטלין ממנו, וניתן לעניי גוים בסתר, כדי
76 שלא ישמע המלך.
77 י. פדיון שבויים, קודם לפרנסת עניים ולכסותם. ואין לה

יום ראשון כ"ח אדר ה'תשע"ג

הלכות מתנות עניים

פרק ח

26
27
28
29 א. הצדקה, הרי היא בכלל הנדרים. לפיכך, האומר: 'הרי
30 עלי סלע לצדקה', או 'הרי הסלע הזה צדקה' - חיב לתנה
31 לעניים מיד; ואם אחר, חיב ב"לא תאחר לשלמו" - שהרי
32 בידו לתן מיד, והעניים מצויין הן. אם אין שם עניים,
33 מפריש ומניח עד שימצא עניים. ואם התנה שלא יתן עד
34 שימצא עני, אינו צריך להפריש; וכן אם התנה בשעה
35 שגדר בצדקה או התנדב אותה, שיהיה גבאין ושאין
36 לשנותה ולצרף אותה בזה - הרי אלו מתרין.
37 ב. המתפס בצדקה, חיב כשאר הנדרים. כיצד? אמר: 'הרי
38 סלע זו כזו', הרי זו צדקה. הפריש סלע ואמר: 'הרי זו
39 צדקה', ולקח סלע שניה ואמר: 'זו' - הרי השניה צדקה,
40 ואף על פי שלא פרש.
41 ג. הנודר צדקה ולא ידע במה נדר, יתן עד שיאמר: 'לא
42 לך נחבונתי'.
43 ד. אחד האומר: 'סלע זו לצדקה', או האומר: 'הרי עלי
44 סלע לצדקה', והפריש הסלע - אם רצה לשנותה באחרת,
45 מתר; ואם משהגיעה ליד הגבאי, אסור לשנותה. ואם רצו
46 הגבאין לצרף המעות ולעשותן דינרין, אינן רשאין; אלא
47 אם אין שם עניים לחלק - מצרפין לאחרים, אבל לא
48 לעצמן.
49 ה. היה לעניים הנאה בעפוב המעות ביד הגבאי כדי
50 לעשות לאחרים לתן - הרי אותו הגבאי מתר ללוות אותן

47 מהן בחקמה, רבו או אביו שהוא תלמיד חכמים קודם לזה
48 שהוא גדול מהן בחקמה.

יום שני כ"ט אדר ה'תשע"ג

פָּרָק ט

51 א. כל עיר שיש בה ישראל - חזבין להעמיד מהן גבאי
52 צדקה, אנשים ידועים ונאמנים, שיהיו מחזרין על העם
53 מערב שבת לערב שבת, ולוקחין מכל אחד ואחד מה
54 שהוא ראוי לתן, ודבר הקצוב עליו; והן מחלקין הפעות
55 מערב שבת לערב שבת, ונותנין לכל עני ועני מזונות
56 המספיקין לשבעת ימים. וזו היא הקראת [הנקראת] קפה
57 של צדקה.

58 ב. וכן מעמידין גבאין שלוקחין בכל יום יום מכל חצר
59 פת ומיני מאכל ופרות, או מעות ממי שהוא מתנדב לפי
60 שעה; ומחלקין את הגבוי לערב בין העניים, ונותנין לכל
61 עני ממנו פרנסת יומו. וזה הוא הנקרא 'תמחוי'.

62 ג. מעולם לא ראינו ולא שמענו בקהל מ'ישראל, שאין להן
63 קפה של צדקה; אבל התמחוי - יש מקומות שנהגו בו, ויש
64 מקומות שלא נהגו בו. והמנהג הפשוט היום, שיהיו גבאי
65 הקפה מחזרין בכל יום ומחלקין מערב שבת לערב שבת.
66 ד. בתעניות, מחלקין מזונות לעניים; וכל תענית שאכלו
67 העם ולנו, ולא חלקו צדקה לעניים - הרי אלו פשוט
68 דמים, ועליהם נאמר בקבלה: "צדק ילין בה - ועתה
69 מרצחים". במה דברים אמורים? בשלא חלקו הפת והפרות
70 שאוכלין בה הפת, כגון תמרים או ענבים; אבל אם אחרו
71 הפעות או החטים, אינן פשוט דמים.

72 ה. הקפה אינה נגבית אלא בשנים, שאין עושין שררה על
73 הצבור בממון בפחות משנים; ומתן להאמין אחד על
74 הפעות של קפה. ואינה נתחלקת אלא בשלשה, מפני שהוא
75 כדני מזונות, שנותן לכל אחד די מחסורו לשבת.
76 והתמחוי נגבה בשלשה, שאינו דבר קצוב ונדרשים לקצוב
77 בעצמם תוך כדי הגבייה; ומתחלק בשלשה.

78 ו. התמחוי נגבה בכל יום, והקפה מערב שבת לערב שבת;
79 והתמחוי לעני עולם, והקפה לעני אותה העיר בלבד.

80 ז. רשאי בני העיר לעשות קפה תמחוי, ותמחוי קפה,
81 ולשנותן לכל מה שירצו מצרכי צבור, ואף על פי שלא
82 התנו בן בשעה שגבו; ואם היה במדינה חכם גדול שהכל
83 גובין על דעתו, והוא יחלק לעניים כפי מה שיראה - הרי
84 זה רשאי לשנה אותן לכל מה שיראה לו מצרכי צבור.

85 ח. גבאי צדקה, אינן רשאים לפרש זה מזה בשוק, אלא כדי
86 שיהיה זה פורש לשער וזה פורש לתנות [שנשמר קשר עין],
87 וגובין.

88 ט. מצא הגבאי מעות בשוק - לא יתנם לתוך כיסו [שלא
89 יחשד שמכניס לכיסו מכספי הצדקה], אלא נותנין לתוך ארנקי
90 של צדקה; ולכשיגיע לביתו, יטלם.

1 מצוה רבה כמו פדיון שבויים; שהשבויה, הרי הוא בכלל
2 הרעבים והצמאים, ובכלל הערמים, ועומד בסכנת נפשות.
3 והמעלים עיניו מפדיונו - הרי זה עובר על "לא תאמן את
4 לבבך, ולא תקפץ את דרךך", ועל "לא תעמד על דם רצף",
5 ועל "לא ירדנו בפרך לעיניך"; ובטל מצות "פתח תפתח
6 את דרךך", ומצות "וחי אחיך עמך", ו"ואהבת לרעך כמוך",
7 ו"הצל לקחים למות", והרבה דברים כאלו. ואין לה מצוה
8 רבה כפדיון שבויים.

9 יא. אנשי העיר שגבו מעות לבנין בית הכנסת, וכל להם
10 דבר מצוה - מוציאין בו את הפעות. קנו אבנים וקורות -
11 לא ימכרו אותם לדבר מצוה, אלא לפדיון שבויים; אף על
12 פי שהביא את הלבנים, וגדרו את האבנים [התקינו לבנין],
13 ופצלו את הקורות, והתקינו הכל לבנין - מוקרין הפל
14 לפדיון שבויים בלבד. אבל אם בנו וגמרו - לא ימכרו את
15 בית הכנסת, אלא יגבו לפדיונם מן הצבור.

16 יב. אין פודין את השבויים ביתר על דמיהם, מפני תקון
17 העולם - שלא יהיו האויבים רודפים אחריהם לשבותם;
18 ואין מבריחין את השבויים, מפני תקון העולם - שלא יהיו
19 האויבים מכבידין עליהם את העל, ומרבים בשמירתם.

20 יג. מי שמכר עצמו וכוני לגוי, או שלגה מהן, וישבו אותן
21 או אסרו אותן בהלוואתן - פעם ראשונה ושניה, מצוה
22 לפדותו; שלישית, אין פודין אותו, אבל פודין את הבנים
23 לאחר מיתת אביהם. ואם בקשו להרגו, פודין אותו מידם
24 אפלו אחר כמה פעמים.

25 יד. עבד שנשפה - הואיל וטבל לשם עבדות וקבל עליו
26 מצוות, פודין אותו מ'ישראל שנשפה; ושבוי שנשפתמד
27 אפלו למצוה אחת, כגון שהיה אוכל נבלה להכעיס וכיוצא
28 בזה - אסור לפדותו.

29 טו. האשה קודמת לאיש, להאכיל ולכסות ולהוציא מבית
30 השבי - מפני שהאיש דרכו לחזר ואין האשה דרכה לחזר,
31 ובשפתה מרבה; ואם היו שניהן בשכיה, ונתבעו שניהן
32 לדבר ערוה - האיש קודם לפדות, לפי שאין דרכו לכף.

33 טז. יתום ויתומה שבאו להשיא אותן - משיאין את האשה
34 קדם לאיש, מפני שבשפתה של אשה מרבה; ולא יפחתו לה
35 ממשקל ששה דינרין ורביע דינר של כסף טהור; ואם יש
36 בכיס של צדקה, נותנין לה לפי כבודה.

37 יז. היו לפנינו עניים הרבה, או שבויים הרבה, ואין בכיס
38 כדי לפרנס או כדי לכסות או כדי לפדות את כלן - מקדימין
39 את הכהן ללוי, ולוי קודם לישראל, וישראל לחלל, וחלל
40 לשותקי, ושותקי לאסופי, ואסופי לממזר, וממזר לנתי; ו
41 ונתי קודם לגר, שהנתין גדל עמנו בקדשה; וגר קודם
42 לעבד משחרר, לפי שהיה בכלל ארוו [- כנען עבד וגו'].

43 יח. במה דברים אמורים? בשחיו שוין בחקמה; אבל אם
44 היה פהן גדול עם הארץ וממזר תלמיד חכמים, תלמיד
45 חכמים קודם. וכל הגדול בחקמה, קודם את חברו; ואם
46 היה אחד מהן רבו או אביו - אף על פי שיש שם גדול

46 שיקח ממנו אלא בזול, מפני שהוא דחוק וטרוד - אין
47 מחיבין אותו למכור; אלא אוכל מעשר עני והולף, עד
48 שימכר בשוה, וידעו הכל שאינו דחוק למכור.
49 יח. עני שגבו לו כדי להשלים מחסורו, והותירו על מה
50 שהוא צריך - הרי המותר שלו; ומותר עניים, לעניים. מותר
51 שבויים, לשבויים; ומותר שבו, לאותו שבו. מותר מתים,
52 למתים; מותר המת, ליורשיו.
53 יט. עני שנתן פרוסה לתמחוי, או פרוטה לקפה - מקבלין
54 ממנו; ואם לא נתן, אין מחיבין אותו לתן. נתנו לו בגדים
55 תדשים, והחזיר להן את השחקין - מקבלין ממנו; ואם לא
56 נתן, אין מחיבין אותו לתן.

יום שלישי א' ניסן ה'תשע"ג

פָּרָק י

59 א. חיבין אנו להזהר במצות צדקה, יתר מכל מצוות עשה
60 - שהצדקה סימן לצדיקי זרע אברהם אבינו, שנאמר: "כי
61 ידעתי, למען אשר יצוה את בני ואת בתו אחריו לעשות
62 צדקה". ואין פסא ישראל מתכונן ודת האמת עומדת אלא
63 בצדקה, שנאמר: "בצדקה תכוננו"; ואין ישראל נגאלין
64 אלא בזכות הצדקה, שנאמר: "ציון, במשפט תפודה;
65 ושביה, בצדקה".

66 ב. ולעולם אין אדם מעני מן הצדקה, ואין דבר רע ולא
67 הזק נגלל בשביל הצדקה - שנאמר: "והיה מעשה הצדקה,
68 שלום". כל המרחם - מרחמין עליו, שנאמר: "ונתן לך
69 רחמים, ורחמך והרַבֵּךְ"; וכל מי שהוא אכזרי ואינו מרחם,
70 יחוש ל'חוסו' - שאין האכזריות מצויה אלא בגוים,
71 שנאמר: "אכזרי המה, ולא רחמו". כל ישראל והנלוה
72 אליהם - פאחים הם, שנאמר: "בנים אתם לה' אלהיכם";
73 אם לא ירחם האח על אחיו, מי ירחם עליו? ולמי עני
74 ישראל נושאין עיניהן, הלגוים ששונאין אותן ורודפין
75 אחריהן? ! הא אין עיניהם תלויות, אלא לאחיהם.

76 ג. כל המעלים עיניו מן הצדקה - הרי זה נקרא 'בליעל',
77 כמו שנקרא עובד עבודה זרה 'בליעל'; ובעבודה זרה הוא
78 אומר: "יצאו אנשים בני בליעל", ובמעלים עיניו מן
79 הצדקה הוא אומר: "השקר לך, פן יהיה דבר עם לבבך
80 בליעל". ונקרא 'רשע', שנאמר: "ורחמי רשעים, אכזרי";
81 ונקרא 'חוטא', שנאמר: "נקרא עליך אל ה', והיה כך
82 חטא". הקדוש ברוך הוא קרוב לשועת העניים, שנאמר:
83 "שועת עניים, אתה תשמע"; לפיכך, צריך להזהר מצעקתם
84 - שהרי ברית פרוטה להם, שנאמר: "והיה פי יצעק אלי,
85 ושמעתי פי חנון אני".

86 ד. כל הנותן צדקה לעני בסכר פנים רעות, ופניו כבושות
87 בקרקע - אפלו נתן לו אלף זהובים, אבד זכותו או
88 הפסידה. אלא נותן לו בסכר פנים זפות ובשמחה, ומתאונן

1 י. היה הגבאי נושה בחברו מנה, ופרעו בשוק - לא יתנם
2 לתוך כיסו, אלא יתנם לתוך אונקי של צדקה; ולכשיגיע
3 לביתו, יטלם. ולא ימנה מעות הקפה שנים שנים אלא אחד
4 אחד, מפני החשד [שלוקח לעצמו מטבע מול מטבע] -
5 שנאמר: "והייתם נקיים מה' ומישראל".

6 יא. גבאי צדקה שאין להם עניים לחלק - מצרפין המעות
7 דינרין לאחרים, ואין מצרפים לעצמן; גבאי תמחוי שאין
8 להם עניים לחלק - מוכרין לאחרים, ואין מוכרין לעצמם.
9 ואין מחשבים בצדקה עם גבאי צדקה, ולא בהקדש עם
10 הגזברין - שנאמר: "אף לא יחשב אתם הפסד הנתן על
11 ידכם, כי באמונה הם עשים".

12 יב. מי שישב במדינה שלשים יום, כופין אותו לתן צדקה
13 לקפה עם בני המדינה; ישב שם שלשה חדשים, כופין
14 אותו לתן התמחוי; ישב שם ששה חדשים, כופין אותו לתן
15 צדקה בפסות שמכסים בה עני העיר; ישב שם תשעה
16 חדשים, כופין אותו לתן צדקה לקבורה שקוברין בה את
17 העניים ועושין להן כל צרכי קבורה.

18 יג. מי שיש לו מזון שתי סעודות, אסור לו לטל מן
19 התמחוי; היו לו מזון ארבע עשרה סעודות, לא יטל מן
20 הקפה. היו לו מאתים זוז, אף על פי שאינו נושא ונותן
21 בהם, או שהיו לו חמשים זוז, והוא נושא ונותן בהן - הרי
22 זה לא יטל לקט שכתה ופאה ומעשר עני; היו לו מאתים
23 חסר דינר - אפלו אלה נותנין לו כאחד, הרי זה מתר לקח.
24 היו בידו מעות, והרי הן עליו חוב, או שהיו ממשכנין
25 לכתבת אשתו - הרי זה מתר לקח.

26 יד. עני שצריך, ויש לו חצר וכלי בית, אפלו היו לו כלי
27 כסף וכלי זהב - אין מחיבין אותו למכור את ביתו ואת כלי
28 תשמישו, אלא מתר לקח; ומצוה לתן לו. במה דברים
29 אמורים? בכלי אכילה ושתייה ומצעות ומלבוש וכיוצא
30 בהן; אבל אם היו כלי כסף או כלי זהב כגון מנורה או
31 עלי וכיוצא בהן, מוכרין ולוקחם פחות מהן. במה דברים
32 אמורים? קדם שיגיע לגבות מן העם [כי אם מתרומה
33 פרטית]; אבל אחר שגבה הצדקה - מחיבין אותו למכור
34 כליו ולקח אחרים פחותין מהן, ואחר כך יטל.

35 טו. בעל הבית שהיה מהלך מעיר לעיר, ותמו לו המעות
36 בדרך, ואין לו מה יאכל עתה - הרי זה מתר לקח לקט
37 שכתה ופאה ומעשר עני, ולהנות מן הצדקה; ולכשיגיע
38 לביתו, אינו חיב לשלם - שהרי עני היה באותה שעה. הא
39 למה זה דומה? לעני שהעשיר, שאינו חיב לשלם.

40 טז. מי שהיו לו בתים ושודות וכרמים, ואם מוכרן עתה
41 בימי הגשמים מוכר בזול, ואם הניחן עד ימות החמה
42 מוכרן בשויהם - אין מחיבין אותו למכור, אלא מאכילין
43 אותו מעשר עני עד תצי דמיהן; ולא ידחק עצמו, וימכור
44 שלא בזמן מכירה.

45 יז. היו שאר האדם מוכרין ביקר, והוא אינו מוצא מי

47 שלחננו - הרי זה קורא אל ה' והוא עונהו ומתענג עליו, 48 שְׁנֵאמֶר: "אז תקרא, וה' יענה". 49 יז. צווי חכמים, שיהיו בני ביתו של אדם עניים ויתומים, 50 במקום העבדים - מוטב לו להשפמש באלו, ויהנו בני אברהם יצחק ויעקב מנכסיו, ולא יהנו בהם זרע חם; שכל 51 המרבה עבדים, בכל יום ויום יוסיף חטא ועון בעולם; ואם 52 יהיו עניים בני ביתו, כל שעה ושעה מוסיף זכות ומצוות. 53 יח. לעולם ידחק אדם עצמו, ויתגלגל בצער, ואל יצטרף 54 לבריות, ואל ישליף אדם עצמו על הצבור; וכן צווי חכמים 55 ואמרו: 'עשה שבתך חל, ואל תצטרף לבריות'. ואפלו הנה 56 חכם ומכבד, והעני - יעסק באמנות, ואפלו באמנות מגולת, 57 ולא יצטרף לבריות; מוטב לפשט עורות הנבלות בשוק, 58 ולא יאמר לעם: 'חכם אני וגדול אני וכהן אני, פרנסוני'; 59 ויבדק צווי חכמים. גדולי החכמים - היו מהן חוטבי עצים, 60 ונושאי הקורות, ושואבי מים לגנות, ועושין הברזל 61 והפחמין, ולא שאלו מן הצבור, ולא קבלו מהן כשנתנו 62 להן. 63 יט. כל מי שאינו צריך לטל, ומרמה את העם ונוטל - אינו 64 מת מן הזקנה עד שיצטרף לבריות, והרי הוא בכלל "ארור 65 הגבר אשר יבטח באדם". וכל מי שצריך לטל, ואינו יכול 66 לחיות אלא אם בן נוטל, כגון זקן או חולה או בעל יסורין, 67 ומגיס דעתו ואינו נוטל - הרי זה שופך דמים, ומתחייב 68 בנפשו; ואין לו בצערו, אלא עונות ותטאות. וכל מי שצריך 69 לטל, וצער עצמו ודחק את השעה, והיה חיי צער, כרי שלא 70 יטריח על הצבור - אינו מת מן הזקנה עד שיפרנס 71 אחרים משלו, ועליו ועל כל פיוצא בו נאמר: "ברוך הגבר 72 אשר יבטח בה". 73

1 [=מצטער] עמו על צרתו, שְׁנֵאמֶר: "אם לא בכיתי לקשה 2 יום, עגמה נפשי לאביון"; ומדבר לו דברי תחנונים 3 ונחמות, שְׁנֵאמֶר: "ולב אלמנה ארנן". 4 ה. שאל העני ממך, ואין בדרך כלום לתן לו - פיסהו 5 בדברים. ואסור לגער בעני, או להגביה הקול עליו בנעקה 6 - מפני שלבו נשבר ונדכה; והרי הוא אומר: "לב נשבר 7 ונדכה - אלהים, לא תבזה", ואומר: "להחיות רוח שפלים, 8 ולהחיות לב נדכאים". ואוי למי שהכלים את העני, אוי לו; 9 אלא יהיה לו כאב, בין ברחמים בין בדברים, שְׁנֵאמֶר: "אב 10 אנכי לאביונים". 11 ו. הנפשה אחרים לתן צדקה, ומעשה אותן - שקרו גדול 12 משכר הנותן; ועל גבאי צדקה וכיוצא בהן נאמר: 13 "ומצדיקי הרבים כפוכבים". 14 ז. שמונה מעלות יש בצדקה, זו למעלה מזו: מעלה גדולה 15 שאין למעלה ממנה - זה המחזיק ביד ישראל שמה, ונותן 16 לו מתנה או הלוואה, או עושה עמו שתפות, או ממציא לו 17 מלאכה, כדי לחזק את ידו עד שלא יצטרף לבריות ולא 18 ישאל; ועל זה נאמר: "והחזקת בו, גר ותושב וחי עמך" 19 - כלומר, החזק בו שלא פל ויצטרף. 20 ח. פחות מזה - הנותן צדקה לעניים, ולא ידע למי נתן, 21 ולא ידע העני ממי לקח, שהרי זו מצוה לשמה; כגון לשכת 22 חשאים שהיתה במקדש, שהיו הצדיקים נוהגין בה בחשאי, 23 והעניים בני טובים מתפרנסין ממנה בחשאי. וקרוב לזה - 24 הנותן לתוך קפה של צדקה; ולא יתן אדם לתוך קפה של 25 צדקה, אלא אם כן יודע שהממנה נאמן וחכם ויודע לנהג 26 בשורה כחנניה בן תרדיון. 27 ט. פחות מזה - שידע הנותן למי יתן, ולא ידע העני ממי 28 לקח; כגון גדולי החכמים שהיו הולכין בסתר, ומשליכין 29 המעות בפתחי העניים. וכזה ראוי לעשות, ומעלה טובה 30 היא, אם אין הממנין בצדקה נוהגין בשורה. 31 י. פחות מזה - שידע העני ממי נטל, ולא ידע הנותן; כגון 32 גדולי החכמים שהיו צוררים המעות בסדיניהם ומפשילין 33 לאחוריהם, ובאין העניים ונוטלין, כדי שלא יהיה להם 34 בושה. 35 יא. פחות מזה - שיתן לעני בידו, קדם שישאל. 36 יב. פחות מזה - שיתן לו כראוי לתן לו, אחר שישאל. 37 יג. פחות מזה - שיתן לו פחות מן הראוי, בסכר פנים 38 פות. 39 יד. פחות מזה - שיתן לו בעצב. 40 טו. גדולי החכמים היו נוהגין פרוטה לעני קדם כל תפלה, 41 ואחר כך מתפללין - שְׁנֵאמֶר: "אני בצדק אֶחְזֶה פָּנֶיךָ". 42 טז. הנותן מזונות לבניו ולבנותיו הגדולים שאינו חיב 43 במזונותיהם, כדי ללמד הזכרים תורה, ולהנהיג הבנות 44 בדרך ישרה ולא יהיו מבזות, וכן הנותן מזונות לאביו 45 ולאמו - הרי זה בכלל הצדקה; וצדקה גדולה היא, 46 שהקרוב קודם. וכל המאכיל ומשקה עניים ויתומים על

יום רביעי ב' ניסן ה'תשע"ג

הלכות תרומות

77 יש בכללן שמונה מצוות - שתיים מצוות עשה, ושש מצוות 78 לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) להפריש תרומה גדולה; 79 (ב) להפריש תרומת מעשר; (ג) שלא יקדים תרומות 80 ומעשרות זה לזה, אלא יפריש על הסדר; (ד) שלא יאכל 81 זר תרומה; (ה) שלא יאכל אפלו תושב כהן או שכירו 82 תרומה; (ו) שלא יאכל ערל תרומה; (ז) שלא יאכל כהן 83 טמא תרומה; (ח) שלא תאכל חללה תרומה, ולא מורם מן 84 הקדשים. ובאור מצוות אלו - בפרקים אלו.

פרק א

86 א. התרומות והמעשרות אינן נוהגות מן התורה אלא בארץ 87 ישראל, בין בפני הבית בין שלא בפני הבית. ונביאים 88 התקינו שיהיו נוהגות אף בארץ שנער, מפני שהיא סמוכה 89 לארץ ישראל ורב ישראל הולכין ושבין שם; וחכמים

42 טז. הנותן מזונות לבניו ולבנותיו הגדולים שאינו חיב 43 במזונותיהם, כדי ללמד הזכרים תורה, ולהנהיג הבנות 44 בדרך ישרה ולא יהיו מבזות, וכן הנותן מזונות לאביו 45 ולאמו - הרי זה בכלל הצדקה; וצדקה גדולה היא, 46 שהקרוב קודם. וכל המאכיל ומשקה עניים ויתומים על

48 המעשר ומן השביעית; עד שיודע לך שאותו המקום מארץ
49 ישראל. וכל הארץ שעל שמאלו, שהוא מערב הדרך - הרי
50 היא בחזקת ארץ ישראל, וטהורה היא משום ארץ העמים,
51 וחיבת במעשר ובשביעית; עד שיודע לך שאותו המקום
52 חוצה לארץ. וכל ששופע יורד מטורי סמום ולפנים
53 [=לדרום], ארץ ישראל; מטורי סמום ולחוץ [=לצפון],
54 חוצה לארץ. והנניסין [=איים] שבפנים, רואין אותן כאלו חוט
55 מתוח עליהן מטורי סמום ועד נחל מצרים - מן החוט
56 ולפנים, ארץ ישראל; ומן החוט ולחוץ, חוצה לארץ. וזו
57 היא צורתה:
58 ח. מהיכן החזיקו עולי בבל? מכזיב ולפנים כנגד המזרח
59 [אבל -] ומכזיב ולחוץ עד אמה והיא סמום, ועד הנהר
60 והוא נחל מצרים - לא החזיקו בו; וכזיב עצמה, לא החזיקו
61 בה.
62 ט. איזו היא סוּרְיָה? מארץ ישראל ולמטה כנגד ארם נהרים
63 וארם צובה, כל יד פרת עד בבל, כגון דמשק ואחלב וחרן
64 ומבג וכיוצא בהן עד שנער; וצרה, הרי היא בסוּרְיָה. אבל
65 עכו - חוצה לארץ באשקלון, והן תחומי ארץ ישראל.
66 י. גוי שקנה קרקע בארץ ישראל - לא הפקיעה מן המצוות,
67 אלא הרי היא בקדושתה. לפיכך, אם חזר ישראל ולקחה
68 ממנו, אינה ככבוש יחיד, אלא מפריש תרומות ומעשרות,
69 ומביא בכורים; והכל מן התורה, כאלו לא נמכרה לגוי
70 מעולם. ויש קנזן לגוי בסוּרְיָה להפקיע מן המעשרות ומן
71 השביעית, כמו שיתבאר.
72 יא. פרות הגוי שגדלו בקרקע שקנה בארץ ישראל - אם
73 נגמרה מלאכתן ביד הגוי ומרתן הגוי, פטורין מכלום,
74 שגאמר: "דגנך", ולא דגן גוי. ואם לקח ישראל אחר
75 שנתלשו קדם שתגמר מלאכתו, ויגמרו ישראל - חזיבין בכל
76 מן התורה; ומפריש תרומה גדולה ונותנה לפה, ותרומת
77 מעשר ומוכרה לפה [לפי שאסורה עליו באכילה], ומעשר
78 ראשון והרי הוא שלו; מפני שהוא אומר לגוי במעשר
79 ולכהן בתרומת מעשר: 'אני באתי מכח איש שאין אתם
80 יכולין לטל ממנו כלום'. ומפני מה לא יתן תרומת מעשר
81 לפה, כתרומה גדולה? לפי שגאמר בתרומת מעשר: "כי
82 תקחו מאת בני ישראל את המעשר" - טבל שאתה לוקח
83 מישראל, אתה מפריש ממנו תרומת מעשר ונותנה לפה;
84 אבל טבל שאתה לוקח מן הגוי, אין אתה נותן לפה תרומת
85 מעשר שתפריש ממנו, אלא מוכרה לפה, ולוקח דמיה.
86 יב. מכר הגוי הפרות שלו לישראל כשהן מחברין לקרקע
87 - אם עד שלא באו לעונת המעשרות, ונגמרו ביד ישראל -
88 חזיבין בכל, ונותן התרומות והמעשרות לבעלים; ואם מכרן
89 אחר שבאו לעונת המעשרות - מפריש תרומת מעשר
90 ומעשר, ונותן מהן לבעלים לפי חשבון. כיצד? לקח תבואה
91 ורועה מן הגוי אחר שהביאה שלישי, ונגמרה ביד ישראל -
92 מפריש תרומות ומעשרות כמו שבארנו, ונותן שני שלישי
93 המעשר לגוי, ושני שלישי תרומת מעשר לפה, ומוכר לו
94 השלישי.

1 הראשונים התקינו שיהיו נוהגות אף בארץ מצרים ובארץ
2 עמון ומואב, מפני שהן סביבות ארץ ישראל.
3 ב. ארץ ישראל האמורה בכל מקום - היא הארצות שכובש
4 אותן מלך ישראל או שופט או נביא מדעת רב ישראל, וזה
5 הוא הנקרא 'כבוש רבים'. אבל יחיד מישראל או משפחה
6 או שבט שהלכו וכבשו לעצמן מקום - אפלו מן הארץ
7 שנתנה לאברהם - אינו נקרא 'ארץ ישראל', כדי שינהגו בו
8 כל המצוות; ומפני זה חלק יהושע ובית דינו כל ארץ
9 ישראל לשבטים, ואף על פי שלא נכבשה - כדי שלא תהיה
10 כבוש יחיד כשיעלה כל שבט ושבט ויכבש חלקו.
11 ג. הארצות שכבש דוד חוץ לארץ פנען, כגון ארם נהרים
12 וארם צובה ואחלב וכיוצא בהן - אף על פי שמלך ישראל
13 הוא, ועל פי בית דין הגדול הנה עושה - אינן בארץ ישראל
14 לכל דבר, ולא כחוצה לארץ לכל דבר כגון בבל ומצרים,
15 אלא יצאו מפלל חוצה לארץ, ולהיותן בארץ ישראל לא
16 הגיעו. ומפני מה ירדו ממעלת ארץ ישראל? מפני שכבש
17 אותן קדם שייכבש כל ארץ ישראל, אלא נשאר בה משבצה
18 עצמים; ואלו תפש כל ארץ כנען לגבולותיה תחלה, ואחר
19 כך כבש ארצות אחרות - הנה כבושו כלו בארץ ישראל לכל
20 דבר. והארצות שכבש דוד, הן הנקראין 'סוּרְיָה'.
21 ד. סוּרְיָה - יש דברים שהיא בהן בארץ ישראל, ויש דברים
22 שהיא בהן כחוצה לארץ. והקונה בה קרקע, פקנה בארץ
23 ישראל לענין תרומות ומעשרות ושביעית; והכל בסוּרְיָה,
24 מדברי סופרים.
25 ה. כל שהחזיקו בו עולי מצרים, ונתקדש קדשה ראשונה -
26 כיון שגלו, בטלה קדשתו; שקדשה ראשונה - לפי שהיתה
27 מפני הכבוש בלבד, קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד
28 לבוא. כיון שעלו בני הגולה, והחזיקו במקצת הארץ -
29 קדשה קדשה שניה העומדת לעולם, לשעתה ולעתיד
30 לבוא; והניחו אותן המקומות שהחזיקו בהן עולי מצרים
31 ולא החזיקו בהן עולי בבל כשהיו, ולא פטרום מן התרומה
32 והמעשרות, כדי שייסמכו עליהן עניים בשביעית. ורבנו
33 הקדוש התיר בית שאן, מאותן המקומות שלא החזיקו בהן
34 עולי בבל; והוא נמנה על אשקלון, ופטרה מן המעשרות
35 [לפי שלא היה בהן ריכוז יהודין].
36 ו. נמצא כל העולם כלו לענין מצוות התלויות בארץ, נחלק
37 לשלש מחלקות - ארץ ישראל, וסוּרְיָה, וחוצה לארץ. וארץ
38 ישראל נחלקת לשנים - כל שהחזיקו עולי בבל חלק אחד,
39 והנשאר שהחזיקו בו עולי מצרים בלבד חלק שני. וחוצה
40 לארץ נחלקת לשנים - ארץ מצרים ונער ועמון ומואב,
41 המצוות נוהגות בהן מדברי סופרים ונביאים; ושאר
42 הארצות, אין תרומות ומעשרות נוהגות בהן.
43 ז. איזו היא הארץ שהחזיקו עולי מצרים? מרקם שהיא
44 במזרח ארץ ישראל, עד הים הגדול; מאשקלון שהיא
45 לדרום ארץ ישראל, עד עכו שהיא בצפון. הנה מהלך מעכו
46 לכזיב - כל הארץ שעל ימינו, שהוא מזרח הדרך - הרי היא
47 בחזקת חוצה לארץ, טמאה משום ארץ העמים, ופטורה מן

46 - "שמה" אתם חביבין, בין בפרות הארץ בין בפרות חוצה
 47 לארץ. ואם נקבעו למעשר ביד ישראל אחר שנכנסו לארץ,
 48 חביבין במעשרות מדבריהם.
 49 כג. עפר חוצה לארץ שבא בספינה לארץ - בזמן שהספינה
 50 גושפת [=מתחככת] בארץ - הרי הצומח בו חביב בתרומה
 51 ומעשרות ושביעית, כצומח בארץ ישראל עצמה.
 52 כד. אילן שהוא עומד בארץ ונוטה לחוצה לארץ, או עומד
 53 בחוצה לארץ ונוטה לארץ - הכל הולך אחר העקר; הרי
 54 מקצת שרשיו בארץ, ומקצת שרשיו בחוצה לארץ - אפלו
 55 היה צחיח סלע מבידיל ביניהן, הרי טבל וחלין מערבין זה
 56 בזה.
 57 כה. עציץ נקיב שהיה בו זרע שלא השריש, והיה נקיבו
 58 בארץ ונפח חוצה לארץ - הולכין אחר הנוף.
 59 כו. התרומה בזמן הזה, ואפלו במקום שהחזיקו עולי בבל,
 60 ואפלו בימי עזרא - אינה מן התורה, אלא מדבריהם; שאין
 61 לה תרומה של תורה אלא בארץ ישראל, ובזמן שהיו כל
 62 ישראל שם, שנאמר: "כי תבואו", ביאת כלכם בשהיו
 63 בירשה ראשונה וכמו שהן עתידין לחזר בירשה שלישית;
 64 לא כשהיו בירשה שנייה שהיתה בימי עזרא, שהיתה ביאת
 65 מקצתן - ולפיכך לא חביבה אותן מן התורה. וכן יראה לי,
 66 שהוא הדין במעשרות, שאין חביבין בהן בזמן הזה אלא
 67 מדבריהם, כתרומה.

יום חמישי ג' ניסן ה'תשע"ג

פרק ב

70 א. כל אכל אדם, הנשמר, שגדוליו מן הארץ - חביב
 71 בתרומה; ומצות עשה להפריש ממנו ראשית לכהן,
 72 שנאמר: "ראשית דגנך תירשף ויצהרך . . . תתן לו"; מה
 73 דגן תירוש ויצהר מאכל אדם, וגדוליו מן הארץ, ויש לו
 74 בעלים, שנאמר: "דגנך" - אף כל פיוצא בהן חביב בתרומה.
 75 וכן במעשרות.
 76 ב. הכרשינין - אף על פי שאינן מאכל אדם - הואיל
 77 ואוכלין אותן בשגיי רעבון, חביבין בתרומה ומעשרות.
 78 הסיאה והאזוב והקרנית שזרען מתחלה לאדם, חביבין
 79 במעשר; וכן כל פיוצא בהן. זרען לבהמה - אף על פי
 80 שנמלה וחסב עליהן לאדם כשהן מחברין - פטורין,
 81 שמחשבת חבור אינה פלוס. עלו מאליהם בחצר - אם
 82 היתה חצר המשמרת פרותיה - הרי אלו חביבין, שסתמן
 83 לאדם; ואם אינה משמרת, פטורין.
 84 ג. זרעוני גנה שאין נאכלין, כגון זרע לפת זרע בצלים וזרע
 85 צנון וכיוצא בהן - פטורין מן התרומה ומן המעשרות, מפני
 86 שאינן אכל; אבל הקצת, חביב בתרומה ומעשרות.
 87 ד. תמרות [דמוי תמר הצמוד לעלה] של תלתן, ושל תרדל,
 88 ושל פול הלכן, ושל צלף, והקפרסין [קליפה] של צלף -

1 יג. ישראל שמכר פרותיו לגוי קדם שיבואו לעונת
 2 המעשרות, ויגמון הגוי - פטורין מן התרומות ומן
 3 המעשרות; ואם אחר שבאו לעונת המעשרות - אף על פי
 4 שגמון הגוי, חביבין בכל מדבריהם. וכן גוי שגמר פרות
 5 ישראל - הואיל ודגונן ביד גוי, אינן חביבין בתרומה
 6 ומעשרות אלא מדבריהם.
 7 יד. מכר הגוי לישראל פרות מחברין אחר שבאו לעונת
 8 המעשרות, ומרחהו הגוי ברשות ישראל - אינן חביבין
 9 בתרומה ומעשרות, הואיל ובאו לעונת המעשרות ברשות
 10 הגוי, ומרחהו הגוי - אף על פי שהן ברשות ישראל.
 11 טו. הקונה שדה בסוריה - חביב בתרומות ובמעשרות
 12 מדבריהם, כמו שיתחבב מן התורה הקונה בירושלים, כמו
 13 שבארנו. אבל הקונה פרות מן הגוים בסוריה, בין תלושין
 14 בין מחברין, אפלו קדם שבאו לעונת המעשרות - אף על
 15 פי שמרחהו ישראל - הואיל ואינן מקרקע שלו, פטורין.
 16 טז. קנה קרקע מן הגוי בסוריה, ופרות מחברין - אם הגיעו
 17 לעונת המעשרות ביד הגוי, פטורין; ואם עדן לא הגיעו
 18 לעונת המעשרות, הואיל וקנה אותן עם הקרקע, חביב לעשר.
 19 יז. ישראל שהיה אריס לגוי בסוריה - פרותיו פטורין מן
 20 המעשרות; לפי שאין לו בגוף הקרקע פלוס, ויש לגוי קנין
 21 בסוריה להפקיע מן המעשרות, כמו שבארנו. וכן החוכר
 22 [מעבד את השדה תמורת כמות תבואה] והמקבל [תמורת אחוז
 23 מתפוקת השדה] והשוכר שדה מן הגוי בסוריה, פטור מן
 24 המעשרות ומן התרומות.
 25 יח. ישראל שלקח בסוריה שדה מן הגוי עד שלא הביאה
 26 שליש, וחזר ומכרה לגוי מאחר שהביאה שליש - אם חזר
 27 ישראל ולקחה פעם שנייה - הרי זה חביב בתרומות
 28 ומעשרות, שהרי נתחייבה ביד ישראל.
 29 יט. ישראל שהיה לו קרקע בסוריה, והוריד לה אריס,
 30 ושלח לו האריס פרות - הרי אלו פטורין; שאני אומר: 'מן
 31 השוק לקח' - והוא, שהיתה אותו המין מצוי בשוק.
 32 כ. שתפות הגוי, חביבת בתרומות ומעשרות. ביצד? ישראל
 33 וגוי שלקחו שדה בשתפות - אפלו חלקו השדה בקמתה,
 34 ואין צריך לומר אם חלקו הגדיש - הרי טבל וחלין מערבין
 35 בכל קלח וקלח מחלקו של גוי, אף על פי שמרחהו הגוי;
 36 וחיובן מדבריהם, כמו שבארנו.
 37 כא. במה דברים אמורים? בארץ ישראל - שהמעשרות של
 38 תורה, ובשל תורה אין ברנה [=בירור למפרע]; אבל אם
 39 לקחו שדה בסוריה - הואיל והמעשרות שם מדבריהם -
 40 אפלו חלקו הגדיש, חלקו של גוי פטור מכלום.
 41 כב. פרות ארץ ישראל שצאו לחוצה לארץ, פטורין מן
 42 החלה ומן התרומות ומן המעשרות, שנאמר: "אשר אני
 43 מביא אתכם שמה" - "שמה" אתם חביבין, ובחוצה לה
 44 פטורין. ואם יצאו לסוריה, חביבין מדבריהם. וכן פרות
 45 חוצה לארץ שנכנסו לארץ, חביבין בחלה, שנאמר: "שמה"

מתוך מהדורת חזק

47 ההפקר - הרי הן פטורין מן התרומה ומן המעשרות; כגון
 48 השום בעל בכי, ובצל של רכפה, וגריס הקלקי, ועדשים
 49 המצרייות, וכיוצא בהן.
 50 יג. נתערב דבר שחייב בתרומה בדבר שאינו חייב - כגון
 51 ייתי נקוף (של עניים מדין פאה) שנתערבו בזיתי מסיק,
 52 וענבי עוללות בענבי בציר - אם יש לו פרות אחרות, מוציא
 53 על החיב לפי חשבון. ואם אין לו אלא אלו - מפריש
 54 תרומה ותרומת מעשר על הכל, וכאלו הכל חייב בתרומה;
 55 ומפריש מעשר ראשון ומעשר שני, לפי חשבון דבר החייב.
 56 יד. התרומה - לכהן, בין טמאה בין טהורה; אפלו נטמא
 57 הדגן או התירוש פלו קדם שפריש, הרי זה חייב להפריש
 58 ממנו תרומה בטמאה ולתנה לכהן - שגאמר: "ואני, הנה
 59 נתתי לך את משמרת תרומתי" (לשון רבי), אחת טמאה
 60 ואחת טהורה. הטהורה, נאכלת לכהנים. והטמאה, יתנו
 61 בשרפתה: אם היה שמן, מדליקין אותו; ואם היה דגן
 62 וכיוצא בו, מסיקין בו את התנור.
 63 טו. וכן תרומת מעשר - אם נטמאת, או נטמא המעשר -
 64 מפרישין אותה בטמאה, ונתנת לכהן להנות בשרפתה.
 65 טז. וכל המפריש תרומה גדולה או תרומת מעשר - מברך
 66 קדם שפריש כדרך שמברכין על כל המצוות, כמו שבארנו
 67 בכרכות.
 68 יז. אין מוציאין תרומה מהארץ לחוצה לארץ, אפלו
 69 טמאה. ואין מביאין תרומה מחוצה לארץ לארץ. ואם הביא
 70 - הרי זו לא תאכל, מפני שהיא טמאה בארץ העמים; ולא
 71 תשרף, שלא יאמרו: 'ראינו תרומה שלא נטמאה נשרפת';
 72 ולא תחזר לחוצה לארץ, שמא יאמרו: 'מוציאין תרומה
 73 לחוצה לארץ'; אלא מניחין אותה עד שתטמא טמאה
 74 ידועה לכל, או עד שיבוא ערב הפסח אם היתה חמץ,
 75 ותשרף.

יום שישי ד' ניסן ה'תשע"ג

פרק ג

77
 78 א. תרומה גדולה, אין לה שעור מן התורה, שגאמר:
 79 "ראשית דגנך" - כל שהוא, אפלו חטה אחת פוטרת את
 80 הפרי. ולכתחלה, לא יפריש אלא כשעור שנתנו חכמים;
 81 ובזמן הזה, שהיא עומדת לשרפה מפני הטמאה, יש לו
 82 להפריש כל שהוא לכתחלה.
 83 ב. וכמה הוא שעורה שנתנו חכמים? עין פה, [חלק] אחד
 84 מארבעים; והבינונית, אחד מחמשים; ועין רעה, אחד
 85 מששים. ולא פחות מאחד מששים.
 86 ג. כל תרומה שאין הכהנים מקפידין עליה, כגון תרומת
 87 החרובין והכליסין - נטלת לכתחלה אחד מששים. ואלו
 88 נטלין אחד מששים: תרומת גדולי תרומה, וערובי תרומה,
 89 ותרומה טמאה שהיתה הטמאה באנס או בשגגה, ותרומת
 90 הקדוש, ותרומת חוצה לארץ, ותרומת הקצח, והכליסין,

1 פטורין, מפני שאינן פרי. במה דברים אמורים? בשזרען
 2 לזרע; אבל זרען לירק, הרי אלו חייבין. וכן האביונות [הפרי
 3 עצמו] של צלף חייבין, מפני שהן פרי.
 4 ה. בספר שזרעה לזרע, ירקה פטור מן התרומה ומן
 5 המעשרות; זרעה לירק, מפריש תרומה ומעשרות מן הירק
 6 ומן הזרע. וכן השבת שזרעה לזרע, ירקה פטור; זרעה לירק
 7 - מתעשרת זרע וירק, ואינה מתעשרת זירין [גבעוליים];
 8 זרעה לזירין, מפריש תרומה ומעשרות מן הזרע ומן הירק.
 9 וכן השחלים והגרגר שזרען לזרע, מתעשרין זרע וירק.
 10 כיצד מתעשרין לזרע ולירק? שאם לקט הירק לאכלו,
 11 מפריש תרומה ומעשרות ואחר כך אוכל; וכשייבש ויאסוף
 12 הזרע שלו, מפריש מן הזרע.
 13 ו. הירקות - אף על פי שהן מאכל אדם, אינן חייבין
 14 במעשרות אלא מדבריהם; לפי שגאמר במעשר: "תבואת
 15 זרעך", תבואה וכיוצא בה; אבל הירקות אינם בכלל
 16 התבואה. וכן יראה לי, שהוא הדין בתרומה - שהרי נאמר
 17 בה: "דגנך תירשך ויצהרדך", כל הדומה לאלו; אבל תרומת
 18 הירק - מדבריהם, כמעשר.
 19 ז. אין מפרישין תרומה ומעשרות מן הירק בחוצה לארץ,
 20 ואפלו במקומות שאמרנו שמפרישין בהן מעשרות. וכן ירק
 21 הבא מחוצה לארץ לארץ - אף על פי שיש עפר בעקריהן,
 22 הרי זה פטור ולא גזרו עליו. התבואה והקטנית שזרען לירק
 23 - בטלה דעתו אצל כל אדם, והירק שלהן פטור; והזרע,
 24 חייב בתרומה ומעשרות.
 25 ח. התלתן - אף על פי שאינו אכל אדם כשיקשו - הואיל
 26 ורב אדם אוכלין אותו בתחלתו, הרי הן חייבין בתרומה
 27 ומעשרות.
 28 ט. ואלו פטורין מן התרומה ומן המעשרות: הלקט
 29 והשכחה והפאה והפרט והעוללות, אפלו העמיד מהן כרי
 30 [ערימה]. ואם עשה מהן גרן בשדה - הקבעו למעשרות,
 31 ומפריש מהן תרומה ומעשרות; אבל אם עשה הגרן בעיר
 32 - פטורין, שהרי קול יש להן, והכל יודעין שהן לקט או
 33 שכחה או פאה.
 34 י. הלקט והשכחה והפאה של גוי - חייבין בתרומה
 35 ומעשרות, אלא אם כן הפקיר. וכן התבואה והזיתים שלא
 36 הביאו שלישי, פטורין מן התרומה ומן המעשרות; ומנין
 37 יודע? כל שזרעה ומצמחת, בידוע שהביאה שלישי. עבר
 38 והפריש מתבואה וזיתים שלא הביאו שלישי, אינה תרומה.
 39 יא. וכן ההפקר - פטור מן התרומה ומן המעשרות, ואפלו
 40 הפקיר הפל; אבל הזרע שדה הפקר, חייב בתרומה
 41 ומעשרות.
 42 יב. הפקיר קמה וזכה בה, ועבר והפריש ממנה תרומה -
 43 הרי זו תרומה; אבל אם הפקיר שבלים וזכה בהן, ועבר
 44 והפריש מהן תרומה - אינה תרומה. וכן כל המפריש מדבר
 45 שאינו חייב, אינה תרומה; וכן במעשרות. דברים שאין דרכן
 46 של רב בני אדם לזרע אותן בגנות ובשדות, אלא חזקתן מן

1 להפריש ממנו תרומה גדולה אחר שידושונו, אלא תרומת
 2 מעשר בלבד. אבל אם דש ישראל, והפריש המעשר מן
 3 הדגן קדם שפריש תרומה גדולה, ונתנו ללוי - חייב הלוי
 4 להפריש ממנו תרומה גדולה, ותרומת מעשר; מאחר
 5 שנעשה דגן, נתחייב בתרומה גדולה - שנאמר: "ראשית
 6 יד. בן לוי שלקח מעשר שבילים - לא יתן תרומתו לכהן
 7 שבילים, אלא קונסין אותו לדוש ולזרות ולתן לו מעשר מן
 8 המעשר מן הדגן; ואינו חייב לתן לו מעשר מן התבן או
 9 העצה. ואם הפריש תרומת המעשר שבילים, כמו שנתנו לו
 10 - הרי זה פותש, ונותן לכהן את הגרע ואת התבן. ומפני מה
 11 קנסו אותו לכתש? מפני שלקח המעשר שבילים, והפקיע
 12 ממנו תרומה גדולה.
 13 טו. בן ישראל שאמר ללוי: 'כף אמר לי אבא, מעשר לך
 14 בדי' - אין חוששין לתרומת מעשר שבו; שהרי אביו
 15 הפריש תרומתו, ולפיכך צוהו שזה המעשר לפלוני הלוי.
 16 ואם אמר לו: 'אמר לי אבא, כור מעשר יש לך בדי' -
 17 חוששין לתרומת מעשר שבו.
 18 טז. תרומת מעשר שהיה בה אחד משמונה בשמינית [הלוג,
 19 ונקרא קורטוב], מוליכה לכהן; פחות מכאן, אינו מטפל בה
 20 להוליכה, אלא משליכה באור, ושוּרְפָה. ובזין ובשמן -
 21 אפלו כל שהוא, מוליכה לכהן; ובלבד שתהיה תרומת
 22 מעשר ודאית, וטהורה; אבל אם הייתה טמאה, או שהיתה
 23 של דמאי - אם אין בה פשעור, אינו מטפל בה אלא
 24 שורפה.
 25 יז. אין תורמין תרומה גדולה, אלא מן המקף. ביצד? היי
 26 לו חמשים סאה בבית זה, וחמשים סאה בבית אחר - לא
 27 יפריש מאחד מהן שתי סאין על המאה, שנמצא מפריש
 28 ממקום על מקום אחר. ואם הפריש שלא מן המקף, תרומתו
 29 תרומה; והוא, שהיה המפרש שמור; אבל אם היה טעון
 30 בדי יין או שמן, וראה שהן משתברין, ואמר: 'הרי הן
 31 תרומה על פרות שבביתי' - לא אמר כלום.
 32 יח. פרות המפזרין בתוך הבית, או שתי מגורות שבבית
 33 אחד - תורם מן אחד על הכל. שקי תבואה, ועגולי דבלה,
 34 וחיכות של גרוגרות - אם היו בהקפה אחת, תורמין מאחד
 35 על הכל. חיבות של יין - עד שלא סתם את פיהן, תורם
 36 מאחת על הכל; ומשסתם, תורם מכל אחת ואחת.
 37 יט. היה מלקט גפי ירק ומניח בגנה, תורם מאחד על
 38 הכל. הביא מין אחד ביינהן, תורם מכל אחד ואחד; הביא
 39 מינין הרבה בקפה, כרוב מלמעלה וכרוב מלמטה ומין
 40 אחר באמצע - לא יתורם מן העליון על התחתון. ואם
 41 הקיף חמשה צבורין בגרן - תורם מאחד על הכל, בזמן
 42 שעקר הגרן קנים; אין עקר הגרן קנים, תורם מכל אחד
 43 ואחד.
 44 כ. תרומת מעשר - מפרישין אותה שלא מן המקף, שנאמר:
 45 "מכל מעשרותיכם [מתנותיכם] תרימו"; אפלו מעשר אחד

1 והתורמין, והגמזיות, והתורמוסין, ושעורין אדומיות,
 2 וכיוצא בהן, ופרות עציץ שאינו נקוב; וכן האפיטרופין
 3 כשתורמין פרות יתומים, תורמין אחד מששים.
 4 ד. אין תורמין תרומה זו לא במדה, ולא במשקל, ולא
 5 במנין - לפי שלא נאמר בה שעור; אלא אומד, ומפריש
 6 בדעתו כמו אחד מחמשים. אבל תורם הוא את המדוד ואת
 7 השקול ואת המנוי. ולא יתורם בסל ובקפה שמדתן ידועה,
 8 אבל תורם הוא בהן חצין או שלישן. ולא יתורם בסאה
 9 חציה, שחציה מדה.
 10 ה. המרבה בתרומה - הואיל וישיר מקצת חליו, הרי זו
 11 תרומה; אבל אם אמר: 'כל הפרות האלו תרומה', לא אמר
 12 כלום. המתכוון לתורם אחד מעשרה, ועלתה בידו אחד
 13 מששים - תרומתו תרומה; נתכוון לתורם אחד מששים,
 14 ועלתה בידו אחד מחמשים - אינה תרומה.
 15 ו. המפריש תרומה, ועלתה בידו אפלו אחד מעשרים -
 16 תרומתו תרומה. תורם ועלתה בידו אחד מששים, ונתור
 17 והוסיף לשם תרומה - אותה התוספת חייבת במעשרות;
 18 ומפריש ממנה הכהן המעשרות, ואחר כך יאכלנה. תורם
 19 ועלתה בידו אחד מחמשים ואחת - הרי זו תרומה, ונתור
 20 ויתורם פעם שניה כדי להשלים השעור שבדעתו; והתוספת
 21 הזאת - יש לו להפרישה במדה או במשקל או במנין, אבל
 22 לא יפרישנה אלא מן המקף [הסמוך, ומבואר להלן]
 23 בראשונה.
 24 ז. המפריש מקצת התרומה - אותו המקצת אינו תרומה,
 25 והרי הוא כחולק הכרי; ואף על פי כן, צריך להפריש
 26 תרומת אותו מקצת ממנו, ולא יפריש עליו מפרות אחרות.
 27 ח. הפריש מקצת תרומה מפרי זה, ומקצת תרומת כרי אחר
 28 ממנו - הרי זה לא יתורם מזה על זה. האומר: 'תרומת הכרי
 29 הזה לתוכו' - אם אמר 'בצפוננו' או 'בדרומו' - קרא שם,
 30 וחיוב להפריש ממנו תרומתו; ואם לא עין [סימן] מקום, לא
 31 אמר כלום.
 32 ט. אמר: 'תרומת הכרי הזה והכרי הזה בזה' - מקום
 33 שנסתיימה תרומתו של ראשון, שם נסתיימה תרומתו של
 34 שני.
 35 י. תרומת מעשר, אין מפרישין אותה באמד; אלא מדקדק
 36 בשעורה, ואפלו בזמן הזה - שהרי שעורה מפרש בתורה.
 37 יא. דבר שדרכו להמדד - מודד, ודבר הנשקל - שוקל,
 38 ודבר שאפשר למנותו - מונה. היה אפשר למנותו ולשקלו
 39 ולמדדו - המונה משבח, והמדד משבח ממנו, והשוקל
 40 משבח משניהם.
 41 יב. מצות תרומת מעשר - שפריש אותן בן לוי ממעשרו,
 42 שנאמר: "כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר". ויש
 43 לישראל להפריש אותה, ולתנה לכהן; ויתן המעשר ללוי,
 44 אחר שהפריש ממנו תרומתו שהיא מעשר מן המעשר.
 45 יג. ישראל שהפריש מעשר ראשון כשהוא שבילים, קדם
 46 שידוש ויפריש תרומה גדולה, ונתנו ללוי - אין הלוי חייב

- 1 במדינה זו, ומעשר אחר במדינה אחרת - מפריש תרומה
2 אחת על הכל. ותלמידי חכמים אין תורמין אלא מן המקרה,
3 ואפלו תרומת מעשר.
- 4 **כא.** בן לוי שהיה לו מעשר ראשון שלא נטלה ממנו
5 תרומתו, והניחו להיות מפריש עליו והולף, והוא בטבלו
6 - מה שעשה עשוי, שנאמר: "כי את מעשר בני ישראל,
7 אשר ירמו לה", מלמד שהוא עושה את כלו תרומה
8 לאחר.
- 9 **כב.** הפריש ממנו תרומת מעשר תחלה, ואחר כך הניחו
10 להיות מפריש עליו והולף עד שעשה כלו תרומת מעשר,
11 ויתנו לבתן - לא עשה כלום, שנאמר: "את מקדשו,
12 ממנו": בזמן שקדשיו בתוכו, עושה אותו תרומה לאחרים;
13 אין קדשיו בתוכו, אינו עושה אותו תרומה לאחרים. וכן
14 המניח פרות להיות מפריש עליהן תרומה גדולה, צריך
15 שיהיו טבלין לתרומה; ואם הניחן להיות מפריש עליהן
16 מעשר, צריך שיהיו טבלין למעשר.
- 17 **כג.** כשמפרישין תרומות ומעשרות, מפרישין אותן על
18 הסדר. כיצד? מפריש בכורים תחלה לכל, ואחר כך תרומה
19 גדולה, ואחר כך מעשר ראשון, ואחר כך מעשר שני או
20 מעשר עני. והמקדים שני לראשון, או מעשר לתרומה, או
21 שהקדים תרומה לכורים - אף על פי שעבר על לא
22 תעשה, מה שעשה עשוי. ומנין שהוא בלא תעשה?
23 שנאמר: "מלאתך ודמעך לא תאחר", לא תאחר דבר שראוי
24 להקדימו; ואין לוקין על לאו זה.
- 25 **כד.** הרוצה להפריש תרומה גדולה ותרומת מעשר כאחד
26 - מפריש אחד משלשה ושלשים ושלש [שהם שלושה מתוך
27 מאה - שנים לתרומה גדולה, ואחד לתרומת מעשר], ואומר:
28 'אחד ממאה שיש כאן, הרי הוא בצד זה שהפרישתי, והרי
29 הוא חלין; והנשאר מזה שהפרישתי, הוא תרומה על הכל;
30 והמעשר שראוי להיות למאה חלין אלו, הרי הוא בצד זה
31 שהפרישתי; וזה הנשאר יתר על התרומה ממה שהפרישתי,
32 הרי הוא תרומת מעשר על הכל'.
- 33 **שבת קודש ה' ניסן ה'תשע"ג**
- 34 **פרק ד**
- 35 **א.** עושה אדם שליח להפריש לו תרומות ומעשרות -
36 שנאמר: "בן תרמו גם אתם", לרבות את השליח; ואין
37 עושין שליח גוי, שנאמר: "גם אתם" - מה אתם בני ברית,
38 אף שיוחכם בני ברית.
- 39 **ב.** חמשה לא יתרמו; ואם תרמו, אין תרומתן תרומה:
40 החרש, והשוטה, והקטן; והנכרי שתרם של ישראל, ואפלו
41 ברשותו; והתורם את שאינו שלו, שלא ברשות הבעלים.
42 אבל התורם משלו על של אחרים - הרי זו תרומה, ותמן
43 פרותיהן; וטובת הנאה שלו, שנותנה לכל כהן שיצאה.
44 **ג.** התורם שלא ברשות, או שגרד לתוך שדה חברו ולקט
- 45 פרות שלא ברשות כדי שיקחם ותרם - אם בא בעל הבית
46 ואמר לו: 'הלך אצל הַיְפּוֹת' - אם היה שם יפות ממה
47 שתרם - תרומתו תרומה, שהרי אינו מקפיד; ואם לא היה
48 שם יפות ממה שתרם - אין תרומתו תרומה, שלא אמר לו
49 אלא על דרך מחוי. ואם בא בעל הבית ולקט והוסיף - בין
50 יש לו יפות מהן בין אין לו, תרומתו תרומה.
- 51 **ד.** חמשה לא יתרמו; ואם תרמו, תרומתן תרומה: חרש
52 מדבר ואינו שומע, לפי שאינו שומע הבכרה; והאלם
53 ששומע ואינו מדבר, והערים - מפני שאינן יכולין לברך;
54 והשכור והסומה - מפני שאינן יכולין לכוון ולהפריש את
55 הַיְפּוֹת.
- 56 **ה.** קטן שהגיע לעונת נדרים - אף על פי שלא הביא שתי
57 שערות, ולא נעשה גדול - אם תרם, תרומתו תרומה, ואפלו
58 בתרומה של תורה; הואיל ונדריהן והקדשן קזמין מן
59 התורה, כמו שבארנו בנדרים.
- 60 **ו.** האומר לשלוחו: 'צא ותרם לי', והלך לתרם, ואינו יודע
61 אם תרם או לא תרם, ובא ומצא כריו תרם - אין חזקתו
62 תרם; שאין אומרין באסורין חזקת שליח עושה שליחותו
63 להקל, אלא להחמיר; וחושש שמא אחר תרם שלא ברשות.
64 **ז.** האומר לשלוחו: 'צא ותרם' - תורם נדעתו של בעל
65 הבית; אם היה יודע בו שהוא בעל עין רעה, מפריש אחד
66 מששים; ואם היה בעל נפש שבועה, מפריש לו אחד
67 מארבעים. ואם אינו יודע דעתו - מפריש לו בבנינוגית, אחד
68 מחמשים. נתפנו לבנינוגית, ועלתה בידו אחד מארבעים או
69 אחד מששים - תרומתו תרומה; ואם נתפנו להוסיף על
70 הבנינוגית, ותרם אפלו אחד מתשעה וארבעים - אין תרומתו
71 תרומה.
- 72 **ח.** פרות השתפין - חיבין בתרומה ומעשרות, שנאמר:
73 "מעשרתיכם", אפלו של שנים; והשתפין אין צריכין לטל
74 רשות זה מזה, אלא כל התורם מהן, תרומתו תרומה. תרם
75 אחד מהן, ובא השני ותרם תרומה, שהרי לא ידע שתרם
76 חברו - אם היה ממתין זה על זה, תרומת השני אינה
77 תרומה. ואם לא היה ממתין ותרם הראשון בפשע, אין
78 תרומת השני תרומה; ואם לא תרם הראשון בפשע, תרומת
79 שניהן תרומה.
- 80 **ט.** האומר לשתפו או לבן ביתו או לעבדו ושפתו: 'תרם',
81 והלכו לתרם, ובטל שליחותן קדם שיתרמו - אם לא שנה
82 השליח, תרומתו תרומה; ואם שנה - כגון שאמר לו: 'תרם
83 מן הצפון', ותרם מן הדרום - הואיל ובטל שליחותו מקדם,
84 אינה תרומה.
- 85 **י.** אריס שתרם, ובא בעל הבית ועכב - אם עד שלא תרם
86 עכב, אין תרומתו תרומה; ואם משתרם עכב, תרומתו
87 תרומה. והאפיטרופין תורמין נכסי יתומים.
- 88 **יא.** הגנב והגוזל והאנס, תרומתן תרומה; ואם היו הבעלים
89 ורדפין, אין תרומתן תרומה.
- 90 **יב.** הבן והשכיר והעבד והאשה, תורמין על מה שהן

1 שתעלה שלם - צריך שתעלה שלם מן השכר ומן השפיכה, 30
 2 אכל לא מן הטמאה; ואם נשברה, אינה מדמעת. הניחה 31
 3 במקום שאם תשבר שם או תתנגל לא תגיע לבור - הרי זו 32
 4 מדמעת, שפכר נתקם התנאי. 33
 5 יט. במה דברים אמורים? בתרומה גדולה. אכל בתרומת 34
 6 מעשר, שמתר לתרם שלא מן המקף - כיון שעלתה, נתקם 35
 7 תנאו; והרי היא תרומת מעשר - ואף על פי שנשברה או 36
 8 נשפכה, ואין צריך לומר שנטמאת. 37
 9 כ. האומר: 'שלמעלה תרומה ושלמטה חלין', או 'שלמעלה 38
 10 חלין ושלמטה תרומה' - דבריו קמיין, שהדבר תלוי בדעת 39
 11 התורם. 40
 12 כא. התורם את הגרן - צריך שיכונן את לבו שתהיה זו 41
 13 תרומה על הכרי, ועל מה שבקטיעין ושבליס קטועות שלא 42
 14 נדושו, ועל מה שבצדדיו, ועל מה שבתוף התבן. התורם 43
 15 את הקב - צריך שיכונן את לבו לתרם על מה שבתרצנין, 44
 16 ועל מה שבזוגין [קליפות]. התורם את הבור של יין, צריך 45
 17 שיכונן את לבו לתרם על מה שבגפת [פטולת]. ואם לא נתכונן, 46
 18 אלא תרם סתם - נפטר הכל; שתנאי בית דין הוא, שהתרומה 47
 19 על הכל. התורם כלכלה של תאנים, ונמצאו תאנים בצד 48
 20 הכלכלה - הרי אלו פטורין, מפני שבלבו לתרם על הכל. 49
 21 יש בכללן שלש עשרה מצוות - שבע מצוות עשה, ושש 50
 22 מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) להניח פאה; 51
 23 (ב) שלא יכלה הפאה; (ג) להניח לקט; (ד) שלא ילקט 52
 24 הלקט; (ה) לעזוב עוללות בפגם; (ו) שלא יעולל הפגם; 53
 25 (ז) לעזוב פגם הפגם; (ח) שלא ילקט פגם הפגם; 54
 26 (ט) להניח השכחה; (י) שלא ישוב לקחת השכחה; 55
 27 (יא) להפריש מעשר לעניים; (יב) לתן צדקה כמסתד; 56
 28 (יג) שלא יאמץ לכו על העני. ובאור מצוות אלו - 57
 29 בפסקים אלו. 58

1 אוכלין; אבל לא יתרמו על הכל, שאין אדם תורם דבר 1
 2 שאינו שלו. הבן בשאכל על שלחן אביו, והאשה בעסתה 2
 3 - תורמין, מפני שהן ברשות. 3
 4 יג. הפועלים, אין להן רשות לתרם שלא מדעת בעל הבית; 4
 5 חוץ מן הדורכין בגת - שאם ירצו לטמא את היין, הרי הם 5
 6 מטמאין אותו מיד; ולפי שמטר להן והאמינם על כך, הרי 6
 7 הן כשליחין, ואם תרמו, תרומתם תרומה. 7
 8 יד. ופועל שאמר לו בעל הבית: 'כגש לי גרני', ותרם, ואחר 8
 9 כך כגש - תרומתו תרומה. 9
 10 טו. הנכרי שהפריש תרומה משלו - דין תורה שאינה 10
 11 תרומה, לפי שאינו חיב. ומדבריהם גזרו, שתהיה תרומתן 11
 12 תרומה; גזרה - משום בעלי פיסין, שלא יהיה זה הממון 12
 13 לישאל, ויתלה אותו בגוי כדי לפטרו. ובדקדוק את הגוי 13
 14 שהפריש תרומה: אם אמר, 'בדעת ישראל הפרשתי', תנתן 14
 15 לפה; ואם לאו - טעונה גניזה, שמא בלבו לשמים. במה 15
 16 דברים אמורים? בארץ ישראל. אבל גוי שהפריש תרומה 16
 17 בחוצה לארץ, לא גזרו עליה; מודיעין אותו שאינו צריך, 17
 18 ואינה תרומה כלל. 18
 19 טז. המתכונן לומר 'תרומה' ואמר 'מעשר', 'מעשר' ואמר 19
 20 'תרומה' - לא אמר כלום; עד שיהיה פיו ולבו שוין. הפריש 20
 21 תרומה במחשבתו, ולא הוציא בשפתיו כלום - הרי זו 21
 22 תרומה, שנאמר: 'ונחשב לכם תרומתכם', במחשבה בלבד 22
 23 תהיה תרומה. 23
 24 יז. המפריש תרומה על תנאי - אם נתקם התנאי, הרי היא 24
 25 תרומה; ואם לא נתקם, אינה תרומה. וכן המפריש תרומה או 25
 26 מעשרות, ונחם עליהם - הרי זה נשאל עליהן לחכם ומתיר לו, 26
 27 כדרך שמתירין שאר הנדרים, ותחזור חלין כמות שהיתה - עד 27
 28 שיפריש פעם שניה אותה שהפריש תחלה, או פרות אחרות. 28
 29 יח. התורם בור של יין, ואמר: 'הרי זו תרומה על מנת 29

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – כ"ח אדר-ה' ניסן ה'תשע"ג

70 והוא אמרו ותעלה: 'וערל זכר אשר לא-ימול את-בשר 70
 71 ערלתו ונכרתה וגו'' (שם שם, יד). וכבר נתבאר דיני מצוה 71
 72 זו בפסק י"ט משבת (קל). ופסק ד' מיבמות (מו). ואין 72
 73 האשה מצוה על מילת בנה כמו שהאב מצוה על כך, כמו 73
 74 שנתבאר בקדושין (כט). 74
 75 יום שני כ"ט אדר ה'תשע"ג 75
 76 מצות עשה רטו. סדר תפלות כל השנה, נהגו העם 76
 77 .. ימלוך עלינו וכו' 77
 78 המצוה הרט"ו — הצווי שנצטוינו להמול, והוא אמרו 78
 79 ותעלה לאברהם: 'המול לכם כל-זכר' (בראשית יז, י). 79
 80 ובפרוש הודיעה התורה על הכרת למבטל מצות עשה זו, 80

59 יום ראשון כ"ח אדר ה'תשע"ג 59
 60 מצות עשה יט. רטו. 60
 61 המצוה הי"ט — הצווי שנצטוינו להודות לו ותעלה אחר 61
 62 כל-אכילה, והוא אמרו ותעלה: 'ואכלת ושבעת וברכת 62
 63 את-ה' אלהיך וגו'' (דברים ה, י). ולשון התוספתא (ברכות 63
 64 ריש פרק ו): 'ברכת המזון מן-התורה, שנאמר: ואכלת 64
 65 ושבעת וברכת את-ה'.. וכבר נתבאר דיני מצוה זו בכמה 65
 66 מקומות במסכת ברכות. 66
 67 המצוה הרט"ו — הצווי שנצטוינו להמול, והוא אמרו 67
 68 ותעלה לאברהם: 'המול לכם כל-זכר' (בראשית יז, י). 68
 69 ובפרוש הודיעה התורה על הכרת למבטל מצות עשה זו, 69

19	יום חמישי ג' ניסן ה'תשע"ג	1	וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "וְעָרַל זָכָר אֲשֶׁר לֹא-יְמוּל אֶת-בְּשָׂרוֹ
20	מצות עשה קנד.	2	עָרְלָתוֹ וְנִכְרְתָהּ וְגו'" (שם שם, יד). וּכְבֹר נִתְבָּאָרוּ דִינֵי מִצְוָה
21	הַמִּצְוָה הַקַּנ"ד — הַצְּוִי שֶׁנִּצְטַטְּוּנוּ לְשִׁבוֹת בַּשַּׁבָּת, וְהוּא	3	זוֹ בְּפָרֶק י"ט מִשַּׁבָּת (קל). וּפְרָק ד' מִיְבִיּוֹת (מז:). וְאִין
22	אָמְרוּ: "וּבִיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת" (שמות כג, יב). וּכְבֹר נִכְפָּל	4	הָאִשָּׁה מִצְוָה עַל מִילַת בְּנָה כְּמוֹ שֶׁהָאָב מִצְוָה עַל כֶּף, כְּמוֹ
23	הַצְּוִי בְּמִצְוָה זוֹ כְּמָה פְּעָמִים. וּבְאָר לָנוּ יִתְעַלֶּה (שמות כ,	5	שֶׁנִּתְבָּאָר בְּקִדּוּשֵׁין (טכ:).
24	י), שֶׁהַשְּׁבִיטָה הַזֹּאת מִן-הַמְּלֶאכֶה הִיא חוֹבָה לָנוּ	6	סדר תפילות כל השנה נדפס לעיל ע' עה-עז
25	וְלִבְהִמְתָּנוּ וְלַעֲבָדֵינוּ. וּכְבֹר נִתְבָּאָרוּ דִינֵי מִצְוָה זוֹ בְּמַסְכַּת	7	יום שלישי א' ניסן ה'תשע"ג
26	שַׁבָּת וְגַם בְּמַסְכַּת יוֹם טוֹב (ביצה).	8	נוסח ברכות התפילה וסידורן נדפס לעיל ע' עז-פה
27	יום שישי ד' ניסן ה'תשע"ג	9	נוסח הוידיי נדפס לעיל ע' פה
28	שבת קודש ה' ניסן ה'תשע"ג	10	יום רביעי ב' ניסן ה'תשע"ג
29	מצות לא תעשה שכ.	11	נוסח ברכת המזון נדפס לעיל ע' פה-פז
30	הַמִּצְוָה הַמְּשַׁלְּמָה שְׁלֹשׁ מְאוֹת וְעֶשְׂרִים — הָאֲזַהְרָה	12	מצות עשה קנד.
31	שֶׁהִזְהִירוּ מִלַּעֲשׂוֹת מְלֶאכֶה בַּשַּׁבָּת, וְהוּא אָמְרוּ: "לֹא-	13	הַמִּצְוָה הַקַּנ"ד — הַצְּוִי שֶׁנִּצְטַטְּוּנוּ לְשִׁבוֹת בַּשַּׁבָּת, וְהוּא
32	תַּעֲשֶׂה כָּל-מְלֶאכֶה" (שמות כ, י). וְהַעוֹבֵר עַל לָאוּ זֶה, פָּרַשׁ	14	אָמְרוּ: "וּבִיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת" (שמות כג, יב). וּכְבֹר נִכְפָּל
33	בוֹ הַפְּתוּב (שם לא, יד) שֶׁהוּא בְּכָרְתָּ, אִם לֹא יָדַע בּוֹ הַדִּין,	15	הַצְּוִי בְּמִצְוָה זוֹ כְּמָה פְּעָמִים. וּבְאָר לָנוּ יִתְעַלֶּה (שמות כ,
34	וְאִם נִתְקַיְּמָה עָלָיו הַעֲדוֹת — חַיִּב סְקִילָה. כָּל-זֶה אִם הוּא	16	י), שֶׁהַשְּׁבִיטָה הַזֹּאת מִן-הַמְּלֶאכֶה הִיא חוֹבָה לָנוּ
35	מְזִיד; וְאִם הִיָּה שׁוֹגֵג — מְקַרֵּיב חֲטָאת קְבוּעָה. וּכְבֹר	17	וְלִבְהִמְתָּנוּ וְלַעֲבָדֵינוּ. וּכְבֹר נִתְבָּאָרוּ דִינֵי מִצְוָה זוֹ בְּמַסְכַּת
36	נִתְבָּאָרוּ דִינֵי מִצְוָה זוֹ בְּמַסְכַּת שַׁבָּת.	18	שַׁבָּת וְגַם בְּמַסְכַּת יוֹם טוֹב (ביצה).

אגרות קודש

ב"ה, י"ג אדי"ש, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הכי ארוך, נתקבל מכתבו מז' אדי"ש מבשר טוב מהטבת מצב בריאותו, ויהי רצון שיחזור לאיתנו כפשוטו ולאיתנו כמשמעו כמבואר בד"ה משכיל לאיתן האזרחי לרבנו הזקן (נדפס בקונטרס לימוד החסידות), ויבשר טוב בכל, הן בעניינים הכלליים והן בעניינים הפרטים, אשר הא בהא תליא.

בשאלתו אשר פלוני בקשו להציע לו בכתב מהות חסידות חב"ד ושואל המוסמך הוא לכך.

הרי הנ"ל הוא מסוג מיוחד, שלא מכל אחד מקבל הסברה בהאמור, וכיון שפנה אליו, מהנכון למלאות בקשתו כפי ידיעותיו, ועל החששא שלו האם מוסמך לכך, - הנה בטח יציין להנ"ל המקורות, והעיקר שיאמר להנ"ל את החשש. ומכמה טעמים נכון שתהי' אצלו העתקה ממה שימסור להנ"ל, בכדי שבאם יהי' מתאים יוכל להשתמש בזה גם במקום אחר.

בברכה לבשו"ט בכל האמור ולפורים שמח,

מ. שניאורסאהן

מלכים א ט כה-כח

כ כה והעלה שלמה שלש פעמים בשנה עלות ושלמים על-המזבח אשר בנה ליהוה והקמיר אתו אשר לפני יהוה ושלם את-הבית: כו ואני עשה המלך שלמה בעציון-נבר אשר את-אלות על-שפת ים-סוף בארץ אדום: כז וישלח חירם פאני את-עבדיו אנשי ידעו הים עם עבדי שלמה: כח ויבאו אופירה ויקחו משם זהב ארבע-מאות ועשרים פפר ויבאו אל-המלך שלמה:

מלכים א י א-יב

א ומלפת-שבא שמעת את-שמע שלמה לשם יהוה ותבא לנסתו בחידות: ב ותבא ירושלמה בחיל^ל כבד מאד גמלים נשאים בשמים וזהב רב-מאד ואבן יקרה ותבא אל-שלמה ותדבר אליו את כל-אשר היה עם-לבבה: ג ויגדלה שלמה את-כל-דבריה לא-היה דבר נעלם מן-המלך אשר לא הגיד לה: ד ותרא מלפת-שבא את פל-חכמת שלמה והבית אשר בנה: ה ומאכל שלחננו ומושב עבדיו ומעמד (משרתו) משרתיו ומלכשיהם ומשקיו ועלתו אשר יעלה בית יהוה ולא-היה בה עוד רוח: ו ותאמר אל-המלך אמת היה הדבר אשר שמעתי בארצי על-דבריו ועל-חכמתו: ז ולא-האמנתי לדברים עד אשר-באתי ותראינה עיני והנה לא-הגדלי החצי הוספת חכמה וטוב אל-השמועה אשר שמעתי: ח אשרי אנשיך אשרי עבדיך אלה העמדים לפניך תמיד השמעים את-חכמתך: ט יהי יהוה אלהיך ברוך אשר חפץ בך לתתך על-כפא ישראל באהבת יהוה את-ישראל לעלם וישמך למלך לעשות משפט וצדקה: י ותתן למלך מאה ועשרים פפר זהב ובשמים הרבה מאד ואבן יקרה לא-בא כבשם החוא עוד לרב אשר-נתנה מלפת-שבא למלך שלמה: יא וגם אני חירם אשר-נשא זהב מאופיר הביא מאפיר עצי אלמגים הרבה מאד ואבן יקרה: יב ויעש המלך את-עצי האלמגים מסעד לבית-יהוה ולבית המלך וכנרות ונבלים לשרים לא בא-בן עצי אלמגים ולא נראה עד היום הנה:

רש"י

(כה) על המזבח. של בית עולמים: והקטיר אתו. ואתו מזבח הקטורת אשר לפני ה' לקטרת הסמים: (כו) ואני. אניה: (ה) ועולתו אשר יעלה בית ה'. דרך מבוא שהכין מביתו לבית המקדש, שהיה עולה בו לבית ה': (יא) עצי אלמוגים. קוריי"ל בלע"ז: (יב) מסעד לבית ה'. ובדברי הימים (כ ט יא) כתיב: מסלות לבית ה', לכך אני אומר, המסעד הזה לשון רצפה: לשרים. לבני לוי:

מצודת דוד

(כה) והעלה שלמה. רצה לומר: מממונו התנדב בעבור כל ישראל: ושלש פעמים. שלש רגלים: והקטיר אתו. רצה לומר: הקטיר עליו קטורת על המזבח אשר לפני ה', וזהו מזבח הזהב שבהיכל, והוא מקרא קצר בדבר המובן מאיליו: ושלם. השלים עבודת הבית לכל משפטו: (כו) את אילות.

מצודת ציון

(כה) אתו. עם המזבח, רוצה לומר: עליו: (כו) ואני. ספינה: (ב) בחיל. עושר וקנינים, כמו (ירמיהו י"ג א) חילך וכל אוצרותיך: כבד. ענין רבוי: יקרה. חשובה: (יא) אלמוגים. הוא מין עץ יקר וחשוב: (יב) מסעד. משען:

עם אילות, רצה לומר: סמוך לה: (כז) אנשי אניות. מלומדים ללכת באניות, יודעי דרך הים: (כח) אופירה. שם היה מקום מחצב הזהב: ועשרים. ובדברי הימים (ב ה יח) נאמר וחמשים, ואולי שלשים מהם הוציאו בהוצאת הדרך: (א) לשם ה'. רוצה לומר: שמעה אשר חכמתו איננה מטבע האנושי, כי אם מה' היתה לו: לנסותו בחידות. לשאלו דברים סתומים קשה הידיעה, ואם יגידם, תדע נאמנה שמאת ה' היתה לו החכמה: (ב) עם לבבה. אשר הסתירה מכל אדם ושמרה בלבבה ולא גלתה מאז, לחשוב שהיה הדבר נשמע לשלמה: (ג) את כל דבריה. אשר שאלה אותו: לא היה דבר. מכל דברי חידותיה לא היה דבר נעלם מן המלך אשר לא הגיד לה, כי הכל ידע והגיד לה את כולם: (ד) ומושב עבדיו. כל אחד במקום הראוי לו, וכן היה מעמד משרתיו, כל אחד במקום הראוי לשירותו: ומלבושיהם. הראוי לכל אחד לפי מה שהוא: ועולתו. דרך עלותו לבית ה': ולא היה וגו'. אמר בלשון גוזמא לרוב התמהון: (ז) הוספת. החכמה הנמצא בך, מרובה יותר מאשר הוגד לי: (ט) באהבת ה'. בעבור אהבת ה' לישראל, שמך עליהם למלך, לעשות כרוחב חכמתך משפט וצדקה: (יב) מסעד. הוא העליה שזכר למעלה שהיה לבית ה' ולבית המלך, רצה לומר: מזה לזה, ובדברי הימים (ב ט יא) נקרא מסילה על היותו מסילה ללכת בה, וכאן נקרא מסעד, לפי שהיה לו כעין מעקה מפה ומפה, להיות העולה נשען ונסעד בהם: לשרים. למשוררים: לא בא כן. מעולם לא בא משם בכמות רב ובגודל כאשר אז:

תהלים עו איא

עו. א לְמַנְצָה בְּנִינִית מְזֻמֹּר לְאַסַּף שִׁיר: ב נֹדַע בִּיהוּדָה אֱלֹהִים בְּיִשְׂרָאֵל גְּדוֹל שְׁמוֹ: ג וַיְהִי בְשָׁלֹם סָפוּ וּמְעֹנָתוֹ בְּצִיּוֹן: ד שְׁמָה שֶׁבֶר רִשְׁפֵי־קֶשֶׁת מִגֵּן וְחֶרֶב וּמִלְחָמָה סָלָה: ה נָאֹר אַתָּה אֲדִיר מְהַרְרֵי־טָרֶף: ו אֲשַׁתּוּלְלוּ | אֲבִירֵי לֵב נָמוּ שְׁנַתֶּם וְלֹא־מִצְאוּ כָל־אֲנָשֵׁי־חֵיל יְדֵיהֶם: ז מְגַעַרְתֶּךָ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב נְרָדִים וְרֶכֶב וְסוּס: ח אַתָּה | נֹרָא אַתָּה וּמִי־יַעֲמֹד לְפָנֶיךָ מֵאֵז אַפְּךָ: ט מְשֻׁמִּים הִשְׁמַעְתָּ דִּין אֶרֶץ יִרְאָה וְשִׁקְטָה: י בְּקוּם־לְמִשְׁפַּט אֱלֹהִים לְהוֹשִׁיעַ כָּל־עַנְוֵי־אֶרֶץ סָלָה: יא כִּי־חָמַת אָדָם תִּוְדָךְ שְׁאֵרִית

חַמַּת תַּחְגֹּר:

רש"י

(ז) נרדם ורכב וסוס. וי"ו של ורכב טפילה היא כמו (בראשית לו) אלה בני צבעון ואיה וענה וי"ו של ואיה טפילה היא: (ח) מאז אפך. משעה שאתה כועס: (ט) משמים השמעת דין. כשנתבא ישעיה על פורענותו של סנחריב ונתקיים בו, ארץ ישראל שיראה ממנו ומאוכלוסיו אז שקטה: (י) בקום למשפט אלהים. לעשות משפט מאויביו להושיע חזקיהו וסיעתו: (יא) כי חמת אדם תודך. כעסן של רשעים גורם שהבריות מודים להקדוש ברוך הוא כשהם מראין כעסם והקב"ה נפרע מהם הכל מקלסין לפניו ואף הם עצמם מקלסין לפניו כשרואין שאין כעסן כלום כמו שמצינו בנבוכדנצר כשהשליך חנניה מישאל ועזריה לכבשן האש מה נאמר שם יהא שמייה דאלהא מברך וגו' וע"י כן שארית החמת תחגור תעכב ותחדול שאר הרשעים מעוכבים ונמנעים מלהראות גאותם וחמתם, תחגור ל' עכבה בלשון משנה פגימת הסכין כדי שתחגור בו הצפורן, ושמעתי משמו של רבי אלעזר הגאון בר' יצחק שהיה מביא המקרא הזה עדות לאותה משנה, ויש עוד לפתור חגירה זו כמשמעה לשון חגורה ופירושו לך נאה לחגור חימה ולעטות קנאה כי הכח והיכולת שלך ולשון שארית זה הוא מאחר שחמת אדם אינו כלום נשארו כל חגורות חימה לך:

מצודת ציון

(ג) בשלם. הוא ירושלים כמ"ש ומלכי צדק מלך שלם (בראשית יד): ומעונתו. מלשון מעון ומדור: (ד) רשפי. גחלים כמו רשפיה רשפי אש (ש"ה ח) והוא מושאל לזוהר ברזל החיצים וכמו שיאמר בלהב חרב וברק חנית (נחום ג): (ה) נאור. מל' הארה: אדיר. חזק: (ו) אשתוללו. ענין סכלות כמו מוליך יועצים שולל (איוב י"ב): נמו. מל' תנומה: (ז) ורכב. הוי"ו יתירה: (ט) ושקטה. ענין מנוחה: (יא) שארית. מל' שיעור: תחגור. מל' חגורה:

מצודת דוד

(ב) נודע. אז בעת מפת סנחריב יהיה אלהים נודע ומפורסם ביהודה: בישראל. כפל הדבר כמ"ש: (ג) ויהי בשלם. אז ידעו הכל אשר סוכו ומדורו של המקום הוא בציון ובירושלים: (ד) שמה. סביבות ירושלים שבר וביטל להב ברזילי חצי הקשת: מגן וחרב. גם שבר מגן וחרב ואת המלחמה עד עולם מבלי תקומה: (ה) נאור אתה. אתה הוא המנהיר והמצהיל ויותר חזק מההרים אשר בהם חיות הטורפים והוא משל על חיל סנחריב: (ו) אשתוללו. חיל סנחריב שהיו אבירי לב למלחמה נעשו שוטים לבלי דעת

לערוך מלחמה ונרדמו בשינה וכל אנשי החיל לא מצאו ידיהם לערוך מלחמה והוא ענין מליצה לומר שכולם נפלו פגרים מתים: (ז) מגערתך. שגערת בחיל סנחריב נרדם ונשתקע בשינה הרכב והסוס: (ח) ומי יעמוד. מי יוכל להתקיים: מאז אפך. משעה שחרה אפך משא"כ מחרון אף ב"ו שלפעמים תשש כחו: (ט) משמים. כאשר השמעת מן השמים דין משפט סנחריב אז כל יושבי הארץ יראו מישראל ושקטו מלהלחם בהם: (י) בקום. בעת קום אלהים לעשות משפט סיבה היא להושיע כל ענוי ארץ לעולם כי בזה יפתחו מלהרע להם: (יא) חמת אדם. החמה היא המביא ההוראה לה' כי סוף הדבר אשר יענשו: שארית חמות. ובעבור זאת תחגור מסביב לאסור ולקשור שארית החמה ר"ל לא יכעסו עוד מעתה:

ד גַּבַּעַל עַל פִּי שְׁנַיִם, וְטָבַח וּמָכַר עַל פִּי עַד אֶחָד, אוֹ עַל פִּי עֲצָמוֹ – מִשְׁלֵם תְּשֻׁלוּמֵי כֶּפֶל, וְאֵינוֹ מִשְׁלֵם תְּשֻׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וְחֲמִשָּׁה. גַּבַּעַל וְטָבַח בְּשִׁבְתּוֹ; גַּבַּעַל וְטָבַח לְעֹבֵדָה זָרָה; גַּבַּעַל מִשְׁלָל אֲבִיו וּמֵת אֲבִיו, וְאַחַר כֵּן טָבַח וּמָכַר; גַּבַּעַל וְהִקְדִּישׁ, וְאַחַר כֵּן טָבַח וּמָכַר – מִשְׁלֵם תְּשֻׁלוּמֵי כֶּפֶל, וְאֵינוֹ מִשְׁלֵם תְּשֻׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וְחֲמִשָּׁה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: קִדְשִׁים שֶׁחַיֵּב בְּאַחֲרֵי־וֹתָם – מִשְׁלֵם תְּשֻׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וְחֲמִשָּׁה; וְשֵׁאִינוֹ חַיֵּב בְּאַחֲרֵי־וֹתָם – פְּטוּר.

ה מָכַרוּ הוֹיֵן מֵאֶחָד מִמָּאָה שָׁבוּ, אוֹ שֶׁהִיתָה לוֹ בּוֹ שְׁתַּפּוֹת; הַשּׁוֹחֵט וְנִתְנַבְּלָה בִּירוֹ; הַנוֹחֵר, וְהַמְעַקֵּר – מִשְׁלֵם תְּשֻׁלוּמֵי

פירוש ברטנורא

ד על פי עד אחד. אע"ג דמלחא דפשיטא היא דאין משלם ארבעה וחמישה על פי עד אחד, הא קמשמע לן דעל פי עצמו דומיא דעל פי עד אחד, מה עד אחד או אתי עד אחד בטר הכי מצטרף בהדיה ומיחייב, על פי עצמו נמי אי אתו עדים בטר הודאתו מחייבי ליה, דמודה בקנס ואח"כ באו עדים חייב. והני מילי באומר לא גבתי ובאו עדים שנגב, חוזר ואמר מבחתי ומכרתי, ובאו עדים אח"כ שטבח ומכר, חייב, שהרי כשאומר מבחתי ומכרתי אינו מחייב עצמו בכלום, שיודע הוא שמודה בקנס פטור, ואין כאן הודאה של כלום. אבל באומר גבתי ובאו עדים שנגב, פטור. דחייב עצמו לשלם קרן מיהא בהודאתו, הלכך הודאה נמורה היא ופטור מכפל, אע"פ שאח"כ באו עדים: **ומת אביו.** והוא יורשו ולא הוויא טביחה כולה באיסורא: **גבב והקדיש.** כי קא טבח דהקדש קא טבח ולא דבעלים: **ר"ש אומר קדשים שחייב באחריותם וכו'.** ר"ש לא אמילתיה דת"ק קאי ולא פליג עליה בגבב והקדיש ואח"כ טבח ומכר. אלא שמעניהו ר"ש לרבנן בדוכתא אחריתי דאמרי הגונב הקדש מבית בעלים פטור, דכתיב (שמות כ"ג) וגונב מבית האיש ולא מבית הקדש. ועלה קאי ר"ש ואמר קדשים שחייב באחריותן חייב, דקרינן ביה וגונב מבית האיש, דכיון דהבעל חייב באחריותם כי קא טבח דמריה קא טבח. ובקדשים שחייב באחריותן נמי לא מחייב ר"ש תשלומי ארבעה וחמישה אלא כששחטן תמימים בפנים לשם בעלים אלא שנשפך הדם, או ששחטן בעלי מומין בחוץ. ואע"פ שלא נפדו, סבר כל העומד לפדות כפרו דמי והוויא שחיטה ראויה. אבל אם שחטן תמימים בחוץ, הוויא שחיטה שאינה ראויה. ושמעין ליה לר"ש דאמר שחיטה שאינה ראויה לאו שמה שחיטה ואינו חייב עליה תשלומי ארבעה וחמישה. ואין הלכה כר' שמעון:

ה מכרו הויין מאחד ממאה שבו. גבב שמכר כל השור הויין מדבר מועט שבו, מן הדברים הנותרים עמו בשחיטה, פטור, דכתיב (שמות כ"א) וטבחו או מכרו, עד

משניות מבוארות – קהתי

א: "וגונב מבית האיש", ולא מבית הקדש. ועל כך חולק רבי שמעון וסובר, שקדשים שחייב באחריותם, הגונב והטובח אותם חייב לשלם תשלומי ארבעה וחמישה, שהוואל וחייב באחריותם קוראים אנו בהם "וגונב מבית האיש", שמשל הבעלים טבח; **וְשֵׁאִינוֹ חַיֵּב בְּאַחֲרֵי־וֹתָם** – אבל הגונב וטובח קדשים שאין הבעלים חייבים באחריותם, היינו שנדבו ואמרו: הרי זו קרבן, **פְּטוּר** – מהטעם שבארנו לעיל, שנאמר: "וגונב מבית האיש", ולא מבית הקדש. בגמרא מבואר, שאף בקדשים שחייב באחריותם אין רבי שמעון מחייב תשלומי ארבעה וחמישה, אלא כששחטם תמימים בפנים לשם הבעלים ונשפך הדם, ונמצא שבשעת שחיטה היתה שחיטה ראויה, ולבעלים לא עלו לשם חובתם, שהרי לא הוכשרו בזריקת הדם; או כגון ששחטם שלא לשם הבעלים, שהקרבן כשר והבעלים לא יצאו ידי חובתם, כמו ששינונו: "כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים, אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה"; או כגון ששחטם בעלי מומין בחוץ, כלומר שבשעה שהוקדשו היו בעלי מומין וצריך היה לפדותם, ושחטם הגונב בחוץ, שהוואל והעומד להיפדות כאילו כבר פדוי, לפיכך הרי זו שחיטה ראויה, וחייב עליה. אבל אם שחטם תמימים בחוץ הרי אין שחיטתם מתירתם באכילה, ורבי שמעון סובר ששחיטה שאינה ראויה אינה קרויה שחיטה, הלכך אינו חייב בתשלומי ארבעה וחמישה. וכן אם שחטם תמימים בפנים לשם הבעלים, והוואל חוזרה קרן לבעלים הרי הוא פטור מארבעה וחמישה. ואין הלכה כרבי שמעון.

בניין "גבב והקדיש" ששינו במשנתנו, שואלים בגמרא: למה לא יתחייב הגנב ארבעה וחמישה על שהקדיש את הבהמה כמו על מכירתה, שכן "מה לי מכרו להדיוט מה לי מכרו לשמיים?" ומשיבים: במשנתנו מדובר בהמה שהקדישה לקדשי מוזהב, והוואל והבעלים מתכפרים בקרבן ונקרא על שם, לפיכך אין ההקדש כמכירה, ופטור מארבעה וחמישה; ברם, אם הקדישה לבדוק הבית, שיצאה לגמרי מרשות המקדיש, הריהו חייב ארבעה וחמישה על ההקדש כמו על מכירה.

ב אור משנה ה

משנתנו באה ללמד, שהגונב שור או שה ומכרו אינו חייב בארבעה וחמישה אלא אם כן מכר את כל הבהמה בלי כל שיו, ש"ומכרו" משמע כולו. כן באה המשנה ללמדנו שאין הגנב מתחייב על הגניבה אלא אם כן עשה בה אחד מן הקנינים שקונים בהם את המיטלטלים.

מְכָרוּ – מכר הגנב את השור או את השה, הויין **מֵאֶחָד מִמָּאָה שָׁבוּ** – כלומר ששייר לעצמו דבר מועט שבו; ומבואר בגמרא, ששייר

ב אור משנה ד

גַּבַּעַל עַל פִּי שְׁנַיִם – היו שני עדים מעידים עליו שגנב שור או שה, **וְטָבַח וּמָכַר עַל פִּי עַד אֶחָד** – ועד אחד בלבד מעיד עליו שטבח או מכר, **אוֹ עַל פִּי עֲצָמוֹ** – שהוא מודה בעצמו שטבח או מכר, **מִשְׁלֵם תְּשֻׁלוּמֵי כֶּפֶל** – כפי שנתחייב על פי עדי הגניבה, **וְאֵינוֹ מִשְׁלֵם תְּשֻׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וְחֲמִשָּׁה** – שאם על פי עד אחד, הרי אין עד אחד מחייב ממון; ואם על פי עצמו, הרי מודה בקנס פטור. בגמרא מבואר, שידן זה כשלעצמו הוא פשוט, אלא שמשנתנו באה להשמיע, ש"על פי עצמו" דומה ל"על פי עד אחד": מה עד אחד, כשיבוא אחר כך עוד עד, הרי הוא מצטרף עם הראשון לחייב את הגנב ארבעה וחמישה, אף על פי עצמו, אם יבואו שני עדים לאחר הודאתו ויעידו עליו שטבח או מכר, יתחייב בתשלומי ארבעה וחמישה, שאף על פי שהמודה בקנס פטור, מכל מקום כיון שבאו עדים אחר כך הריהו חייב. במה דברים אמורים? כשלא הודה על הגניבה, וכשבאו עדים והעידו עליו שגנב, הודה שטבח או מכר, הוואל ובהודאתו זו אינו מחייב עצמו בכלום, שיודע הוא שמודה בקנס פטור, לפיכך אם באו עדים אחרי הודאתו והעידו שטבח או מכר, הרי הוא חייב. אבל אם הודה שגנב, הוואל ובהודאתו זו חייב עצמו לשלם קרן, לפיכך אפילו באו עדים אחר כך, הרי הוא פטור מכפל (**גמרא עה, א; ברטנורא**). **גַּבַּעַל וְטָבַח בְּשִׁבְתּוֹ** – שנתחייב מיתה משום הטביחה בשבת, וכל שיש בו חיוב מיתה פטור מתשלומין, וכן **גַּבַּעַל וְטָבַח לְעֹבֵדָה זָרָה** – שנתחייב מיתה משום עבודה זרה; **גַּבַּעַל מִשְׁלָל אֲבִיו וּמֵת אֲבִיו** – והוא מיורשיו, **וְאַחַר כֵּן טָבַח וּמָכַר** – ונמצא שלא היתה הטביחה או המכירה כולה באיסור, שהרי יש לו חלק בה; **גַּבַּעַל וְהִקְדִּישׁ** – את הבהמה, באופן שהקדשו חל, כגון שהקדישו לאחר יאוש הבעלים, שיש כאן עם ההקדש יאוש ושינוי רשות, **וְאַחַר כֵּן טָבַח וּמָכַר** – ונמצא שטבח או מכר משל הקדש ולא משל הבעלים; **בַּבֵּל אֵלֹ מִשְׁלֵם תְּשֻׁלוּמֵי כֶּפֶל, וְאֵינוֹ מִשְׁלֵם תְּשֻׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וְחֲמִשָּׁה** – מהטעם שבארנו לעיל בכל ענין וענין. **רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: קִדְשִׁים שֶׁחַיֵּב בְּאַחֲרֵי־וֹתָם** – שאם נגנבו או אבדו חייבים הבעלים להביא אחרים תחתיהם, כגון שאמרו: הרי עלי קרבן, **מִשְׁלֵם תְּשֻׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וְחֲמִשָּׁה** – בגמרא מבואר, שרבי שמעון אינו בא לחלוק על תנא קמא בדין ששינונו לעיל: גבב והקדיש ואחר כך טבח ומכר; אלא על דין שאמרו חכמים במקום אחר, שהגונב בהמה של הקדש מבית הבעלים, הרי זה פטור מן הכפל ומתשלומי ארבעה וחמישה, שנאמר (**שמות כב**,

כָּפַל, וְאִינוּ מְשַׁלְּמִים תְּשׁוּמָה אֲרֻבָּעָה וְחֻמְשָׁה. גָּנַב בְּרִשׁוֹת הַבְּעָלִים וְטָבַח וּמָכַר חוּץ מְרִשׁוֹתָם, אוֹ שֶׁגָּנַב חוּץ מְרִשׁוֹתָם וְטָבַח וּמָכַר בְּרִשׁוֹתָם, אוֹ שֶׁגָּנַב וְטָבַח וּמָכַר חוּץ מְרִשׁוֹתָם – מְשַׁלְּמִים תְּשׁוּמָה אֲרֻבָּעָה וְחֻמְשָׁה. אֲבָל גָּנַב וְטָבַח וּמָכַר בְּרִשׁוֹתָם – פְּטוּר.

וְהָיָה מוֹשְׁכוֹ וְיוֹצֵא, וּמֵת בְּרִשׁוֹת הַבְּעָלִים – פְּטוּר; הַגְּבִיהוּ, אוֹ שֶׁהוֹצִיא מְרִשׁוֹת הַבְּעָלִים וּמֵת – חַיֵּב. נִתְּנוּ לְכַבּוֹרוֹת בְּנוֹ, אוֹ לְבַעַל הַחֹב, לְשׁוֹמֵר חָנָם, וְלְשׁוֹאֵל, לְנוֹשֵׂא שְׂכָר, וְלְשׁוֹכֵר; וְהָיָה מוֹשְׁכוֹ, וּמֵת בְּרִשׁוֹת הַבְּעָלִים – פְּטוּר; הַגְּבִיהוּ, אוֹ שֶׁהוֹצִיא מְרִשׁוֹת הַבְּעָלִים, וּמֵת – חַיֵּב.

ז אִין מְגַדְלִין בְּהֵמָה דְקָה בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל, אֲבָל מְגַדְלִין בְּסוּרֵיָא וּבְמִדְבְּרוֹת שְׁבַּאֲרֵץ יִשְׂרָאֵל. אִין מְגַדְלִין תְּרַנְגוּלִים בִּירוּשָׁלַיִם,

פירוש ברטנורא

שימכר כל הדברים הנותרים בטביחה. לאפוקי שאם השאיר גזוּתיה או קרניה, דלא הוי שיוּר, ולא מפטר בהכי: הנוחר. קורעו מנחיריו עד לבו: והמעקף. עוקר סימנים. פטור. ואפילו לרבנן דאמרי שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה, דהא לאו שחיטה היא כלל:

וְהָיָה מוֹשְׁכוֹ וְיוֹצֵא. פטור מכלל: הגביהו. אפילו ברשות בעלים. שהרי הגביהו קונה בכל מקום: נתנו. גנב לכהן, בחמש סלעים של פדיון בנו: היה מושכו. הכהן או בעל חוב או השומר. ומת ברשות בעלים: פטור. הגנב מכלום:

ז אִין מְגַדְלִין בְּהֵמָה דְקָה בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל. משום ישוב ארץ ישראל, שמפסידין את הורעים: אבל מגדלין בסוריא. ארצות שכבש דוד. דלאו שמיא כבוש, ולא חיישין בה לישוב. ואם יפסידו שדות אחרים ישלמנה: אין מגדלין תרנגולים בירושלים מפני קדשים. שאוכלין שם. ודרך תרנגולים לנקר באשפה, ושמא יבוא

משניות מבוארות – קהתי

השור או את השה, אף על פי שעדיין לא הוציא מרשות הבעלים, שכן הגביהו קונה בכל מקום, או שֶׁהוֹצִיא מְרִשׁוֹת הַבְּעָלִים – וקנאו במשיכה, נְמָת – השור או השה, חַיֵּב – לשלם כפל. נִתְּנוּ – הגנב, ברשות הבעלים, קודם שקנאו, לְכַבּוֹרוֹת בְּנוֹ – לכהן בפדיון בנו הכבור, במקום חמישה סלעים, או לְבַעַל הַחֹב, או שנתנו לְשׁוֹמֵר חָנָם, וְלְשׁוֹאֵל – או לשואל, או לְנוֹשֵׂא שְׂכָר – לשומר שכר, וְלְשׁוֹכֵר – או לשוכר, וְהָיָה מוֹשְׁכוֹ – הכהן או בעל החוב או השומר, וּמֵת בְּרִשׁוֹת הַבְּעָלִים, פְּטוּר – הגנב מכלום, שלא קנאוהו לא הוא ולא שלוחיו. הַגְּבִיהוּ – הכהן או בעל החוב או השומר, אפילו ברשות הבעלים, או שֶׁהוֹצִיא מְרִשׁוֹת הַבְּעָלִים – שקנאו במשיכה, נְמָת – אחר כך, חַיֵּב – הגנב על ידי קנין שלוחיו (דשי); ואף על פי שאין שליח לדבר עבירה, מכל מקום כאן הגנב חייב, לפי ששלוחיו לא ידעו, שהדבר הוא גנוב, והיו סבורים שהוא שלו, ובכגון זה שהשליח לא ידע שעבירה היא, יש שליח לדבר עבירה (תוספות). ויש מפרשים משנתנו, כשידע הכהן או בעל החוב או השומר שהדבר גנוב, ובאה המשנה להשמיענו, שהואיל והגנב לא קנה עדיין את הגניבה, ונתנה לכהן או לבעל חובו או לשומר, לפיכך אם הם הגביהו את הדבר הגנוב או הוציאווהו מרשות הבעלים, הרי הם חייבים, לפי שהם עשו מעשה הגניבה; כלומר שהפטור והחיוב שבסיפא אינם מוסבים על הגנב אלא על אלה שהגנב נתן להם את הגניבה, היינו הכהן או בעל החוב או השומר. ואף על פי שהגנוב מן הגנב פטור מן הכפל, מכל מקום אלו חייבים, שכיין שהגנב לא קנה עדיין את הגניבה, הרי הם כגונבים מרשות הבעלים (רמב"ם ה"ל גניבה, ב, סז; מגיד משנה; ועיי' הסוגות הראב"ד שם, שםפוש בדרך אחרת; ועיי' תוספות יוס' טובי').

באור משנה ז

אִין מְגַדְלִין בְּהֵמָה דְקָה – היינו כבשים ועזים, בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל – משום יישוב הארץ, שבהמה דקה מפסידה את הורעים, אֲבָל מְגַדְלִין בְּסוּרֵיָא – שאין חוששים כל כך ליישובה, ואם יפסידו שם שדות אחרים, בעליהם ישלמו את הנזק; סוריא היינו ארצות ארם שכבש דוד המלך, ולא נתקדשה כקדושת הארץ (עיי' הקדמתנו לבאור המשנה דמאי ו.א). וּבְמִדְבְּרוֹת שְׁבַּאֲרֵץ יִשְׂרָאֵל – שמרוחקים הם משדות וקרמים. אִין מְגַדְלִין תְּרַנְגוּלִים בִּירוּשָׁלַיִם, מְפָנֵי הַקְּדָשִׁים – לפי שדרך התרנגולים לנקר באשפה וחוששים שמא יביאו כעדשה משרץ ויטמאו את הקרבנות הנאכלים בירושלים; וְלֹא פְּהִינֵם בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל – ולא יגדלו כהנים תרנגולים בכל ארץ ישראל, מְפָנֵי הַטְּהָרוֹת – לפי

באור משנה ו

משנתנו היא המשך המשנה הקודמת, והיא מוסיפה ללמד כיצד קונה הגנב את הגניבה להתחייב עליה.

הָיָה מוֹשְׁכוֹ וְיוֹצֵא – היה הגנב מושך את השור או את השה להוציא מרשות הבעלים, וּמֵת – השור או השה, בְּרִשׁוֹת הַבְּעָלִים – קודם שהספיק להוציא, פְּטוּר – הגנב, לפי שעדיין לא קנאו להתחייב עליו, שאין משיכה קונה ברשות הבעלים. רוב המפרשים מבארים: פטור מן הכפל, וכן כותב הרמב"ם (ה"ל גניבה ב, סז): "הגנוב ברשות הבעלים, הואיל והגניבה עדיין היא ברשותם, פטור מן הכפל". ברם, בעל "תוספות יום טוב" כותב: "משנתנו שאילו בקרן נתחייב ולא ידעתי למה" (ועיי' דשי' והגהות מהרש"ל). הַגְּבִיהוּ – הגביהו הגנב את

מפני הקדשים; ולא כהנים בארץ ישראל, מפני הטהרות. אין מגדלין חזירים בכל מקום. לא יגדל אדם את הכלב, אלא אם כן היה קשור בשלשלת. אין פורסין נשבים ליונים, אלא אם כן היה רחוק מן הישוב שלשים רים.

פ ר ק ש מ י נ י

א החובל בחברו, חיב עליו משום חמשה דברים: בנזק, בצער, בפרוי, בשבת ובבשת. בנזק כיצד? סמא את עינו, קטע את ידו, שבר את רגלו – רואין אותו כאלו הוא עבד נמכר בשוק, ושמין כמה היה יפה וכמה הוא יפה. צער? כנאו בשפוד או במסמר, ואפלו על צפרנו, מקום שאינו עושה חבורה – אומדין כמה אדם פיוצא בזה, רוצה לטול להיות מצטער פה. רפוי? הפהו – חיב לרפאותו; עלו בו צמחים, אם מחמת המפה – חיב; שלא מחמת המפה – פטור. חיתה ונסתרה, חיתה ונסתרה – חיב לרפאותו; חיתה כל צרפה – אינו חיב לרפאותו. שבת? רואין אותו כאלו הוא שומר קשואין, שפכר נתן לו דמי ידו ודמי רגלו. בשת? הכל לפי המבייש והמתבייש. המבייש את הערם, המבייש

פירוש ברטנורא

עצם (כשעורה) מן השרץ ויטמאו את הקדשים: ולא יגדלו כהנים תרנגולים בכל ארץ ישראל: מפני הטהרות. שהכהנים אוכלים תרומה וצריכים לשמרה במהרה: חזירים. מפרש מעמא בגמרא, כשצרו מלכי חשמונאי זה על זה היו רגילים בכל יום שהיו אלו שבחזין מעלים להם תמידים לאלו שבפנים. יום אחד העלו להם חזיר, כיון שהגיע לחצי חומה נעץ צפרניו בחומה ונודעוה ארץ ישראל ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה. באותה שעה אמרו ארור המגדל חזירים: את הכלב. מפני שנושך ומנבח ומפלת אשה מיראתו: נשבים. פחים. שלא לכדו בהם יוני בני הישוב: שלשים רים. ארבעה מילין:

א החובל. וכמה הוא יפה. שאם היה צריך היה מוכר עצמו בעבד עברי, והוה שהיוק הפסידו ממון זה: כיוצא בזה. לפי מה שהוא מעונג, רב צערו וכאבו: צמחין. אבעקעות לבנות: שבת. כל ימי החולו רואין אותו כאילו הוא שומר קשואין ונותן שכירותו של כל יום, שהרי אין ראוי למלאכה אחרת אפילו בלא חול, שהרי נקטע ידו ורגלו והוא כבר נתן לו דמיהן: הכל לפי המבייש. אדם קל שבייש בשתו מרובה: והמתבייש. לפי חשיבותו בשתו מרובה. וכולוהו חמשה דברים

משניות מבוארות – קהתי

לפני החבלה, וכמה הוא יפה – וכמה הוא שווה עכשיו, לאחר שנחבל, ואת ההפרש משלם החובל כדמי נזק. צער – כיצד מעריכים? כנאו – עשה בו כוויח, בשפוד או במסמר – מלובן, ואפלו על צפרנו, מקום שאינו עושה חבורה – ואין בו נזק אלא צער בלבד, אומדין כמה אדם פיוצא בזה – לפי אפיו ובריאותו, רוצה לטול להיות מצטער פה – יש מפרשים (לפי הגמרא), שאין הכוונה כאן כמה רוצה ליטול להיות מצטער, שיש ולא ירצה בכך בעד כל הון, אלא הכוונה היא כמה היה רוצה שיטלו ממנו שלא להצטער כך, אם נתחייב לצער כזה מטעם המלכות (הוא"ש; "תפארת ישראל"). משנתנו נקטה דוגמת צער שלא במקום נזק, אבל הוא הדין שמשלם צערו אף במקום נזק, כמו שבארנו לעיל. רפוי – כיצד? הפהו, חיב לרפאותו – לשלם דמי הרפוי, היינו שכר הרופא ודמי התרופות. עלו בו צמחים – אבעקעות, אם מחמת המפה – עלו האבעקעות, חיב בריפויים, שלא מחמת המפה, פטור – מלשלם דמי ריפויים. חיתה – נתרפאה המכה, ונסתרה – מלשון "סתירה", כלומר שחזרה המכה לכמות שהיתה, ושוב חיתה ונסתרה – כמה פעמים, חיב לרפאותו – להמשיך בתשלום דמי הרפוי, לפי שהמכה עדיין לא נתרפאה לגמרי. חיתה כל צרפה – נתרפאה לגמרי, ואחר כך חזרה, אינו חיב לרפאותו – שאנו אומרים, שלא חזרה המכה מחמת החבלה אלא מסיבה אחרת. שבת – כיצד מעריכים? רואין אותו כאלו הוא שומר קשואין – שהיא מלאכה קלה, שאף מי שנקטעה ידו או רגלו ראוי לה, ועכשיו שהוא חולה אינו יכול לעשותה, הלכך משלם לו דמי שכירותו כל יום כשומר קשואים, שפכר נתן לו דמי ידו ודמי רגלו – ולכן אינו משלם לו כל מה שהוא מפסיד מביטול מלאכתו, שהרי הפסד זה כלול כבר בתשלום הנזק שנתן לו. ודווקא באדם שאין לו אומנות, משערים לפי שומר קשואים, אבל באדם בעל אומנות, שיכול היה לעסוק באומנותו אילו לא חוליו, משערים דמי שבתו כשיעור הפסדו על ידי ביטולו ממלאכתו מחמת חוליו (תוספות). בשת – כיצד הוא משלם? הכל לפי המבייש והמתבייש – בית דין מעריך את דמי הבושת לפי המבייש והמתבייש, שאם החובל אדם קל, הבושת שהוא מבייש מרובה מן הבושת שמבייש אדם חשוב, וכל שהנחבל חשוב יותר, בושתו מרובה (ענין באונונו למשנה כתובות ג. ז). המבייש את הערם – בגמרא מבואר, כגון שנשבה הרוח והגביהה את בגדיו ונראה ערום קצת ובה זה וגילהו יותר (רשי"י; רמב"ם); ויש

שהכהנים אוכלים תרומה, וצריכים לשמרה בטהרה, וחוששים שמא יטמאוה התרנגולים. אין מגדלין חזירים בכל מקום – אף לא בחוץ לארץ. בגמרא מובאת ברייתא, שגזרו חכמים משום מעשה שהיה, שכשצרו מלכי בית חשמונאי זה על זה, היו בכל יום ויום משלשלים להם דינרים בקופה (אותם שבפנים היו מורידים מעל החומה דינרים מתרומת הלשכה בקופה לאותם שבחוץ). והיו מעלים להם תמידים (אותם שבחוץ היו מעלים לאותם שבפנים כבשים לקרבנות התמיד). יום אחד העלו להם חזיר... ונודעוה ארץ ישראל ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה. באותה שעה אמרו: ארור אדם שיגדל חזירים. לא יגדל אדם את הכלב – היינו כלב רע הרגיל לנשוך (ענין "תוספות יום טוב"). מפני שהיוק מצוי, ואשה עלולה להפיל מיראתו, אלא אם כן היה קשור בשלשלת – שבכגון זה אין מתייראים ממנו. ברם, מותר לגדל בעיר הסמוכה לספר, וקושרו ביום ומתירו בלילה (ברייתא). אין פורסין נשבים ליונים – מצודות לצוד בהן יונים, משום חשש גזל, שמא יצודו יונים שיש להם בעלים, אלא אם כן היה רחוק מן הישוב שלשים רים – שהם כארבעה מילין (4 ק"מ בערך).

באור משנה א

החובל בחברו – מי שהכה את חברו ופצעו, חיב עליו משום חמשה דברים – שגרם לו: בנזק – משום שהזיקו והפחית דמיו מחמת החבלה, שנאמר (שמות כא, כז): "עין תחת עין", ופירשו חכמים (על פי הקבלה): סימא את עין חברו ונתן לו דמי עינו; בצער – משום שגרם לו צער, שנאמר (שם שם, כח): "פצע תחת פצע", והרי זה מקרא מיותר, ודרשוהו חכמים: בא הכתוב לחייב על הצער אפילו במקום שמשלם בעד נזק; כגון אם קיטע ידו, אף על פי שמשלם לו דמי ידו, אין פוטרים אותו מן הצער, שהרי יכול היה לחתכה בסם שאינו מצטער כל כך, וזה חתכה בברזל וציערו; ברפוי – משום הוצאתו הרפוי, בשבת – משום שיושב ובטל ממלאכתו מחמת החוליו, כמו שנאמר (שמות כא, יט): "שבתו יתן ורפא ירפא", ובבשת – משום הבושה שגרם לו, שנאמר (דברים כה, יא-ב): "ושלחה ידה והחזיקה במבושיו. וקצתה את כפה", ופירשו, שכוננת הכתוב לתשלום דמי בושת. בנזק כיצד – כלומר כיצד אומדים דמי הנזק? סמא את עינו, או קטע את ידו, או שבר את רגלו, רואין אותו כאלו הוא עבד נמכר בשוק, ושמין כמה היה יפה – כמה היה שווה

את הסומא והמביש את הישן – חיב; וישן שביש – פטור. נפל מן הגג, והזיק ובייש – חיב על הנזק ופטור על הבשת, שנאמר (דברים כה, יא): "ושלחה ידה והזיקה במבשיו"; אינו חיב על הבשת עד שיהא מתפון. ב זה חמור באדם מבשור: שהאדם משלם נזק, צער, רפוי, שבת ובשת, ומשלם דמי ולדות; ושור אינו משלם אלא נזק, ופטור מדמי ולדות.

ג המכה את אביו ואת אמו, ולא עשה בהם חבורה; והחובל בחברו ביום הכפורים – חיב בכלל. החובל בעבד עברי – חיב בכלל, חוץ מן השבת, בזמן שהוא שלו. החובל בעבד פגעני של אחרים – חיב בכלל. רבי יהודה אומר: אין לעבדים בשת.

ד חרש, שוטה וקטן פגיעתן רעה, החובל בהן – חיב, והם שחבלו באחרים – פטורין. העבד והאשה פגיעתן רעה, החובל בהן – חיב, והם שחבלו באחרים – פטורין, אבל משלמין לאחר זמן; נתגרשה האשה, נשתחרר העבד – חיבין לשלם.

פירוש ברטנורא

מקרא נפקי. נזק, דכתיב (שמות כ"א) עין תחת עין, ואין לומר עין ממש דכתיב (במדבר ל"ה) ולא תקחו כופר לנפש רוצח, לנפש רוצח אי אתה לוקח כופר אבל אתה לוקח כופר לראשי אברים, שאם סימא את עין חברו גותן לו דמי עינו, והיינו עין תחת עין. צער, נפקא לן מפצע תחת פצע (שמות כ"א), דקרא יתירא הוא לחייב על הצער ואפילו במקום נזק. דלא תימא הרי קנה ידו ויש עליו לחתכה, אלא אומרים היה עליו לחתכה כסם וזה חתכה בברזל וצער, לפיכך משלם את הצער. רפוי ושבת, רק שבתו יתן ורפא ירפא (שם). ודוק כשהחולי בא מחמת מכה. אבל אם פשע החולה בעצמו ועבר על דברי הרופא, שוב אין המויק חייב בשבת ורפוי שצריכין מחמת פשעו. בושת, דכתיב (דברים כ"ה) וקצותה את כפה, ממון. ודין תורה שאין יכולים לדון בשום דין שבעולם אלא דינים הסמוכים בארץ ישראל, דכתיב (שמות כ"ב) עד האלמים בוא דבר שניהם, ואין נקראים אלמים אלא דינים הסמוכים בארץ ישראל. אלא שבהלואות ומקח וממכר והקנאות והודאות וכפירות דנין בהם בחוצה לארץ כאילו הם שלוחים של בית דין של ארץ ישראל ושליחותיהו קעבדינן. וזה בלבד בדבר המצוי ויש בו חסרון כסם, וכן בהמה שהזיקה בשן ורגל שהם מועדים, או שהזיק אדם בבהמה. אבל בהמה שהזיק אדם, או אדם באדם, אין דנין אותו בחוץ לארץ כלל, אלא מנדין את החובל או את המזיק עד שעלה עם בעל דינו לארץ ישראל או שיתן דרך פשרה קרוב למה שנראה בעיני הדיון, אבל דבר קצוב אין פוסקים עליו. וכן הדין בכל הקנסות והכתובות בתורה ובכלה תלמודא, אין גובין אותן דיני חוצה לארץ, אלא שמנדין מי שנתחייב בהן כמו שביארנו:

ג ושור אינו משלם אלא נזק. דכתיב (ויקרא כ"ד) איש בעמיתו, ולא שור בעמיתו; ופטור מדמי ולדות. דכתיב (שמות כ"א) כי ינצו אנשים, אנשים ולא שוורים; **ו החובל בחבירו ביום הכיפורים חייב.** ואע"ג דבכל התורה כולה העובר עברה שחייב עליה מלקות ותשלומין לוקה ואינו משלם, הכא משלם ואינו לוקה, דבפירוש ריבית תורה חובל בחבירו לתשלומין ולא למלקות, מרובי (דברים י"ז) די ביד, דהיינו ממון, מכדי כתיב (ויקרא כ"ד) כאשר עשה כן יעשה לו, יד ביד למה לי, אלא להביא חובל בחבירו ביום הכיפורים שמשלם ואינו לוקה: **רבי יהודה אומר אין לעבדים בושת.** דכתיב (דברים כ"ה) כי ינצו אנשים יחדיו איש ואחיו, במי שיש לו אחוה, יצא עבד שאין לו אחוה. ואין הלכה כר' יהודה:

ד עבד ואשה שחבלו באחרים פטורים. שאין להם כמה לשלם: נתגרשה האשה ונשתחרר העבד. וקנו נכסים. חייבין לשלם. שהרי מתחלה הן חייבין אלא

משניות מבוארות – קהתי

ב אור משנה ג

המכה את אביו ואת אמו – או את אמו, ולא עשה בהם חבורה – שבכגון זה אין חיוב מיתה, כמו ששינו (סנהדרין יא, א): "המכה אביו ואמו אינו חייב עד שיעשה בהם חבורה"; **והחובל בחבירו ביום הכפורים** – שאינו חייב מיתה אלא כרת, ואפילו התרו בו למלקות, והרי ההלכה היא, שהעובר עברה שחייב עליה מלקות ותשלומים לוקה ואינו משלם, שונה הוא דין החובל ביום הכיפורים, שכן בפירוש ריבית תורה חובל בחברו לתשלומין (גמרא כתובות לה, ב; עיין ברטנורא ויחוספות יוס טוב"א). הלכך **חיב בכלל** – בתשלומי כל חמשת הדברים: נזק, צער, רפוי, שבת ובשת. **החובל בעבד עברי, חיב בכלל, חוץ מן השבת** – היינו שחייב בנזק, צער, רפוי ובשת, **בזמן שהוא שלו** – שהוא עבדו, ונמצא שביטולו ממלאכתו נזק שלו הוא. **החובל בעבד פגעני של אחרים, חיב בכלל** – בכל חמשת הדברים: נזק, צער, רפוי, שבת ובשת, ונותנם לרבו. **רבי יהודה אומר: אין לעבדים בשת** – שנאמר בפרשה שלמדים ממנה חיוב בושת: "כי ינצו אנשים יחדיו איש ואחיו", יצא עבד שאין לו אחוה, שאינו בא בקהל. אבל חכמים סוברים, שהואיל וחייב במצוות כאשר, אנתנו קוראים בו "איש ואחיו". ואין הלכה כרבי יהודה.

ב אור משנה ד

חרש, שוטה וקטן פגיעתן רעה – שהנתקל בהם לעולם מפסיד; **החובל בהן, חיב** – בחמשת הדברים או בקצתם כפי דינו של כל אחד מהם, **והם שחבלו באחרים, פטורין** – לפי שאינם בני דעת, ולכן אינם בני עונשין. **העבד והאשה פגיעתן רעה, החובל בהן, חיב, והם שחבלו באחרים פטורין** – לפי שאין להם ממה לשלם, שוורים.

מפרשים, שרק באדם ערום או סטור, שמתבייש הוא בריקיה ובסטירה כשהוא ערום כמו כשהוא לבוש (תוספות). **המביש את הסומא** – שאף על פי שאינו רואה את בושתו, מכל מקום הוא מרגיש בה, **והמביש את הישן** – אף על פי שלא הרגיש בבושתו אלא כשהקיץ, **חיב** – לשלם דמי בושת. **וישן שבייש** – מתוך שינה, **פטור** – מדמי בושת. שאין בושת אלא ככוונה. **נפל מן הגג, והזיק ובייש** – אדם בשעת נפילתו, **חיב על הנזק** – אף על פי שלא נתכוון להזיק, שאדם מועד לעולם, ו**פטור על הבשת** – אפילו נפל ברוח מצדיה, **שנאמר: "ושלחה ידה והזיקה במבשיו"** – ומכאן למדים לכל המבייש את חברו שחייב לשלם דמי בושת, כמו שהבאנו לעיל, וממה שכתוב: "ושלחה ידה" מדייקים חכמים: **אינו חיב על הבשת עד שיהא מתפון** – לבייש. ברם, אם נתכוון להזיק, אף על פי שלא נתכוון לבייש, הריהו חייב על הבושת.

ב אור משנה ב

זה חמור באדם מבשור – בדבר זה יש באדם המזיק חומרה שאינה בשור המזיק: **שהאדם משלם נזק, צער, רפוי, שבת ובשת** – כמו שבארנו במשנה הקודמת, **ומשלם דמי ולדות** – כמפורש לעיל (ה, ד), שנאמר (שמות כא, כב): "וכי ינצו אנשים ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה, ולא יהיה אסון (שלא תמות האשה). עונש יענש כגון ישיית עליו בעל האשה ונתן בפלילים" (היינו שיתן המכה דמי ולדות על פי הדיינים); **ושור אינו משלם אלא נזק** – שנאמר (ויקרא כד, יט): "ואיש כי יתן מום בעמיתו", ודרשו: "איש בעמיתו" ולא שור בעמיתו, ו**פטור מדמי ולדות** – שכתוב: "וכי ינצו אנשים", ודרשו: "אנשים" ולא שוורים.

ה המכה אביו ואמו ועשה בהן חבורה, והחובל בחברו בשבת – פטור מכלל, מפני שהוא נדון בנפשו. והחובל בעבד פנעני שלו – פטור מכלל.

ו התוקע לחברו – נותן לו סלע. רבי יהודה אומר משום רבי יוסי הגלילי: מנה. סטרו – נותן לו מאתים זוז. לאחר ידו – נותן לו ארבע מאות זוז. צרם באזנו, תלש בשערו, רקק והגיע בו רקו, העביר טליתו ממנו, פרע ראש האשה בשוק – נותן ארבע מאות זוז. זה הפלל: הפל לפי כבודו. אמר רבי עקיבא: אפלו עניים שבין ישראל, רואים אותם כאלו הם בני הרין שירדו מנכסיהם, שהם בני אברהם יצחק ויעקב. ומעשה באחד שפרע ראש האשה בשוק, באת לפני רבי עקיבא, וחיבו לתן לה ארבע מאות זוז. אומר לו: רבי, תן לי זמן; ונתן לו זמן. שמרה עומדת על פתח הצרה, ושבר את הכד בפניה, וכו פאסר שמן; גלתה את ראשה, והיתה מטפחת ומנחת ידה על ראשה. העמיד עליה עדים, ובא לפני רבי עקיבא. אומר לו: רבי, לזו אני נותן ארבע מאות זוז? אומר לו: לא אמרת כלום! החובל בעצמו, אף על פי שאינו רשאי – פטור; אחרים שחבלו בו – חיבין. והקוצץ נטיעותיו, אף על פי שאינו רשאי – פטור; אחרים שקצצו את נטיעותיו – חיבים.

פירוש ברטנורא

שאין להם מה לשלם. שנכסי מלוג של אשה משועבדים לבעל לפירות ולירושה:

ה מפני שהוא נדון בנפשו. שאע"פ שהוא מקלקל, מתקן הוא אצל יצרו ששכבה חמתו ונח רוגו בכך:

ו התוקע לחברו. שמחבר אצבעותיו בכפס ידו ומכה אותו באגרוף: נותן לו סלע. דמי בשתו. ואין הלכה כרבי יהודה שאומר מנה: פטור. שהכהו בכפס ידו על לחיו, ואיכא בשת מפי: צרם. משך. לשון אחר, פגם: הכל לפי כבודו. כל אלו הדמים שהוזכרו במשנה אינם אלא למכובד ביותר. אבל לאדם ביוי פוחתין לו: אומר רבי עקיבא וכו'. רבי עקיבא פלג אתנא קמא, וסבר דבין מכובד בין ביוי כולן שוין לדיני קנסות הללו. ואין הלכה כרבי עקיבא: ונתן לו זמן. והני מילי לבושת דלא חסריה ממונא, היבין זמן. אבל לנזקין דחסריה ממונא, לא יחיבין זמן: שמרה. המתין לה עד שראה אותה עומדת על פתח הצרה: וכו באיסר שמן. שמן קנוי באיסר: לזו אני נותן ארבע מאות זוז. שעל באיסר שמן זלזלה בעצמה לגלות ראשה ומראה היא שאינה מקפדת על הבושת:

משניות מבוארות – קהתי

דמי בושתי. צרם באזנו – כלומר משך בה; פירוש אחר: פגם בה (רש"י), או תלש בשערו או רקק והגיע בו רקו – שנפל הרוק על גופו של חברו, או העביר טליתו ממנו – היינו בגדו העליון, או פרע ראש האשה בשוק – גילה את ראשה; ובכ אהד מאלו נותן ארבע מאות זוז – דמי בושתי. זה הפלל: הפל לפי כבודו – כל הדמים הקצובים הללו שזכרו במשנה אינם אלא למכובד ביותר, אבל לאדם שאינו מכובד כל כך אינו משלם כשיעורים הללו אלא לפי ראות עיני בית דין. אומר רבי עקיבא: אפלו עניים שבין ישראל, רואים אותם כאלו הם בני הרין (מיוחסים) שירדו מנכסיהם, שהם בני אברהם יצחק ויעקב – רבי עקיבא חולק על תנא קמא וסובר, שכל בני ישראל שווים הם לדיני קנסות הללו, בין שהם מכובדים ובין שאינם מכובדים. ומעשה באחד שפרע ראש האשה בשוק, באת לפני רבי עקיבא, וחיבו לתן לה ארבע מאות זוז. אומר לו: רבי, תן לי זמן – לשלם, ונתן לו זמן. שמרה – המתין לה, עד שראה אותה עומדת על פתח הצרה, ושבר את הכד בפניה, וכו פאסר שמן – כלומר שמן מועט שקונים באיסר, גלתה את ראשה, והיתה מטפחת – סופגת את השמן על ידי מגע כף ידה בו, ומנחת ידה על ראשה – לסוך בשמן את שערותיה. העמיד עליה עדים – שיראו כיצד היא נוהגת בשמן, ובא לפני רבי עקיבא. אומר לו: רבי, לזו אני נותן ארבע מאות זוז? והרי על באיסר שמן זלזלה בעצמה לגלות ראשה, והוכיחה בזה שאינה מקפדת על בזיונה, אומר לו – רבי עקיבא: לא אמרת כלום – אין טענתך טענה, שכן החובל בעצמו, אף על פי שאינו רשאי – לחבול בעצמו, שכל המצער עצמו נקרא חוטא כמו שמצינו בניזיר, שהואיל וציער עצמו מן היין, נאמר עליו (במדבר ו, יא): "וכפר עליו מאשר חטא על הנפש" (עיי' גמרא), מכל מקום פטור – מעונש בית דין; אבל אחרים שחבלו בו, חיבין – כמו ששינו לעיל. והקוצץ נטיעותיו – של עצמו, אף על פי שאינו רשאי – משום "בל תשחית" (דברים כ, יט). פטור – שיכול לומר לטובתי עשיתי (תפארת ישראל); אחרים שקצצו את נטיעותיו, חיבים – לשלם; והוא הדין לענין בושתי, שאפילו הוא אדם המבייש את עצמו, מכל מקום אחרים שביישהו, חייבים לשלם כפי שקבעו חכמים, ואף אשה זו אף

שכל מה שקנה עבד קנה רבו, ונכסי האשה משועבדים לבעלה, אכל משלמין לאחר זמן; והיינו: נתגרשה האשה או נשמתהרר העבד – ורכשו להם נכסים, חיבין לשלם – בעד החבלה שעשו לפני הגירושין ולפני השחרור.

באור משנה ה

המכה אביו ואמו – או אמו, ועשה בהן חבורה – אף על פי שלא התרו בו, והחובל בחברו בשבת – אף על פי שהיה שוגג באיסור שבת, מכל מקום הואיל ואם היו מתרים בו, והיה חובל במזיד, היה מתחייב מיתה, פטור מכלל – מתשלומי חמשת הדברים: נזק, צער, ריפוי, שבת ובושת, מפני שהוא נדון בנפשו – להתחייב מיתת בית דין, וכל עבירה שיש בה חיוב מיתה ותשלומין, פטור מן התשלומין, בין עשאה אדם במזיד בין עשאה בשוגג (עיי' לעיל ג, ט). בענין "החובל בחברו בשבת" כותב הרמב"ם: "והלא החובל מקלקל הוא, וכל המקלקלין בשבת פטורין מן המיתה, ולמה נחשוב זה החובל עוון שיש בו מיתת בית דין? הואיל ועשה נחת רוח ליצרו הרע בעת שחבל בחברו, הרי הוא כמתקן, ונמצא עוון מיתה, לפיכך פטור מתשלומין" (הלי חובל ד, ח). והחובל בעבד פנעני שלו, פטור מכלל – שהרי אם חבלו בו אחרים, הכל שלו.

באור משנה ו

משנתנו דנה בחבלות שאין בעיקן אלא בושת, וחכמים פסקו בהן דמים קצובים בתורת קנס.

התוקע לחברו – יש מפרשים, שהכהו באגרוף (רמב"ם; ברטנורא); ויש מפרשים, שהכהו על אזנו (רש"י), או כנגד אזנו (תפארת ישראל); ויש מבארים: התוקע לחברו באזנו ממש, שתקע לתוכה בקול גדול, נותן לו סלע – דמי בושתי. בגמרא מבואר: היינו סלע מדינה, והוא חצי דינר כסף (בבא קמא לו, ב). רבי יהודה אומר משום רבי יוסי הגלילי: מנה – מאה דינר. ואין הלכה כרבי יהודה. יש מפרשים, שתנא קמא מדבר בעני, ורבי יהודה בעשיר (תוספות טו). סטרו – על לחיו, נותן לו מאתים זוז – דמי בושתי; לאחר ידו – סטרו באחורי ידו על לחיו, שהוא דרך בזיון ביותר, נותן לו ארבע מאות זוז –

ז אף על פי שהוא נותן לו, אינו נמחל לו עד שיבקש ממנו, שנאמר (בראשית כ, ז): "ועתה השב אשת" וגו'. ומנין שלא יהא המוחל אכזרי? שנאמר (שם שם, ז): "ויתפלל אברהם אל-האלהים ויזפא אלהים את-אבימלך" וגו'. האומר: סמא את עיני, קטע את ידי, שבר את רגלי – חיב. על מנת לפטור – חיב. קרע את פסוטי, שבר את פדי – חיב; על מנת לפטור – פטור. עשה כן לאיש פלוני, על מנת לפטור – חיב, בין בגופו בין בממונו.

פ ר ק ת ש י ע י

א הגוזל עצים ועשאן כלים; צמר, ועשאו בגדים – משלם כשעת הגזלה. גזל פרה מעפרת וילדה; רחל טעונה, וגזזה – משלם דמי פרה העומדת ללד, דמי רחל העומדת לגזו. גזל פרה ונתעברה אצלו וילדה; רחל ונתענה אצלו וגזזה

פירוש ברטנורא

ז על מנת לפטור חיב. אם שאלו חובל לנחבל על מנת לפטור אותי אתה אומר סמא את עיני, והשיבו הנחבל הן, אף על פי כן חיב, שיש הן שהוא כלאו, ובלשון תימה אמר לו הן, שאין דרך בני אדם למוחל על צער גופן. אבל האומר לחברו שבר את כדי, ושאלו המוקף על מנת לפטור אותי אתה אומר. אף על פי שהשיבו נחק לאו, זה הלאו הוא כהן, וכאילו אמר לו וכי לא אמרתי לך על מנת לפטור, ולפיכך פטור שכן דרך בני אדם למוחל על נזקי ממון:

ט א הגוזל. משלם כשעת הגזילה. דמי עצים וצמר. ואין חיב להחזיר לו כלים, דקני בשנינו: דמי רחל העומדת ליגזו. והעודף ששוה יותר הולד והגזזה, שלו

משניות מבוארות – קהתי

כסותי או שבר את כדי. ושאלו חברו: על מנת לפטור? אף על פי שהשיבו לאו, מכל מקום פטור, שהלאו שהשיבו הריחו כהן, כאילו אמר לו: וכי לא אמרתי לך על מנת לפטור, הלכך פטור, שכן דרך בני אדם למוחל על נזקי ממון. בגמרא מבואר, שמדובר במשנתנו כגון שבאו הכלים לידו תחילה בתורת שמירה, כגון שהיו שאולים או מופקדים אצלו, הלכך אם אמר לו בעל הכלים קרע את כסותי או שבר את כדי, ועשה כן, חיב לשלם, שהואיל ונתחייב כבר בשמירה, הרי זה כאילו אמר לו: קרע או שבר על מנת לשלם, אלא אם כן אמר לו: על מנת שאתה פטור, שאז הוא פטור. אבל אם בשעה שנתן הכלים לידו אמר לו: קח כלי זה ושברו, או קח בגד זה וקרעו, ועשה כן, אף על פי שלא אמר לו "על מנת לפטור", הריחו פטור, הואיל ולא נכנס בכלל בגדר שומר, שנאמר (שמות כב, ז): "וכי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור", ודרשו: "לשמור" ולא לאבד ולא לקרוע, כלומר שאם נתן לו לשמור הרי הוא חיב בפשיעתו, אבל אם נתן לו לאבד או לקרוע ופשע, הריחו פטור. האומר לחברו: עשה כן לאיש פלוני, על מנת לפטור – ואפילו אמר לו: על מנת שאני אשלם (ותוספות יום טוב), חיב – השליח, אם עשה כן, בין בגופו – כגון שאמר לו: על מנת שאני אשלם – כגון שאמר לו: סמא את עין פלוני או קטע את ידו או שבור את רגלו, בין בממונו – כגון שאמר לו: קרע את כסותו או שבור את כדו, לפי שאין שליח לדבר עבירה. וכתב הרמב"ם: "אף על פי שהעושה חיב לשלם, הרי זה האומר לו שותפו בעוון ורשע הוא, שהרי הכשיל עיוור וחזיק ידי עוברי עבירה" (הל' חובל ה, ג).

ב א ו ר מ ש נ ה א

פרק זה עוסק בניני גזילה. – "אי זהו גזול? זה הלוקח ממון האדם בחזקה, כגון שחטף מידו מיטלטלין או שנכנס לרשותו שלא ברצונו ונטל משם כלים, או שתקף בעבדו ובבהמתו ונשתמש בהם, או שירד לתוך שדהו ואכל פירותיה, וכל כיוצא בזה, הוא גזול. – כל הגוזל, חיב להחזיר הגזילה עצמה, שנאמר (ויקרא ה, כג): "והשיב את הגזלה אשר גזל". בין שהורה הגוזל מפי עצמו, בין שבאו עליו עדים שגזל, הרי זה חיב לשלם הקרן בלבד" (רמב"ם הל' גזילה א, ג, ה). – אם הגזילה היא בעין, שלא נשתנתה ביד הגוזל, חיב הוא להחזירה כמו שחייב (עין שם ב, א). – משנתנו באה ללמד, שאם הגזילה נשתנתה ביד הגוזל, אף על פי שעדיין לא נתיאשו הבעלים ממנה, קנאה הגוזלן בשינוי, ומשלם דמיה כשעת הגזילה; וכן דרשו בגמרא: "והשיב את הגזילה אשר גזל", מה תלמוד לומר: "אשר גזל" – אם כעין שגזל, יחזיר; ואם לאו, משלם דמיה" (בבא קמא סו, א; צח, ב).

הגוזל עצים ועשאן כלים, או הגוזל צמר ועשאו בגדים, משלם כשעת הגזלה – דמי עצים ודמי צמר, ואינו חיב להחזיר לו את הכלים שעשה מהעצים או את הבגדים שעשה מהצמר, לפי שקנאם בשינוי מעשה, כמו שהבאנו בהקדמה למשנתנו. בגמרא אמרו, שאין הגוזל קונה בשינוי אלא כשאין השינוי חוזר לברייתו, כגון שגזל עצים שאינם משופים, ותיקנם ועשאם כלים; אבל אם השינוי חוזר

על פי שזולזה בעצמה לגלות ראשה כדי ליהנות מהשמן, מכל מקום הפורע ראשה בשוק חיב לשלם לה ארבע מאות זוז. ברם, אין הלכה כדבי עקיבא. אלא הכל לפי המבייש והמתבייש.

הרמב"ם כותב: "יש הכאות רבות שיש בהן ביזוי וצער מעט ואין בהן נזק, וכבר פסקו להם חכמים דמים קצובים, וכל המכה לחברו הכאה מהן, משלם אותו הממון הקצוב, וכולן נקטות הן, ואותו הממון הקצוב הוא דמי הצער והבושת והריפוי והשבת, בין צריך לרפואה ושבת בין לא צריך כזה הוא משלם" (הל' חובל ג, ח).

ויש כותבים, שאלו הדברים הקצובים אינם אלא כשביל בושת וצער, ששני דברים אלו ישנם ברוב היזקות שאדם עושה לחברו. ואם יש ריפוי ושבת, הכל לפי הענין, ובוזה לא יכלו חכמים ליתן קצבה (טור בשם הרי"ף והרא"ש).

ב א ו ר מ ש נ ה ז

אף על פי שהוא נותן לו – חמשת הדברים: נזק, צער, ריפוי, שבת ובושת, אינו נמחל לו עד שיבקש ממנו – מחילה על הצער שגרם לו מחמת קלונו, שנאמר: "ועתה השב אשת האיש כי נביא הוא ויתפלל בעדך" – הרי שלא נמחל לאבימלך עד שביקש מאברהם שימחול לו ויתפלל בעדו (עין "ותוספות יום טוב"), ומכאן שצריך לבקש מחילה מן המתבייש. ומנין שלא יהא המוחל אכזרי – מלמחול לו? שנאמר: "ויתפלל אברהם אל-האלהים ויזפא אלהים את-אבימלך" וגו' – ואף על פי שאפשר לומר, שאברהם עשה כן לפנים משורת הדין. אבל אילו היה כן, היה הכתוב משמיענו שמחל לו, כשם שמודיע שהתפלל בעדו, אלא ודאי שהמחילה היתה מצד הדין ממש, ולכן אין כל רבותא בזה, ואין הכתוב צריך להשמיענו זה, אלא שבת הכתוב להשמיע, שלא זו בלבד שמחל לו אלא אף התפלל בעדו (תפארת ישראל; "תורה תמימה"). האומר – לחברו: סמא את עיני, קטע את ידי, שבר את רגלי – וחברו עשה לו כן, חיב – בכל חמשת הדברים, שהדבר ידוע שאין אדם רוצה בכך (ומבי"ם), ואסור היה לחברו לציית לו; ואפילו אמר לו הנחבל: על מנת לפטור – על מנת שתהא פטור, חיב – שאין דרך בני אדם למוחל על צער גופם, ומן הסתם לא ברצינות אמר לו כן (עין ומבי"ם הל' חובל ה, יא). ויש מפרשים (על פי הגמרא), שכוונת משנתנו היא, שהחובל שאל את הנחבל: על מנת לפטור? והשיבו הנחבל: הן, שבכגון זה החובל חיב, לפי שאנו אומרים, שהנחבל השיב "הן" בלשון תימה, וכוונתו היתה: לאו. אבל אם הנחבל אמר בפירוש: "על מנת לפטור", החובל פטור (ברטנורא; ועין "ותוספות יום טוב"). האומר לחברו: קרע את פסוטי, שבר את פדי – ועשה כן, חיב – לשלם לו; על מנת לפטור – אבל אם אמר לו: על מנת שתהא פטור, הריחו פטור – שאדם עשוי למוחל על ממונו. והרב מברטנורא מפרש: אבל האומר לחברו: קרע את

— משלם בשעת הגזלה. זה הכלל: כל הגזלנים משלמין בשעת הגזלה. **ב גזל בהמה והזקינה, עבדים והזקיניו** — משלם בשעת הגזלה. רבי מאיר אומר: בעבדים אומר לו: הרי שלך לפניך! **גזל מטבע ונסדק, פרות והרקיבו, זין והחמיין** — משלם בשעת הגזלה. מטבע ונפסל, תרומה ונממאת, חמין ועבר עליו הפסח, בהמה ונעבדה בה עברה, או שנפסלה מעל גבי המזבח, או שהיתה יוצאת לפקל — אומר לו: הרי שלך לפניך!
ג נתן לאמניו לתקן, וקלקלו — חיבין לשלם. נתן לחרש שדה, תבה ומגדל לתקן, וקלקל — חיב לשלם. והבנאי שקבל

פירוש ברטנורא

הוא, דקנהו בשינוי זה הכלל. לאתויי גב טלה ונעשה איל, עגל ונעשה שור, ומכחו או מכרו, שהוא פטור מתשלומי ארבעה וחמשה, שכיון שנעשה שינוי בידו, קנאו, ושלו הוא טובח ושלו הוא מוכר:

ב בעבדים אומר לו הרי שלך לפניך. דכרקע דמו וברשותא דמרייהו קיימו. והלכה כר"מ: **מטבע ונסדק.** שינוי הניכר הוא: פירות והרקיבו. בשהרקיבו מקצתן [אומר לו הרי שלך לפניך]. אבל הרקיבו כולם, משלם כשעת הגזילה: **מטבע ונפסל.** שאינו עובר באותה מדינה, אבל עובר הוא במדינה אחרת: **ונעבדה בה עבירה.** שנרבעה או נעבדה [לעבודה זרה] שהיא פסולה לקרבן: **שנפסלה למזבח.** כמום שאינו ניכר כגון בדוקן שבעין:
ג נתן לאומניו לתקן. נתן להם עצים לעשות כלי. ולאחר שנעשה הכלי קלקלוהו, חייבים לשלם דמי הכלי ולא דמי עצים בלבד: **נתן לחרש.** השתא אשמעינן

משניות מבוארות – קהתי

מטבע ונסדק — אצלו, שאינו יוצא אפילו בשעת הדחק, והרי זה שינוי הניכר, או שגזל פרות והרקיבו — כולם (גמרא). או שגזל זין והחמיין — ונעשה חומץ, משלם בשעת הגזלה — שהואיל ונשתנתה הגזילה בגופה שינוי ניכר, קנאה הגזלן, וחייב לשלם דמיה כשעת הגזילה. אבל אם גזל מטבע ונפסל — במדינה זו, אבל הוא יוצא במדינה אחרת, או שגזל תרומה ונממאת — שנגעה אצלו בדבר טמא, והרי היא עומדת לשריפה, או שגזל חמין ועבר עליו הפסח — שאסור הוא בהנאה, או שגזל בהמה ונעבדה בה עברה — כגון שנרבעה או שנעבדה כעבודה זרה, שפסולה לקרבן, או שנפסלה מעל גבי המזבח — לקרבן, שנולד בה מום שאינו ניכר, או שהיתה יוצאת לפקל — כגון שהמיתה אדם; בכל אלו, אומר לו — הגזלן לנגזל: הרי שלך לפניך! — ומחזיר את הגזילה כמות שהיא, לפי שלא נשתנתה צורתה על ידי הנוק, והרי זה היוק שאינו ניכר. והוא הדין אם גזל פירות והרקיבו מקצתם, שהואיל ודרכם בכך, הרי זה כהיוק שאינו ניכר. אבל הגזול מטבע, ונפסל לגמרי מטעם המלכות, היוק ניכר הוא, לפי שצורת מטבע זו אינה יוצאת כלל בכל מדינות המלך, ונטבעה צורה אחרת במקומה, הלכך משלם כשעת הגזילה.

לכרייתו, כגון שגזל עצים משופים, ועשה מהם תיבה, אף על פי שחיברם במסמרים, לא קנה את התיבה, לפי שאפשר לפרק את התיבה ולהחזיר את העצים כמות שהיו. ואפילו גזל עצים שאינם משופים ושיפם, אין זה נקרא שינוי, אלא אם כן נשתנה שמם על ידי השינוי, כגון שעשה מהם מכתש לכתוש בו או שעשה מהם נסרים או קורות וכיוצא בזה, שהואיל ונשתנה שמם מחמת המעשה, קנאם בשינוי זה. **גזל פרה מעבדת וילדה** — אצלו, או שגזל רחל טעונה — כבשה טעונה צמר, ורגזזה — וגזו הגזלן את הכבשה, משלם דמי פרה העומדת לילד, או דמי רחל העומדת לגזו — כלומר שמחזיר הגזלן לנגזל את הפרה או את הרחל עצמן, שכן לידה וגזיה אינם שינוי בגוף הפרה והרחל, ואילו את הולד או את הצמר הריהו קונה בשינוי, ומוסיף לנגזל את דמיהם שהיו שווים לפני הלידה והגזיזה, והעודף ששווה עכשיו יותר הרי זה שלו (ינימוקי יוסף; המאירי); וכן דעת רוב הפוסקים. ויש מפרשים, שהגזלן קונה את הפרה או את הרחל, לפי שהלידה והגזיזה הן שינוי בגופן, והוא משלם לנגזל את דמי הפרה או דמי הרחל כשעת הגזילה (הרא"ש). **גזל פרה ונתעברה אצלו וילדה**, או גזל רחל ונטענה אצלו — שגדל צמרה ברשותו של הגזלן, ורגזזה — והרי כאן שינוי אף לגבי הפרה או הרחל, ואינו חייב להחזירן אלא לשלם דמיהן (המאירי); ועיין "תוספות יום טוב", הלכך משלם בשעת הגזלה — היינו דמי הפרה ודמי הרחל כשוויין בשעת הגזילה, וכל מה שהשיבחו משעת הגזילה ואילך הריהו לגזלן. והוא הדין כשלא ילדה או לא גזזה עדיין (גמרא). ולא נקטה המשנה "וילדה", "וגזזה" אלא אגב הרישא. זה הכלל: **כל הגזלנים משלמין בשעת הגזלה** — בגמרא מבואר, ש"זה הכלל" בא לרבות שאם גנב טלה ונעשה איל, או גנב עגל ונעשה שור וטבחו או מכרו, פטור מתשלומי ארבעה וחמישה, שהואיל ונעשה שינוי בידו קנאו, ושלו הוא טובח או מוכר.

באור משנה ב

לאחר שלמדנו במשנה הקודמת שהגזלן משלם כשעת הגזילה, ומה שהשיבה הגזילה הריהו לגזלן, באה משנתנו ללמד, שאף כשיש הפסד, הגזלן משלם כשעת הגזילה. **גזל בהמה והזקינה** — ברשותו של הגזלן, או שגזל עבדים והזקיניו — אצלו, ונפחת ערכם, משלם בשעת הגזלה — כשוויים בשעה שגזלם, הואיל וקנאם בשינוי. **רבי מאיר אומר: בעבדים** — בגזול עבדים והזקיניו, אומר לו — הגזלן לנגזל: הרי שלך לפניך! — שמחזירים כמות שהם, לפי שהעבדים דינם כקרקע, שעומדת תמיד ברשות בעלים, והרי שהעבדים שהזקיניו, ברשות בעליהם הזקיניו. **גזל**

באור משנה ג

אגב ההלכות ששינוי במשניות הקודמות דנה משנתנו באומנים שקיבלו דברים על מנת לתקן וקלקלום.
נתן לאמניו לתקן — כלי, וקלקלו — את הכלי, חיבין לשלם — דמי הכלי. **נתן לחרש** — לנגר, שדה — עגלה של עץ, תבה — ארגז, ומגדל — ארון, לתקן — כגון לחזק במסמרים, וקלקל — כגון ששברם, תיב לשלם — בגמרא מבואר, שמשנתנו באה ללמד, שבין שנתן לאומן כלי לתקנו וקלקלו, ובין שנתן לו עצים לעשות כלי, ולאחר שעשה את הכלי קלקלו, כגון ששברו, לעולם חייב האומן לשלם דמי הכלי, ולא דמי עצים בלבד, שאין האומן קונה בשבח כלי, אלא כל שהושבח, ברשות בעלים הוא; הלכך משיבירו חייב לשלם לבעלים כשעת השבירה; ומפרשת הגמרא, שהסיפא העוסקת במי שנתן כלי לתקן, באה לגלות על הרישא, שמדובר בה אפילו במי שנתן עצים לעשות כלי. **והבנאי שקבל עליו לסתור את הכתל, ושבר את האבנים או שהזיק** — בסתירת הכותל נזק אחר; ויש גורסים: או שהזיק — היינו את האבנים, תיב לשלם — שכן קיבל עליו מן הסתם שלא לשבר את האבנים וכן להזיזה שלא להזיק. **היה סותר מצד זה ונפל מצד אחר, פטור** — מלשלם, שאונס הוא; **ואם מקמת המפה** — מכוח המכה החזקה שהכה בכותל נפלו האבנים מצד אחר,

עָלוּ לְפֶתוֹר אֶת הַכֶּתֶל, וְשָׁבַר אֶת הָאֲבָנִים אוֹ שֶׁהִזִּיק – חָיֵב לְשַׁלֵּם. הִיָּה סוֹתֵר מִצַּד זֶה וְנִפְלַ מִצַּד אֲחֵר – פְּטוּר; וְאִם מִחֻמַּת הַמָּקֶה – חָיֵב.

פירוש ברטנורא

שאם נתן כלי עשוי לאומן כדי לתקנו, וקלקלו, חייב לשלם דמי הכלי. ותנא סיפא לגלויי רישא, דלא חימא רישא מיירי בכלי עשוי: שידה. עגלה של עץ העשויה למרכב נשים:

משניות מבוארות – קהתי

חָיֵב – לשלם, שהיה לו להעלות על דעתו, שעלולה מכתו להפיל מצד אחר, והרי זה כזורק חץ והזיק בו (דמב"ט).

המשך ביאור למס' עירובין ליום ראשון עמ' א

1 בחוקות התורה יבנה את בית המקדש בגבולם, ועל כרחק
2 שהכוונה היא על בית המקדש ולא על המשכן שבמדבר, שהרי
3 כשנאמר מקרא זה כבר היה המשכן בנוי, הרי שהכתוב קרא
4 לבית המקדש בשם משכן. אֵלֶּא מִשְׁכַּן דְּאִיקְרִי מִקְדָּשׁ מְנַלָּן
5 – היכן מצינו בתורה שהמשכן נקרא מקדש, אֵילִימָא מְדַבְּרֵתִיב

6 – אם תאמר שנלמד מהכתוב בתורה בענין סדר נסיעת בני
7 ישראל במדבר (במדבר י כא), 'וְנִסְעוּ הַקְּהָלִים נִשְׂאֵי הַמִּקְדָּשׁ
8 וְהָקִימוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן עַד בָּאִם', ומכך שהלויים בני קהת שנשאו
9 את כלי המשכן נקראים 'נשאי המקדש', מבואר שהמשכן נקרא
10 מקדש.

המשך ביאור למס' עירובין ליום שני עמ' ב

1 דהיינו בין הגפנים לגדר, בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים ששיעורו הוא שכל
2 שיש בין הגפנים לגדר שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמּוֹת מותר לזרוע שם, במרחק
3 ארבע אמות מהגפנים. וְכֵּן הֵלֵל אוֹמְרִים, די שיהיה בין הגפנים
4 לגדר שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה אַמּוֹת.
5 ממשיכה המשנה ומבארת: אֵיזוֹ הִיא קְרַחַת הַכֶּרֶם שעליה נחלקו
6 בית שמאי ובית הלל, כֶּרֶם שְׁחָרֵב אֲמַצְעֵיתוֹ מגפנים ונשאר מקום
7 פנוי, אזי לדעת בית הלל אם אֵין שָׁם מרחק של שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמּוֹת
8 בין שורת גפנים לחברתה, לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם כֻּלָּל, משום שמקומה
9 בטל לגבי הכרם, ונחשב כמו הכרם עצמו. אולם אם הָיוּ שָׁם שֵׁשׁ
10 עֶשְׂרֵה אַמּוֹת בין שורת גפנים אחת לחברתה, נִזְתֵּן לֹא כְּדִי עֲבוֹדָתוֹ –
11 כלומר, מרחיק ארבע אמות מעיקרי הגפנים שבכל צד, שארבע
12 אמות הסמוכות לכרם מיועדות ל'עבודת הכרם' לחרוש סביבו
13 בשורים ולבצור אותו בעגלות, ואסורים בוריעה כמו הכרם, וזוֹרֵעַ
14 אֶת הַמּוֹתֵר – ורשאי לזרוע את שמונת האמות הנותרות שבאמצע
15 וְצִיּוּרֵי ג, ד. טעם הדבר, לפי ששיעור שדה חשוב הוא ארבע אמות,
16 ופחות משיעור זה מתבטל לכרם שבצידו, לפיכך אם במרכז הקרחה
17 נשאר פחות משמונה אמות ולאח שזהורדנו משני הצדדים את
18 שיעור 'עבודת הכרם', אם נחלק שדה שהיא זה לשנים יהיה בכל אחד
19 מהחלקים פחות מארבע אמות, לפיכך הכרם שבצד אחד מתבטל
20 מחצית אחת והכרם שבצד השני מתבטל את המחצית השנייה, ונמצא
21 שכל השטח בטל לכרם ונחשב כמותו, אך אם במרכז הקרחה נשאר
22 שמונה אמות, אף אם נחלק את השטח לשנים יהיה בכל אחד
23 מהחלקים שיעור חשוב של ארבע אמות, ואינו מתבטל כלפי הכרם
24 שבצידו.

25 וְאֵיזוֹתוֹ מִחוּל הַכֶּרֶם, זהו מקום הפנוי מגפנים בֵּין הַכֶּרֶם לְגֵדֵר, שאם
26 אֵין שָׁם שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה אַמּוֹת פְּנוּיִים מגפנים לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם, לפי
27 שארבע אמות הסמוכים לכרם הם 'עבודת הכרם', ובארבע אמות
28 הסמוכים לגדר אין הדרך לזרוע אלא מפקירים אותם, נמצא שמה
29 שנשאר באמצע אין בו שיעור שדה שהוא ארבע אמות, ובטל לגבי
30 הכרם. אולם אם הָיוּ שָׁם שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה אַמּוֹת פְּנוּיִים מגפנים, נִזְתֵּן לֹא
31 כְּדִי עֲבוֹדָתוֹ – כלומר, מרחיק מהכרם ארבע אמות כשיעור עבודת
32 הכרם, וזוֹרֵעַ אֶת הַשְּׂאֵר (צִיּוּר הוּא). ולענין שיעורים אלו של קרחת
33 הכרם ומחול הכרם, מחמירים אנו למדוד באמות גדולות, שעד שאין
34 בהם שיעורים אלו באמות בנות ששה טפחים לא יביא זרע בתוכם.

35 מקשה הגמרא: איך סתם רב נחמן ואמר, אמת כלאים באמה בת
36 ששה, וְהָאֵיבָא רְצוּפִים בְּאַרְבַּע אַמּוֹת דְּלִקְוֹלָא – הלא מצינו
37 בהלכות כלאים את דין 'רצופים' – כרם ששורותיו נטועים בצפיפות
38 רבה, שאם נמדוד בו באמות גדולות יצא מכך קולא, וכדְּתַנֵּן (כלאים
39 פ"ה מ"ב), כֶּרֶם הַנְּטוּעַ עַל פְּחוֹת מְאֻרְבַּע אַמּוֹת – כרם אשר בו המרחק
40 בין שורת גפנים לחברתה הוא פחות מארבע אמות, רַבִּי שְׁמַעוֹן
41 אוֹמֵר, אֵינּוּ נִחְשָׁב כֶּרֶם, מכיון שאין לגפנים את שיעור המקום
42 הנצרך לעבודתם, אלא דינו כגפן יחיד שדי להרחיק ממנו ששה
43 טפחים ולזרוע. וְהַכְּמִים אוֹמְרִים שהוא נחשב כֶּרֶם ויש להרחיק ממנו
44 ארבע אמות, וְהַטַּעַם, משום שזוֹאֵין אֶת הָאֲמַצְעִיִּים – השורות
45 האמצעיות פְּאִילוֹ אֵינָם קִיּוּמִים, כלומר, אנו רואים כאילו בין שורה
46 לשורה חסרה שורה אחת, והמרחק בין השורות הנותרות הוא יותר
47 מארבע אמות, והן מצטרפות להחשב כרם. ובדין זה לדעת רבי
48 שמעון, אם נמדוד באמות גדולות נמצא שהקלנו, שאם הריחח בין
49 השורות כשיעור ארבע אמות קטנות עדיין אינו כרם ומותר לזרוע
50 בסמוך לו.

51 מתרצת הגמרא: רב נחמן נקט כֶּרֶםֵּן, דְּאִמְרֵי הָיוּ כֶּרֶם – הסוברים
52 שגם אם אין ארבע אמות בין שורה לחברתה נחשב כרם, ולשיטתם
53 לא מצאנו הלכה בכלאים שיש להחמיר בה ולשער באמות קטנות.
54 תירוץ נוסף: וְאֵיבָעִית אֵימָא, לְעוֹלָם דְּבָרֵי רַב נַחְמָן אֲמוּרִים אָף
55 כְּשִׁיטַת רַבִּי שְׁמַעוֹן, וְמָה שֶׁאֵמַר שֶׁאֵמַת כְּלָאִים בֵּין שֶׁשָּׁה בַת שֶׁשָּׁה
56 טפחים, רֹב אַמּוֹת קְאָמֵר – כוונתו לומר שאת רוב האמות של
57 כלאים מודדים לחומרא בששה טפחים, ולא את כולן.

58 הגמרא מביאה שיטה נוספת בשיעור גודל האמות של מבוי, סוכה
59 וכלאים: וְרַבָּא מְשַׁמֵּיָה דְּרַב נַחְמָן אָמַר, כָּל אַמּוֹת – הן של מבוי
60 וסוכה והן של כלאים, משערים בְּאֵמָה בַּת שֶׁשָּׁה טפחים, אֵלֶּא
61 החילוק בין אמות מבוי וסוכה ללאים הוא, שחֵלְלוּ שוֹחֲקוֹת
62 – אמות כלאים מודדים באמה שוחקת, כלומר בטפחים גדולים,
63 שהאצבעות מרווחות באים השוחק ששפתיו פסוקות ומרווחות.
64 וְחֵלְלוּ עֲצָבוֹת – ואילו אמות מבוי וסוכה מודדים באמה עצבה,
65 דהיינו בטפחים מצומצמים, שהאצבעות דבוקות זו לזו וצִיּוּר וו,
66 כאדם עצב ששפתיו דבוקות זו לזו.

67 מקשה הגמרא על דעת אביי: מִיִּתְיָבִי, כָּל אַמּוֹת שְׂאֵמְרוּ הַכְּמִים
68 למדוד בהם, משערים אותם בְּאֵמָה בַּת שֶׁשָּׁה טפחים, וְכֻלְּבָר

רש"י

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

דף מח עמוד ב: משיבה הגמרא: מהולכת איברים אי אפשר ללמוד, דאי מְהַתֵּם הָוּה אַמִּינָא הֵינִי מִיָּלִי' שהולכה כשירה בשמאל, רק בהולכה דלא מְעַכְבָּא בְּפָרְהָ, וכהולכת איברים, שאין הכפרה תלויה אלא בדם ולא בהקטרת האיברים, ואינם נחשבים כעיקר הקרבן ולכן כשר בהם הולכה בשמאל, אַבְל הוֹלְכָה דְמְעַכְבָּא בְּפָרְהָ כהולכת הדם שבה תלויה הכפרה והוא עיקר הקרבן, לא אומרים שהולכה כשירה בשמאל, קְמַשְׁמַע לָן ממשנתינו בהולכת הקטורת שהיא הולכה בעיקר עבודת הקטורת, ובכל זאת כשירה בשמאל.

דף מט עמוד א. מקשה הגמרא מברייתא: מִיתִיבִי, זָר - שאינו כהן, וְאוֹנֵן - כהן שמת לו אחד מקרוביו ועדיין לא נקבר, שִׁיבּוֹר - כהן ששתה רביעית יין, וְכֵהֵן בְּעַל מוֹם, כל אלו אם עבדו בְּקִבְלָה של הדם מהבהמה לכלי שרת, וְבַהּוֹלְכָה של הדם למזבח, וְבִזְרִיקָה על המזבח, פְּסוּל הַקֶּרֶבֶן. וְכֵן אם עבד עבודות אלו, כשהוא יוֹשֵׁב, וְכֵן אם עבד ביד שְׂמָאל, פְּסוּל הַקֶּרֶבֶן. הרי מבואר שהולכה בשמאל פוסלת, וקשה לרב ששת. מסיימת הגמרא: הִיוּבְהָא.

שואלת הגמרא: איך טעה רב ששת לפשוט שהולכה בשמאל כשירה ושלא כברייתא, וְהָא רַב שֵׁשֶׁת הוּא דְאוֹתְבָה - והרי רב ששת ידע מברייתא זו, שמצאנו שהקשה לרב חסדא ממנה, דְאָמַר לִיהִי רַב שֵׁשֶׁת לְאִמּוּרִיהָ דְרַב חֲסֵדָא, בְּעֵי מֵינִיהָ מֵרַב חֲסֵדָא, הוֹלְכָה בְּזֵר מָהוּ, האם צריך דווקא כהן. אָמַר לִיהִי רַב חֲסֵדָא, בְּשִׁירָה, וּמִקְרָא מִסִּיעֵנִי, שכתוב בפרשת עשיית הפסח אצל יאשיהו 'וַיִּשְׁחֲטוּ הַפֶּסַח וַיִּזְרְקוּ הַכֹּהֲנִים מִיָּדָם וְהָלוּם מִפְּשִׁיטִים', ופירוש הכתוב, 'וישחטו הפסח' היינו בזרים, ולאחר שקיבלו הכהנים את הדם, שקבלה בכהן, הוליכו השוחטים הזרים את הדם ליתן לכהן שזורק, 'ויזרקו הכהנים מידם', שקיבלו מיד הזרים, ומוכח שהולכה כשירה בזר, וְעַל זֶה מוֹתִיב רַב שֵׁשֶׁת לַרַב חֲסֵדָא, שהולכה פסולה בזר מהברייתא האמורה, זָר וְאוֹנֵן שִׁיבּוֹר וְכֵהֵן בְּעַל מוֹם בְּקִבְלָה וְבַהּוֹלְכָה וְבִזְרִיקָה פְּסוּל, וְכֵן יוֹשֵׁב וְכֵן שְׂמָאל פְּסוּל. הרי שרב ששת ידע ברייתא זו שנאמר בה גם כן שהולכה בשמאל פסולה. מתרצת הגמרא: שכשרצה רב ששת לפשוט ממשנתנו שהולכה בשמאל כשירה עדיין לא שמע ברייתא זו, ורק בְּתַר דְשָׁמְעָה הָרַד אוֹתְבָה - הקשה לרב חסדא ממנה.

מקשה הגמרא על גוף הדין השנוי בברייתא שהולכה בזר פסולה: וְהָא רַב חֲסֵדָא שאמר הולכה בזר כשירה, קִנְיָא קְאָמַר - הביא ראיה לדבריו מפסוק, כאמור. מתרצת הגמרא: דְעֵבֹד מְעַשֶׂה אִיצְטְבָא - שהכהנים שקבלו את הדם הניחו אותו בידי הזרים כמו שמניחים על גבי איצטבא, והכהנים הזורקים לקחוהו מידם, והזרים לא עשו עבודת הולכה. ספק נוסף בענין חפינת הקטורת ביום הכיפורים: בְּעֵי רַב פֶּפְאָ, חֶפֶן חֲבִירוֹ וְנָתַן לְתוֹךְ חֶפְנֵי שֶׁל הַכֹּהֵן גָּדוֹל, מָהוּ לְהַקְטִיר מֵלֵא חֶפְנֵי זֶה, שהתורה אמרה 'ולקח מלא המִקְתָּה גְּחָלִי אֵשׁ וְגו' וּמְלֵא חֶפְנֵי קֶטֶרֶת סָמִים דְקָה וְהִבִּיא' וְגו', והסתפק רב פפא האם 'מלא חֶפְנֵי וְגו' וְהִבִּיא' בְּעֵינֵן, וְהָא אִיכָא, שהרי הלקיחה לא נעשתה על ידו. הִיכִין.

הגמרא מביאה ספק נוסף בענין חפינת הקטורת: בְּעֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, חֶפֶן הַכֹּהֵן גָּדוֹל וְנָתַן לְהַקְטִיר, מָהוּ שִׁיבְנֵם כֵּהֵן גָּדוֹל אַחֲרָ שֶׁנִּתְמַנָּה תַּחְתּוֹ בְּחִפְנֵיתָו, זֶה, וְלֹא יִצְרַךְ לַחֲפוֹן שׁוֹב.

אָמַר רַבִּי חֲנִינָא לתלמידים כששמע את שאלתו של רבי יהושע בן לוי, בָּא וְרָאָה שֶׁהוּדוּר זֶה זָכָה לְהִיּוֹת חָכֵם וְלִשְׂאוֹל כְּשֵׁאלַת הַרְאִשׁוֹנִים, שהרי אני הייתי שואל שאלה זו, ועכשיו שמעתי שרבי יהושע בן לוי שהיה מן הדורות הראשונים גם כן שאל כך. מקשה הגמרא: לְמִימְרָא דְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי קָשִׁישׁ מֵרַבִּי חֲנִינָא, שהרי רבי חנינא משתבח שזכה לשאול כהראשונים דהיינו רבי יהושע בן לוי, וְהָאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, לִי הִתִּיר רַבִּי חֲנִינָא לְשִׁתּוֹת שְׁחָלִים - [מִיִּן יָרַק שְׁחוּקִים אוֹתוֹ וְנוֹתְנִים בּוֹ מִשְׁקִין] בְּשֶׁבֶת לרפואה, ואין בזה משום איסור רפואה בשבת.

הני מילי הולכה וכו'. הולכת אברים דלא מעכבא כפרה שאין כפרה אלא בדם והוא עצמו שלא הוקטרו אבריו כשר: אבל הולכת דם דם מעכב כפרה הוא. אימא לא נתכשר בשמאל: דף מט - א זר ואונן שיבור ובעל מום. כולוה נפקי לן מקראי דמחלי עבודה בפ"ב דזבחים (דף טז): וכן יושב. דבעי לעמוד לשרת (דברים יח): והא רב ששת הוא דאותבה. להא מתני' לאמוריה דרב חסדא כדמפרש ואזיל אלמא שמיעא ליה והיכי טעי למיפשט דכשרה בשמאל: ויזרקו הכהנים הדם. מידם של שוחטים שהם זרים וחזור וקבלו הדם מיד הכהן המקבל והוליכוהו אל הזורק: ומתיב רב ששת גרסינן: בתר דשמעה. דאותבה ניהליה הכא הדר אותבה איהו לרב חסדא: מעשה איצטבא. המקבלים היו מושיבים את הדם ביד הזרים ואין הזרים מקרבין אותו לצד המזבח כלל אלא מושיבים הדם על ידם כאשר על גבי איצטבא: או דילמא ולקח והביא. דולקח נמי אמלא חפניו קאי: מהו שיכנס אחר. כהן המשמש תחתיו מהו שיכנס לפניו בחפינה זו שנתן הראשון לתוך הכף ואין צריך לחזור ולחפון: א"ר חנינא. לתלמידים בא וראה שהדור האחרון זוכה להתחכם כדורות הראשונים שאף אני הייתי שואל שאילה זו ועכשיו שאלה רבי יהושע בן לוי שהוא מן הראשונים: שחליים. קרשו"ן: לשחוק ולשתות:

פרק ראשון - מבוי שהוא גבוה

1 מן התורה אסור לטלטל הפצים בשבת ארבע אמות רק ברשות
 2 הרבים, אבל מבוי שאין רחבו ט"ז אמה, או שאינו מפולש מצד לצד,
 3 אינו רשות הרבים, ומותר לטלטל בו. אך גזרו חכמים ואסרו לטלטל
 4 בו, שמא יבואו לטלטל גם ברשות הרבים, אלא אם כן תיקנו את
 5 המבוי באחד משלשה האופנים: א. על ידי 'לחי', דהיינו קנה או לח
 6 עץ ברוחב כל שהוא העומד זקוף בצד הכותל שבפתח המבוי וציוור
 7 ג. ב. על ידי 'קורה', דהיינו קורה רחבה טפח ועבה כל שהוא המונחת
 8 מעל פתח המבוי וציוור ד. ג. על ידי 'צורת הפתח', דהיינו שמעמידים
 9 שני קנים בצדי הפתח וקנה נוסף על גביהן, דוגמת פתח עם משקוף
 10 ומזוזות (ציוור ה).

משנה

12 משנתנו דנה כמה גדול יהיה פתח המבוי שיועילו לחי וקורה
 13 להכשירו: **מבוי שהוא גבוה** – כלומר, קורת מבוי המונחת **למעלה**
 14 **מעשרים אמה** מהקרקע, **ימעט** – כלומר, ישפיל את הקורה כך
 15 שיתמעט הגובה שבין הקורה לקרקע המבוי, זוהי דעת חכמים. אולם
 16 **רבי יהודה אומר אינו צריך למעט**, שגם קורת מבוי המונחת למעלה
 17 מעשרים אמה מתירה את המבוי לטלטל בו.
 18 דין נוסף: **והרחב** – מבוי שפתחו רחב יותר **מעשר אמות**, **ימעט** את
 19 רוחב פתחו באמצעות הנחת קנים וכדו' בצדדי הפתח (ציוור ו). שמבוי
 20 שפתחו רחב יותר מעשר אמות אין פתחו נחשב 'פתח' אלא 'פירצה'
 21 ואין לחי או קורה מתירין אלא פתח מבוי, ולא פירצה. **ואם יש לו** –
 22 לפתח המבוי **צורת הפתח**, דהיינו קנה מצד אחד של הפתח, וקנה
 23 בצד השני, וקנה שוכב על גביהם, **אף על פי שהוא רחב מעשר**
 24 **אמות, אין צריך למעט**, שצורת הפתח מתירה את המבוי בטלטול
 25 אפילו אם הוא רחב מעשר אמות, שאין לך היכר גדול כזה.
 26

גמרא

27 הגמרא מדקדקת את שינוי לשון משנתנו מהמשנה בסוכה: **תנן התם**
 28 **במסכת סוכה (ב)**, **סוכה שהיא גבוהה** – כלומר, סכך הסוכה שמונח
 29 **למעלה מעשרים אמה, פסולה**, זו דעת חכמים. **ורבי יהודה מבשיר**
 30 **סוכה זו**.
 31 שואלת הגמרא: **מאי שנא גבי סוכה דתני** – ששנה התנא בלשון
 32 **פסולה**, ולא כתב מהי תקנת הסוכה להכשירה. **ואילו גבי מבוי תני**
 33 **תקנתא** – שנה התנא 'ימעט' שהוא תיקון המבוי להכשירו, ולא כתב
 34 סתם שמבוי הגבוה מעשרים אמה פסול.
 35 משיבה הגמרא: **סוכה שדין גובהה הוא מדאורייתא, תני** – שנה
 36 התנא לשון **פסולה**, שכיון שיודעים אנו כבר מן התורה את שיעורה,
 37 בא התנא ואמר שאם לא עשה כן הרי היא פסולה. אולם **מבוי שכל**
 38 **דינו הוא מדברתא, לא שייך לכתוב בו לשון פסול**, שהרי עדיין לא
 39 הודיע התנא שיעור הכשרו כדי שיאמר שאם לא עשה כן פסול, לכן
 40 **תני תקנתא** – שנה התנא את אופן תיקון המבוי והכשרו.
 41 תירוץ נוסף: **ואיבעית אימא**, אף בדינים **דאורייתא נמי תני תקנתא**
 42 – ראוי לשנות את אופן ההכשר והתיקון, **אלא הטעם** ששינה התנא
 43 לשונו מסוכה למבוי הוא, משום **שסוכה דנפישין מיליה** – שדיניה
 44 השנויים במשנה הריים הם, ואם ירצה לשנות בלשון תיקון שצריך
 45 להאריך מאוד ולומר שסוכה הגבוהה למעלה מעשרים אמה ימעט,
 46 ושאין לה שלוש דפנות יעשה לה דופן, ושאינה גבוהה עשרה טפחים
 47 יגביהנה, ואם חמתה מרובה מצילתה יוסיף סכך, לכן **פסיק ותני**
 48 **פסולה** – שבכך כלל התנא בלשון קצרה את כל דיניה. אולם **מבוי**
 49 **דלא נפישין מיליה** – שאין דיניו השנויים במשנה מרובים, **תני**
 50 **תקנתא** – שנה התנא דין הכשרו ותיקונו.
 51 הגמרא מבארת את מחלוקת רבי יהודה וחכמים: **אמר רב יהודה**
 52 **אמר רב, תכמים הסוברים שפתח שגבוה יותר מעשרים אמה, אינו**
 53 **נקרא 'פתח'**, ולכן אין קורה מתירתו, **לא למדוה אלא מפתחו של**
 54 **היכל** שהיה גבוה עשרים אמה ונקרא בתורה בשם 'פתח'. **ורבי**
 55 **יהודה הסובר שאף פתח הגבוה יותר מעשרים אמה נקרא 'פתח'**, לא
 56

57 **למדה אלא מפתחו של אולם** שהיה גבוה יותר מעשרים אמה
 58 ונקרא בתורה בשם 'פתח'. **דתני** – ששינו במסכת מדות (פ"ד מ"א ופ"ג
 59 מ"ד) **פתחו של היכל** – שדרכו נכנסים מהאולם להיכל, **גבוה עשרים**
 60 **אמה, ורחבו עשר אמות**. **ואילו פתחו של אולם** – שדרכו נכנסים
 61 מהעזרה לאולם, **גבוה ארבעים אמה, ורחבו עשרים אמות**.
 62 וממשיך רב יהודה בשם רב ומבאר: **ושיני תני** – חכמים ורבי יהודה
 63 **מקרא אחד דרשו**, שנאמר (ויקרא ג א) **בענין שחיתת קרבן שלמים,**
 64 **ושחטו פתח אהל מועד** ולמדים אנו מכאן שפתחו של 'אהל מועד'
 65 (הוא המשכן) נקרא בתורה בשם 'פתח', אלא שנחלקו איזה מקום
 66 במקדש מקביל בדרגת קדושתו לאהל מועד שהיה במדבר, **דרבנן**
 67 **סברי, קדושת היכל לחוד, וקדושת אולם לחוד** – אין קדושת
 68 האולם שוה לקדושת ההיכל, אלא פחותה ממנו, ולכן כל העבודות
 69 האמורות בהיכל אינם כשרים אם עשאו באולם, **וכי פתיב בתורה**
 70 **פתח אהל מועד אהיכל פתיב** – הכוונה היא לפתח ההיכל שבו היו
 71 השולחן, המנורה ומזבח הזהב, כנגד אהל מועד שבמדבר, וכיון
 72 שפתח ההיכל היה גבוה עשרים אמה, נמצא שאין לנו מקור שפתח
 73 הגבוה יותר מעשרים אמה נקרא 'פתח'. **ורבי יהודה סבר, שהיכל**
 74 **ואולם קדושה אחת היא**, וכל העבודות הנעשות בהיכל כשרים
 75 לעשותם באולם, ונמצא דבי **פתיב פתח אהל מועד אהיכליהו**
 76 **הוא דפתיב** – הכוונה היא על פתח האולם והן על פתח ההיכל,
 77 ששניהם אינם לקדושת אהל מועד שבמדבר, ונמצא שגם לפתח
 78 האולם שהיה גבוה למעלה מעשרים אמה קראה התורה 'פתח'.
 79 הסבר נוסף בדעתו של רבי יהודה: **ואיבעית אימא, לרבי יהודה נמי**
 80 **גם רבי יהודה מסכים שקדושת אולם לחוד וקדושת היכל לחוד,**
 81 ולכן כשנאמר בתורה 'פתח אהל מועד' הכוונה היא לפתח ההיכל
 82 ולא לפתח האולם, **והכא הונו מעמא דרבי יהודה שגם פתח**
 83 **האולם שהיה גבוה מעשרים אמה נקרא 'פתח', דפתיב אל פתח**
 84 **אולם הפתיב** הרי שמפורש בכתוב שגם פתח האולם נקרא 'פתח'.
 85 מביאה הגמרא את תשובת חכמים על ראייה זו: **ורבנן משיבים לרבי**
 86 **יהודה, אי הוה כתב אל פתח אולם** אזי אכן **ברבאמר** –
 87 מסכימים אנו לדברין שינון ללמוד מכאן שפתחו של אולם נקרא
 88 'פתח', אבל **השתא דפתיב אל פתח אולם הפתיב**, הכוונה היא
 89 לפתחו של **הפתיב** לאולם, כלומר, הכתוב מדבר אודות פתח
 90 ההיכל שהוא הבית שפתחו לאולם, ולא מצאנו בכתוב שפתחו של
 91 אולם נקרא 'פתח'.
 92 מקשה הגמרא על הפירוש הראשון בטעמם של חכמים ורבי יהודה:
 93 אין ניתן ללמוד מהכתוב 'פתח אהל מועד', **והא כי פתיב האי** –
 94 והלא פסוק זה **במשכן פתיב**, ובמשכן לא היה כלל אולם, ופתח
 95 המשכן היה גובה עשר אמות בלבד, ולא ניתן ללמוד מכאן שפתח
 96 ההיכל או האולם נקראים 'פתח'. מתרצת הגמרא: **אשכחן משכן**
 97 **דאיקרי מקדש, ומקדש דאיקרי משכן** – מצאנו בתורה שקראה
 98 למשכן מקדש, ולמקדש משכן, וכפי שיבאר להלן, וכיון שכן דיניהם,
 99 שוים, ומה שכתוב במשכן **והונו פתח אהל מועד** הרי הוא כאילו
 100 נכתב על הפתח שבמקדש.
 101 הגמרא מביאה ראייה לכך: **דאי לא תימא הכי** – שאם לא תאמר כן,
 102 ששוים דיני המשכן והמקדש, **הא דאמר רב יהודה אמר שמואל,**
 103 **קרנבות שלמים ששחטן בשחורית קודם פתיחת דלתות ההיכל**
 104 **פסולין, שנאמר ושחטו פתח אהל מועד**, ולמדים מכך שהשחיתה
 105 כשרה רק **בזמן שדלתות ההיכל פתוחין, ולא בזמן שהן נעולין,**
 106 שלשון 'פתח' מתייחס לחלל הפתח בזמן שהוא פתוח. **ולכאורה קשה**
 107 **הא כי פתיב ההיא** – הלא פסוק זה **במשכן פתיב**, ומנין לנו לדרוש
 108 משם על דלתות ההיכל שבמקדש, **אלא על כרחך הוא משום**
 109 **דאשכחן מקדש דאיקרי משכן, ומשכן דאיקרי מקדש**, וכיון שכן
 110 למדים הם אחד מהשני, והדינים שנאמרו במשכן אמורים גם
 111 במקדש.
 112 מבררת הגמרא מנין שמקדש נקרא משכן ומשכן נקרא מקדש:
 113 **בשלמא מקדש דאיקרי משכן** – מה שמקדש נקרא משכן ברור לנו
 114 מנין שכן הוא, **דפתיב** – שמצאנו בכתוב (ויקרא כו יא) **ונתתי (את)**
 115 **משכני בתוכם** – כלומר, הקב"ה מביטח לבני ישראל שאם ילכו

עירובין. פרק ראשון – מביי שהוא גבוה דף ב עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" קכה תוספת

1 מביי שהוא גבוה מעשרים אמה ימעט – הקשה מהרבינו יצחק מאורלינוק שלם: דהיה
2 ליה לאשמועינן הכשר מביי ברישא, שהוא בלתי וקורה, ואם הניח למעלה
3 מעשרים – ימעט. ותיריך: תנא ניהא ליה להתחיל בהאי לישנא, כמו שמתחלת מתניתין
4 דסוכה. ולהכי פריך שפיר טפי בגמרא: מאי שנא גבי סוכה דתני פסולה. **סוכה** דאורייתא
5 תני פסולה – פירש רש"י: דשייך למיתני בה.

6 לשון פסול, הואיל ומימות משה ניתנה מדה זו.
7 ואף על גב דבאורייתא שייך נמי תקנתא,
8 ולישנא דאיבעית אימא בדאורייתא נמי תני
9 תקנתא – לא אתי שפיר לפירושו. כי גם ללשון
10 ראשון תני בדאורייתא תקנתא, ולא קאמר אלא
11 דשייך למתני בה לשון פסולה. לכך נראה לפרש:
12 סוכה דאורייתא תני פסולה, דלשון "מעט"
13 משמע חומרא בעלמא, ואתי למיטעי ולומר
14 דדווקא לכתחלה, אבל בדיעבד שפיר דמי. אבל
15 במביי דרבנן אין לחוש. והא דאמרין בפרק
16 "במה מדליקין" (שבת כב,א). נר הנוכה שהניחה
17 למעלה מעשרים אמה – פסולה, כסוכה ובמביי,
18 ואף על גב דנר חנוכה היה דרבנן נקט פסולה אגב
19 סוכה דבתרייה. אי נמי: התם לא מצי למיתני
20 ימעט – דהוה משמע כמו שהיא דולקת ימעט.

21 וזה אינו, דאפילו למאן דאמר "נחנה עושה
22 מצוה" צריך לכבוהה ולהלילה, שלא יאמר
23 היראה לצרכו הוא דאדלקה, כדאמרין התם גבי
24 הדליקה בפניני הניחה מבחוץ. **דבתיב** אל
25 פתח אולם הבית – זה הפסוק אינו בשום מקום,
26 ואומר רבינו יצחק דמציעו דכתיב (ויקרא ז,א)
27 "אולם הבית" ובקרא אחרינא (שם מז) כתיב:
28 "פתח הבית", והוי כאלו נכתב בהדיא בחד קרא:
29 "פתח אולם הבית", וקאמרי רבנן: אי כב "פתח
30 אולם" – כדקאמרת, פירוש: שלא היה כתוב
31 בשום מקום "אולם הבית".

32 **אשכחן** משכן דאיקרי מקדש – נזכר מנה
33 שאינו דוחה את השבת, ושלא יכנס

34 אדם שם באבק שעל רגליו. משמע דמשכן
35 ומקדש גמרינן מהדדי. וכן בפרק קמא דחולין
36 (כד,א) גבי מומין שפסולין בבחנים ולויים בשנים
37 דקאמרי: יבול אף בשילה ובית עולמים כן. וקשה,
38 דבפרק שני דשבועות (טז,ב) מצריך תרי קרא,
39 דקאמר: דלכתוב אידי ואידי מקדש וכו', וכן
40 בסוטה (טז,א) וביומא (מד,א) ובבבא דוכתי
41 ותיריך הרב רבינו נתנאל: דהכא לא צריך קרא,
42 דעיקר דרשה אינה אלא על המקדש, דמשכן
43 לא היה דלתות. וההיא דחולין סברא הוא – אם
44 לא היה הפסוק שפסלו אף בשילה, הואיל ואינו
45 תלוי בקדושת המקדש.

46 **שלמים** ששחטן קודם פתיחת דלתות ההיכל

47 פסולין – ואם תאמר: תיפוק ליה
48 דנשחטו קודם תמיד של שחר, ואמרין "העולה"
49 – עולה ראשונה. תתמיד של שחר נמי בעי
50 פתיחת דלתות ההיכל, כדנתן ב"תמיד ששחט"
51 (פסחים נב,ב) לא היה תמיד ששחט עד שהיה
52 שומע קול שער שנתפתח ויש לומר: דקרא
53 ד"העולה" דווקא בהקטרה איירי, ולא בשחיטה,
54 אי נמי: למצוה ולא לעכב, כדאמר בהדיא בית
55 הללכתבת" (מנחות מט,א). והא דתניא
56 בתוספתא: כל הובחים שהקדימן לתמיד של
57 שחר או עיכבן אחר תמיד של בין הערבים
58 פסולין – היינו מדרבנן. אי נמי: הכא איצטרך
59 כשנפתחו וחזרו וננעלו.

60 **בין**
61 גובחן, שלמים ששחטן – שהריהו קודם פתיחת דלתות ההיכל – ובבית עולמים מנא לן. ונתתי משכני בתוככם – וכשנאמר מקרא זה כבר
62 הוקם המשכן, שהרי בתורת כהנים נכתב, וכל אותו הספר באהל מועד נאמר, כדכתיב (ויקרא א): "ויבדד ה' אליו מאהל מועד", ועל איזה משכן היה מבטיחן עוד, אם לא
63 על המקדש.

1 **משנה מביי שהוא גבוה** – שהניחו את הקורה למעלה מעשרים אמה. וקורה זו
2 להחיר לטלטל לתוכה באה, דמדאורייתא איתסר הוצאת רשות הרבים
3 בשבת. ומה היא רשות הרבים – סרטיא ופלטיא גדולה, כדאמרן בפרק "ציאות
4 השבת" (שבת ו,ב) שדומין לדגלי מדבר. דכל מילי דשבת ממשכן גמרינן, ועגלות של
5 לויים ברוחב שש עשרה אמה אולי, כדאמרן
6 ב"הוריק" (שם טז,א). הלכך לא הוי רשות
7 הרבים בעיר משש עשרה אמה רוחב,
8 ומפולש משני ראשין. אבל מביי קצר הוא,
9 ואינו רחב שש עשרה אמה. ואי נמי רחב הוא
10 – אינו מפולש, אלא ראשו אחד פתוח
11 לרשות הרבים וראשו אחד סתום. דאי הוה
12 מפולש – לא הוה משתרי בקורה, כדאמרין
13 בגמרא וכיון דלאו רשות הרבים הוא – שרי
14 לטלטולי ביה מן התורה בלי שום תיקון,
15 ורבנן גזור עליה משום דאתי לאיחלופי
16 ברשות הרבים, ושרייה בתקנתא דלחי או
17 קורה, דליהוי היכרא, דלא ליתי למישרי
18 רשות הרבים גמורה. **ימעט** – ישפיל, וטעמא
19 מפרש בגמרא. והרבה מעשר אמות ימעט –
20 דהוה שיעור רוחב סתם פתחים, וטפי מהכי
21 לא מיקרו פתח אלא פרצה, ואנן בעינן פתח.
22 וצריך לנעוץ קנים למעט רוחב כניסטה,
23 ולהעמידה על עשר או על פחות. צורת
24 הפתח – לחי מיכן ולחי מיכן וקורה (ס"א
25 וקנה) על גביהן. **דמדיני תקנתא** –
26 דתני "מעט" ולא נאמר "פסול". סוכה –
27 דטעמא דידה דאורייתא, כדאמרין התם
28 מילמען ידעו דורותיכם". תני פסולה –
29 הואיל וכבר מימות משה ניתנה מדה זו, ובאו
30 כהנים לפרש לך שאם לא עשה כן פסולה
31 שייך למיתני בה לשון פסולות. ואף על גב
32 דמדיניא ביה תקנתא, כל כמה דלא מתקן לה
33 – איקריא פסולה. מביי – דכל עיקריה
34 דרבנן הוא – לא שייך למימר ביה לשון
35 פסולות, שהרי כאן התחילו להראותן עסקי
36 מביי ותורתיו, ומאי "פסול" שייך למימר
37 אבתי לא הודיעוך רבנן שיעוריה בהכי,
38 דליתנא: אם לא עשה כן – פסול. דאורייתא
39 נמי תני תקנתא – בעלמא, במילי אחריני.
40 **דנפיש מיליה** – דקתני התם: ושאינן לה
41 שלש דפנות, ושאינה גבוהה עשרה,
42 ושחמתה מרובה מצליתה. פסיק ותני פסולה
43 – דהשתא מצי כילי ותני להו כוליהו כחדא.
44 דאי הוה תני תקנתא לא הוה מצי לערובינהו
45 ולמתנינהו. דבאין לה שלש דפנות – בעי
46 למיתני יעשה לה דופן, ובשאינה גבוהה –
47 בעי למיתני יגביה, ובשחמתה מרובה
48 מצליתה – יוסיף על סכבה. ואמר מר:
49 עולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה
50 (פסחים ב,ג). **אהל מועד** – הוא ההיכל,
51 ששם היה נתון מנזח הזהב והשלחן
52 והמנורה, ובכוליהו כתיב "אהל מועד". רבנן
53 סברי – קדושת אולם לאו כקדושת היכל,
54 וכל עבודות האמורות בהיכל אי הוה עבדי
55 להו באולם שלפניו, לא מיתכשרי. הלכך: לא
56 מיקרי "אהל מועד", ולא אשכחן קרא דליקרי
57 לפתח דליה "פתח". אל פתח אולם –
58 אלמא פיתחא אקרי. הבית הפתוח לאולם –

59 והוא היכל. והא כי כתיב – פתח אהל מועד במשכן שהיה במדבר כתיב, ושם לא
60 היה אולם. ופתח היכל עשר אמות הוא דגבוה, שהקרישם לא היו אלא עשרה אמות
61 גובחן, שלמים ששחטן – שהריהו קודם פתיחת דלתות ההיכל – פסולין. הא כמשכן כתיב – ובבית עולמים מנא לן. ונתתי משכני בתוככם – וכשנאמר מקרא זה כבר
62 הוקם המשכן, שהרי בתורת כהנים נכתב, וכל אותו הספר באהל מועד נאמר, כדכתיב (ויקרא א): "ויבדד ה' אליו מאהל מועד", ועל איזה משכן היה מבטיחן עוד, אם לא
63 על המקדש.

1 **שהוא גבוה למעלה מעשרים אמה** – **ימעט**, **רבי יהודה**
2 **אומר**: אינו צריך. **והרחב מעשר אמות** – **ימעט**, **ואם**
3 **יש לו צורת הפתח, אף על פי שהוא רחב מעשר**
4 **אמות** – אין צריך למעט. **גמרא** **תנן התם: סוכה**
5 **שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה** – **פסולה**, **ורבי**
6 **יהודה מכשיר**. **מאי שנא גבי סוכה דתני "פסולה" וגבי**
7 **מבוי תני תקנתא? סוכה דאורייתא** – **תני פסולה**, **מבוי**
8 **דרבנן** – **תני תקנתא**, **ואיבעית אימא: דאורייתא נמי**
9 **תני תקנתא, אלא: סוכה דנפישין מיליה** – **פסיק ותני**
10 **"פסולה"**, **מבוי דלא נפישין מיליה** – **תני תקנתא**. **אמר**
11 **רב יהודה אמר רב: חכמים לא למדוה אלא מפתחו של**
12 **היכל, ורבי יהודה לא למדוה אלא מפתחו של אולם.**
13 **דתנן: פתחו של היכל גבוה עשרים אמה ורחבו עשר**
14 **אמות, ושל אולם גבוה ארבעים אמה ורחבו עשרים**
15 **אמות. ושיניהן מקרא אחד דרשו: "ושחטו פתח אהל**
16 **מועד". דרבנן סברי: קדושת היכל לחוד, וקדושת אולם**
17 **לחוד. וכי כתיב: "פתח אהל מועד" – אהיכל כתיב.**
18 **ורבי יהודה סבר: היכל ואולם קדושה אחת היא, וכי**
19 **כתיב: "פתח אהל מועד" – אתרויהו הוא דכתיב.**
20 **ואיבעית אימא: לרבי יהודה נמי קדושת אולם לחוד,**
21 **וקדושת היכל לחוד. והכא היינו טעמא דרבי יהודה –**
22 **דכתיב: "אל פתח אולם הבית". ורבנן אי הוה כתיב:**
23 **"אל פתח אולם" – בדרקאמרת, השתא דכתיב: "אל**
24 **פתח אולם הבית" – הכיפת הפתוח לאולם. והא כי**
25 **כתיב האי במשכן כתיב! אשכחן משכן דאיקרי מקדש,**
26 **ומקדש דאיקרי משכן, דאי לא תימא הכי – הא דאמר**
27 **רב יהודה אמר שמואל: שלמים ששחטן קודם פתיחת**
28 **דלתות ההיכל – פסולין, שנאמר: "ושחטו פתח אהל**
29 **מועד" בזמן שפתוחו, ולא בזמן שהו געולים. והא כי**
30 **כתיב: "היה המשכן פתוח" – אלא: אשכחן מקדש דאיקרי**
31 **משכן, ומשכן דאיקרי מקדש. בשלמא מקדש דאיקרי**
32 **משכן – דכתיב: "ונתתי את משכני בתוככם". אלא**
33 **משכן דאיקרי מקדש מלן? אימיא מדרבנן: "ונשאו**
34 **הקהתים נושאי המקדש והקימו את המשכן עד בואם"**
35 **הוא**

60 והוא היכל. והא כי כתיב – פתח אהל מועד במשכן שהיה במדבר כתיב, ושם לא
61 היה אולם. ופתח היכל עשר אמות הוא דגבוה, שהקרישם לא היו אלא עשרה אמות
62 גובחן, שלמים ששחטן – שהריהו קודם פתיחת דלתות ההיכל – פסולין. הא כמשכן כתיב – ובבית עולמים מנא לן. ונתתי משכני בתוככם – וכשנאמר מקרא זה כבר
63 הוקם המשכן, שהרי בתורת כהנים נכתב, וכל אותו הספר באהל מועד נאמר, כדכתיב (ויקרא א): "ויבדד ה' אליו מאהל מועד", ועל איזה משכן היה מבטיחן עוד, אם לא
63 על המקדש.

1 בין לרבנן ובין לרבי יהודה לילפו מפתח שער החצר – ארוחבה פריך, כדפירש בקונטרס.
2 דאגובה לא מצי פריך, כיון דאשכחן דאיקרי פתח היכל ועורה דהוה גביה עשרים. ועוד:
3 אי אגובה פריך לא הוה משני מידי פתח שער החצר איקרי – דכל שכן לא איקרי "פתח"
4 יותר מחמש, דשער גדול מפתח. אלא ארוחבה פריך, דלילפו משער החצר דהוה רוחב
5 עשרים, כדמיימי מרואי. אף על גב דשלשה
6 עמודים היו עמודים ברוחב הפתח, כדמוכחי קראי –

7 — מכל מקום אתי אוריבי דהאי גיסא ודהאי גיסא
8 ומבטל ליה, כדאמר לקמן (ב.ב.), ומשני: ד"פתח
9 שער" – איקרי, "פתח" סתמא – לא איקרי. ואף
10 על גב דבפרשת במדבר סיני מצינו דאיקרי נמי
11 "פתח" סתמא – אין לחוש, הואיל ובשאר מקומות
12 איקרי "פתח שער" וכענין זה מצינו ב"הקומץ
13 רבה" (מנחות ל"א דקאמר: מצינו ימין שנקראת
14 "יד", דכתיב "כי ישית אביו יד ימינו". ואידך: "יד
15 ימין" – איקרי, "יד" סתמא – לא איקרי. ואף על
16 גב דבתר הכי כתיב "ויתמך יד אביו".

17 **ואיבעית** אימא כי כתיב – חמש עשרה
18 אמות בגובה הוא דכתיב, אבל
19 ברוחב אן שיעור מפורש, ואפשר שיהיה הפתח
20 רחב עשר או פחות. וגרסי' בתר הכי: משפת מזבח
21 ולמעלה. והיינו כרבי יוסי דבפרק "קדשי קדשים"
22 (בבבס ט"ג), דאמר: מזבח גובהו עשר אמות, פי
23 שנים כאורכו, והקלעים סביב חמש עשרה, שלא
24 יהא כהן עומד ועבודה בידו וכל העם רואין
25 אותו. והא דכתיב בקלעים וקומה חמש אמות, הווינו
26 משפת מזבח ולמעלה. והא דכתיב במזבח
27 (שמות כז) "ושלש אמות קומתו" – היינו משפת
28 סובב ולמעלה. ורבי יהודה פליגי התם, ד"המזבח
29 שלש אמות" – דברים ככתבן, והקלעים גובהו
30 חמש. והא דכתיב בתרא דהכא לא משני לרבי
31 יהודה אלא לרבנן. דלרבי יהודה קלעים חמש
32 עשרה אמות ולא בגובהו כתיב, ואם תאמר: מאי
33 פריך? שאני פתח החצר דהוה ליה צורת הפתח.
34 שהכלתוסתו היו על גבי ווי עמודים שהקלעים
35 תלויים בהן ויש לומר: דאמר לקמן (א.א.) בצורת
36 הפתח שעשאה מן הצד לא עשה ולא כלום.
37 ועוד: דלא קאמיש מידי, דאליבא דרב קיימינן ורב
38 תני צריך לשמע, אף על גב דאית ליה צורת
39 הפתח. ולהכי נמי, כי פריך בסבבן: ורבי יהודה
40 מפתחו של אולם גמר והא תנן כו' ולא פליגי רבי
41 יהודה, ולא משני שאני אולם דהוה ליה צורת
42 הפתח – משום דאליבא דרב קיימינן, אף קשה.
43 דקראי מוכחי דברוחב כתיב ונראה לרבינו יצחק
44 בן אברהם דמשמע על הרחב מעשר אמות
45 ימעט – דמלו אינו גבוה אלא חמש, ולהכי פריך
46 היבא דאינו גבוה אלא חמש לילפו מפתח החצר
47 דאפילו רוחב עשרים היו פתח. ואין נראה
48 למקשה ד"פתח שער" איקרי – כיון דנמוך כל
49 כן. ועוד: דבפרק מדבר סיני איקרי "פתח" סתמא,
50 ואתי שפיר דגרסי בכל הספרים מה להלן גבוה
51 חמש עשרה עשרים. ומשני: דאפילו הכי "פתח
52 שער" איקרי הואיל ורוחב כל כן. והא דאיקרי
53 בפרשת "במדבר סיני" "פתח" סתמא – אין לחוש, כדפירש לעיל. ואיבעית אימא: קלעים
54 חמש עשרה אמה בגובה הוא דכתיב, כלומר: קרא ד"ויקהל" דההוא ודאי על כרחך בגובה
55 נמי כתיב. דהא כתיב: "קלעים חמש עשרה אמה אל הכתף וגו'" וכתיב: "ולכתף השנית מזה ומוה לשער החצר". והשתא, אי לאו דקרא דלפניו בגובהו כתיב – לא הוצרך לכתוב מזה
56 ומוה לשער החצר, כיון דכבר פירש צד אחד. אלא וודאי קרא קמא איירי בגובה. והא דכתיב בקרא קמא: "עמודיהם שלשה" דמשמע דארוחבן קאי – יש לומר דאדלכתריה קאי. ותדע,
57 דהמקשה הביא קרא ד"תרומה" "חמש עשרה אמה קלעים", והמתירן הביא קרא ד"ויקהל" "קלעים חמש עשרה אמה אל הכתף". וגם ר' אשי שסידר התלמוד הביא למעלה "ולכתף השנית
58 מזה ומוה" ד"ויקהל", והא הביא קרא ד"תרומה" שהוא אצל הפסוק שביא תחלה, דהיינו "ולכתף השנית חמש עשרה קלעים". והביא בשביל שיתירן בזה הפסוק. והשתא ודאי הואיל
59 וגובה היה כל כך, פשיטא דנקרא "שער". ומתחלה לא הקשה אלא דלא משמע ליה דאיקרי "שער" בעבור גובהו חמש:

60 **אמר** אביי פליגי בברייתא – משמע ולעולם מפתח אולם גמר, ומכשיר עד רוחב עשרים. וקשה: דלקמן (א.א.) אמר דלא מכשיר רבי יהודה אלא עד שלש עשרה אמה ושליש. **עד** ארבעים
61 וחמשים אמה – אין להקשות השתא חמשים שרי, ארבעים מביעאי: דאיכא למימר: ארבעים וחמשים כדאמרי אינשי, כדמשמע בפרק "מפנין" (שבת קכ"ג). **ליבעו** דלתות
62 כהיכל – ואף על גב דבאהל מועד שדיה נמי הפתח רחב עשר לא היו דלתות, ואפילו הכי קרי ליה "פתח", היינו משום שלא היה גבוה אלא עשר. אי נמי: על כרחך אהל מועד שלא
63 כיון נקרא "פתח", שהרי היה פרוץ בגלואו דלא הוה ליה גיפוי. **אלא** מעתה לא תיהני ליה צורת הפתח – אבל לא תיהני ליה דלתות לא פריך. דפשיטא, הואיל ואית ליה דלתות
64 ודן נעלעל דהויא מביעאי מעלייתא. ולא שייך נמי למפריך דליבעו צורת הפתח. דצורת הפתח לא הוי אלא משום נוי בעלמא. אבל האי פריך שפיר, דלא תהני ליה צורת הפתח. דלא
65 הוה קרי "פתח" אף בגדול ביותר – על ידי צורת הפתח היה לו לעשותו שהה לאולם. **מיד** הוא טעמא אלא לרב – ואף על גב דברייתא נמי גמרה מהיכל, איכא למימר דפליגא
66 אמתניתין. אי נמי: לא נקט היכל אלא לסימנא בעלמא, כדאמרין בסמוך.

1 הוהו **כארוך כתיב** – שהוא משא בני קהת. ועל שם שהוא מקודש משאר המשאות
2 קרוי "מקדש". לילפו מפתח שער החצר – ארוחב פריך, דתנן במתניתין: והרחב
3 מעשר אמות ימעט. הא אשכחן פתח חצר דהוי עשרים רוחב, ואיקרי "פתח", דכתיב:
4 "ואת קלעי החצר ואת מסך פתח שער החצר" בפרשת וישא כתיב. אבל אגובה
5 ולמיפסל בגובה יותר מחמש אמות – על א

6 מצי פריך, דהא אשכחן פתח החיכל דגבוה
7 עשרים וקא קרי ליה "פתח". רוחב **חצר**
8 המשכן חמשים אמה – והא דכתיב
9 "חמשים בחמשים" בפרק שני (כג"ב) מפרש
10 לה. ופתחה באמצע רוחבה וסתמו בקלעים
11 חמש עשרה אמה מצד לה של פתח וחמש
12 עשרה אמה מצד לה של פתח, ושאר עשרים
13 אמה רוחב באמצע, דכתיב: "חמש עשרה
14 אמה קלעים לכתף", וכתף הוא צידו של פתח.
15 מה להלן – גובה חמש, שהרי כל קלעי
16 החצר סביב לא היה גובהו אלא חמש.
17 דכתיב (שמות כז) "וקומה חמש אמות".
18 בגובהה הוא דכתיב – שגבהו הקלעים
19 המזרחיות מזה ומוה לפתח חמש עשרה אמה
20 יותר משאר קלעי החצר, דהוה להו גובה
21 עשרים ולרוחב לא ניתנה מדה. **הווא** –

22 חמש אמות. משפת קלעים ולמטה – למטה
23 מאותן חמש עשרה שבערפו מזה ומוה לפתח.
24 היו עוד חמש גובה שוה לשאר הקלעים,
25 ועליהן נתיספו חמש עשרה בגובה משני
26 עברי הפתח דהוה להו עשרים. לישנא
27 אחריןא: בגובהה הוא דכתיב – דגובה כל
28 קלעי החצר סביב חמש עשרה אמה, אבל
29 לרוחב הפתח לא לדמוני שיעור. ולהך לישנא
30 גרסינן במסקנא: ההוא משפת מזבח ולמעלה.
31 שהמזבח וגובהו עשר והקלעים גבוהות ממנו
32 חמש, דהוה להו חמש עשרה, כדי שלא יהא
33 כהן עומד עליו ועבודה בידו וכל העם רואין
34 אותו מבחוץ. ושתיקו שמעתי, וזה עיקר. וכן
35 מפורש בבבבס בפרק "קדשי קדשים" (נט"ג).
36 והמפרש לשון ראשון טועה הוא, שהיה סבור
37 דגאון דפריך לילפו מפתח שער החצר –
38 אגובהה פריך, ולמיפסל גובה יותר מחמש
39 אמות. ומשום הכי אחרד לאוקומי פתח
40 החצר בגובה עשרים. ולא פליגי רבי יהודה
41 – ואי מאולם גמר ליכשר ברוחב עשרים. @
42 ותני כר **קפרא** – במילתיה דרבי יהודה, עי
43 מאה אמה. בשלמא **לבר קפרא** – איכא
44 למימר דרבי יהודה מאולם גמר, ולא מכשר
45 בגובה מארבעים. והא תני בר קפרא מאה
46 – גזומא נקט, משום דאכשר רבי יהודה
47 ביותר מעשרים ומשלשים נראים לבר קפרא
48 גזומא. ונקיט במילתיה טפי. **אמעיתיה לרב** –
49 דאמר לעיל רבי יהודה לא למדה אלא מפתח
50 אולם, הא מתניתא דלקמיה אטעיתיה.
51 **פיתחא דמלכים** – סתם פתחי מלכים גבוהין
52 הרבה. לחי – קנה או לוח נעוץ אצל כותל
53 האחד בראשו: לא תיהני ליה צורת הפתח – להכשיר רוחבו ביותר מעשרה.
לא

האחד בראשו: לא תיהני ליה צורת הפתח – להכשיר רוחבו ביותר מעשרה.
לא

לדעת רב שרבי יהודה למד מפתח האולם, לא הכשיר רבי יהודה
 58 אלא עד גובה ארבעים אמה, כגובה פתח האולם. ועל כך מקשה
 59 הגמרא: וְאֵפְתִי – עדיין קשה, וכי רבי יהודה מפתחו של אולם גמר,
 60 וְהִתְנִיָא, מְכוּי שְׁהוּא גְבוּהָ מְעַשְׂרִים אָמָה יַעֲמָ, וְרַבִּי יְהוּדָה
 61 מְכַשֵּׁיר אֶפְילוּ אִם גְבוּהָ עַד אַרְבָּעִים וְחֲמִשִּׁים אָמָה. וְתַנִּי כִּר קַפְרָא
 62 – ובר קפרא שנה בברייתא שלו, רבי יהודה מכשיר עד מאה אמה.
 63 ואם רבי יהודה למד מפתחו של אולם, קשה, הלא פתחו של האולם
 64 היה רק ארבעים אמה, וּבְשֻׁלְמָא לְכִר קַפְרָא יֵשׁ לִישֵׁב וְלוֹמַר,
 65 שדבריו הם גוֹזְמָא, כלומר, שנקט בלשון מוגזמת שאפשר להגביה
 66 את הקרויה הרבה, אף שבאמת אי אפשר להגביה יותר מארבעים
 67 אמה, אֲלָא לְרַבִּי יְהוּדָה – כלומר, לדעת הברייתא הראשונה שרבי
 68 יהודה מכשיר עד ארבעים וחמשים אמה, מֵאֵי גוֹזְמָא – הלא אין כאן
 69 כל גזמא, ובודאי שדבריו בדווקא הן, וכיון שכן, קשה, וּבְשֻׁלְמָא מַה
 70 שֶׁלְרַבִּי יְהוּדָה פתח בגובה ארבעים אמה כשר, משום שגמר מפתחו
 71 שֶׁל אֹלָם, אֲלָא חֲמִשִּׁים מְנָא לִיה – מנין למד להכשיר בגובה
 72 חמשים.
 73 הגמרא דוחה את דברי רב שרבי יהודה למד מפתחו של אולם: אָמַר
 74 רַב חֲסֵדָא, הָא מִתְנִיתָא אֲמַעְיָתִיהָ לְרַב – ברייתא זו הטעתה את רב,
 75 דְתַנִּיָא, מְכוּי שְׁהוּא גְבוּהָ מְעַשְׂרִים אָמָה, וּנְמַצָּה שְׁגוּבָהּ יוֹתֵר
 76 מִפְתָּחוֹ שֶׁל הֵיכַל, יַעֲמָ. מְבֹאֵר שְׁחַכְמִים לְמַדוּ אֵת שִׁיעוּר גּוּבַה
 77 פתח המבוי מפתחו של היכל, ומכאן באה טעותו, שְׁהוּא – רב סבר,
 78 מְדַרְבְּנֵן מִפְתָּחוֹ שֶׁל הֵיכַל גָּמְרִי – מזה שחכמים למדו מפתחו של
 79 היכל, משמע שרבי יהודה מפתחו של אולם גמר. אולם מסיק רב
 80 חסדא: וְלֹא הִיא – אין הדבר כן, אלא רבי יהודה מפתחא דמלכין
 81 גמר – מסתם פתחי ארמונות המלכים שגבוהים מאוד למד רבי
 82 יהודה שגם פתח מבוי הגבוה הרבה נחשב פתח.
 83 הגמרא מקשה על רב שפירש שחכמים למדו מפתח ההיכל: וְרַבְּנָן,
 84 אֵי מִפְתָּחוֹ שֶׁל הֵיכַל גָּמְרִי – אם חכמים למדו את שיעור פתח
 85 המבוי מפתח ההיכל, לִפְעוּ דְלָתוֹת בְּהֵיכַל – יצריכו שיהיה למבוי
 86 דלתות כשם שלהיכל היו דלתות. אֲלֵמָה תֵּנִן – ומדוע שנינו להלן
 87 אֵי, הַכֶּשֶׁר מְכוּי כִּיצַד, בֵּית שְׁמַאי אֹמְרִים, צְרִיךְ לְהַעֲמִיד בִּפְתָחוֹ
 88 לְחֵי וְקוֹרָה, וּבֵית הַלֵּל אֹמְרִים דִּי אֵו בְּלָחֵי אִו קוֹרָה כְּדִי לְהַכְשִׁירוּ.
 89 אבל כולם מודים שאין צורך בדלתות. מתרצת הגמרא: דְלָתוֹת
 90 הֵיכַל, לְצִנְיָעוֹת בְּעֵלְמָא הוּא דְעָבִידִין – דלתות ההיכל נעשו רק
 91 לצניעות, שלא יראו מה שנעשה בפנים, ולא כדי להחשיבו לפתח.
 92 מוסיפה הגמרא להקשות על רב: אֲלָא מַעְתָּה, – אם כן שחכמים
 93 למדו את שיעור פתח המבוי מפתח ההיכל, לֹא תִהְיֵי לִיה – לא
 94 יועיל למבוי הרחב יותר מעשר אמות להכשירו בצורת הפתח,
 95 דהיינו שני קנים בצדי הפתח וקנה נוסף על גביהם, דְהָא הֵיכַל צוּרַת
 96 הַפְּתָח הוּיָא לוֹ – שהרי לפתח היכל היה צורת הפתח, וְאֶפְילוּ הֵכִי
 97 עֶשֶׂר אָמוֹת הוּא דְרִוּיָת – ובכל זאת היה רוחב פתחו רק עשר אמות,
 98 אֲלֵמָה תֵּנִן – ומדוע שנינו במשנתנו, אִם יֵשׁ לוֹ – לפתח המבוי צורת
 99 הַפְּתָח, אִזִּי אָף עַל פִּי שְׁרָחֵב מְעַשֵּׂר אָמוֹת אִינוּ צְרִיךְ לְמַעַט אֵת
 100 רחבו.
 101 מתרצת הגמרא: מִיָּדִי הוּא מְעַמָּא אֲלָא לְרַב – כלום לא הוצרכנו
 102 ליישב את המשנה אלא לרב שאמר שחכמים למדו מפתח ההיכל,
 103 לרב אין זה קשה כלל. דְהָא מִתְנִי לִיה רַב יְהוּדָה לְחִיָּא כִּר רַב
 104 קָמִיה דְרַב – הלא מעשה היה שלימד רב יהודה משנה זו את חייא
 105 בנו של רב, בפני אביו רב, ושנה לו, שאם יש למבוי צורת הפתח,
 106 אפילו הוא רחב מעשר אמות אינו צריך למעט, וְאָמַר לִיה – ותיקן
 107 רב את רב יהודה, ואמר לו, אֲתַנִּיָּה – שנה לו, שאפילו שיש צורת
 108 הפתח צריך למעט, נמצא שולדעת רב אף המשנה היא כשיטתו,
 109 שמכיון צורמים את שיעור פתח המבוי מפתח ההיכל, לכן אף אם
 110 יש לו צורת הפתח אינו כשר ברוחב יותר מעשר אמות. כפתח
 111 ההיכל.
 112 מקשה הגמרא קושיא נוספת על רב: אֲלָא מַעְתָּה – אם כן שחכמים
 113 למדו את שיעור פתח המבוי מפתח ההיכל,

דוחה הגמרא: הָהוּא בְּאֵרוֹן בְּתִיב – כתוב זה מדבר בנשיאת הארון
 1 על ידי בני קהת, ומה שנקרא 'מקדש' הוא משום שהוא מקודש יותר
 2 משאר המשאות, אבל מה שהמשכן כולו נקרא מקדש אי אפשר
 3 ללמוד מכאן.
 4 משיבה הגמרא: אֲלָא מַה שֶׁהַמְשַׁכֵּן נִקְרָא מְקֻדָּשׁ נִלְמַד מִקְּהָא –
 5 מהכתוב שנאמר בציווי עשיית המשכן (שמות כה ח) 'וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ
 6 וְשִׁכְנִיתִי בְּתוֹכָם', מפורש שקראה התורה למשכן בשם 'מקדש'.
 7 שנינו במשנה, שפתח המבוי הניטר בלחי או קורה לא יהיה רחב יותר
 8 מעשר אמות. על כך מקשה הגמרא לפי ביאורו של רב שחכמים ורבי
 9 יהודה למדו את פתח המבוי מפתח ההיכל והאולם. מקשה הגמרא:
 10 בֵּין לְרַבְּנָן וּבֵין לְרַבִּי יְהוּדָה, מדוע הפתח לא יכול להיות רחב יותר
 11 מעשר אמות, לִילְפּוֹ – שילמדו מפתח שַׁעַר הַחֲצֵר של המשכן,
 12 שנקרא בתורה 'פתח', אפילו שהיה רחבו עשרים אמה, וכפי שמוכח
 13 מהכתובים, דְבָרֵיב (שמות כו יח) 'אֲרָךְ הַחֲצֵר מֵאָה כְּאָמָה, וְרָחֵב
 14 חֲמִשִּׁים בְּחֲמִשִּׁים, כלומר, רוחב החצר הוא חמשים אמה (ציר א),
 15 וְקוֹמָהּ – גובה הקלעים שמסביב) חֲמִשׁ אָמוֹת, הרי מבואר שרוחב
 16 חצר המשכן היה חמשים אמה, וּבְתִיב בענין מידות הקלעים שהיו
 17 ברוח מזרחית (שם כו יד), 'וְחֲמִשׁ עֶשְׂרֵה אָמָה קְלָעִים לְבִתָּהּ, דהיינו
 18 שבצד אחד של הפתח היו קלעים ברוחב חמש עשרה אמה לצד אחד
 19 של הפתח, וּבְתִיב (שם לח טו) 'וְלִבְתָּהּ הַשְּׂנִית מֵזָה וּמֵזָה לְשַׁעַר הַחֲצֵר,
 20 קְלָעִים חֲמִשׁ עֶשְׂרֵה אָמָה, דהיינו שגם בצד השני של הפתח היו
 21 קלעים חמש עשרה אמה, נמצא שרוחב הפתח שבין הקלעים היה
 22 עשרים אמה (ציר ב), וכיון שכן, יש ללמוד, מַה לְחַלְקֵן בִּפְתָח חֲצֵר
 23 המשכן היה גובה חֲמִשׁ אָמוֹת בְּרוּחֵב עֶשְׂרִים אָמָה, ונקרא פתח, אָף
 24 כְּאֵן במבוי, יש להכשיר פתח שגובהו חֲמִשׁ אָמוֹת בְּרוּחֵב עֶשְׂרִים,
 25 וכל שכן שפתח הגבוה עשרים אמה יש להכשירו ברוחב עשרים,
 26 ומדוע שנינו שפתח הרחב מעשר אמות יש למעטו.
 27 משיבה הגמרא: פתח חצר המשכן 'פְּתַח שַׁעַר הַחֲצֵר' אִיִּקְרִי – נקרא
 28 בתורה רק 'פתח שער', אבל 'פְּתַח' סְתָמָא לֹא אִיִּקְרִי – אינו נקרא
 29 סתם 'פתח', ואי אפשר ללמוד משם להכשיר מבוי הרחב מעשר
 30 אמות.
 31 תירוץ נוסף: וְאִיִּבְעִית אִימָא, כִּי בְתִיב – מה שנאמר 'קְלָעִים חֲמִשׁ
 32 עֶשְׂרֵה אָמָה לְבִתָּהּ', אינו מדבר ברוחב הקלעים כפי שסברנו, אלא
 33 בְּגוּבְהָ הוּא דְבְתִיב – שהיה גובה הקלעים מסביב המשכן חמש
 34 עשרה אמה, ואין ראייה מהכתוב כמה היה רוחב הפתח, ויתכן שלא
 35 היה רחב יותר מעשר אמות.
 36 תמחה הגמרא: גּוֹבְהָ – וכי ניתן לומר שכונת הכתוב לשיעור גובה
 37 הקלעים, וְהָא בְתִיב (שם כו יח) 'וְקוֹמָהּ חֲמִשׁ אָמוֹת, הרי שגובה
 38 הקלעים היה רק חמש אמות. משיבה הגמרא: הָהוּא – שיעור חמש
 39 אמות, היינו מִשְׁפַּת מוֹבְחָ וְלִמְעָלָה – שהיה גובה מזבח החיצון עשר
 40 אמות, והיו הקלעים גבוהים ממנו חמש אמות, כדי שלא יראו העם
 41 העומדים מבחוץ את הכהן כשהוא עומד על גבי המזבח ועבודה
 42 בידו.
 43 הגמרא מבררת את שיעור רוחב הפתח לפי רבי יהודה. מקשה
 44 הגמרא: וְכִי רַבִּי יְהוּדָה מִפְתָּחוֹ שֶׁל אֹלָם גָּמַר – למד את שיעור
 45 פתח המבוי, וְהָא תֵּנִן בְּמִשְׁנַתְנוּ, 'וְהָרָחֵב מְעַשֵּׂר אָמוֹת, יַעֲמָ, וְלֹא
 46 פְּלִיג עַל כֶּךָ רַבִּי יְהוּדָה, ואם למד רבי יהודה מפתחו של אולם, היה
 47 לו להכשיר רוחב פתח המבוי עד עשרים אמה כפתחו של אולם.
 48 מתרצת הגמרא: אָמַר אַבְיָי, פְּלִיג בְּבְרִייתָא – בברייתא מפורש
 49 שרבי יהודה חלק גם על כך, דְתַנִּיָא, וְהָרָחֵב מְעַשֵּׂר אָמוֹת
 50 יַעֲמָ, רַבִּי יְהוּדָה אָמַר אִינוּ צְרִיךְ לְמַעַט. שואלת הגמרא:
 51 וְלִפְלוּג בְּמִתְנִיתֵין – מדוע במשנה לא הובא שרבי יהודה חולק
 52 גם על שיעור הרוחב. משיבה הגמרא: פְּלִיג בְּגוּבְהָ, וְהוּא הָדִין
 53 לְרַחֲבָה – כשנחלק במשנה על שיעור גובה המבוי, נכלל בזה
 54 שחלוק הוא גם בשיעור רוחב המבוי, שטעם אחד להם, שרבי
 55 יהודה לומד מפתחו של אולם שהיה גובה ארבעים אמה ורחב
 56 עשרים.

מעשרים אמה, שמחמת האמלתרא ניכרת הקורה, וְהָאֵי דִקְתָּנִי –
 ומה שנטק התנא בברייתא הראשונה את הלשון 'וְתָר מִפְתָּחוֹ שֶׁל
 הַיִּכְל', אין כוונתו שמשם למדנו את השיעור, אלא לְסִימָנָא בְּעֵלְמָא
 – לשם סימן הזכיר את פתחו של ההיכל, שלא יטעו לומר שמותר
 במבוי עד שלושים או ארבעים אמה, לכן פירש ששיעור המבוי הוא
 כגובה פתח ההיכל שעשרים אמה.
 שנינו במסכת סוכה (ב), 'סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה
 פסולה, ורבי יהודה מכשיר'. לדעת רב המחוקק של חכמים במבוי
 הוא מפתחו של היכל, ברור הדבר שהמחוקק בסוכה הוא מטעם
 אחר, שהרי בסוכה לא שייך טעם זה. אך לדעת רב נחמן בר יצחק
 שטעמם של חכמים במבוי הוא משום היכר, מבררת הגמרא האם
 טעם המחלוקת במבוי זהה לטעם המחלוקת בסוכה או לא.
 שואלת הגמרא: וְרַב נְחֻמָּן פֶּרַי צִיְחָק, הֲנִיחָא – זה יהיה מוכן אי לא
 סְבִירָא לִיהָ הָא דְרַבָּה – אם אינו סובר כדעתו של רבה המובאת
 להלן, אִלָּא אֵי סְבִירָא לִיהָ הָא דְרַבָּה – אולם אם הוא סובר כדעתו
 של רבה, דְאָמַר רַבָּה, שוּתַעַם שֶׁל חַכְמִים שֶׁסוּכָה הַגְבוּהָה מֵעֶשְׂרִים
 אמה פסולה, מִשּׁוּם דְתַתִּיב (ויקרא כג מג), לְמַעַן יִדְעוּ דִרְתִּיבֵיכֶם כִּי
 בְּסֻכּוֹת הַיִּשְׁבֵּתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, ולמדים מכאן שצריך להיות ניכר
 לאדם שהוא יושב בסוכה, ורק בסוכה הגבוהה עַד עֶשְׂרִים אִמָּה אֵדָם
 היושב בה יודע שהוא דר בפסוקה, אבל סוכה הגבוהה לְמַעְלָה
 מְעֶשְׂרִים אִמָּה אֵין אֵדָם הַיּוֹשֵׁב בָּהּ יוֹדֵעַ שְׁהוּא דר בִּסְכּוּכָה, מִשּׁוּם
 דְלֹא שְׁלֵטָא בֵּיה עֵינָא – משום שאין העין שולטת בגובה רב כזה,
 אִלָּמָא – מבואר מדברי רבה דְגַפִּי סוּכָה נִמִּי בְּהִיפְרָא פְּלִיגִי – שגם
 לגבי סוכה מחלוקת רבי יהודה וחכמים היא משום היכר, האם יש
 היכר למעלה מעשרים אמה או לא, ואם אכן סובר רב נחמן בר יצחק
 את טעמו של רבה, קשה, אִיפְּלוּנִי בְּתַרְתִּי לְמָה לִי – לשם מה היה
 התנא צריך להשמיענו את המחלוקת בשני המקומות, די היה אם היו
 חולקים במקום אחד, והיינו למדים שזוהי דעתם גם במקום השני.
 משיבה הגמרא: צִירִיבָא – לפיכך הוצרך התנא להשמיענו את
 מחלוקת רבי יהודה וחכמים בשני המקומות, דְאֵי אֲשַׁמְעִינָן נְבִי
 סוּכָה, היינו סוברים שדווקא בְּהָא – בסוכה קָאָמְרִי רַבִּי יְהוּדָה שִׁישׁ
 היכר למעלה מעשרים אמה, בִּיּוֹן דְלִישְׁבָּה עֵבִידָא שְׁלֵטָא בֵּיה
 עֵינָא – שמכיון שהסוכה עשויה לישוב בתוכה שולטת בה העין גם
 בגובה רב, שכן דרך היושב שמביט למעלה, אֲבָל מְבֹי דְלִהִילּוּךְ
 עֵבִיד – שעשוי לצורך הילוך בני אדם, ואין דרך ההולך להביט
 למעלה על הקורה, אִימָא מוֹדָה לְהוּ לְרַבְּנָן שְׁפִסּוּל, לפי שאין העין
 שולטת בקורה. וְאֵי אֲשַׁמְעִינָן בְּהָא – בענין מבוי, היינו סוברים
 שדווקא בְּהָא – בקורת מבוי קָאָמְרִי רַבְּנָן שאינו ניכר למעלה
 מעשרים אמה, משום שהמבוי עשוי להילוך, אֲבָל בְּהָא – בסוכה
 אִימָא מוֹדוֹ לִיהָ לְרַבִּי יְהוּדָה שֶׁמִּכּוּן שֶׁהַסּוּכָה עֲשׂוּיָה לִישׁב בָּהּ,
 העין שולטת בסך כל אם הוא גבוה למעלה מעשרים אמה. מסיימת
 הגמרא: צִירִיבָא – מחמת טעמים אלו הוצרך התנא להשמיענו את
 מחלוקת רבי יהודה וחכמים בשני המקומות, תנאי ובסוכה.
 שנינו לעיל שמעל פתח האולם היו אמלתראות. וכן שאמלתרא
 מכשירה קורת מבוי הגבוהה מעשרים אמה. מבררת הגמרא: מָאֵי
 אֲמַלְתְּרָא – מהי אמלתרא. משיבה הגמרא: רַב תַּמָּא פְּרִיָּה דְרַבָּה פֶּר
 אֲבוּתָא אֲמַר, קִינִי – כמין קיני עופות שהיו בולטים למעלה מפתח
 האולם, ואם עשה כן על הקורה הרי היא כשירה אף למעלה
 מעשרים אמה. דעה נוספת: כִּי אֲהָא – כשהגיע רב דימי מארץ
 ישראל לבבל אֲמַר, אֲמַרִי בְּמַעְרְבָא – בארץ ישראל פירשו
 שאמלתרא היא פֶּסְקִי דְאֲרִיזָא – חתיכות עץ ארוכות התחובות
 בכותל ובולטות, ומחמת אורכן ניכרות הן לבני אדם.
 מבארת הגמרא במה נחלק: מָאֵי דְאֲמַר שאמלתרא היא פֶּסְקִי
 דְאֲרִיזָא, סובר שְׁכָל שְׁבָן שְׁקִינִי – קיני עופות מועילים כאמלתרא.
 שמתוך שהם חשובים ומעוררים תמיעה בלב הרואים אותם, הרי הם
 מושכים את העין, ומתוך כך ניכרת הקורה. אולם מָאֵי דְאֲמַר
 שאמלתרא היא קִינִי, סובר שדווקא הם מועילים כאמלתרא, אֲבָל
 פֶּסְקִי דְאֲרִיזָא – חתיכות עץ ארו לא – אינן נחשבות אמלתרא

לא תיהי ליה אֲמַלְתְּרָא – מבוי הגבוה למעלה מעשרים אמה, לא
 יועיל להכשירו אם יש בראשו 'אמלתרא', והיינו דבר המושך את
 העין שמחמתו ניכרת הקורה אף בגובה רב, דְהָא הַיִּכְל אֲמַלְתְּרָא
 הוּיָא לִיה – שהרי לפתח ההיכל היה אמלתרא, וְאִפִּילוּ חֲבִי עֶשְׂרִים
 אִמָּה הוּא דְנִבְּוָה – ומכל מקום היה גבוה רק עשרים אמה ולא יותר.
 הגמרא מוכיחה מנין שלהיכל היה אמלתרא: דְתַנֵּן – ששנינו במסכת
 מידות (פ"ג מ"ז), חֲמִשׁ אֲמַלְתְּרָאוֹת שֶׁל מִלְּה – העשויות מעץ מילין,
 הִיוּ עַל גְּבִי – על פתח האולם, והיו עומדות זו לְמַעְלָה מְזוּ, וְזוּ
 לְמַעְלָה מְזוּ.
 קודם שסיים המקשן את דבריו לבאר היכן מצינו שאמלתרא מועילה
 להכשיר קורה המונחת למעלה מעשרים אמה, הפסיקה אותו
 הגמרא ומקשה עליו: וְהָאֵי מָאֵי תִיּוֹבְתָא – וכי ממשנה זו ניתן
 להקשות, דִּילְמָא כִּי תִנְיָא הֵימָּא דְאֲמַלְתְּרָאוֹת פְּאוּלָם תִּנְיָא –
 שמא משנה זו של אמלתראות מדברת רק בפתח האולם, ומנין לך
 שגם לפתח ההיכל היו אמלתראות. מתרצת הגמרא: וְהָאֵי מָאֵי
 קוּשְׂיָא – וכי זו קושיא היא, דִּילְמָא תִּבְנִיתִי הַיִּכְל בְּתַבְנִיתִי אוּלָם –
 הלא מקובל בידינו שתבנית ההיכל היתה שוה לתבנית האולם,
 וממילא גם להיכל היו אמלתראות.
 מסיים המקשן לבאר את קושייתו על רב: מכיון שלהיכל היו
 אמלתראות, ולא היה גבוהו רק עשרים אמה, אם כן אין להתיר פתח
 מבוי שיש לו אמלתרא למעלה מעשרים אמה, אֲלֵפָה – ומדוע אֲמַר
 רַבִּי אִילָעָא אֲמַר רַב שְׁתֵּי הַלְכוֹת אִלוּ בַעֲנִין קוּרָה: א. קורה שהיא
 רַבָּה אֲרַבְעָה טַפְחוֹס, אָה עַל פִּי שְׁאִינָה פְּרִיָּאָה חוּקָה לַחֲחֻזִיק
 עליה אריח (כלומר, לבנה חצויה), כשירה. ב. וְאִם יֵשׁ לָהּ – לקורה
 אֲמַלְתְּרָא, אִפִּילוּ גְבוּהָה הַקּוּרָה יוֹתֵר מְעֶשְׂרִים אִמָּה אֵינִי צִירִי
 לְמַעְלָה. הרי שמדויק השני קשה סתירה בדברי רב, שכיון שסובר רב
 ששיעור פתח המבוי נלמד מפתח ההיכל, מדוע אמר שאמלתרא
 מועילה למעלה מעשרים אמה.
 מתרצת הגמרא: אֲמַר רַב יוֹסֵף, אֲמַלְתְּרָא – דין זה שאמלתרא
 מועילה, אינו מדברי רב, אלא מִתְּנִיחָא הֵיא – ברייתא היא, ואם כן
 אין סתירה בדברי רב.
 מבררת הגמרא: מָאֵי קָתְנִי לָהּ – מי שנה ברייתא זו. משיבה הגמרא:
 אֲמַר אֲבִי, וְהָא תַמָּא פְּרִיָּה דְרַבָּה פֶּר אֲבוּתָא קָתְנִי לָהּ – הוא שנה
 ברייתא זו.
 חוזרת הגמרא ומקשה על רב: ומכיון שברייתא זו מוסמכת היא,
 קשה, וְתִיּוּתִי אֲמַלְתְּרָא מִתְּנִיחָא – אפילו אם ברייתא היא, ולא רב
 אמרה, עדיין וְתִיּוּתִי לְרַב – יקשה על רב, שמדברי הברייתא
 שאמלתרא מועילה להכשיר קורה הגבוהה למעלה מעשרים אמה,
 מוכח שחכמים לא למדו את שיעור פתח מבוי מפתח ההיכל.
 מתרצת הגמרא: אֲמַר לָהּ רַב, דֵּל אֲנָא מְהֵבָא – הוצא אותי מכאן,
 כלומר, גם לא הייתי אומר שחכמים למדים מפתחו של היכל,
 מִתְּנִיחָא מִי לֹא קִשְׁיִין אֲהֲרָדִי – וכי הברייתא אינן סותרות זו את
 זו, הרי בברייתא אחת נאמר (לעיל ב), 'מבוי שהוא גבוה מעשרים אמה
 יותר מפתחו של היכל, ימעט', ומבואר שחכמים למדו דינם מפתחו
 של היכל, ומאידך בברייתא השניה נאמר, שמבוי שיש בו אמלתרא
 כשר גם למעלה מעשרים אמה, אִלָּא מָאֵי אִית לָהּ לְמִמַּר – אלא
 מה נותר לך ליישב ולומר, שֶׁתַּנְיָא הֵיא – מחלוקת תנאים היא האם
 חכמים למדו מפתחו של ההיכל או לא, אם כן לְדִירִי נִמִּי תַנְיָא הֵיא
 – אף אני סבור שמחלוקת תנאים היא, ונקטתי כדעה שחכמים למדו
 מפתחו של היכל.
 דוחה הגמרא את הראיה שמחלוקת תנאים היא: רַב נְחֻמָּן פֶּר יִצְחָק
 אֲמַר, בְּלֹא דברי רב שדייק מהברייתא הראשונה שחכמים למדו
 מפתחו של היכל, מִתְּנִיחָא אֲהֲרָדִי לֹא קִשְׁיִין – הברייתות אינן
 סותרות זו את זו, שיש לומר שֶׁלְרַבְּנָן קוּרָה מְעֵמָא מָאֵי – מה הטעם
 שלפי חכמים הקורה צריכה להיות בתוך עשרים אמה, מִשּׁוּם הַיִּכְרָא
 הטעם הוא כדי שיראו בני אדם את הקורה, ורק עד גובה עשרים
 אמה הקורה ניכרת לעוברים ושבים, ולכן במקום שיש אמלתרא
 שמושכת את העין, מועילה הקורה אפילו אם היא גבוהה למעלה

עירובין. פרק ראשון – מבוי שהוא גבוה דף ג עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" קכט תוספות

1 ורב נחמן בר יצחק אי סבירא ליה הא דרבה בר – לרבה גופיה הוה מצי למפירי, דאית
2 ליה בפרקין (יבב), דקורה משום היכרא. אלא משום דרב נחמן מפרש בהדיא דפליגי
3 בהיכר, פריך למה להו לאפילוגי בתרתי. א"ל קלשת הווי לה חמתה מרובה מצילתה –
4 מפרבי רבינו יצחק. חמתה מרובה מצילתה על ידי שיבא הרוח ויפור, עד שתהא חמתה
5 מרובה מצילתה. דאי על ידי קלישה לחודה
6 תהא חמתה מרובה – היכי מכשרי לה בלישנא
7 בתרא? הא אין סכך פסול מעטרף בהדי סכך
8 כשר. כדאמרין בסוכה (ט, טו), גבי העושה סוכתו
9 תחת האילן, וקשיא: דאמר בפרק קמא דסוכה
10 (ה, א), היתה גבוהה מעשרים אמה, והוצין יורדין
11 בתוך עשרים, אם צילתה מרובה מחמתה –
12 כשרה, אם לאו – פסולה. ואמאי כשרה? והלא
13 אי קלשת ליה, יפלו ההוצין למטתו וללישנא
14 בתרא דהכא – אתי שפיר, ולרבא מפרוקיא נמי,
15 דמפרש משום דסוכה דיחיד היא ולא מידכר –
16 אתי שפיר, דגבי הוצין איבא למימר יורדין
17 הרבה למטה, דליכא למיגור מיד. אבל לרבינא
18 קשה, דמשמע דמשום סוכה דאורייתא פסולה
19 משום אי קלשת כו'. ויש לומר: הדהם מיירי שיש
20 הרבה הוצין, שיכולין להתקיים בקל על ידי
21 סמיכה. ועוד נוכל לומר: הכא דאי קלשת ליה
22 הוי חמתה מרובה על ידי קלישה לחוד, ומעטרף
23 לסכך דלמעלה מעשרים, וללישנא בתרא דלא
24 חשיב כל כך סכך פסול, והואיל והוי סכך כשר –
25 אם היה למטה מעשרים, אבל קשה דגבי הוצין
26 אמרינן ואם לאו פסול, וללישנא בתרא דהכא
27 מכשרינן אפילו חמתה מרובה מצילתה! מיהו
28 ללישנא קמא נחא. אי נמי: גבי הוצין יש לפסול
29 יותר, הואיל ואגודים עליונים והתחתונים זה
30 בזה, דאי קלשת – יפול הכל. אמר רבה במבוי
31 פסול – לא גרסינן "רב", דרב יליף מפתחו של
32 היכל דהוי חללו עשרים.

חלל

1 דאי אשמעינן גבי סוכה – בהא קאמר רבי יהודה, פיון דלישיבה עבידא – שלטא ביה עינא.
2 אכל מבוי, דלהילוף עביד – אימא מודה להו לרבנן. ואי אשמעינן בהא – בהא קאמרי רבנן,
3 אכל בהך – אימא מודה ליה לרבי יהודה, צריכא. מאי אמלתרא? רב חמא בריה דרבה בר
4 אבוה אמר: קיני. פי אתא רב דימי אמר, אמרי במערבא: פסקי דארווא. מאן דאמר פסקי
5 דארווא – כל שבין קיני, מאן דאמר קיני אכל פסקי דארווא לא. ומאן דאמר פסקי דארווא מאי
6 מעמא – משום דנפיש משכיה, והא סוכה דנפיש משכיה, וקאמרי רבנן דלא! אלא: פיון דקא
7 חשיב – אית ליה קלא. מקצת קורה בתוך עשרים ומקצת קורה למעלה מעשרים, מקצת
8 מאי שנא במבוי דכשר – דאמרינן קלוש, סוכה נמי לימא קלושא אי קלשת הוויא לה חמתה
9 מרובה מצילתה. הכא נמי, אי קלשת – הוויא לה קורה הניטלת ברוח. אלא: על פרחך נעשו
10 כשפודין של מתכת, הכא נמי: על פרחך נעשית צילתה מרובה מחמתה! אמר רבא מפרוקיא:
11 סוכה דליחוד היא – לא מפרך, מבוי דלרבים – מדפרי אהרדי. רבינא אמר: סוכה דאורייתא
12 אחמירו בה רבנן, מבוי דרבנן – לא אחמירו ביה רבנן. רב אדא בר מהנה מתני להא
13 שמעתיא דרבה איפכא; אמר רבה: במבוי – פסול, בפסוקה – כשרה. מאי שנא סוכה דכשרה
14 דאמרינן קלוש, במבוי נמי – לימא קלושא! אי קלשת הווי לה קורה הניטלת ברות. הכא נמי
15 אי קלשת – הוויא לה חמתה מרובה מצילתה! אלא על פרחך נעשית צילתה מרובה מחמתה,
16 הכא נמי: על פרחך נעשו כשפודין של מתכת! אמר רבא מפרוקיא: סוכה דליחוד היא –
17 רמי אנפשיה ומדפר, מבוי דלרבים היא – סמכי אהרדי, ולא מדפרי. דאמרי אינשי: קודא דבי
18 שותפי לא חמימא ולא קרירא. רבינא אמר: סוכה דאורייתא – לא בעי חיזוק, מבוי דרבנן –
19 בעי חיזוק. מאי הווי עליה? רבה בר רב עולא אמר: זה וזה פסול. רבא אמר: זה וזה כשר.
20 חלל

אמאי בתרת בסוכה, משום דעל כרחך השתא צילתה מרובה מחמתה דהא רואין הוא דקאמרינן ולא שקילנא מינה מיד. הכא נמי – חשוב אותה כשפודין כבידין, דאי
נמי קלישה – לא שדי להו זיקא, דהא לא מידי שקלת מינה, אלא רואין הוא דקאמר.

חלל

1 לא תיהני ליה אמלתרא – לאכשורי גבוהו יותר מעשרים לקמן מפרש מאי
2 אמלתרא, והיכא תני דמהניא. של מילה – עץ שגדילין בו מילין, והם עפצים, ובלעז
3 *גלא"ש. אלמה אמר רבי אילעא כו' – השתא קא מסיק לפירכיה. דאשכחן דמהניא
4 אמלתרא אליבא דרב, ומעיקרא לא שבקיה לאסוקי למלתיה עד דסתר ליה
5 לתיובתא. רחבה ארבעה – אם היתה קורה
6 רחבה ארבעה טפחים, אף על פי שהיא דקה
7 ואינה חזקה לקבל אריח – כשרה. והא דתנן
8 במתניתין (לקמן יג, ב) בריאה כדי לקבל אריח
9 – כשאינה רחבה ארבעה טפחים קאמר. ואם
10 יש לה אמלתרא כו' – תרתי מילי קאמר רב.
11 ולקולא. אמר רב יוסף – הא אמלתרבי
12 איתיהוה משמי דרב – לא רב אמרה.
13 דתיקשי דרב אורב, אלא מתניתא היא.
14 ותיקשי לרב – דהא חזינן הכא דלא גמרי
15 רבנן מהיכל, מדקתני דאמלתרא מהניא. דל
16 אמא מהכא – הרמינא מיכן כאילו שתקתי
17 ולא אמרתי דבר זה. מתנייתא מי לא קשיין
18 אהרדי – דהא תניא לעיל בהדיא מבוי
19 שהווי גבוה מעשרים יותר מפתחו של היכל.
20 אלמא: רבנן מהתם גמרי. תנאי היא – תנא
21 דלעיל דסבירא ליה דרבנן מהיכל גמרי,
22 ואמלתרא לא מהניא. והאי תנא דאמלתרא
23 סבר: לאו מהיכל גמרי. לדידי נמי תנאי היא
24 – ואנא כתנא דלעיל אמרי. בלא רב – אי
25 לא הוה מפתח רב למתניתא קמיתא, ויליף
26 מינה דרבנן מהיכל גמרי. מתנייתא אהרדי
27 לא קשיין – דבין להדיא מתניתין ובין להא
28 מתניתין דאמלתרא. קורה לרבנן מעמא מאי
29 – בעו תוך עשרים אמה. משום היכר –
30 דליחווי אינשי, ולידעו דתקנתא עבוד, ולא
31 ליחי לאיחלוףי ברשות הרבים. ומשום הכי
32 מהניא אמלתרא. דבין דמיסתכלי בה אינשי
33 אפילו למעלה מעשרים אמה – איכא
34 היכרא. והא דקתני – במתניתא קמיתא
35 יותר מפתחו של היכל לאו דגמרי מהתם,
36 אלא סימנא בעלמא נקט. שלא תחליף גירסא
37 דעשרים ותאמר למעלה משלושים או
38 מארבעים, יחא פתח היכל סימן בידך. אי
39 סבירא ליה הא דרבה – דטעמייהו דרבנן
40 בסוכה נמי משום היכר. למה להו – לרבנן
41 ולרבי יהודה פלוגי בתרתי. מבוי דלהילוף
42 עביד – כלומר: המהלך אינו מבוי למעלה.
43 קיני – כגון קיני עופות, הוי בולטין מתחת
44 האולם למעלה (מלשלים) מן הפתח. פסקי
45 דארווא – כלונסות של ארו ארובין תחובין
46 בבותל, ואידי דנפיש משכיה אורך דידהו חוו
47 להו אינשי, ואיכא היכרא. @ מאן דאמר
48 פסקי – איכא היכרא למבוי. כל שבין קיני
49 – דאידי דחשיבי, ומילתא דתמימא היא
50 מסתכלי בהו אינשי, וחוו לקורה. מקצת –
51 עובי הקורה בתוך עשרים ומקצתה למעלה,
52 וכן עובי סככה של סוכה. קלוש – רואין
53 כאילו ניטל אותו העובי היוצא למעלה,
54 ותהא קורה דקה. הניטלת ברוח – שהרי
55 שיעורה חבמים בריאה כדי לקבל אריח, ואי
56 לאו הכי – שדי ליה זיקא, הלכך לא חשיב.
57 לא מידכר – חזנין דמתחיל מקצת עובי
58 הסכך הנכנס לתוך עשרים וקיימא כולה
59 למעלה מעשרים. מדברי אהרדי – שאם
60 תרקב תחתונה של קורה ותעמוד כולה
61 למעלה מעשרים אמה, מתקני לה. אלא –
62 אמאי בתרת בסוכה, משום דעל כרחך השתא צילתה מרובה מחמתה דהא רואין הוא דקאמרינן ולא שקילנא מינה מיד. הכא נמי – חשוב אותה כשפודין כבידין, דאי
נמי קלישה – לא שדי להו זיקא, דהא לא מידי שקלת מינה, אלא רואין הוא דקאמר.

אמאי בתרת בסוכה, משום דעל כרחך השתא צילתה מרובה מחמתה דהא רואין הוא דקאמרינן ולא שקילנא מינה מיד. הכא נמי – חשוב אותה כשפודין כבידין, דאי
נמי קלישה – לא שדי להו זיקא, דהא לא מידי שקלת מינה, אלא רואין הוא דקאמר.

1 חלל סוכה תנן – והא דאמר בסוכה (דא, ד) והוצין יורדין לתוך עשרים – לאו דווקא, ואגב
2 דנקט למעלה מעשרים – נקט נמי בתוך עשרים, כלומר: בתוך הכשר עשרים.
3 **תניא** דמסייע לך – אף על גב דהיכל באמת בת ששה, הכא ארבא קאי, דאית ליה לקמן
4 דשל מבוי נמי באמת בת ששה, ואף על גב דהן עצבות – שמא של היכל נמי עצבות היו.
5 אי נמי: אפילו לאביי – לסימנא בעלמא נקט

6 לענין אמות. אבל מכל מקום מיתין, כמו שהיכל
7 חללו עשרים באמת דדידה – הכי נמי מבוי
8 באמות דדידה, **כמאן** דאמר בארבעה –
9 פירושו: ומשנהו יותר, דאין פתח פחות מארבע, ואי
10 לא היו משנהו יותר – אם כן לא היו ארכו יותר
11 על רחבו, ואינו נותר בלחי וקורה, כדארמין
12 לקמן (הא, א). ואף על גב דאביי גופיה אית ליה
13 לקמן (שם) דמשך מבוי בארבע אמות – הכא
14 אליבא דרב נחמן קאמר, וליה לא סבירא ליה,
15 **והא** איכא רעופין דלקולא כו' כרבנן דאמרי
16 כרם הוי – ואם תאמר: הא איכא הא דתנן
17 במסכת כלאים (פ"ד מאן קאמרי): גדר שנפרצה
18 עד עשר אמות הרי הוא כפתח, יותר מכאן, כנגד
19 הפרצה אסור! ויש לומר: דרוב אמות קאמר.
20 **כרבנן** דאמרי כרם הוי – אף על גב דרבנן
21 מודים דלא הוי כרם היכא דכי נאמר רואין את
22 האמצעים כאילו אינם – לא ישארו שתיים כנגד
23 שתיים ואחת יוצאה זנב, אביי לא איירי אלא
24 באמות שהוזכרו בפירוש, ולא באמות דמשתמע
25 מכלל דבריהן, **כל** אמות שאמרו חכמים באמת
26 בת ששה. לא איירי בהן דכתיבי, כגון אמה
27 יסוד ואמה טובב, ואלה

19 ראשו ורובו וְשולחנו. ואיבעית אימא: לעולם רבי היא, ורוב אמות קאמר. "אמת כלאים
20 באמה בת ששה". למאי הלכתא – לקרחת הכרם ולמחול הכרם. דתנן: קרחת הכרם, בית
21 שמאי אומרים: עשרים וארבע אמות, ובית הלל אומרים: שש עשרה אמות. ומחול הכרם,
22 בית שמאי אומרים: שש עשרה אמות, ובית הלל אומרים: שתיים עשרה אמות. איזו היא
23 קרחת הכרם – כרם שחרב אמצעותו, אין שם שש עשרה אמות – לא יביא זרע לשם,
24 הוי שם שש עשרה אמה – נותן לו כדי עבודתו וזרע את המותר. ואיזהו מחול הכרם –
25 בין כרם לגדר: אין שם שתיים עשרה אמה – לא יביא זרע לשם, הוי שם שתיים עשרה
26 אמה – נותן לו כדי עבודתו וזרע את השאר. והא איכא רצופים בארבע אמות דלקולא,
27 דתנן: כרם הנטוע על פחות מארבע אמות, רבי שמעון אומר: אינו כרם, והכמים אומרים:
28 כרם, ורואין את האמצעים כאילו אינם! פרבנן, דאמרי הוי כרם. ואיבעית אימא: לעולם
29 רבי שמעון, ורוב אמות קאמר. ורבא משמיה דרב נחמן אמר: כל אמות באמה בת ששה,
30 אלא תללו וְשוקות ותללו עצבות. מיתבי: כל אמות שאמרו חכמים באמה בת ששה, ובלבד
שלא

1 חלל סוכה תנן – עשרים אמות שהוזכרו בין במבוי בין בסוכה – אחללה קיימי.
2 משפת עשרים ולמטה – משמע שיהא עובי הקורה בתוך עשרים. **הא קא משמע**
3 לן – דשיעור שנתנו חכמים למטה מעשרה טפחים אחלל קאי, כשיעור שאמרו
4 בעשרים למעלה. והכי קאמר מתינתין: מניח את הקורה משפת עשרים ולמעלה, וכן
5 למטה אם בא לעשותו נמוך – מניחה משפת
6 עשרה טפחים ולמעלה, דבפחות מעשרה לא

7 הוי מבוי. **אמת מבוי ואמת סוכה** – אמות
8 שהוזכרו במבוי ובסוכה – באמות קטנות
9 שיערו. ואמות שהוזכרו בכלאים – באמות
10 גדולות שיערו. ולקמן מפרש די ניהו. ורב
11 נחמן, מדקאמר הכא קטנות והכא גדולות –
12 שמע מינה הכא חומרא והכא חומרא, דאי
13 לא לחומרא – הדיכי מצי אמר הני גדולות
14 והני קטנות? הא לא תנן בהו שיעורא. **למאי**
15 הלכתא – משערים אלו שבמבוי בקטנות,
16 דתייהו חומרא. **לנוכהו** – הנך עשרים
17 שהוזכרו ליפסל בגובהו – מכי איכא עשרים
18 אמות קטנות פסלי אי מגבה לה טפי.
19 ולפירצת מבוי – דקיימא לן בהאי פירקא
20 פירצת מבוי – בעשר אמות פסיל ליה, וקאמר
21 רב נחמן דבעשר אמות קטנות מיפסיל. **והא**
22 איכא – אמות שהוזכרו, במשך מבוי ארבע
23 אמות ואם ארכו פחות מארבע אמות – פסיל
24 ליה אביי לקמן בפירקין (הא, א). דאמר לקמן:
25 היה פחות מעשרה טפחים וכו' להשלמו, עד
26 כמה חוקק בו מעשרה רב יוסף אמר: ארבעה
27 טפחים, אביי אמר: ארבע אמות, דמשך מבוי
28 בעינן ארבע אמות. ובהני אמות אתיא
29 מלתייה דרב נחמן לקולא, דמכשר ליה
30 בארבע אמות קטנות. **כמאן דאמר** – משך
31 מבוי בארבעה טפחים סבירא ליה לרב נחמן,
32 ולא הוזכרו אמות כשיעור משבו, ופלוגתא
33 דאביי ורב יוסף היא. **רוב אמות** – הנזכרות
34 במבוי קאמר רב נחמן דליהוי קטנות, ולא
35 אכל אמות מבוי קאמר. **לנוכהו** – שהוזכרו
36 עשרים אמות לפסולה. ולדופן עקומה –
37 דתנן (סוכה ז,א). בית שנפחת וסייך על גבי
38 הפתח בסכך כו'. ותקרת העליונה נותרת
39 סביב ומפסקת בין סכך כשר לדפנות, אם יש
40 בין סכך כשר לדופן ארבע אמות – פסולה,
41 ולא אמרינן דופן עקומה פחות מארבע אמות
42 – כשיהי' דאמרינן: חזינן ליה להאי סכך
43 פסול כאילו הוא מן הדפנות שנעקמו למעלן
44 ובאו עד סכך כשר, והרי אין כאן הפסק. וקא
45 אתא רב נחמן למימר דבאמות קטנות

46 משערינן ליה, ומיפסלא בעשרים טפחים – והיינו חומרא. **והאיכא ארבע אמות** – הנזכרות במשך סוכה, דאי מכשרת ליה בקטנות – איכא קולא. ורב נחמן כייל ואמר: כל
47 אמות סוכה בקטנות, ואי אמר רב נחמן כרבי – הוי קולא. **ואיבעית אימא** – רב נחמן לעולם כרבי, והאי דאמר רב נחמן אמות סוכה בקטנות – לאו באמות דמשך סוכה,
48 אלא בשאר אמות קאמר. לקרחת הכרם ולמחול הכרם – דכי משערת ליה גדולות – חומרא היא. קרחת הכרם בית שמאי אומרים **עשרים וארבע אמות** – אם קרחתה
49 עשרים וארבע אמות מותר לזרוע שם ואם פחות מעשרים וארבע אמות אסור לזרוע שם. ולקמן מפרש שמי קרחת ומאי מחול. **שחרב כאמצעותו** – שהרי יש שם גפנים
50 סביב הקרחה שש עשרה אמה על שש עשרה אמה, וכן, אם הלכה הקרחה על פני כל רוחב הכרם שאין שם גפנים אלא משני צידי הקרחה בעינין שש עשרה – רוחב הקרחה.
51 **ואם לאו לא יביא זרע לשם** – אפילו באמה האמצעית, דארבע אמות שבצד הכרם מוציא זה אצל הכרם הוי עבודת הכרם. דתנן (כלאים פרק שש)
52 משנה א: כמה עבודת הכרם – (מלא) ארבע אמות כמלא בקר וכלים. שהיו בוצרים אותה בשוורים ובעגלות, ובעת החרישה חורשה אותה בשוורים, הלכך ככרם דמו. ואם
53 נשארו שמונה אמות בינתים, לבד אותן ארבע לכל צד, דכי שדית פלגא להכא ופלגא להכא איכא ארבע אמות מקום חשוב לכל חד – לא בטלי לגבי כרם, ומותר לזרוען.
54 ובציר משמונה אמות שדי פלגא להכא ופלגא להכא – ליכא ארבע אמות מקום חשוב, ובטיל לגבי כרם ולבית שמאי לא חשיב שדה בפחות משמונה אמות, הלכך עשרים
55 וארבע אמות בעינן: ארבע לעבודת הכרם מכאן, וכנגדן מכאן, פשו שש עשרה. שדי שמונה להכא ושמונה להכא – איכא שדה, ולא בטלי. אי נמי: סבירא ליה לבית שמאי
56 עבודת הכרם שמונה אמות, מחול הכרם בין כרם לגדר – דהיינו סביב כמו מחולות. יש שם שתיים עשרה אמות – לבית הלל נותן ארבע אמות לעבודת הכרם, וזרע
57 השאר. אין שם שתיים עשרה אמה לא יביא זרע לשם – דארבע אמות דלהדי כרם – עבודת הכרם, וארבע אמות דלהדי כותל, כיון דלא מיעדרת משום דוושא דכותל
58 – אפקורי מפקר להו. באמצעות, אי איכא ארבע אמות – חשיב, ואי לא – בטיל לגבי כרם. והכא לא בעינן שש עשרה אמה, שאין האיסור אלא מצד אחד. והכי מפרש לה
59 בפרק "כל גגות" (לקמן צג,א). וקא אמר רב נחמן דבאמות גדולות משערינן לחומרא, ולא משתריא בקטנות. **והא איכא רצופין** – גפנים רצופין שסמוכה שורה לשורה יותר
60 ממה שנתנו חכמים שיעור, שאם אין בין שורה לשורה ארבע אמות אינו כרם. והאיל ואין לו כל צרכו להילוך עגלה, ומותר לזרוע בוכולן לרבי שמעון. ובהנך אמות אתיא
61 מלתייה דרב נחמן לקולא. דאי איכא ארבע אמות קטנות – אמרינן אינו כרם עד דאיכא גדולות. **על פחות מארבע אמות** – שאין בין שורה לשורה ארבע אמות – אינו
62 כרם, ומותר לזרוע לשם. **ורואין את האמצעים** – הנתועין בתוך ריחח הראוי להיות בין שורה לשורה. **כרבנן** – סבירא ליה לרב נחמן. **דאמרי כרם** – הלכך לא הוזכרו
63 אמות בכלאים לענין רצופים. הללו שוחקות – אמות כלאים מודדין בטפחים גדולים, ושל סוכה ומבוי עצבות מצומצמות לחומרא.

מצאנו הלכה בידינו מבוי שהשיעור שלה הוא באמות, והחומרא
 שלה היא למדוד באמות גדולות.
 תירוץ נוסף: וְאִיבְעִית אִימָא, אמנם סובר רב נחמן ששיעור אורך
 המבוי הוא פְּאַרְבַּע אַמּוֹת, וְמָה שאמר שאמת מבוי מודדים באמות
 קטנות, רוב אַמּוֹת קְאָמְר – כוונתו שאת רוב שיעורי האמות בידינו
 מבוי מודדים באמות קטנות, אולם את שיעור אורך המבוי יש
 להחמיר ולמדוד באמות גדולות.
 הגמרא עוברת לבאר את שיעור אמת סוכה. שואלת הגמרא: אַמַּת
 סוּכָה שאמר רב נחמן שמשערים אותה פְּאַמְהָ בַּת חֲמִשָּׁה טַפְחִים,
 לְמֵאי הִלְבְּתָא – לגבי איזה דינים בסוכה יש להחמיר ולמדוד לפי
 השיעור הקטן.
 משיבה הגמרא: לְגוּבְהָה – שאינה כשירה אלא עד גובה עשרים אמה
 (סוכה ב), שיעור זה מחמירים אנו למדוד באמות קטנות. וְלְדוּפְן
 עֵקוּמָה – וכן לדין דופן עקומה, ששינוי במסכת סוכה (ה) לענין בית
 שנפתחה תקרתו באמצעה ובסמוך לקירות הבית נשארה תקרה,
 וסייך על גבי המקום החסר, אם המרחק בין הסכך לדפנות הבית אינו
 מגיע לארבע אמות (ציור א), כשירה הסוכה, שמוחשיבים את התקרה
 שבצד כאילו היא חלק מהדופן, והדופן התעקמה בסופה עד שהגיעה
 לסכך, שיעור זה מחמירים אנו למדוד באמות קטנות של חמשה
 טפחים, ואם המרחק בין הסכך לדפנות הוא ארבע אמות (ציור ב),
 שהוא עשרים טפחים, הסוכה פסולה.
 מקשה הגמרא: וְהָא אִיבָא מִשְׁךְ סוּכָה פְּאַרְבַּע אַמּוֹת דְּלִקְוֵלָא –
 הלא לענין שיעור אורך ורוחב הסוכה, שלדעת רבי צריך להיות
 ארבע אמות, אם נשער מדה זו באמות קטנות יצא מכך קולא,
 דְּתַנֵּי, רַבִּי אֹמְרִי, אֹמְרִי אֵי, כָּל סוּכָה שְׂאִין בָּהּ אַרְבַּע אַמּוֹת עַל
 אַרְבַּע אַמּוֹת, פְּסוּלָה, ואם אמר רב נחמן את דבריו גם לדעת רבי,
 נמצא שהוא מיקל להכשיר סוכה בארבע אמות קטנות, שהרי אמר
 שאת כל דיני סוכה מודדים באמות קטנות.
 מתרצת הגמרא: רב נחמן סובר בְּרַבְנֵן, דְּאִמְרֵי שְׂאִילוּ אִם הַסוּכָה
 אֵינָה מְחֻקָּת לְאֵלָא כְּדִי רֵאשִׁי וְרֵבִי שֶׁל אִדָּם וְשׁוֹלְחָנֵן, שהם שבעה
 טפחים על שבעה טפחים. כשירה. ולשיטתם לא מצאנו הלכה בידינו
 סוכה שיש להחמיר ולשערה באמות גדולות.
 תירוץ נוסף: וְאִיבְעִית אִימָא, לְעוֹלָם רַבִּי הִיא – דברי רב נחמן הם
 אף כדעת רבי הסובר ששיעור סוכה הוא ארבע אמות על ארבע
 אמות, וְמָה שאמר רב נחמן שאמת סוכה באמה בת חמשה טפחים,
 רוב האַמּוֹת קְאָמְר – כוונתו לומר שאת רוב דיני סוכה מודדים
 באמות קטנות לחומרא, אולם את שיעור אורך ורוחב הסוכה יש
 להחמיר ולמדוד באמות גדולות.
 הגמרא עוברת לבאר את שיעור אמת כלאים, שואלת הגמרא: אַמַּת
 בְּלָאִים שאמר רב נחמן שמודדים אותה לחומרא פְּאַמְהָ בַּת שֵׁשָׁה
 טַפְחִים, לְמֵאי הִילְבְּתָא – לענין אלו הלכות בכלאים החומרא היא
 למדוד באמה גדולה בת ששה טפחים.
 משיבה הגמרא: לְקַרְחַת הַכֶּרֶם, וְלִמְחֹזֵל הַכֶּרֶם. לבאר ענין זה נקדים
 הקדמה קצרה.
 מהלכות 'כלאי הכרם', שאסור לזרוע זרעים בסמוך לכרם, אלא אם
 כן הרחיק מהכרם ארבע אמות. ובתוך הכרם אסור לזרוע אפילו
 במרחק ארבע אמות. אמנם ישנם אופנים מסויימים שאף הזורע בתוך
 גבולות הכרם נחשב כזורע בצד הכרם ומותר לזרוע בהרחקת ארבע
 אמות, וכמבואר במשנה דלהלן.
 דְּתַנֵּן במסכת כלאים (פ"ד מ"א-ב), קַרְחַת הַכֶּרֶם – אם חרבו כמה גפנים
 ונשאר באמצע הכרם מקום פנוי מגפנים, באיזה גודל צריך שתהיה
 הקרחה כדי שיהיה מותר לזרוע בתוכה, בֵּית שְׂמַאי אֹמְרִים, אם יש
 ריוח של עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע אַמּוֹת בין שורת גפנים אחת לשניה מותר
 לזרוע בתוך הקרחה, במרחק ארבע אמות מהגפנים, אבל אם הריוח
 שבין שורות הגפנים פחות מעשרים וארבע אמות אסור לזרוע שם
 כלל. וּבֵית הַלֵּל אֹמְרִים, די שיהיה הריוח בין השורות שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה
 אַמּוֹת. וּמְחֹזֵל הַכֶּרֶם – ואם המקום הפנוי מגפנים הוא בצד הכרם,

ומבאר רבא את טעמו, שְׁחָלַל סוּכָה תַּנֵּן, וְחָלַל מְבֹי תַּנֵּן – כששינוי
 שיעור של עשרים אמה בגובה הסכך והקורה, הכוונה היא על חלל
 הסוכה וחלל המבוי, אבל הקורה עצמה, וכן הסכך עצמו אפשר
 שיהיו מונחים בשפת עשרים אמה ולמעלה, וכל שכן שאם מקצת
 הקורה או הסכך נמצאים בתוך עשרים אמה, שהם כשרים.
 הגמרא מביאה סיוע לדברי רבא: אַמַּר לִיה רַב פְּפָא לְרַבָּא, תַּנֵּינָא
 דְּמִסְיַיע לָךְ – מברייתא זו יש ראיה לדבריך, מְבֹי שְׂהוּא גְבוּהָ
 מִעֶשְׂרִים אַמָּה, שְׂהוּא יוֹתֵר מִגּוּבַה פְּתַחוֹ שֶׁל הַיִּכְל, יִמְעֵט גּוּבַה
 הַפְּתַח כְּדִי לְהַכְשִׁירוֹ. וְהָרִי פִתַח הַיִּכְל גּוּבַה חָלְלוּ עֶשְׂרִים
 אַמָּה, וְכִיּוֹן שֶׁכֵּן יֵשׁ לְלַמּוֹד שֶׁאֵף שִׁיעוֹר עֶשְׂרִים אַמָּה הָאִמּוֹר בְּמִבּוֹי,
 נִאֵמַר בְּגוּבַה הַחֲלָל וְלֹא בְּגוּבַה הַקּוֹרֵה.
 מקשה הגמרא על דברי רבא: אִינִיבָה – הקשה רב שִׁמִּי בְּרַב
 אֲשֵׁי לְרַב פְּפָא, שִׁנּוּ בְּבִרְיָתָא, מְבֹי שְׂקוּרְתוֹ גְבוּהָ לְמַעַלָּה
 מִעֶשְׂרִים אַמָּה, הַבָּא לְהַתִּירוֹ בְּצִד הָיָה עוֹשֶׂה, מְנִיחַ קוֹרֵה מְשֻׁפֵּת
 עֶשְׂרִים אַמָּה וְלִמְטָה. מִשְׁמַע מִלְשׁוֹן הַבְּרִייתָא, שְׂצָרִיךְ שְׂעוּבֵי הַקּוֹרֵה
 יִהְיֶה בְּתוֹךְ עֶשְׂרִים אַמָּה.
 מתרצת הגמרא: אִימָא – אמור ובאר את הברייתא, שיש להניח את
 הקורה משפת עשרים ולמעלה. חוורת הגמרא ומקשה: וְהָא לְמִטָּה
 קְתַנֵּי – הלא בברייתא נאמר במפורש 'משפת עשרים ולמטה'.
 מתרצת הגמרא: הָא קָא מְשַׁמְעָ לֵן – דין זה באה הברייתא
 להשמיענו בתיבת 'ולמטה', דְּלִמְטָה בְּלִמְעַלָּה – ששיעור גובה המבוי
 למטה, דהיינו עשרה טפחים, שיה לשיעור גובה המבוי למעלה, מָה
 לְמַעַלָּה חָלְלוּ עֶשְׂרִים – כשם שהדין שלא יהיה המבוי גבוה למעלה
 מעשרים אמה הוא בחלל המבוי, ואם הקורה מונחת בשפת עשרים
 ולמעלה כשר, אֵף לְמִטָּה חָלְלוּ עֶשְׂרֵה – כך השיעור של למטה
 מעשרה טפחים הוא בחלל המבוי, דהיינו שצריך להניח את הקורה
 למעלה מעשרה טפחים, אבל אם הניחה בתוך עשרה טפחים פסול,
 משום שבפחות מחלל של עשרה טפחים אינו נקרא מבוי. וביאור
 דברי הברייתא הוא כך, 'מניח קורה משפת עשרים', כלומר, משפת
 עשרים אמה ולמעלה, ומוסיפה הברייתא, 'ולמטה', כלומר, וכן
 למטה, שאם בא לעשותו נמוך, צריך שישאיר חלל של עשרה טפחים
 ויניח את הקורה רק משפת עשרה טפחים ולמעלה.
 הגמרא דנה מהו גודל האמה' בידינים שונים: אַמַּר אֲבִי מִשְׁמִיחַ דְּרַב
 נַחְמָן, אַמַּת סוּכָה וְאַמַּת מְבֹי – האמות שנאמרו בידינו סוכה ומבוי,
 מודדים אותן פְּאַמְהָ בַּת חֲמִשָּׁה טַפְחִים, ואילו אַמַּת בְּלָאִים – האמה
 שנאמרה בידינו כלאים מודדים אותה פְּאַמְהָ בַּת שֵׁשָׁה טַפְחִים.
 ממה שחילק רב נחמן בין סוכה ומבוי לכלאים משמע שבכל מקום
 נוטים להחמיר, אלא שבסוכה ומבוי החומרא היא למדוד באמה
 קטנה, ואילו בכלאים החומרא היא למדוד באמה גדולה. הגמרא
 תדון עתה האם בכל עניני סוכה, מבוי וכלאים הוא כך.
 שואלת הגמרא: אַמַּת מְבֹי שְׂהוּא מִשְׂמִיחַ פְּאַמְהָ בַּת חֲמִשָּׁה טַפְחִים,
 לְמֵאי הִילְבְּתָא – לגבי איזה דינים במבוי יש להחמיר ולמדוד לפי
 השיעור הקטן.
 משיבה הגמרא: לְגוּבְהָ – לדין גובה המבוי, שעליו להיות גבוה לא
 יותר מעשרים אמה, ומחמירים למדוד שיעור זה באמות קטנות של
 חמשה טפחים. וְלְפִירְצַת מְבֹי – וכן לענין מבוי שאחד מכתליו נפרץ,
 ששינוי להלן (ה) שאם הפירצה רחבה מעשר אמות נפסל המבוי
 ואסור לטלטל בו, שיעור זה אנו מחמירים למדוד באמות קטנות של
 חמשה טפחים.
 מקשה הגמרא: וְהָא אִיבָא מִשְׁךְ מְבֹי פְּאַרְבַּע אַמּוֹת דְּלִקְוֵלָא –
 הלא לענין שיעור אורך המבוי, ששלמדנו להלן (ה), שרק מבוי הארוך
 ארבע אמות יותר בלחי קורה, אם נמדוד שיעור זה באמות קטנות
 יצא מכך קולא. שהמבוי כשר אפילו אם אורכו רק ארבע אמות
 קטנות, ומדוע אמר רב נחמן שאת כל דיני מבוי מודדים באמות
 קטנות.
 מתרצת הגמרא: רב נחמן סובר בְּמַאן דְּאִמַּר כְּשִׁיתֵי רַב יוֹסֵף (להלן טו)
 הסובר ששיעור אורך המבוי הוא פְּאַרְבַּעַה טַפְחִים, ולפי שיטתו לא

55 ומבוי, אלא בא למעוטי אמה של גובה יסוד מזבח החיצון, ואמה של
 56 רוחב הסוכה של המזבח החיצון, שנמדדים באמה בת חמשה טפחים,
 57 דכתיב בנבואת יחזקאל אודות מידות המזבח החיצון (יחזקאל מג יג),
 58 'ואלה מידות המזבח באמות, אמה אמה ומפח – כלומר, האמות
 59 המזכרות שם במידות המזבח הן אמות גדולות של ששה טפחים,
 60 שכל אחת מהן היא כשיעור אמה קטנה של חמשה טפחים ועוד טפה,
 61 שיעור זה הוא לכלל מידות המזבח המזכרות בכתוב, אך מונה
 62 הכתוב כמה חלקים במזבח שאותם מדדו באמות קטנות בנות חמשה
 63 טפחים, ואלו הם, 'וחיק האמה, ואמה רחב, ונבולה אל שפתה
 64 סביב ורת האחר, וזה גב המזבח', כל אלו שיעורים באמות קטנות
 65 של חמשה טפחים. ומבאר הגמרא את הפרטים המוזכרים בפסוק:
 66 'וחיק האמה' זה יסוד המזבח, ששיעור גובהו מן הקרקע הוא אמה
 67 בת חמשה טפחים, 'ואמה רחב' זה הסוכה, ששיעור רוחב כניסתו
 68 בעליית קיר המזבח הוא אמה בת חמשה טפחים, ונבולה אל שפתה
 69 סביב' אלו הקרנות שעומדים בגבול המזבח בכל אחת מפינותיו,
 70 ומידתם אמה על אמה בגובה אמה, באמות של חמשה טפחים, וזה
 71 גב המזבח' זה מזבח הנהב, שהיה אמה ארכו ואמה רחבו (שמות ל ב),
 72 וגם הוא היה נמדד באמה קטנה בת חמשה טפחים.
 73 אמר רבי תימא בר אשי אמר רב, שיעורין שנתנו חכמים לכל דבר,
 74 כגון איסור אכילת חלב ודם שהוא בכזית, וכן הציצין – הלכות
 75 חציצה הפוסלת בטבילה, ומהיציצין – הלכות מחיצה, כגון שתהא
 76 גבוהה עשרה טפחים, וכן שאר הלכותיה, הלכה למשה מסיני הן,
 77 ולא נאמרו בתורה.
 78 מקשה הגמרא על רב: הלא שיעורין דאורייתא הוא – שיעורי
 79 האיסורים לא מהלכה למשה מסיני הם אלא ממקרא שבתורה הם
 80 נלמדים, דכתיב (דברים ח ט), 'ארץ חפה ושערה וגו' וגפן ותאנה ורמון
 81 ארץ זית שמן ודבש'. ואמר רב כהן, כל הפסוק הזה לשיעורין נאמר
 82 – לדרוש ממנו שיעורי תורה.
 83 ומבאר רב חנן: חפה נאמרה בכתוב לכדתנן – לענין מה ששינו
 84 במשנה (נגעים פ"ג מ"ט), הנכנס לבית המנוגע – בית שיש בו נגע צרעת,
 85 וכליו – בגדיו, מונחים על פתיפו, וסנדליו וטבעותיו מונחות פניו,
 86 שלא בדרך מלבוש, אזי הוא ויהם טמאין מיד כשנכנס לבית ללא
 87 שהיה, ואפילו שיצא מיד לחוץ, שגם הם יבאו אל הבית, ונאמר (ויקרא
 88 יד מו), 'והבא אל הבית כל ימי הסגיר אתו יטמא עד הערב'. אולם אם
 89 הנכנס לבית היה לבוש כליו – בגדיו, וסנדליו ועולות פגיו,
 90 וטבעותיו עונות באצבעותיו כדרךם, אזי הוא טמא מיד ככניסתו,
 91 והן – כליו, סנדליו וטבעותיו מהורין, עד שישקה בבית בכדי אכילת
 92 פרום – שיעור זמן שבו ניתן לאכול חצי ככר לחם שיעירו בו את
 93 העירוב, שבגדיו שלבוש בהם בטלים אליו, והרי הם בכלל מה
 94 שדרשו חז"ל שבגדיו אינם נטמאים אלא אם כן שהה בבית בכדי
 95 אכילה. ומבאר המשנה ששיעור זמן אכילה זו משערים בחצי ככר
 96 פת חישין שנאכלת מהר, ולא בפת שיעורין הנאכלת לאט יותר,
 97 ובאופן שאוכלה כשהוא מיסב, ולא כשהוא בעמידה בעודו הולך
 98 ובא שושה באכילתו יותר, וכן כשהוא אוכל ככר זו בליפתן –
 99 מאכל שנאכל עם הפת, שנאכלת משום כך מהר יותר. נמצא
 100 שמהכתוב 'חיסה' למדנו ששיעור שהייה בבית המנוגע משערים
 101 בכדי אכילת פת חישין.
 102 שיעורין שנאמרה בכתוב, באה ללמדנו שיעור טומאת עצם מן המת.
 103 דתנן (אהלות פ"ב מ"א), עצם מן המת, שגודלו כגרעין שיעורין, מטמא
 104 כמנע – אדם שנגע בו נטמא, וכמשא – ואדם שנשאו נטמא, ואף
 105 שלא נגע בו, ואינו מטמא באהל – אולם אם נכנס אדם לבית שיש
 106 בו עצם מן המת שאין עליו בשר, אינו נטמא בטומאת אהל.
 107 גפן שנאמרה בכתוב באה ללמד, כרי רביעית יין, לנזיר, שאם
 108 שתה יין בשיעור זה חייב מלקות.

1 שלא יהו מכוונות. בשלמא לרבא, מובנים דברי הברייתא ש'כל'
 2 האמות נמדדות באמה בת ששה טפחים, ומה ששינו בברייתא
 3 'ובלבד שלא יהו מכוונות', הכוונה היא לחלק בין אמות כלאים, לבין
 4 אמות טובה ומבוי, כי היכי דליהוין הללו – שיהיו אמות כלאים
 5 נמדדות בטפחים שוחקות, והללו – אמות טובה ומבוי נמדדות
 6 בטפחים עצבות. אלא לאפי' שאמר שאמות טובה ומבוי נמדדות
 7 באמה בת חמשה טפחים, קשיא מדברי הברייתא שאמרה שכל
 8 אמות שאמרו חכמים נמדדות באמה בת ששה טפחים.
 9 מתרצת הגמרא: אמר לך אביי, אימא – אמור ובאר שדברי
 10 הברייתא אמורים רק באמת כלאים שמוודים אותה באמה בת
 11 ששה טפחים, וכוונת הברייתא היא כך, האמות שאמרו חכמים
 12 בכלאים, באמה בת ששה טפחים הן, ובלבד שלא יהיו מכוונות,
 13 כלומר שלא יהיו מצומצמות, אלא גדולות, שנמדדות בטפחים
 14 שוחקות.
 15 חזרת הגמרא ומקשה: והא מדקתני סיפא – הלא ממה ששינו
 16 בהמשך הברייתא, שרפן שמעון בן גמליאל חולק ואומר, כל אמות
 17 שאמרו חכמים בכלאים באמה בת ששה טפחים, ובלבד שלא יהו
 18 מצומצמות – עצבות אלא שוחקות, מבואר אם כן שרק רבן שמעון
 19 בן גמליאל מחלק בין אמות כלאים לשאר האמות, מפלל דתנא
 20 קמא כל אמות קאמר – ומשמע שתנא קמא דיבר על כל האמות,
 21 ואיך יכול אביי לפרש שלא דיבר אלא על אמות כלאים.
 22 מתרצת הגמרא: אמר לך אביי, ולא מי איבא רפן שמעון בן
 23 גמליאל דקאי פותי – האם אין את רבן שמעון בן גמליאל שאומר
 24 כדברי, שרק אמות כלאים נמדדות בששה טפחים, ואילו שאר אמות
 25 נמדדות בחמשה טפחים, אם כן, אנה דאמרי – אני סבור ברפן
 26 שמעון בן גמליאל.
 27 מבררת הגמרא האם מחלוקת אביי ורבא תלויה במחלוקת תנאים:
 28 לאפי' דתני תנאי היא – לדעת אביי בהכרח צריך לפרש שדבריו
 29 שניים במחלוקת תנאים, והוא סובר כדעת רבן שמעון בן
 30 גמליאל, שהרי תנא קמא אמר שכל האמות הם של ששה טפחים,
 31 וביארנו שכוונתו גם לאמות של טובה ומבוי. אולם לדעת רבא
 32 יש לשאול, מי ליימא תנאי היא – האם גם לדעתו אמר
 33 שמחלוקת תנאים היא, ודבריו אמורים רק לפי דעת תנא קמא,
 34 אבל לדעת רבן שמעון בן גמליאל אמות מבוי וסוכה הן בנות
 35 חמשה טפחים, או שמא ניתן לפרש לדעת רבא, שגם רבן שמעון
 36 בן גמליאל סובר כדבריו שכל האמות הן בנות ששה טפחים, ולא
 37 בא לחלוק על דברי תנא קמא אלא לבארם, שתנא קמא אמר
 38 שיש מהן שוחקות ויש מהן עצבות, ולא פירש אלו שוחקות ואלו
 39 עצבות, ובא רבן שמעון בן גמליאל ופירש שאמות כלאים מודדים
 40 באמות שוחקות.
 41 משיבה הגמרא: אמר לך רבא, לא נחלקו תנא קמא ורבן שמעון בן
 42 גמליאל, שכל האמות בנות ששה, ורפן שמעון בן גמליאל הא אתא
 43 לאשמעינן – דין זה בא להשמיענו, שאמת כלאים לא יצמצם
 44 למודדה בטפחים עצבות אלא ימדדה בשוחקות, והוא מבאר בזה
 45 את דברי תנא קמא שאמר 'שלא יהו מכוונות', שפירושו שאמות של
 46 כלאים יהיו שוחקות ואמות של טובה ומבוי עצבות.
 47 שואלת הגמרא: אם זה כל מה שבא רבן שמעון בן גמליאל
 48 להשמיענו, ולימא – היה לו לומר רק 'אמת כלאים לא יצמצם', ומה
 49 שהוסיף ואמר 'אמת כלאים באמה בת ששה', למעוטי מאי – מה
 50 בא למעט בזה, לאו – האם לא ניתן לדייק מלשון זו שבא למעוטי
 51 אמת סוכה ואמת מבוי שאין מודדים אותם באמה בת ששה טפחים
 52 אלא באמה בת חמשה טפחים, ונמצא שגם דברי רבא תלויים
 53 במחלוקת תנאים.
 54 משיבה הגמרא: לא בא רבן שמעון בן גמליאל למעט אמת טובה

עירובין. פרק ראשון – מבוי שהוא גבוה דף ד עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" קלג תוספת

1 ואלה מדות המזבח באמות אמה וטופח – פירש בקונטרס: באמות קטנות, שיש
2 באמה בינונית אמה וטפח מאלו. וקשה: דלא הוה ליה למיכתב "וחיק" ביי"ו,
3 כיון דקאי אאמות! ונראה כמו שפירש רש"י בפירוש יחזקאל, דפירש "באמות אמה"
4 אמות גדולות, שהיא אמה וטופח בשל אמה בת חמש. וכן תרגם יונתן: באמת דהיא
5 אמתא ופשוך. וקאי אשאר אמות המזבח, וחק
6 האמות הוה קטנות. גמ' כד רביעית יין לנויר
7 – פירש רש"י: לחיבו מלקות. וקשה דלא הוה
8 דומיא דאחרנין, דמשערין בהו מילי אחריני
9 ונראה כפירש רש"י דטובה (ו,א), דפירש שאם
10 אבל ענבים וחרצנים ולולבים מגופן – איכא
11 למאן דאמר ברביעית. וזה בין משערין, שיקח
12 כוס מלא יין וישם בו עלין ולולבין כשעור מה
13 שאכל, ואם יצא רביעית – חייב. ואם היה בא
14 לשער במים היה יוצא רביעית בפחות, שאין
15 נגדשין על שפת הכלי כמו יין. וכהאי גוונא
16 תניא בתוספתא: כיצד יעשה? מביא כוס מלא יין,
17 ומביא זית אנורי, ונותן לתוכו ושופע, אם שחה
18 כיצא בו – חייב, ואם לאו – פטור, דברי רבי
19 עקיבא. רבי אלעזר בן עזריה אומר: אינו חייב
20 עד שישתה רביעית יין. ואחתי לשמעתין כרבי
21 אלעזר בן עזריה. ובפרק "שלשה מינין" (נויר
22 לד,א) תנן: אינו חייב עד שיאכל ענבים כות. ו
23 משנה ראשונה אומר: עד שישתה רביעית יין.
24 רבי עקיבא אומר: אפילו נזיר ששרה פתו ביין,
25 ויש בו כדי לצרף כית – חייב. וקאמר בגמרא:
26 תנא קמא מדמי להו אסורי נזיר אכילה לשתיה.
27 פירוש: תנא קמא, היינו משנה ראשונה – מדמה
28 אכילה לשתיה, ובעי באכילת עלין ולולבין נמי
29 רביעית. ונקט במתנין שתייה – משום דאכילה
30 מינה ילפינן. וטעמא משום דכתיב "לא ישתה"
31 תרי זמיני. ולא חש לפרש שם טעמא דרבי
32 עקיבא, כיון דאמר קרא "ונגבים לחיים ויבשמים
33 לא יאכל", מה אכילה בכזית – אף כל בכזית.
34 והא דנקט אכילה במשנה אחרונה – משום
35 דשתיה ילפינן מינה. וכל חד נקט מידי דיליף
36 מיניה. ואם תאמר: ומכל מקום, מאי נפקא מינה
37 לשער ביין, והלא כלי המחזיק רביעית הוא
38 ביצה ומחצה. ומה שמפיל ביצה מביעת בין יין
39 ובין מים, כשי שיעור עלין ולולבין שאכל יפילו
40 כל כך – חייב! ויש לומר: דנפקא מינה אם
41 יש כלי שמחזיק מה שמפיל ביצה ומחצה מן
42 היין, שלא ישער עלין ולולבין בכוס מלא מים
43 עד שיתמלא הכלי – שזה הכלי אינו מחזיק
44 ביצה ומחצה מן המים, שאינן עבין כמו יין,
45 ונמצא שאין הכלי זה רביעית. ודחוק. הגוה"ה. וקשה: דשמעתין אתיא דלא במשנה
46 אחרונה. ועוד: דבספרי ישנים מצא רבינו תם דגרסין בנייר (לח,ב): תנא קמא לא
47 מדמי להו לכל אסורי נזיר לאכילה. משמע להך גירסא דבאכילה לא פליגי, אלא
48 הוי לכולי עלמא בכזית. וכן משמע בירושלמי דלא פליגי באכילה. דקאמר: משנה
ראשונה

הכל נמדדו באמה שהיא אמה וטפח. וחקי, שהיא יסוד – אינו נמדד אלא באמה שהיא
עשרה אמה ושאר מדותיה, ועתה כך אמר הכתוב: אלה מדות המזבח שאמרתי לך –
אמה קטנה, ולא באמה שהיא אמה וטפח. ועתה דברי קיימן. כי שמעתי, ועיקר. עד כאן הגוה"ה. @ שיעורין – שנתנו חכמים לכל דבר, כגון: כזית דם חלב
פיגול ונותר, וכזית מן המת שמטמא באהל, ושאר שיעורין דמפרש לקמן. הציצין – חציצה הפוסלת בטבילה. ומחיצין – הלכות מחיצה שתהא גבוהה עשרה, וכן שאר
הילכותיה – הלכה למשה מסיני. לשיעורין נאמר – וכל אלו משערין בהן דברים אחרים. כליו על כתיפיו וסנדליו וטבעותיו בידי – שאינן מלובשין בו דרך מלבוש, דומיא
דכליו על כתפיו. הוא והן מטמאין מיד – שאף הן באין אל הבית, וכתיב "והבא אל הבית" (ויקרא יד). היה לבוש כליו – וכן כולם דרך לבישתן קרויין בגדי ובטלן אצלו.
וכתיב (שם) "והאוכל בבית יכבס את בגדיו" ודרשין בתורת חכמים מקרא. דהאי אוכל – לאו אכילה ממש הוא, אלא שישא כד שיעור אכילה. ובביאה בלא שתייה –
אינו מטמא בגדים. פירש – ארבע ביצים הן מוזן סעודה בינונית. "פרס" – לשון פרוסה, ששיערוהו בחצי ככר האמור בעירוב, ודביעין מוזן שתי סעודות. ותנן התם: חציה
לכית המנוגע, בפרק "כיצד" (לקמן פ"ב). פת חיטין – אין שוהה בה כפת שערות. מיסב – שזייה בו בהסירה שיערהו ולא בנאכלת בעמידה והולך ובא. שהוא שוהה
באכילתו יותר. ואוכלה בליפתן – שנאכלת מהה. ואינו מטמא באהל – שום עצם בלא בשר. עד שיהא שם שררה שלימה, או גולגולת, או רוב בנינו – שתי שוקיים ויך
אחת, או רוב מניינו – מאה עשרים וחמשה אברים. רביעית יין לנויר – לחיבו מלקות.

1 שלא יהו מכוונות – כדמפרש ואזיל: שיהו אמות כלאים שוחקות, ושל מבוי וסוכה
2 עצבות. אלא לאבי קשיא – הא דקתני כל אמות באמה בת ששה. אימא אמת
3 כלאים באמה בת ששה – והכי קאמר: כל אמות שאמרו בכלאים – באמה בת
4 ששה, ובלבד שלא יהו מכוונות – מצומצמות אלא גדולות, בטפחים שוחקות. לאבי
5 ודאי תנאי היא – דלא מצי לאוקמי לרבנן
6 כוונתיה דהא כל אמות קאמרי. לרבא מי
7 לימא תנאי היא – מי אמרין רבן שמעון בן
8 גמליאל פליג עליה, למימר אמת כלאים
9 באמה בת ששה. אבל שאר אמות. כגון סוכה
10 ומבוי – באמה בת חמשה. או דילמא: פירש
11 קא מפרש רבן שמעון בן גמליאל למילתיה
12 דרבנן, דאמרי: ובלבד שלא יהו מכוונות, דיש
13 מן שוחקות ויש מן עצבות, ולא פירשו
14 איזה מן שוחקות ואיזה מן עצבות. ואתא
15 איהו לפרושי: דהנך דכלאים ליהו שוחקות,
16 דקתני: ובלבד שלא יהו מצומצמות. ולהכי
17 אדכר כלאים, ולא למעוטי שאר אמות
18 להיות בנות חמשה, אלא למעוטינהו דלא
19 ליהו שוחקות. הא אתא לאשמועינן אמת
20 כלאים לא יצמצם – ולפרושי מילתיה דתנא
21 קמא הוא דאתא ולא למעוטי שאר אמות
22 מבת ששה. לא למעוטי אמה יסוד ואמה
23 סוכה – דלאו בנות ששה הן. באמות אמה
24 אמה וטופח – באמות קטנות בת חמשה
25 שיש באמה בת ששה בינונית אמה וטפח
26 מאלו. חיק האמה – נמדד באמות קטנות.
27 וכן אמה רוחב, וכן גבולו על שפתו זרת
28 האחד, וזה גב המזבח – כולן באמות קטנות
29 הללו. חיק האמה זה יסוד – "וחיק" – על
30 שם שהוא חיקו ותיקו של מזבח מלמטה.
31 אלו הקרנות – שחן אמה על אמה. והאי
32 דכתיב זרת האחד – מאמצעית רחבו של
33 קרן מודד – זרת, שהוא חצי אמה לכל רוח,
34 דהוי אמה על אמה. וזה גב המזבח –
35 כלומה: באמה קטנה זו נמדד האמה של
36 מזבח הזהב, דכתיב ביה "אמה ארכו ואמה
37 רחבו" (שמות ל) ובסמכת מנחות בפרק "שתי
38 הלחם" (גזג), מפרש ליה להאי קרא דאמא
39 יסוד דקאמר בקטנה – לאו ברוחב כניסת
40 היסוד, אלא בגובה עלייתו. דאמר מר: עלה
41 אמה וכנס אמה – והו יסוד. אבל רוחב
42 הכניסה באמה בת ששה. ואמה סוכה –
43 כניסה דילה באמה קטנה, ולא חמש אמות
44 של עליית גובהה באמה קטנה. כדתנן: עלה
45 חמש וכנס אמה – זה הסוכה. וקרנות לא שנה גובהן ולא שנה רוחבן – באמה
46 קטנה. הגוה"ה: כאשר מפורש בקונטרס שמע רבינו יעקב בר יקר, ועתה חזר
47 בו, דקשיא ליה: מה שתרנגם יונתן "אמה אמה וטפח" – אמתא דהיא אמתא ופשוך,
48 ונמצא דבאמה גדולה מיירי. ועוד: אם כדברי חזקן – לא היה לו לכתוב "וחיק" כי
49 אם "חיק האמה". ופירש לנו רבינו הכי: למעלה החזיר מדות המזבח "והאריאל שתיים
50 עשרה אמה" ושאר מדותיה, ועתה כך אמר הכתוב: אלה מדות המזבח שאמרתי לך –
51 אמה קטנה, ולא באמה שהיא אמה וטפח. ועתה דברי קיימן. כי שמעתי, ועיקר. עד כאן הגוה"ה. @ שיעורין – שנתנו חכמים לכל דבר, כגון: כזית דם חלב
52 פיגול ונותר, וכזית מן המת שמטמא באהל, ושאר שיעורין דמפרש לקמן. הציצין – חציצה הפוסלת בטבילה. ומחיצין – הלכות מחיצה שתהא גבוהה עשרה, וכן שאר
53 הילכותיה – הלכה למשה מסיני. לשיעורין נאמר – וכל אלו משערין בהן דברים אחרים. כליו על כתיפיו וסנדליו וטבעותיו בידי – שאינן מלובשין בו דרך מלבוש, דומיא
54 דכליו על כתפיו. הוא והן מטמאין מיד – שאף הן באין אל הבית, וכתיב "והבא אל הבית" (ויקרא יד). היה לבוש כליו – וכן כולם דרך לבישתן קרויין בגדי ובטלן אצלו.
55 וכתיב (שם) "והאוכל בבית יכבס את בגדיו" ודרשין בתורת חכמים מקרא. דהאי אוכל – לאו אכילה ממש הוא, אלא שישא כד שיעור אכילה. ובביאה בלא שתייה –
56 אינו מטמא בגדים. פירש – ארבע ביצים הן מוזן סעודה בינונית. "פרס" – לשון פרוסה, ששיערוהו בחצי ככר האמור בעירוב, ודביעין מוזן שתי סעודות. ותנן התם: חציה
57 לכית המנוגע, בפרק "כיצד" (לקמן פ"ב). פת חיטין – אין שוהה בה כפת שערות. מיסב – שזייה בו בהסירה שיערהו ולא בנאכלת בעמידה והולך ובא. שהוא שוהה
58 באכילתו יותר. ואוכלה בליפתן – שנאכלת מהה. ואינו מטמא באהל – שום עצם בלא בשר. עד שיהא שם שררה שלימה, או גולגולת, או רוב בנינו – שתי שוקיים ויך
59 אחת, או רוב מניינו – מאה עשרים וחמשה אברים. רביעית יין לנויר – לחיבו מלקות.

הכל נמדדו באמה שהיא אמה וטפח. וחקי, שהיא יסוד – אינו נמדד אלא באמה שהיא
עשרה אמה ושאר מדותיה, ועתה כך אמר הכתוב: אלה מדות המזבח שאמרתי לך –
אמה קטנה, ולא באמה שהיא אמה וטפח. ועתה דברי קיימן. כי שמעתי, ועיקר. עד כאן הגוה"ה. @ שיעורין – שנתנו חכמים לכל דבר, כגון: כזית דם חלב
פיגול ונותר, וכזית מן המת שמטמא באהל, ושאר שיעורין דמפרש לקמן. הציצין – חציצה הפוסלת בטבילה. ומחיצין – הלכות מחיצה שתהא גבוהה עשרה, וכן שאר
הילכותיה – הלכה למשה מסיני. לשיעורין נאמר – וכל אלו משערין בהן דברים אחרים. כליו על כתיפיו וסנדליו וטבעותיו בידי – שאינן מלובשין בו דרך מלבוש, דומיא
דכליו על כתפיו. הוא והן מטמאין מיד – שאף הן באין אל הבית, וכתיב "והבא אל הבית" (ויקרא יד). היה לבוש כליו – וכן כולם דרך לבישתן קרויין בגדי ובטלן אצלו.
וכתיב (שם) "והאוכל בבית יכבס את בגדיו" ודרשין בתורת חכמים מקרא. דהאי אוכל – לאו אכילה ממש הוא, אלא שישא כד שיעור אכילה. ובביאה בלא שתייה –
אינו מטמא בגדים. פירש – ארבע ביצים הן מוזן סעודה בינונית. "פרס" – לשון פרוסה, ששיערוהו בחצי ככר האמור בעירוב, ודביעין מוזן שתי סעודות. ותנן התם: חציה
לכית המנוגע, בפרק "כיצד" (לקמן פ"ב). פת חיטין – אין שוהה בה כפת שערות. מיסב – שזייה בו בהסירה שיערהו ולא בנאכלת בעמידה והולך ובא. שהוא שוהה
באכילתו יותר. ואוכלה בליפתן – שנאכלת מהה. ואינו מטמא באהל – שום עצם בלא בשר. עד שיהא שם שררה שלימה, או גולגולת, או רוב בנינו – שתי שוקיים ויך
אחת, או רוב מניינו – מאה עשרים וחמשה אברים. רביעית יין לנויר – לחיבו מלקות.

1 ראשונה עד שישתה רביעית. והא דרשינן "שכר" "שכר", דכתיב גבי שכר רביעית ההין,
2 מה להלן רביעית - אף כאן רביעית. חזרו לומר. לא יאכל ולא ישתה, מה אכילה בכזית
3 - אף שתיה בכזית, משמע דאכילה לכולי עלמא בכזית ונראה לרבינו תם. דגרסינן
4 בשמעתין גפן כזית יין לניזיר. וקשה לפירוש רבינו תם: כי כולל לשער במים כמו ביהן,
5 במקום שיש זית אגורי ישים עליו ולולבין, אם
6 יפילו שיעור שאכל ולולבין שיעור שפילו
7 הוית חן מים חן יין - חייב. ואי בשתייה אייר
8 לחייבו אם שתה כשיעור מה: שמפיל זית אגורי
9 מן היין, דמשערין בין שהוא דבר מועט, ולא
10 במים - פשיטא. כיון דשתה יין שלא ישער אלא
11 ביהן, ומה צריך קרא? וגם לפירוש הקונטרס,
12 קשה: מאי נפקא מינה? דלי נראה: דלפירוש
13 הקונטרס לא קשה כלל, דרביעית של תורה הוא
14 אצבעיים על אצבעיים כו', כדאמרין בעירבי
15 פסחים (קט,א), וזהו מה שמפיל ביצה ומחצה מן
16 המים, לפי חשבון דארבעים סאה דמקוה.
17 והשתא משערין עליו ולולבין שאכל כשיעור
18 שפילו מן היין כלי מלא אצבעיים על אצבעיים,
19 שהוא שיעור גדול, ולא משערין כשיעור
20 שפילו מן המים - שהוא דבר מועט. עד כאן
21 הגה"ה. כל כלי בעלי בתים שיעורן כרמונים -
22 גבי כלי עץ מתניא במסכת כלים פרק שבעה
23 עשר (משנה א), אבל גבי כלי חרס תנן בפרק
24 שלישי (משנה א) דכלים העשויים לאוכלים -
25 שיעורן כזית. והא דאמר בסוף "המצניע" (שבת
26 צה,א) חמש מדות בכלי חרס - ניקב כמציא זית
27 וכו' ועדיין כלי הוא לקבל בו רמונים - היינו
28 היכא דייחזו לרמונים, אבל סתמא הוי כמציא
29 זית. שיעורן כרמונים - בפרק שבעה עשר,
30 במסכת כלים (משנה ד) תנן:
31 הרמונים שאמרו שלשה אחוים זה בזה, משמע
32 דשיעורן בשלשה רמונים. וקשה: דבפרק
33 "המצניע" (שבת צה,א) אמר: ניקב כמציא רמון
34 - טהור. משמע רמון אחד, ולקמן פרק שני
35 (כו,א) בעי חזקיה: ניקב כמציא זית וסתמו חזרו
36 וניקב עד שהשלימו למוציא רמון, מהו? ולא
37 קאמר ניקב כמציא רמון וסתמו חזרו וניקב
38 כמציא רמון עד שהשלימו לשלשה רמונים
39 מהו? ויש לומר: דשלשה אחוים - לא שיצאו
40 ביחד, אלא זה אחר זה, וצריך נקב רחב להוציא
41 שלשה בזה אחר זה יותר ממנה שהיה האחד
42 לבד. אי נמי: שלשה אחוים - פירוש שגדילים
43 שלשה ביחד, והם רמונים בינונים, ולא מאותן
44 שגדילין אחד או שנים יחד שהם גדולים, ולא
45 מאותן שגדילין עליו חוצין, אם כן שיעורו למטה ביחד
46 קטנים. ולעולם רמון אחד לבד קאמר.

47 **הילכתא** ניהו ואסמכיהו רבנן אקראי -
48 בפרק בתרא דיומא (פ,א) אמר רבי
49 יוחנן: שיעורין ועונשין הלכה למשה מסיני. והיה כתוב בספרים: שיעורין מכתב כתיב, אימא
50 שיעורין של עונשין. ולא עונשין כתיב, דהא מסקנין הוא דאסמכתא ניהו. ועוד: למה היה
51 משני מיל, אלא גרסינן עונשין מכתב כתיב אימא וכו'. **דבר** תורה רובו ומקפיד עליו
52 חוצץ - פירש בקונטרס: בשעור משמע, אבל בשרו - אפילו מיעוטו שאינו מקפיד חוצץ,
53 וקשה לרבינו תם, דבפרק "הערל" (בבמות פז,א ושם) אמרין: גויה מעוברת שנתגיירה, אן
54 בנה צריך טבילה. וקאמר: אילימא משום דרבי יצחק - הא אמר רב כהנא לא שנו אלא
55 רובו, אבל כולו חוצץ, והשתא אדריבה, הוה ליה למימר כי אמר רבי יצחק - בשעור, בשרו
56 מי אמר? ועוד: דבפרק "דם חטאת" (ובחים פז,א) מייית דם שעל בגדו חוצץ, ואם טבח הוא
57 - אינו חוצץ, ועוד: אי בשעור דווקא - אם כן בשנאמר הלכה למשה מסיני הוצרך לומר
58 שער, רובו ומקפיד עליו חוצץ, אם כן שער זה הלכה למשה מסיני, ואמאי צריך קרא
59 לשער? וזכי האי גוונא פריך בכמה דוכתי.
60 **מותר** להשתמש תחת הקורה - פירש בקונטרס: דקסבר חזו חוצין יורד וסותם. ומאן
61 דאסה, סבר חזו הפנימי יורד וסותם. ולא רצה לפרש דמר סבר היכירא לבני
62 רשות הרבים, ומר סבר היכירא לבני מבוי. משום דקאמר בתר הכי, ואיבעית אימא: דכולי
63 עלמא קורה משום היכירא, משמע דעד השתא לא הוי

1 **האנה** - פנורגרת להוצאת שבת, רמון - פדתנן: כל
2 **כלי בעלי בתים שיעורין כרמונים**. "ארץ זית שמן
3 **ודבש" ארץ שקל שיעוריה פותים**. "כל שיעוריה" **קלא**
4 **דעתך?** **והאיכא הני דאמרן! אלא אימא: ארץ שרוב**
5 **שיעוריה פותים**. **דבש** - פכותבת הגפה ליום הכיפורים.
6 **והיכירא**, שיעורין מכתב פתיכי? **אלא: הלכתא ניהו,**
7 **ואסמכיהו רבנן אקראי**. **חציצין** - דאורייתא ניהו!
8 **דכתיב: "ורחץ את כל בשרו במים"** - **שלא יהא דבר**
9 **חוצץ בין בשרו למים**. **במים** - **כל בשרו** -
10 **מים שקל גופו עולה בהן**. וכמה הן - **אמה על אמה**
11 **ברום שלש אמות**. ושיעורו חכמים מי מקוה ארבעים
12 **סאה**. **פי איצטרף הילכתא** - **לשעור**, וכדרבה בר רב
13 **הונא**. **דאמר רבה בר רב הונא: ניקא אחת קשורה**
14 **הוצצת, שלש** - **אינן הוצצות, שתיים** - **איני יודע**.
15 **שערו נמי דאורייתא הוא, דתניא: "ורחץ את כל בשרו"**
16 **את המפל לבשרו, וזהו שערו! פי אתאי הילכתא**
17 **לרובו ולמעוטו, ולמקפיד ולשאין מקפיד, וכדרכי**
18 **יצחק**. **דאמר רבי יצחק: דבר תורה, רובו ומקפיד עליו**
19 **חוצץ, ושאינו מקפיד עליו** - **אינו חוצץ, ונורו על**
20 **רובו ושאינו מקפיד משום רובו המקפיד, ועל מיעוטו**
21 **המקפיד משום רובו המקפיד**. **ולגזור נמי על מיעוטו**
22 **שאינו מקפיד משום מיעוטו המקפיד, אי נמי משום**
23 **רובו שאינו מקפיד! היא גופה גזירה, ואנן ניקום וניגזור**
24 **גזירה לגזירה!** **מחיצות'** - **דאורייתא ניהו, דאמר מר:**
25 **ארון תשעה, וכפורת טפח** - **הרי פאן עשרה! לא**
26 **צריכא, לרבי יהודה, דאמר: אמת בגין באמה בת ששה,**
27 **אמת פלים באמה בת חמשה, ולרבי מאיר, דאמר: כל**
28 **האמות היו בנינונית, מאי איכא למימר? לרבי מאיר, פי**
29 **אתאי הילכתא** - **לגוד וללבוד ולדוףן עקומה, היה גבוה**
30 **מעשרים אמה וקא למעטו פמה מועט**. **פמה מועט!?**
31 **פמה דצריך ליה! אלא: רחבו כפמה? רב יוסף אמר:**
32 **טפח. אבני אמר: ארבעה. לימא בהא קא מיפלגי, דמאן**
33 **דאמר: טפח, קסבר: מותר להשתמש תחת הקורה.**

ומאן

1 נגורת - היא תאנה יבישה, ובה שיעור כל אוכל אדם לענין הוצאת שבת, דתנן
2 (שבת ע"ב), המוציא אוכלין כגורגרת: בעל הבית חס על כליו, ואם ניקב כמציא זית
3 - מצניעו לאגוזים, כאגוז - מצניעו לרמונים. לפיכך, אם נישמא וניקב - עדיין טמא
4 עד שניקב כמציא רמון. והיינו שיעורן כרמונים. אבל כלי אומן העומד לימכר -
5 טהור בנקב קטן. **רוב שיעוריה פותים** -
6 אכילת חלב דם ונוטר ופיגול וטמא ונבילה
7 ובהמה טמאה ובשר המת להאחיל, ומגע
8 נבילות: כל דבש האמור בתורה דבש תמרים
9 וכדאמר רחם (כבורים פרק ראשון, משנה ג):
10 אין מביאין בכורים כי אם משבעת המינין,
11 ולא מתמרים שבהרים ולא מפירות
12 שבעמקים. אלמא: פשיטא ליה לתנא
13 דתמרים משבעת המינין, דהיינו דבש. **במים**
14 **במי מקוה** - המכונסין משמע. ואף על גב
15 דלאו חיים, מדלא כתיב חיים. **כל בשרו** -
16 משמע כל בשרו כאחד. **לשערו** - שתפסל בו
17 חציצה. **וכדרבה** - דאמר רבה: חציצה
18 פוסלת בשיעור. **נימא אחת קשורה הוצצת** -
19 דמצני להדוקה שפיר ואין המים נכנסין בקשר.
20 **שלש אינן הוצצות** - דלא מיהדיקי שפיר
21 ועיילי בהו מים. **דבר תורה** - הלכה למשה
22 מסיני בתורה שבעל פה. **רובו** - רוב שער.
23 שאם יש בו דבר החוצץ, כגון דם יבש דיו
24 וטיט יבש ופת יבש, או שקשור רובו אחת
25 אחת. **ומקפיד עליו** - שמצטער עליו לילכוך
26 זה שבראשו. **ושאינו מקפיד עליו** -
27 כגופו, ואף על גב דהוי ברובו - לא חייץ.
28 ונורו על רובו שאינו מקפיד - הואיל והוי
29 רוב. ודמי במקצת לחציצה דאורייתא. ועל
30 מיעוטו המקפיד - הואיל ודמי ליה
31 בהקפדה. וגורו - לאו הלכה למשה מסיני
32 הוא, אלא גזירה מדרבנן, ורובו המקפיד
33 לחודיה הוא דהוה הלכה למשה מסיני:
34 ולגזור נמי על מיעוטו שאינו מקפיד עליו
35 משום מיעוטו המקפיד - דדמו להדדי,
36 דהאי מיעוטו והאי מיעוטו. **אי נמי** - ניגזור בו
37 משום רובו שאינו מקפיד, דדמי להדדי -
38 דהאי אינו מקפיד והאי אינו מקפיד. **היא**
39 **גופה גזירה** - משום רובו המקפיד כדאמר:
40 **ארון תשעה וכפורת טפח** - ארון גובהו
41 תשעה טפחים, דכתיב (שמות כה) 'ואמה
42 חוצי קומתו', וכפורת טפח - הרי עשרה.
43 וכתוב 'ודברתי אתך מעל הכפורת', ותניא
44 בפרק קמא דסוכה (הא,א), רבי יוסי אומר:
45 לעולם לא ירדה שכניה למטה מעשרה,
46 דכתיב 'השמים שמים לה' והארץ נתן לבני
47 אדם'. ולמטה מעשרה טפחים חשיב ארץ,
48 דכתיב 'ודברתי אתך מעל הכפורת', אלמא:
49 עשרה הוי מחיצה, דלמעלה מעשרה לא חשיב ליה רשות תחתיה, אלא רשותא
50 אחריית. **אמת בגין** - כגון אמות הקרשים והריעות. **אמת כלים** - כגון אמות
51 הארון והמזבחות והשלחן. **באמה בת חמשה** - דהשתא לא ליה מאמר מיהו,
52 דלרבי יהודה לא הוי לארון בהדי כפורת אלא שמנה טפחים ומחצה. **בבינונית** -
53 באמה בת ששה בינונית לכל אדם, ויש גדולה ממנה כדאמר ב"ביציר צולין" (פסחים
54 פז,א): שתי אמות היו בשושן הבירה, אחת יתירה על של משה חצי אצבע, ואחת
55 יתירה עליה חצי אצבע. נמצאת יתירה על של משה אצבע. **לגוד** - דאמרין בכמה
56 דוכתי גוד אחית גוד אסיק ופחות משלש כלבוד. ולשון "לבדו" כמו סניף - דבר קצר
57 שחוספו עליו והאריכוהו. **ובא למעטו** - לעשות בגין אצטבא או עפר תחת הקורה
58 בארץ למעט גובה החלל. **כמה פמטם** - כמה פמטם. **כמה חקרקע**. **כמה דצריך**
59 **ליה** - עד שלא יהא החלל יותר על עשרים. **רחבו** - של מיעוט להרחיבו לתוך
60 אורך המבוי כמה. **טפח** - כנגד רחבה של קורה ותחתיה. **מאן דאמר טפח קסבר**
61 **מותר להשתמש תחת הקורה** - דאמר: חזו חוצין יורד וסותם, כדמשמע לקמן
62 (ח"ב), והלכך: כיון דשיעור עשרים אמה משום היכר הוא - הרי יש היכר לעמוד על
63 אותו טפח שנגבה תחת הקורה.

1 ומאן
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63

מתרצת הגמרא: אכן עיקר דין חציצה בשיער נלמד מהכתוב, וכי
אֶתְּאִי הִילְכְתָּא – ההלכה למשה מסיני באה לרובו, וְלִמְעִיּוֹטוֹ,
 וְלִמְקַפְּדֵי, וְלִשְׂאִיִן מְקַפְּדֵי – לחלק בין אם החציצה נמצאת על רוב
 השיער לבין אם היא רק במיעוט השיער, וכן לחלק בין אם הוא
 מקפיד על החציצה לבין אם אינו מקפיד עליה, וְכִדְרָבֵי יִצְחָק
 שחילק ביניהם, דְּאָמַר רַבִּי יִצְחָק, דְּבַר תּוֹרָה – מדין דאורייתא של
 הלכה למשה מסיני, רק חציצה שהיא ברובו של השיער, כגון שהיה
 רוב השיער מלוכלך בדם יבש וכדומה, או שרוב השערות קשורים
 אחת אחת, וּמְקַפְּדֵי עֲלָיו – והוא מצטער מחמת לכלוך זה או מחמת
 הקשרים שבראשו, הרי זה חוֹצֵץ ולא עלתה לו טבילה. וְשְׂאִיִן
 מְקַפְּדֵי עֲלָיו – ואם אינו מקפיד על הכלוך שבראשו, אפילו אם
 החציצה היא ברוב שערו, אִינּוּ חוֹצֵץ, שמכיון שאינו מקפיד עליו
 הרי זה נחשב כחלק מגופו. זה הוא מדין התורה. וְחֻכְמֵיִן וְזָרוּ אֵף עַל
 רֹבּוֹ שְׂאִיִן מְקַפְּדֵי – על חציצה שהיא ברוב השערות אפילו אם
 אינו מקפיד עליה, מִשּׁוּם שׁוֹה דוּמָה בּמִקְצַת לַחֲצִיצָה בְּרֹבּוֹ
 הַמְקַפְּדֵי, שבשניהם החציצה היא ברובה, וחששו חכמים שאם נתיר
 חציצה ברובה שאינו מקפיד, יבואו להתיר גם חציצה ברובה המקפיד,
 שהיא חציצה מן התורה. וְכֵן גִּזְרוּ חֻכְמֵיִן עַל מְעִיּוֹטוֹ הַמְקַפְּדֵי – על
 חציצה שהיא במיעוט השערות אך היא מקפיד עליה, מִשּׁוּם שְׁדוּמָה
 בּמִקְצַת לְרֹבּוֹ הַמְקַפְּדֵי, שבשניהם החציצה היא בדבר המקפיד
 עליו.
 משמע מדברי רבי יצחק שעל מיעוט שאינו מקפיד לא גזרו. מקשה
 הגמרא: וְלִיְגוּזָר נָמִי – מדוע שלא נגזור גם על חציצה שהיא
 בְּמְעִיּוֹטוֹ באופן שְׂאִיִן מְקַפְּדֵי, מִשּׁוּם שְׁדוּמָה בּמִקְצַת לַחֲצִיצָה
 שהיא בְּמְעִיּוֹטוֹ הַמְקַפְּדֵי, שאסורה מדרבנן, שבשניהם החציצה היא
 על מיעוט. אִי נָמִי – טעם נוסף שיש לגזור במיעוט שאינו מקפיד,
 מִשּׁוּם שְׁדוּמָה לַחֲצִיצָה שהיא על רֹבּוֹ שְׂאִיִן מְקַפְּדֵי, שהיא גם כן
 אסורה מדרבנן, שבשניהם הוא אינו מקפיד.
 מתרצת הגמרא: הִיא נִזְכָּרָה גְּזִירָה – דין זה עצמו שחציצה פוסלת גם
 במיעוט המקפיד או ברוב שאינו מקפיד, אינו אלא מחמת גזירה
 מדרבנן, וְאֵינָן נִיקָוִים וְיִגְזוּר – ואם כן האם אנו נעמד ונגזור גְּזִירָה
 לְגִזְרָה, בתמיהה, הלא אין גזרים גזירה אלא מחשש שמא יעברו על
 איסור תורה, ולא מחשש שמא יעברו על גזירה מדרבנן.
 הגמרא חוזרת לבאר את הדין השלישי שאמר רב, ש'מחיצין'
 (–הלכות מחיצה) הוא מהלכה למשה מסיני. מקשה הגמרא: הלא
 מְחִיצוֹת דְּאוּרֵייתָא נִינְהוּ – הלכות מחיצה מן התורה נלמדו ולא
 מהלכה למשה מסיני, דְּאָמַר רַב בַּר בַּר חֲנִינָא בְּמִסְכַּת סוּכָה (ד,ה) ששיעור מחיצה
 שהוא עשרה טפחים נלמד ממה שאָרְזָן הברית היה גובהו הַשְּׁעָרָה
 טפחים, כאמור בכתוב (שמות כה ט) וְאָמַר וְחָצִי קוּמְתוּ, וְהַפְּתוּרָתָה,
 שהיא מכסה הארון היה עובייה טַפְחָה, הֲרֵי כַּאֲן – נמצא שהארון
 והכפורת ביחד גובהם עֲשָׂרָה טפחים, ולמדים מכאן שגובה מחיצה
 הוא עשרה טפחים, שגינו בברייתא (סוכה ה,ה) שמוכלם לא ירדה
 שכינה למטה לארץ, ומכל מקום השכינה שרתה מעל הכפורת, וכפי
 שנאמר (שמות כה כב) וְדִבְרַתִּי אִתְּךָ מֵעַל הַכְּפֹרֶת, ואם כן מוכח
 שלמעלה מעשרה טפחים אינו נחשב רשות הארץ, ומכיון שרשות
 הארץ היא עד עשרה טפחים, ממילא המחיצה שקובעת את תחום
 הרשויות בארץ צריכה להיות בגובה עשרה טפחים. נמצא שדין גובה
 המחיצות נלמד מהתורה ואיך אמר רב שהוא מהלכה למשה מסיני.
 מתרצת הגמרא: לֹא צְרִיכָא – לא הוצרכה הלכה למשה מסיני
 ללמד את דיני המחיצות אלא לשיטת רַבִּי יְהוֹדָה, דְּאָמַר שֶׁלֹּא כֵל
 האמות שהיו במשכן שיעורן שוה, אלא אֶמְתָּה הַבְּנִין שֶׁל הַמִּשְׁכָּן, כגון
 הקשרים והיריעות שיעורם נמדד בְּאֵמָה בַּת שֵׁשָׁה טפחים כל אחת,
 ואילו אֶמְתָּה הַבְּנִיִם, כגון הארון, המזבחות והשולחן שיעורם נמדד
 בְּאֵמָה בַּת חֲמִשָּׁה טפחים, ולדבריו אי אפשר ללמוד את שיעור גובה
 המחיצות מהארון, שהרי לדבריו הארון שגובהו 'אמה וחצי' היה
 גבוה רק שבעה וחצי טפחים, וביחד עם הכפורת שעביה טפח היה רק
 שמונה וחצי טפחים. ולפי שיטתו הוצרכה ההלכה למשה מסיני
 ללמד ששיעור גובה המחיצות הוא עשרה טפחים.

תָּאֵמַר נִאמְרָה לשער בה בְּגִזְרָתָה – תאנה יבישה לְהוֹצֵאת שֵׁפֶת –
 שהמוציא בשבת דבר מאכל אדם מרשות היחיד לרשות הרבים, או
 מרשות הרבים לרשות היחיד, אינו חייב עד שיוציא כשיעור גרוגרת.
 רְמוּזָן נִאמַר בכתוב, ללמד שיעור טהרת כלי שנטמא וניקב, וְכִדְרָבֵי
 – וכפי ששינו במשנה (כלים פ"ז מ"א), כֹּל כְּלִי בַעֲלֵי בְּתִים, שכליהם
 עומדים לשימוש ולא למכירה, שִׁיעוּרָן כְּרִימוֹנִים – שרק אם ניקב
 הכלי בנקב כזה שיכול רימון לצאת דרכו, נטהר הכלי מטומאתו, כיון
 שאין הכלי ראוי עוד לשימוש לבעליו, אבל אם ניקב הכלי בנקב
 קטן שרק זית או אגוז יוצאים ממנו, חס בעל הבית עליו ומשתמש בו
 לרימונים. אמנם כלי האומן טהורים בנקב כל שהוא, שאין האומן
 יכול עוד למוכרו.
 ומה שאמר הכתוב אֶרֶץ יִתְּ שָׁמֶן (וְדָבָשׁ) בא ללמד, שארץ ישראל
 היא אֶרֶץ שֶׁכֶּל שִׁיעוּרֶיהָ בְּתִים – כל שיעורי הלכות התורה
 שנלמדים מפירות הארץ, מפרי הזית הם נלמדים, ושיעורם 'כוזית'.
 תממה הגמרא: כֹּל שִׁיעוּרֶיהָ סֶלְקָא דְעֵתֶךָ – וכי יעלה על הדעת
 לומר שכל השיעורים נמדדים בכזית, וְהִיאֵמָה הִנֵּי דְאֶמְרָן – הלא יש
 את אותם שיעורים נוספים שלמדה הברייתא מפירות הארץ, כגון
 מחטה, משעורה ומגפן. מתרצת הגמרא: אֵלֶּא אֵימָא – אמור ובאר
 את הברייתא, אֶרֶץ שְׂרֹב שִׁיעוּרֶיהָ בְּתִים – שרוב ההלכות
 שיעורם בכזית, כגון שיעורי מאכלות אסורות, ושיעור בשר המת
 שטמא באוהל, ושיעור בשר נבילה שטמא במגע, ועוד.
 דְּבִשׁ תְּמָרִים, נִאמַר לשער בו בְּכֹזְבֵתָה הִנְסָה – תמרה גדולה, לְיוֹם
 הַכְּפֹרִים – שהוא שיעור האכילה ביום הכיפורים להתחייב כרת
 ומלקות.
 ומדברי רב חנן שביאר שהשיעורין נאמרו בתורה, קשה על רב
 שאמר שהשיעורין הם מהלכה למשה מסיני.
 מתרצת הגמרא: וְתִיִּקְרָא – וכי סבור אתה שדרשה גמורה היא, וכי
 שִׁיעוּרֵיִן מִיִּתְּבִי בְּתִים בתורה, הלא אין כל רמז במקרא שהכתוב
 מדבר בשיעורין. אֵלֶּא וְדֵאִי שִׁיעוּרֵיִן הַלְּבָתָא נִינְהוּ – הלכה למשה
 מסיני הן, וְאֶסְמִיכְנִיהוּ רַבְּנָן אֶתְרָא – אלא שמצאו חכמים בכתוב
 רמז וסמך לשיעורין אלו.
 הגמרא ממשיכה לרוב דבר השני שאמר רב, ש'חציצין' הם הלכה
 למשה מסיני. מקשה הגמרא: הלא הֲצִיִצִין – דיני חציצה בטבילה
 מְדִאוּרֵייתָא נִינְהוּ, ולא הלכה למשה מסיני, דְּבִתִּים בענין טבילת
 בעל קרי (ויקרא טו טז), וְרַחֲמֵי [בְּמִים] אֵת כֹּל בְּשָׂרוֹ (במים), דורשים
 מהתיבות 'בשרו במים' שמשמעותו שיגע כל בשרו במים, שֶׁלֹּא הָא
 דְּבַר חוֹצֵץ בֵּין בְּשָׂרוֹ לַמַּיִם, ומתיבת 'במים' דורשים, שבעל קרי יכול
 לטבול אף בְּמֵי מִקְוָה – מי גשמים המכונסין במקום אחד, ואינו צריך
 לטבול דווקא במי מעיין כמו הזב. וממה שנאמר 'כֹּל בְּשָׂרוֹ' למדנו,
 שצריך לטבול במים שֶׁכֶּל נוֹפֵאֵ שֶׁל אָדָם בִּינוּנֵי עוֹלָה – מכוסה בְּהֵן
 בבת אחת, וְכִמְהָ הֵן, מים שיכול כל גופו לטבול בהן כאחת, מים
 בגודל של אֵמָה עַל אֵמָה, בְּרוּם – בגובה שְׁלֹשׁ אַמּוֹת, וְשִׁיעוּרֵי
 הַכְּמִים לפי זה שיעור מֵי מִקְוָה הֵן אֲרַבְעִים סָאָה, הרי שמבואר
 בברייתא שדין חציצה בטבילה נלמד מהכתובים, ואיך אמר רב
 שהוא הלכה למשה מסיני.
 מתרצת הגמרא: אכן עיקר דין חציצה נלמד מהכתוב, וכי אִיִּצְטְרִיךְ
 הִילְכְתָּא – וההלכה למשה מסיני נצרכת לְשִׁעוּרֵי – ללמד שחציצה
 פוסלת אף בשיער, וְכִדְרָבֵי כֵר רַב הוּנָא, דְּאָמַר רַבָּה כֵר רַב הוּנָא,
 נִימָא – שערה אחת שהיא קְשׁוּרָה בפני עצמה, הרי היא הוֹצֵאת ולא
 עלתה לו טבילה, כיון שהקשר מהודק מאוד, ואין המים נכנסים
 במקום הקשר. אך שֶׁלֹּשׁ שְׁעוֹת שערות הקשורות יחדיו אִינָן הוֹצֵאת, מכיון
 שהקשר אינו מהודק והמים נכנסים במקום הקשר. וְשִׁיעוּרֵי – שתי
 שערות הקשורות יחדיו אִינָן יוֹדְעֵי הָאֵם הֵם חוֹצֵצוֹת או לא.
 חזרת הגמרא ומקשה: הלא שְׁעוּרֵי נְמִי מְדִאוּרֵייתָא הוּא, וְכִדְרָבֵי
 בברייתא, הדורשת את הכתוב (שם), וְרַחֲמֵי בְּמִים אֵת כֹּל בְּשָׂרוֹ,
 שתיבת 'את' באה לרבות אף את הדבר הַטָּמֵל – הדבוק לְבְשָׂרוֹ,
 וְהוּא הַשְּׁעָרָה, שגם הוא צריך להיות במים בלא חציצה. ואיך ניתן
 לומר שדין חציצה הפוסלת בשיער נלמד מהלכה למשה מסיני.

רוחב החקק לתוך אורך המבוי. רב יוסף אמר, בְּאַרְבַּעַת טַפְּחִים, 58
 וּבְאַיִי אִמֵּר, בְּאַרְבַּעַת אַמּוֹת וְצִיּוּר א.ו. שְׂצִירָן שִׁיחֵיהּ הַמְּבוּי גְבוּהַ 59
 עשרה טפחים באורך שאם היה מבוי שלם באורך זה, היה נותר 60
 בקורה, ורב יוסף סבר שמבוי שהוא ארוך ארבעה טפחים נותר 61
 בקורה, ואב"י סבר שאין מבוי נותר בקורה, אלא אם הוא ארוך ארבע 62
 אמות. 63
 הגמרא מביאה דין נוסף, ורוצה לתלות אותו במחלוקת רב יוסף 64
 ואב"י. שואלת הגמרא: לִיּוֹמָא בְּדַרְבֵּי אַמֵּי וְרַבֵּי אַסִּי קָמִיפְּלֵגִי – האם 65
 יש לומר שרב יוסף ואב"י שנחלקו כמה הוא שיעור מבוי, נחלקו גם 66
 בדין שאמרו רבי אמי ורבי אסי, דְּאִיתְּמַר, מְבוּי שְׂנַפְרִין אַחַד 67
 הכתלים שְׂמִצִּידוֹ, כְּלָפִי רֵאשׁוּ – סמוך לראש המבוי, דהיינו, סמוך 68
 לפתח המבוי הפונה לרשות הרבים, אִיתְּמַר מְשֻׁמְיָהּ – נאמר בשם 69
 דְּרַבֵּי אַמֵּי וְרַבֵּי אַסִּי, אִם יֵשׁ שָׁם – אם נשתיר מן הכותל, פֶּסֶם 70
 אֲרַבְּעָה טַפְּחִים, מראש הכותל שעליו מונחת הקורה, עד הפירצה, 71
 מִתֵּיר בְּפִירְצָהּ עַד עֵשֶׂר – אם הפירצה רחבה עד עשר אמות, נותר 72
 המבוי על ידי הקורה שבראש המבוי וצ"ע ב. שכיין שיש שיעור 73
 אורך מבוי ממקום הקורה עד הפירצה, לא בטל מפתח המבוי שם 74
 פתח, והקורה שעל גביו מתירה את המבוי בטלטול, והפירצה, כיון 75
 שאינה יתרה על עשר אמות, הרי היא נחשבת כפתח, ואינה פוסלת 76
 את המבוי. וְאִם לֹא – ואם לא נשאר פס ארבעה טפחים בין הקורה 77
 לפירצה, אזי אם רוחב הפירצה הוא פְּחוּת מִשְׁלֹשָׁה טַפְּחִים, מִתֵּיר – 78
 נותר המבוי בקורה שבראשו, כיון שכל פחות משלשה טפחים נחשב 79
 כלבד וכמו שאין כאן פירצה כלל, אבל אם רוחב הפירצה הוא 80
 שְׁלֹשָׁה טַפְּחִים או יותר, אֵינּוּ מִתֵּיר – אין המבוי נותר בקורה 81
 שבראשו, שכיין שיכולים בני המבוי לקצר את דרכם דרך הפירצה, 82
 יש לחשוש שמא יעזבו בני המבוי את הפתח הרגיל של המבוי, וילכו 83
 דרך הפירצה, והפתח הראשון לא יחשב יותר פתח המבוי, וממילא 84
 לא תועיל הקורה הקבועה בו, להתיר במבוי, וימצא שאין קורה 85
 למבוי, וגזרו שתאסור הפירצה את המבוי. 86
 מסיימת הגמרא: נמצא שְׁלֵרֵב יוֹסֵף שֹׁסֵב שִׁיעוּר מְבוּי הוּא 87
 ארבעה טפחים, אִיתְּ לֵיהּ – הוא סובר גם את הדין דְּרַבֵּי אַמֵּי וְרַבֵּי 88
 אסי, שאם נשאר פס ארבעה בראש המבוי, רק פירצה של עשר 89
 אמות אסרת את המבוי, שהקורה שבראש המבוי משמשת קורה 90
 לארבעה טפחים שעד הפירצה, שהוא שיעור מבוי, וְלֵאמֹרֵי שֹׁסֵב 91
 ששיעור מבוי הוא ארבע אמות, לִיתְ לֵיהּ – אינו סובר את הדין דְּרַבֵּי 92
 אַמֵּי וְרַבֵּי אַסִּי, אלא לדעתו רק אם נשאר פס של ארבע אמות בין 93
 ראש המבוי לפירצה מתירה הקורה את המבוי. דוחה הגמרא: אִמֵּר 94
 לָךְ אַבְּי – יש לאב"י לדחות ולומר, שאני סובר גם את הדין של רבי 95
 אמי ורבי אסי, שדווקא הָתָם – שם במבוי שנפרץ, שהוא סוֹף מְבוּי 96
 – כלומר, מבוי שהיה כשר ונפסל, אמרו רבי אמי ורבי אסי שדי 97
 בשיעור ארבעה טפחים כדי לתת לו דין מבוי, אבל הָכָּא – כאן במבוי 98
 שאינו גבוה עשרה, שהוא תְּחֵלֶת מְבוּי, כלומר שהיה המבוי פסול, 99
 ועכשיו שחוקק בו הרי הוא תְּחֵלֶת עשיתו, אִי אִיבָּא – אם יש 100
 אֲרַבַּע אַמּוֹת בגובה עשרה טפחים, אֵין – יש לו דין מבוי, וְאִי לֹא – 101
 ואם אין בו ארבע אמות בגובה עשרה טפחים, לֹא – אין לו דין מבוי. 102
 אב"י מביא מקור לשיטתו: אִמֵּר אַבְּי, מָנָא אִמְיָנָא לָהּ – מהיכן 103
 למדתי דבר זה, ששיעור מבוי הוא יותר מארבעה טפחים, דְּתִנְיָא, 104
 אֵין מְבוּי נִתְרַן בְּלֵחֵי וְקוֹרָה עַד שִׁיחֵי בְּתֵים וְהַצִּירוֹת פְּתוּחִין 105
 קְתוּבִין, כלומר, שיהיו במבוי לכל הפחות שתי חצירות, ובכל חצר 106
 שני בתים, אבל בפחות מכך אינו נותר בלחי וקורה, וְאִי – ואם תאמר 107
 ששיעור מבוי הוא בְּאַרְבַּעַת טַפְּחִים, הִכִּי מְשַׁבְּחָת לָהּ – איך תמצא 108
 שיהיה פתוחים שתי חצירות במבוי זה, הלא כל פתח שאינו רחב 109
 ארבעה טפחים, אינו נחשב פתח, ובמבוי שארכו ארבעה טפחים, לא 110
 ניתן לפתוח פתח של ארבעה טפחים, שהרי מלבד חלל הפתח צריך 111
 גם מקום למוזוות הפתח, ואם כן באף אחד מכתלי האורך של המבוי 112
 לא יכולה להיות אפילו חצר אחת וצ"ע ג. וְכִי תִימָא דְּפִתְחָ לָהּ 113
 בְּדוּפִין הָאִמְצָעִי – ואם תרצה לומר שהשיעור של ארבעה טפחים 114

1 וּמָנָא דְּאִמֵּר – ואב"י שאמר שיש למעט את המבוי ברוחב אֲרַבְּעָה
 2 טפחים, קָסְבֵר שְׂאִסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ תַּחַת הַקּוֹרָה, שהיתר הקורה הוא
 3 משום שרואים כאילו חודה הפנימי של הקורה יורד וסותם את
 4 המבוי, ונמצא שהקרקע תחת הקורה אינה בתוך המזיכות, ולכן
 5 כשבא להגביה את המבוי לא יועיל אם יגביהנו ברוחב טפח בלבד,
 6 שהרי למשתמשים במבוי, אין כל היכר, לכן צריך למשוך את
 7 ההגבהה לתוך המבוי, שבכך תהיה הקורה ניכרת לבני המבוי
 8 כשישתמשו במקום שהוגבה, וכיון שצריכה ההגבהה להיות יותר
 9 מפתח, יש לעשותה ארבעה טפחים שהוא מקום ניכר וחשוב.
 10 דוחה הגמרא: לֹא – אין להעמיד את מחלוקתם בנידון זה, אלא
 11 דְּבִבְלֵי עֲלָמָא קָסְבֵר – בין רב יוסף ובין אב"י סוברים, שמוֹתֵר
 12 לְהִשְׁתַּמֵּשׁ תַּחַת הַקּוֹרָה, וְהָכָּא קָא מִיפְּלֵגִי – ובסברא זו נחלקו, מִר
 13 – רב יוסף שאמר שדי למעט ברוחב טפח סָבֵר, שטעם היתר קוֹרָה
 14 במבוי מְשֻׁמֵם הֵיכֵר הוּא, שהרי הטעם שאסרו חכמים לטלטל במבוי
 15 הוא, כדי שלא יבואו לטעות ולהתיר לטלטל ברשות הרבים גמורה,
 16 ואמרו חכמים, שכשיש קורה בפתח המבוי, יש שם היכר שאין המבוי
 17 רשות הרבים, ואין לחוש שיתירו לטלטל אף ברשות הרבים, ובשביל
 18 היכר די שיהיה המיעוט ברוחב טפח, שכשישתמשו תחת הקורה,
 19 יהיה להם היכר שאין זה רשות הרבים. וְאִבֵּי – ואב"י שאמר שיש
 20 למעט ברוחב ארבעה טפחים סָבֵר, שטעם היתר קוֹרָה במבוי מְשֻׁמֵם
 21 מְחִיצָה הוּא, שרואים כאילו חודה החיצון של הקורה יורד וסותם את
 22 המבוי ונמצא שיש למבוי ארבע מחיצות, ואמרו חכמים שקורה
 23 הנמצאת במקום הגבוה יותר מעשרים אמה, אין אומרים שחודה
 24 יורד וסותם, ומשום כך אמר אב"י שצריך למעט ברוחב ארבעה
 25 טפחים, כדי שתחשב הקורה כמחיצה למקום שרחב ארבעה טפחים,
 26 שכל מחיצה שאינה באה להכשיר מקום של ארבעה טפחים אינה
 27 מחיצה.
 28 ביאור נוסף במחלוקת רב יוסף ואב"י: וְאִיבְעִית אִימָא – ואם תרצה
 29 תוכל לבאר את מחלוקתם כך, דְּבִבְלֵי עֲלָמָא – שבין רב יוסף ובין
 30 אב"י סוברים שטעם היתר קוֹרָה במבוי מְשֻׁמֵם הֵיכֵר הוּא, וְהָכָּא –
 31 ובאן, בשיעור רוחב המיעוט, בְּהֵיכֵר שֶׁל מִטָּה וּבְהֵיכֵר שֶׁל מַעְלָה,
 32 כלומר, האם שיעור רוחב המיעוט שצריך לעשות בקרקע כדי
 33 שתהיה הקורה ניכרת, שזה לשיעור רוחב ההיכר שנעשה למעלה,
 34 דהיינו רוחב הקורה, שהוא טפח, קָא מִיפְּלֵגִי – נחלקו, דְּמֵר – שרב
 35 יוסף סָבֵר, אִמְרִינֵן הֵיכֵר שֶׁל מִטָּה דִּי שִׁיחֵיהּ בְּהֵיכֵר שֶׁל מַעְלָה,
 36 ולכן די בהגבהת טפח, כשם שרוחב הקורה דיה שתהיה טפח. וְאִבֵּי –
 37 ואב"י סָבֵר, לֹא אִמְרִינֵן הֵיכֵר שֶׁל מִטָּה בְּהֵיכֵר שֶׁל מַעְלָה, ואף
 38 שהיכר של מעלה דיו שיהיה טפח, היכר של מטה צריך שיהיה
 39 ארבעה טפחים.
 40 ביאור נוסף במחלוקתם: וְאִיבְעִית אִימָא – ואם תרצה תוכל לבאר
 41 את מחלוקתם כך, דְּבִבְלֵי עֲלָמָא – שבין רב יוסף ובין אב"י סוברים
 42 שְׂאִמְרִינֵן הֵיכֵר שֶׁל מִטָּה בְּהֵיכֵר שֶׁל מַעְלָה, וּודאי מעיקר הדין די
 43 בהגבהה בשיעור טפח, וְהָכָּא בְּגוּיְרָה שְׂמָא יְפָחוּת קָמִיפְּלֵגִי – ובאן
 44 נחלקו האם גזרו חכמים שלא יוכשר המבוי במיעוט ברוחב טפח,
 45 שמא תפחת ההגבהה על ידי דריסת הרגלים, ולא ישים לב לתקנה,
 46 שרב יוסף סבר שלא גזרו כן, ואב"י סבר שגזרו, וכיון שהצריכו
 47 לעשותו גדול יותר מטפח העמידו את השיעור על ארבעה טפחים
 48 שהוא שיעור חשוב בכל מקום.
 49 הגמרא מביאה דין נוסף שנחלקו בו רבי יוסף ואב"י. מבררת הגמרא:
 50 מְבוּי שְׁחִיָּה גְבוּהַ פְּחוּת מִעֶשְׂרֵה טַפְּחִים, שאינו נותר בקורה, וְחִקְקֵן
 51 בּוּ – בקרקעיתו כדי לְהִשְׁלִימוֹ לְעֶשְׂרֵה טַפְּחִים, פְּמָה חֻזְקֵן – כמה
 52 צריך לחקוק במבוי כדי שיהיה נותר בקורה. הגמרא היתה סבורה
 53 שכונת השאלה היא כמה עליו לחקוק לעומק בקרקע המבוי, על כן
 54 שואלת הגמרא: פְּמָה חֻזְקֵן – מה שייך לדון בשיעור החקיקה, הלא
 55 ודאי יש לחקוק פְּמָה דְּצִרְיָךְ לֵיהּ – כפי הצורך, עד שיהיה גובה
 56 המבוי עשרה טפחים. משיבה הגמרא: אין כוונת השאלה כמה צריך
 57 לחקוק לעומק, אֵלָא כוונת השאלה היא, מְשַׁבְּו כְּפָמָה – כמה יהיה

עירובין. פרק ראשון – מבוי שהוא גבוה דף ה עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) קלז
 רש"י תוספת

1 לכולי עלמא משום היכירא. ואין להקשות לפירושו, הואיל וסבירי קורה משום מחיצה —
 2 אם כן מאי טעמא דמאן דאמר טפה? והא לא הוי מחיצה לפחות מד' אין לחוש הואיל והוי
 3 דופן, אלא שבא למעטו, כדפירש בקונטרס בענין זה בסמוך. **סוף** מבוי הכי נמי — פירושו:
 4 כיון שלא נפסלה שנשתייר שם פס ארבעה, דמבוי כשר אינו יוצא מתורת הכשר עד

5 שיפוחו, שלא יאשר שם ארבעה. אבל תחלת
 6 מבוי, דהיינו שלא שנתייר שם פס ארבעה,
 7 שצריך לעשות לו הכשר — צריך ארבעה.
 8 וכן משמע לישנא דקאמר אם יש שם פס ארבע
 9 — מכלל דבנשתייר שם פס ארבע מיירי, ופירוש
 10 רש"י אין נראה. **ואי** בארבעה הכי משכחת לה
 11 — אף על גב דארבעה דקאמר רב יוסף היינו
 12 דיאכא משהו טפי, דהמבוי אם אינו רחב ארבע
 13 אינו צריך לחי, כדבר אהילאי לקמן. ואי לא הוי
 14 טפי משהו — הוי ארבע רחבו, מכל מקום באותו
 15 משהו אין מקום לפצימין לעמוד. **דפתח** לי
 16 בקרן זוית — פירש בקונטרס: טפח מן הפתח
 17 בדופן האמצעי, ושלושה טפחים בדופן המשך,
 18 וכן בצידו השני, ולא דק, דאם כן אין הפתח רחב
 19 אלא אלכסון של שלושה טפחים על טפח, והנה
 20 ענינו ראות שאין האלכסון של שלושה על אחד
 21 מגיע לאלכסון של טפח על טפח.

22 **אמר** אביי מנא אמינא לה — הא דלא מייתי
 23 ראייה מלקמן (א), דאמר שמואל
 24 משמיה דלוי, מבוי שרחבו עשרים אמה עושה
 25 פס גבוה עשרה במשך ארבע אמות, ומעמידו
 26 לארכו של מבוי — שמא לחלק מבוי לשתי
 27 מבואות מודה רב יוסף דצריך ארבע אמות.
 28 **ורב** יוסף לאפוקי מתורת לחי עד דיאכא ארבע
 29 אמות — קשה: דרב יוסף גופיה קאמר לקמן (יא),
 30 על דברי רב הונא משך מבוי ארבע אמות, ודוחק
 31 לומר דהיינו לאפוקי מתורת לחי. **לחי** הבולט
 32 מדופן של מבוי — אין פירושו כההיא דלקמן
 33 (א), לחי המושך מדופן של מבוי, דהתם מושך
 34 חוץ למבוי לארכו של מבוי — דהא חשיב ליה
 35 שוה במבנים. והכא בולט לרחבו של מבוי
 36 וסותמו דאמר לקמן דמבוי שבעה נותר בעומד
 37 מרובה על הפרוץ, ואביי הוה מצי לאתויי נמי
 38 מהתם.

פחות

פחות **קמא** אמר רב הונא: לחי הבולט מדופן של מבוי, פחות מארבע אמות — נידון משום לחי,
 ואינו צריך לחי אחר לתתירו. ארבע אמות — נידון משום מבוי, וצריך לחי אחר לתתירו.
 ורב יוסף: לאפוקי מתורת לחי — עד דאיכא ארבע אמות, למיהוי מבוי — אפילו בארבעה
 טפחים נמי הוי מבוי. גופא, אמר רמי בר חמא, אמר רב הונא: לחי הבולט מדופן של מבוי,
 פחות

פתח עליה. ומבוי אינו נפסל בפתיחים הרבה. אי נמי, שבקי בני מבוי פתחא קמא, ונפקו ועיילי כההיא פירצה, משום דדרך קצרה היא להם — אפילו הכי לא בטלה תורת פתח
 וקורה מן הראשון, משום דהוי פתח לארבעה הסמוכין לו. הואיל וארבעה אורך ראיין לקורה, דיש בהן הכשר מבוי. ואם לאו — דאין שם פס ארבעה. פחות משלשה —
 אם הפירצה פחותה משלשה. מתיר — תיקון המבוי את המבוי. שהי כלבוד דמי, ואין כאן פירצה. ואם הפירצה שלשה — אינו מתיר דכיון דממעטין בני מבוי בהילוכן
 ומקצרין את דרכן דרך אותה פירצה — הישיטין דילמא שבקי פתחא רבה ועיילי ונפקי כההיא פירצה, ובטיל ליה פתחא קמא, ובטלה קורה ידידיה, ואין קורה למבוי זה. והאי
 טעמא מפרש לקמן בפירוק. **ואביי** לית ליה דרכי אמי ודרכי אסי — דהא הכשר מבוי בארבע אמות קאמר. והכא נמי, אי ליכא פס ארבע אמות — אין קורה זו ראייה לאותו
 הפס, ואין כאן קורה. **סוף מבוי** — כגון הא דרבי אמי ורבי אסי שסבר היה מבוי ואירע בו פסול. הכי נמי, דלמיהדר לשייה מבוי סגי בארבעה טפחים. תחילת מבוי — כגון
 גבי חקק, דהשתא קאתי לשייה מבוי. בתים וחצירות — בתים פתוחין לחצירות, וחצירות למבוי. שכן היה דרכן שאין בתים פתוחין אלא לחצריהן. וכל חצר האמור בהתלמוד
 ובמשנה אינו אלא לפני הבית, אבל שאחורי הבית — מוקצה או רחבה קרי ליה. **ואי אמרת בארבעה** הוי מבוי **היאך** נותר **באורך ארבעה** — מכדי מיעוט חצירות שתיים,
 ואין פתח פחות מארבעה — ואין יפתח פתח רחבו ארבעה, במשך המבוי שאינו אלא ארבעה אמה מקום הפצימין? ועוד: כולו פרוץ הוא. ובי **תימא דפתח** ליה **בדופן אמצעית**
 — וכי קאמר רב יוסף הכשר מבוי באורך ארבעה — במבוי רחב מאד קאמר, ויכול לפתוח פתח החצירות בדופן שמאחוריו. והאמר רב נחמן **נקיטין** — מסורת מאבותינו,
 מנהג מרביתינו. **ארכו יתר על רחבו** — הוי מבוי, וניתר בלחי וקורה. אבל מרובה — דין חצר עליו. ואמרין לקמן: חצר צריכה פס ארבעה אפס משהו מכאן ופס משהו
 מכאן, דיכא פירצה במלואה לרשות הרבים. וכיון דאמרת ארכו ארבעה כשר — הרי רחבו ארבעה חסר משהו, ואין שם שיעור פתח. דכבולי דך מסכתא אמרין דאין פתח
 פחות מארבעה: בקרן זוית — טפח מן הפתח בדופן האמצעי, ושלושה טפחים בדופן המשך. וכן בצידו השני, כוה. **לחי הבולט מדופן של מבוי** — לתוך רחב המבוי, ולא
 נעשה שם לשם לחי, אלא הוציא בניינו בפאת ביתו כדרך שעושין משום חיזוק.

פחות

1 **ומאן דאמר ארבעה קסבר אסור להשתמש תחת הקורה** — חדרה הפנימי יורד
 2 וסותם, ורחב הקורה הוי חוץ לסתימה. ולמשתמשים במבוי אין להם היכר בקורה,
 3 שהי בנמוך קו. הלכך, צריך שימשך לתוך המבוי שתהא הקורה ניכרת להם
 4 כשימשו באותו גובה. וכיון דאפיקתיה מתחת הקורה, צריך שיהא מקום הניכר
 5 חשוב. לא דבולי עלמא מותר ובהא פליגי

6 **מר סבר קורה** — שתיקנו חכמים למבוי —
 7 משום היכר בעלמא הוא, דלא ליתי למישירי
 8 רשות הרבים. והרי יש כאן היכר בכניסתן
 9 כשמשמטין תחת הקורה. **ומאן דאמר**
 10 **ארבעה קסבר קורה** — המתרת במבוי טעמא
 11 משום מחיצה, דאמרין חודה החיצון יורד
 12 וסותם. ואמרו רבנן דבטפי מעשרים לא
 13 אמרין יורד וסותם. וכיון דלא הוי מיעוט
 14 ארבעה — הוי מחיצה העשויה לפחות
 15 מארבעה וקיימא לן בכל דוכתא דמחיצה
 16 שאינה ראויה לארבעה — לאו מחיצה היא.
 17 דאין רשות היחיד לפחות מארבעה טפחים
 18 ואף על פי שמוקף מחיצה של עשרה טפחים.
 19 ובגוטרות דחנניה בן עקיבא נמי הכי
 20 אמרין, דאין מחיצות אלא אם כן יש תוך
 21 החלל ארבעה, בפרק "כיצד משתתפין"
 22 (פ.ב.), נידרה שמא יפחת — על ידי דריסת
 23 רגלים יפחת המיעוט ויעמוד על פחות מטפה.
 24 הלכך בעינן טפי. וכיון דאפיקתיה מהיכר של
 25 מעלה — אוקמיה אארבעה, דחשיבי בכל
 26 דוכתא. משבו — של חקק לתוך אורך המבוי
 27 בדבר הבולט כגון מיעוט שיך לימור רחב,
 28 ובדבר השוקע ומקיפות אותו מחיצות כגון
 29 חקק שיך לומר לשוך משך. רב יוסף — דבעי
 30 לעיל טפח, הכא בעי ארבעה. דהתם דאיתיה
 31 לרופן, ולמעוטי קאתי, בהיכר בעלמא סגי.
 32 הכא דהשתא הוא דמשיי ליה דופן, בין לרב
 33 יוסף ובין לאביי בעינן דליתווי האי דופן
 34 לשיעור הכשר אורך מבוי שלם. הלכך, לרב
 35 יוסף שיעור משך מבוי בארבעה טפחים,
 36 ואביי סבירא ליה: שיעור משך מבוי בארבע
 37 אמות. שנפרץ מצידו אחד — מן הכתלים
 38 שבצד ארכו. כלפי ראשו — סמוך לקורה
 39 הימנה ולפניהם. **אם יש שם פס ארבעה** — אם
 40 נשתייר מן הכותל, או עשה פס ארבעה
 41 במקום הפירצה סמוך לקורה. מתיר פירצה —
 42 אף על גב שנשתייר שם — עדיין פירצה עד
 43 עשר, דכיון דיש הכשר אורך מבוי מן הקורה
 44 עד הפירצה — לא בטל ליה תורת פתח
 45 מקמא, ובמלתיה קאי, וקורתו מתירתו
 46 ופירצתה מתרת. כיון דלאו יותר מעשר תורת

פתח עליה. ומבוי אינו נפסל בפתיחים הרבה. אי נמי, שבקי בני מבוי פתחא קמא, ונפקו ועיילי כההיא פירצה, משום דדרך קצרה היא להם — אפילו הכי לא בטלה תורת פתח
 וקורה מן הראשון, משום דהוי פתח לארבעה הסמוכין לו. הואיל וארבעה אורך ראיין לקורה, דיש בהן הכשר מבוי. ואם לאו — דאין שם פס ארבעה. פחות משלשה —
 אם הפירצה פחותה משלשה. מתיר — תיקון המבוי את המבוי. שהי כלבוד דמי, ואין כאן פירצה. ואם הפירצה שלשה — אינו מתיר דכיון דממעטין בני מבוי בהילוכן
 ומקצרין את דרכן דרך אותה פירצה — הישיטין דילמא שבקי פתחא רבה ועיילי ונפקי כההיא פירצה, ובטיל ליה פתחא קמא, ובטלה קורה ידידיה, ואין קורה למבוי זה. והאי
 טעמא מפרש לקמן בפירוק. **ואביי** לית ליה דרכי אמי ודרכי אסי — דהא הכשר מבוי בארבע אמות קאמר. והכא נמי, אי ליכא פס ארבע אמות — אין קורה זו ראייה לאותו
 הפס, ואין כאן קורה. **סוף מבוי** — כגון הא דרבי אמי ורבי אסי שסבר היה מבוי ואירע בו פסול. הכי נמי, דלמיהדר לשייה מבוי סגי בארבעה טפחים. תחילת מבוי — כגון
 גבי חקק, דהשתא קאתי לשייה מבוי. בתים וחצירות — בתים פתוחין לחצירות, וחצירות למבוי. שכן היה דרכן שאין בתים פתוחין אלא לחצריהן. וכל חצר האמור בהתלמוד
 ובמשנה אינו אלא לפני הבית, אבל שאחורי הבית — מוקצה או רחבה קרי ליה. **ואי אמרת בארבעה** הוי מבוי **היאך** נותר **באורך ארבעה** — מכדי מיעוט חצירות שתיים,
 ואין פתח פחות מארבעה — ואין יפתח פתח רחבו ארבעה, במשך המבוי שאינו אלא ארבעה אמה מקום הפצימין? ועוד: כולו פרוץ הוא. ובי **תימא דפתח** ליה **בדופן אמצעית**
 — וכי קאמר רב יוסף הכשר מבוי באורך ארבעה — במבוי רחב מאד קאמר, ויכול לפתוח פתח החצירות בדופן שמאחוריו. והאמר רב נחמן **נקיטין** — מסורת מאבותינו,
 מנהג מרביתינו. **ארכו יתר על רחבו** — הוי מבוי, וניתר בלחי וקורה. אבל מרובה — דין חצר עליו. ואמרין לקמן: חצר צריכה פס ארבעה אפס משהו מכאן ופס משהו
 מכאן, דיכא פירצה במלואה לרשות הרבים. וכיון דאמרת ארכו ארבעה כשר — הרי רחבו ארבעה חסר משהו, ואין שם שיעור פתח. דכבולי דך מסכתא אמרין דאין פתח
 פחות מארבעה: בקרן זוית — טפח מן הפתח בדופן האמצעי, ושלושה טפחים בדופן המשך. וכן בצידו השני, כוה. **לחי הבולט מדופן של מבוי** — לתוך רחב המבוי, ולא
 נעשה שם לשם לחי, אלא הוציא בניינו בפאת ביתו כדרך שעושין משום חיזוק.

1 פחות מארבע אמות נידון משום לחי – וסמכין עליה. ואף על גב דלאו לשם לחי
 2 הוקבע, משום דקימא לן כבאי בלחי העומד מאיליו. ואפילו לרבינו תם דפסק
 3 כרבא – מכל מקום הבא איירי אליבא דרב הונא, ואביי מרב הונא דייק לה לקמן
 4 בפירקין (טו,א). ונראה דרשי' מדרקד דמיירי הבא בלא הוקבע לשם לחי – מדמפלגי בן
 5 ארבע לפחות מארבע. דאילו עבדיה לשם לחי
 6 – הוי כשר בכל ענין, דמשום דריבה בסתימתו
 7 לא גרע מלחי משהו, כדפירש רש"י בסמוך. אבל
 8 ההיא דלקמן (יא,א) דלחי המושך, הואיל והוי
 9 לאורך המבוי ואינו סותמו, נידון משום מבוי –
 10 אפילו הוקבע לשם לחי. ולהכי כי דייק מיניה
 11 לקמן (יא,א) שמע מיניה תלת – לא קאמר שמע
 12 מינה ארבע דלחי העומד מאיליו הוי לחי. ולקמן
 13 (ט,ט) פירוש רש"י: וכן שמענו בן גבליאל ליתר
 14 כנראה מבחוץ ושהו מכפנים, שכן דרך מעמיד
 15 לחי שמושכן קימע' כלפי חוץ – אם כן משמע
 16 דרוצה לומר אף על גב דהוקבע לשם לחי –
 17 נידון משום מבוי.

18 **ארבע** אמות נידון משום מבוי – אפילו למאן
 19 דאמר (לקמן טו,א) לחי משום מחיצה – דהיה
 20 לו להועיל יותר אם סותמו. מכל מקום היכר
 21 קצת בעיניו. ואף על גב דהיכא דהעמידוהו לשם
 22 לחי לפירוש הקונטרס מועיל, אף על גב דאין
 23 היכרא – מכל מקום יש לומר כשהעומד לשם
 24 לחי יש קול, ואיכא היכרא.
 25 **אותו** לחי הויקב מעמידו – במבוי רחב יותר
 26 משמונה קא בעי, דברוחב שמונה –
 27 היכן שיעמידוהו הוי עומד מרובה. קל וחומר
 28 מחצר – אף על גב דחצר ומבוי שוין, דכשחן
 29 מרובעין צריכין פס ארבע, ואם ארכן יותר על
 30 רחבן – ניתרין בלחי וקורה. מכל מקום עבדי
 31 קל וחומר פשיר, דבמקום דלא מהני לחי וקורה,
 32 דהיינו במרובעין, מהני עומד מרובה. ואמתיצה
 33 רביעית הוא דעביד קל וחומר, דליהני עומד
 34 מרובה. אבל שיעויל עומד מרובה בכל ארבע
 35 מחיצות – ליכא למילף, דדיו לבא מן הדין
 36 להיות כנדון כמו לחי. **אינו** דין שיהא נותר בעומד מרובה – פירש בקונטרס: ומיהו,
 37 במבוי שמונה אף על גב דבדאי קל וחומר נמי מצי למשרייה, דהא יותר מארבע הוי
 38 האי פס ויחצר משתייא בפס ארבע – כיון דלאו לשם לחי הוקבע, ולא לשם תיקוף פס
 39 הוקבע – כי שהי אדפקין מתורת לחי, אפקינן נמי מתורת פס. ורבינו יצחק פירש: דאין
 40 סברא ללמוד לענין תורת פס מחצר. דבחצר הפס מהני משום מחיצה, משום הכי כל שכן
 41 דמהני היכא דסותמו טפי. אבל במבוי, שהקילו חכמים בלחי, אפילו למאן דאמר משום
 42 מחיצה – צריך שיהא שם לחי עלי. אבל לענין עומד מרובה – הוי קל וחומר טוב, משום
 43 דהוי מחיצה גמורה, שמועיל בכל ארבע דפנות. אבל לחי ופס לא מהני אלא במחיצה
 44 רביעית. וליכא למימר: פס ארבע אמות יוכיח, דמהני בחצר ולא מהני במבוי, אף אני
 45 אביא עומד מרובה דכין שאין יכול ללמודו מקל וחומר – הבא נמי ליכא למימר תוכיח.
 46 ועוד: מה לפס ארבע אמות שכן לא מהני אלא במחיצה רביעית, תאמר בעומד מרובה
 47 דמהני בכל ארבע. **תאמר** במבוי שפירצתו ארבע – ואם תאמר: והיא גופיה נילף מקל
 48 וחומר מחצר, שיהא פירצתו בעשר. ומאי טעמא דרב הונא דאמר בארבע? ויש לומר: דלא
 49 שייך קל וחומר אפירצת עשר, משום דהיא הנותנת. דבשביל שמבוי נותר אפילו בלחי
 50 משהו – הוי פירצתו בדי. ואפילו לאידך לישנא, דאמר לקמן (יא,א) גבי פסי ביראות –
 51 כיון דאפיקו בוהו דין קולא אקילו בוהו קולא אחריתי – התם משום עולי רגלים הקילו
 52 קולא יתירא מפני דוחקן. ואם תאמר: אם כן מאי פריך מה לחצר שכן פירצתו בעשר, מה
 53 פירכא היא זו? נימא: היא הנותנת, משום דלא התרתיה אלא בעומד מרובה – שרי עד
 54 עשרו ויש לומר: דהיא הנותנת לא אמרינן אלא לסתור הקל וחומר, אבל לסתור הפירכא
 55 כדי לקיים הקל וחומר – לא אמר. **שפירצתו** בארבע – ואם תאמר: ונעשה קל וחומר
 56 פירצת עשר תוכיח. וליכא למימר דנילף שלא יעמד לחי וקורה למבוי, ועומד מרובה לחצר דגמירי לה מסיני דמהני, וכן שיעויל לחי וקורה לחצר ליכא למילף דגמירי דביים פס
 57 ארבעה, ועוד, דמעומד מרובה ליכא למילף דמה לעומד מרובה דמהני בכל ארבע דפנות, וממבוי נמי ליכא למילף, דמה למבוי שכן פירצתו בארבעה לרב הונא. **וספק** דבריהם
 58 להקל – ואם תאמר: תיקוף לחי דקימא לן בפירקין (טו,ב) דפרוץ בעומד מותרו! ויש לומר: דבכא קיימא לן אליבא דרב הונא בריה דרב יהושע, דאית ליה לקמן (טו,ב) פרוץ בעומד
 59 אסור. ואם תאמר: ואמאי הוי ספק דבריהם, הוא קיימא לן דבידי אדם אפשר לצמצם. דקימא לן כרב פפא דאמר: פרוץ בעומד מותר. ואי לא אפשר לצמצם – ליחוש דילמא
 60 פרוץ מרובה. וכן בפרק שני דחולין (כהג,א) דפליגי במחצתה על מחצה אי הוה כרוב, משמע דאפשר לצמצם. והא דאמרין בפרק שלישי דיבמות (כהג,א): לא סתם לן תנא כרבינו
 61 יצחק הגלילי, דאמר אפשר לצמצם – היינו בידי שמים. וב'חזקין' (גיטין ע"א), גבי ספק קרוב לו ספק קרוב לה, דאמר: וניחויזי הי מנייהו קדים. וכי תימא: שכבאו שנין בבת
 אחת

1 פחות מארבע אמות – ברוחב המבוי נידון משום לחי, וסמכין עליה, ואף על גב
 2 דלאו לשם לחי איקבע. דקימא לן הלכתא כבאי בלחי העומד מאיליו, דכשר. **ארבע**
 3 אמות – אם היה בולט לתוך רוחב המבוי ארבע אמות – נידון משום מבוי. כלומר:
 4 כיון דאורך הכשר מבוי נותר בכך בעלמא, ומיקרי מבוי – הבא נמי נפיק מתורת לחי,
 5 דלא סמכין עליה, אף על גב דאי עבדיה

6 משום לחי הוי כשר. דמשום דריבה בסתימתו
 7 לא גרע מלחי משהו, הבא כיון דלאו להכי
 8 איקבע – אגן במחשבה לא מצינן לאפקייה
 9 מתורת לחי, כותל ולשווייה לחי, דכיון דנפק ליה
 10 מתורת לחי, ונמצא שאין תיקון למבוי זה,
 11 וצריך לחי אחר להתיר המבוי. אלמא:
 12 מדקתני בעיור מארבע אמות לא הוי מבוי
 13 לאפקי מתורת לחי – שמע מינה הכשר
 14 מבוי בארבע אמות. כהדיה – אצלו ברוחב
 15 המבוי. **כאידך** ניסא – אצל כותל האחר,
 16 כנגדו. **דמפני** ביה או **דמבצר** ביה – גבוה
 17 ממנו או נמוך ממנו. אי נמי: או עב ממנו או
 18 דק ממנו, כדי שישמך ממנו ולחוץ או הימנו
 19 ולפנים: **במבוי** שמונה – שרחב שמונה
 20 אמות, וכל שכן אם יותר. **אבל** במבוי **שבעה**
 21 נותר – המבוי. ואף על פי שאין זה לחי –
 22 הואיל וסתימת הפתח מרובה על הפרוץ, ומה
 23 חצר – מרובעת או רחבה יותר על אורכה,
 24 שאינה נותרת בלחי וקורה, אם נפרץ כותל
 25 שעל פני רשות הרבים על פני כולו, להעמיד
 26 בו לחי משהו – אינו מתיר, אלא אם כן
 27 בו פס ארבעה כדאמרין לקמן בפירקין (יב,א).
 28 פסי חצר צריכין שיהא בהן ארבעה. נותרת
 29 בעומד מרובה על הפרוץ – אפילו נפרצו
 30 בה פרוצות הרבה בארבע מחיצותיה סביב,
 31 ונשתיר שם מן העומד עד שרבו עומדים על
 32 הפרוצות מתורת בלא פני תיקון. **מבוי**
 33 שניתר – פתיחת כותלו הסמוך לרשות
 34 הרבים בלחי משהו. **אינו** דין שיהא נותר
 35 בעומד מרובה על הפרוץ – בלא שום סימן

36 אחר. ומיהו, מבוי שמונה אף על גב דבדאי קל וחומר נמי מצי למשרייה, דהא יותר
 37 מארבעה נפסחים הוי האי פס וחצר משתייא בפס ארבעה כיון דלאו לשם לחי
 38 הוקבע שם ולא לשם תיקוף פס הוקבע שם. כי היכי דיצא מתורת לחי – יצא מתורת
 39 פס, ולא מנכרא מילתא. ואמרין זהו פתחו, ולא נעשה בו תיקון להתירו. **חצר** אין
 40 פירצת עשר אוסרת בה אלא אם כן הוי מלאוה ככותל – או יותר מעשר. והכי
 41 קיימא לן במתניתין (לקמן טו,ב): כל פירצה שהיא בעשר אמות – מותרת. **תאמר**
 42 **במבוי** – דאמר רב הונא בארבע לקמן (טו,א). **למאן** קאמרין **לרב** הונא – האי קל
 43 וחומר אליבא דמאן קאמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע – אליבא דרב הונא רביה
 44 תלמידיה דרב. דהא הך שמעתין דלחי הבולט רב הונא אמרה, ומילתיה דרב הונא
 45 קא מפרש רב הונא בריה דרב יהושע. **פירצתו בארבע** סביבא ליה – לקמן
 46 בשמעתין. **טעמא** דנפשיה קאמר – והכי קאמר: במבוי שמונה קא מסתברא מילתיה
 47 דרב הונא, אבל במבוי שבעה – לא מסתברא כוותיה, דאיכא למשרייה בקל וחומר.
 48 **אי** עומד מרובה על הפרוץ – שהוי ארבע אמותיו של לחי שחוקות, ונמצא פרוץ
 49 חסר מארבע – הרי נותר בכך. **ואי** פרוץ מרובה – נמצא שאין ארבע שלימות בלחי,
 50 ונידון משום לחי, דהא רוב בני אדם אין יכולין לצמצם. **מאי** אמות – לאוסרו
 51 דילמא צמצמו, וכי הדדי נינהו, ואין כאן לחי – שהי שם בו ארבע אמות. ולא עומד
 52 מרובה. הוי **ספק** דבריהם – שמוא צמצם ואסור, ושמוא לא צמצם ומותר. דטלטול
 53 מבוי מדרבנן הוא, וספק דבריהם להקל.

מציור

מציור
 1 דאיכא למימר
 2 פירצת עשר תוכיח. וליכא למימר דנילף שלא יעמד לחי וקורה למבוי, ועומד מרובה לחצר דגמירי לה מסיני דמהני, וכן שיעויל לחי וקורה לחצר ליכא למילף דגמירי דביים פס
 3 ארבעה, ועוד, דמעומד מרובה ליכא למילף דמה לעומד מרובה דמהני בכל ארבע דפנות, וממבוי נמי ליכא למילף, דמה למבוי שכן פירצתו בארבעה לרב הונא. **וספק** דבריהם
 4 להקל – ואם תאמר: תיקוף לחי דקימא לן בפירקין (טו,ב) דפרוץ בעומד מותרו! ויש לומר: דבכא קיימא לן אליבא דרב הונא בריה דרב יהושע, דאית ליה לקמן (טו,ב) פרוץ בעומד
 5 אסור. ואם תאמר: ואמאי הוי ספק דבריהם, הוא קיימא לן דבידי אדם אפשר לצמצם. דקימא לן כרב פפא דאמר: פרוץ בעומד מותר. ואי לא אפשר לצמצם – ליחוש דילמא
 6 פרוץ מרובה. וכן בפרק שני דחולין (כהג,א) דפליגי במחצתה על מחצה אי הוה כרוב, משמע דאפשר לצמצם. והא דאמרין בפרק שלישי דיבמות (כהג,א): לא סתם לן תנא כרבינו
 7 יצחק הגלילי, דאמר אפשר לצמצם – היינו בידי שמים. וב'חזקין' (גיטין ע"א), גבי ספק קרוב לו ספק קרוב לה, דאמר: וניחויזי הי מנייהו קדים. וכי תימא: שכבאו שנין בבת
 8 אחת

45 כלומר שאפילו פירצה של ארבעה טפחים אוסרת בו. משיבה
 46 הגמרא: **קָסַבְר רַב הוֹנָא בְּרִיה דְּרַב יְהוֹשֻעַ, מְבוּי נְמִי** – גם
 47 **כֵּן פְּרָצְתוּ בְּעֶשֶׂר אַמוֹת, כַּחצֵר, ואִין חֲצֵר קְלָה יוֹתֵר מִמְבוּי**
 48 **בְּשׁוּם דִּין, וְנִיתֵן לְלַמּוּד שְׁמִבּוּי נִיתֵר בְּעוֹמֵד מְרוּבָה עַל הַפְּרוּץ**
 49 **בְּקַל וְחוֹמֵר מִחֲצֵר.**
 50 חזרת הגמרא ומקשה: הרי לְמַאן קְאָמְרִינָן – לדעת מי אמרו
 51 שלומדים שעומד מרובה מועיל במבוי מחצר, הלא לדעת רב הונא,
 52 שהוא אמר שלחי הכולט מדפנו של מבוי צריך לחי אחר להתירו,
 53 ועליו אמר רב הונא בריה דרב יהושע שדבריו אמורים רק במבוי של
 54 שמונה אמות, ואילו מבוי של שבע אמות נותר בעומד מרובה על
 55 הפרוץ, וְהָא רַב הוֹנָא, פְּרָצְתוּ בְּאַרְבַּעַת סְבִיבָא לִיָּה – והלא רב
 56 הונא סובר (להלן ה) שפירצת מבוי בארבעה טפחים היא, ואם כן חזרת
 57 הקושיא שאין ללמוד שמבוי נותר בעומד מרובה מחצר, שהרי חצר
 58 קלה היא שפירצתה בעשר אמות. משיבה הגמרא: **רַב הוֹנָא בְּרִיה**
 59 **דְּרַב יְהוֹשֻעַ** לא בא לפרש את דעת רב הונא, אלא **מְעַמָּא דִּנְפִישִׁיה**
 60 **קְאָמְר** – את דעת עצמו פירש, ומה שאמר 'לא אמר' כוונתו היא,
 61 שמסתברים דברי רב הונא במבוי שפתחו רחב שמונה אמות, שאז אם
 62 הלחי הכולט מהכותל הוא ארבע אמות, אינו מתיר את המבוי, אבל
 63 במבוי שאינו רחב שמונה אמות, אין מסתבר כדברי רב הונא, שכיון
 64 שפירצת מבוי היא בעשר אמות כחצר, ניתן ללמוד דין עומד מרובה
 65 במבוי מחצר, אבל לדעת רב הונא שפירצת מבוי בארבעה טפחים אכן
 66 אין ללמוד מבוי מחצר לדין עומד מרובה.
 67 רב אשי חולק על מה שאמר רב הונא בריה דרב יהושע שמבוי רחב
 68 שמונה, אינו נותר בלחי הכולט ארבע אמות: **רַב אֲשִׁי אָמַר, כִּיּוֹן**
 69 **שְׁמִבּוּי נִיתֵר בְּעוֹמֵד מְרוּבָה, אֲפִילוּ תִּימָא** – יש לך לומר שאפילו
 70 **בְּמְבוּי** שהוא רחב **שְׁמוֹנָה** אמות מצומצמות, נְמִי – גם כן לא צריך
 71 לְחִי אַחַר כִּדִּי לְהַתִּירוֹ, שכיון שרוב בני אדם אינם יכולים לצמצם
 72 שיהיה הלחי הכולט מהכותל רחב בדיוק ארבע אמות, מַה נְפִישֶׁךָ –
 73 בין אם הלחי הוא יותר מארבע אמות, ובין אם הוא פחות מארבע
 74 אמות, יש להתיר את המבוי, שהרי, **אִי עוֹמֵד נְפִישִׁי** – אם הלחי רחב
 75 יותר מהפרוץ, שהוא רחב מעט יותר מארבע אמות, הרי המבוי נִיתֵר
 76 **בְּעוֹמֵד מְרוּבָה עַל הַפְּרוּץ, וְאִי הַפְּרוּץ נְפִישִׁי** – ואם החלק הפרוץ רחב
 77 יותר מהלחי, נמצא שהלחי הוא פחות מארבע אמות וממילא הוא
 78 **נִידוֹן מְשׁוּם לְחִי, ומתיר את המבוי, מֵאִי אָמְרַת** – אלא מה תאמר
 79 שיש לאסור את המבוי, כיון שיתכן לְשׁוּן תְּרִיבִיהוּ **כִּי הֲרִדִי** –
 80 שצמצם ועשה את הלחי והפירצה בדיוק באותו שיעור, שכל אחד
 81 מהם רחב בדיוק ארבע אמות, ונמצא שאין כאן לחי, ואף עומד
 82 מרובה על הפרוץ אין כאן, מכל מקום מידי ספק לא יצאנו, שמא
 83 צמצם ואסור המבוי בטלטול, שמא לא צמצם ומותר, וכיון שכל
 84 איסור טלטול במבוי אינו אלא מדרבנן, נמצא דְּהוֹנָה לִיָּה סָפֵק
 85 **דְּבִרְיָהוּן** – שהוא ספק איסור דרבנן, וכלל הוא בידינו סָפֵק דְּבִרְיָהוּן –
 86 שכל ספק איסור דרבנן, הולכים בו לְהִקָּל.
 87 הגמרא דנה כמה הוא שיעור פירצה האוסרת את המבוי: **אָמַר רַב**
 88 **חֲנִין בְּרַב רַבָּא אָמַר רַב, מְבוּי שְׁנַפְרִין כְּתוּל,**

1 אם הלחי בולט פחות מְאַרְבַּע אַמוֹת, הרי הוא נִידוֹן מְשׁוּם לְחִי
 2 ומתיר את המבוי בטלטול, וְאִין המבוי צָרִיף לְחִי אַחַר כִּדִּי לְהַתִּירוֹ.
 3 אולם אם הלחי בולט אַרְבַּע אַמוֹת, נִידוֹן מְשׁוּם מְבוּי, וְצָרִיף המבוי
 4 לְחִי אַחַר לְהַתִּירוֹ [צירור א].
 5 מבררת הגמרא: **אוֹתוֹ לְחִי נוֹסֵף שֶׁהֲצַרְכֵנוּ לְמִבּוּי שֶׁהֲלָחִי שְׁבוּ בולט**
 6 **מִדְּפִנו אַרְבַּע אַמוֹת, הִיבָן מְעַמִּידוֹ** – באיזה צד של פתח המבוי
 7 מעמידו, **אִי דְמוֹקְרִי לִיָּה בְּהִרְיָה** – שהרי אם יעמידנו בסמוך ללחי
 8 הראשון שבולט מדופן המבוי, **אוֹסְפִי הוּא דְקָא מוֹסִיף עָלֵיהּ** – הרי
 9 הוא מוסיף את הלחי הזוה על הלחי הראשון, ונעשה כחלק מהלחי
 10 **רַב פְּסָא, דְמוֹקְרִי לִיָּה לְאַיְדֵךָ גִּיסָא** – אכן, יכול הוא להעמיד את
 11 הלחי הנוסף רק בצד השני של פתח המבוי. וְרַב הוֹנָא בְּרִיה [בנו]
 12 **דְּרַב יְהוֹשֻעַ אָמַר, אֲפִילוּ תִימָא דְמוֹקְרִי לְהָ בְּהִרְיָה** – אפילו אם
 13 תאמר שמעמידו בסמוך ללחי הכולט, עדיין יש אפשרות שלא ייחשב
 14 כהוספה על הלחי הקיים, וכגון דְּמִטְפִי בִיָּה – שמוסיף בלחי שהוא
 15 נותן עכשיו, שהוא עושה אותו גבוה יותר, מהלחי הראשון [צירור ב],
 16 **אוּ דְמְבַצֵר בִּיָּה** – או שהוא מפחית ממנו, שעושה אותו נמוך יותר
 17 מהלחי הראשון [צירור ג], שניכר שאין הוא חלק מהלחי הראשון.
 18 הגמרא דנה אם צריך להוסיף לחי אחר בפתח רחב שמונה אמות,
 19 וברכה פחות משמונה אמות: **אָמַר רַב הוֹנָא בְּרִיה דְּרַב יְהוֹשֻעַ,**
 20 **ההלכה שאמרנו שבלחי הכולט ארבע אמות צריך להוסיף לחי אחר**
 21 **להתיר את המבוי, לֹא אָמְרָן** – לא אמרנו כן **אֵלָא בְּמְבוּי שְׂרוּחַב**
 22 **פִּתְחוֹ הוּא שְׁמוֹנָה אַמוֹת, או יותר מכך, אֲבָל בְּמְבוּי שְׂרוּחַב פִּתְחוֹ**
 23 **הוּא רק שְׁבַע אַמוֹת, ויש שם לחי רחב ארבע אמות, אין צריך לחי**
 24 **אחר להתירו, כיון שהמבוי נִיתֵר כִּכְךָ שֶׁהַעוֹמֵד שְׁבוּ מְרוּבָה עַל**
 25 **הַפְּרוּץ, כלומר, שהחלק הסתום של הפתח מרובה על החלק הפרוץ**
 26 **שלו, שהרי החלק הסתום הוא ארבע אמות, ואילו החלק הפרוץ הוא**
 27 **שלוש אמות וצירור ו]. וְדִין זֶה שְׁמִבּוּי נִיתֵר בְּעוֹמֵד מְרוּבָה, נִלְמַד בְּקַל**
 28 **וְחוֹמֵר מְחַצֵר, ומבארת הגמרא את הקל וחומר: וְמַה חֲצֵר שְׂדִינָה**
 29 **חִמּוּר, שְׁאֵם נִפְרַח אַחַד מִכְּתִלְיָה לְרִשּׁוֹת הַרְבִּים בְּכָל אַרְכּוֹ, אִינָה**
 30 **נִיתֵרֶת בְּלָחִי וְקוֹרָה, שאף אם יעמיד לחי או קורה באותה פירצה,**
 31 **יהיה אסור לטלטל בחצר, עד שיעמיד בה פס של ארבעה טפחים, אף**
 32 **על פי כן נִיתֵרֶת היא בְּעוֹמֵד מְרוּבָה עַל הַפְּרוּץ – שגם אם נפרצו**
 33 **הרבה פרוצות בארבעת כתליה, מכל מקום אם נשאר מחיצות באופן**
 34 **שהעומד שבה מרובה על הפרוץ, מותרת החצר בטלטול אפילו בלא**
 35 **שום תיקון, מְבוּי שְׁקֵל הוּא, שְׁהוּא נִיתֵר בְּלָחִי וְקוֹרָה, בפתחו הפתוח**
 36 **לרשות הרבים, אף שכל הכותל פרוץ לרשות הרבים, אִינוּ דִין שְׂיָהָא**
 37 **נִיתֵר בטלטול בְּאִפּוֹן שֶׁהַעוֹמֵד שֶׁבְּכּוֹתֵל הַרְבִּיעִי מְרוּבָה עַל הַפְּרוּץ.**
 38 **שואלת הגמרא: איך ניתן ללמוד מחצר, שעומד מרובה יש לו**
 39 **להועיל במבוי, הלא יש לומר, מַה לְחָצֵר – שמה שהקלנו בחצר**
 40 **להתירה בעומד מרובה על הפרוץ הוא משום שחצר קלה היא,**
 41 **שהרי מצאנו בה קולא נוספת, שְׁבִין פְּרָצְתָה בְּעֶשֶׂר, כלומר,**
 42 **אין פירצה אוסרת בה אלא אם כן היא רחבה יותר מעשר**
 43 **אמות. תָּאמַר בְּמְבוּי שְׁחִמּוּר הוּא שְׁהָרִי פְּרָצְתוּ בְּאַרְבַּעַת,**
 44

המשך ביאור למס' עירובין ליום חמישי עמ' ב

6 שהלכה לעולם כבית הלל.
 7 הגמרא מביאה תירוץ נוסף: **וְאִיבְעִית אִימָא** – ואם תרצה תוכל
 8 ליישב כך, **הָא וְהָא** – שתי המימרות במשנה נשנו לְאַחַר שיצאה בַּת
 9 קוּל, אלא שתחילה נשנו דברי חכמים שסמכו על הבת קול ופסקו
 10 הלכה כבית הלל, ולאחר מכן נשנו דברי החולק על חכמים,

1 אמרת שהרובה לְעִשּׂוֹת בְּדְבָרֵי בֵּית שְׁמַאי עוֹשֶׂה, הלא אם הלכה
 2 כבית הלל איך ניתן לעשות כבית שמאי. מתרצת הגמרא: **לֹא קִשְׁיָא,**
 3 **כָּאֵן** – מה שנאמר שהרובה לעשות כבית שמאי היינו קוֹרְם שיצאה
 4 בַּת קוּל ואמרה שהלכה כבית הלל בכל מקום. **כָּאֵן** – ומה שנאמר
 5 שלעולם הלכה כבית הלל היינו לְאַחַר שיצאה בַּת קוּל ואמרה

מפולש לרשות הרבים, אֵלֵּא לֵאָא – אלא ודאי נחלקו בְּמִבּוּי שבמקום
עקמימותו הוא רחב רק עֵשֶׂר אמות, וְקָאָמַר רַב – ואמר רב בזה,
שְׁתוּרְתוֹ בְּמִפּוּלְשׁ, שנחשבים שני חלקי המבוי, כאילו הם פרוצים זה
לזה, ואף שלכל אחד מחלקי המבוי, מקום העקמומית הוא כפירצה
מצידו, ואין הפירצה יותר מעשר אמות, סבר רב שפירצה זו אוסרת
את המבוי, אֵלֵּמָא – ומוכח מכאן כדברי רב הונא שפִּירְצַת מְבֹוּי
מְצִידוֹ אוסרת בְּאִרְבָּעָה טפחים, ולא כדברי רב חנן שאמר שאינה
אוסרת אלא אם נפרכה למעלה מעשר אמות.
הגמרא מבארת את דחיית רב חנן לראיה זו: וְרַב הֲנֵן פֵּר רַבָּא יָכוֹל
הוא לדחות ולומר, שלעולם פירצת מבוי מצידו אוסרת רק ביותר
מעשר אמות, אולם שְׁאֵי הֵתָם – שונה הדין במבוי עקום שהפירצה
שבעקמומית אוסרת גם אם היא רחבה רק ארבעה טפחים משום דְּקָא
פְּקֵעֵי בְּהַ רַבִּים – שהרבים מהלכים שם, וכיון שהרבים הולכים שם,
נחשב המבוי למפולש.
שואלת הגמרא: כיון שהעמדנו את דברי רב חנן בר רבא, דווקא
במקום שאין הרבים מהלכים שם, מְכַלְל – משמע מכך דְּרַב הוּנָא
שחלק על רב חנן, כְּבַר שֵׁאָף עַל גַּב דְּלֵא בְּקֵעֵי בְּהַ רַבִּים – שאין
הרבים מהלכים בפירצה, וכגון שפרוצה למקום שחפורות בו גומות,
או שיש בו טיט וכדומה, שיעור הפירצה לפסול את המבוי הוא
בארבעה טפחים, ואם כן קשה מֵאֵי שְׁנָא – במה שונה דין זה מן הדין
דְּרַבִּי אִמִּי וְרַב אִפִּי שאמרו לעיל (ה). שפירצה בצד המבוי פוסלת רק
אם היא למעלה מעשר אמות.
משיבה הגמרא: הֵתָם – שם, בדברי רבי אמי ורבי אסי מדובר דְּאִיָּבָא
גִידוּדֵי – שנשתתיר מעט מהכותל בגובה שלושה או ארבעה טפחים,
על פני כל הפירצה, ואין נוח לעבור שם, ומשום כך אין הפירצה
אוסרת אלא אם כן היא למעלה מעשר אמות וצירור יא, ואילו הֲבָא
– כאן, בדברי רב הונא, מדובר דְּלֵיָּבָא גִידוּדֵי – שלא נשתתיר
מהכותל כלום ולכן הפירצה אוסרת לדעת רב הונא גם ברוחב
ארבעה טפחים.
הגמרא דנה בתיקונו של מבוי המפולש לרשות הרבים, ומביאה על
כך ברייתא: תַּנּוּ רֵפְנֵן, פִּיצֵד מְעַרְבִין דְּרֵךְ רִשׁוֹת הַרְבִּים – כיצד
מתקנים מחיצות לרשות הרבים, כדי להתיר לטלטל בה. עוֹשֶׂה צוּרֵת
הַפֶּתַח מְכָאן – בראשה האחד של רשות הרבים וְלַחֵי וְקוּרְהָ מְכָאן
– בראשה השני וצירור יב. תַּנְיָה אִמְרֵה, דִּין זֶה שְׁנֵי בְּמַחְלֻקָה, בֵּית
שְׁמַאי אִמְרִים עוֹשֶׂה דְלֵת מְכָאן וְדֵלֵת מְכָאן וצירור יג, וְכִשְׁהוּא
יוֹצֵא וְנִכְנֵס, נוֹעֵל אֵת הַדֵּלֵת אַחֲרָיו. וְבֵית הַלֵּל אִמְרִים, עוֹשֶׂה דְלֵת
מְכָאן וְלַחֵי וְקוּרְהָ מְכָאן וצירור יד.
מקשה הגמרא: וְרִשׁוֹת הַרְבִּים מִי מֵיעָרְבָא – וכי ניתן לתקנה להתיר
לטלטל בה, וְהַתְנִיָּא – והלא שנינו בברייתא (תוספתא פ"ז ה"ט) שרשות
הרבים מקורה מותר לטלטל תחתיה בשבת ודוגמא לכך מובאת
במשנה להלן (ע"ז). בשני בתים בשני צידי רשות הרבים זה מול זה,
והבתים היו מחוברים באמצעות עליה (–מבנה) שעוברת מעל רשות
הרבים, או גשר שעובר מעל רשות הרבים. לדעת רבי יהודה, חלק
רשות הרבים העובר תחת העליה או הגשר מותר בטלטול בשבת,
כיון שאומרים פי תקרה יורד וסותם. ואמרה על כך הברייתא, יֵתֵר
עַל בֵּין – חידוש גדול יותר אִמְרֵה רַבִּי יְהוּדָה שאף באופן שאין לומר
פי תקרה יורד וסותם קיימת אפשרות נוספת להתיר טלטול ברשות
הרבים בין שני הבתים, והיינו

אם הפירצה היא מְצִידוֹ – באחד מכתלי אורך המבוי, הפירצה
אוסרת רק בְּיִתְרַם מְעֵשֶׂר אמות וצירור א. ואם הפירצה היא מְרֵאֲשׁוֹ
– בכותל שבראש המבוי, שלא היה המבוי פרוץ כולו, אלא מלבד
הפתח היה שם גם כותל, ונפרץ אותו כותל וצירור ב. הפירצה אוסרת
בְּאִרְבָּעָה טפחים.
שואלת הגמרא: מֵאֵי שְׁנָא – מדוע כשנפרץ המבוי מְצִידוֹ, הפירצה
אוסרת רק בְּעֵשֶׂר אמות, הלא ודאי הוא משום דְּאִמְרֵה הוּא –
שאומרים אנו שפירצה עד עשר אמות נחשבת לפתח ואינה אוסרת
את המבוי, אם כן מְרֵאֲשׁוֹ נְמִי – גם כשהפירצה היא בכותל שבראש
המבוי נִיָּמָא פֶּתַח הוּא – נאמר שעד עשר אמות נחשב לפתח,
ומדוע אמר רב שנפסל בפירצה של ארבעה טפחים בלבד. משיבה
הגמרא: אִמְרֵה רַב הוּנָא בְּרִיהַ דְּרַב הֵישְׁעֵה מַה שֶׁאָמַר רַב שִׁפְרִיצָה
בראשו נפסלת בארבעה טפחים היינו דווקא בְּגוֹן שְׁנִפְרִיץ הַמְבֹוּי
בְּקֵרְן זְוִיתָ, כלומר, שנפרץ מהכותל שבראש המבוי ומהכותל שבצד
המבוי במקום שהם מתחברים זה עם זה וצירור ג, ופירצה כזו אינה
נחשבת פתח, אפילו כשהיא קטנה מעשר אמות, משום דְּפֶתַח הוּא
בְּקֵרְן זְוִיתָ לֹא עֲבָדֵי אִינְשֵׁי – שאין דרך בני אדם לעשות פתח בקרן
זוית, אבל אם נפרץ הכותל שבראש המבוי באמצעו, אכן אינו נאסר
עד שתהיה הפירצה למעלה מעשר אמות.
הגמרא מביאה דעה החולקת על רב חנן בר רבא: וְרַב הוּנָא אִמְרֵה,
שרב סובר, שְׁאִתְרָה זֶה וְאִתְרָה זֶה – בין מבוי שנפרץ בראשו בקרן זוית,
ובין מבוי שנפרץ מצידו, שיעור הפירצה האוסרת הוא בְּאִרְבָּעָה
טפחים. וְכֵן – וכך אִמְרֵה לֵית רַב הוּנָא לְרַב הֲנֵן פֵּר רַבָּא, לֹא תִפְלוּג
עֲלָא – אל לך לחלוק עלי ולומר שדעת רב היא שמבוי שנפרץ מצידו
אוסר רק בפירצה של למעלה מעשר אמות, דְּרַב אִיקְלָע – שהרי רב
הודמן למקום הנקרא דְּמַחְרֵיָא, וְעֵבֵד עוֹבְדָא בְּוִיתָ – והורה שם
הלכה כדברי, שאסר מבוי שהיה פרוץ מצידו בארבעה טפחים. אִמְרֵה
לֵית – השיב רב חנן לרב הונא, אין להוכיח ממעשה זה שכן סובר רב,
שֶׁרַב בְּקֵעָה מְצִיא וְגֵרָה בְּהַ גֵּרָה – בני אותו מקום עמי ארצות היו,
והיו מזולזזין במצוות, והחמיר עליהם רב יותר מהדין כדי להרחיקם
מהעבירה, כאדם הגורר בקעה פרוצה כדי לשומרה.
הגמרא מביאה ראיה לדברי רב הונא: אִמְרֵה רַב נְחֵמָן פֵּר יִצְחָק,
בְּוִיתֵיהַ דְּרַב הוּנָא מְסַתְבָּרָא – מסתבר כדברי רב הונא, שרב סובר
שיעור פירצה האוסרת במבוי מהצד, הוא ארבעה טפחים,
דְּאִיתְמַר, מְבֹוּי עָקוּם – מבוי שבאמצעו הוא מתעקם ופונה לצד אחר
כצורת האות ד וצירור ד, ובשני צדיו יש פתחים לרשות הרבים, רַב
אִמְרֵה תוּרְתוֹ בְּמִפּוּלְשׁ – המקום שבו מתעקם המבוי, וכל אחד מחלקי
המבוי פתוח שם לחלק השני, נחשב כמו שפתוח שם המבוי לרשות
הרבים, וצריך לעשות צורת הפתח בעקמומיתו, ולחי או קורה בכל
אחד מפתחיו הפונים לרשות הרבים וצירור ו. וְשְׁמוּאֵל אִמְרֵה תוּרְתוֹ
בְּקֶטְנוֹם – המקום שבו המבוי מתעקם נחשב כסתום, ואין צריך
לעשות שם שום תיקון, ודי בהנחת לחי בראשי המבוי הפונים לרשות
הרבים וצירור ז.
ומבררת הגמרא: בְּמַאי עֲקָרִינָן – באיזה אופן נחלקו רב ושמואל
במבוי עקום, אֵלֵּימָא – אם נאמר שנחלקו בְּמִבּוּי שבמקום עקמימותו
הוא רחב יותר מְעֵשֶׂר אמות וצירור ט, קשה, בְּהָא לֵּימָא שְׁמוּאֵל
תוּרְתוֹ בְּקֶטְנוֹם – וכי בזה יאמר שמואל שמקום העקמומית נחשב
כסתום, הלא באופן זה ודאי נחשב כל המבוי למבוי אחד, והרי הוא

עירובין. פרק ראשון – מבוי שהוא גבוה דף ו עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קמא תוספת

1 אחת, והא אי אפשר לצמצם התם נמי הואיל ולא אדעתיהו לבא בבת אחת, הוי כבידי
 2 שמישו וש לומר: הואיל ואי אפשר לצמצם אלא על ידי טורח גדול – לא הטריוהו לצמצם
 3 ולמודד בספק דבריהם, וכן משמע מלשון הקונטרס, דפירש: דרוב בני אדם אין יכולים
 4 לצמצם, והוי ספק צמצם ואסור, או לא צמצם ומותר, ודרב רבינו שמעיה פירש: דמצו
 5 למימר דבידי אדם נמי אי אפשר לצמצם, והא

6 דפרוך כעומד מותר – משום דהוי כעין ספק
 7 ספיקא, שמא עומד מרובה, ואפילו כי לא נפש
 8 ושוי כי הדי – מותר, והשתא שפיר קרי ליה
 9 ספק דבריהם, אך קשה: מאי אידיא ספק
 10 דבריהם? אפילו בדאורייתא נמי שרי, כיון
 11 דהיתיר קרוב מן האיסור, דמטעם זה בעי
 12 למישרי בשחיטה במחצה על מחצה ויהי לומר:
 13 דהא דשרי הכא אי פרוך נפש – היינו בשמחה
 14 אמות מצומצמות, אבל שמא יש מעט יותר,
 15 ואפילו אי פרוך נפש איכא ארבע אמות, ולכן
 16 לא שרי אלא בספק דבריהם, ואם תאמר: דבפרק
 17 שני דבכורות (זב), אמר: נמצא מכות בין שתי
 18 עיירות, לרבנן יבוא עגלה אחת ויתנו, והשתא
 19 כל אחת חבאי על גלה לעצמה, דשמא קרובה היא
 20 ואפילו מצומצמות – הא אמר הקרובה אפילו
 21 קרובות! וש לומר: דממה נפשך טגי באחת, אם
 22 רחוקה היא – פטורה, ואי קרובה היא – יוצאה
 23 בשל תנאי, מאי אמרת דילמא מצומצמות היא
 24 – זה אינו מצוי.

25 **מצידו** בעשר מראשו בארבעה – עשר אן
 26 פירשו כרארבעה, דעשר בשל מטה,
 27 וארבעה בשל מעלה.

28 **דפתחא** בקרן זית לא עבדי אינשי – מיהו,
 29 אם עשאה כעין פתח במזוזות
 30 ומשקף – הוי שפיר פתח, כדאמר לעיל (הא)
 31 דפתח ליה בקרן זית, **אחד** זה ואחד זה
 32 בארבעה – אם נפרץ בקרן זית, אבל אם נפרץ
 33 מראשו בלא קרן זית, לא הוי בארבעה, דלא
 34 פליג אדרב יהודה דאמר לקמן (יב), מבוי שהוא

35 רחב חמש עשרה אמות, מרחיק שתי אמות ועשרה פס שלש אמות, והשתא הוי פירצה שתי
 36 אמות, ומצידו דהוי בארבע – היינו משום דקא ממעט בהילוכא, אבל כשהפירצה בראש
 37 תורה – לא ממעט בהילוכא, דלא שבקי פתחא רבה ועיילי בפתחא וזטא.

38 **רב** אמר תורתא כמפולש – פירש בקונטרס: דצריך לעשות צורת הפתח בעקמומיותו,
 39 דפילוש מהו שמפולש לחבירו הוי כמפולש לרשות הרבים, ולשני פתחים לצד רשות
 40 הרבים יעשו לחי או קורה לכל אחד, ובמילתא דשמואל נמי דאמר תורתו כסתום פירש
 41 בשם רבו הזקן: תורת מבוי סתום, צריך לעשות בעקמומיותו, דהיינו לחי, מיהו, שם פירש
 42 פירוש אחר: תורתו כסתום – ואין צריך בעקמומיותו כלום, והלשון דחוק, דכיון דתורתו
 43 כסתום מה צריך לעשות בעקמומיותו? וכפירושו משמע, מדקאמר בסמוך: אי ביתר מעשר,
 44 בהא לימא שמואל תורתו כסתום; משמע דלרב אתי שפיר, ואי תורתו כמפולש קאי
 45 אפתחים, דהיינו שצריך לעשות צורת הפתח באחד הפתחים כבשני לחי, ולא בעקמומיותו

46 – אם כן לרב נמי קשה, דאין יועיל לחי מצד אחד או אפילו צורת הפתח ביותר מעשר? הא אית ליה לרב אף על פי שיש לו צורת הפתח צריך למעט! אבל אי אעקמומיותו קאי, כדפירש
 47 רש"י – אתי שפיר לרב, דסגי בצורת הפתח אפילו ביותר מעשר הואיל ופתחי מבוי הפתחים לרשות הרבים לא הוו יותר מעשר, דהא צורת הפתח מהני מן התורה אפילו לרב ביותר
 48 מעשר, כדאמרין לקמן (יאא) גבי כלאים, ומיהו, יש לדחות: דהוי נמי מצו פריך לרב, אלא דמקשה אליבא דשמואל טפי בפשיטות, ועוד יש ראייה מההוא מבוי עקום דהוה בנהרדעא
 49 בו ואצרכוה דלתות, ופירש רש"י: עקום כמין שמונה, וצריך שתי דלתות לשני עקמומיות, דאי לאו הכי – די בדלת אחת, ומיהו רבינו חננאל גריס: ואצרכוה דלת, וכן כתוב ברוב ספרים,
 50 ואפילו גריסין דלתות איכא למימר דמפולש גמור הוה, ועקום באמצע, כוה ופתוח בשלשה פתחים לרשות הרבים, דממה נפשך צריך לעשות דלתות, וגבי מבוי העשוי כנדל (לקמן חב)
 51 משמע נמי כפירוש הקונטרס, דקאמה אלא עשה צורת הפתח כבלוה, פירשו: לצד מבוי הגדול, וארך גיטא משתי בלח וקורה, היינו לצד רשות הרבים, וזה כפירוש הקונטרס, אבל אי
 52 קאי הא דקאמר עשה צורת הפתח כבלוה, היינו לצד רשות הרבים ואיך גיטא קאי אפתח מבוי גדול – אז לשון איך גיטא לא אתי שפיר, ואין לתמוה למה יהיה מבוי עקום חמור
 53 ממפולש גמור, דסגי בצורת הפתח ולחי אחד – דבעינן שיראה צורת הפתח כל בני המבוי, **כיצד** מערבין דרך רשות הרבים – פירש הקונטרס: רשות הרבים רחב שש עשרה אמות,
 54 ומפולש משני צדדים משער לשער, ומצויין בה ששים רבוא, וכן יש בחכי גריסין דבעינן דריסת ששים רבוא, וקשה לרבינו תם: דבשבת בפרק "הזורק" (צחא), אמר דעגלות הוו תחתיהן
 55 וביניין רשות הרבים, ותחתיהן לא הוו ששים רבוא! ואומר רבינו יצחק: דמכל מקום דרכן היה לצאת ולבא אותו דרך, ועוד הקשה: דבדגלי מדבר הוה סף ונשים לאין מספר, וכן קשה
 56 מערב רבו וש לומר: דלא גמרינן ממשכן אלא מילתא דחכיתא במספרם, **ולחי** וקורה מכאן – אף על גב דלחי לא מהני ביותר מעשרה – יעשה לחי רחב עד שיתעמק האויר מעשרה.
 57 **יתר** על כן אמר רבי יהודה, פירש הקונטרס לעיל מיניה איירי בבונה עלייה בו, דשרי רבי יהודה לטלטל תחתיה משום פי תקרה יורד וסותם, וקאמר בברייתא יתר על כן אמר רבי
 58 יהודה, אף על גב דליכא פי תקרה – שרי רבי יהודה, הואיל ואיכא שתי מחיצות מעלייתא, והכי משמע בהדיא בתוספתא ובמכילתין פרק שביעי, דאהא קאי יתר על כן,
 59 מי

1 **מצידו** – כבותר ארכו, ולא אצל ראשו, אלא שיש ארבעה עומד מן הפתח עד
 2 הפירצה, **מראשו** – שהיה מבוי רחב עשרים אמה, וסתמו עשר אמות, כדתנן: והרחב
 3 מעשר – ימעט, ונפרצה פירצה באותה סתימה, **לא תפלוג עלאי** – לומר דרב
 4 מכשר פירצת עשר בצידי, דהא רב איקלע לדמחריא בו, **בקעה מצא** – עמי
 5 הארצים היו, ומזולזין במצות, והחמיר עליהן
 6 לעשות סייג להרחיק מן העבירה, כאדם
 7 הגורד בקעה פרוצה לשומרה, **מבוי עקום** –
 8 ושני פתחי לרשות הרבים, תורתו כמפולש
 9 – ומבוי המפולש לרשות הרבים צריך צורת
 10 פתח מכאן, ולחי או קורה מכאן, כולקמן, אף
 11 זה צריך לשני פתחי לצד רשות הרבים, לחי
 12 לכל רוח, ובעקמומיותו צריך צורת פתח,
 13 דפילוש שהוא מפולש לחבירו, הוי כמפולש
 14 לרשות הרבים, תורתו כסתום – ואין צריך
 15 בעקמומיותו כלום, אלא אלו עושין לחי
 16 לפתח ואלו עושין לחי לפתח, דלא מצריכין
 17 צורת הפתח אלא לפתחים המפולשין זה
 18 כנגד זה לרשות הרבים, לשון אחר: תורתו
 19 כסתום – תורת מבוי סתום, וצריך לעשות
 20 לחי בעקמומיותו, והיינו לחי שעושים במבוי
 21 סתום, וזה קבלתי ממורי הזקן וזכרנו לברכה,
 22 **אילמא ביותר מעשר** – שרוב פתיחת
 23 עקמומיותו יותר מעשר, **בהא לימא שמואל**
 24 **כסתום** – וניסיג בלחי, אטו לחי ביותר
 25 מעשר במבוי סתום מי מהני? וללישנא קמא,
 26 כיון דיותר מעשר הוי כחד מבוי, וכי האי
 27 גוונא לא לימא שמואל דלאו מפולש הוא,
 28 **אלא לאו בעשר** – אלמא: פירצה צדדין לרב
 29 בארבעה, ככלל דרב הונא – אפילו בפירצה
 30 דלא בקעי רבים, כגון שפרוצה למקום מטונף
 31 או למקום מקולקל בפתחים וטיט, ואין דרך
 32 רבים מצויים לעבור באותה פירצה – אסר
 33 נמי בארבעה, **מאי שנא מדרבי אמי ומדרב**
 34 **אסי** – דאמרין לעיל: אם יש שם פס ארבעה

מצידו - בעשר, מראשו - בארבעה, מאי שנא מצידו
 בעשר - דאמר פתחא הוא, מראשו נמי - ניקמא פתחא
 הוא! אמר רב הונא פריה דרב יהושע: כגון שגפרין בקרן
 זית, דפתחא בקרן זית לא עבדי אינשי, ורב הונא אמר:
 אחד זה ואחד זה בארבעה, וכן אמר ליה רב הונא לרב
 חנן בר רבא: לא תפלוג עלאי, דרב איקלע לדמחריא
 ועבד עובדא פותי, אמר ליה: גרב בקעה מצא, ונדר פה
 נדר, אמר רב נחמן בר יצחק: פותיה דרב הונא
 מסתברא, דאימרי: מבוי עקום, רב אמר: תורתו
 כמפולש, ושמואל אמר: תורתו כסתום, גמאי עסקינן?
 אילמא ביותר מעשר - בהא לימא שמואל תורתו
 כסתום? אלא לאו - בעשר, וקאמר רב: תורתו
 כמפולש, אילמא: פירצת מבוי מצידו בארבעה, ורב חנן בר
 רבא - שאני התם, דקא בקעי פה רבים, מכלל דרב הונא
 סבר אף על גב דלא בקעי פה רבים? מאי שנא מדרבי
 אמי ורב אסי? התם - דאיכא גידודי, הכא - דליקא
 גידודי, תנו רבנן: כיצד מערבין דרך רשות הרבים -
 עושה צורת הפתח כמכאן, ולחי וקורה כמכאן, הננייה
 אומר; בית שמיא אומרים: עושה דלת מכאן ודלת
 מכאן, וכשהוא יוצא ויכנס - נועל בית הלל אומרים:
 עושה דלת מכאן, ולחי וקורה מכאן, ורשות הרבים מי
 מערבא? והתניא: יתר על כן אמר רבי יהודה:
 הוואיל
 – אם כן לרב נמי קשה, דאין יועיל לחי מצד אחד או אפילו צורת הפתח ביותר מעשר? הא אית ליה לרב אף על פי שיש לו צורת הפתח צריך למעט! אבל אי אעקמומיותו קאי, כדפירש
 רש"י – אתי שפיר לרב, דסגי בצורת הפתח אפילו ביותר מעשר הואיל ופתחי מבוי הפתחים לרשות הרבים לא הוו יותר מעשר, דהא צורת הפתח מהני מן התורה אפילו לרב ביותר
 מעשר, כדאמרין לקמן (יאא) גבי כלאים, ומיהו, יש לדחות: דהוי נמי מצו פריך לרב, אלא דמקשה אליבא דשמואל טפי בפשיטות, ועוד יש ראייה מההוא מבוי עקום דהוה בנהרדעא
 בו ואצרכוה דלתות, ופירש רש"י: עקום כמין שמונה, וצריך שתי דלתות לשני עקמומיות, דאי לאו הכי – די בדלת אחת, ומיהו רבינו חננאל גריס: ואצרכוה דלת, וכן כתוב ברוב ספרים,
 ואפילו גריסין דלתות איכא למימר דמפולש גמור הוה, ועקום באמצע, כוה ופתוח בשלשה פתחים לרשות הרבים, דממה נפשך צריך לעשות דלתות, וגבי מבוי העשוי כנדל (לקמן חב)
 משמע נמי כפירוש הקונטרס, דקאמה אלא עשה צורת הפתח כבלוה, פירשו: לצד מבוי הגדול, וארך גיטא משתי בלח וקורה, היינו לצד רשות הרבים, וזה כפירוש הקונטרס, אבל אי
 קאי הא דקאמר עשה צורת הפתח כבלוה, היינו לצד רשות הרבים ואיך גיטא קאי אפתח מבוי גדול – אז לשון איך גיטא לא אתי שפיר, ואין לתמוה למה יהיה מבוי עקום חמור
 ממפולש גמור, דסגי בצורת הפתח ולחי אחד – דבעינן שיראה צורת הפתח כל בני המבוי, **כיצד** מערבין דרך רשות הרבים – פירש הקונטרס: רשות הרבים רחב שש עשרה אמות,
 ומפולש משני צדדים משער לשער, ומצויין בה ששים רבוא, וכן יש בחכי גריסין דבעינן דריסת ששים רבוא, וקשה לרבינו תם: דבשבת בפרק "הזורק" (צחא), אמר דעגלות הוו תחתיהן
 וביניין רשות הרבים, ותחתיהן לא הוו ששים רבוא! ואומר רבינו יצחק: דמכל מקום דרכן היה לצאת ולבא אותו דרך, ועוד הקשה: דבדגלי מדבר הוה סף ונשים לאין מספר, וכן קשה
 מערב רבו וש לומר: דלא גמרינן ממשכן אלא מילתא דחכיתא במספרם, **ולחי** וקורה מכאן – אף על גב דלחי לא מהני ביותר מעשרה – יעשה לחי רחב עד שיתעמק האויר מעשרה.
יתר על כן אמר רבי יהודה, פירש הקונטרס לעיל מיניה איירי בבונה עלייה בו, דשרי רבי יהודה לטלטל תחתיה משום פי תקרה יורד וסותם, וקאמר בברייתא יתר על כן אמר רבי
 יהודה, אף על גב דליכא פי תקרה – שרי רבי יהודה, הואיל ואיכא שתי מחיצות מעלייתא, והכי משמע בהדיא בתוספתא ובמכילתין פרק שביעי, דאהא קאי יתר על כן,
 מי

פי תקרה,
 – אם כן לרב נמי קשה, דאין יועיל לחי מצד אחד או אפילו צורת הפתח ביותר מעשר? הא אית ליה לרב אף על פי שיש לו צורת הפתח צריך למעט! אבל אי אעקמומיותו קאי, כדפירש
 רש"י – אתי שפיר לרב, דסגי בצורת הפתח אפילו ביותר מעשר הואיל ופתחי מבוי הפתחים לרשות הרבים לא הוו יותר מעשר, דהא צורת הפתח מהני מן התורה אפילו לרב ביותר
 מעשר, כדאמרין לקמן (יאא) גבי כלאים, ומיהו, יש לדחות: דהוי נמי מצו פריך לרב, אלא דמקשה אליבא דשמואל טפי בפשיטות, ועוד יש ראייה מההוא מבוי עקום דהוה בנהרדעא
 בו ואצרכוה דלתות, ופירש רש"י: עקום כמין שמונה, וצריך שתי דלתות לשני עקמומיות, דאי לאו הכי – די בדלת אחת, ומיהו רבינו חננאל גריס: ואצרכוה דלת, וכן כתוב ברוב ספרים,
 ואפילו גריסין דלתות איכא למימר דמפולש גמור הוה, ועקום באמצע, כוה ופתוח בשלשה פתחים לרשות הרבים, דממה נפשך צריך לעשות דלתות, וגבי מבוי העשוי כנדל (לקמן חב)
 משמע נמי כפירוש הקונטרס, דקאמה אלא עשה צורת הפתח כבלוה, פירשו: לצד מבוי הגדול, וארך גיטא משתי בלח וקורה, היינו לצד רשות הרבים, וזה כפירוש הקונטרס, אבל אי
 קאי הא דקאמר עשה צורת הפתח כבלוה, היינו לצד רשות הרבים ואיך גיטא קאי אפתח מבוי גדול – אז לשון איך גיטא לא אתי שפיר, ואין לתמוה למה יהיה מבוי עקום חמור
 ממפולש גמור, דסגי בצורת הפתח ולחי אחד – דבעינן שיראה צורת הפתח כל בני המבוי, **כיצד** מערבין דרך רשות הרבים – פירש הקונטרס: רשות הרבים רחב שש עשרה אמות,
 ומפולש משני צדדים משער לשער, ומצויין בה ששים רבוא, וכן יש בחכי גריסין דבעינן דריסת ששים רבוא, וקשה לרבינו תם: דבשבת בפרק "הזורק" (צחא), אמר דעגלות הוו תחתיהן
 וביניין רשות הרבים, ותחתיהן לא הוו ששים רבוא! ואומר רבינו יצחק: דמכל מקום דרכן היה לצאת ולבא אותו דרך, ועוד הקשה: דבדגלי מדבר הוה סף ונשים לאין מספר, וכן קשה
 מערב רבו וש לומר: דלא גמרינן ממשכן אלא מילתא דחכיתא במספרם, **ולחי** וקורה מכאן – אף על גב דלחי לא מהני ביותר מעשרה – יעשה לחי רחב עד שיתעמק האויר מעשרה.
יתר על כן אמר רבי יהודה, פירש הקונטרס לעיל מיניה איירי בבונה עלייה בו, דשרי רבי יהודה לטלטל תחתיה משום פי תקרה יורד וסותם, וקאמר בברייתא יתר על כן אמר רבי
 יהודה, אף על גב דליכא פי תקרה – שרי רבי יהודה, הואיל ואיכא שתי מחיצות מעלייתא, והכי משמע בהדיא בתוספתא ובמכילתין פרק שביעי, דאהא קאי יתר על כן,
 מי

1 מי שיש לו שני בתים בו – פירושו: שתי חצירות, דאין מבוי נותר בלחי עד שיהו חצירות
 2 פתוחות לתוכו. ובתוספתא גרסין בהדיא: שתי חצירות. וכי תימא בכך הוא דלא
 3 מיערבא בו – משמע דמסיק דאפילו בדלתות לא מיערבא. ואם כן איירי ברשות הרבים
 4 גמורה רוחב שש עשרה אמות. וקשה: דלקמן בפירוקן (יא) אמרין דלכל היתור לא התיר
 5 רבי יהודה אלא עד שלש עשרה אמה ושלש!
 6 ויש לומר: דמעיקרא סלקא דעתך והאי דמיירי
 7 רבי יהודה ברוחב שש עשרה אמה, אבל לפי
 8 המסקנא דמשני כיצד מערבין מבואות
 9 המפולשות, הכי נמי היא דיתר על כן איירי
 10 במבוי המפולש, ואין רוחב שש עשרה, ובכך הוא
 11 דלא מיערבא – הא בדלתות מיערבא. ולא קשה
 12 מירושלים – דהוי רוחב שש עשרה אמה. ועוד
 13 יש לומר: דמעיקרא נמי ידע שפיר דלא התיר רבי
 14 יהודה אלא עד שלש עשרה אמה ושלש, ומכל
 15 מקום הוי רשות הרבים גמורה – כגון שרשות
 16 הרבים אחת משני צידי המבוי רוחב שש עשרה
 17 אמות, ואורך רשות הרבים מהלכין דרך מבוי.
 18 דהשתא אפילו במבוי דלא הוי רוחב שש עשרה
 19 אמות הוי רשות הרבים גמורה, כיון דבשני צידי
 20 המבוי הוי רוחב שש עשרה אמה. כמו בין
 21 העמודים, דאמר פרק קמא דשבת (זא, דהוי
 22 רשות הרבים, אף על גב דלא הוי שש עשרה
 23 אמה. אפילו למאן דאמר דהם בין העמודים
 24 נידון ככרמלית – היינו משום דעמודים הן זה
 25 שלא כנגד זה, ולא ניהא תשמישתיה. ולא דמי
 26 למבואות המפולשות. דהתם רשות הרבים אינה
 27 עוברת במבוי, אלא ששני רשות הרבים עוברות
 28 אצל הפתחים. וצריך לומר לפי זה אף על גב
 29 דלרבי יהודה לחי וקורה מנהי מדרבנן לשלש
 30 עשרה, ולרוחב שש עשרה לא מהני – מודה
 31 הוא דמדאורייתא אין חילוק בין שלש עשרה
 32 לשש עשרה, וקסבר שתי מחיצות דאורייתא,
 33 ולכך פריך מירושלים, אף על גב דרחבה שש
 34 עשרה אמה; כיון דחייבין עליה משום רשות
 35 הרבים מדאורייתא – הוא הדין ברחבה שלש
 36 עשרה, דמדאורייתא אין חילוק. ואם תאמר: כיון
 37 דאית ליה לרבי יהודה שתי מחיצות דאורייתא,
 38 אמאי איצטרך למיחני בברייתא פרק קמא
 39 דשבת (זא, ו) זו היא רשות היחיד גמורה אחרין
 40 עמוק עשרה טפחים ורוחב ארבע כו' למעוטי
 41 דרבי יהודה דיתר על כן – הא מדקתני ברישא
 42 "איהו רשות הרבים סרטיא ופלטיא ומבואות
 43 המפולשות" שמענין שפיר למעוטי דרבי יהודה.
 44 דלדידיה מבואות המפולשות לא הוו רשות
 45 הרבים והואיל ואיבא שתי מחיצות; ויש לומר דאי
 46 מרישא הוה אמינא דטעמא דרבי יהודה לאו
 47 משום שתי מחיצות, אלא משום דקסבר: לחי

48 וקורה משום מחיצה, דאיבא נאן דסבר הכי בפירוקן, להכי איצטרך זו היא רשות היחיד גמורה למעוטי דרבי יהודה, דלא הוי רשות היחיד דלחי וקורה לא חשיבי מחיצה;
 49 והאמר רבה בו – פירש הקונטרס: דפריך אמאי דשרינן לחי וקורה מצד אחד, ומדמצריך לנעילת דלת אינו נראה לו שהיה מקשה לו דאיבא לאוקומא נמי בנעילת. ואם תאמר: כיון
 50 דיש לו שתי מחיצות ושלשית בנעילת הוי שלש מחיצות ולקמן אמר דלכל היתור לבית הלל שלש מחיצות דאורייתא ויש לומר לפירושו: דהיינו דווקא היבא דאיבא שלש
 51 מחיצות גמורות הוו דאורייתא, אבל הבא בשלשית על ידי דלת – רביעית נמי צריך דלת. ולרבינו יצחק נראה: דפריך משום דשמעיה ליה דבית הלל לא בעי נעילה, וכן אמר בסמך
 52 דבבבביתא לא מפרש בדברי בית הלל נעילה כמו בדברי בית שמאי. ואם תאמר: היכי פריך מרבי יוחנן דאמר בפרק שני דהוי אליבא דרבי יהודה, דאמר: אתו רביס ומנטלי מחיצתא,
 53 ופליגי עליה התם רבנן ויש לומר: דפריך כי היכי דלרבי יהודה בשם ארבע מחיצות דלא חשיבי ליה מצריך נעילה, הכי נמי שתי מחיצות דלא חשיבי לרבנן יהיה צריך נעילה. וכן משמע
 54 בפרק שני (בבא, דשתי מחיצות לרבנן כשם ארבע מחיצות לרבי יהודה. ומי עבדינן כתי חומרי – ואם תאמר: ומאי סלקא דעתך השתא כיון דלא סתרו אהדיה, וכי משום ההלכתא
 55 כותיה בחד דוכתא יתא הלכה כמותו בכל מקום; ובכמה מקומות קיימא לן כמר בהא וכמר בהא; ויש לומר: דלא דמי, דהאי מבוי שרי בצורת הפתח לכלי לעמא, וליבא נאן דמצריך
 56 דלתות. כאן לאחר בת קול – ואם תאמר: מאי שנא דלא קיימא לן כבת קול דרבי אליעזר ד"הוה" (בבא מציעא נטב, ו) ויש לומר: דהתם לא יצאה אלא לכבודו, כדמוכח התם. ועוד:
 57 דהתם היתה כנגד רבים, והתורה אמרה "אחרי רבים להטות". אבל הבא – אדרבה, בית הלל הוה רובא, ולא הוצרכו בת קול אלא משום דבית שמאי הוה חריפי טפי. ואם תאמר: אם כן
 58 מאי קאמר רבי יוחנן דהי, דאמר אין משגיחין בת קול, הלא לא אמר רבי יוחנן אלא אבת קול דרבי אליעזר; ויש לומר: ד"לא בשמים היא" משמע דאין להשיג כלל בשום בת קול.
 כגון

הואיל ואיבא שתי מחיצות מעלייתא, מחיצת הבית מכאן ומחיצת בית השני מכאן
 – סגי בתקנתא פורתא. לחי מכאן – אצל פאת הבית האחד. ולחי מכאן – אצל
 פאת השני לאותו בית עצמו והויא סתימה לשני ראשי רשות הרבים, ומותר לטלטל
 מבית לבית. ירושלים – רשות הרבים שלה מכון משער לשער, ומפולש, ויש בה
 דריסת ששים ריבוא, ורחב שש עשרה אמה.
 ואילמלא שנועלין דלתותיה בכל לילה –
 חייבין עליה בשבת משום רשות הרבים. אבל
 נעילת דלתות משויא לה כחצר של רבים,
 ומערבין את כולה. וכל זמן שלא עירבו –
 היא כרמלית, ולא מייחבי עליה. והכי נמי
 אמרין בפרק בתרא (עירובין קא, א)
 דירושלים כרמלית היא. אבולי דמחזא –
 שערי העיר מכוונים זה כנגד זה, והיו בה
 ששים ריבוא. חייבין עליה כו' – אלמא:
 נעילת דלתות בעינן בכל לילה. והבא קתני
 עושה דלת מכאן ולחי וקורה מכאן לבית
 הלל. צריך לנעול – אותו דלת יחיד. אבולי
 דנהרדעא – ראשי מבואות מפולשין לרשות
 הרבים הוו; וטימן עד פלגיהו בעפרא –
 סתומות עד חציין בעפר, ואין אדם יכול
 לנועלין מפני העפר. "טימן" – כמו "טמונין"
 פלשתא" (בראשית כו). מגופות היו – לא
 היו כולן פתוחות, אלא סגורות ופתוחות
 במקצת. מגופות כמו הגפת דלתות (ערכין
 יא, ב). מבוי עקום – שני פתחיו מפולשין
 לרשות הרבים אחת כגון זה. ואצרכוהו
 דלתות – בשני עקמומיתו. ותרתי כמפולש
 – וכאן שני פילושין דרשות הרבים יש.
 הלכה כתנא קמא – דלא בעי דלת אלא
 צורת הפתח. בת קול – לקמן בפירוקן (יג, ב)
 שיצאה בת קול ואמרה הלכה כרבי הלל.
 ורבי

מי שהיו לו שני בתים משני צידי רשות הרבים - עושה
 לחי מכאן ולחי מכאן, או קורה מכאן וקורה מכאן -
 וגו'א ונותן באמצע. אמרו לו: אין מערבין רשות הרבים
 בכך. וכי תימא: בכך הוא דלא מיערבא, הא בדלתות
 מיערבא. והאמר רבה בר בר הנה, אמר רבי יוחנן:
 וירושלים, אילמלא דלתותיה ננעלות בלילה חייבין עליה
 משום רשות הרבים! ואמר עולא: הני אבולי דמחזא,
 אילמלא דלתותיהו ננעלות - חייבין עליהן משום רשות
 הרבים! אמר רב יהודה, הכי קאמר: כיצד מערבין
 מבואות המפולשין לרשות הרבים - עושה צורת הפתח
 מכאן, ולחי וקורה מכאן. איתמר, רב אמר: הילכתא
 כבתנא קמא, ושמאול אמר: הלכה כהנה. איבעיא להו:
 להנהיגה אליבא דבית הלל, צריך לנעול או אין צריך
 לנעול: תא שמע, דאמר רב יהודה, אמר שמואל:
 אינו צריך לנעול. וכן אמר רבי מתנה, אמר שמואל:
 אינו צריך לנעול. איבא דאמרי, אמר רב מתנה: בדידי
 הוה עובדא, ואמר לי שמואל: אין צריך לנעול. בעו
 מיניה מרב עגון: צריך לנעול, או אין צריך לנעול?
 אמר להו: תא חזי הני אבולי דנהרדעא, דטימן עד
 פלגיהו בעפרא, ועילו ונפיק מר שמואל, ולא אמר
 להו ולא מידי. - אמר רב פתנא: הנה מגופות הוא.

כי אתא רב נחמן, אמר: פנייה לעפרייהו. לימא קסבר
 רב נחמן "צריך לנעול"? לא, פנין דראויות לנעול, אף על פי שאין ננעלות. ההוא מבוי
 עקום דהוה בנהרדעא, רמי עליה חומריה דרב וחומריה דשמואל, ואצרכוהו דלתות. חומריה
 דרב - דאמר "תורתו כמפולש". והאמר רב הלכה כתנא קמא! פשמואל, דאמר: הלכה
 כהנהיגה. והאמר שמואל: תורתו כסתום! פרב, דאמר: תורתו כמפולש. ומי עבדינן כתי
 חומרי? והא תניא: לעולם הלכה כבית הלל, והרופה לעשות פדברי בית שמאי - עושה,
 פדברי בית הלל - עושה, מקולי בית שמאי ומקולי בית הלל - רשע, מחומרי בית שמאי
 ומחומרי בית הלל - עליו הכתוב אומר: "הפסיל בחשך הולך", אלא, אי כבית שמאי -
 פקוליהו וכן חומריהו, אי כבית הלל - פקוליהו וכן חומריהו, הא גופא קשיא: אמרת "לעולם
 הלכה כבית הלל", והדר אמרת: הרופה לעשות פדברי בית שמאי עושה!" לא קשיא;
 פאן - קודם בת קול, פאן - לאחר בת קול. ואיבעית אימא: הא והא לאחר בת קול,
 ורבי

1 הואיל ואיבא שתי מחיצות מעלייתא, מחיצת הבית מכאן ומחיצת בית השני מכאן
 2 – סגי בתקנתא פורתא. לחי מכאן – אצל פאת הבית האחד. ולחי מכאן – אצל
 3 פאת השני לאותו בית עצמו והויא סתימה לשני ראשי רשות הרבים, ומותר לטלטל
 4 מבית לבית. ירושלים – רשות הרבים שלה מכון משער לשער, ומפולש, ויש בה
 5 דריסת ששים ריבוא, ורחב שש עשרה אמה.
 6 ואילמלא שנועלין דלתותיה בכל לילה –
 7 חייבין עליה בשבת משום רשות הרבים. אבל
 8 נעילת דלתות משויא לה כחצר של רבים,
 9 ומערבין את כולה. וכל זמן שלא עירבו –
 10 היא כרמלית, ולא מייחבי עליה. והכי נמי
 11 אמרין בפרק בתרא (עירובין קא, א)
 12 דירושלים כרמלית היא. אבולי דמחזא –
 13 שערי העיר מכוונים זה כנגד זה, והיו בה
 14 ששים ריבוא. חייבין עליה כו' – אלמא:
 15 נעילת דלתות בעינן בכל לילה. והבא קתני
 16 עושה דלת מכאן ולחי וקורה מכאן לבית
 17 הלל. צריך לנעול – אותו דלת יחיד. אבולי
 18 דנהרדעא – ראשי מבואות מפולשין לרשות
 19 הרבים הוו; וטימן עד פלגיהו בעפרא –
 20 סתומות עד חציין בעפר, ואין אדם יכול
 21 לנועלין מפני העפר. "טימן" – כמו "טמונין"
 22 פלשתא" (בראשית כו). מגופות היו – לא
 23 היו כולן פתוחות, אלא סגורות ופתוחות
 24 במקצת. מגופות כמו הגפת דלתות (ערכין
 25 יא, ב). מבוי עקום – שני פתחיו מפולשין
 26 לרשות הרבים אחת כגון זה. ואצרכוהו
 27 דלתות – בשני עקמומיתו. ותרתי כמפולש
 28 – וכאן שני פילושין דרשות הרבים יש.
 29 הלכה כתנא קמא – דלא בעי דלת אלא
 30 צורת הפתח. בת קול – לקמן בפירוקן (יג, ב)
 31 שיצאה בת קול ואמרה הלכה כרבי הלל.
 ורבי

וקורה משום מחיצה, דאיבא נאן דסבר הכי בפירוקן, להכי איצטרך זו היא רשות היחיד גמורה למעוטי דרבי יהודה, דלא הוי רשות היחיד דלחי וקורה לא חשיבי מחיצה;
 והאמר רבה בו – פירש הקונטרס: דפריך אמאי דשרינן לחי וקורה מצד אחד, ומדמצריך לנעילת דלת אינו נראה לו שהיה מקשה לו דאיבא לאוקומא נמי בנעילת. ואם תאמר: כיון
 דיש לו שתי מחיצות ושלשית בנעילת הוי שלש מחיצות ולקמן אמר דלכל היתור לבית הלל שלש מחיצות דאורייתא ויש לומר לפירושו: דהיינו דווקא היבא דאיבא שלש
 מחיצות גמורות הוו דאורייתא, אבל הבא בשלשית על ידי דלת – רביעית נמי צריך דלת. ולרבינו יצחק נראה: דפריך משום דשמעיה ליה דבית הלל לא בעי נעילה, וכן אמר בסמך
 דבבבביתא לא מפרש בדברי בית הלל נעילה כמו בדברי בית שמאי. ואם תאמר: היכי פריך מרבי יוחנן דאמר בפרק שני דהוי אליבא דרבי יהודה, דאמר: אתו רביס ומנטלי מחיצתא,
 ופליגי עליה התם רבנן ויש לומר: דפריך כי היכי דלרבי יהודה בשם ארבע מחיצות דלא חשיבי ליה מצריך נעילה, הכי נמי שתי מחיצות דלא חשיבי לרבנן יהיה צריך נעילה. וכן משמע
 בפרק שני (בבא, דשתי מחיצות לרבנן כשם ארבע מחיצות לרבי יהודה. ומי עבדינן כתי חומרי – ואם תאמר: ומאי סלקא דעתך השתא כיון דלא סתרו אהדיה, וכי משום ההלכתא
 כותיה בחד דוכתא יתא הלכה כמותו בכל מקום; ובכמה מקומות קיימא לן כמר בהא וכמר בהא; ויש לומר: דלא דמי, דהאי מבוי שרי בצורת הפתח לכלי לעמא, וליבא נאן דמצריך
 דלתות. כאן לאחר בת קול – ואם תאמר: מאי שנא דלא קיימא לן כבת קול דרבי אליעזר ד"הוה" (בבא מציעא נטב, ו) ויש לומר: דהתם לא יצאה אלא לכבודו, כדמוכח התם. ועוד:
 דהתם היתה כנגד רבים, והתורה אמרה "אחרי רבים להטות". אבל הבא – אדרבה, בית הלל הוה רובא, ולא הוצרכו בת קול אלא משום דבית שמאי הוה חריפי טפי. ואם תאמר: אם כן
 מאי קאמר רבי יוחנן דהי, דאמר אין משגיחין בת קול, הלא לא אמר רבי יוחנן אלא אבת קול דרבי אליעזר; ויש לומר: ד"לא בשמים היא" משמע דאין להשיג כלל בשום בת קול.
 כגון

58 יש אומרים ששמועה זו של רב מתנה כן נאמרה, **אמר רב מתנה**,
 59 **בדרי הנה עוברא** – מעשה הגיע לידי והסתפקתי אם צריך לנעול,
 60 **ואמר לי שמואל שאין צריך לנעול את הדלת**.
 61 הגמרא מביאה אמורא שפשוט ספק זה לא מהוראתו של שמואל
 62 אלא מהנהגתו למעשה: **בעני מיניה** – שאלו בני הישיבה **מרב ענין**,
 63 **צריך לנעול את הדלת, או אין צריך לנעול**. **אמר להו רב ענן, תא**
 64 **הוי** – בא ראה **הני אבולי דנהרדעא** – שערי המבואות שבנהרדעא,
 65 כלומר בנהרדעא היו מבואות המפולשים לרשות הרבים, ובראשי
 66 המבואות היו שערים **דמימן עד פלגיהו בעפרא** – שהיו סתומים
 67 ו-שקועים בעפר עד מחצית גובהם ולא היה אפשרות לנעולם
 68 וצירור דו, **ועילי ונפיק מר שמואל** – והיה שמואל יוצא ובא דרך שם
 69 **ולא אמר להו ולא מידי** – ולא העיר להם כלום, ומוכח שאין צורך
 70 לנעול את הדלתות ואף אין צורך שתהיינה ראיות להינעול.
 71 דוחה הגמרא: **אמר רב כהנא**, אמנם אין צורך לנעול אולם יש צורך
 72 שהדלתות תהיינה ראיות להנעול, **והנך** – הדלתות של נהרדעא
 73 שהיו שקועות בעפר **מגופות הווא** – לא היו פתוחות לגמרי אלא
 74 במקצת וצירור הו, ולכן לא העיר שמואל כלום על כך.
 75 מוסיפה הגמרא: **כי אתא** – כשבא **רב נחמן** לנהרדעא, וראה שאין
 76 אפשרות לנעול את השערים מחמת שהיו שקועים בעפר, **אמר**,
 77 **פנייה לעפרייהו** – פנו את העפר כדי שיוכלו לנעול את הדלתות.
 78 שואלת הגמרא: **לימא קפכר רב נחמן** – שמה נלמד מכך שרב נחמן
 79 סובר שצריך לנעול את הדלת.
 80 משיבה הגמרא: **לא** – אף לרב נחמן אין צורך לנעול את הדלת, אלא
 81 **בין דראיות לנעול** – כיון שיש אפשרות לנעול את הדלתות, די
 82 בכך, **ואף על פי שאין הן ננעלות**.
 83 הגמרא דנה במבוי עקום בצורת האות ח"ת ששני ראשו פתוחים
 84 לרשות הרבים. אמרת הגמרא: **ההוא מבוי עקום דהנה בנהרדעא**
 85 – מעשה במבוי עקום כמין ח"ת שהיה בנהרדעא, ששני ראשו היו
 86 פתוחים לרשות הרבים אחת, **רמי עליה חומריה דרב וחומריה**
 87 **דשמואל** – הטילו עליו את חומרותיהם של רב ושמואל
 88 **ואצרכוהו דלתות** – והצריכו לעשות לו דלתות בשתי העקמומיות,
 89 כלומר בויות הח"ת, ולחי או קורה ביציאות לרשות הרבים וצירור ו.
 90 ומבארת הגמרא: מה שהצריכו דלתות הוא **חומריה דרב** – חומרתו
 91 של רב **דאמר**, שמבוי עקום **תורתו במפולש**, וצריך תיקון כמבוי
 92 מפולש. **והאמר רב** – ואף שרב אמר שהלכה **בתנא קמא** שמבוי
 93 מפולש די לו בצורת הפתח בצד אחד ולחי או קורה בצד השני ואין
 94 צורך בדלת, בזה החמירו **בשמואל**, **דאמר הלכה כהננה** שאמר
 95 בשם בית הלל שמבוי מפולש צריך דלת בצד אחד. **והאמר שמואל**
 96 – ואף ששמואל אמר שמבוי עקום **תורתו כסתום**, ודי בלחי בשתי
 97 היציאות לרשות הרבים, בזה החמירו עליו **ברב דאמר** שמבוי עקום
 98 **תורתו במפולש**.
 99 מקשה הגמרא: **ומי עבדינן בתרי חומרי** – וכי נכון לנהוג כך
 100 במחלוקת שמעיה אחת מחמירה בפרט זה ודעה שניה מחמירה בפרט
 101 אחר, להחמיר בשתי הדעות, **והא תניא** – הלא שנינו בברייתא
 102 שבמחלוקת בית שמאי ובית הלל, **לעולם הלכה בבית הלל**,
 103 **והרוצה לעשות** – לנהוג **בדברי בית שמאי עושה** – רשאי לנהוג
 104 כמותם. והרוצה לנהוג **בדברי בית הלל עושה** – רשאי לנהוג
 105 כמותם. ואולם, הנהוג בהלכות שיש בהם **מקולי בית שמאי**, כמותם,
 106 ובהלכות שיש בהם **מקולי בית הלל**, גם נהוג כמותם, נקרא **רשעי**.
 107 והנהוג בהלכות שיש בהם **מחומרי בית שמאי**, כמותם, **ומחומרי**
 108 **בית הלל**, גם נהוג כמותם, **עליו הכתוב אומר** (קהלת ב יד) **הכסיל**
 109 **בחדש הולך**. **אלא** כך יש לנהוג, **אי** – או **בבית שמאי** בקוליהון
 110 ובחומריהון – הן במקום שחלקו, והן במקום שהחמירו, **ואי בבית**
 111 **הלל בקוליהון ובחומריהון** – הן להקל והן להחמיר.
 112 הגמרא מוצאת קושי בהבנת הברייתא ומבארת אותה. מקשה
 113 הגמרא: **הא גופא קשיא** – ברייתא זו סותרת את עצמה, תחילה
 114 **אמרת שלעולם הלכה בבית הלל, והדר אמרת** – ולאחר מכן

1 **במי שהיו לו שני בתים משני צידי רשות הרבים** זה כנגד זה, ורוצה
 2 להעביר חפציו מבית לבית דרך רשות הרבים, מאחר שיש לרשות
 3 הרבים במקום זה שתי מחיצות טובות, דהיינו מחיצות הבתים, מדין
 4 תורה נחשב מקום זה [לדעת רבי יהודה] רשות היחיד, ומדרבנן די
 5 בתקון מוטע כדי להתיר לטלטל מבית לבית. ולכן **עושה לחי מכאן**
 6 – בקצה אחד הבתים, **ולחי מכאן** – בקצה האחר של אותו בית ואיור
 7 א, ונמצא שיש סתימה לשני ראשי רשות הרבים ומותר לטלטל
 8 מבית לבית, **או** – במקום לחי יכול להניח קורה להיכר **מכאן** – על
 9 פני רוחב רשות הרבים, מקצה אחד של הבית עד הקצה של הבית
 10 שכנגדו, **וקורה להיכר מכאן** – וכן בצד השני מניח קורה מצד לצד
 11 וצירור ב, **ונשוא ונותן פאמצע** – וכך יכול הוא לטלטל בין שני
 12 הבתים. **אמרו לו חכמים** לרבי יהודה, **אין מערבין רשות הרבים**
 13 **בכך** – לא מועיל תיקון מחיצות לרשות הרבים על ידי לחי וקורה
 14 להתיר לטלטל בו. לדעת חכמים המקום שבין שני הבתים נחשב
 15 רשות הרבים, כיון שיש בו רק שתי מחיצות ורשות היחיד צריך שיהיו
 16 לה שלש מחיצות גמורות. הרי שלדעת הכל אין תקנה לרשות
 17 הרבים בלחי וקורה להתיר בו לטלטל, ואיך יתכן שדנו תנאים
 18 בברייתא בתקון לרשות הרבים על ידי לחי וקורה.
 19 מוסיפה הגמרא: **וכי תימא** – ואם תרצה לתרץ שדווקא **בכך הוא**
 20 **דלא מערבא**, כלומר שדווקא בלחי וקורה סבורים חכמים שאין
 21 לרשות הרבים תקנה, **הא בדתות מערבא** – אבל כשיש דלת
 22 בראשה האחד, כמו לדעת בית הלל ואו צורת הפתח לדעת תנא
 23 קמא, מועיל להניח לחי או קורה בראשה השני. וכי יתכן לומר כך,
 24 **והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן**, העיר **ירושלים**, יש בה
 25 דרך הרבים שעוברת בעיר בקו ישר מצדה האחד לצידה השני,
 26 ודלתות בשני ראשיה, **ואילמלא** – ואם לא היו **דלתותיה ננעלות**
 27 **בליה**, היו והמעבירים ארבע אמות באותה דרך והמוציאים מרשות
 28 היחיד אליה **תייבין עליה משום רשות הרבים**. מוכח שרבי יוחנן
 29 סובר שכדי לבטל שם רשות הרבים צריך שיהיו דלתות בשני ראשיה
 30 ושיהיו סגורות בלילה, ואיך הוא חולק על בית הלל הסוברים שדי
 31 בדת בראשה האחד ולחי או קורה בראשה השני, וכל שכן הפתח.
 32 לרבי יוחנן מדברי תנא קמא שהתיר גם בלי דלת ורק בצורת השפה.
 33 הגמרא ממשיכה להקשות: **ואמר עולא, הני אבולי דמחוזא** – שערי
 34 העיר מחוזא, **אילמלא** – אם לא היו **דלתותיהן ננעלות בלילה**,
 35 **תייבין עליהן** והמעבירים ארבע אמות ברחובה והמוציאים מרשות
 36 היחיד אליה **משום רשות הרבים**. ואם כן קשה גם על עולא הסובר
 37 שכדי לבטל שם רשות הרבים צריך שיהיו לה דלתות ושתייהנה
 38 נעולות בלילה, ואילו בברייתא לעיל למדנו שלבית הלל די בדלת
 39 אחת ולתנא קמא די אף בצורת הפתח בצד אחד.
 40 מתרצת הגמרא: **אמר רב יהודה**, אכן הברייתא כיצד מערבין דרך
 41 רשות הרבים, אינה עוסקת בתקון מחיצות לרשות הרבים עצמה,
 42 אלא **כדי קאמר**, כיצד **מערבין מבואות המפולשין**, כלומר ששני
 43 ראשיהן פתוחים לרשות הרבים. לדעת תנא קמא **עושה צורת**
 44 **הפתח מכאן ולחי וקורה מכאן** וצירור ג. וחנניה אומר שלדעת בית
 45 שמאי עושה דלת מכאן ודלת מכאן וכשהוא יוצא ונכנס נועל, ובית
 46 הלל אומרים עושה דלת מכאן ולחי או קורה מכאן.
 47 הגמרא דנה בהכרעת ההלכה במחלוקת תנאים זו: **איתמר** – נאמר
 48 בבית המדרש **רב אמר**, **הילכתא בתנא קמא** שעושה צורת הפתח
 49 מכאן ולחי או קורה מכאן. **ושמואל אמר**, **הלכה כהננה** בדעת בית
 50 הלל שעושה דלת מכאן ולחי או קורה מכאן.
 51 הגמרא מסתפקת בשיטת בית הלל: **איבעיא להו** – הסתפקו בני
 52 הישיבה, **להנניח אליבא דבית הלל** שסובר שמבוי המפולש לרשות
 53 הרבים צריך שתהא דלת באחד מראשי המבוי, האם צריך לנעול את
 54 הדלת, **או אין צריך לנעול אותה**.
 55 הגמרא פושטת את הספק ממימרא של אמוראים: **תא שמעי, דאמר**
 56 **רב יהודה אמר שמואל**, אינו צריך לנעול את הדלת. **וכן אמר רב**
 57 **מתנה אמר שמואל**, אינו צריך לנעול את הדלת. **איבא דאמרי** –

1 וְרַבִּי יְהוֹשֻעַ הָיָא דְלֵא מְשַנָּה בְּבֵית קוּל - הַסוּבֵר שֶׁאֵין לַפְסוּק הַלְכָה
2 עַל פִּי בֵּית קוּל.
3 הַגְמָרָא מְבִיאָה תִירוּץ נוֹסֵף: וְאִיכְעִית אִימָא אַמְנָם בְּמַחְלוּקוֹת בֵּית
4 שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל אֵין לְנַהוּג כְּבֵית שְׁמַאי כִּיּוֹן שֶׁהַלְכָה נִפְסְקָה כְּבֵית
5 הַלֵּל, וְהַמְשַׁנָּה שְׁאִמְרָה שֶׁהִרְצָה לַעֲשׂוֹת כְּבֵית שְׁמַאי עוֹשֶׂה, הֵבִי
6 קְאָמֵר - כִּךְ הִיא מִתְפָּרֶשֶׁת, כֵּל הֵיכָא דְמְשַׁכְּחַת - כֵּל מְקוּם תַּנְמַצָּא
7 תְּרִי תְנָאִי וְתְרִי אִמּוּרָאִי - שְׁנֵי תַנְאִים אִו שְׁנֵי אִמּוּרָאִים דְּפִלְגִי
8 אַהֲדָרִי כְּעִין מַחְלוּקַת בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל - שְׁנַחֲלֵקוּ בֵּינֵיהֶם
9 בְּדוּמָה לַעֲמוּל מַחְלוּקַת בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל, שְׁבָדִין אַחַד זֶה מִחֲמִיר וְזֶה
10 מִיִּקֵּל וּבְדִין אַחַר זֶה מִיִּקֵּל וְזֶה מִחֲמִיר, לֹא לְעֵבֶד כִּי קוּלִיָּה דְמָר וְכִי
11 קוּלִיָּה דְמָר - אֵין לְנַהוּג גַּם כְּקוּלָא שֶׁל זֶה וְגַם כְּקוּלָא שֶׁל זֶה, וְלֹא
12 כְּחֻמְרֵיהּ דְמָר וְכִי חוּמְרֵיהּ דְמָר - וְאֵף לֹא כְּחֻמְרוֹת שֶׁל שְׁנֵיהֶם,
13 אֲלֵא כִךְ יֵשׁ לְנַהוּג, אִו כִּי קוּלִיָּה דְמָר וְכְּחֻמְרֵיהּ עֵבֶיד - אִו כְּדַעַת
14 אַחַד בְּקוּלוֹתֵיו וּבְחֻמְרוֹתֵיו, אִו כְּקוּלִיָּה דְמָר וְכְּחֻמְרֵיהּ עֵבֶיד - אִו
15 כְּדַעַת שְׁנֵי בְּקוּלוֹתֵיו וּבְחֻמְרוֹתֵיו.
16 לְאַחַר שֶׁהִתְבָּאֵרָה הַבְּרִייתָא, הַגְמָרָא חוֹזֵר לְקוּשִׁיא אֹדוּת הַמְּבִי
17 שְׁבַנְהֲרַדְעָא שֶׁהִיא עָקוּם וּמְפּוֹלֵשׁ לְרִשׁוֹת הַרְבִּים בְּשֵׁנֵי רַגְשֵׁי,
18 וְשֶׁהַחֲמִירוּ בִּג וּגַם כְּחֻמְרֵת רַב וְגַם כְּחֻמְרֵת שְׁמוּאֵל. מִקְשָׁה הַגְמָרָא:
19 מְבַל מְקוּם קְשִׁיא הֲלֵא הַתְּבֵאֵר שֶׁאֵין לַעֲשׂוֹת כֵּן. מִתְרַצָּת הַגְמָרָא:
20 אֲמַר רַב נַחֲמָן פְּרִי יִצְחָק לֹא הוֹמְיֵרוּ בְּנִהְרַדְעָא כְּחֻמְרוֹתֵיהֶם שֶׁל רַב
21 וּשְׁמוּאֵל, אֲלֵא בְּקוּלִיָּה קְרַב עֲבָדוּהָ - עָשׂוּ הַכֵּל כְּדַבְּרֵי רַב, וְגַם בְּעַנְן
22 תִּיקוּן מְבִי מְפּוֹלֵשׁ סוּבֵר רַב שְׁצִירָךְ דְּלַתוּת, דְּאֲמַר רַב הוֹנָא אֲמַר
23 רַב, אַמְנָם הִלְכָה כְּתַנָּא קְמָא שְׁבַמְבּוּי מְפּוֹלֵשׁ אֵין צוֹרֵךְ בְּתִיקוּן
24 דְּלַתוֹת אֲלֵא דִי בְּצוֹרֵת הַפֶּתַח מְצַד אַחַד וְלַחֵי אִו קוֹרָה מֵהַצֵּד שְׁנֵי,
25 וְאֵין מוֹרִין בֵּן - אֲבַל לְהוֹרוֹת הַלְכָה לְמַעֲשֶׂה, אֵין מוֹרִים אֲלֵא כְּחַנְנִיה
26 שְׁצִירָךְ דְּלַתוֹת, וְנִמְצָא שְׁנַהֲגוּ בְּנִהְרַדְעָא כְּדַעַת רַב.
27 מִקְשָׁה הַגְמָרָא: וְלִרְבִּי אֲדָא פְּרִי אֲהֵבָה אֲמַר רַב דְּאֲמַר הִלְכָה כְּתַנָּא
28 קְמָא שְׁבַמְבּוּי מְפּוֹלֵשׁ אֵין צִירָךְ דְּלַתוֹת וּמוֹרִין בֵּן - וְאֵף מוֹרִין כֵּן הַלְכָה
29 לְמַעֲשֶׂה, מָאִי אֵיכָא לְמִימַר - אֵין נִישֵׁב אֵת מִנְהַגָּה שְׁנַהֲגוּ
30 בְּנִהְרַדְעָא גַם כְּחֻמְרָא שֶׁל רַב וְגַם כְּחֻמְרָא שֶׁל שְׁמוּאֵל. מִתְרַצָּת
31 הַגְמָרָא: אֲמַר רַב שִׁיבִי, כִּי לֹא עֲבָדִין כְּחֻמְרֵיהּ דְּבֵי תְרִי - בְּאִיּוּ
32 מַחְלוּקַת נֶאמַר שֶׁאֵין לְהַחֲמִיר כְּחֻמְרוֹתֵיהֶם שֶׁל שְׁנֵי הַחֻלְקִים, דּוּקָא
33 הֵיכָא דְּתַתֵּי אַהֲדָרִי - בְּמְקוּם שֶׁהַחֲמִירוֹת סוּתְרוֹת זֶה אֵת זֶה, כְּלוּמַר
34 שֶׁהֲטַעַם שֶׁל הַמַּחֲמִיר בְּדִין אַחַד הוּא סִיבָה לְקוּלָא בְּדִין שְׁנֵי, לְכֵן אִם
35 יַחֲמִיר בְּשֵׁנֵי הַדִּינִים הֲרִי הוּא כְּסִיל, וְאִם יִקַּל בְּשֵׁנֵיהֶם הֲרִי הוּא רִשְׁעָא
36 שְׁהִיר הוּא מְלֹזֵל בְּאִיסוּרֵי תוֹרָה.
37 הַגְמָרָא מְבִיאָה דוּגְמָא לְמַחְלוּקַת כֹּזָאֵת: כְּגוֹן שְׁדָרָה וְגוּלְגוּלָתָה שֶׁל
38 מֵת שְׁמַטְמָאִים בְּאֵהֶל הַמֵּת כְּשֶׁהֵם שְׁלָמִים, דְּתַנְן - שְׁשֵׁנִינּוּ בְּמַשְׁנָה
39 (אֵהֶלּוֹת פ"ב מ"א), הַשְּׁדָרָה וְהַגּוּלְגוּלָתָה שְׁחֻקְרוּ - וְאִינָם שְׁלָמִים, אֵין הֵם
40 מְטַמְאִים בְּאֵהֶל אֲלֵא רַק בְּמַעַד וּבְמַשָּׂא. מְבִאֵרֵת הַמְשַׁנָּה, וְכִמְהָ
41 חֻקְרוּן שְׁדָרָה - כְּמַה צִירָךְ שֶׁנַּחֲסֵר הַשְּׁדָרָה וְלֹא תַטְמֵא בְּאֵהֶל, בֵּית
42 שְׁמַאי אֹמְרִים, שְׁתֵּי חוּלִיּוֹת, אֲבַל אִם נַחֲסֵר מִמֶּנָּה רַק חוּלִיא אַחַת,
43 עֵדִיין נַחֲשַׁבֵּת הַשְּׁדָרָה שְׁלָמָה וּמְטַמְאָה בְּאֵהֶל. וּבֵית הַלֵּל חוּלְקִים
44 וְאֹמְרִים שֶׁאֵף אִם חֲסַר מִהַשְּׁדָרָה רַק חוּלִיא אַחַת אֵינָה מְטַמְאָה עוֹד
45 בְּאֵהֶל. וְכַגְוִלְגוּלָתָה, כְּמַה יַחֲסֵר מִמֶּנָּה וְלֹא תַטְמֵא עוֹד בְּאֵהֶל, בֵּית
46 שְׁמַאי אֹמְרִים, כְּמַלָּא מְקַדְּחָה - כְּשִׁיעוּרוֹ שֶׁל עוֹבֵי הַמְּקַדָּח (כִּלֵּי
47 שְׁקוּדִידִים בּו נְקִיבִים), וְהוּא יוֹרֵר מִשִּׁיעוּר סַלְעָא. וּבֵית הַלֵּל אֹמְרִים,
48 כְּדִי שִׁנְטָל מִן תְּחִי וְיָמוּת - אִם נַחֲסֵר מִהַגּוּלְגוּלָתָה כְּמוֹת כֹּזָאֵת שֶׁאִם
49 הִיתָה נִיטְלָת כְּמוֹת כֹּזָאֵת מִגּוּלְגוּלָתָה שֶׁל אָדָם אִו בְּהַמָּה חַיִּים הִי
50 מְתִים מִחַמַּת כֵּן, וְהוּא שִׁיעוּר סַלְעָא, שׁוּב אֵינָה מְטַמְאָת בְּאֵהֶל. וְאֲמַר
51 רַב יְהוּדָה אֲמַר שְׁמוּאֵל וְכֵן לְעֵנַן מְרִיפָה - כְּמַחְלוּקַת לְעֵנַן
52 טוּמְאָת אַחַד כֵּן מִמַּחְלוּקַת לְעֵנַן טְרִיפָה. וְהֵינּוּ שֶׁאִם נַחֲסֵר חוּלִיא
53 אַחַת שְׁבַנְהֲרַדְעָא שֶׁל בְּהַמָּה, לְבֵית שְׁמַאי הַמַּחֲמִירִים בְּעַנְן טוּמְאָת
54 אֵהֶל וְסוּבְרִים שֶׁהַשְּׁדָרָה עֵדִיין נַחֲשַׁבֵּת שְׁלִימָה בְּחִסְרוֹן כֹּזָה, לְעַנְן
55 טְרִיפָה תְהִיָּה זֶה קוּלָא וְהַבְּהַמָּה אֵינָה טְרִיפָה. וּלְבֵית הַלֵּל שְׁמִיקִלִים
56 בְּטוּמְאָת אֵהֶל וְסוּבְרִים שְׁבַחֲסֵרוֹן שֶׁל חוּלִיא אַחַת נַחֲשַׁבֵּת הַשְּׁדָרָה
57 לְחִסְרָה, לְעַנְן טְרִיפָה תְהִיָּה זֶה חוּמְרָא וְהַבְּהַמָּה נִטְרַפַת עַל יַדִּי כֵךְ.

58 וְכֵן בְּגוּלְגוּלָתָה, אִם נַחֲסֵר מִגּוּלְגוּלָתָה בְּהַמָּה שִׁיעוּר שֶׁל סַלְעָא, לְבֵית
59 שְׁמַאי הַמַּחֲמִירִים בְּעַנְן טוּמְאָת אֵהֶל וְסוּבְרִים שְׁבַחֲסֵרוֹן שֶׁל סַלְעָא
60 עֵדִיין נַחֲשַׁבֵּת הַגּוּלְגוּלָתָה שְׁלִימָה, לְעַנְן טְרִיפָה תְהִיָּה זֶה קוּלָא
61 וְהַבְּהַמָּה אֵינָה טְרִיפָה. וְאֵילוּ לְבֵית הַלֵּל שְׁמִיקִלִים בְּטוּמְאָת אֵהֶל
62 וְסוּבְרִים שְׁבִישִׁיעוּר סַלְעָא נַחֲשַׁבֵּת הַגּוּלְגוּלָתָה חֲסִירָה וְאֵינָה מְטַמְאָת
63 בְּאֵהֶל, לְעַנְן טְרִיפָה תְהִיָּה זֶה חוּמְרָא וְהַבְּהַמָּה נִטְרַפַת.
64 עַל מַחְלוּקַת כֹּזָאֵת שְׁחוּמְרָא בְּדִין אַחַד סוּתְרוֹת אֵת הַחוּמְרָא בְּדִין
65 הַשְּׁנֵי נֶאמַר בְּבְרִייתָא שְׁחַמִּיקֵל בְּשֵׁנֵיהֶם וְכַגְוִן בְּמֵת כְּבֵית הַלֵּל
66 וּבְטְרִיפָה כְּבֵית שְׁמַאי נִקְרָא רִשְׁעָא, כִּיּוֹן שֶׁהוּא מְלֹזֵל בְּאִיסוּרֵי תוֹרָה
67 וּמִיִּקֵּל בְּשֵׁתֵי קוּלוֹת הַסוּתְרוֹת זֶה אֵת זֶה. וְהַמַּחֲמִיר בְּשֵׁנֵיהֶם וְכַגְוִן
68 בְּטְרִיפָה כְּבֵית הַלֵּל וּבְמֵת כְּבֵית שְׁמַאי נִקְרָא כְּסִיל שֶׁאֵינּוּ מְבִין
69 שֶׁהַנְּהַגוּתִיּוֹת סוּתְרוֹת זֶה אֵת זֶה, אֲכַל הֵיכָא דְלֵא סְתֵי אַהֲדָרִי עֲבָדִין
70 - אֲבַל בְּמַחְלוּקַת שֶׁאֵין הַחֻמְרוֹת סוּתְרוֹת זֶה אֵת זֶה, וְכַגְוִן בְּעַנְיָנָה,
71 שְׁדִינּוּ שֶׁל רַב שְׁמַבּוּי עָקוּם דִּינוֹ מְפּוֹלֵשׁ, אֵינּוּ סוּתֵר אֵת דִּינוֹ שֶׁל
72 שְׁמוּאֵל שֶׁפִּסְקָא כְּחַנְנִיה בְּמְבִי מְפּוֹלֵשׁ שְׁצִירָךְ דְּלַתוֹת, נִיטָן לְהַחֲמִיר
73 כְּחֻמְרוֹת שֶׁל שְׁנֵיהֶם, וְכֵן עָשׂוּ בְּנִהְרַדְעָא.
74 מִקְשָׁה הַגְמָרָא: וְהֵיכָא דְּתַתֵּי אַהֲדָרִי לֹא עֲבָדִין - הַאֲמַנָם אֵין לְנַהוּג
75 בְּשֵׁתֵי חוּמְרוֹת הַסוּתְרוֹת זֶה אֵת זֶה. מְתִיב - הַקְשָׁה רַב מְרִישִׁיא,
76 מְעַשֶׂה בְּרַבִּי עֲקִיבָא שְׁלִיקַת פִּירוֹת מְעַץ אֲתָרוּג אֲתָרוּג בְּשֵׁבֶט שֶׁל
77 הַשְּׁנָה הַשְּׁלִישִׁית לְשִׁמִּיתָה וְנָהֵג בּוּ עֵשֶׂי עֵישׂוּרִין - עֵישֵׁר אֵת פִּירוֹתֵיו
78 בְּשֵׁתֵי מַעֲשֵׂרוֹת, גַּם מַעֲשֵׂר שְׁנֵי וְגַם מַעֲשֵׂר עֵנִי, וּמְלַבֵּד תְּרוּמָה גְדוּלָה
79 וּמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן. מַעֲשֵׂר אֲחָד (מַעֲשֵׂר עֵנִי) דְּבְרַבִּי בֵּית שְׁמַאי
80 הַסוּבְרִים שְׁבַאחַד בְּשֵׁבֶט, הַיּוֹם שְׁבוּ לִקְטַר רַבִּי עֲקִיבָא אֵת הַפִּירוֹת, חַל
81 רֵאשׁ הַשְּׁנָה לְאֵילָךְ, וּבִיּוֹם זֶה מִתְחִילָה הַשְּׁנָה הַשְּׁלִישִׁית שְׁנוּהָג בָּהּ
82 מַעֲשֵׂר עֵנִי, וְלִכֵּן עֵישֵׁר מִהַפִּירוֹת מַעֲשֵׂר עֵנִי. וּמַעֲשֵׂר אֲחָד (מַעֲשֵׂר
83 שְׁנֵי) בְּבְרַבִּי בֵּית הַלֵּל הַסוּבְרִים שְׁבִישׁוּ בְּשֵׁבֶט חַל רֵאשׁ הַשְּׁנָה לְאֵילָךְ,
84 וְרַק אִז מִתְחִילָה הַשְּׁנָה הַשְּׁלִישִׁית, וְכִיּוֹן שֶׁהוּא לִקְטַר אֵת הַפִּירוֹת
85 בְּאֵחַד בְּשֵׁבֶט שֶׁלְדַעַת בֵּית הַלֵּל זֶה עֵדִיין הַשְּׁנָה הַשְּׁנִיָּה שְׁנוּהָג בָּהּ
86 מַעֲשֵׂר שְׁנֵי, לְכֵן עֵישֵׁר מַעֲשֵׂר שְׁנֵי. נִמְצָא שְׁרַבִּי עֲקִיבָא נֶהָג בְּשֵׁתֵי
87 חוּמְרוֹת הַסוּתְרוֹת זֶה אֵת זֶה, שְׁהִירֵי אֵין שְׁנָה שְׁנוּהָג בָּהּ גַּם מַעֲשֵׂר שְׁנֵי
88 וְגַם מַעֲשֵׂר עֵנִי.
89 מִתְרַצָּת הַגְמָרָא: רַבִּי עֲקִיבָא נֶהָג כֵךְ, לֹא מְשׁוּם שְׁרַצָּה לְהַחֲמִיר גַּם
90 כְּבֵית שְׁמַאי וְגַם כְּבֵית הַלֵּל, אֲלֵא רִצָּה לְנַהוּג כְּבֵית הַלֵּל, וְכַמְרִיָּה
91 אֵיכְתָּפִיק לֵיהּ - וְסַפֵּק הִיָּה לוֹ בְּלִימּוּדוֹ, וְלֹא יָדַע אֵי בֵּית הַלֵּל כְּתוּב
92 בְּשֵׁבֶט אֲמוּר - הָאֵם בֵּית הַלֵּל אֲמַרו שְׂרַאשׁ הַשְּׁנָה לְאֵילָךְ חַל בְּאֵחַד
93 בְּשֵׁבֶט, אֵי בְּחִמְיָסֵר בְּשֵׁבֶט אֲמוּר - אִו שַׁחַל לְדַעַתֶּם בְּחַמְשָׁה עֶשֶׂר
94 בְּשֵׁבֶט, וְעֵבֶד הֵכָא לְהוּמְרָא וְהֵכָא לְהוּמְרָא - וְלִכֵּן חַמְיָסֵר כְּשֵׁנֵי
95 הַצִּדִּידִים.
96 הַגְמָרָא שְׁבַה לְדוּן בְּמַחְלוּקַת תַּנָּא קְמָא וְחַנְנִיָּה (לַעֲלֵי) בְּהַכְּשֵׁר מְבִי
97 מְפּוֹלֵשׁ: יְתִיב רַב יוֹסֵף קְמִיָּה דְּרַב הוֹנָא וְיְתִיב וְקְאָמֵר - יֵשׁ רַב
98 יוֹסֵף לְפָנֵי רַב הוֹנָא וְאִמַר, אֲמַר רַב יְהוּדָה אֲמַר רַב, מַחְלוּקַת תַּנָּא
99 קְמָא וְחַנְנִיָּה בְּדִין מְבֹאֲוֹת הַמְפּוֹלֵשִׁים, נֶאמְרָה רַק בְּאֹפּוֹן שְׁחַמְבּוּי
100 הִיָּה פְתוּחַ לְרִשׁוֹת הַרְבִּים מְשֵׁנֵי צַדִּדִּי, כְּגוֹן שְׁהִיתָה כְּרַמְיָא (דֶּרֶךְ
101 שְׁבִנֵי אָדָם הוֹלְכִים בָּהּ) מְכָאן, וְכְרַמְיָא מְכָאן, וְכֵן אִם הִיתָה כְּרַמְיָא
102 (רְחוּב שֶׁל שׁוּוֹקִים) מְכָאן, וְכְרַמְיָא מְכָאן, אֲכַל אִם הִיָּה צִידוֹ הָאֵחַד
103 שֶׁל הַמְּבִי פְתוּחַ לְכַרְמְלִית, שְׁאִיסוּרָה מְדַרְבְּנָן, כְּגוֹן שְׁהִיתָה כְּרַמְיָא,
104 שְׁהִיא רִשׁוֹת הַרְבִּים מְכָאן, וְכַקְעָה שֶׁל שְׁדוֹת, שְׁהִיא כַרְמְלִית (צִידוֹ
105 אִו) מְכָאן, אִו אִם הִיָּה שְׁנֵי הַצִּדִּידִים פְתוּחִים לְכַרְמְלִית, כְּגוֹן שְׁהִיתָה
106 כַּקְעָה מְכָאן וְכַקְעָה מְכָאן, אִזִּי כּוֹלֵם מוּדִים שְׁעוּשָׁה צִירָתָה הִפְתַּח
107 מְכָאן - בְּצַד הָאֵחַד שֶׁל הַמְּבִי, וְלַחֵי וְקוּרָה מְכָאן - מְצַדוֹ הַשְּׁנֵי, וְדִי
108 בְּכַר.
109 הַגְמָרָא שׁוֹאֵלֵת עַל דְּבַרֵי רַב יוֹסֵף: הֲשֵׁתָא, וְמַה כֹּאשֵׁר יֵשׁ כְּרַמְיָא
110 מְכָאן וְכַקְעָה מְכָאן, אִמְרַת שְׁעוּשָׁה לֹא צִירָתָה הִפְתַּח מְכָאן וְלַחֵי
111 וְקוּרָה מְכָאן, אֵף עַל פִּי שְׁצַד אַחַד שֶׁל הַמְּבִי פְתוּחַ לְרִשׁוֹת הַרְבִּים,
112 כֹּאשֵׁר שְׁנֵי צַדִּידֵי פְתוּחִים לְכַרְמְלִית, שְׁהִיתָה כַּקְעָה מְכָאן וְכַקְעָה
113 מְכָאן, מִיִּפְעָא - וְכִי יֵשׁ צוֹרֵךְ לֹמַר שְׁדִי לֹא בְּצוֹרֵת הַפֶּתַח מְכָאן וְלַחֵי
114 וְקוּרָה מְכָאן, וְלִשְׁמָה נֶזְקַק רַב יוֹסֵף לְהוֹכִיר דּוּגְמָא זֶה.

1 דא' דרב קשיא אדרב בתרתי דאמר רב מבוי שנפרץ במלואו לחצר ונפרצה חצר כנגדו
2 חצר מותרת - דבני מבוי לא אסרי - עלה דאין דריסתם עלה, ורשות הרבים נמי
3 לא אסרה - דלא הוי פרצה יותר מעשר, והוי פתח ומבוי אסור משום פילוש, דהעומד
4 במבוי רואה רשות הרבים כנגדו, ואינו רואה שיכול לנטות לכאן ולכאן, ומדנקט נפרצה
5 חצר כנגדו - משמע דוקא שנפרצה חצר כנגדו
6 אסור, משום דהוי כמפולש, אבל אם לא נפרצה, אפילו אם לא עירבו - מותר, אף על גב דנפרץ
7 המבוי במלואו לחצר, משום דקסבר: נראה
8 מבוחרן ושוה מבפנים - נידון משום לחי ופתח,
9 ומנתינין דגדולה מותרת וקטנה אסרה - מוקי
10 לה בנכנסין כותלי קטנה לגדולה, וליכא למימר
11 דאסור משום מפולש ומשום שנפרץ במלואו ולא
12 עירבו קאמר - דאם כן הוה ליה למינקט רחבה,
13 דהוה משמע דאסור משום מפולש וגם הוה
14 משמע מדנקט רחבה ולא נקט חצר מכלל
15 דבחצר יש ער אסורא אחר, דהיינו משום שלא
16 עירבו, אבל השתא נקט חצר - משמע אפילו
17 אסור דלא עירבו דשייך בחצר ליכא, אלא
18 משום שנפרצה חצר כנגדו, דהיינו דקשיא דרב
19 אדרב בתרתי, דרב סבר נידון משום לחי ופתח
20 ואסור משום מפולש, ורב יהודה סבר דאין אסור
21 משום מפולש, ונראה מבוחרן ושוה מבפנים - אינו נידון משום לחי ופתח, אסברא לך כאן
22 שעירבו, כלומר: רב לא אסר מטעם מפולש, ולא נקט נפרצה חצר כנגדו - אלא משום
23 שריותא דחצר, אף על גב דרבים נכנסין לה בוו ויוצאין לה בוו - שריא, אבל מבוי - אסור,
24 אפילו לא נפרצה חצר כנגדו, משום דנפרץ במלואו לחצר ולא עירבו, וסבר: נראה מבוחרן
25 - אינו נידון משום לחי ופתח, דהוה נפרץ במלואו, אבל אי לא הוה נפרץ במלואו - שרי,
26 אף על גב דלא עירבו, כיון דאינה רגילה בו, כדאמר ונפרץ - משמע דאינה רגילה בו.
27 והוא הדין דהוה מצי למינקט במבוי פתוח לחצר דאסור, כיון דרגילה בו, אף על גב דלא
28 הוי במלואו, אלא אי נקט הכי לא הוה קא משמע לן רב מידי, דכיון דפתח גמור הוא -
29 פשיטא דלא אתו רבים ומבטלי מחיצתא, אי נמי: לא הוה מצי למינקט בפתוח לחצר, דאף
30 על גב דרגילה בו הוה שרי, הואיל ולבני חצר יש להם דרך לרשות הרבים בלא מבוי -
31 דכגון זו כופין אותו על מדת סודם, כדאמרין בבא מציעא: שהוציאודו" (לקמן ט"א), גבי
32 חצר שבין שני מבואות.

34 **בעירבו** קמפילגי בדרב יוסף - דהיינו כלה לאמצע רחבה, ורב יוסף מפרש מלתיה דרב
35 יהודה הא דאמר אין צריך כלום, ותירץ דכאן בעירבו - לא תירצו בימי רב
36 יוסף, וסבר רב יוסף דנראה מבוחרן לרב נידון משום לחי, כדסלקא דעתך מעיקרא אליבא
37 דרב, והכי נמי דייק רב יוסף ממלתיה דרב הונא, דהוא תלמידיה דרב דנדון משום לחי, אך
38 קשה, דלא שייך למימר קמפילגי בדרב יוסף, הואיל וכלא איירו במה שבא רב יוסף לחדש אסור
39 רחבה, והוה קשה היכי שרי שמואל בעידי רחבה וכלא דאיכא תרתי לריעותא, שצידו אחד מפולש עד רשות הרבים וצידו השני נמי, אף על גב דנראה מבוחרן - האמר שמואל דאין
40 נידון משום לחי! לכך הוצרך להביא דרב יוסף דבכלה לאמצע רחבה פליגי, דלא הוי תרתי לריעותא, וגם לרב נמי הוה קשה, הואיל וסבר נידון משום לחי - אמאי אסר משום מפולש?
41 דהוה סברא לומר דהא בהא תליא, ולכך מיייתי דרב יוסף, דלאו הא בהא תליא, דבכלה לצדי רחבה - אסור לכולי עלמא, אפילו למאן דאמר נידון משום לחי, וטעמא, משום דלמפולש
42 לא מהני לחי אלא לרבי יהודה, והא דלא משני לעיל דרב יהודה בכלה לאמצע, ודרב בכלה מן הצד, או כאן בזה כנגד זה וכאן בזה שלא כנגד זה - משום דהאמת תירץ לו, דהא רב
43 ששת לא מחמת קשיא תירץ, אלא קבלה היתה בידו, כך יש לפרש לפי שיטת רש"י, ורבינו יצחק מפרש: דרחבה דהכא לא הוה רחבה דפרק שני (כ"ד), דהתם מייירי בייחודה מבית
44 אתאים ולא הוה הוה לדידה והוה כרמלית, ואין מטלטלין בה אלא בארבע, אבל רחבה דהכא אינו כן - דאם כן הוה כלה לקבעה, אלא מייירי בדאית בה דירוקן, מדמפליגי בין עירבו ובין
45 לא עירבו דלא גרע מחוברה, דאמר בפרק "הדר" (עירובין ע"א), דאסור, כל שכן רחבה דאית בה דירוקן טפי מחוברה, היתה אסרה אי לאו דסלקא דעתך השתא דסבר רב יהודה נראה
46 מבוחרן נידון משום לחי, וקא סלקא דעתך השתא מדלא מפליגי רב יהודה בשריותא - משמע דשרי בכל ענין, אפילו כלה לצדי רחבה ונפרצה חצר כנגדו ואפילו לא עירבו, ועוד: מדאיירי
47 רב יהודה בנפרצה כנגדו ואיצטריך לאשמעינן דלא הוי מפולש - אם כן על כרחך סבירא ליה נראה מבוחרן ושוה מבפנים נדון משום לחי, דאי לא חשיב לחי - אמאי שרי בכלה לצדי
48 רחבה? דלאמצע רחבה פשיטא דלא הוי מפולש, ואם כן איכא תרתי לריעותא: שצידו אחד מפולש עד רשות הרבים, וצידו השני נמי נהי דנראה מבוחרן - הא לא חשיב לחי, אלא ודאי
49 חשיב לחי, והשתא לא הוי תרתי לריעותא (ודחשיב) לחי מצד אחד, כדאמר לקמן (ט"א), ולימא לבוד מרוח אחת ותשתרי, ונקט רחבה משום דעובדא הכי הוה, והוא הדין חצר, אף על גב
50 דרב יוסף קאמר משמיה דרב יהודה והוא מוקי לה לקמן בכלה לאמצע רחבה, אבל בעידי רחבה אסור - והוא לא שנו הוי לפי המסקנא, חצר מותרת ומבוי אסור, השתא סלקא דעתך
51 אסור משום מפולש בכלה לצדי חצר, דנפרצה כנגדו אפילו עירבו, דבכלה לאמצע חצר כנגדו אסור משום פילוש, מדקאמר ונפרצה חצר כנגדו ושלא עירבו, אפילו סלקא דאמצע
52 ולא נפרצה חצר כנגדו, מדנקט "במלואו" משמע דאסור משום דנפרץ במלואו, והיינו בלא עירבו, ובדלא נפרצה כנגדו, דאי בנפרצה ובעירבו - מאי אריא ונפרץ במלואו, דאפילו לא
53 נפרץ במלואו הוי כמפולש, ולא מהני לחי עד דאיכא צורת הפתח, ועוד: מדנקט חצר ולא נקט קרפף דלית בה דירוקן - משמע משום דירוקן שבוחר בא נמי לאסור, ועוד: דאי לא אסור
54 אלא משום פילוש, הוה ליה למימר: מבוי שנפרץ במלואו לצדי חצר, מולא נקט הכי - משמע דבכלה לאמצע נמי מייירי, ואסור משום דלא עירבו, וסבר: נראה מבוחרן ושוה מבפנים -
55 אינו נידון משום לחי, ומיהו, מדאסר בעידי חצר משום פילוש - אין להוכיח דסבר דאינו נידון משום לחי, דאפילו נידון משום לחי הוי מפולש, דהא רב יוסף אסר בעידי רחבה לכולי
56 עלמא, אפילו לא דאמר נידון משום לחי, דרב אדרב נמי לא קשה כאן בעירבו, פירוש: הא דרב יהודה בכלה לאמצע, כדמפרש רב יוסף אף על גב דלא מפליגי בשריותא - אין לחוש,
57 דכיון דתירתייהו מילתייהו דרב נהי שסתם כאן פירש כאן, ועוד: כיון דסבר רב נראה מבוחרן לא הוי לחי, לא חש לפרש דאיירי בכלה לאמצע רחבה, דבכלה מן הצד הוי תרתי לריעותא,
58 אף על גב דרב יוסף אית ליה נראה מבוחרן נידון משום לחי, כדדייק לקמן ממלתיה דרב הונא - מכל מקום אוקי מילתייהו דרב יהודה בעירבו, משום דרב יהודה תחתיה דברי אמר משמיה
59 דרב, ונראה לרב יוסף דהסיוס נמי הוי משמיה דרב אף על פי שסתם אמר רב יהודה כו' ולא פירש משם מי אמר, וכן רב יוסף אמר בסתם משמיה דרב יהודה, מכל מקום היה נראה לו
60 שגם זה מדברי רב, ורב סבר אינו נידון משום לחי, והשתא אתי שפיר דקמפילגי במה שבא רב יוסף לחדש, ומיהו, רבינו חננאל מיישב דאתי שפיר דקא מפילגי בדרב יוסף, דרב יהודה שרי
61 אפילו זה כנגד זה כרב יוסף, ורב רבבה דבעי זה שלא כנגד זה, ולקמן נמי משמע דרבה פליגי אדרב יוסף, דפריך ולרבה דאמר זה כנגד זה אסור, מיהו, הוה ליה למימר דרבה ודרב יוסף
62 איכא בנייהו.

1 במלואו - כותל אמצעי על פני כולו, ונפרצה חצר כנגדו - בפחות מעשר, חצר
2 מותרת - דלדידה לא הוי במלואו, ונשתתרו בה גיפופין מכאן ומכאן, לפיכך לגבי
3 ידידה פתחים ניהו, ולא אסרי עלה בני מבוי - שאין מבוי אסור על הצירות הפתוחין
4 לו, אבל הצירות אוסרין במבוי, שהרי דריסת רגליהם עליו, ורשות הרבים נמי לא
5 אסר עלה, דחצר הפתוח לו כפתח הוא, ומבוי
6 אסור - קא סלקא דעתך מדנקט ונפרצה
7 חצר כנגדו משום דמייחזי כמבוי מפולש קא
8 אסר ליה, ולא משום דנפרץ לחצר, ורב
9 יהודה, מדנקט רחבה אשמעינן דמשום
10 מפולש לא מיתסר, וברחבה ליכא דירוקן
11 דליתסרו עליה, אבל אי הוה כלה לחצר -
12 אסרי עליה, ולקמן מפרש טעמיהו, והיינו
13 דקשיא דרב אדרב בתרתי, ואי משום מפולש
14 אי משום הנפרץ לחצר ואסרי עליה בני חצר,
15 דנפרץ המבוי במלואו לרשות האסרה לו,
16 לא ידענא - ממאן נגמרה, בדורא דרעותא -
17 כפר רועים, שכלה לרחבה - ורחבה נפרצה
18 בכותל שכנגדה, אסברא לך - מילתייהו דרב,
19 דגמירנא לה מניה, כאן שעירבו כאן שלא
20 עירבו - כלומר: האי מבוי אסור דקאמר רב
21 יש חילוק דברו, שפעמים אסור ופעמים
22 מותר, עירבו בני החצר עם בני מבוי - בני מבוי מותרין, דהא דאסר ליה רב - לאו
23 משום מפולש קאסר ליה, כדמוקינן לקמן בזה שלא כנגד זה, והאי נפרצה חצר
24 כנגדו - משום רבותא דחצר נקט, דאף על גב דרבים נכנסין לה בוו ויוצאין לה בוו
25 - אפילו הכי שריא, הואיל ונפרצה בפחות מעשר, חשיב כפתח חצר, אבל אסור
26 מבוי לאו משום (ופירצו) דכותל שכנגדו הוא, אלא משום דבני חצר אסרי עליה כי
27 לא עירבו, דכיון דלדידה הוי מלואו - פירצה הוא, ודיוירי חצר אוסרין עליו, והוא
28 אינו אסור עליהו, כדאמרין בפרק "כל גנות העיר" (עירובין צ"א), גבי חצר גדולה
29 שנפרצה לקטנה: דיוירי גדולה בקטנה, כלומר: אסורים בקטנה, ודידהו הוא, דבטלה
30 לגבה, ואין דיוירי קטנה בגדולה - דלגבי גדולה פתח הוא, ושתי הצירות שיש ביניהן
31 פתח לא אסרן אהדדי, כדאמרין בפרק "חלוץ" (עירובין ע"ג), נפרץ הכותל עד עשר
32 אמות, אם רצו - מערבין שנים, ואם רצו - מערבין אחד, מפני שהוא פתח, ושנייהו
33 מותרין זה בזה, דרב אדרב נמי לא תיקשי - כלומר: מהשתא מצינן למימר דרב
34 יהודה בדורא דרעותא כרב עבדוהו, כדאמרין כאן שעירבו וכאן שלא עירבו,
35 וברחבה ליכא דירוקן למיטרי אמבוי, ולמאי

41 הרבים, ואתא לקמיה דרב יהודה – ובא מעשה לפני רב יהודה, ולא
 42 אצרכיה ולא מידי – ולא הצריך רב יהודה לעשות תיקון כל שהוא
 43 בפתח שבין המבוי לרחבה. ואי קשיא משמיה דרב – ואם ישנה
 44 קושיא כאשר תאמר שרב יהודה אמר דין זה בשם רב, תיהוי משמיה
 45 דשמואל ולא קשיא מידי – יהיו הדברים אמורים בשם שמואל ולא
 46 יקשה עליהם כלל.
 47 הגמרא דוחה, שאין הכרח לומר שדברי רב יהודה נאמרו בשם
 48 שמואל: השתא דאמר ליה – עתה שאמר רב ששת לרב שמואל
 49 בר אבא, ואמרי ליה – ויש אמורים שאמר זאת רב ששת לרב יוסף
 50 בר אבא, אסבגרא לך – אבאר לך את דברי רב, כפי שמעתי מפיו
 51 ביאור דין מבוי שנפרץ לחצר ונפרצה חצר כנגדו, כאן שצירבו, כאן
 52 שלא צירבו – שיש חילוק בדין זה בין אם עירבו בני החצר עם בני
 53 המבוי, לבין מקרה שלא עירבו, מפני שכאשר אסר רב את הטלטול
 54 במבוי, לא מדין מבוי המפולש אסרו, כפי סברה הגמרא מתחילה,
 55 אלא מדין חסרון עירוב, שבני החצר אוסרים את המבוי כשלא
 56 עירבו עימו. ולכן כאשר עירבו בני החצר עם בני המבוי, מותר
 57 לטלטל בין במבוי ובין בחצר, וכשלא עירבו, החצר מותרת והמבוי
 58 אסור. והטעם שנקט רב את דבריו במקרה שנפרצה חצר כנגדו
 59 לרשות הרבים, מפני שרב ביקש לחדש שהחצר מותרת אף כאשר
 60 בני רשות הרבים עוברים בה כדי להגיע למבוי.
 61 הגמרא מסיימת שלפי דברי רב ששת מיושבים דברי רב יהודה:
 62 מאחר שטעמו של רב בדין 'חצר שנפרצה למבוי' הוא מחמת חסרון
 63 עירוב, ולא מדין מבוי המפולש, מעתה אפשר לומר שרב יהודה למד
 64 את דינו מרב, ודרב אדרב נמי לא קשיא – אין דברי רב סותרים את
 65 עצמם, כאן – דינו של רב יהודה במבוי הכלה לרחבה, דומה למקרה
 66 שצירבו בני חצר עם בני מבוי, שאין בו איסור מצד דיני עירוב,
 67 שהרי רחבה אין בה דיוורין ואינה צריכה עירוב. ואילו כאן – דינו של
 68 רב ירמיה בר אבא, במבוי שנפרץ לחצר, מדובר באופן שלא צירבו
 69 בני המבוי עם בני החצר, והרי הם אוסרים על בני המבוי את הטלטול
 70 במבוי. אבל מצד דיני מבוי המפולש, שבני המקרים אין המבוי נידון
 71 כמפולש, מפני שפילושו הוא דרך רשות היחיד.
 72 העולה מן האמור, שמבוי המפולש לרשות הרבים דרך רשות היחיד
 73 נידון כמבוי סתום, ולא כמפולש, ודי לו בלחי וקורה בראשו, ואינו
 74 זקוק לתיקון כל שהוא בסופו. ואין חילוק בין אם הוא מפולש דרך
 75 חצר או דרך רחבה.
 76 ומדין עירובי חצירות ושיתופי מבואות, מבוי שנפרץ לחצר ולא
 77 עירבו ביניהם, החצר מותרת מפני שאין דריסת רגל למבוי עליה,
 78 והמבוי אסור, מפני בני החצר שלא נשתתפו בו בעירוב. ואם עירבו,
 79 שניהם מותרים. ומבוי הפתוח לרחבה שאין בה דיוורין, שניהם
 80 מותרים בכל מקרה ואינם זקוקים לעירוב.

1 דאי דרב – שאם תאמר ששמע דין זה מרב, קשיא דרב אדרב
 2 בתרתו – יסתרו דברי רב את דבריו במקום אחר בשני עניינים, דאמר
 3 רב ירמיה בר אבא אמר רב, מבוי שראשו פתוח לרשות הרבים,
 4 שנפרץ הכותל האמצעי שבסופו על פני כולו, ועתה הוא פרוץ
 5 במלואו להצטר שנמצאת בסוף המבוי, שלא נותר מאומה מהכותל
 6 שחצץ בינו לחצר. ונפרצה אף ההצטר הזו כנגדו – בכותל שממול
 7 המבוי, ויש עתה פתח מהחצר לרשות הרבים, ונמצא שהמבוי
 8 מפולש לרשות הרבים דרך החצר (ראה ציור), ההצטר מותרת
 9 בטלטול, שאף על פי שפרוצה היא לרשות הרבים ולמבוי, לא היו
 10 פרוצותיה יתירות על עשר אמות, ונותרו בהן שיריים מן הכותל
 11 שמשני צידי הפירצה, ועל כן דינן כפתחים הפתוחים לרשות הרבים
 12 ולמבוי, ואין חצר נאסרת מחמת פתחים במחיצותיה. ואף המבוי אינו
 13 אוסר את החצר אף על פי שלא עירבה עמו, מפני שלמבוי אין דריסת
 14 רגל בחצר, ואין בכוחו לאוסרה. ואילו המבוי אסור בטלטול מפני
 15 שהוא נידון כמבוי המפולש, שהרי בסופו יש מעבר לרשות הרבים
 16 דרך החצר.
 17 מדברי רב יש ללמוד שמבוי המפולש לרשות הרבים דרך רשות
 18 היחיד נידון כמפולש. עוד משמע מדבריו שמבוי שנפרץ לחצר אינו
 19 זקוק לערב עם בני החצר, ולכן אמר שהמבוי אסור רק כאשר נפרצה
 20 החצר כנגדו, מדין 'מפולש', ומשמע שאלמלא הייתה החצר נפרצת
 21 לרשות הרבים, לא היה נאסר המבוי.
 22 אבוי מסיים את הוכחתו שדברי רב יהודה נאמרו בשם שמואל:
 23 ואמאי אסר רב לטלטל במבוי שנפרץ לחצר מדין מבוי מפולש, ליהוי
 24 – שיהיה דינו כמבוי שפלה לרחבה, שאינו נידון כמבוי מפולש, כפי
 25 שאמר רב יהודה, על אף שדרך הרחבה הוא מפולש לרשות הרבים
 26 משני צדדיו. ואמנם היה על רב לאסור את הטלטול במבוי, אך מטעם
 27 אחר, מפני שהוא פרוץ לחצר, ובני החצר אוסרים את הטלטול במבוי
 28 כל זמן שלא עירבו ביניהם, כפי שמשמע מדברי רב יהודה.
 29 ונמצא שאם אכן רב יהודה למד את דינו מרב, הרי דבריו סותרים את
 30 עצמם בשתיים, א. בדין מבוי מפולש, שבדברי רב יהודה מבואר
 31 שפולש דרך רשות היחיד אינו נחשב כמפולש, ואילו בדברי רב
 32 מבואר שהמבוי אסור כדן מבוי מפולש. ב. בדין עירובי חצירות,
 33 שמדברי רב יהודה משמע שמבוי שנפרץ לחצר נאסר מחמתה עד
 34 שיערבו עם החצר, ואילו מדברי רב משמע שאין המבוי נאסר מחמת
 35 החצר. ועל כן מן ההכרח לומר שדברי רב יהודה נאמרו בשם
 36 שמואל, ונחלקו רב ושמואל בשני דינים אלו.
 37 רב יוסף מודה לדברי אבוי: אמר ליה רב יוסף לאבוי, אמאי לא ידענא
 38 – איני יודע ממי שמעה רב יהודה, אלא זאת ידעתי, דעובדא הוה
 39 בידרא דרעותא – כך אירע מעשה בכפר אחד של רועים, מבוי
 40 שפלה לרחבה הוה – היה שם מבוי הכלה לרחבה שנפרצה לרשות

המשך מעמוד קנד

15 הוא טהור, כדין ספק טומאה ברשות הרבים, מפני שרשות הרבים
 16 לענין דיני טומאה אינה נקבעת על פי מחיצות, אלא כל מקום
 17 שמצויים בו רבים נחשב כרשות הרבים. ודינה של חצר זו כרשות
 18 היחיד לגבי דיני שבת, מפני שהיא מוקפת במחיצות כדן, אף על פי
 19 שיש פתחים במחיצותיה ורבים מהלכים בה. ונמצינו למדים ממשנה
 20 זו שאין דריסת הרבים בחצר מבטלת את מחיצותיה, ומדוע הוצרך
 21 רב להשמיענו שהחצר מותרת.
 22 מיישבת הגמרא: רב הוסיף חידוש דין שאינו נלמד מהמשנה, שגם
 23 כאשר פירצת החצר לרשות הרבים ולמבוי, מכוננת זו כנגד זו, היא
 24 מותרת, ודבר זה לא נשמע מהמשנה, דאי מהתם, הוה אמאי –
 25 אילו היינו מבקשים ללמדו מן המשנה הייתי יכול לומר דהני מילי –
 26 שדברים אלו, שחצר שנכנסים לה בזו ויוצאים בזו דינה כרשות
 27 היחיד לענין שבת, אינם אמורים אלא כאשר שני פתחי החצר הם זה
 28 שלא כנגד זה – שאינם מכוננים ממש האחד מול השני,

1 נשמע מהמשנה, דאי מהתם, הוה אמאי – אילו היינו מבקשים
 2 ללמדו מהמשנה, הייתי יכול לומר, דהני מילי – שדברים אלו,
 3 שהגדולה מותרת, אינם אמורים אלא היבא דלא קא דרסי בה רבים
 4 – כאשר אין הרבים מהלכים בחצר, מפני שהיא פרוצה רק לחצר
 5 הקטנה, ולא לרשות הרבים, אבל היבא דקא דרסי בה רבים –
 6 כאשר מהלכים בה רבים, כגון בדינו של רב שהחצר פרוצה מצידה
 7 האחד למבוי ומצידה השני לרשות הרבים, ורבים מהלכים מרשות
 8 הרבים לרשות הרבים דרך החצר והמבוי, אימא – שמה תאמר
 9 שאפילו ההצטר נמי – גם תהיה אסורה. לכן נזקק רב להשמיענו
 10 שאפילו באופן זה החצר מותרת ורק המבוי אסור.
 11 מוסיפה הגמרא להקשות: והא נמי תנינא – והלא גם חידוש זה שנינו
 12 כבר במשנה (טהרות פ"ז מ"ג), חצר שיש לה שני פתחים משני עבריה,
 13 והרבים נכנסין לה פרוח זו ויוצאין לה – ממנה פרוח זו, דינה
 14 כרשות הרבים לגבי דיני מומאה, שאם אירע בה ספק טומאה, הרי

הגמרא מבררת במה נחלקו רב ושמואל לסברת אביי. שואלת
הגמרא: **וְלָמָּא דְּפָלְגִין אֲדַעְתִּין מְעִיקְרָא** – ולפי מה שעלה על דעתנו
מתחילה, כהבנת אביי, שרב ירמיה בר אבא בשם רב אסר מבי
שנפרץ לחצר ונפרצה חצר כנגדו גם כשעירבו בני החצר עם המבוי,
מדין 'מבוי המפולש', אך אין בו איסור מחמת חסרון עירוב, ואילו
מדברי רב יהודה מוכח שבאופן זה המבוי אינו נחשב 'מבוי המפולש',
אך אם לא עירבו הוא אסור מחמת חסרון עירוב, ובהכרח דבריו
נאמרו בשם שמואל, ונמצא אם כן שרב ושמואל **בִּין כְּשֶׁעִירְבוּ וּבִין
כְּשֶׁלֹּא עִירְבוּ**, פְּלִיגִי – נחלקו. וכמבואר לעיל (ט) שכשעירבו בני
החצר עם המבוי נחלקו באופן שנפרצה גם החצר לרשות הרבים,
האם המבוי נידון כמפולש, וכשלא עירבו בני החצר עם בני המבוי
נחלקו גם כאשר החצר לא נפרצה לרשות הרבים, האם חצר אוסרת
על המבוי מחמת חסרון עירוב. מעתה יש לברר **בְּעִירְבוּ בְּמָּא פְּלִיגִי**
– במה נחלקו, מדוע רב מחשיבו כמפולש, ושמואל אינו מחשיבו
כמפולש, וכן **כְּשֶׁלֹּא עִירְבוּ בְּמָּא פְּלִיגִי**, מדוע לרב אין בני החצר
אוסרים את המבוי כשלא עירבו עמהם, ולשמואל אוסרים הם את
המבוי.

נקדים לביאור הגמרא כלל בהלכות מחיצות: כל רשות היחיד
שבאחת ממחיצותיה ישנה פירצה (שאין בה צורת הפתח), פירצה זו
אוסרת את הרשות בטלטול, אלא אם כן נתקיימו בה לפחות שני
תנאים, א. שהפירצה אינה יתירה מרוחב עשר אמות. ב. שנשתתף
מעט מן המחיצה משני צידי הפירצה. כאשר מתקיימים שני התנאים
הללו דנים את הפירצה כ'פתח', ועל כן אינה אוסרת את הרשות.
פעמים שלעומד בתוך הרשות נראית הפירצה כפרוצה במלואה,
שאינו יכול להבחין בשיירי מחיצה משני צדדיה, אך לעומד מחוץ
לרשות כנגד הפירצה ניכר שישנם כתלים הנמשכים משני צידי
הפירצה, ואין היא פרוצה במלואה (צירור א). באופן זה נחלקו
אמוראים האם דינה כפירצה או כפתח.

עוד זאת יש להקדים, שמבוי שהיתה מחיצה בינו לבין חצר, ולא היה
פתח במחיצה זו, ולכן מעולם לא השתמשו בני החצר במבוי מחמת
המחיצה שביניהם, ועתה פתחו פתח מחיצה זו. אין בני החצר
אוסרים על בני המבוי אף אם לא ישתתפו עימם בעירוב, שמאחר
שאינם רגילים להשתמש במבוי זה, אין להם דריסת הרגל עליו,
ואינם אוסרים אותו. אמנם אם לא פתחו פתח בין המבוי לחצר, אלא
שנפרצה המחיצה במלואה, דרי החצר אוסרים על המבוי עד
שיערבו עימם, מפני שהמבוי פרוץ במלואו לחצר.

הגמרא מבארת את סברות המחלוקת בשלא עירבו. משיבה הגמרא:
כְּשֶׁלֹּא עִירְבוּ בני החצר עם המבוי ולא נפרצה החצר לרשות הרבים,
פְּלִיגִי רב ושמואל **בְּדִין 'נִרְאָה מִפְּחוּין וְשִׁוּה מִבְּפָּנִים'** – שיירי מחיצה
הנמצאים משני צידי הפירצה ואינם נראים אלא לעומד מחוץ למבוי
ולא לעומד בתוכו, האם מועילים שיירי מחיצה אלו למבוי לדון את
פירצתו כ'פתח', או שמא אינם מועילים לו, ונותר המבוי פרוץ
במלואו.

ועל כן נחלקו רב ושמואל במבוי שנפרץ לחצר, שהעומד במבוי אינו
רואה לפניו שיירים שנשתתרו מן המחיצה, והעומד בחצר רואה
שהכתלים נמשכים משני צידי הפירצה שבין המבוי לחצר, והכותל
אינו נראה כפרוץ במלואו. ולדעת שמואל, אף שלגבי החצר
מועילים שיירים אלו לדון את הפירצה כפתח, אך לגבי המבוי אין
לדונה כפתח, מפני שאין השיירים ניכרים מתוך המבוי, ונמצא
שהמבוי פרוץ במלואו לחצר, ודרי החצר אוסרים עליו. אך לדעת
רב, מועילים השיירים הנראים מן החצר גם לגבי המבוי לדון את
פירצתו כ'פתח'. ומבוי שנפתח פתח בינו לבין חצר שלא היה דייריה
רגילים עד עתה להשתמש בו, אינו נאסר מחמתם.

הגמרא מבארת את סברות המחלוקת בעירוב: **בְּעִירְבוּ** בני החצר עם
המבוי ונפרצה אף החצר לרשות הרבים, **קָמִיפְּלִגִי** – חולקים רב
ושמואל, **בְּדִרְבַּב יוֹסֵף** – בדינו של רב יוסף, **דְּאָמַר רַב יוֹסֵף, לֹא שָׁנוּ**
– לא אמר רב יהודה שמבוי שכלה לרחבה ונפרצה הרחבה כנגדו
אינו צריך תיקון בסופו, **אֵלָּא כְּשֶׁפָּלְגָה הַמְּבֹי לְאִמְצַע הִרְחָבָה** –

שהפירצה שבין המבוי לרחבה היא באמצע רוחבה של הרחבה,
ומשני צדי הפירצה מתרחבת הרחבה אילך ואילך (צירור ב), ולכן
ניכר שהמבוי אינו ממשיך עד רשות הרבים, אלא מסתיים ברחבה,
ואין חשש שעל ידי שנתיר מבוי זה, יבואו להתיר גם מבוי מפולש
ממש. **אֲכַל** אם המבוי פָּלְגָה לְאִחַד מִצִּדֵי הִרְחָבָה – שהפירצה שבין
המבוי לרחבה היא בקצה רוחבה של הרחבה, וכותל אורך המבוי
שזה לאחד מכותלי הרחבה, ומתוך כך הוא נראה ככותל אחד ארוך
המתחיל בראש המבוי ומסתיים בסוף הרחבה (צירור ג), מבוי זה נראה
כמפולש ו**אָסוּר** בטלטול על שיתקנו כדין מבוי המפולש.

ובדין זה נחלקו רב ושמואל, סברת שמואל היא כביאור רב יוסף,
שכשכלה המבוי לאמצע הרחבה אינו דומה למבוי מפולש. ואילו רב
סובר שאפילו בכלה לאמצע הרחבה דינו כמפולש, מאחר שהעומד
במבוי רואה משני צידי רשות הרבים, ורבים בוקעים מרשות הרבים
האחת לשניה דרך המבוי והרחבה.

כך ביאור מחלוקת רב ושמואל לפי מה שסבר אביי מתחילה, אך
למסקנא לא נשתנה כאן מחלוקת בין רב לשמואל, אלא הכל מדברי
רב, שלדעתו מבוי שכלה לאמצע הרחבה אינו נידון כמפולש,
ו'נראה מבחוץ ושוה מבפנים' אינו נידון משום לחי.

הגמרא חוזרת לדון בדיני מבוי הכלה לרחבה, ונמצאצמת את היתרו:
אָמַר רַבָּה, הָא דְּאָמַרְתָּ – מה שאמר רב יהודה, כביאור רב יוסף,
שמבוי שכלה ל**אִמְצַע הִרְחָבָה מוֹתֵר**, מושם שאינו נראה כמפולש,
לֹא אָמַרְן – אין הדברים אמורים **אֵלָּא** כשנפרצו המבוי והרחבה **זֶה
שְׁלֹא בְּנִגְדָה זֶה**, שאין פירצת המבוי מכוונת כנגד פירצת הרחבה
לרשות הרבים (צירור ד), ועל כן אינו נראה כמפולש, **אֲכַל** אם נפרצו
במכוון **זֶה בְּנִגְדָה זֶה**, המבוי **אָסוּר** כדין מבוי מפולש, על אף שנפרץ
לאמצע רחבה.

מוסיפה הגמרא למעט בהיתרו של מבוי הכלה לרחבה: **אָמַר רַב
מִשְׁרְשֵׁיא, הָא דְּאָמַרְתָּ** – מה שאמר רב יהודה, כביאור רב, שמבוי
שכלה לאמצע רחבה ונפרצו המבוי והרחבה **זֶה שְׁלֹא בְּנִגְדָה זֶה**,
מוֹתֵר, לֹא אָמַרְן אֵלָּא כשנפרץ המבוי ל**הִרְחָבָה דְּרַבִּים** – השייכת
לרבים, **אֲכַל** אם נפרץ ה**הִרְחָבָה דִּיהוּדַי** – השייכת לאדם אחד, המבוי
אסור כדין מבוי המפולש, אף על פי שהוא כלה לאמצע הרחבה,
משום **דְּוִימְנִין דְּמִימְלָךְ עֵלָּה** – פעמים שהבעלים נמלך על הרחבה
שלו, **וּבְנֵי לָהּ בְּתִים** – ובונה בתים ברוחבה של רחבה, עד הפתח
שבינה לבין המבוי, **וְהָיוּ לֵיהּ** – ויהיה המבוי **בְּמִבְּוֵי שְׁפָלָה (לָהּ)**
לְצִדֵי הִרְחָבָה, ועל כן המבוי **אָסוּר** מעתה, אף על פי שעדיין לא נבנו
שם בתים.

רב מרשיא מביא הוכחה לדבריו: **וּמָנָא תִּמְרָא דְּשָׁנִי לָן** – ומנין
תלמד לומר שיש חילוק **בִּין הִרְחָבָה דְּרַבִּים לְהִרְחָבָה דִּיהוּדַי**, יש ללמוד
חילוק זה ממה **דְּאָמַר רַבִּין בַּר רַב אֲדָרָא, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מַעֲשֵׂה
בְּמִבְּוֵי אָחָד**, שְׁלֹא היו כתלים משני צדדיו כשם שיש לשאר
המבואות, אלא היה **צִדּוֹ הָאֶחָד בְּלָהּ**, ו**צִדּוֹ הָאֶחָד בְּלָהּ**
לְאִשְׁפָּה גבוהה עשרה טפחים, ונמצא שאף על פי שלא היו לו כתלים
ממש, אך שלש מחיצות היו לו כשאר מבואות, מפני שבסופו היה
סתום כשאר מבואות, ומצידו האחד כותל של אשפה, ומצידו השני
שפת הים, שאף היא היתה גבוהה עשרה טפחים, ויש לה דין מחיצה,
ורק ראשו היה פתוח לרשות הרבים כשאר מבואות, ותיקנהו בלחי
או קורה כדין מבוי סתום (צירור ה), **וְכֹא מַעֲשֵׂה הוּא לְפָנֵי רַבִּי, וְלֹא
אָמַר בָּהּ לֹא הוֹרָאת הִיתֵר וְלֹא הוֹרָאת אִיפּוּר**.

ומבארת הגמרא: הוראת אִיפּוּר לֹא אָמַר בָּהּ, דְּהָא קְיָיְמִי מְחִיצוֹת
– שהיו עומדות מחיצות כשרות למבוי משלש רוחותיו, והוראת
הִיתֵר לֹא אָמַר בָּהּ, משום ד**תִּיּוּשִׁינָן** – חוששים אנו שְׁפָּא במשך הזמן
תִּיּוּמְלָה הַאֲשֵׁפָה משם, ותבטל המחיצה, וכן חוששים אנו שמא
במשך הזמן **עֵלָּה הַיָּם שְׂרָטוּן** – חול, אבנים, רפס וטיט שהים גרש
אל שפתו, ועל ידי זה יעשה מעט מן הים ליבשה, ותבטל מחיצת
שפת הים ממקום זה. ויש לחוש שמא ימשיכו לטלטל במבוי כשם
שטלטלו בו עד כה, ולא יבחינו שבטלו מחיצותיו ונאסר בטלטול.
מקשה הגמרא על הנהגת רבי: **וְגַם תִּיּוּשִׁינָן** – וכי חוששים אנו שְׁפָּא

עירובין. פרק ראשון – מבוי שהוא גבוה דף ח עמוד א – מותר מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) קמט רש"י תוספות

1 ולמאי דסליק אדעתין מעיקרא דבין עירבו ובין שלא עירבו פליגי – דאפילו בעירבו אסר רב. וטעמא משום מפולש, ודוקא נפרצה וחצרו כנגדו קאמר, – הא לאו הכי לא
2 מיתסר מבוי משום בני חצר. והא דרב יהודה – דשמואל היא, ושרי בעירבו כגון רחבה דלא בעיא עירוב. ואף על גב דנפרצה רחבה כנגדו, ואסר בלא עירבו גבי חצר אפילו
3 לא נפרצה, מדנקט רחבה ולא נקט חצר. בעירבו – דאיסורא משום פירצה שכנגדו היא. במאי פליגי – מאי טעמא דרב חשיב ליה מפולש, ומאי טעמא דשמואל דלא קרי
4 ליה מפולש? בשלא עירבו – כי לא נפרצה מאי טעמא דשמואל, דאמר בני חצר אסרי? ומאי טעמא דרב, דאמר לא אסרי? בנראה מבחוץ ושהו מבפנים – דפליגי ביה
5 אמוראי לקמן בפירקין (ט,ב), איכא למאן

6 דאמר נדון כנראה משני צדדי, ואיכא למאן
7 דאמר אינו נידון, והכא נמי, הני גיפופי דאית
8 לחצר העורפים על רוחב פירצת המבוי נראין
9 מבחוץ לאותן העומדים בחצר, ולא מיחוז
10 כותל פרוץ במלואו. ויותר מעשר נמי לא הוי.
11 הלכך, אף על גב דשהו מבפנים, שהעומדין
12 במבוי אין רואין אותו ונראה להם כותל פרוץ
13 במלואו – אפילו הכי, לרב מהני הני גיפופי
14 לשויה פתחא לגבי מבוי, כי היכי דמשוו ליה
15 פתחא לגבי חצר. והא דתנן קטנה אסורה –
16 מוקים ליה רב בבבבסין כותלי קטנה לגדולה,
17 דליכא נראה מבחוץ והויא פרוצה במלואה.
18 אבל הכא – פיתחא הוא אף למבוי, ולא
19 אסרי בני חצר למבוי. ואף על גב דשאר
20 חצירות הפתוחות למבוי בפתח הגון ודאי
21 אוסרות עליו, זו הואיל ואינה רגילה בו שהרי
22 סתום היה מתחלה – אינה אוסרת עליו,
23 כדאמר בפרק "מי שהוציא אהור" (עירובין
24 ט,א). שאינה רגילה בו – מותר, ושמואל
25 סבר. אין נידון משום שיוור למבוי, ופירצה
26 היא. ודיוור חצר אוסרין עליו אם לא עירבו.
27 ובשעירבו – דאיסורא משום פירצה שכנגדו
28 הוא, פליגי בדבר יוסף דאמר לא שנו דאין
29 צריך כלום אלא שכלה מבוי לאמצע רחבה,
30 דכיון דרוחבה של רחבה עודף על המבוי לכל
31 עד – נראה שהמבוי לרחבה כלה, ואינו
32 מושך עד רשות הרבים שכנגדו, ולא אתי
33 למישרי מפולש. ורב סבר: אפילו הכי, כיון
34 דהעומד במבוי רואה לשני ראשי רשות
35 הרבים, ובקעי רבים מרשות הרבים זו לרשות
36 הרבים זו דרך מבוי ורחבה – אסור. אבל
37 כלה לצדיד רחבה – שכותל אורך המבוי
38 שוה לצידי מכותלי אורך הרחבה ונראה
39 כמבוי ארוך, ומושך עד רשות הרבים שכנגדו
40 – מיחווי כמפולש, ואסור. אבל זה כנגד זה –
41 פרצת חצר כנגד המבוי אסור. והאי "כנגדו"
42 דקאמר רב, ואוקימנא טעמא דאיסור מבוי
43 בשלא עירבו הא עירבו מותר, האי "כנגדו"
44 לאו דווקא, אלא כל כותל שכנגדו קרי הכי.

45 ובצדיד רחבה, אפילו זה שלא כנגד זה – אסור,
46 בעקמומיותו, דלכולי עלמא אסור, ואף על פי שאין פתחו מכוונין. הכא נמי, משכנס לרחבה הרי כל רוחב הרחבה הוי עקמומית גדולה ורחבה הרבה, ודמי כמבוי המפולש
47 דרך עקמומית. ובני לה בתים – ברחבה, ברוחב העורף על המבוי, ומשווי כותלי אורכה לכותל אורך המבוי. צידו אחד ים וצידו אחד אשפה – וראשו אחד סתום כשאר
48 מבוי, וראשו אחר לרשות הרבים מתוקן בלוי וקורה. אשפה – גבוהה עשרה (ויש) פשתו גבוה עשרה. ויעלה הים שרטון – של חול ואבנים אצל שפתו, כי כן דרכו, ומתקצר
49 רוחב הים ונעשה קרקע רחוב פרסה או יותר: ומי חיישין כו' – התלמוד הוא דמפרש מלתייה ד"מנא תימרא" ואזיל. וזרקין לה בשבת – ולא חיישין שמא תתמעט אשפה
50 מעשרה, ונמצא זורקין לרשות הרבים. לאשפה דיחיד – וההיא אשפה דרבי – אשפה דיחיד הואי. ורבנן – שהיו בדורו של רבי, מאי הוה אמרי ביה בההוא מבוי. פסיק ליה
51 לטורא באחולי – הים היה סמוך לטורא מאחוריה, וראשי המבואות מפולשין לים, והיה מרימר עושה רשות ומכמורת לכל המבואות, ולא רצה לסמוך על מדידת הים.
52 אמר שמא יעלה הים שירטון – ומטלטלי נמי במבואות כדמעיקרא. פסיק – מפסיק בינה לבין הים במחיצות אחולי. בודאי = מחצלת. ואותיבו ביה בעקמומיתה – בני ראשו
53 אחר עשו לחי לפתח והמחצלת לעקמומיתו, ובני ראשו אחר לא עשו לפתח לחי. הני מילי לחי מעליא – כשיש לחיים משני ראשין, וללשון מורי צריך עקמומיתו לחי, לבד
54 מאותן שבשני ראשיו. סיכתא = *קבילי"א בלעז. גופא אמר רבי רימיה כו' – ואוקמה כשלא עירבו. ואיסורא דמבוי – משום דאסרי עליה בני החצר הוא. לא משנתנו היא
55 – היתר חצר תנינא. ואיסור מבוי תנינא. חצר קטנה שנפרצה – במלואה לגדולה – גדולה מותרת, ולא אסרי בני קטנה עליוה, דלגבי גדולה פתח הוא דיש לה שיוור מכאן
56 ומכאן. והווי כשתי חצירות ופתח אחד ביניהן, דלא אסרן אהרדי. ולקמן מוקי לה בשאין קטנה רחבה יותר מעשר, דאי יותר מעשר לא הוי פתח גבי גדולה. וקטנה אסורה –
57 לדלידה לאו פתח הוא אלא פירצה, ונעשית רשותן של בני גדולה, שהרי נתערבה עמון, אמר ליה – רב היתר חצר שאמעין, ואף על גב דנפרצה בכותל השני, דדרסי רבים
58 מרשות הרבים זו לרשות הרבים זו דרך חצר ומבוי. דאי מהתם, הוה אמנינא: משום דלא דרסי רבים דהא גדולה לא נפרצה בכותל השני. רשות הרבים לטומאה – וספיקא
59 טהור, דהא ספק טומאה מסוטה גמרינן. ובסוטה בכי האי חצר – לאו מקום ייחוד וסתירה הוא.

וּלְמַאי דְסָלִיק אֲדַעְתִּין מְעִיקְרָא, בֵּין שְׁעִירְכוּ וּבֵין שְׁלָא
עִירְבוּ פְּלִיגִי; בְּעִירְבוּ בְּמַאי פְּלִיגִי, בְּשְׁלָא עִירְבוּ בְּמַאי
פְּלִיגִי? בְּשְׁלָא עִירְבוּ פְּלִיגִי בְּ"נִרְאָה מִבְּחוּץ וְשִׁוּה
מִבְּפָנִים". בְּעִירְבוּ - קִמְפִּילְנִי בְּדָרְבַּי יוֹסֵף, דְּאָמַר רַב יוֹסֵף:
לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שְׁכַלְהָ לְאֲמִצְעָ רַחְבָּהּ. אֲבָל כְּלָה לְצִדֵּי
רַחְבָּהּ - אָסוּר. אָמַר רַבְהִי: הָא דְאָמַרְתָּ "לְאֲמִצְעָ רַחְבָּהּ
מוֹתֵר", לֹא אֲמַרְן אֶלָּא זֶה שְׁלָא כְּנֻגָה זֶה, אֲבָל זֶה כְּנֻגָה
זֶה - אָסוּר. אָמַר רַב מִשְׁרָשָׁי: הָא דְאָמַרְתָּ "זֶה שְׁלָא
כְּנֻגָה זֶה מוֹתֵר", לֹא אֲמַרְן אֶלָּא רַחְבָּהּ דְרַבִּים, אֲבָל
רַחְבָּהּ דִּיחִיד - וְיִמְנִין דְּמוֹמְלָךְ עָלֶיךָ וּבְנֵי לָהּ בְּתִים, וְהָיוּ
לָהּ כְּמַבְוֵי שְׁכַלְהָ לָהּ לְצִדֵּי רַחְבָּהּ - וְאָסוּר. וְיִמְנִין תִּימְרָא דְשֵׁנֵי לָן בֵּין רַחְבָּהּ דְרַבִּים לְרַחְבָּהּ
דִּיחִיד - דְּאָמַר רַבִּין בַּר רַב אֲדָרָא, אָמַר רַבִּי יִצְחָק: מְעֵשֶׂה בְּמַבְוֵי אַחַד שְׁצִידוֹ אַחַד כְּלָה לִים
וְצִידוֹ אַחַד כְּלָה לְאֲשֵׁפָה, וְכַא מְעֵשֶׂה לְפָנֵי רַבִּי וְלֹא אָמַר בַּהּ לֹא הִיתֵר וְלֹא אִיסוּר. אִיסוּר לֹא
אָמַר בַּהּ - דְּהָא קְיָיְמִי מַחֲצוֹת, הִיתֵר לֹא אָמַר בַּהּ - חֵיִישִׁין: שְׁמָא תִינְטַל אֲשֵׁפָה, וְיַעֲלֶה הֵים
שְׂרָטוֹן. וְמִי חֵיִישִׁין שְׁמָא תִינְטַל אֲשֵׁפָה? וְהִתְנַן: אֲשֵׁפָה בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים גְּבוּהָ עֲשָׂרָה טַפְחִים,
חֲלוֹן שְׁעָל גְּבוּהָ זֶרֶקִין לָהּ בְּשַׁבָּת, אֲלֵמָא: שְׁנֵי בֵין אֲשֵׁפָה דְרַבִּים לְאֲשֵׁפָה דִיחִיד. הָכָא נָמֵ, שְׁנֵי
בֵין רַחְבָּהּ דְרַבִּים לְרַחְבָּהּ דִּיחִיד. וְרַבְּנָן מַאי? אָמַר רַב יוֹסֵף בַּר אֲבָדִימִי, תְּנָא: וְהַכְּמִים אוֹסְרִין.
אָמַר רַב נַחְמָן: הֲלִכְהָ בְּדָרְבֵי חַכְמַיִם. אִיכָא דְאָמְרִי, אָמַר רַב יוֹסֵף בַּר אֲבָדִימִי, תְּנָא: וְהַכְּמִים
מִתִּירִין. אָמַר רַב נַחְמָן: אִין הֲלִכְהָ בְּדָרְבֵי חַכְמַיִם. מְרִירָא פְּסִיק לָהּ לְטוֹרָא בְּאוּלֵי, אָמַר: חֵיִישִׁין
שְׁמָא יַעֲלֶה הֵים שְׂרָטוֹן. הִהוּא מְבֹוֹ עָקוּם דְּהוֹהָ בְּסוּרָא, פְּרוּךְ בּוּדִיא, אוֹתִיבוּ בִיהָ בְּעַקְמוּמִיתִיהָ.
אָמַר רַב חֲסֵדָא: הָא לֹא פְּרַב וְלֹא בְּשִׁמּוּאֵל. לְרַב דְּאָמַר "תּוֹרְתוֹ מִפְּפוּלֵשׁ" - צוֹרֵת הַפְּתַח פְּעִי,
לְשִׁמּוּאֵל דְּאָמַר "תּוֹרְתוֹ בְּסִתוּם" - הֵנִי מִיְלֵי לְחֵי מְעַלְיָא, אֲבָל תַּאי בִּין דְּנִשְׁבִּי בִיהָ זִקָא וְשָׂדֵי
לִיה - לֹא כְלָים הוּא. וְאִי נַעֲיִן בִּיהָ סִיכְתָא וְחַפְרִיה - חַפְרִיה. גּוּפָא, אָמַר רַב יְרֵמְיָה בַר אֲבָא,
אָמַר רַב: מְבֹוֹ שְׁנַפְרִץ בְּמַלּוּאָ לְחֻצְרָא, וְנִפְרָצָה חֻצְרָא כְּנֻגָה - חֻצְרָא מוֹתֵרְתָא, וּמְבֹוֹ אָסוּר. אָמַר
לִיה רַבְהִי בַר עוֹלָא לְרַב יוֹבִי בַר אֲבִי: רַבִּי, לֹא מִשְׁנַתְנֵנוּ הִיא זִו? "חֻצְרָא קְטַנָּה שְׁנַפְרָצָה לְגְדוּלָהּ
גְדוּלָהּ מוֹתֵרְתָא וְקְטַנָּה אָסוּרָה, מִפְּנֵי שְׁהִיא כְּפִתְחָהּ שֶׁל גְדוּלָהּ". אָמַר לִיה: אִי מִהֵתָם הוֹה
אֲמִינָא: הֵנִי מִיְלֵי - הִיכָא דְלָא קָא דְרִסִי בַהּ רַבִּים, אֲבָל הִיכָא דְקָא דְרִסִי בַהּ רַבִּים - אֲמִינָא
אֲפִילוּ חֻצְרָא נְמוּ. וְהָא נְמוּ תִנְיָנָא: חֻצְרָא שְׁהַרְבִּים נְכַסְיָן לָהּ בּוֹז וְיִצְאִין לָהּ בּוֹז - רִשׁוֹת הַרְבִּים
לְטוֹמְאָה, וְרִשׁוֹת הַיְחִיד לְשַׁבָּת. אִי מִהֵתָם הוֹה אֲמִינָא: הֵנִי מִיְלֵי - זֶה שְׁלָא כְּנֻגָה זֶה,
אֲבָל

אבל

מבוי העשו כנגד – פירש רבינו תם: שמבואות קטנים פתוחים למבוי גדול משני צדדיו. ואינו זה כנגד זה, דאם כן הוה מפולש, וכענין זה הם כרגלי הגדל שיש לו שתי שורות של רגלים מימין ומשמאל, והם זה שלא כנגד זה.

והא' ההוא מבוי עקום דהוה בנהרדעא ורמו עליה חומריה דרב – ממאי דחשו נמי לדשמואל לא פריך ויצטרך דלתות –

דהא דחשו משום דנהרדעא אתריה דשמואל פריך הוה, אבל מדרשו לדרב באתריה דשמואל פריך שפיר. מניח את הקורה באלכסון – פירש הקונטרס: משתמש כאן בארובה וכאן בקצרה. והדין עמו שפירש כן, דאי לא תימא הכי – אמאי מניח את הקורה באלכסון? הא בעינן קורה לכל הפחות דבוקה במבוי, כדאמר בסמוך גבי שתי יתדות בשני כותלים כו' לדברי המתיר אסור. ואף על פי שכאן מונח ראשו האחד על גבי המבוי – אין סברא לחלק, ואם תאמר: והיכי שרי להשתמש נגד הארוך? הא אין כאן אלא שתי מחיצות ויש לומר: דאית ליה קורה משום מחיצה, ומאן דאית ליה משום מחיצה הוי אפילו דאורייתא, כדמובח בפירקין. אי נמי: כיון דצידו האחד אריך מסתמא לא בקעי בה רבים, ולא גזרו ביה רבנן, והואיל ובטל לגבי מבוי אף על גב דאית ביה ארבע על ארבע. הכל מודים בבין לחיים דאסור – טעמא משום דלחי הוי אפילו משהו, ואתי לאפוקי. אבל בקורה דרחבה טפח – ליכא למיחש. אבל אין לפרש דטעמא דרב חסדא משום דסבר קורה משום היכר, ולחי משום מחיצה, ומשום היכר. ובין לחיים אסור ואינו יכול להשתמש אלא מן המחיצה שלפנים – דהא אביי אית ליה לעיל (הא) גבי היה גבוה מעשרים ובא למעטו לחד לישנא קורה משום מחיצה, וכל שכן לחי. וקא אמר בסמוך: מסתברא מילתיה דרבי יוחנן תחת הקורה, אבל בין לחיים – אסור. ורבא נמי אית ליה בפירקין דתרייתו משום היכרא. ובסמוך מודה רבא דאסור להשתמש בין לחיים היכא דרחב ארבעה שאין

אבל זה כנגד זה – לא הוה לה חצר רשות היחיד לשבת. השתא אשמעינן דכנגדו, ואפילו הכי מותרת. ולרבה – דאמר לעיל: אבל זה כנגד זה – הוי מבוי מפולש ואסור (אפילו חצר), הא דרב במאי מוקים לה בזה שלא כנגד זה, ועל כרחיך "כנגד" דקאמר רב לאו דווקא, דהא אוקימנא טעמיה דרב בשלא עירבו, אבל עירבו – אפילו מבוי מותר. תרתי למה לי – הא תנא ליה: חצר שהרבים נכנסין לה בוו בו ובימלתיה דרב למשטרייה חצר מינה, מסתמא ואפילו זה כנגד זה, וכל שכן בזה שלא כנגד זה. ואיסור מבוי – מאידך מתניתין דחצר קטנה שמעינן. אי מדהם – מחצר שהרבים נכנסין לה כו' דקתני "רשות היחיד לשבת". הוה אמיאנא – דאי דקרי ליה רשות היחיד. לזרוק הוה כלומר: מדאורייתא רשות היחיד הוה, והזרוק מרשות הרבים לתוכו חיוב. אבל לטלטל – בתוכו: אימא לא – משתריא, ומדרבנן דליגזור רבנן עליה. קא משמע לן – רב, מותרת: גדל – שרץ שיש לו רגלים הרבה. – כדתניא בתורת הכהנים (פרשת שמייני): "מרבה רגלים" זה גדל. מבוי העשוי כנגד – שפתחין לו מבואות הרבה, וראשיהן פתוחין לרשות הרבים, וראשו פתוח לרשות הרבים אחר. עושה צורת פתח לגדול – באחד משני ראשין, והאחרים קטנים משתרו בלחי קורה בראשיהן על פני רשות הרבים. כמאן כשמואל – דאמר עקום עקום תורתו כסתום. דהא כל מבואות קטנים הללו מבואות עקומות הן, כנס בדרך זה ויוצא בדרך זה. וקאמרת: לא בעי תיקון לעקומותיו, כשמואל: הכי גריסין. למה לי צורת פתח – אמאי אצרכת צורת פתח לגדול? הא אידו נמי אין פילושיו מכוונין. ועוד הא ההוא מבוי – דהוה באתריה דשמואל בנהרדעא וחשו ליה לדרב; כדאמר לעיל רמו עליה חומריה דרב וחומריה דשמואל. עושה צורת פתח לכולו – הקטנים. מדך גיטא – בעקמומיות לצד מבוי גדול. ואידך גיטא – לרשות הרבים מישתרי בלחי או קורה. צידו אחד ארוך – ונמשך כותלו לרשות הרבים יותר מכותל השני כוה. אם פחות מארבע אמות – עודף זה על חבירו מניח קורה באלכסון, וישתמש כאן בארובה וכאן בקצרה. ארבע אמות אינו מניח קורה – על ראש כותל הארוך, אלא כונס לפניו מראשו כנגד ראש כותל הקצר ומניחה. ובאלכסון לא הוי היכרא – שהרואה בני מבוי נמשכין ומשתמשין ברשות הרבים, חוץ מכנגד כותל הקצר אומר מותר להשתמש ברשות הרבים לפי שאין אותו העודף דומה שיהא מן המבוי. שאין באלכסונו יותר מעשר – שהמבוי קצר לרחבו הרבה, ואין ברחבו, ובארבע אמות הנמשכין להצטרף, יותר

אבל זה כנגד זה – אימא לא. וילרבה דאמר "זה כנגד זה אסור" הא דרב כמאי מוקי לה? בזה שלא כנגד זה. תרתי למה לי? אי מהתם הוה אמיאנא: הני מילי – לזרוק, אבל לטלטל – אימא לא, קא משמע לן. איתמר, מבוי העשוי כנגד, אמר אביי: עושה צורת הפתח לגדול, והנך פולחו מישתרו בלחי וקורה. אמר ליה רבא: כמאן – כשמואל. דאמר: "תורתו כסתום" למה ליה צורת הפתח? ועוד; הא ההוא מבוי עקום דהוה בנהרדעא, וחשו לה לדרב! אלא אמר רבא: עושה צורת הפתח לכולו להאי גיטא, ואידך גיטא מישתרו בלחי וקורה. אמר רב כהנא בר תחליפא משמיה דרב כהנא בר מניומי משמיה דרב כהנא בר מלכיו משמיה דרב כהנא רביה דרב, ואמרי לה רב כהנא בר מלכיו היינו רב כהנא רביה דרב: מבוי שצידו אחד ארוך וצידו אחד קצר, פחות מארבע אמות – מניח את הקורה באלכסון, ארבע אמות – אינו מניח את הקורה אלא כנגד הקצר. רבא אמר: אחד זה ואחד זה – אינו מניח את הקורה אלא כנגד הקצר. ואימא טעמא דירי, ואימא טעמא דידהו. אימא טעמא דירי: קורה טעמא מאי – משום היכר, ובאלכסון לא הוי היכר; ואימא טעמא דידהו: קורה משום מאי – משום מחיצה, ובאלכסון נמי הוי מחיצה. אמר רב כהנא: הואיל ושמעתתא דכהני היא – אימא בה מילתא: הא דאמרת מניח תקורה באלכסון – לא אמרן אלא שאין באלכסונו יותר מעשר, אבל יש באלכסונו יותר מעשר – דברי הפל אינו מניח אלא כנגד הקצר. איבעיא להו: מהו להשתמש תחת הקורה? רב ורבי חיאי ורבי יוחנן אמרו: מותר להשתמש תחת הקורה. שמואל ורבי שמעון בר רבי ורבי שמעון בן לקיש אמרו: אסור להשתמש תחת הקורה. לימא בהא קמיפלגי, דמר סבר: קורה משום היכר, ומר סבר קורה משום מחיצה. לא, דכולי עלמא – קורה משום היכר, והכא בהא קמיפלגי, דמר סבר: היכרא מלגיו, ומר סבר: היכרא מלכר. ואיבעית אימא: דכולי עלמא "משום מחיצה", והכא בהא קמיפלגי: דמר סבר: חודו הפנימי יורד וסותם, ומר סבר: חודו החיצון יורד וסותם. אמר רב חסדא: הפל מודים בבין לחיים שאסור. בעא מיניה רמי בר חמא מרב חסדא: נעץ שתי יתדות בשני פותלי מבוי מבחוץ, והניח קורה על גביהן מהו? אמר ליה: לדברי המתיר – אסור, לדברי האוסר – מותר. רבא אמר: לדברי האוסר, נמי אסור. בעינן קורה על גבי מבוי, וליפא. איתבייה רב אדא בר מתנה לרבא: היתה קורתו

מעשר. אבל יש באלכסונו יותר מעשר – נמצא פתחו רחב מעשר, שהרי כל תחת הקורה הוי פתח. מהו להשתמש תחת הקורה – אבל מבואות קאי. קורה משום מחיצה – וחדו הפנימי יורד וסותם. הלכך אסור, דמן המחיצה ולפנים בעי אשתמושי. מר סבר היכרא – להנך מגוואי בעינן, וצד הפנימי הוי לחו היכר, ואסור להשתמש מן היכר ולחוץ. מלכר – לבני רשות הרבים, דהיינו צד החיצון. מר סבר חודו הפנימי יורד וסותם – נמצא תחת הקורה מן המחיצה ולחוץ ואסור. הכל מודים – במבוי שאין בו קורה, והכשירו בלחי – שאסור להשתמש בין לחיים, כלומר: כנגד הלחי והאי דנקט בין לחיים – אמבואות טובא קאי. נעץ שתי יתדות – *קבילי"ש נעצות ככותל בעוביו שלצד רשות הרבים, ונמצאת קורה שעליהן בולטת ונמשכת לחוץ יותר מן הכתלים, וחדו הפנימי דבוק וסמוך לכותל כוה. לדברי האוסר – להשתמש תחת הקורה בכל מבואות, דטעמא משום חודו הפנימי יורד וסותם. מתיר – כאן להשתמש במבוי הוה אנב חך קורה שאינה על גבי מבוי, דכיון דחודו הפנימי סותם – נמצאת סתימת הקורה דבוקה לכתלים, וסתימה מעלייתא היא. לדברי המתיר – להשתמש תחת הקורה. אלמא: חיצון יורד וסותם, אבס כל המבוי הוה עד שיבואו קורה אחרת. דאין הסתימה מחוברת לכתלים, ויש אויר ביניהם. והכא לאו מחיצה ממש הוה להכשיר הפסק אויר שמכאן ומכאן על ידי לבוד.

58 יש לנהוג כרב, ולכן עושה צורת הפתח לכולהו – לכל אחד מן
 59 המבואות הקטנים, להאי גיסא – במקום חיבורם עם המבוי הגדול,
 60 ואידך גיסא – וצידם השני, הפונה לרשות הרבים, מישתרו – ניתרים
 61 בעשיית לחי וקורה (צידו ג), וכן יעשה אף למבוי הגדול, יעשה לו
 62 לחי בראשיו הפונים לרשות הרבים, וצורת הפתח בעקמומיתו. והיינו
 63 כדעת רב שמבוי עקום נידון כמפולש, ועל כן יש צורך להחירו
 64 בצורת הפתח בעקמומיתו, ובלחי וקורה בראשיו.
 65 הגמרא מפרשת דין תיקון מבוי שצדי פתחו אינם שוים: אמר רב
 66 כהנא בר תחליפא, משמיה דרב כהנא בר מניומי, שאמר זאת
 67 משמיה דרב כהנא בר מלכיו, שאמרם משמיה דרב כהנא הקדמון,
 68 שהיה רביה דרב ו-רבו של האמורא רב', ואמר ליה – ויש שאמרו
 69 שרב כהנא בר מלכיו היינו רב כהנא רביה דרב, מבוי הפתח
 70 לרשות רבים, שהכותל שבצידו האחד הוא ארוך ונמשך לכיוון
 71 רשות הרבים, והכותל שבצידו האחר הוא קצר, שאינו נמשך כל כך,
 72 ובא לתקנו בקורה. אם בליטת הכותל הארוך יתירה על הכותל
 73 הקצר פחות מארבע אמות, מניח את הקורה כאלכסון – רשאי
 74 הוא להניח קורה מראש הכותל הארוך עד ראש הכותל הקצר
 75 כאלכסון (צידו ד), ויהיה מותר לטלטל במבוי עד הקורה, בצד הארוך
 76 כפי ארכו, ובצד הקצר כפי קיצורו. אך אם בליטת הארוך יתירה על
 77 הקצר ארבע אמות, אינו מניח את הקורה אלא כנגד הקצר – אינו
 78 רשאי להניח מראש כותל זה לראש של האחר, מפני שבליטה זו
 79 שיש בה ארבע אמות חשובה כמבוי בפני עצמו, וזקוקה לכתלים
 80 משני צידיה, אלא מניחה בכותל הארוך במקום המכונן כנגד ראש
 81 הכותל הקצר, וצידה השני בראש הכותל הקצר בקו ישר (צידו ה).
 82 ויהיה מותר לטלטל במבוי רק עד כנגד הצד הקצר.
 83 מביאה הגמרא דעה חולקת: רבא אמר, אחר זה ואחר זה – בין אם
 84 בליטת הארוך יתירה על הקצר ארבע אמות, ובין אם היא פחותה
 85 מארבע אמות, אינו מניח את הקורה אלא במקום המכונן כנגד
 86 ראש הכותל הקצר.
 87 רבא מבאר את טעמי המחלוקת: ואימא טעמא דידן – ואפרש את
 88 טעמי, ואימא טעמא דיהו – ואפרש אף את טעמם של החולקים
 89 עלי. אימא טעמא דידן – אפרש את טעמי, שהיה קורה, מטעמא מאי
 90 – מה הטעם שתקנו חכמים להניח קורה בראש המבוי, משום היכר
 91 – כדי שיהיה היכר שאסור לטלטל ממנו לרשות הרבים, ובקורה
 92 המונחת כאלכסון לא הוי היכר – אין זה היכר, מפני שחלק המבוי
 93 העודף על הכותל הקצר אינו נראה כחלק מן המבוי, והרואה שבני
 94 המבוי משתמשים שם, יבא לומר שכשם שמותר להשתמש בו, כך
 95 מותר להשתמש אף ברשות הרבים.
 96 ואימא טעמא דיהו – ואפרש את טעם החולקים עלי, מפני
 97 שלדעתם קורה משום מאי – משום מה מועלת להחיר המבוי, משום
 98 מהיציאה – מפני שנחשבת כמחיצה, כי חודה של הקורה נידון כאילו
 99 הוא יורד וסותם את החלל שתחתיה, ובכך הקורה משלגמה את
 100 המחיצה הרביעית למבוי, וכאלכסון נמי הוי מהיציאה – וגם קורה
 101 המונחת כאלכסון נחשבת כמחיצה.
 102 מוסיפה הגמרא: אמר רב כהנא, הואיל ושמועה זו, בדין מבוי שצידו
 103 אחד ארוך וצידו אחד קצר, שמעתיא דכהני היא – היא שמועה
 104 שנאמרה על ידי כמה חכמים ששם היה כהנא, אימא בה מילתא
 105 – אומר בה אף אני, ששמי כהנא, דבר חידושי. הא דאמרת – מה
 106 שאמר רב כהנא הקדמון מניח את הקורה כאלכסון, לא אמרן –
 107 לא נאמר דין זה אלא באופן שאין כאלכסונו של המבוי יותר מעשר
 108 – שאורך האלכסון מראש הכותל הארוך עד ראש הכותל הקצר אינו
 109 יתר על עשר אמות, וכגון שהיה המבוי צר, שגם כאשר תצרף לרחבו
 110 יתר על בליטת הכותל הארוך, לא יגיע האלכסון ליותר מעשר אמות,
 111 אכל אם יש כאלכסונו יותר מעשר – שהיה המבוי רחב, וכאשר
 112 יצטרף רחבו עם אורך בליטת הכותל הארוך, יהיה כאלכסון עשר
 113 אמות, דברי הכל – גם רב כהנא הקדמון מודה שאינו מניח את
 114 הקורה אלא כנגד הקצר, מפני שכל תחת הקורה הוא פתח המבוי,

1 אכל כאשר הפתחים מכוונים זה כנגד זה, אימא – שמה תאמר שלא
 2 יהיה דינה כרשות היחיד לענין שבת, לכן נזקק רב להשמיענו
 3 שאפילו באופן זה החצר מותרת.
 4 מקשה הגמרא: ולרבה, דאמר (לעיל ע"א) לגבי מבוי המפולש דרך
 5 רחבה שכאשר הפתחים שבשני עברי הרחבה מכוונים זה כנגד זה,
 6 המבוי אסור כדין מבוי המפולש, הא דרב כהנא מוקי ליה – כיצד
 7 מעמיד רבה את דינו של רב שמבוי שנפרץ ונפרצה חצר כנגדו,
 8 המבוי מותר, אם עירבו בני המבוי עם בני החצר. בהכרח יש לו
 9 להעמידו באופן שנפרצו המבוי והחצר זה שלא כנגד זה, ונמצא
 10 שרב כלל לא עסק במקרה שפתחי החצר היו מכוונים זה כנגד זה,
 11 ואין להוכיח מדבריו מה יהיה דינה של חצר כזו. וכיון שכן, חוזרת
 12 למקומה הקושיא תרתי למה ליה – לאיזה צורך חזר רב ואמר שהחצר
 13 מותרת, הלא כבר שנינו במשנה שחצר שרבים עוברים בפתחיה דינה
 14 כרשות היחיד לענין שבת, והרי רב לא הוסיף היתר יותר מן המשנה,
 15 מאחר שלא עסק במקרה שהיו פתחי החצר מכוונים. וכן לא הוצרך
 16 רב להשמיענו איסור על המבוי, שהרי דין זה נשמע מן המשנה
 17 השניה המובאת לעיל (ע"א).
 18 מתרצת הגמרא: בדברי רב יש חידוש שאי אפשר לשמעו מן המשנה,
 19 שכן אי מהתם – אם לא הייתי יודע דין חצר שרבים עוברים בפתחיה
 20 אלא מן המשנה, הוה אמנא – הייתי אומר דהני מילי – שדין זה,
 21 שהחצר נחשבת כרשות היחיד לא נאמר אלא לענין לזרוק –
 22 להחמיר, שהזרוק פוצץ בשבת מרשות הרבים לחצר זו חייב חטאת,
 23 משום שמן התורה דינה כרשות היחיד, אכל לענין לטלטל – להקל
 24 שיהיה מותר לטלטל בתוכה יותר מארבע אמות, אימא לא – שמה
 25 תאמר שאסור, מפני שחכמים גזרו ואסרו לטלטל בה כל זמן שהרבים
 26 בוקעים בה מצד לצד. קא משמע לן רב שהחצר מותרת אף מדרבנן.
 27 הגמרא דנה בדיני מבוי המפולש בפילושים רבים: אימא, מבוי
 28 העשוי פועץ שרץ שיש לו רגלים רבות הנקרא 'נרל', שאף מבוי זה
 29 הפתוח לרשות הרבים מבואות קטנים יוצאים לו מצידו האחד כעין
 30 רגלים רבות, וראשיהם פתוחים לרשות הרבים אחרת. וגם הוא עצמו
 31 מתעקם בסופו ומפולש לרשות הרבים אחרת בעיקום כעין ריש
 32 וצידו א. יש לדון כיצד יתקנהו ואת המבואות הקטנים הללו
 33 המפולשים לרשות הרבים בעיקום, שהרי הנכנס מרשות הרבים
 34 למבוי הגדול, פונה ממנו למבואות הקטנים, ומשם יוצא לרשות
 35 הרבים אחרת. אמר אביי, עושה צורת הפתח למבוי הגדול בראשו
 36 הפתוח לרשות הרבים, והנה פולחו – וכל אלו המבואות הקטנים
 37 הפתוחים לו, מישתרו – ניתרים בעשיית לחי וקורה בראשם הפונה
 38 לרשות הרבים (צידו ב).
 39 רבא מקשה על דברי אביי: אמר ליה רבא לאביי, הלא נחלקו (לעיל
 40 רב ושמואל בדין מבוי עקום ששני ראשיו פתוחים לרשות הרבים,
 41 רב דינו כמפולש וצריך לתקנו בלחי וקורה בשני ראשיו וצורת
 42 הפתח בעקמומיתו, ולשמואל דינו כמבוי סתום, ודי לו בלחיים בשני
 43 ראשיו הפונים לרשות הרבים, ואינו זקוק לתיקון בעקמומיתו. ויש
 44 לשאול, כהנא – כדעת מי פסקת כאשר הורית במבוי זה, שכל
 45 מבואותיו מפולשים בעיקום, שהמבואות הקטנים ניתרים על ידי
 46 עשיית לחי או קורה בראשם, הלא פסקת בשמואל, דאמר שתורתו
 47 של מבוי עקום הוא כמבוי סתום, ולכן אף מבואות אלו אינם זקוקים
 48 לתיקון בעקמומיתם. אלא שאם כן קשה, למה ליה – לאיזה צורך
 49 הורית לעשות למבוי הגדול צורת הפתח בראשו, והלא אף הוא
 50 מבוי עקום, שאין פילושיו מכוונים זה כנגד זה, ולדעת שמואל די לו
 51 בלחי או קורה בראשו. ועוד יש לשאול, כיצד פסקת להקל כדעת
 52 שמואל, והא תהוא מבוי עקום דהיה כנהרדעא – והלא היה מעשה
 53 במבוי עקום בעיר נהרדעא, ועל אף שנהרדעא היא עירא של שמואל,
 54 קשו ליה לדרב – חששו להחמיר כדעת רב הסובר שדינו כמפולש.
 55 ומכיון שאפילו בעירו של שמואל חששו לדברי רב, בודאי אף עליו
 56 לחשוש לדבריו ולהצריך תיקון בעקמומיתו.
 57 רבא חולק על דינו של אביי: אלא אמר רבא, אף במבוי העשוי כנדל

הסבר נוסף לחילוק בין סוכה למבוי: **רְבִינָא אָמַר, סוּכָה** 56
שְׁמַדְאוּרִייתָא היא, **אֲהַמִּירוּ בַּהּ רִבְנָן** ואסרו כשמקצת סכך נמצא 57
למעלה מעשרים אמה, אבל **מְבוי** שהאיסור לטלטל בתוכו הוא 58
מִדְרַבְנָנּוּ הוא **לֹא אֲהַמִּירוּ בִּיהּ רִבְנָנּוּ**, והתירו אפילו אם מקצת הקורה 59
למעלה מעשרים אמה. 60
נוסח אחר בדברי רבה: **רַב אֲדָא בַר מִתְנֵה, מִתְנֵה לְהָא שְׁמַעְתָּא** 61
דְרַבָּה אִיפְכָא – שנה את דברי רבה באופן הפוך ממה שנאמר בשמו 62
לעיל, שכך **אָמַר רַבָּה, בְּמַבּוּי פְסוּל, ואילו בְּסוּכָה כְּשִׁירָה.** 63
מבררת הגמרא את החילוק בין מבוי לסוכה. שואלת הגמרא: **מָאִי** 64
שָׁנָא – מדוע שונה הדין ב**סוּכָה דְכְּשִׁירָה**, לכאורה הטעם משום 65
דְאֲמַרְיָנָן קְלוּז־ש – שרואים אנו את הסכך העליון כאילו ניטל ואינו, 66
והסוכה כשירה על ידי הסכך שבתוך עשרים, אם כן **בְּמַבּוּי נָמִי** 67
לִימָא קְלוּז־ש – גם במבוי יש לומר כן, שנתייחס לחלק של הקורה 68
שלמעלה מעשרים כאילו ניטל, ונכשיר את המבוי בקורה שבתוך 69
עשרים. משיבה הגמרא: **אִי קְלָשְׁתָּ – אִם נתייחס לחלק העליון** 70
כאילו אינו, הֲוֵי לָהּ – תהיה החלק התחתון של הקורה קוֹרָה 71
הַנִּישְׁלַת בְּרוּחַ ואין בה שיעור להכשיר את המבוי. 72
חוזרת הגמרא ומקשה: אם כן מדוע בסוכה כשר, **הָכָא נָמִי – גם** 73
בסוכה אִי קְלָשְׁתָּ – אִם נתייחס לסכך העליון כאילו ניטל, הֲוֵינָא לָהּ 74
הַתְּתִיבָה מְרוּבָה מְצִילָתָהּ – תהיה הסוכה פסולה משום שחמתה 75
מרובה מצילתה, שהרי אין בחלק התחתון די סכך שתהא הסוכה 76
צילתה מרובה מחמתה. אָלָא ודאי הטעם שאמר רבה שהסוכה 77
כשירה, הוא משום שְׁעַל פְּרִיחָה לומר, שמכיון שלמעשה לא ניטל 78
הסכך העליון, נמצא שְׁנַעֲשִׂיתָ הסוכה צִילָתָה מְרוּבָה מְחַמְתָּהּ, וכיון 79
שכן חוזרת הקושיא, מדוע אמר רבה שבמבוי פסול הלא הָכָא נָמִי – 80
גם במבוי עַל פְּרִיחָה לומר, שמכיון שלמעשה לא ניטל החלק העליון 81
של הקורה, הרי הם נַעֲשׂוּ כְּשִׁפּוּדִין שֶׁל מְתַבְּתָ – יש לנו לראות את 82
החלק התחתון של הקורה כאילו הוא עשוי משפוד של מתכת, 83
שאפילו שהוא דק מאוד אינו ניטל ברוח, ולכן יש להכשיר את 84
המבוי. 85
משיבה הגמרא: **אָמַר רַבָּא מִפְּרִיחָנָא, אכן מעיקר הדין היה עלינו** 86
להכשיר גם בסוכה וגם במבוי, והטעם שחילק רבה ביניהם הוא, 87
משום שסוּכָה דְלִיחִיד היא, אין לחוש שמא ניטל הסכך התחתון 88
וישאר הסכך כולו למעלה מעשרים אמה, שמכיון שהדבר מוטל רק 89
עליו, רַבִּי אֲנַפְשִׁיה וּמְדַבֵּר – משים הוא אל ליבו להשיג על כך, 90
ואם ניטל הסכך התחתון, יתקן את הסוכה. אבל מְבוי דְלְרַבִּים היא 91
– שעשוי לתשמיש הרבים, חוששים אנו שלא ישגיחו בזה, כיון 92
שהרבים סְמִיכֵי אֲהֲרִי וְלֹא מְדַבְּרֵי – סומכים כל אחד על חבירו, 93
ולא מוזכרים להשיג שאם נרקבה הקורה מלמטה יתקנה, וּבְדִאֲמַרְיָ 94
אִינְשֵׁי – שכן הוא פתגם שגור בפי בני אדם, קִדְרָא דְבֵי שׁוֹתֵפִי – 95
קדרה של שני שותפים לֹא הִמְיָמָא וְלֹא קְרִירָא – אינה חמה ואף 96
אינה קרה, כלומר, שאף אם שניהם ירצו שהקדרה תהיה חמה או 97
קרה, לא יעלה דבר בידם, כיון שכל אחד סומך על חבירו שיעשה כן. 98
הסבר נוסף לחילוק בין סוכה למבוי: **רְבִינָא אָמַר, הטעם שחילק רבה** 99
בין סוכה למבוי, הוא משום שסוּכָה כיון שְׁמַדְאוּרִייתָא היא והכל 100
נוהרים בה, לֹא כְּעֵי חִיּוּן – אין חכמים צריכים לחזק את קיום דיניה, 101
ולכן לא גזרו בה על סכך שמקצתו מעל עשרים. מה שאין כן מְבוי 102
שְׁמַדְרַבְנָנּוּ הוא, כְּעֵי חִיּוּן – צריך הוא חיזוק, ולכן החמירו בו חכמים 103
ואסרו אם מקצת הקורה נמצאת למעלה מעשרים אמה. 104
להלכה בחלקו האמוראים בידיון זה. שואלת הגמרא: **מָאִי הֲוֵי עָלָה** 105
– מהי הברעת ההלכה בשאלה זו, אם מקצת הקורה או מקצת הסכך 106
בתוך עשרים, ומקצת למעלה מעשרים. משיבה הגמרא: רַבָּה בַר רַב 107
עוֹלָא אָמַר, זֶה וְזֶה – בין במבוי ובין בסוכה, אם מקצתם למעלה 108
מעשרים פְּסוּל. רַבָּא אָמַר, זֶה וְזֶה – בין במבוי ובין בסוכה, אם 109
מקצתם למעלה מעשרים כְּשִׁירָה, 110

להכשיר קורת מבוי למעלה מעשרים אמה. 1
הגמרא מבררת את טעם הסובר שאמלתרא היא 'פסקי דארזא'. 2
שואלת הגמרא: **וּמָאִן דְאָמַר שאמלתרא היא פְּסָכִין דְאֲרִזָא –** 3
חתיכות עץ ארו הבולטות מהכותל, מָאִי טַעְמָא – מאיזה טעם הן 4
מועילות, אם תאמר שהטעם הוא מְשׁוּם דְנִפְיֵיש מְשֻׁבְּה – משום 5
שאורכן רב, וְהָא סוּכָה דְנִפְיֵיש מְשֻׁבְּה – והלא סוכה שגם היא 6
אורכה רב, וְקִמְרֵי רִבְנָן דְלֹא – ומכל מקום סוברים חכמים שאין 7
היא כשירה למעלה מעשרים אמה. מסיקה הגמרא: אָלָא הטעם של 8
פסקי דארזא הוא, שְׁבִינֵין דְקָא חֲשִׁיב – מפני חשיבותה אִית לִיהּ קְלָא 9
– יש לה קול, שמחמת חשיבותן אנשים שחים אודותן, ומתוך כך אף 10
הקורה ניכרת. 11
למדנו לעיל, שלדעת חכמים קורת מבוי וסכך הסוכה הגבוהים 12
למעלה מעשרים אמה פסולים. הגמרא תדון עתה באופן שרק מקצת 13
עוביים נמצא למעלה מעשרים אמה. מבררת הגמרא: מה הדין במבוי 14
אם מְקַצֵּת מעובי הקורה נמצא בְּתוֹךְ עֶשְׂרִים אמה וּמְקַצֵּת מעובי 15
הקורה נמצא לְמַעְלָה מְעֶשְׂרִים אמה, וכן בסוכה שְׁמַקְצֵת הַסְּכָךְ 16
נמצא בְּתוֹךְ עֶשְׂרִים אמה, וּמְקַצֵּת הַסְּכָךְ נמצא לְמַעְלָה מְעֶשְׂרִים 17
אמה. דעת רבה בזה: **אָמַר רַבָּה, בְּמַבּוּי כְּשִׁירָה הדבר, אם רק מקצת** 18
המקורה בתוך עשרים אמה. אבל בְּסוּכָה שרק מקצת הסכך בתוך 19
עשרים אמה, פְּסוּל. 20
הגמרא מבררת מה החילוק בין מבוי לסוכה. שואלת הגמרא: **מָאִי** 21
שָׁנָא – מדוע שונה הדין בְּמַבּוּי דְכְּשִׁירָה, לכאורה הטעם משום 22
דְאֲמַרְיָנָן קְלוּז־ש – שמתייחסים אנו לחלק הקורה שלמעלה מעשרים 23
כאילו ניטל, ונשאר רק החלק שבתוך עשרים אמה, ומחמתו כשר 24
המבוי בטלטול, אם כן קשה דבסוּכָה נָמִי לִימָא קְלוּז־ש – גם בסוכה 25
יש לומר כן, שנתייחס לסכך שלמעלה מעשרים אמה כאילו ניטל 26
ואינו, ותוכשר הסוכה על ידי הסכך שבתוך עשרים. משיבה הגמרא: 27
בסוכה אי אפשר לומר כן, משום דְאִי קְלָשְׁתָּ – אם נתייחס לסכך 28
העליון כאילו ניטל, הֲוֵינָא לָהּ הַתְּתִיבָה מְרוּבָה מְצִילָתָה – תהא 29
הסוכה פסולה משום שחמתה מרובה מצילתה, שהרי אין בחלק 30
התחתון די סכך שתהא הסוכה צילתה מרובה מחמתה. 31
חוזרת הגמרא ומקשה: מדוע במבוי הכשיר רבה, הלא הָכָא נָמִי – 32
בקורת מבוי גם כן יש לפסול מטעם זה דְאִי קְלָשְׁתָּ – אם נתייחס 33
לחלק העליון כאילו אינו, הֲוֵינָא לָהּ קוֹרָה הַנִּישְׁלַת בְּרוּחַ – תהא 34
הקורה הנשארת דקה כל כך שאינה יכולה לעמוד ברוח מחמת 35
דקותה, וקורה הניטלת ברוח אינה מכשירה את המבוי, אָלָא ודאי 36
הטעם שהכשיר רבה מבוי שמקצת קורתו מונחת למעלה מעשרים 37
אמה הוא משום שְׁעַל פְּרִיחָה יש כאן קורה כשיעור, שמכיון 38
שלמעשה לא ניטל החלק העליון של הקורה, אלא רק אמרנו 39
שרואים כאילו הוא ניטל, על כן יש לנו לומר שְׁנַעֲשׂוּ כְּשִׁפּוּדִין שֶׁל 40
מְתַבְּתָ – מתייחסים אנו לחלק התחתון של הקורה כאילו הוא עשוי 41
משפוד של מתכת, שאפילו שהוא דק מאוד אינו ניטל ברוח, ולכן 42
כשר המבוי, וכיון שכן חוזרת הקושיא, מדוע אמר רבה שבסוכה 43
פסול, הלא הָכָא נָמִי – גם בסוכה עַל פְּרִיחָה לומר שמכיון שלמעשה 44
לא ניטל הסכך העליון נמצא שסוּף סוּף נַעֲשִׂיתָ הסוכה צִילָתָה 45
מְרוּבָה מְחַמְתָּהּ מְצִירָהוּ הסכך העליון והתחתון, ויש להכשירה. 46
משיבה הגמרא: **אָמַר רַבָּא מִפְּרִיחָנָא, אכן מעיקר הדין היה עלינו** 47
להכשיר גם במבוי וגם בסוכה, והטעם שחילק רבה ביניהם הוא, 48
משום שסוּכָה דְלִיחִיד היא – שעשויה לתשמיש של יחיד, לֹא 49
מְדַבְּרֵי – אינו נוכר לשים לב על הכשר הסוכה, וחוששים אנו 50
שמה ניטל הסכך התחתון וישאר רק הסכך העליון שלמעלה 51
מעשרים אמה. אבל מְבוי דְלְרַבִּים – שהוא משמש את הרבים, 52
מְדַבְּרֵי אֲהֲרִי – מוזכרים הם אחד לשני, ואם יראו שנרקב החלק 53
התחתון של הקורה ונשארה כולה למעלה מעשרים אמה, הם 54
יתקנה. 55

15 לרשות הרבים אלא דרך הרחבה, אינו נחשב כמבוי מפולש, אלא
 16 מבוי סתום הוא, ואינו זקוק אלא ללחי וקורה בראשו הפתוח לרשות
 17 הרבים.
 18 מדברי רב יהודה מבינה עתה הגמרא שמבוי המפולש לרשות הרבים
 19 דרך רשות היחיד אינו נידון כמפולש. שהרי בהכרח דינו אמור
 20 כשנפרצה הרחבה לרשות הרבים, ואף על פי כן לא נעשה המבוי
 21 כמפולש. עוד משמע מדבריו, שדווקא כאשר כלה המבוי לרחבה
 22 אינו צריך כלום, מפני שרחבה אין בה דיורים ואינה זקוקה לערב עם
 23 המבוי, אך אם היה המבוי נפרץ לחצר, היו בני החצר אוסרים על בני
 24 המבוי את הטלטול במבוי אם לא יערבו עימם ב'שיתופי מבואות'.
 25 הגמרא דנה בשם מי אמר רב יהודה דין זה: **אָמַר לִיה אַבְי לְרַב**
 26 **יִסְקָה, הָא דְרַב יְהוּדָה** - מאמר זה, שאמרת בשם רב יהודה, ולא
 27 פירש ממי מרבותיו למדה, **דְּשִׁמוּאֵל הִיא** - בודאי שמעו מרבו
 28 שמואל, ולא מרבו רב,

1 משיבה הגמרא: **הָבֵי קְאָמַר** - כך היא כוונת דברי רב יוסף, אם היתה
 2 **סְרַמְיָא מְכַאן וּבְקַעָה מְכַאן, נַעֲשֶׂה** דינו של מבוי זה כמי שהיתה לו
 3 **בְּקַעָה מְכַאן וּבְקַעָה מְכַאן**, שאינו פתוח לרשות הרבים כלל, ועל כן
 4 די לו בצורת הפתח מכאן ולחי וקורה מכאן.
 5 הגמרא תדון עתה בדין מבוי הנפרץ לרחבה. מביאה הגמרא את
 6 סיוע דברי רב יוסף: רב יוסף פירש את דין מבוי המפולש לכרמלית,
 7 ששמעו מרב יהודה בשם רב, **וּמְסִיִּים בָּהּ** דין נוסף **מִשְׁמִיָּה דְרַב**
 8 **יְהוּדָה** - בשם רב יהודה עצמו, ולא פירש לו רב יהודה ממי למד
 9 דין זה, **שֶׁאֵם הִיָּה הַמְּבֹי** הפתוח בראשו לרשות הרבים, **בְּלָהּ** -
 10 מסתיים ופתוח בסופו **לְרַחְבָּהּ** - לחצר שאחורי הבתים, שדינה
 11 כרשות היחיד מפני שהיא מוקפת ארבע מחיצות, אזי אף אם כותל
 12 הרחבה שכנגד פתח המבוי היה פרוץ לרשות הרבים, ונמצא
 13 שהמבוי מפולש לרשות הרבים דרך הרחבה, מכל מקום **אֵין** המבוי
 14 **צָרִיךְ כְּלוּם** בצדו הפתוח לרחבה (צירור ב), שמאחר שאינו מפולש

המשך ביאור למס' עירובין ליום שבת קודש עמ' ב

39 הקורה' סוברים שחודו **הַחֵיצוֹן** נידון כמי **שִׁוְרָד וְסוֹתָם** (צירור ו),
 40 ונמצא שהמקום שתחת הקורה הוא בתוך המחיצה.
 41 נמצא שמדברי האמוראים שנחלקו בדין שימוש תחת הקורה, אין כל
 42 הכרח האם לדעתם קורה משום היכר או משום מחיצה.
 43 הגמרא מבארת מה דינו של המקום שכנגד הלחי: **אָמַר רַב הֶסְדָּא,**
 44 **הַבַּל מוֹדִים בְּבֵין לְהֵיָּים שְׁאִסוּר** - כל האמוראים שנחלקו לעיל אם
 45 מותר להשתמש תחת הקורה, מודים במבוי שתיקנו בלחי ולא
 46 בקורה, שאסור להשתמש בו כנגד הלחי (צירור ז). שכיון שאין שיעור
 47 לרוחב הלחי ואפשר לעשותו רחב אפילו משהו, יש לחשוש שאם
 48 יהא מותר להשתמש כנגד הלחי, יבואו להוציא לרשות הרבים,
 49 משום שהוא דבר מועט. אבל בקורה, שצריכה להיות רחבה לכל
 50 הפחות טפח, לא שייך חשש זה.
 51 הגמרא דנה בדין קורה המונחת מחוץ למבוי: **בְּעָא מִיָּנִיה רְמֵי פֶר**
 52 **הָמָא מְרַב הֶסְדָּא**, הבא לתקן מבוי על ידי קורה, אך לא הניחה על
 53 גבי כותלי המבוי, אלא **נָעִין שְׁתֵּי יְתִידוֹת בְּשַׁנֵּי פוֹתְלֵי הַמְּבֹי**, בעובי
 54 הכתלים **מִבְּחוּץ**, באופן שהיתידות בולטות לרשות הרבים, **וְהִנִּיחַ** את
 55 **הַקּוֹרָה עַל גְּבִיָּהוֹן**, ונמצאת הקורה מונחת מעל אויר רשות הרבים,
 56 וצידה הפנימי צמוד למבוי (צירור ח), **מָהוּ** - מה דין המבוי, האם
 57 הקורה מותרת או לא.
 58 **אָמַר לִיה ר' חַסְדָּא, לְדַבְרֵי הַמְּתִיר** - לדעת האמוראים הסוברים
 59 לעיל שבכל מבוי מותר להשתמש תחת הקורה, וטעמם הוא משום
 60 שצידה החיצון של הקורה נידון כמחיצה, כאן בקורה המונחת בסמוך
 61 למבוי מבחוץ, **אִסוּר** להשתמש בכל במבוי זה, עד שיתקנו בקורה
 62 המונחת כדן, מפני שמחיצת הקורה שהיא מצידה החיצון אינה
 63 סמוכה למבוי, ואויר רשות הרבים מפסיק ביניהם. ואילו **לְדַבְרֵי**
 64 **הָאוֹסְרִי** להשתמש בכל מבוי תחת הקורה, מפני שחודה הפנימי של
 65 הקורה יורד וסותם, כאן שהקורה מונחת בסמוך למבוי מבחוץ, **מוֹתֵר**
 66 להשתמש בכל המבוי, מפני שמחיצת הקורה דבוקה לכתלי המבוי
 67 בסופם.
 68 הגמרא מביאה דעה חולקת: **רַבָּא אָמַר, לְדַבְרֵי הָאוֹסְרִי נִמְי אִסוּר** -
 69 אף לדעת הסובר שבכל מבוי אסור להשתמש תחת הקורה, מפני
 70 שחודה הפנימי נידון כמחיצה, כאן בקורה המונחת בסמוך למבוי
 71 מבחוץ, אסור להשתמש בכל המבוי, על אף שמחיצת הקורה דבוקה
 72 למבוי מבחוץ, אין די בכך, משום **דְּבַעֲיָנָן** - אנו צריכים שתהא **הַקּוֹרָה**
 73 מונחת **עַל גְּבֵי אוֹיר הַמְּבֹי, וְלִיבָא** - וכאן לא מתקיים תנאי זה, שהרי
 74 הקורה מונחת על גבי אויר רשות הרבים.
 75 מקשה הגמרא: **אֵי תִּבְיָה רַב אָדָא פֶר מַתְּנָה לְרַבָּא**, שנינו בברייתא,
 76 **הֵיָּתֶה קוֹרְתוֹ**

1 וכיון שהקורה ארוכה מעשר אמות, הרי פתח המבוי רחב מעשר, ואין
 2 קורה מועילה בפתח הרחב מעשר אמות.
 3 הגמרא מבארת מה דינו של המקום שתחת הקורה: **אֵיבְעִיָּא לָהּ** -
 4 הסתפקו בני השיבה, מבוי שתוקן על ידי קורה בראשו, **מָהוּ**
 5 **לְהַשְׁתַּמֵּשׁ תַּחַת הַקּוֹרָה** - מה דינו, האם מותר להשתמש בו תחת
 6 הקורה, או שמא לא הותר להשתמש אלא עד הקורה ולא תחתיה.
 7 נחלקו אמוראים בדבר: **רַב וְרַבִּי תִּימָא וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמְרוּ, מוֹתֵר**
 8 **לְהַשְׁתַּמֵּשׁ** במבוי אף תחת הקורה. ואילו **שְׁמוּאֵל וְרַבִּי שְׁמַעוֹן פֶּר**
 9 **רַבִּי וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמְרוּ, אִסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ תַּחַת הַקּוֹרָה**.
 10 מבארת הגמרא את מחלוקתם: **לִימָא בְּהָא קְמִיפְלִגִי** - האם נאמר
 11 שבכך נחלקו, **דְּמַר סָבֵר** - שהאומרים 'מותר להשתמש תחת הקורה'
 12 סוברים שתקנת חכמים להניח קורה היא **מְשׁוּם** שיש בה **הֵיכַר**
 13 להבדיל בין המבוי לרשות הרבים, שלא יבואו לטלטל ברשות
 14 הרבים, וההיכר קיים גם מתחת לקורה, **וְמַר סָבֵר** - ואילו האומרים
 15 'אסור להשתמש תחת הקורה' סוברים שקורה מועילה להתיר את
 16 המבוי **מְשׁוּם** שדינה כמחיצה, וחודה הפנימי של הקורה נידון כמי
 17 שיורד וסותם את אותה רוח, וכיון שכן לא הותר להשתמש תחת
 18 הקורה, מפני שהוא מותר למחיצת הקורה.
 19 דוחה הגמרא ומבארת באופן אחר: **לֹא** - אין הכרח שבכך נחלקו,
 20 שהרי אפשר **דְּכֹלֵי עֲלָמָא** סוברים שקורה משום **הֵיכַר, וְהָכָא בְּהָא**
 21 **קְמִיפְלִגִי** - וכאן נחלקו בכך, **דְּמַר סָבֵר** - שהאומרים 'אסור
 22 להשתמש תחת הקורה' סוברים **הֵיבְיָרָא מְלִגִי** - שההיכר מבפנים,
 23 שכן הצורך להבדיל בין המבוי לרשות הרבים הוא עבור בני המבוי,
 24 כדי שלא יבואו להתיר טלטול ברשות הרבים, ולגבי בני המבוי
 25 ההיכר הוא על ידי צידה הפנימי של הקורה הפונה אליהם, ולכן
 26 אסור להשתמש תחת הקורה, כיון ששם אין היכר לבני המבוי. **וְמַר**
 27 **סָבֵר** - והאומרים 'מותר להשתמש תחת הקורה' סוברים **הֵיבְיָרָא**
 28 **מְלִבְרַי** - שההיכר מבחוץ, שכן הצורך להבדיל בין המבוי לרשות
 29 הרבים הוא עבור בני רשות הרבים, שלא יטעו לומר שמותר לטלטל
 30 בה כשם שמותר לטלטל במבוי, ולגבי בני רשות הרבים ההיכר הוא
 31 על ידי צידה החיצון של הקורה הפונה אליהם, ולכן אף תחת הקורה
 32 הרי זה בתוך המבוי ומותר לטלטל שם.
 33 מוסיפה הגמרא אפשרות נוספת בביאור מחלוקתם: **וְאֵיבְעִיָּא אִימָא**
 34 - ואם תרצה תבאר את מחלוקתם כך, **דְּכֹלֵי עֲלָמָא** סוברים שקורה
 35 מועילה **מְשׁוּם מְחִיצָה, וְהָכָא בְּהָא קְמִיפְלִגִי, דְּמַר סָבֵר** -
 36 שהאומרים 'אסור להשתמש תחת הקורה' סוברים שחודו **הַפְּנִימִי**
 37 של הקורה נידון כמי שיוֹרֵד וְסוֹתָם, ונמצא שהמקום שתחת הקורה
 38 הוא מחוץ למחיצה. **וְמַר סָבֵר** - והאומרים 'מותר להשתמש תחת

1 תִּינָמַלְ הַאֲשֵׁפָה, וְתִתְבַטַּל הַמַּחֲצִיפָה, וְהִתְנַן - והלא שנינו במשנה
 2 (לקמן ע"ב) גַּל אֲשֵׁפָה הַמוֹנַח בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים, גְּבוּהָ עֲשָׂרָה מַסָּפִים,
 3 וּרְחַב אַרְבַּעַה טַפְחִים עַל אַרְבַּעַה טַפְחִים, דִּינו כְּרִשּׁוֹת הַיְחִיד, וְלֹכַן אִם
 4 בְּסִמּוֹךְ לַאֲשֵׁפָה זֶה יֵשׁ בֵּית, חֲלוֹן שְׁעָל גְּבֵהָ - שִׁפְתוֹת מֵעַל הַאֲשֵׁפָה,
 5 זֹרְקִין לָהּ בְּשִׁבְתָּ - מוֹתְרִים הֵם לְזֹרוֹק שִׁבְתָּ זֶבֶל מִהַחֲלוֹן עַל גְּבִי גַל
 6 הַאֲשֵׁפָה, שְׁהָרִי הֵם זֹרְקִים מִרְשׁוֹת הַיְחִיד לְרִשּׁוֹת הַיְחִיד (צִיּוֹר ז'). וְאִין
 7 חוֹשֵׁשִׁים שְׁמָא תִתְמַעַט הַאֲשֵׁפָה מֵעֵשְׂרָה טַפְחִים, וְתַחֲפוֹךְ לְרִשּׁוֹת
 8 הָרִבִּים, וַיִּטְעוּ וַיִּמְשִׁיכוּ לְזֹרוֹק אֲלֵיהָ זֶבֶל מִהַחֲלוֹן כְּהַרְגֵלֶם. וְאִם כֵּן
 9 קֵשָׁה, מִדּוּעַ בְּסוּגִייתָנוּ חֲשַׁשׁ רַבִּי שְׁמָא תִנְטַל הַאֲשֵׁפָה וְתִתְבַטַּל
 10 הַמַּחֲצִיפָה. אֲלֵמָא - אֵלָא מוֹכַח מִכָּךְ דְּשִׁנִּי - שִׁישׁ חִילוֹק בֵּין אֲשֵׁפָה
 11 דְרַבִּים - שְׂרִבִּים מִשְׁלִיכִים בָּהּ אֶת זְבִלְהֶם, שְׁאִין דְּרַכָּה לְהַפְנוֹת, וְבָהּ
 12 עִסְקָה הַמְשַׁנָּה שְׁלֵא חֲשַׁשָּׁה לְפִינֵי הַאֲשֵׁפָה, לְבִין אֲשֵׁפָה דְיְחִיד -
 13 שְׁהַיְחִיד מִשְׁלִיךְ בָּהּ אֶת זְבִלוֹ, וְהוּא עֵלּוּל לְהַמְלִךְ וּלְפְנוֹת אֶת הַאֲשֵׁפָה
 14 שְׁלוֹ, וְעֲלִיהָ אָמַר רַבִּי שְׁחוֹשֵׁשִׁים שְׁמָא תִנְטַל.
 15 מְסִימַת הַגְּמָרָא לְבַאֲרָא אֶת רֵאִיתָ רַב מִשְׁרִשָׂא: מֵאַחַר שְׁהוֹכַח שִׁישׁ
 16 חִילוֹק בֵּין שְׁל יְחִיד לְשַׁל רַבִּים, הֵבִיא נְמִי - אָף כָּאן, בְּמַבּוּי הַכְּלָה
 17 לְרַחְבָּהּ, שְׁנִי - יֵשׁ חִילוֹק בֵּין רַחְבָּהּ דְרַבִּים, שְׁאִין חוֹשֵׁשִׁים שְׁמָא יִבְנוּ
 18 בָּהּ בְּתִים, לְבִין רַחְבָּהּ דְיְחִיד, שְׁחוֹשֵׁשִׁים שְׁמָא יִמְלֵךְ בְּעֲלִיָּה וַיִּבְנֶה בָּהּ
 19 בְּתִים, וַיְהוֹפֵךְ הַמַּבּוּי לְמַבּוּי הַכְּלָה לְצִידֵי רַחְבָּהּ. וְעַל כֵּן כֹּל מַבּוּי הַכְּלָה
 20 לְרַחְבָּהּ שְׁל יְחִיד דִּינו כְּמַפּוֹלֵשׁ, אִפִּילוּ אִם עֵתָה הוּא כֹּלָה לְאִמְצַע
 21 הַרְחַבָּהּ.
 22 הַגְּמָרָא חוֹרֵת לְנִידוֹן הַמַּבּוּי שְׁלֵא רִצָּה רַבִּי לְהוֹרוֹת בְּדִינוּ. מְבַרְרַת
 23 הַגְּמָרָא: וְרַבְּנָן - חֲכָמֵי דוֹרוֹ שְׁל רַבִּי מָא - מַה הִיתָה דְעֵתָם בְּאוּתוֹ
 24 מַבּוּי שְׁצִידוֹ הָאֶחָד כֹּלָה לִים וְצִידוֹ הַשְּׁנִי כֹּלָה לַאֲשֵׁפָה. מִשִּׁיבָה
 25 הַגְּמָרָא: אֲמַר רַב יוֹסֵף בְּרַ אֲבָדִימִי, תֵּנָא - שְׁנִינוּ בְּרִייתָא עַל מַעֲשֵׂה
 26 זֶה, וְהַכְּמִים אֲוִסְרִין, מְשוּם שְׁחַשְׁשׁוּ שְׁמָא תִנְטַל הַאֲשֵׁפָה אוּ יַעֲלֶה
 27 הֵים שְׂרַטוֹן, וַיִּמְשִׁיכוּ לְטַלְטַל כְּבַתְחִילָה.
 28 וְכַךְ פּוֹסְקַת הַגְּמָרָא לְהַלְכָה: אֲמַר רַב נַחֲמָן, הֲלָכָה בְּדַבְרֵי הַכְּמִים
 29 שְׁהַמַּבּוּי אֲסוּר.
 30 הַגְּמָרָא מְבִיאָה נּוֹסַח אַחַר בְּדַעַת חֲכָמִים: אֲבָא דְאֲמַרִּי שִׁכַּךְ אֲמַר רַב
 31 יוֹסֵף בְּרַ אֲבָדִימִי, תֵּנָא בְּרִייתָא עַל מַעֲשֵׂה זֶה, וְהַכְּמִים מְתִירִין אֶת
 32 הַמַּבּוּי, וְאִין חוֹשֵׁשִׁים שְׁמָא תִנְטַל הַאֲשֵׁפָה אוּ יַעֲלֶה הֵים שְׂרַטוֹן
 33 וַיִּמְשִׁיכוּ לְטַלְטַל כְּבַתְחִילָה.
 34 לְפִי הַלְשׁוֹן הַשְּׁנִיָּה פּוֹסְקַת הַגְּמָרָא: אֲמַר רַב נַחֲמָן, אִין הֲלָכָה בְּדַבְרֵי
 35 הַכְּמִים שְׁהַתִּירוּ אֶת הַמַּבּוּי. וְנִמְצָא שְׁלִפֵּי שְׁתֵּי הַלְשׁוֹנוֹת פִּסְקוּ רַב נַחֲמָן
 36 שְׁהַמַּבּוּי אֲסוּר, מִפְּנֵי שְׁחוֹשֵׁשִׁים שְׁמָא בְּעֵתִיד יִבְטְלוּ מַחֲצִיאוֹתָיו, וַיֵּשׁ
 37 לְחַשׁוֹשׁ שִׁמְשִׁיכוּ לְטַלְטַל בוּ, וְלֹא יִבְחָשׁוּ שְׁהַטַּלְטוּל נָאֵסוּ.
 38 הַגְּמָרָא מְבִיאָה מַעֲשֵׂה בַעֲנִין מַבּוּי שְׁמָא שִׁפְתֵּי הֵים שִׁימְשָׁה לוֹ כְּמַחֲצִיפָה:
 39 בְּעִיר סוּרָא הִיוּ מְבֹאוֹת שְׂרָאשִׁידִים פְּתוּחִים לְרִשּׁוֹת הָרִבִּים וְסוֹפֵם
 40 מַפּוֹלֵשׁ לִים, וְשִׁפְתֵּי הֵים הִיתָה גְבוּהָ עֲשָׂרָה טַפְחִים. נִתְעוֹרְרָה
 41 הַשְּׂאֵלָה הָאֵם דִּי לְהֵם בְּתִיקוֹן לְחִי וְקוֹרָה בְּרָאשִׁידֵם כְּדִין מְבֹאוֹת
 42 שְׂאִינֵם מַפּוֹלֵשִׁים, שְׁהָרִי בְּסוֹפֵם קִימַת מַחֲצִיפַת שִׁפְתֵּי הֵים, אוּ שְׁמָא
 43 זְקוּקִים הֵם לְתִיקוֹן אָף בְּסוֹפֵם. וְעַל כֵּךְ מְסַפֵּרַת הַגְּמָרָא שְׁמִרְיָמִר פְּסִיק
 44 לָהּ לְסוּרָא בְּאִזְוָלִי - מִרְיָמִר הִתְקִין בְּסוֹפֵי הַמְּבֹאוֹת מַחֲצִיפַת
 45 הַעֲשׂוּיֹת מִרְשָׁתָּה, וּמַחֲצִיפַת אֵלּוּ הַפְּסִיקוּ בֵּין הַמְּבֹאוֹת לְבִין הֵים וְצִיּוֹר
 46 ח, וְאֲמַר שְׁטַעְמוּ הוּא, מְשוּם שְׁאָף עַל פִּי שְׁמַחֲצִיפַת שִׁפְתֵּי הֵים חֲשׁוּבָה
 47 מַחֲצִיפָה, אִךְ תִּישְׁיָנָן שְׁמָא יַעֲלֶה הֵים שְׂרַטוֹן שְׁל חוֹל וְאִבְנִים,
 48 וְתִתְבַטַּל מַחֲצִיפַת הֵים, וַיִּמְשִׁיכוּ לְטַלְטַל כְּבַתְחִילָה, וְעַל כֵּן הִתְקִין
 49 מַחֲצִיפָה אַחֲרַת בְּסוֹפֵי הַמְּבֹאוֹת.
 50 מִתּוֹךְ שְׁהוֹכַר עֲנִין תִּיקוֹן הַמְּבֹאוֹת בְּסוּרָא, מְבִיאָה הַגְּמָרָא מַעֲשֵׂה
 51 נּוֹסֵף בְּתִיקוֹן מַבּוּי בְּסוּרָא: לְעִיל (ו) הוּבָא מַחֲלוֹקַת רַב וְשְׁמוּאֵל בְּדִין
 52 מַבּוּי עֵקוּם כְּמִין רִ"שׁ שְׁנֵי פְתוּחוֹ פּוֹנִים לְרִשּׁוֹת הָרִבִּים, לְרַב דִּינו
 53 כְּמַבּוּי מַפּוֹלֵשׁ, וְצִרִיךְ לְתַקְּנוּ בְּלַחֵי וְקוֹרָה בְּשֵׁנֵי רֵאשִׁי וְצוֹרַת הַפְּתַח
 54 בְּעַקְמוּמִיתָהּ, וְלְשְׁמוּאֵל דִּינו כְּמַבּוּי טוֹמֵם, וְדִי לוֹ בְּלַחֲיִים בְּשֵׁנֵי רֵאשִׁי
 55 הַפּוֹנִים לְרִשּׁוֹת הָרִבִּים, וְאִינוּ זְקוּק לְתִיקוֹן בְּעַקְמוּמִיתָהּ. מְסַפֵּרַת
 56 הַגְּמָרָא: הָהוּא מְבִי אֲפִיקוֹס - מַעֲשֵׂה בְּמַבּוּי עֵקוּם כְּמִין רִ"שׁ דְּהָהּ
 57 בְּסוּרָא - שְׁהִיהָ בְּעִיר סוּרָא, וְשֵׁנֵי רֵאשִׁי פְתוּחִים הִיוּ לְרִשּׁוֹת הָרִבִּים.

58 בִּיקְשׁוּ בְּנֵי אַחַד מֵרֵאשִׁי לְתַקְּנוּ אֶת חֲלָקֶם בְּמַבּוּי וְלְהַתִּירוּ בְּטַלְטוּל,
 59 וְעַל כֵּן הִתְקִינוּ לְחִי בְּרֵאשׁ הַמַּבּוּי הַפּוֹנֶה לְרִשּׁוֹת הָרִבִּים, וְאִילוּ בְּנֵי
 60 רֵאשׁוֹ הַשְּׁנִי, לֹא חֲשַׁשׁוּ לְתַקְּנוּ אֶת חֲלָקֶם, וְלֹא הִתְקִינוּ לְחִי בְּרֵאשׁוֹ.
 61 כִּיּוֹן שְׁכֵן, נִזְקָקוּ בְּנֵי רֵאשׁ הַמַּבּוּי בִּשְׂקִישׁוֹ לְהַתִּירוּ אֶת חֲלָקֶם, לְהַתְקִין
 62 לוֹ לְחִי נּוֹסֵף בְּעַקְמוּמִיתוֹ. בְּרוּךְ בְּיָדָיו - כְּרֹכּוּ מַחֲצֵלַת עַד שְׁנַעֲשִׂתָהּ
 63 כְּמִין גְּלִיל, וְאוֹתֵיבּוּ בֵּיהּ פְּעֻקְמוּמִיתָהּ - וְהוֹשִׁיבָהּ בְּמִקּוֹם עַקְמוּמִיתוֹ
 64 שְׁל הַמַּבּוּי, כְּדִי שְׁתַּשְׁמֵשׁ שֵׁם כְּלָחִי, וּבְכַךְ סָבְרוּ לְתַקְּנוּ (צִיּוֹר ט').
 65 אֲמַר רַב הִקְדָּא, הָא - דְּבַר זֶה שְׁעָשׂוּ, לֹא כִרְבָּה הוּא וְלֹא בְּשְׁמוּאֵל
 66 שְׁנַחֲלָקוּ בְּדִין מַבּוּי עֵקוּם, שְׁהָרִי לְרַב דְאֲמַר, תּוֹרְתוֹ וְדִינוֹ שְׁל מַבּוּי
 67 עֵקוּם הוּא כְּמַבּוּי מַפּוֹלֵשׁ, צוֹרַת הַפְּתַח בְּעִי - צִרִיךְ לְהַתְקִין צוֹרַת
 68 הַפְּתַח בְּעַקְמוּמִיתוֹ, וְהִלְלוּ שְׁעָשׂוּ שֵׁם לְחִי, לֹא הוֹעִילוּ מֵאוּמָה. וְאָף
 69 לְשְׁמוּאֵל דְאֲמַר, תּוֹרְתוֹ שְׁל מַבּוּי עֵקוּם הִיא כְּמַבּוּי פְּתוּחָה, וְדִי לוֹ
 70 בְּעִשִׂיתָ שְׁתֵּי לַחֲיִים בְּשֵׁנֵי רֵאשִׁי, אִין הַמַּחֲצֵלַת שְׁנִיתָנָה בְּעַקְמוּמִיתוֹ
 71 מוֹעִילָה כְּלַחֲי, מְשוּם דְּהִנֵּי מִיָּלָּא - דְּבָרִים אֵלּוּ אִינֵם אֲמוּרִים אֵלָא אִם
 72 הִיוּ מִתְקִינִים לוֹ לְחִי מְעֻלָּא - לְחִי טוֹב וְחוֹק, אֲכָל הָאֵל - מַחֲצֵלַת זֶה,
 73 כִּיּוֹן שְׁהָרוּחַ מְנַשְׁבֵּת בָּהּ וּמְשַׁלְכָּהּ - אִתָּהּ לְאֲרִיךְ, לֹא כְּלוּם הוּא - אִינָה נַחֲשַׁבֵּת כְּלַחֲי, וְנִמְצָא שְׁלִכְל
 74 הַדְּעוֹת הַמַּבּוּי אֲסוּר בְּטַלְטוּל.
 75 עַל פִּי הַטַּעַם שְׁנִתְבָּאָר מְסִימַת הַגְּמָרָא: וְאִי נְעִיץ בֵּיהּ סִיבְתָא
 76 וְהַפְּרִיָּה - וְאִם נְעִץ יִתֵּד בְּמַחֲצֵלַת וְקִבַּע אֹתָהּ בְּמִקּוּמָה בְּאוֹפֵן שְׁלֵא
 77 תְּפוּל עַל יְדֵי הָרוּחַ, תְּפְרִיָּה - חִיבּוּרוֹ חִיבּוּר, וְנִיתֵן לְטַלְטַל בְּמַבּוּי
 78 לְדַעַת שְׁמוּאֵל.
 79 הַגְּמָרָא חוֹרֵת לְדוֹן דְּבַרֵּי רַב (לעיל ע) בְּעִנִּין מַבּוּי שְׁנַפְרֵךְ לְחִצֵּר: גּוֹפָא
 80 - נְשׁוּב לְעַצֵּם דְּבַרֵּי רַב וְנִבְאָר אֹתוֹם, אֲמַר רַב יְרֵמְיָה בְּרַ אֲבָא אֲמַר
 81 רַב, מְבִי שְׂרָאשׁוֹ פְתוּחַ לְרִשּׁוֹת הָרִבִּים, וּבְסוֹפּוֹ יֵשׁ חֲצֵר, וְנִפְרִיץ
 82 הַכּוֹתֵל שְׁבִסּוֹפּוֹ כְּמִלּוּאֵל לְחֲצֵר, שְׁלֵא נוֹתַר בֵּינוּ לְחֲצֵר מֵאוּמָה.
 83 וְנִפְרִצָּה אֹתָהּ חֲצֵר גַּם לְרִשּׁוֹת הָרִבִּים כְּפִגְדוּ - כְּכוֹתֵל שְׁכַנְגַּד כּוֹתֵל
 84 הַמַּבּוּי, הַחֲצֵר מוֹתֶרֶת בְּטַלְטוּל, וְאִינָה נִאֲסָרַת מַחֲמַת הַפְּרָצוֹת, מִפְּנֵי
 85 שְׁהַפְּרָצוֹת לְרִשּׁוֹת הָרִבִּים וּלְמַבּוּי הִיוּ קִטְנוֹת מֵעֵשְׂרָ אֲמוּת, וְגַם נוֹתְרוּ
 86 שִׁיירִים לְמַחֲצִיאוֹת הַחֲצֵר מְשֵׁנֵי עֲבְרֵי הַפְּרָצוֹת, עַל כֵּן שֵׁם 'פְּתַח' עֲלִיקָן
 87 וְלֹא 'פִּירְצָה', וְאִינֵן אוֹסְרוֹת אֹתָהּ. וְאָף מַחֲמַת בְּנֵי הַמַּבּוּי אִין הַחֲצֵר
 88 נִאֲסָרַת, כְּדִין כֹּל חֲצֵר הַפְּתוּחָה לְמַבּוּי, שְׂאִינָה נִאֲסָרַת מַחֲמַתּוֹ, מִפְּנֵי
 89 שְׁלִבְנֵי הַמַּבּוּי אִין דְּרִיסַת הָרֵגֶל בַּחֲצֵר. וְאִילוּ הַמְּבִי אֲסוּר בְּטַלְטוּל,
 90 מְשׁוּם שְׁבִנֵי הַחֲצֵר אוֹסְרִים אֹתוֹ כֹּל זְמַן שְׁלֵא עִירְבוּ בֵּינֵיהֶם, שְׁהָרִי
 91 הַמַּבּוּי פְּרוּץ בְּמִלּוּאֵל לְחֲצֵר, וְצִרִיךְ לְעַרְבַּ עִם בְּנֵי הַחֲצֵר.
 92 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: אֲמַר לִיָּה רַבָּה בְּרַ עוֹלָא לְרַב יְבִיבִי בְּרַ אֲבִי, רַבִּי,
 93 לֹא מְשַׁנְּנָנוּ הִיא זֶה - וְכִי דִינוֹ שְׁל רַב אִינוּ שְׁנִי כְּבַר בְּמַשְׁנָה, שְׁהָרִי
 94 שְׁנִינוּ בְּמַשְׁנָה (לקמן עב) חֲצֵר קְטַנָּה שְׁנַפְרִצָּה לְגְדוּלָּה - שְׁתֵּי חֲצוֹרוֹת
 95 סַמְכוּת וְלוֹ, אַחַת גְּדוּלָּה וְאַחַת קְטַנָּה, וְהַכּוֹתֵל הַמְּפַסֵּיק בֵּינֵיהֶן
 96 נַפְרֵץ בְּמִלּוּאֵל, שְׁאִין עוֹד מַחֲצִיפָה כֹּלָל בֵּין הַקְּטַנָּה לְגְדוּלָּה (צִיּוֹר יו').
 97 הַגְּדוּלָּה מוֹתֶרֶת לְהוֹצִיא כְּלֵי הַבְּתִים שְׁבָה
 98 לְחֲצֵר, שְׁמִתּוֹךְ שְׁהִיא רַחְבָּה מִן הַקְּטַנָּה, יֵשׁ בָּהּ כְּתִלִים מְשֵׁנֵי צִידֵי
 99 הַפִּירְצָה, וְעַל כֵּן לְגַבִּיָּה דִין פִּירְצָה זֶה כְּפְתַח, וְשְׁתֵּי חֲצוֹרוֹת שִׁפְתַח
 100 בֵּינֵיהֶן אִינֵן אוֹסְרוֹת זֶה עוֹל. וְאִילוּ הַקְּטַנָּה אֲסוּרָה לְהוֹצִיא כְּלִים
 101 שְׁשִׁבְתוֹ בְּבֵית לְחֲצֵר, מִפְּנֵי שְׁהִיא נַחֲשַׁבֵּת כְּפְתַחָה שְׁל גְדוּלָּה,
 102 כְּלוּמַר, מֵאַחַר שְׁמַצֵּד הַחֲצֵר הַקְּטַנָּה אִין כֹּלָל דּוֹפֵן הַחוּצֵץ בֵּינָה לְחֲצֵר
 103 הַגְּדוּלָּה, הָרִי הִיא פְּרוּצָה בְּמִלּוּאֵל לְחֲצֵר הַגְּדוּלָּה וְכִרְשׁוֹתָם שְׁל בְּנֵי
 104 הַגְּדוּלָּה, וְנַחֲשַׁבֵּת כְּפְתַח שְׁל הַחֲצֵר הַגְּדוּלָּה שְׁנַגְרַר בְּדִינוֹ אַחֲרֵיהּ,
 105 לְכַךְ הִיא חִיבַת בְּעִירּוֹב עִם הַגְּדוּלָּה, וְכֹל שְׁלֵא עִירְבָה אַחֲרֵיהּ,
 106 בְּטַלְטוּל. וְנִמְצָאוּ לְמַדִּים מְשַׁנְּנָה זֶה אֶת דִּינוֹ שְׁל רַב בְּמַבּוּי שְׁנַפְרֵךְ
 107 לְחֲצֵר וְנַפְרִצָּה חֲצֵר כְּנַגְדוֹ, שְׁהַמַּבּוּי הַפְּרוּץ בְּמִלּוּאֵל דּוּמָה לְחֲצֵר
 108 הַקְּטַנָּה הַפְּרוּצָה בְּמִלּוּאֵל, וְהוּא אֲסוּר כְּמוֹתָהּ, וְאִילוּ הַחֲצֵר, שְׁנוֹתְרוּ
 109 בָּהּ שִׁיירִים מְשֵׁנֵי עֲבְרֵי פִירְצַת הַמַּבּוּי, דּוּמָה לְחֲצֵר הַגְּדוּלָּה, וְהִיא
 110 מוֹתֶרֶת כְּמוֹתָהּ. וּמִדּוּעַ הוֹצֵר רַב לְהַשְׁמִיעֵנוּ דִין הַשְּׁנִי בְּמַשְׁנָה.
 111 מִתְרַצָּה הַגְּמָרָא: אֲמַר לִיָּה רַב יְבִיבִי בְּרַ אֲבִי רַב עוֹלָא, רַב
 112 הוֹסִיף חִידוּשׁ שְׂאִינוּ נִלְמַד מִן הַמַּשְׁנָה, שְׁגַם כְּאִשֶׁר נַפְרִצָּה הַחֲצֵר
 113 מְשֵׁנֵי צְדִידָהּ, לְרִשּׁוֹת הָרִבִּים וּלְמַבּוּי, הִיא מוֹתֶרֶת, וְדַבַּר זֶה אִינוּ

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

1 ו לא התירו לשנים שיקראו בענין אחד אפילו בספר אחד אלא לאור הנר אבל אצל המדורה אפילו עשרה כאחד¹⁴
 2 אין קורין שמתוך שזנבות האודים סמוכים להם יוכל אחד לחתות בהם בקל ובמהירות כל כך קדם שינגיש
 3 בו חברו ומה יועיל שיזכרנו חברו אחר שחתה כבר (ומטעם זה אף פשמתחממים אצלה לא יושבו בסמוך לזנבות
 4 האודים¹⁵):

חלק ב סימן ערה דברים האסורים לעשות בשבת לאור הנר טע"ו

הלכתא רבתא

יא] אפילו עשרה כאחד - ואפילו בספר אחד¹⁴.
 יב] לזנבות האודים - אין לחוש לחיתוי בגחלים, או על-ידי פחמים¹⁵.

ציונים והוספות

14) כן משמע מלשון שו"ע"ר שלא הביא הטעם 'הואיל ויושבים רחוקים זה מזה', אבל בשו"ע הב"י פירושו הוא שקוראים כאחד כל אחד מספרו (ומכל-מקום אין נפק"מ לדינא).
 עוד יש לדייק (מהא דלא הוזכר בשו"ע"ר שיושבים רחוקים זה מזה) שאין להקל גם כשביקש מחבירו שיתן דעתו עליו שלא יחתה (כפי שהביא באליה רבה), דהא דלא סומכים על חברו שימחה בו אינו מחמת הריחוק ביניהם - אלא מפני הקרבה לזנבות האודים.
 15) עיין בשו"ת מנחת יצחק ח"ב סימן נב שסמך להקל בזה על הרבה פוסקים החולקים על הט"ז, וגם בשו"ע"ר הובא בחצ"ע"ג.

ולכאורה גם לדעת הט"ז אין לאסור בתנורים שבבתים - שלעולם אין יושבים בהם ממש סמוך לפחמים, ועוד שע"כ חומרת הט"ז אינה אלא במדורה ולא בתנורים כלל וכלל, דא"כ היה אסור לאדם הנמצא לבדו להתחמם מול תנור - אפילו כשהוא רחוק ממנו - מחשש שמא יחתה בגחלים, וזה אינו (וצ"ע אם מותר לו להתחמם בריחוק מעט מול מדורה).
 ומכל מקום בתנורי חימום שבזמנינו, שהאש בהם קבועה ויציבה, ואינה צריכה חיתוי שלא תכבה, אין איסור להתחמם לידם ואפילו לדעת הט"ז (ס' שבות יצחק שהייה וחזרה פי"ג אות ג בשם הגרשו"א).

שולחן ערוך - הלכות שבת

1 יח יוצאין בפשתן סרוק וצמר מנופץ שנותנין על גבי המכה
 2 בשבת כדי שלא יסרטו הבגדים את המכה מפני שהם לו
 3 כמו מלבוש ובלבד שהוכנו מבעוד יום בענין שאין בהם משום
 4 טלטול מוקצה על דרך שיתבאר בסי' ש"ח] וכן מותר לכרוך
 5 סמרטוט על המכה שבידו או שבאצבעו ולצאת בו לרשות
 6 הרבים (ואין חוששין למראית העין שיאמרו שמתכוין להוציא
 7 הסמרטוט ולא בשביל המכה כרכו בידו):
 8 יט ואין צריך לומר שמוותר לצאת בספוג וחתוכות בגדים דקים
 9 ישנים שעל המכה שהן מרפאים אותה והרי הן לו כתכשיט
 10 וכן בקליפות שום ובצל ועלי גפנים ושאר עלי המרפאים
 11 ובלבד שלא יתנם על גבי המכה בתחלה בשבת אע"פ שאינו
 12 רוצה לצאת בהם לרשות הרבים לפי שגזרו חכמים על כל דבר
 13 המרפא שלא ליתנו בתחלה בשבת משום שלא יבא לשחוק
 14 סמנים בשבת כמו שיתבאר בסימן שכ"ח אבל אם היה עליה
 15 מערב שבת ונפלה מעליה בשבת שמוותר להחזירה עליה כמו
 16 שיתבאר שם מותר להחזירה אפילו ברשות הרבים כמו שמוותר
 17 להחזיר ללבוש מלבושים שנפלו מעליו ברשות הרבים וכן רטיה
 18 וכיוצא בה שנפלה ממכתה ולא הגיע לארץ אלא נפלה על גבי
 19 כלי שמוותר להחזיר על גבי מכתו כמו שיתבאר שם מותר
 20 להחזיר אפילו ברשות הרבים:

כ מותר לאגוד סמרטוט על הרטייה או על שאר דברים שעל
 המכה ולצאת בו לרשות הרבים ויכול להתירו ברשות הרבים
 ולחזור ולקשרו שם ואין חוששים כשמתירו בידו ברשות הרבים
 שמא ישכח ויביאנו בידו מטעם שיתבאר בסימן ש"ג אבל אסור
 לכרוך חוט או משיחה על גבי הרטייה או שאר דברים שעל
 המכה לפי שהחוט או משיחה חשובים קצת ואינם בטלים לגבי
 רטיה כמו אגוד של סמרטוט שאינו חשוב כלל שכשמתירו
 מהרטייה שאינו צריך לו עוד הרי הוא משליכו לארץ ולפיכך
 הוא בטל לגבי הרטייה:
 כא הבנים יוצאין בזגין של זהב הארוגים או תפורים להם
 בכסותם לנוי אבל אם אינם ארוגים או תפורים אלא תלויין
 ע"י קשר וכיוצא בזה אסורים לצאת בהם אע"פ שהם בנים
 קטנים לפי שאין דרך לצאת בזגין אלא בני מלכים וכיוצא בהם
 מבני עשירים גדולים ולשאר בנים הרי הוא יוהרא ובני מלכים
 והעשירים משחקים עליהם על שמתיהרים בדבר שאינן ראויין
 להם ויש לחוש שמא ישמע אביו של זה ההולך בזגין
 שמשחקים עליו וילך ויסיר הזגין מבנו כיון שאינן ארוגין ולא
 תפורים וישכח ויביאנו בידו ברשות הרבים.
 ואפילו כשהם ארוגים בכסותם לא ילכו בהם אפילו בבית אלא
 כשאין בהם עינבל אבל אם יש בהם עינבל העשוי להשמיע קול

1 אסורים ללבשם בשבת שאסור להשמיע קול של זוג העשוי
2 לקשקש בו התינוק כמו שיתבאר בסי' של"ח ושל"ט ואע"פ
3 שכאן עושה זאת הקטן ואין אנו מצווים להפריש הקטן מחלול
4 שבת מכל מקום אסור ליתן לו מלבוש זה שהזוג ארוג בו שהרי
5 זה כמאכילו איסור בידים עיין סי' שמ"ג.

6 אבל כשאין בו עינבל מותר אף לגדול לצאת בכסותו שהזוג
7 ארוג או תפור בו ואם הוא מבני מלכים או כיוצא בהם אף אם
8 תלוי בצוארו מותר לצאת בו ואין חוששין שמא יפסוק ויפול
9 ויביאנו בידו לפי שמן הסתם כל זוג של כסף או זהב תוקעין
10 אותו יפה בשלשלת שלא יפסוק אבל זוג של שאר מיני מתכת
11 אין כל אדם רשאי לצאת בו עד שיהיה ארוג או תפור בכסותו
12 שאף שאין לחוש בו שמא ישחקו עליו בני מלכים וכיוצא בהם
13 כיון שאין זה חשוב כלל ואין בו יוהרא שדרך כל אדם לצאת
14 בו מכל מקום יש לחוש שמא יפסוק ויפול ויביאנו בידו:

15 **כב** וכל זה בזוג שהיה דרך בימיהם לעשותו לנוי לכל הבגדים
16 של בני מלכים וכיוצא בהם מכסף וזהב ושאר כל אדם
17 משאר מיני מתכות ולכך לא רצו חכמים להטריח לפוסקו מערב
18 שבת מכל הבגדים שהוא ארוג או תפור בהם ולגנות הבגדים
19 אבל תכשיט שאין רגילין לחברו בבגד אסור לצאת בו אף על
20 פי שארוג ותפור בבגד שגזרו עליו גזירה משום אינו ארוג ותפור
21 כיון שאין שם גנאי כלל אם יפסיקנו מהבגד שהרי אין רגילות
22 כלל לחברו בבגד.

23 במה דברים אמורים בשאר מיני מתכת אבל של כסף או זהב
24 מותר בכל ענין ואפילו לתלותו בצוארו שכיון שמן הסתם
25 תוקעין אותו יפה שלא יפול ויפסוק מחמת שדמיו יקרים אין
26 לגזור בו שמא לא יחברנו יפה בענין שיוכל ליפסק וליפול ולכן
27 התירו לצאת במפתח של זהב או כסף התלויים בבגדו אף על פי
28 שאין רגילות לתלותו שם ואסור במפתח של שאר מיני מתכות
29 כמו שנתבאר למעלה לכד מטעם המבואר שם:

30 **כג** וכל זה בתכשיט שהוא דבר המותר לצאת בו ואין צריך
31 שיהיה מחובר לכסות אלא משום גזירה שמא יפסק ויפול
32 אבל אם חיבר לכסותו דבר שאינו עשוי לתכשיט אלא להשתמש
33 בו שהוא דבר האסור לצאת בו אין חיבורו לכסותו מותר לצאת
34 בו והרי הוא כתלוש ומופסק מהכסות דכיון שהוא עשוי
35 להשתמש בפני עצמו ואינו משמש כלום לאותו מלבוש שהוא
36 אינו בטל לגבי אותו מלבוש אע"פ שהמלבוש חשוב הרבה ממנו
37 כמ"ש למעלה.

38 במה דברים אמורים כשדבר זה שחיברו לכסות הוא חשוב קצת
39 נגד הכסות אבל אם אינו חשוב כלל נגד חשיבות הכסות כגון
40 מטפחת שמקנחין בו את האף (שקורין פאצילי"ש) הרי היא
41 בטילה לגבי הכסות אם היא תפורה לו כב' תכיפות שב' תכיפות
42 חשובין חיבור לענין כלאים (ולענין שבת עיין סי' ש"מ) אבל
43 אם היא תפורה לחגורה אסור לצאת בו שנגד החגורה היא
44 חשובה ואינה בטלה אליה ואין צריך לומר אם קשורה שם
45 אפילו בקשר של קיימא ואף אם רוצה לחגור שם במטפחת זו
46 על גבי החגורה או תחתיה אין זה מועיל כלום שאין יוצאין בב'
47 חגורות זו על גבי זו כמו שיתבאר ומי שרוצה לישא עמו
48 מטפחת זו אין לו תקנה אלא אם כן יקשרנה בראש החגורה
49 (מערב שבת) בקשר של קיימא שאז נעשית כחגורה אחת
50 ארוכה ויחגור את עצמו בכולה כל זמן שהולך ברחוב וכן אסור
51 לצאת במטלית שקושרין בפתילין של כובע לקנח בה עיניו מפני
52 שאינה בטלה לגבי הכובע:

53 **כד** אותן עגולים ירוקים שגזרה מלכות שכל יהודי ישא אחד
54 מהם בכסותו מותר לצאת בהם בשבת שהם בטלים לגבי
55 הכסות אף אם אינם תפורים בכסות אלא מחוברים בה קצת על
56 ידי קשירה וכיוצא בה:

חלק ב סימן שא באיזה כלים מותר לצאת בשבת ובאיזה מהם אסורים
טעיפים יחכד

תורה אור

1 **תוכן הפרק:** הטעם שפורים מותר בעשיית מלאכה
2 וגדר שביתת הקב"ה ביום השבת

3 **אמנם לענין איסור עשיית מלאכה הוא דוקא ביו"ט**
4 **ולא בפורים, ובמאמר רו"ל ולבסוף בתיב לעשות**
5 **אותם ימי משתה ושמחה ואילו יו"ט לא כתיב.**

6 אמנם על פי כל הנ"ל במעלת פורים לגבי כל שאר
7 הימים טובים, אינו מוכן לאידך גיסא, אמאי לענין
8 איסור עשיית מלאכה מציינו מעלה בשאר יו"ט לגבי
9 פורים, שבנ"י לא קיבלו על עצמם איסור מלאכה
10 בפורים.

11 **והענין כי היא הנותנת, כי הנה ענין איסור דעשיית**
12 **מלאכה שהוא עליית השכל והמדות לשרשן.**

13 והענין הוא, דאדרבה, דוקא מחמת המעלה הנ"ל
14 שבפורים, שבני ישראל הגיעו על ידי מסירת נפש
15 שלהם לאור אין סוף ב"ה בכבודו ובעצמו, אין בו
16 איסור מלאכה.

17 דהנה ענין השביתה ומנוחה, איסור עשיית
18 מלאכה, מורה על עליית הכוחות (שכל ומדות)
19 לשרשן. וכמו ענין המנוחה ממלאכה גשמית, דבשעת
20 המלאכה מלביש האדם את כוחותיו בעשיית המלאכה,
21 שכוחותיו יוצאים משרשם (ששם הם "בכח")
22 ומתלבשים ביד ובאצבעותיו עד שבאים למצב של
23 "פעולה" והתעסקות בעשיית מלאכה, וענין המנוחה
24 בגמר עשיית המלאכה הוא, שכוחותיו חוזרים
25 לשרשם.

1 שזהו ענין השביתה, והוא ענין עליות העולמות,
2 כנודע מענין כי בו שבת בו'.

3 וכך הוא ענין המנוחה שנאמר אצלו יתברך, "כי
4 בו שבת מכל מלאכתו", דפשוט דלא שייך לפניו
5 יתברך גדר עייפות ח"ו, וכמחז"ל שלא בעמל ברא
6 הקב"ה את עולמו, אלא פירוש מנוחה הוא - עליית
7 כוחותיו יתברך לשרשם ומקורם. דבריאת העולם היתה
8 על ידי גילוי כוחותיו של הקב"ה (שהם עשר הספירות,
9 הנחלקות לשני סוגים דשכל ומדות), משרשם ומקורם
10 אל הגילוי והפעולה, ומנוחה היא - עלייתם חזרה אל
11 שרשם מקורם.

12 וזהו גם ענין "עליות העולמות", כי מאחר
13 שכוחותיו יתברך שהם מקור החיות לכל העולמות
14 עולים למקורם, הרי בהכרח שגם העולמות עצמם
15 עולים ממדריגתם למדריגה יותר רוחנית.

16 כל זה אינו שייך אלא בההארה שבסדר
17 החשתלשלות, דשייך שם מעלה ומטה במדרגה.

18 אמנם כל זה - גדר יציאת וירידת הכוחות משרשם
19 ומקורם, ועלייתם חזרה לשרשם ומקורם - לא שייך
20 אלא בה"הארה" שב"סדר ההשתלשלות", דשם דוקא
21 שייך "מעלה ומטה", היינו שבסדר השתלשלות יש
22 חילוקי מדריגות ו"מעלה ומטה" בהאור אלקי, דישנו
23 כפי שהוא נמצא במקורו (שאז הוא בכחינת מנוחה
24 ושביטה הפועל עליית העולמות למעלה ממדריגתם),
25 ויש כפי שיוצא ממקורו להתלבש בעולמות (שאז
26 העולמות יורדים למטה).

27 ולכן ששת ימים תעשה מלאכה, ואח"כ "ביום
28 השביעי - שהוא מדרגה יותר נעלית הרבה -
29 תשבות", להיות עליות העולמות ממדרגה שלמטה
30 למדרגות עליונות יותר.

31 וזהו החילוק בין ששת ימי המעשה ליום השבת,
32 דששת ימים תעשה מלאכה, דכמו שאורו של הקב"ה
33 הבורא ומחי' את העולמות הוא במצב של ירידה
34 והתלבשות ב"סדר השתלשלות", כך האדם הוא במצב
35 של "התלבשות" בעשיית מלאכה. ואח"כ ביום
36 השביעי תשבות, דהיות דביום השבת עולה האור
37 למדריגה יותר נעלית הרבה, שמצד זה נמשך ענין
38 ד"עליות העולמות" שהעולמות עולים ממדריגתם
39 שלמטה למדרגות עליונות יותר (היינו למדריגת האור
40 האלקי כפי שנמצא בשרשו ומקורו), על כן על האדם
41 לשבות מעשיית מלאכה.

42 וכן על דרך זה בכל היו"ט, שנמשך בהם בתוספת
43 אור וגילוי, ועי"ז שייך איסור מלאכה ושביתון
44 מהמלאכה, שהוא בחינת עשי', למדרגה העליונה
45 המתגלה אז.

46 עד"ז הוא ענין השביתה ואיסור מלאכה ביום טוב,
47 דהיות שביום טוב מאיר תוספת אור וגילוי בסדר
48 השתלשלות, על כן צריך להיות ענין המנוחה, שהוא
49 בחינת "עלי", היינו שהאדם צריך להתעלות
50 ממדריגתו כדי שיוכל לקבל את המדריגה העליונה של
51 ה"תוספת אור" המתגלה ביום טוב, והתעלות רוחנית
52 זו מתבטאת באיסור ושביתה ממלאכה גשמית.

53 וכל זה אינו אלא בסדר השתלשלות, דשייך שם
54 מדרגת מעלה ומטה רוחניים.

55 אבל כל ענין זה, הירידה או העלי' באור האלקי
56 (המחייבת גם אצל האדם, או עשיית מלאכה או
57 המנוחה והשביתה ממלאכה), אינו שייך אלא בהאור
58 האלקי שב"סדר ההשתלשלות", דשם שייך הענין
59 דחילוקי מדריגות רוחניים, "מעלה ומטה" (כנ"ל).

60 אבל בעצמותו ומחותו ית' שאינו בגדר עלמין כלל
61 אין שייך כלל בחינת שביתה שהוא עליות
62 המדרגות, שהרי מעלה ומטה שוין אצלו לנמר,י
63 שהעשייה גשמיות עם חכמה עילאה שניהן שוין
64 ממש בלא חשיבי.

65 הוא יתברך רם ונשא מן העולם היותר עליון לא
66 פחות מרוממותו והבדלתו מהעולם היותר תחתון,
67 דהיות שהוא יתברך אינו בגדר העולמות, הרי כולם
68 שווין ממש לפניו, עד שעשי' גשמית עם חכמה עילאה
69 (היינו חכמה של עולם האצילות, שהיא הספירה
70 הראשונה של העולם היותר עליון שהוא אלקי
71 ממש) - שווין ממש, וכלא חשיבי קמי' יתברך.

72 ולכן גבי שבת נאמר שבת להוי"ה, וכנ"ל בענין
73 רננו צדיקים בהוי"ה.

74 זהו שגם בשבת נאמר "שבת להוי"ה", עד"ז יו"ט
75 שנאמר בו "רננו צדיקים בהוי"ה", וכנ"ל שזהו לפי
76 שביו"ט מאיר תוספת אור שבגדר השתלשלות (שד'
77 אותיות השם רומזות לחילוקי המדריגות של עשר
78 הספירות), וכן ענין עליית האור לשרשו ביום השבת
79 (שבגלל עלי' זו נמשך ענין השביתה ומנוחה בשבת),
80 הוא לפי שקדושת שבת היא משם הוי' (שבת לה'),
81 אור של סדר השתלשלות.

1 ולכן בפורים מותר בעשיית מלאכה בו.
 2 משא"כ בפורים, שבו נמשך מהותו ועצמותו ית'
 3 שאינו בגדר עלמין כנ"ל, לא שייך ענין איסור מלאכה.
 4 דרך באור של סדר השתלשלות, שיש בו "מעלה
 5 ומטה", שייך לומר שכדי לקבל את ה"תוספת אור"
 6 צריכים לצאת מן ה"מטה" (הגשמית) ולהיות במצב
 7 של "רוחניות" כדי לקבל את האור, דעשיית מלאכה
 8 (הטירדא בגשמיות) היא סתירה לגילוי אור עליון
 9 ורוחני יותר המאיר בשבת ויו"ט; משא"כ מהותו
 10 ועצמותו יתברך, שאינו בגדר עלמין כלל, וחכמה
 11 עילאה ועשי' גשמית שווין לפניו יתברך כנ"ל, הרי

12 הוא יתברך יכול להתגלות בעשי' גשמית בדיוק כמו
 13 בחכמה דאצילות, דחכמה עילאה אינה "קרובה" יותר
 14 אליו יתברך מאשר עשי' גשמית, ועל כן פורים מותר
 15 בעשיית מלאכה, כי עשיית מלאכה גשמית אינה
 16 סתירה לגילוי מהותו ועצמותו יתברך.

17 במלים פשוטות יותר: דוקא בשמחה שמצד הדעת
 18 יש לה מניעה וביטול בעשיית מלאכה, אבל בשמחה
 19 שלמעלה מן הדעת, אין העבודה וענין עובדין דחול
 20 מניעה וביטול כלל לבחינת השמחה.

21 ד"ה חייב איניש פרק ח

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

1 (ז) אך הנה יש עוד הפרש בענין המצות עצמן בין המצות
 2 כמו שהן קודם שנעשים במעשה בגוף האדם כמו
 3 התפלין והציצית כמו שהן נעשין מדברים גשמיים דצמר
 4 וקלף קודם שנעשה בהן קיום המצוה בפ"מ שהוא ללבוש
 5 התפלין והציצית על גוף האדם וכן האתרוג כמו שהוא
 6 כאשר נלקח למצוה קודם שיקיימו בו מצות נטילת לולב
 7 וכה"ג בכל דברים הגשמיים שמהן נעשין המצות טרם
 8 שמקיימין אותן ובין קיום המעשה של כל המצות אשר
 9 יעשה אותם בגופו ומאודו כגון בלבישת הטלית והתפלין
 10 בגופו ונתינת הצדקה בפ"מ וכה"ג בנטילת לולב ואתרוג
 11 ותקיעת שופר וכיוצא שבמצות מצד עצם מהותן כמו שהן
 12 שמפני שבהן שורה מבחי' רצון העליון והן נעשים מדברים
 13 הגשמיים שהוא יש גשמי אשר שרשו מבחי' סובב ע"כ
 14 ודאי שורה בהן מבחי' מקיף העליון שמקיף לד' עולמות
 15 בשוה שהוא בחי' מל' דא"ס שממנו נמשך בחי'
 16 ההתנשאות והגיאוי' להיו' מלך כו' והתנשאות זו היא
 17 מאירה בבחי' מקיף מרחוק ולא בגלוי מקרוב כדי שלא
 18 יתבטלו העולמות במציאות כנ"ל וכידוע שבחי'
 19 ההתנשאות הוא מצד עצמו בבחי' הסתלקות וריחוק האור
 20 מן המקבלים שלא יאיר בקירוב שלא יתבטלו ממצואות
 21 שלהם כמו הושיט אצבעו קטנה ביניהן ושרפן וכיוצא רק
 22 באמצעות התנשאות זו שמתנשא ומתרומם מכל עלמין הרי
 23 הוא בחי' מלך עליהם וידוע שבבחי' מל' זאת שמאיר
 24 עליהם מזה נמשך עיקר מקור החיות שלהם מאין ליש
 25 גשמי דוקא והוא ענין ובחי' סובב המקיף לד' עולמות
 26 בשוה כנ"ל וד"ל אבל בקיום המצות אשר יעשה אותם

27 האדם בגופו כנ"ל הנה ההארה וההמשכה באה מלמעלה
 28 מבחי' מל' דא"ס שנעש' מקיף כללי כו' דהיינו מבחי' כתר
 29 מל' דא"ס שהוא בחי' התענוג הפשוט לבחי' המל' למה
 30 ירצה בבחי' ההתנשאות דמלוכה זאת כו' שהוא ענין סוף
 31 מעשה דקיום המצות בפ"מ דוקא כנ"ל שעלה בתחלת
 32 המחשבה והרצון כנ"ל שהוא בחי' כתר מל' דוקא כידוע
 33 וזאת ההארה הגדולה של בחי' התענוג והרצון הפשוט
 34 שבבחי' כתר מל' דא"ס מאיר בכל נפש מישראל בעשותו
 35 א' ממצות ה' בגופו ובמאודו בפ"מ דוקא להיות שהגם
 36 שמעשה המצות היא נעשה בעשיה גשמית מ"מ הרי מבחי'
 37 מעשה זו דוקא נעשה בחי' כתר ועטרה לבחי' המל'
 38 למעלה בעצמות אא"ס משום שמזה נתעורר ונעשה בחי'
 39 העונג העליון הפשוט שבעצמות שיאיר בבחי' כתר ועטרי'
 40 על בחי' מל' וכמו שא' נח"ר לפניו שאמר ונעשה רצונו.
 41 שנעשה בחי' עונג ונח"ר לפני עצמותו ממש על אודות
 42 קיום רצונו במצות בפ"מ שזהו הנק' כתר מל' (כידוע
 43 דהרצון בפרט הוא המורכב בשכל וטעם כו' והן תרי"ג
 44 ארצין כו' שמלוכשים בח"ס חכמה שבכתר אבל בחי'
 45 נח"ר לפניו מאשר עשו רצונו זה מגיע בבחי' רצון ותענוג
 46 הפשוט מקור כל הרצונות כו' ע"כ נח"ר לפניו על אשר
 47 מקיימים רצונו יהיה מה שיהיה כו' הרי אין זה רצון פרטי
 48 מורכב כו' וכמ"ש בסמוך בענין נעשה ונשמע כו' והוא
 49 בחי' כתר שבכתר שזהו בחי' כתר מל' דהיינו שנמשך מזה
 50 בחי' התענוג והרצון למלוכה כו' ונמצא מאחר שקיום
 51 הרצון בכלל במצות בפ"מ הוא שעושי' נח"ר לפניו כו'
 52 הרי מזה מוכרח שלזה היה כל עיקר הרצון במחשבה דאנא

4 מכל מצות ה' וזהו ישראל אשר בך אתפאר בעצמי בבחי' פאר ותפארת הכתר והעטרה שנעשה ע"י קיום המצות
5
6 כנ"ל וד"ל:

1 אמלוך שהוא סוף מעשה שעלה במחשבה תחלה כו' כנ"ל
2 וד"ל) ובחי' נח"ר ועונג העליון הזה שנק' כתר מל' למעלה
3 הוא המאיר על כל נפש מישראל ומתגלה בה בעשותו אחת

שער הפורים

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל - אדמו"ר הצמח צדק

[מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו - [הנחת כ"ק אדמו"ר מהר"ש]

34 אל תעש תפלתך קבע היינו שלא תעשה בדרך חובה כ"א
35 רחמים ותחנוני'. וזהו ויגש אליו יהודה שהוא ענין סמיכות
36 גאולה לתפלה והיינו כי כדי שיוכל להיות העלאה של
37 תפלה צריך שיהי' נמשך זה הכח מלמעלה כדי לעורר את
38 העלאה זו, וזהו ענין סמיכות גאולה לתפלה המשכה
39 מבחי' גאולה בחי' יוסף לתפלה ואח"כ ויגש אליו יהודה
40 שנעשה העלאה של תפלה, והנה זהו ענין ג' ראשונות
41 דש"ע שהוא בחי' סדור שבחו של מקום וכמארז"ל לעולם
42 יסדר אדם שבחו ש"מ ואח"כ יתפלל, וזהו ויגש אליו
43 יהודה שהוא בחי' הודאה וביטול במציאו' ממש כו'
44 ואח"כ ויאמר אליו בי אדוני שהוא בחי' י"ב ברכות
45 אמצעית כי בי הוא י"ב שהוא בחי' י"ב בקר דבריאה
46 שהוא כנגד י"ב שבטים מרכבתא תתאה ויוסף הוא בחי'
47 יסוד ז"א דאצ"י, וזהו ויאמר אליו בי אדוני שהוא בקשה
48 שיומשך אליו למרכבתא תתאה י"ב בקר דבריאה המשכה
49 מבחי' אצ"י שהיא בקשת רפאנו ברך עלינו המשכת גילוי
50 אלקות למטה.

51 ואל יחר אפך בעבדך הוא ענין נפ"א שהוא בחי' המשכות
52 יגמה"ר אל רחום וחנון ארך אפים כו'. ועוד יש
53 לפרש ויגש אליו יהודה ס"ת שוה, והענין הוא דהנה מה
54 שמבואר לעיל שעתה יוסף למעלה מבחי' יהודה כי
55 בהשתל' שמים קדמו, ולע"ל יתעלה יהודה כי במח' ארץ
56 קדמה זהו רק לפי הפלוגתא אם שמים קדמו או ארץ
57 קדמה, אך יש עוד דיעה שלישית והיא דעת רשב"י שסובר
58 ששמים וארץ כאחד נבראו וכמ"ש קורא אני עליהם יעמדו
59 יחדיו ששניהם שוין, וזהו כענין זכור ושמור בד"א נאמרו
60 שאף שזכור לדכורא ושמור לנוק' שזהו ענין מעלי שבתא
61 ויומי דשבתא מ"מ יש בחי' בשבת שלמעלה משניהם
62 שזכור ושמור בד"א נא, וכמו"כ שמים וארץ כא' נבראו
63 היינו בחי' שלמעלה משניהם והיינו שאף שבמח' ארץ
64 קדמה דהיינו בבחי' סוכ"ע מ"מ בבחי' מקיף הכללי שהוא
65 מח' הקדומה שצופה ומביט כל הדורות שניהם שוה כא'
66 ממש כו' וד"ל.

1 והנה בסדר ההשתלשלות עתה יוסף הוא למעלה מיהודא
2 שהרי המל' מקבלת שפעה וחיותה מן הז"א ולכן
3 הי' יוסף המלך במצרים שהוא בחי' צומח בחי' גידול
4 והוא הי' המשביר והמשפיע לכולם וכמ"ש ויוסף הוא
5 השליט על הארץ שהוא מושל על בחי' ארץ שהוא בחי'
6 מל' ויהודה הוא המקבל כו' וז"ש ויגש אליו יהודה ופי'
7 בזוהר שהוא ענין סמיכות גאולה לתפלה, כי תפלה היא
8 בחי' השתחוואה בחי' ביטול שהוא בחי' יהודה, וגאולה
9 הוא בחי' יוסף שהוא בחי' יסוד כו', והיינו שהסמיכות
10 גאולה לתפלה הוא כמו ענין שארז"ל הקובע מקום
11 לתפלתו דלכאורה אינו מובן שהרי ארז"ל אל תעש תפלתך
12 קבע, אלא הענין הוא דהנה פי' הקובע מקום לתפלתו
13 היינו כמארז"ל עשה תורתך קבע ומלאכתך עראי, והנה
14 אין הפי' קבע ועראי בריבוי ומיעוט שימעט במלאכה
15 שהרי אמרו כל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה כו'
16 אלא הפי' קבע היינו עיקר המכוון שעיקר הכוונה יהי'
17 הכל בשביל התורה דהיינו שכל כוונתו שעוסק במו"מ הוא
18 כדי שיוכל ללמוד תורה ולעבוד את ה', וזהו מ"ש ואספת
19 דגנך בפ' שני' של ק"ש והיינו שיאסוף את דגנך ג"כ
20 לבחי' אחד והיינו ע"י שיעבוד בזה להקדב"ה וילמוד בכח
21 זה ויקיים מצות עי"ז נאספים ג"כ לבחי' אחד מה שהי'
22 תחלה בבחי' פירוד כו'. וזהו ענין והנה אנחנו מאלמים
23 אלומים כו' ע' בת"א פ' וישב. וזהו ענין כל הקובע מקום
24 לתפלתו דהיינו שכל עיקר כוונתו יהי' בבחי' תפלה כי
25 תפלה היא לשון התחברות כמו התופל כלי חרס והיינו
26 שמחבר את נה"א המאיר בגוף עם שרש הנפש בחי' מזל
27 שהוא בחי' אלקות ממש ועי"ז ממשיך ג"כ מבחי' קבע
28 כמו שהי' בהמ"ק דירת קבע דהיינו המשכה שלמעלה
29 מסדר השתלשלות וכמאמר רז"ל מט"ט קושר כתרים
30 מתפלותיהן של ישראל שנתעלה התפלה בבחי' כתר
31 שלמעלה מן החכ' סדר השתלשלות כו' שהוא בחי' קבע.
32 וזהו ע"י קביעת מקום לתפלתו שכל עיקר כוונתו היא
33 בתפלה לחבר את נפשו לאלקות בקביעות כו', ומה שאמרו

ויגש אליו יהודה

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל - אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל - תרל"ב

10 בחי' א' עם חתן כי התורה הוא ירידת המדות דרך חו"ב
11 ומאיר במדת המל', ומל' מבררת בירורי ניצוצות
12 הקדושות ששרשם ג"כ ממדריגה גבוה וזהו בחי' החמישית.
13 ולכן אמרו כל המשמח את החתן, כי הכלה א"צ לשמח
14 אותה כי אין לה ירידה אדרבה עליי שמאיר בה
15 מד"ע, אבל לגבי החתן הוא ירידה לכן צריך לשמח אותו,
16 וזוכה לתורה שניתנה בה' קולות קול הוא המשכה וה'
17 קולות הוא ה' המשכות.
18

מהרה ישמע

1 והענין דהנה ארז"ל במ"ת נדמה להם כזקן שהוא מ"ש
2 ועתיק יומין יתיב, ובכדי שיתגלה גילוי כזה
3 למטה הוא עובר ע"י חמש בחי' היינו ראשית הגילוי
4 מע"ק, וד' פרצופי אצי' חו"ב וז"א ומדות, ולכן בתו'
5 דכתיב בה אנכי הוי' אלקיך אנכי מי שאנכי ונתגלה
6 למטה צ"ל ה' המשכות כמ"ש אז ראה ראי' דחכ',
7 ויספרה בינה, הכינה וגם חקרה ז"א ומל', וראשית הגילוי
8 דע"ק אז ויאמר לאדם הוא בחי' חמישית כפי פ'
9 האריז"ל ועל תורתך שלמדתנו הוא תורת הבריאה, והוא

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהר"ש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים - תער"ב

דרגת העתיק שנבדלת (נעתקת) מ"יומין" - המידות) יש
גלגלתא עיינין מוחא (- גולגולת, עינים, מוח) כו' שכל זה
- התיאור של אברים כביכול בתוך דרגת העתיק מורה על
עשר ספירות והרי בעצמותו ממש אין שייך שום ספירה כו'.
ולפי הנזכר לעיל יתרוץ דמה שנאמר שעתיק זה עצמותו
ומהותו הכוונה לאור אין סוף שלפני הצמצום, ששם שייך
לומר "עצמותו ומהותו" כיון שזה לפני הצמצום, ולמרות
זאת גם שם יש בחינה של התחלקות של עשר ספירות,
דמאחר שגם בשרש ומקור חקו דהיינו כמו שהוא כלול
בהאור אין סוף שלפני הצמצום שייך התחלקות של עשר
ספירות הגנוזות, לכן ניתן לומר "עצמות" על דרגת עתיק
כפי שהיא לפני הצמצום, וכיחד עם זאת יש שם כבר
התחלקות.

והקו שהוא כבר האור המוגבל שמהווה את העולמות
בפועל יש לומר שנמשך רק מבחינת מלכות שבמלכות -
כלומר הדרגה התחתונה ביותר (מלכות) שבתוך הדרגה
התחתונה ביותר (מלכות שבמלכות) דעשר ספירות הגנוזות
וממנו נתהווה עולם אדם קדמון כו'.

נרנח"י שבאדם קדמון

גם בעתיק - העצמות, יש דרגות
ועל פי הסבר זה יש לתרץ מה שלכאורה אינו מובן דבוחר
ובאדרא נראה שדרגת עתיק שהוא פנימיות הכתר דאצילות
הוא ממש מהותו ועצמותו⁵⁵ של הבורא, ואם כן יקשה
מדוע האריז"ל אמר שיש כמה בחינות למעלה מעתיק וכמו
אדם קדמון ועקודים שהן למעלה מעתיק דאצילות כו'.
ועם היות שיש לתרץ זאת שכוונת הזוהר שעתיק עצמות
ומהות, אינו לעתיק של האצילות, שהרי האריז"ל אמר שיש
גם בן בחינת עתיק למעלה מאדם קדמון וכמו שכתוב בעין
חיים שער ח' פרק ה' ולעילא מגולגלתא דיליה (-ולמעלה
מגולגלת שלו) של אדם קדמון יש כדוגמת עתיק דאצילות
כו', ועל בחינת עתיק זו שלמעלה מא"ק נאמר שזה עצמותו
ומהותו.

הנה תירוץ זה אינו ברור שהרי גם עתיק דאדם קדמון הוא
נמשך מהקו לאחר הצמצום ומקום פנוי כידוע שעולם א"ק
הוא כבר לאחר הצמצום, ואם כן איך נאמר שהוא -
הבחינה שאחרי הצמצום, שכל ענין הצמצום הוא מיעוט
האור והגבלתו - עצמות ממש.
גם קשה - קושיה נוספת, דבאידרא⁵⁶ אמרו שבעתיק יומין

התשמ"ח, אות ז' ואילך, ובהנסמן שם.
56. אידרא רבא בתחילתו.

55. ראה המתבאר בענין זה באור התורה לך תשכח, א. אור
התורה על מארז"ל ועינים ע' רפו. מאמר "באתי לגני" י"א שבט

21 ועל פי זה יתורין מה שמשמע בזה דעתיק הוא מהותו
 22 ועצמותו למרות שיש בו דרגות שונות כפי שהתבאר, כי
 23 העשר ספירות הגנוזות שהן כמו עתיק ויחידה לאדם קדמון
 24 הרי הם כלולים באור אין סוף ממש שלמעלה מהצמצום
 25 והקו, כי הקו שהוא האור המוגבל בפועל נמשך רק⁶⁰
 26 מבחינת מלכות דאין סוף בו, ולכן נקרא עתיק עצמותו
 27 ממש כיון שהוא לפני הצמצום, שהאור שלפני הצמצום הוא
 28 מגלה את העצם, וזוהי כוונת הזוהר.
 29 ומכל מקום גם כן שייך בו להזכיר ענין נגלגלתא עיינין בו,
 30 כלומר בחינות פטריות המורים על עשר ספירות בו. כי גם
 31 לפני הצמצום שייך ההתחלקות בעשר ספירות הגנוזות.
 32 וכל זה - החלוקה של ספירות, גם לפני הצמצום שייך
 33 בשרש ומקור הקו, אבל באור האין סוף שהוא בבחינת גילוי
 34 מהעצם - אותה דרגה באור אין סוף שלפני הצמצום
 35 שקודמת לגילוי של עשר ספירות הגנוזות אינו שייך שם
 36 ספירות בו.
 37 לסיכום: החלוקה של חמשת הדרגות נפש רוח נשמה חיה
 38 יחידה שבא"ק היא זו (מלמטה למעלה):
 39 נפש - עיגולים דא"ק.
 40 רוח - יושר דא"ק.

1 ומפרט הרבי נ"ע יותר את החלוקה של הבחינות השונות
 2 כדי להבין יותר את התירוץ הנ"ל איך שייך לומר על עתיק
 3 "עצמותו ומהותו":
 4 והנה באדם קדמון יש חלוקה כללית של עיגולים (אור
 5 מקיף) ויושר (אור פנימי) שהן נפש ורוח, - שתי הבחינות
 6 התחתונות בסולם הדרגות של - נפש רוח נשמה חיה יחידה,
 7 רוח הוא בחינת היושר ונפש הוא בחינת העיגולים⁵⁷.
 8 והקשו בספרי הקבלה⁵⁸ מדוע לא נזכר באדם קדמון גם
 9 שלשת הדרגות הגבוהות יותר של נשמה חיה יחידה בו,
 10 וממה שתייצרו על זה באותם ספרים מובן דיחידה דאדם
 11 קדמון - שזו הדרגה הגבוהה ביותר של א"ק זהו ענין עשר
 12 ספירות הגנוזות כמו שכלולים באור אין סוף בו, והקו
 13 הנמשך מעשר ספירות הגנוזות זהו כמו חיה או נשמה
 14 הנמשך מבחינת יחידה להתלבש תוך אדם קדמון, ויחידה
 15 הוא בחינת עתיק הפרטי של אדם קדמון,
 16 והיינו לפי זה שהעשר ספירות הגנוזות לפני הצמצום הן
 17 בחינת עתיק דאדם קדמון (ועיין מה שנכתוב לקמן פרק
 18 כ"ז⁵⁹) - שם מבאר כיצד העץ-חיים אומר שבחינת עתיק
 19 היא בחינה התחתונה שבאין סוף, והרי באור אין סוף
 20 שלפני הצמצום לא שייך מעלה ומטה.

ומבו בלק"ט בהבי' דשחורה אני דהיינו בחי' אור"ר הא"ס דלהיותו
 בחי' אור וזיו כלבד ה"ז בחי' אחרונה בו, ושם דמ"ש בע"ח בחי'
 היותר אחרונה אין הכוונה על כללות האור כ"א שמבחי' האחרונה
 שבהאור נמשך להיות עתיק בו, וי"ל שזהו בחי' ע"ס הגנוזות שהו"ע
 התכללות בחי' ממכ"ע שבאוא"ס הסוכ"ע ה"ז בחי' היותר אחרונה
 שבאוא"ס בו, דענין התכללות הזאת הוא מה שהאוא"ס הבלי גבול
 שיער בעצמו ההמשכה שבבחי' גבול בו (עמשנת"ל פט"ז צור שבו
 שרשי ההוויות בו), דהשערה זו היא בחי' היותר אחרונה שבאוא"ס
 בו (והיינו בחי' עלות הרצון שו"ע השערה הנ"ל שבאוא"ס הבל"ג
 ה"ז בחי' האחרונה שבאוא"ס בו). וי"ל שזהו ג"כ הכוונה בלק"ט שם
 בהמשל ונמשל דס"ב פנ"א בענין כחות הנפש שאינן עצמות הנפש
 אלא תרי"ג מיני כחות וחיות כלולים בה בו והן מתלבשים במוח וע"י
 המוח נמשך לכל האברים בו, דהנמשל דכחות הכלולים בנפש הו"ע
 הע"ס הגנוזות בחי' עתיק דא"ק הכלולים באוא"ס הבל"ג דענין
 ההתכללות הו"ע השערה הנ"ל, ומזה נמשך הקו שמתלבש בבחי'
 אריך דכללות העולמות דהיינו בחי' א"ק בו. ונמצא דבחי' הע"ס
 הכלולים באוא"ס זהו בחי' האחרונה שבאוא"ס בו. וי"ל שזהו בחי'
 מל' דא"ס בכלל בו, והגם דבאוא"ס הבל"ג אינו שייך ע"ס כ"א ספי'
 עד אין קץ בו. הענין הוא דהנה נת"ל פט"ז דספי' אין קץ היינו שהן
 בבחי' בלי גבול, אמנם השערת ההמשכה שבבחי' גבול י"ל שזהו בחי'
 המל' שבא"ס הבל"ג בו (עמשי"ת לקמן פ' ומשם יובן כאן), (וביאור
 הענין י"ל עפמ"ש במ"א שהמל' נק' רגל לפי שבה וע"י ההמשכה
 מעולם העליון לעולם התחתון דהיינו ההמשכה ממהות למהות וכמו
 מאצ"י לבי"ע בו, דכמו"כ י"ל באוא"ס שלפני הצמצום דהשערה
 להיות ההמשכה שבבחי' גבול זהו בחי' מל' בו).
 60. בשולי הגיליון: כן הוא בגוף כתב יד קודש, ואולי צריך
 להיות: רק מבחי' מל'.

57. ראה לקוטי תורה שלח (לו, ג). ואולי עוד יש לומר, דענין
 הנפש הוא המעשה בפועל, והרוח הוא המידות, והמעשה בפועל
 קשור יותר לכוחות המקיפים בנפש כפי שמבואר בכמה מקומות,
 ואילו המידות יותר שייכות לכוחות הנפש הפנימיים.
 58. ראה שער השמים להמקובל הרב אברהם כהן אירי, וזה
 לשונו שם פרק ט': הנה נצב לנגדינו ספק א', והוא, למה מחמשה
 דרגות הנפש, שהם נפש רוח ונשמה חיה (או נשמת הנשמה) יחידה,
 לא נתנו לאדם קדמון כי אם השנים נפש ורוח, ונ"ל להשיב, כי כל
 החמשה רמוזות בו בזה האופן, הנפש בעיגול, הרוח ביושר, הנשמה
 בצינור הדק אשר מקומו בראש החלק העליון של אדם קדמון, אשר
 בו יתאחד עם הא"ס ויקבל האור וטוב המציאות המשלימו, ונשמת
 הנשמה הנקראת ג"כ חיה רמוזה בבחינת מה בחוט הא"ס, הנכנס
 בצינור הדק של אדם קדמון והמשפיע ונותן לו העצמות הכח
 והפעולה, והוא לא לבר חיותו ונשמתו, אמנם ג"כ אל כל הנאצלים
 ואל כל העולמות, עולם הא"ס, ואבי"ע, המקשרם והמחברם ביניהם
 עמו ועם סבתו, במה שיצדק בו שם נשמת כל הנשמות, בעצם
 וראשונה נשמת הנשמה אדם קדמון, אשר הוא בצינור הדק, וראשו
 המתנשא, והוא אחדותו, אשר על ידו יתאחד עם האחד הפשוט וא"ס
 ב"ה, [בבחינת היותו מתנשא ומקיף אל אדם קדמון וכל המסוכב
 באופן מתעלה ובלתי תכלית, והוא הפשיטות ההוא והשלמות באין
 תכלית הבלתי משוער לכל שכל ומושכל] היא היחידה, אשר אין בה
 שינוי ומספר ולא שני שוה ומוכן חוץ ממנה, עיי"ש המשך הביאור.
 59. וזה לשונו: וי"ל שזהו נחשב בחי' האחרונה שבאוא"ס,
 וכמ"ש בע"ח שמ"א בענין עתיק שזהו בחי' היותר תחתונה ושפלה
 שבא"ס (וכבר נת"ל פט"ו דע"ס הגנוזות הן בחי' עתיק דא"ק בו),
 דלכאורה אינו מובן מה שייך לומר בחי' אחרונה בדבר שאין בו ראש
 וסוף, וכמ"ש בע"ח בתחלתו דבאוא"ס שהי' ממלא מקום החלל לא
 הי' בו ראש וסוף ומעומ"ט בו, וא"כ מה שייך בזה בחי' אחרונה בו.

7 קיצור.
 8 ושרשי האורות הן העשר ספירות הגנוזות באור אין סוף
 9 שלפני הצמצום, שהן שרש הגבול, ואור אין סוף עצמו הוא
 10 האור הכלי-גבול והעשר ספירות הגנוזות זהו בחינת עתיק
 11 דאדם קדמון, ולכן נחשב בחינת עצמות, ומכל מקום שייך
 12 שם בחינת גולגלתא עינין ומוחא כו'.
 1 נשמה או חיה - הקו שנמשך מהם ומתלבש בא"ק.
 2 יחידה - עשר ספירות הגנוזות במאצילן לפני הצמצום (וע"ז
 3 שייך לומר "עצמות", והוא הנקרא "עתיק דא"ק").
 4 ולמעלה מדרגת היחידה הנ"ל, יש את האור אין סוף שמאיר
 5 לעצמו, ללא השערה על העולמות, ושם לא שייך לומר כלל
 6 עניין של התחלקות וספירות.

יוס ב' דחג השבועות תענ"ב

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים קונטרסים

1 ישנו לימוד שהוא רק בידיעה שכלית, אבל כשהענין נוגע לו בעצמו, אזי הלימוד באופן אחר
 2 לגמרי, שמתקשר בזה ומתעורר מזה במדה שבלב, לפי השכל ההוא. ומבאר בארוכה פירוש
 3 הפסוק אהללה הוי' בחיי אזמרה לאלקי בעודי.

4 **ובאור** דְּבָר זֶה יוֹכֵן מִמֶּה שֶׁאָנוּ רוֹאִים בְּמוֹחַשׁ בְּלִמּוּד
 5 וידיעת התורה, דְּכֹאֲשֶׁר אֶחָד לוֹמֵד אֵיזָה סִגְיָא
 6 בְּעִיּוֹן רַב וְיֹדֵעַ כֹּל פְּרֻטֵי עֲנִינֵי הַסִּגְיָא עִם טַעְמֵי הַסְּבָרוֹת
 7 דְּבָר דְּבוּר עַל אִפְנוֹ וְיֹדֵעַ הָעֲנָן עַל בְּרִיּוֹ וּמְדַבֵּר בְּהַסְּגִיָּא
 8 וּמְפַלֵּל בָּהּ, וּמְכַל מְקוֹם אֵינּוּ אֵלָא יְדִיעָה שְׁכֵלִית בְּלָבָד,
 9 אֲבָל כֹּאֲשֶׁר הָעֲנָן הֵהוּא עֲצָמוֹ נוֹגֵעַ לוֹ אֲזִי הוּא בְּאִפְּן אַחַר
 10 לְגַמְרֵי, דְּהַדְּבֹר שְׁלוֹ בְּהֶעֱנָן הוּא בְּחִיּוֹת רַב, כְּמֵאֲמַר "דִּי
 11 הָאֶרֶץ רַעֲדָא", וְעַל דְּרַף מְשַׁל מִי שְׁלוּמֵד הַסִּגְיָא דְמוֹכַר
 12 שְׂדֵהוּ מִתְּמַת אֲנָס, וּמְסַר מוֹדְעָא^ט וּבְטִלָּה, וְיֹדֵעַ כֹּל פְּרֻטֵי
 13 הַסִּגְיָא אִם הָאֲנָס הֵיךָ בְּשִׂדָּה סֵתָם אוֹ בְּשִׂדָּה זוֹ, וּבְאִפְּן
 14 קְבֵלַת הַמְּעוֹת, וְכֵן בְּאִפְּנֵי מְסִירַת הַמוֹדְעָא אִם בְּעַל פֶּה אוֹ
 15 בְּכֶתֶב, וְכֹל פְּרֻטֵי הַסְּבָרוֹת יוֹדֵעַ אוֹתָם בְּטַעְמִים וּמְפַלֵּל
 16 בָּהֶם בְּהַעֲמָקָה גְּדוּלָּה כְּפִי הַמְּסַקְנָא לְהִלְכָה, דְּפִשְׁרָה דִּינָה
 17 כְּמֹכַר וּמְחִילָה דִּינָה כְּמִתְנָה, וּמִתְנָה שְׁכָתוּב בָּהּ אַחֲרִיּוֹת
 18 נְכִסִּים דִּינָה כְּמֹכַר, וְהֵגַם שְׂיֹדֵעַ כֹּל עֲנִינֵי הַפְּרֻטִים שְׁבִזָּה
 19 וּמְפַלֵּל, וּמְכַל מְקוֹם הָרִי אַחַר כֹּל זֶה אֵינּוּ זֶה אֵלָא יְדִיעָה
 20 שְׁכֵלִית לְבַד, אֲבָל בְּאִפְּן אַחַר לְגַמְרֵי הוּא כֹּאֲשֶׁר הוּא עֲצָמוֹ
 21 מְצַטְרֵף לְהָעֲנָן הֵהוּא בְּהַנוֹגֵעַ לוֹ לְמַעֲשָׂה, אֲזִי הֵנָּה הַסְּבָרוֹת
 22 הָאֵלוּ עֲצָמָן הֵן אֲצֵלוּ בְּחִיּוֹת רַב, וְהֵינּוּ דְלָבָד זֹאת
 23 שְׁנֹתוֹסְפִים אֲצֵלוּ רְבוּי סְבָרוֹת בְּהַמְצָאוֹת חֲדָשׁוֹת בְּפְרֻטֵי
 24 הַסִּגְיָא הֵהִיא, הֵנָּה לְבַד זֹאת הָרִי מִתְעוֹרֵר בְּלָבָד רְבוּי
 25 טַעְנוֹת וּמַעְנוֹת בְּהַפּוּף זְכוֹת עֲצָמוֹ, וְכֹל זֶה הוּא לְפִי שְׁהֶעֱנָן
 26 נוֹגֵעַ לוֹ, אֲשֶׁר בְּאִמַּת הֵנָּה בְּגוּף וְעֵצָם יְדִיעַת הַשְּׁכֵלַת הָעֲנָן
 27 הֵהוּא אֵין אֲזִי שׁוּם חֲדוּשׁ דְּבָר עַל מַה שְׂיִדְעוּ תַחֲלָה, דְּגַם
 28 תַחֲלָה יָדַע אֶת הַסִּגְיָא עַל בְּרִיָּה, וְרַק הֵהֱתַחְדָּשׁוֹת הוּא בְּזֶה
 29 דְּתַחֲלָה יָדַע אֶת הַשְּׁכֵלִי לְבַד וְגַם שְׂדָבֵר בְּהַסִּגְיָא בְּפִלְפוּל
 30 רַב וּבְחֲרִיפּוֹת וְהַתְּפַעְלוֹת אֲבָל הוּא רַק הַתְּפַעְלוֹת הַשְּׁכֵל
 31 לְבַד, אֲבָל עַתָּה כֹּאֲשֶׁר הָעֲנָן נוֹגֵעַ לוֹ הֵנָּה הֵהֱתַחְשְׁרוֹת שְׁלוֹ
 32 בְּהֶעֱנָן פֶּעַל וְגַרְם הַתְּעוֹרְרוֹת לְכַבּוֹ בְּמִדָּה שְׁבַלְב כְּפִי חַיִּיב
 33 הַשְּׁכֵל הֵהוּא. וְכֵן הוּא גַם בְּעֲנָן הַשְּׂגָה אֶלְקִית, שֶׁאָנוּ רוֹאִים
 34 בְּמוֹחַשׁ דְּכְשִׁלּוּמֵד אֵיזָה עֲנָן וּמִבִּינּוֹ כְּכִי טוֹב בְּכֹל פְּרֻטֵי
 35 הָעֲנָן הֵהוּא וּמְסִבִּיר לְעֲצָמוֹ הָעֲנָן וּמְדַבֵּר בּוֹ בְּטוֹב טַעַם
 36 וּמְתַפַּעֵל בְּעֲצָמוֹ עַל נְעִימַת הַמְּשַׁכֵּל הֵהוּא, וּמְכַל מְקוֹם אֵינּוּ
 37 אֵלָא יְדִיעָה שְׁכֵלִית בְּלָבָד, וְעֵצָם הָעֲנָן אֵינּוּ נוֹגֵעַ לוֹ שְׂיַפְעַל
 38 אֵיזָה הַתְּעוֹרְרוֹת בְּלָבָד, וְהֵגַם שְׂיֵישׁ לוֹ חִיּוֹת רַב בְּהֶעֱנָן,
 39 אוֹן אֵיזִי אֵין דַּעַם צוּקְאֲכֻט בְּהַתְּפַעְלוֹת רַב, הֵנָּה הוּא רַק
 40 הַתְּרַגְּשׁוֹת הַלֵּב בְּלָבָד, וְאֵין זֶה עֲדִין פֶּעַלַת הַלֵּב בְּהַלְדָּת
 41 אֵיזָה מִדָּה מִתְּאִימָה לְהַמְשַׁכֵּל הֵהוּא, וְכִמּוֹ עַל דְּרַף מְשַׁל
 42 דְּכֹאֲשֶׁר לוֹמֵד אֶת הָעֲנָן דְּ"אַהֲלֵלָה הַנְּי" בְּחִי אֲזַמְרָה לְאֵלְקֵי
 43 בְּעוֹדִי", וְלוֹמֵד עֲנָן זֶה בְּהַעֲמָקָה וּמִבִּין וּמִשִּׁיג דְּ"חִי" הוּא
 44 תֵּאָר וְכַנּוּי אֵל הַנְּפֶשׁ, הֵינּוּ אוֹר וְחִיּוֹת הַנְּפֶשׁ הַמְּתַלְבֵּשׁ
 45 בְּאֲבָרֵי הַגּוּף, דְּחִי הוּא הַנְּפֶשׁ, וְכֹאֲשֶׁר הָעֵין רוֹאָה, הָאֵין
 46 שׁוּמַעַת, בְּשִׁכְלוֹ יְבִין, וְהָאֲבָרִים פּוֹעֲלִים פֶּעַלְתָּם, אֲזִי הוּא
 47 אֲדָם חֵי, וְזֵהוּ דְּ"חִי" הוּא הַנְּפֶשׁ, וְ"עוֹדִי" הוּא הַגּוּף,
 48 שְׁהַגּוּף נִקְרָא "עוֹד", עַר אֵיזִי נֶאֱדָר אֲ זִאֲרָכָא, וְהֵינּוּ דְאֵינּוּ דְבָר
 49 לְעֲצָמוֹ, כִּי הָעֶקֶר הִיא הַנְּפֶשׁ, וְכִמּוֹ שְׁמִבְּאָר בְּמְקוֹם אַחַר

יח. הלב מדבר. יט. הודעת ביטול. כ. והוא להוט בזה. כא. זה "עוד" דבר (נוסף על הנפש).

13 הפלים דעשר ספירות דאצילות, ומשיג ההשפלה היטב
 14 בכל פרטי הענינים שבנה בהשגה מוחשית מגוף ונפש
 15 שהם מכונים להאור דעשר ספירות דאצילות, הנה אחר כל
 16 זה הוא רק ידיעה שקלית בלבד, אבל פאשר הוא עובד ה'
 17 בתפלה ומעמיק דעתו בהשגה זו פעם שמים ושלש עד
 18 שהענין נעשה נוגע לו בדגמת ידיעת פסק הלכה הנוגע
 19 למעשה, אז הנה בהכרח שבלבו תתעורר אותה המדה
 20 המחייבת מההשפלה ההיא, והוא מפגי דכל עלה מחייבת
 21 עלול, וכל עלול הוא בערך עלתו, על כן היא באה בדרך
 22 ממילא מהעלה, דכך היא המדה בעלה ועלול שהם
 23 משתלשלים זה מזה בסדר מסדר דעליון ותחתון, והם
 24 בכחינת קרוב הערך זה לזה.

שבת קודש פ' בא. תרצ"ד

1 בארקה, דמבשרי אהזה אלקה, דהגוף עצמו מעיד על
 2 הנפש שהיא העקר, דהיש עצמו מורה על האמת, אז ניט
 3 ער איז דער עקר, נאר דער אין אלקי וואס איזכב מחיה את
 4 היש הוא העקר, ויודע גם ההפרש בין הלול וזמר, בתכנם
 5 הפנימי דהלול בפה וזמר בכלי, דכל הלול הוא שבח הבא
 6 על הרב בדבור, וזמר גם כשבא בקול ולא בכלי היא גם
 7 כן בדרך שיר, דבכל אפן הנה ההלול הוא מעלה יותר
 8 במעלת התרוממות הנפש מקמו שהיא בזמרה, להיות
 9 דהלול היא רוחני יותר מקמו זמרה, ולזאת לגבי אור וחיות
 10 הנפש אומר לשון "הלל", וגבי הגוף אומר לשון "זמר",
 11 וכאשר לומד ענין זה ד"אהלה הני" בחיי" שהם אורות
 12 דעשר ספירות דאצילות, ו"אזמרה לאלקי בעודי" שהם

כב. שלא הוא העיקר אלא האין האלקי שהוא.

לקוטי דיבורים

18 מאד מכר.
 19 אור האמת של ר' מיכל מצערו העמוק על העדר
 20 אושר החיות שיש לר' שלמה בבקשת "והעושר והכבוד
 21 מלפניך" - פעל ממילא ביטול כללי בטמטום שאפך את
 22 ר' שלמה וגרם לו את קבלת דברי קדשו של הרבי
 23 האמצעי ב"יחידות" כפי שצריך להיות.
 24 בריאים יהיו חסידים, בהתועדותם בדרכי החסידים
 25 הם מחיים נפשות ממש. אני משתוקק מאד לאותה
 26 תקופה בה אופשר לי להתועד בין חסידים. מעודי הייתי
 27 מצומצם בזמן פנוי ובמילא לא יכולתי להתפנות
 28 להתועדות חסידיות. ההתועדות החסידית מביאה את
 29 הביטול הכללי. זאת אומרת, את ההכאה הכללית. ולאחר
 30 מכן צריכה לבוא העבודה הפרטית בסדר מסודר בסור
 31 מרע ועשה טוב.
 32 יצליח לכם השי"ת בתורה ובעבודה שבלב, ובכם ועל
 33 ידכם תבוצע הכוונה העליונה של נתאוה הקב"ה להיות
 34 לו דירה בתחתונים.

ערב ר"ח תמוז. ה'תש"ב

1 את ה"גדולה שימושה יותר מלימודה"³⁷ רואים על
 2 כל צעד ושעל בהדרכה ובחינוך החסידי. "יחידות" היא
 3 לימודה, התועדות חסידית - שימושה. ורואים במוחש
 4 שגדולה שימושה מלימודה. שמונת השנים בהן נסע ר'
 5 שלמה לליובאוויטש וכניסתו ל"יחידות" אל הרבי לא
 6 פעלו עליו כאותו רושם חזק שפעלה עליו אימרתו
 7 הדרך-אגבית של ר' מיכל מלמד, שעשתה אותו לכלי
 8 קיבול של ה"לימודה".
 9 הענין הפנימי שבכל זה הוא אור האמת בעבודתו של
 10 ר' מיכל המלמד. ר' מיכל לא חשב על תיקונו של ר'
 11 שלמה, הוא חשב ודאג על העדר עבודתו הוא באמיתות
 12 הבקשה "והאר עינינו בתורתך ודבק לבנו במצותיך ויחד
 13 לבנו לאהבה וליראה את שמך". ר' מיכל זכה עוד להיות
 14 אצל הרבי הזקן, באותה תקופה בה חסידים עבדו
 15 עבודתם בעבודה אמיתית בלי התנצלות של ענינים
 16 שונים, אהבה ויראה היו מטבעות מהלכות בין זקני
 17 החסידים, וכשהעבודה לא היתה בשלימות היו נרגשים

(37) ראה ברכות ז, ב.

[דברי ימי חיי אדמו"ר הזקן]

במשך שני חדשים - כ"ח תשרי-כ"ז כסליו - התכונו יותר מעשרים ועידות שהשתתפו בהן אנשים
 שונים בעלי השכלה במושכלות שונות והרבה מהם התענינו במחקר דתי ועניני קבלה ודברי ימי ישראל
 בזמני הסנהדרין.

- 1 הועידות היו באחת הדירות שבחצר הטאיינא סאָוועט. בכל ועידה הי' סופר מיוחד הכותב את
 2 השאלות והתשובות בפרטי כל, הוד כ"ק אדמו"ר הי' עונה כמה פעמים בשפה המדוברת ופעמים בלשון
 3 הקדש והר"מ הי' מתרגם בלשון רוסיא, וברשות הוד כ"ק אדמו"ר הי' מבאר את דברי קדשו בהסבר
 4 המתאים.
- 5 הר"מ מצא חן בעיני השרים במראהו היפה בנימוסו המתון ובדיבורו המסודר והעולה על כולנה
 6 בסגנון שפת המדינה הצח וביותר הפליא אותם דבורו הטוב בשפה הצרפתית בסגנון יפה.
- 7 בין שרי החקירה והדרישה היו שני כומרים בעלי השכלה מרובה בידיעת דברי ימי ישראל בימי
 8 חכמי התלמוד, ועל הרוב היו שאלותיהם בעניני הדת והתחכמו לדבר אודות אמונת הנוצרים באופן
 9 אשר יוכרח הוד כ"ק אדמו"ר לענות להם באופן שלילי – וזה תהי' פגיעה בכבוד אמונתם – אמנם
 10 הוד כ"ק אדמו"ר לא הי' משיב על שאלות כאלו באמרו כי לא הוזמן לויכוח דתי.
- 11 אמנם הר"מ בטבעו הי' אוהב ויכוחים ומה גם בענין דתי אשר זה כשלש שנים התחיל להתעניין
 12 בזה, ועל ידי החסיד הר"מ מייזיל השיג כמה ספרים בלשון קדש ולהבדיל בשפת צרפת אדוקי ומכחישי
 13 אמונתם והי' בקי בטענותיהם בעד אמונתם וראיותיהם מכתה"ק ובביטול טענותיהם, הנה השתמש
 14 בהזדמנות זו ובשיחתו הפרטית – אחר הועידות – הי' מתוכח עם שני הכומרים.
- 15 הכומרים נוכחו לדעת כי הר"מ יודע עיקרי אמונתם באורח נפלא, ועם זה הנהו עשיר בידיעות
 16 רבות בביטול טענותיהם הכי חזקות ויהללוהו אל אחד מזקני הכומרים – זאָכאַר קראָנשטאַדסקי –
 17 הפרוש מעבודה ציבורית ועוסק בלימוד אמונתם, והוא – הכומר הזקן – הזמין את הר"מ – ע"י
 18 הכומרים – אליו ופעמים ביקר הר"מ את הכומר הזקן – שלא בידיעת הוד כ"ק אדמו"ר – והתוכח
 19 עמו והנצחון הי' על צדו של הר"מ.
- 20 ביאורי הר"מ והסברותיו על טענות הוד כ"ק אדמו"ר מצאו חן בעיני הוד כ"ק אדמו"ר בהגיון
 21 שבהם ושכל הישר, אך סגנון דבורו בהבלטת טבעו היהיר, הבא מהכרת מעלת עצמו מאד לא נראה
 22 בעיני הוד כ"ק אדמו"ר ויוכיחו ע"ז.
- 23 ככלות ימי החקירה והדרישה א' כ"ז כסלו ג' דחנוכה²²⁹, חופשה ניתנה להוד כ"ק אדמו"ר להעתיק
 24 דירתו למעון פרטי ואשר יקבע דירתו – זמני לע"ע – בעיר המלוכה פטרבורג כי שרי הממשלה נוכחו
 25 לדעת אשר הוד כ"ק אדמו"ר הוא מצביא מצוין ואשר רוב היהודים נוהרים אחרי עדת החסידים
 26 ונשיאייהם בכל מרחבי המדינה והשפעתו של הוד כ"ק אדמו"ר גדולה גם על נשיאי שאר מפלגות
 27 החסידים.

הגדול פעם השני, ויש אומרים אשר זה הי' שיך לחסידי ווילנא אשר
 גם אותם החזיקו בתפיסה. ובלקוויש חכ"ה ע' 413 הערה 74: וי"ל
 דבשניהם היו עניני גאולה גם כפשוטם.

(229) כ"ה גם ב"היום יוס" שבהערה 222 שאדה"ז יצא ממאסרו
 השני בג' דחנוכה. בספר השיחות תורת שלום ע' 84: כמה מן
 החסידים אומרים שבו ביום (נר ה' דחנוכה) הי' חופשת כ"ק רבינו

8 יזל ולא ידע איניש, מתי ולא מאין. ומוסגר בזה מכתבי תודה,
9 לאשר רשמו.
10 ואני מה אני כי אדברה, הרגש המעולה, הסוער בלבם
11 הטובה עשתה כל אלה, אשר לא דבריי אוסיף או אגרע. יהי
12 ד' אלקינו ואלקי אבותינו עמהם להצליחם בכל אשר יפנו
13 כאוות נפשם ונפש הדוי"ש ומברכס.
14 בן מו"ר.

אג"ק מוהר"י צ נרך יד

1 ב"ה, א' ח"י תמוז תרפ"א
2 כבוד ידידי הנכבדים והנעלים, יראי
3 אלקים מו"ה יוסף נתן נטע שי' ומו"ה צבי
4 הירש שי'
5 שלום וברכה,
6 מכתבם ע"י התלמיד היקר מר נתן שי' נכון הגיעני, הם
7 הביאו בפועל, את אשר כבר אמר החכם, מתת נדיבי לבב, כטל

המשך ביאור למס' עירובין ליום שלישי עמ' ב

23 כמה היא שיעור המיעוט. הגמרא היתה סבורה שכונת השאלה
24 היא כמה עליו להגביה את קרקע המבוי כדי להכשירו, ועל כן
25 תמדה הגמרא: **כְּמָה כְּמַעֲט** - מה שייך לדון בשיעור שצריך
26 להגביה את הקרקע בשביל מיעוט החלל, הרי ודאי יש למעט
27 **כְּמָה דְצָרִיף לֵיה** - כפי הצורך, שלא ישאר מהמיעוט לקורה
28 יותר מעשרים אמה.
29 משיבה הגמרא: אין כוונת השאלה כמה צריך למעטו בגובה, אלא
30 כוונת השאלה היא, **כְּמָה כְּמַעֲט** - כמה צריך להיות רוחב המיעוט,
31 לתוך אורך המבוי. אומרת הגמרא: **רַב יוֹסֵף אָמַר** יש למעט בשיעור
32 **כְּמָה, כְּגַד רֹחַב הַקּוֹרָה. וְאִפְּי אָמַר** שצריך למעט בשיעור **אֲרַבְעָה**
33 טפחים (ציור א).
34 מבררת הגמרא: **לֵימָא פְּהָא קָא מִיפְּלִג** - האם יש לומר שמחלוקתם
35 תלויה בנידון זה, **דְּמֵאן דְאָמַר** - שרב יוסף שאמר שדי למעט את
36 גובה המבוי ברוחב **כְּמָה, כְּסָבֵר** שכל מבוי שניתר בקורה, **מוֹתֵר**
37 **לְהַשְׁתַּמֵּשׁ** - לטלטל אף תחת תקורתה, משום שרואים כאילו חודה
38 החיצון של הקורה הפונה לעבר רשות הרבים יורד וסותם את המבוי,
39 ונמצא שהקרקע שתחת הקורה היא לפנים מהמחיצות, ומשום כך
40 אמר שדי בזה שיעשה מיעוט תחת הקורה ברוחב הקורה, שהטעם
41 שקורה הגבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה הוא משום שאין העין
42 שולטת בקורה מחמת רוב גובהה, ואין הקורה ניכרת לבני המבוי,
43 אבל כאן שלהעומדים באותו טפח ניכרת הקורה, די בזה כדי
44 להכשיר את המבוי בטלטול.

1 אולם שואלת הגמרא: **וְלָרַבִּי מֵאִיר הַחוֹלֵק עַל רַבִּי יְהוּדָה, דְאָמַר**
2 **שְׁכָל הָאֲמוֹת** בין האמות של הבנין ובין האמות של הכלים ה"ו
3 נמדדות **בְּבִינּוּנֵיהוּ** - באמות בינוניות בנות ששה טפחים כל אחת,
4 **מֵאִי אֵיפָא לְמִימַר** - לדבריו מדוע הוצרכה ההלכה למשה מסיני
5 ללמד הלכות מחיצות, הלא אפשר כאמור ללמוד את גובה
6 המחיצות מהארון.
7 משיבה הגמרא: **לְרַבִּי מֵאִיר כִּי אֵתְנָא הִילְכְתָא** לכך באה ההלכה
8 למשה מסיני ללמד דינים נוספים בהלכות מחיצות, והם: א. לגוד -
9 למקום שאין המחיצה מגעת עד הגובה הדרוש לה, אזי באופנים
10 מסויימים אומרים 'גוד אסיק' או 'גוד אחית', כלומר, 'משוך והעלה'
11 או 'משוך והורד' את המחיצה, כך שתיחשב כאילו היא מגיעה לגובה
12 הדרוש לה. ב. **וְלִלְבוֹד** - מחיצה שחסר בה ויש חלל של פחות
13 משלושה טפחים באמצעה, נחשב החלל כסתום מדין לבד וכאילו
14 שהמחיצה שלימה. ג. **וְלִדְוֹפֵן עֲקוּמָה** - כגון סוכה שבצידיה בסמוך
15 לדפנות יש סכך פסול פחות מארבע אמות, מחשיבים את הסכך
16 הפסול כאילו הוא חלק מהדפנות שהתעקמו בסופן והגיעו עד הסכך
17 הכשר, וכשירה הסוכה.
18 הגמרא שבה לעסוק בדין קורת מבוי המונחת למעלה מעשרים
19 אמה. מבררת הגמרא: ה"ה המבוי **נְבִיחָה מְעַשְׂרִים אָמָה,**
20 שהקורה שעל גביו פסולה, **וְכֵאֵל מְעַטָּו** מעשרים אמה,
21 באמצעות הגבהת קרקע המבוי בבנין נמוך מאבנים או בעפר,
22 ועל ידי כך תתיר הקורה את הטלטול במבוי, **כְּמָה כְּמַעֲט** -

המשך ביאור למס' עירובין ליום רביעי עמ' א

19 דבר זה, ששיעור מבוי הוא בארבע אמות, **דְאָמַר רַבִּי כְּרֵ הַמָּא אָמַר**
20 **רַב הוּנָא, לְחֵי הַבּוֹלֵט מְדוּפְנֵי שֵׁל מְבֹי** לתוך חלל הפתח, שלא
21 נעשה לשם לחי אלא לצורך חיזוק הבתים, אזי אם רוחב בליטת
22 הלחי לתוך הוא **פְּחוֹת מְאֲרַבַּע אָמוֹת, נִידוֹן מְשׁוּם לְחֵי,** ומתיר את
23 המבוי, **וְהַמְבּוֹי אֵינּוּ צָרִיף לְחֵי אַחַר** כדי **לְהַתִּירָו.** אולם אם רוחב
24 בליטת הלחי הוא **אֲרַבְעֵ אָמוֹת,** אין עליו שם לחי, שהוא **נִידוֹן מְשׁוּם**
25 **מְבֹי,** כלומר, כיון שארבע אמות הוא השיעור להיקרא מבוי,
26 בשיעור זה אין בליטת הכותל נחשבת לחי, **וְצָרִיף הַמְבּוֹי לְחֵי אַחַר**
27 **לְהַתִּירָו** (ציור ו), מבואר איפוא, ששיעור מבוי הוא ארבע אמות.
28 הגמרא מבארת תשובת רב יוסף לראיה זו: **וְרַב יוֹסֵף** שסובר ששיעור
29 מבוי בארבעה טפחים, יאמר, שהשיעור שבו בליטת הכותל אינה
30 נחשבת ללחי, אינו תלוי בשיעור אורך מבוי, **דְלִאֲפִיקָן** - שלהוציא
31 **מִתּוֹרֵת לְחֵי,** אינו יוצא **עַד דְאֵיפָא** - שיהא בו שיעור **אֲרַבְעֵ אָמוֹת,**
32 אבל **לְמִיתְהוּ** - להיעשות **מְבֹי, אִפִּילוּ כְּאֲרַבְעָה טַפְחִים נְמוּ** - גם
33 כן **הוּי מְבֹי.**
34 הגמרא חוזרת לבאר את גוף הדין של לחי הבולט מדפנו של מבוי:
35 **גוּפָא, אָמַר רַבִּי כְּרֵ הַמָּא אָמַר רַב הוּנָא, לְחֵי הַבּוֹלֵט מְדוּפְנֵי שֵׁל**
36 **מְבֹי** לתוך חלל הפתח,

1 נאמר במבוי רחב מאוד, שיש בדופן שכנגד הפתח מקום לפתוח בו
2 שתי חצירות (ציור ד), יש להקשות על כך, **וְהָאָמַר רַב נַחֲמָן, נְקִימִינָן**
3 - מקובל בדינו מאבותינו שכן הוא מנהג רבותינו, **שְׂאִיְהוּ מְבֹי**
4 **שְׁנִיתֵר כְּלָחֵי וְקוֹרָת, כָּל שְׂאִיְהוּ יֵתֵר עַל רְחֵבּוֹ,** כלומר, שהריוח
5 שבין פתח המבוי לכותל שנגדו, גדול יותר מהריוח שבין כתלי המבוי
6 שבצדדים, **וּבְתֵיבִים וְחֲצִירוֹת פְּתוּחוֹת לְתוֹכּוֹ,** אבל אם אין ארכו יתר
7 על רחבו, או שאין בתים וחצירות פתוחות לתוכו, אינו ניתן בלחי
8 וקורה, ואם כן מבוי שארכו ארבעה טפחים, יכול להיות רחב לכל
9 היותר ארבעה טפחים פחות משהו, ולא ניתן לפתוח שם שתי
10 חצירות, ומבואר שלא כדברי רב יוסף שאמר ששיעור מבוי הוא
11 בארבעה טפחים.
12 הגמרא מבארת מה יענה רב יוסף לראיה זו: **וְרַב יוֹסֵף** שסובר
13 ששיעור מבוי הוא בארבעה טפחים, יאמר שמדובר **דְפִתְחָ לְהוּ**
14 - שפתח את פתח החצירות **כְּקָרָן וְזוּת,** כלומר, שפתחי
15 החצירות הן באלכסון, חלקם בכתלים שבצדדים, וחלקם בדופן
16 שכנגד הפתח, באופן שיש ברוחב הפתח ארבעה טפחים (ציור
17 ה).
18 מקור נוסף לדברי אב"י: **אָמַר אֲבִי, מְנָא אֲמִינָא לָהּ** - מזהיכן למדתי

פרשת ויקרא

א « ויקרא אל־משה וידבר יהוה אליו מאהל מועד לאמר: דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אָדָם כִּי־יִקְרִיב מִפֶּנּוּ קָרְבָן לַיהוָה מִן־הַבְּהֵמָה מִן־הַבֶּקָר וּמִן־הַצֹּאן תִּקְרִיבוּ אֶת־קָרְבַּנְכֶם: ג אִם־עֹלָה קָרְבָנוּ מִן־הַבֶּקָר זָכָר תָּמִים יִקְרִיבוּ אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד יִקְרִיב אֹתוֹ לְרֹצְנוֹ לִפְנֵי יְהוָה: ד וּסְמוּךְ יָדוֹ עַל רֹאשׁ הָעֹלָה וּנְרָצָה לוֹ לְכַפֵּר עָלָיו: (ל) ה וּשְׁחַט אֶת־זֶבֶן הַבֶּקָר לִפְנֵי יְהוָה וְהִקְרִיבוּ בְּנֵי אֹהֶרֶן הַכֹּהֲנִים אֶת־הַדָּם וּזְרָקוּ אֶת־הַדָּם עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב אֲשֶׁר־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ו הַפְּשִׁיט אֶת־הָעֹלָה וְנָתַח אֹתָהּ לְנִתְחֶיהָ: ז וְנָתְנוּ בְּנֵי אֹהֶרֶן הַכֹּהֵן אֵשׁ עַל־הַמִּזְבֵּחַ וְעָרְכוּ עֵצִים עַל־הָאֵשׁ: ח וְעָרְכוּ בְּנֵי אֹהֶרֶן הַכֹּהֲנִים אֶת הַנִּתְחִים אֶת־הָאֵשׁ וְאֶת־הַפֶּדֶר עַל־הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל־הַמִּזְבֵּחַ: ט וְקָרְבוּ וּכְרָעוּ וּרְחַץ בַּמַּיִם וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת־הַכֹּל הַמִּזְבֵּחַ עֹלָה אִשָּׁה רִיחַ־נִיחֹחַ לַיהוָה: י וְאִם־מִן־הַצֹּאן קָרְבָנוּ מִן־הַבְּשָׂבִים אוֹ מִן־הָעוֹזִים לְעֹלָה זָכָר תָּמִים יִקְרִיבוּ: יא וּשְׁחַט אֹתוֹ עַל יַד הַמִּזְבֵּחַ צִפָּנָה לִפְנֵי יְהוָה וּזְרָקוּ בְּנֵי אֹהֶרֶן הַכֹּהֲנִים אֶת־דָּמוֹ עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: יב וְנָתַח אֹתוֹ לְנִתְחָיו וְאֶת־רֹאשׁוֹ וְאֶת־פָּדְרוֹ וְעָרַךְ הַכֹּהֵן אֹתָם עַל־הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל־הַמִּזְבֵּחַ: יג וְהִקְרִיב וְהִכְרַעַם וּרְחַץ בַּמַּיִם וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן אֶת־הַכֹּל הַמִּזְבֵּחַ עֹלָה הוּא אִשָּׁה רִיחַ־נִיחֹחַ לַיהוָה: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח"ד ע' 1306)

ה' פְּעָמִים פְּתִיב כָּאֵן 'אוֹרְה', כְּנַגַּד חֲמִשָּׁה חֲמִשֵּׁי תוֹרָה . . . יִצְרָא אֱלֹקִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב' - כְּנַגַּד סֵפֶר וַיִּקְרָא, שְׁהוּא מֵלֵא הַלְכוֹת רַבּוֹת (בדאשית רבה פ"ג, ה) הַסֵּפֶר לְכַף שְׂדוּקָא סֵפֶר וַיִּקְרָא נֶאֱמַר בּוֹ טוֹב, לְמִרּוֹת שְׁגָם סֵפֶר דְּכָרִים 'מֵלֵא הַלְכוֹת רַבּוֹת'. הוּא עַל־פִּי דְכָרֵי הַזֵּהר, שְׁיַגִּיעָה וְעָמַל בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה מִבֵּימֵי לִידֵי 'כַּמָּה טְבִינ', דְּהִינּוּ שְׁטוֹב נֶאֱמַר עַל לִמּוּד הַתּוֹרָה כְּשִׁמְגִיעַ עַל־יְדֵי יַגִּיעָה וְעָמַל. וְלָכֵן דִּוְקָא בְּסֵפֶר וַיִּקְרָא נֶאֱמַר טוֹב, מִפְּנֵי שְׁהוּא הַקְּשָׁה בְּהַכְנֵה מִבֵּין סֵפֶרֵי הַתּוֹרָה. כְּדְכָרֵי הַתּוֹסֵפוֹת בְּמִס' בְּרַכּוֹת עַל סֵפֶר וַיִּקְרָא 'הַמּוֹד שְׁבַסְפָּרִים, שְׁבוּ דְרוֹשָׁה הַתִּיגְעוֹת רַבָּה כְּכָרֵי לְהִבְיֵנו.

שני י ואם מן־העוף עלה קרבנו ליהוה והקריב מן־התרדים או מן־בני היונה את־קרבנו: טו והקריבו הכהן אל־המזבח ומלך את־ראשו והקטיר המזבחה ונמצה דמו על קיר המזבח: טז והסיר את־מראתו ונצתה והשליך אותה אצל המזבח קדמה אל־מקום הדרשן: יז ושפע אתו בכנפיו לא יבדיל והקטיר אתו הכהן המזבחה על־העצים אשר על־האש עלה הוא אשה ריח ניחח ליהוה: יח ז ונפש כִּי־תִקְרִיב קָרְבָן מִנְחָה לַיהוָה סֶלֶת יְהִי קָרְבָנוּ וְצַק עָלֶיהָ שֶׁמֶן וְנָתַן עָלֶיהָ לְבִנְהָ: יט וְהִבִּיאָה אֶל־בְּנֵי אֹהֶרֶן הַכֹּהֲנִים וְקָמְזוּ מִשֶּׁם מְלֵא קָמְצוּ מִסֹּלֶתָהּ וּמִשְׁמֵנָה עַל כָּל־לִבְנֹתָהּ וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת־אֲזִוְפֹתֶיהָ הַמִּזְבֵּחַ אִשָּׁה רִיחַ־נִיחֹחַ לַיהוָה: כ וְהִנּוֹתֶרֶת מִן־הַמִּנְחָה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים מֵאֲשֵׁי יְהוָה: ס יכ וְכִי תִקְרַב קָרְבָן מִנְחָה מֵאִפָּה תִגּוֹר סֶלֶת חֲלוֹת מִצַּת בְּלוּלֹת בְּשֶׁמֶן וּרְקִיקֵי מִצּוֹת מִשְׁחִים בְּשֶׁמֶן: סז וְאִם־מִנְחָה עַל־הַמִּחְבֵּת קָרְבָנְךָ סֶלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן מִצָּה תִהְיֶה: פ וּפְתוֹת אֹתָהּ פְּתִים וַיִּצְקֵת עָלֶיהָ שֶׁמֶן מִנְחָה הוּא: ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם - התוודויות ח"ב ע' 488)

ויקרא אל משה וידבר ה' אליו (א, א)

לכל הדברות ולכל האמירות ולכל ציונים קדמה קריאה, לשון חבה (רש"י)
רש"י מדיק ומביא שלוש לשונות 'דברות', 'אמירות' ו'ציונים', כְּבֵא לומר "לא זו אף זו".
"דברות": מוכן שיִקְרִיב לשון של חבה, מפני שדבור הוא לשון קשה, ובכדי שלא להבהיל את השומע יקדים לשון רך. "אמירות": יכלנו לחשב שקדם 'אמירה' אין צריך לשון של חבה, מפני שאמירה היא לשון רכה, מחדש רש"י שגם קדם "אמירות" נאמר לשון חבה. "ציונים": לכאורה ב'ציונים' הנה מקום לחשב שלשון חבה מדיקה, מפני שציוני הוא אמירה מחלטת ואיתנה, ולשון חבה יכול להחליש את תקף הציוני. מחדש רש"י חדוש גדול יותר, שגם קדם ל"ציונים" נאמר לשון חבה.

שלישי וְאִם־מִנְחָת מִרְחֶשֶׁת קָרְבָנְךָ סֶלֶת בְּשֶׁמֶן תַּעֲשֶׂה: ה וְהִבַּאתְךָ אֶת־הַמִּנְחָה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מֵאֹלָה לַיהוָה וְהִקְרִיבָהּ אֶל־הַכֹּהֵן וְהִגִּישָׁה אֶל־הַמִּזְבֵּחַ:

על־הפֿגֿד על־הפֿלִיִּזוֹת יִסִּירֶנָּה: ה וְהִקְטִירוּ אֹתוֹ בְּנֵי־אֶהֱרֹן הַמִּזְבֵּחַה עַל־הַעֹלָה אֲשֶׁר עַל־הַעֲצִים אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה: פ וְאִם־מִן־הֵצֵאן קִרְבָּנוּ לְזִבְחַ שְׁלָמִים לַיהוָה זָכַל אִו נִקְבָּה תָמִים יִקְרִיבוּנוּ: ז אִם־כִּשְׁבַּח הוּא־מִקְרִיב אֹת־קִרְבָּנוּ וְהִקְרִיב אֹתוֹ לִפְנֵי יְהוָה: ח וְסִמְדָּ אֹת־יְדוֹ עַל־רֹאשׁ קִרְבָּנוּ וְשִׁחַט אֹתוֹ לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד וְזָרְקוּ בְּנֵי אֶהֱרֹן אֶת־דָּמוֹ עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: ט וְהִקְרִיב מִזְבַּח הַשְּׁלָמִים אִשָּׁה לַיהוָה חֲלָבֹו הָאֵלִיָּה תְמִימָה לְעַמַּת הָעֵצָה יִסִּירֶנָּה וְאֹת־הַחֶלֶב הַמְכַסֶּה אֹת־הַקֶּרֶב וְאֹת פְּלִי־הַחֶלֶב אֲשֶׁר עַל־הַקֶּרֶב: וְאֹת שְׁתֵּי הַפְּלִיִּזוֹת וְאֹת־הַחֶלֶב אֲשֶׁר עֲלֵהֶן אֲשֶׁר עַל־הַפְּסָלִים וְאֹת־הֵיתֶרֶת עַל־הַפֿגֿד עַל־הַפְּלִיִּזוֹת יִסִּירֶנָּה: י וְהִקְטִירוּ הַפֿהֶן הַמִּזְבֵּחַה לֶחֶם אִשָּׁה לַיהוָה: יא וְאִם־עֵז קִרְבָּנוּ וְהִקְרִיבוּ לִפְנֵי יְהוָה: יב וְסִמְדָּ אֹת־יְדוֹ עַל־רֹאשׁוֹ וְשִׁחַט אֹתוֹ לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד וְזָרְקוּ בְּנֵי אֶהֱרֹן אֶת־דָּמוֹ עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: יג וְהִקְרִיב מִמֶּנּוּ קִרְבָּנוּ אִשָּׁה לַיהוָה אֹת־הַחֶלֶב הַמְכַסֶּה אֹת־הַקֶּרֶב וְאֹת פְּלִי־הַחֶלֶב אֲשֶׁר עַל־הַקֶּרֶב: יד וְאֹת שְׁתֵּי הַפְּלִיִּזוֹת וְאֹת־הַחֶלֶב אֲשֶׁר עֲלֵהֶן אֲשֶׁר עַל־הַפְּסָלִים וְאֹת־הֵיתֶרֶת עַל־הַפֿגֿד עַל־הַפְּלִיִּזוֹת יִסִּירֶנָּה: טו וְהִקְטִירוּם הַפֿהֶן הַמִּזְבֵּחַה לֶחֶם אִשָּׁה לְרֵיחַ נִיחֹחַ פְּלִי־חֶלֶב לַיהוָה: יז חֲקַת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכָל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם פְּלִי־חֶלֶב וְכֹל־דָּם לֹא תֹאכְלוּ: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות חט"ו ע' 23)

פֿל חֶלֶב לַה' (ג, טז)

הַרְצָה לְזִכְרוֹת עֲצֻמוֹ - זָכַר וְזָרוּ הַרְעַ, וְנִבִּיא קִרְבָּנוּ מִן הַיִּפְּהַ הַמִּשְׁבַּח בִּיחֻר שְׁבָאוֹתוֹ הַמִּין שִׁבִּיא מִמֶּנּוּ . . וְכֵן הוּא אֹמֵר: פֿל חֶלֶב לַה' (רמב"ם סוף הל' איסורי מזבח)

לְכַאוֹרָה הִי צְרִיף הַרְמַב"ם לְפָרֵשׁ "פֿל חֶלֶב לַה'", שְׁעַל הָאָדָם לְהִבִּיא מִן הַמִּבְחָר וְהַמִּשְׁבַּח שֶׁבְּכָל הַמִּינִים? וְיֵשׁ לֹמֵר, "פֿל חֶלֶב לַה'" הוּא בְּטוֹי לְהַפְרֵת הָאָדָם בְּכַעְלוֹתוֹ שֶׁל הַקֶּבֶ"ה עַל פֿל הָעוֹלָם כֹּל - לַה' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָה - וְלָכֵן מִקְרִיב מִן הַמִּבְחָר וְהַמִּשְׁבַּח. וְהִיּוֹת שֶׁבְּפִרְיָאָה פְּלוֹלִים מִינִים שׁוֹנִים, חֶלְקִים זָפִים וּמְשַׁבְּחִים וְחֶלְקִים פְּשׁוּטִים וְגִרְוּעִים, צְרִיף לֹמֵר שֶׁ"פֿל חֶלֶב לַה'" מְדַבֵּר עַל הַמִּבְחָר וְהַמִּשְׁבַּח שְׁבָאוֹתוֹ מִין. כִּי בְּכָל מִין וּמִין, הַמִּשְׁבַּח וְהַגְּרוּעַ, צְרִיף לְגִלוֹת שֶׁהֵם בְּכַעְלוֹתוֹ שֶׁל הַקֶּבֶ"ה.

ט וְהַרִים הַפֿהֶן מִן־הַמִּנְחָה אֹת־אֹזְבָּרְתָהּ וְהִקְטִירוּ הַמִּזְבֵּחַה אִשָּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה: י והַנּוֹתֶרֶת מִן־הַמִּנְחָה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו קֹדֶשׁ קֹדָשִׁים מֵאֲשֵׁי יְהוָה: יא פֿל־הַמִּנְחָה אֲשֶׁר תִּקְרִיבוּ לַיהוָה לֹא תַעֲשֶׂה חֶמֶץ כִּי כֹל־שֶׂאֵל וְכֹל־דְּבַשׁ לֹא־תִקְטִירוּ מִמֶּנּוּ אִשָּׁה לַיהוָה: יב קִרְבֵּן רֵאשִׁית תִּקְרִיבוּ אִתְּם לַיהוָה וְאֶל־הַמִּזְבֵּחַ לֹא־יַעֲלוּ לְרֵיחַ נִיחֹחַ: יג וְכֹל־קִרְבֵּן מִנְחָתְךָ בַּמֶּלַח וְלֹא תִשְׁבִּית מֶלַח בְּרִית אֱלֹהֶיךָ מֵעַל מִנְחָתְךָ עַל פֿל־קִרְבָּנְךָ תִּקְרִיב מֶלַח: יד וְאִם־תִּקְרִיב מִנְחָת בַּפּוֹרִים לַיהוָה אֲכִיב קְלוֹי בְּאֵשׁ גֵּרֶשׁ בְּרַמֶּל תִּקְרִיב אֶת מִנְחַת בַּפּוֹרֶיךָ: טו וְנָתַתְּ עֲלֶיהָ שֶׁמֶן וְשִׁמְתָה עֲלֶיהָ לְבִנְיָה מִנְחָה הוּא: טז וְהִקְטִירוּ הַפֿהֶן אֹת־אֹזְבָּרְתָהּ מִגִּרְשָׁהּ וּמִשְׁמֹנָהּ עַל פֿל־לְבַנְתָּהּ אִשָּׁה לַיהוָה: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות חט"ו ע' 9)

אָדָם כִּי יִקְרִיב מִמֶּנּוּ קִרְבָּן לַה' (א, ט)

בְּקִרְבָּנוֹת נְדָבָה דִּבַּר הַעֲנָנִים (רש"י)

הַסֵּבֶר מְדוּעַ הַתּוֹרָה פּוֹתַחַת בְּדִינֵי קִרְבָּנוֹת יְחִיד בּוֹקֵא, וְלֹא בְּקִרְבָּנוֹת צִבּוּר, וּבְקִרְבָּנוֹת יְחִיד מְקַדִּימָה קִרְבָּנוֹת נְדָבָה לְקִרְבָּנוֹת חוֹבָה - לְמִרְוֹת שֶׁלְכַאוֹרָה קִרְבָּנוֹת צִבּוּר וְחוֹבָה חֲשׁוּבִים יוֹתֵר - הוּא מְפָיִ שֶׁפְּרָשִׁיּוֹת אֵלּוּ (וַיִּקְרָא וְצו) נֶאֱמָרוּ קִדְּם לְחַנּוּכַת הַמִּשְׁכָּן וְהַקְּמַתוֹ (שֶׁבְּפִרְשֵׁת שְׁמִינִי). וּמִטֶּרֶת פְּרָשִׁיּוֹת אֵלּוּ הִיא לְלַמֵּד אֶת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל הַרְצָאָה מַעֲשִׂית לְקִרְאָת חֲנּוּכַת הַמִּשְׁכָּן.

אֶת קִרְבָּנוֹת הַצִּבּוּר אֵין צְרִיף עֲדִין לְלַמֵּד, כִּי בְּמִשְׁךָ שְׁמוּנַת יְמֵי הַמְלוֹאִים הַקְּרִיב מִשָּׁה רַבְּנוּ אֶת קִרְבָּנוֹת הַצִּבּוּר, לָכֵן דִּינֵיהֶם לֹא מוֹפְיעִים פֿלֶל בְּפִרְשָׁה זֹל. וּבְקִרְבָּנוֹת יְחִיד מְקַדִּימָה הַתּוֹרָה קִרְבָּנוֹת נְדָבָה לְחוֹבָה, שֶׁהִרִי קִרְבָּנוֹת שֶׁהוֹבֵא (בְּעֶקֶר) בְּהַקְּמַת הַמִּשְׁכָּן הִיּוֹ קִרְבָּנוֹת נְדָבָה, כִּי קִרְבָּנוֹת חוֹבָה מְגִיעִים בְּכַפְרָה עַל חֲטָאִים, וְלֹא מִסְּמַכְר שְׁבֻזְמֵן כֹּה נִשְׁבָּב בְּהַקְּמַת הַמִּשְׁכָּן חֲטָאוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל. לָכֵן מְקַדִּימָה הַתּוֹרָה קִרְבָּנוֹת נְדָבָה לְחוֹבָה.

רביעי ג' א וְאִם־זִבְחַ שְׁלָמִים קִרְבָּנוּ אִם מִן־הַבְּקָר הוּא מִקְרִיב אִם־זָכַל אִם־נִקְבָּה תָמִים יִקְרִיבוּנוּ לִפְנֵי יְהוָה: ד וְסִמְדָּ יְדוֹ עַל־רֹאשׁ קִרְבָּנוּ וְשִׁחַטוּ פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְזָרְקוּ בְּנֵי אֶהֱרֹן הַפְּהַנִּים אֹת־הַדָּם עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: ז וְהִקְרִיב מִזְבַּח הַשְּׁלָמִים אִשָּׁה לַיהוָה אֹת־הַחֶלֶב הַמְכַסֶּה אֹת־הַקֶּרֶב וְאֹת פְּלִי־הַחֶלֶב אֲשֶׁר עַל־הַקֶּרֶב: ח וְאֹת שְׁתֵּי הַפְּלִיִּזוֹת וְאֹת־הַחֶלֶב אֲשֶׁר עֲלֵהֶן אֲשֶׁר עַל־הַפְּסָלִים וְאֹת־הֵיתֶרֶת

חמישי ד א וידבר יהוה אל־משה לאמר: ד דבר אל־בני ישראל לאמר נפש בית־חטא בשגגה מפל־מצות יהוה אשר לא תעשינה ועשה מאחת מהנה: ג אם הפתו המשיח יחטא לאשמת העם והקריב על חטאתו אשר חטא פר בן־בקר תמים ליהוה לחטאת: ה והביא את־הפר אל־פתח אהל מועד לפני יהוה וסמך את־ידו על־ראש הפר ושחט את־הפר לפני יהוה: ה ולקח הפתו המשיח מדם הפר והביא אתו אל־אהל מועד: ו וטבל הפתו את־אצבעו בדם והזה מן־הדם שבע פעמים לפני יהוה את־פני פרכת הקדש: ונתן הפתו מן־הדם על־קרנות מזבח קטרת הסמים לפני יהוה אשר באהל מועד ואת כל־דם הפר ישפך אל־יסוד מזבח העלה אשר־פתח אהל מועד: ה ואת־כל־חלב פר החטאת ירים ממנו את־החלב המכסה על־הקרב ואת כל־החלב אשר על־הקרב: ואת שתי הפלית ואת־החלב אשר עליון אשר על־הכסלים ואת־היתרת על־הכבד על־הפליות יסירנה: כ כאשר יורם משור זבח השלמים והקטירם הפתו על מזבח העלה: י ואת־עור הפר ואת־כל־בשרו על־ראשו ועל־כרעיו וקרבו ופרשו: י והוציא את־כל־הפר אל־מחויץ למחנה אל־מקום טהור אל־שפך הדשן ושרף אתו על־עצים באש על־שפך הדשן ושרף: פ ג ואם פל־עדת ישראל ישגו ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו אחת מפל־מצות יהוה אשר לא־תעשינה ואשמו: י ונודעה החטאת אשר חטאו עליה והקריבו הקהל פר בן־בקר לחטאת והביאו אתו לפני אהל מועד: י וסמכו זקני העדה את־ידיהם על־ראש הפר לפני יהוה ושחט את־הפר לפני יהוה: י והביא הפתו המשיח מדם הפר אל־אהל מועד: י וטבל הפתו אצבעו מן־הדם והזה שבע פעמים לפני יהוה את פני הפרכת: י ומן־הדם יתן ו על־קרנת המזבח אשר

לפני יהוה אשר באהל מועד ואת כל־הדם ישפך אל־יסוד מזבח העלה אשר־פתח אהל מועד: י ואת כל־חלבו ירים ממנו והקטיר המזבחה: י ועשה לפר ככאשר עשה לפר החטאת כן ועשה לו וכפר עליהם הפתו ונסלח להם: י והוציא את־הפר אל־מחויץ למחנה ושרף אתו ככאשר שרף את הפר הראשון חטאת הקהל הוא: פ ג אשר נשיא יחטא ועשה אחת מפל־מצות יהוה אלהיו אשר לא־תעשינה בשגגה ואשם: ג או־הודע אליו חטאתו אשר חטא בה והביא את־קרבתו שעיר עזים זכר תמים: י וסמך ידו על־ראש השעיר ושחט אתו במקום אשר־ישחט את־העלה לפני יהוה חטאת הוא: ה ולקח הפתו מדם החטאת באצבעו ונתן על־קרנת מזבח העלה ואת־דמו ישפך אל־יסוד מזבח העלה: י ואת־כל־חלבו יקטיר המזבחה כחלב זבח השלמים וכפר עליו הפתו מחטאתו ונסלח לו: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח"ב ע' 5)

אדם פי יקריב מקם (א, ב)

מדוע מדגיש הפתוח "אדם פי יקריב מקם", דהיינו דוקא מבני־ישראל, הרי להלכה גם נכרים יכולים להביא קרבנות נדבה? ויש לומר, שדפדפת הקרבנות נכתב מספר פעמים שהקרבן "אשה רים נוחות לה", ומסביר על כך רש"י: "נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני". לכן מדגיש הפתוח, "אדם פי יקריב מקם", הנחת רוח שנגרמת ע"י הקרבן, היא דוקא ע"י קרבנות בני־ישראל, ולא קרבנות אמות העולם.

ששי י ואם־נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ בעשתיה אחת ממצות יהוה אשר לא־תעשינה ואשם: ה או הודע אליו חטאתו אשר חטא והביא קרבנו שעירת עזים תמימה נקבה על־חטאתו אשר חטא: י וסמך את־ידו על ראש החטאת ושחט את־החטאת במקום העלה: י ולקח הפתו מדמה באצבעו ונתן על־קרנת מזבח העלה ואת־כל־דמה ישפך אל־יסוד המזבח: י ואת־כל־חלבה יסיר ככאשר הוסר חלב מעל זבח השלמים והקטיר הפתו המזבחה לריח נוח

היו 'מכל הבהמה הטהורה ומכל העוף הטהור' - למרות שהקבדל בין קרבנות טהורים לשאינם טהורים נקבע רק במתן תורה, מספרת התורה ששנים קדם לכן הייתה השפעה בעולם על-ידי התורה והמצוות, עד כדי השפעה על התנהגותו של נח בהקרבת הקרבנות. לכן מתחילים ילדי ישראל ללמוד תורה בענין הקרבנות, ללמדם שכמו שהקרבת הקרבנות קדם מתן-תורה השפעה מהתורה והמצוות, כך חייבם שלהם צריכים להיות משפעים מהתורה והמצוות, למרות שצדין אינם חייבים במצוות - על-דרך המצב שקדם למתן תורה.

שביעי * ואם-לא תשיג ידו לשתי תרים או לשני בני-יונה והביא את-קרבנו אשר חטא עשירת האפה סלת לחטאת לא-ישים עליה שמן ולא-יתן עליה לבנה כי חטאת הוא: * והביאה אל-הכהן וקמץ הכהן | מִמֶּנָה מְלֹוא קִמְצוֹ את-אזכרתה והקטיר המזבחה על אש יהוה חטאת הוא: * וכפר עליו הכהן על-חטאתו אשר-חטא מאחת מאלה ונסלח לו והיתה לפהן כמנחה: * וידבר יהוה אל-משה לאמר: * נפש פיר-תמעל מעל וחסאה בשגנה מקדשי יהוה והביא את-אשמו ליהוה איל תמים מן-הצאן בערפך כסף-שקלים בשקל-הקדש לאשם: * ואת אשר חטא מן-הקדש ישלם ואת-חמיושתו יוסף עליו ונתן אתו לפהן והכהן יכפר עליו באיל האשם ונסלח לו: * ואם-נפש כי תחטא ועשתה אחת מכל-מצות יהוה אשר לא תעשינה ולא-ידע ואשם ונשא עונו: * והביא איל תמים מן-הצאן בערפך לאשם אל-הכהן וכפר עליו הכהן על שגנתו אשר-שגג והוא לא-ידע ונסלח לו: * אשם הוא אשם אשם ליהוה: * וידבר יהוה אל-משה לאמר: * נפש כי תחטא ומעלה מעל ביהוה וכחש בעמיתו בפקדון או-בתשומת יד או בגזל או עשק את-עמיתו: * או-מצא אבדה וכחש בה ונשבע על-שקר על-אחת מכל אשר-יעשה האדם לחטא בהנה: * והיה פיר-יחטא ואשם והשיב את-הגזלה אשר גזל או את-העשק אשר עשק או את-הפקדון אשר הפקד אתו או את-האבדה אשר מצא: * או

ליהוה וכפר עליו הכהן ונסלח לו: * פ * ואם-כפש יביא קרבנו לחטאת נקבה תמימה יביאנה: * וסמך את-ידו על ראש החטאת ושחט אתה לחטאת במקום אשר ישחט את-העלה: * ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן על-קרנת מזבח העלה ואת-פלדמה ישפך אל-יסוד המזבח: * ואת-כל-חלבה יסיר כאשר יוסר חלב הפשב מזבח השלמים והקטיר הכהן אתם המזבחה על אש יהוה וכפר עליו הכהן על-חטאתו אשר-חטא ונסלח לו: * פ ה * ונפש פיר-תחטא ושמעה קול אלה והוא ער או ראה או ידע אם-לוא יגיד ונשא עונו: * או נפש אשר תגע בכל-דבר טמא או בנגלת חיה טמאה או בנגלת בהמה טמאה או בנגלת שרץ טמא ונעלם ממנו והוא טמא ואשם: * או כי יגע בטמאת אדם לכל טמאתו אשר יטמא בה ונעלם ממנו והוא ידע ואשם: * או נפש פיר תשבע לבטא בשפתים להרע | או להיטיב לכל אשר יבטא האדם בשבעה ונעלם ממנו והוא-ידע ואשם לאחת מאלה: * והיה כיי-אשם לאחת מאלה והתודה אשר חטא עליה: * והביא את-אשמו ליהוה על חטאתו אשר חטא נקבה מן-הצאן בשנה או-שעירת עזים לחטאת וכפר עליו הכהן מחטאתו: * ואם-לא תגיע ידו די שה והביא את-אשמו אשר חטא שתי תרים או-שני בני-יונה ליהוה אחד לחטאת ואחד לעלה: * והביא אתם אל-הכהן והקריב את-אשר לחטאת ראשונה ומלק את-ראשו ממול ערפו ולא יבדיל: * והזה מדם החטאת על-קיר המזבח והנשאר בדם ימצה אל-יסוד המזבח חטאת הוא: * ואת-השני יעשה עלה כמשפט וכפר עליו הכהן מחטאתו אשר-חטא ונסלח לו: * ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (קטוי שיחות חכ"ב ע' 1)

מפני מה מתחילין לתינוקות בתורת כהנים, ואין מתחילין בקראשית? אלא שהתינוקות טהורין והקרבנות טהורין; יבואו טהורין ויתעסקו בטהורין (ויקרא רבה פ"ז, א)

אודות הקרבת הקרבנות אצל נח מציינת התורה שהקרבנות

וְיִשְׁתַּבַּח, וְיִתְפָּאֵר, וְיִתְרוֹמֵם, וְיִתְנַשֵּׂא, וְיִתְהַדָּר, וְיִתְעַלֶּה, וְיִתְהַלָּל, שְׁמֵהּ דְקַדְשָׁא בְּרוּךְ הוּא. אַמֵּן לְעֵלָּא מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא, תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחְמְתָּא, דְאִמְרֵין בְּעֵלְמָא, וְאִמְרוּ אַמֵּן: אַמֵּן

מפטיר כ"ו או מפל אשר ישבע עליו לשקר ושלם אתו בראשו וחמשתיו יסר עליו לאשר הוא לו ותגנו ביום אשמתו: כה ואת אשמו יביא ליהוה איל תמים מן הצאן בערפך לאשם אלהיך: כו וכפר עליו הכהן לפני יהוה ונסלח לו על אחת מפל אשר יעשה לאשמה בה: פפפ

ק"א פסוקים, דעו"ל סימן. צו"ה סימן.

מִכָּל אֲשֶׁר-יִשְׁבַּע עָלָיו לְשָׁקֶר וְשָׁלֵם אֹתוֹ בְּרֹאשׁוֹ וְחֲמֻשְׁתָּיו יִסֵּר עָלָיו לְאִשֶּׁר הוּא לוֹ וְתִגְנוּ בַּיּוֹם אֲשֶׁמְתוֹ: כה וְאֶת-אֲשָׁמוֹ יָבִיא לַיהוָה אֵיל תָּמִים מִן-הַצֹּאֵן בְּעֶרְפְּךָ לְאֲשָׁם אֱלֹהֶיךָ: כו וְכָפַר עָלָיו הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה וְנִסְלַח לוֹ עַל-אֶחָת מִכָּל אֲשֶׁר-יַעֲשֶׂה לְאֲשָׁמָה בָּהּ: פפפ

חצי קדיש

יתגדל ויתקדש שמה רבא. אמן בעלמא די ברא כרעותיה וימליך מלכותיה, ויצמח פורקניה ויקרב משיחה. אמן בתיכון וביומיוכוין ובחני דכל בית ישראל, בעגלא ובזמן קרוב ואמרו אמן: אמן יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמאי. יתברך: יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמאי. יתברך.

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה - אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולא אחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטר במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר-שָׂם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

עִזְחִיִּים הִיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתִמְכִּיחַ מְאֹד. דְּרָכֶיהָ דְרִכִּי-נֶגַעַם, וְכָל-נְתִיבֹתֶיהָ שְׁלוֹם. אַרְךָ יָמִים בַּיּוֹמֵנָהּ, בְּשִׂמְלָהּ עֶשֶׂר וְכָבוֹד. וְיִ חֲפִיץ לְמַעַן צְדָקוֹ, וְגִדִיל תּוֹרָה וְיֹאדִיר:

מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפנייה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם הַנְּאֻמִּים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֵמַת וְצִדִּיק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפני המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

ביאור על ההפטרות מתוך החומשים
ע"פ שי למורא

כא) עם זו יצרתני לי, העם אשר יצרתני להיות לי לעם תהלתני וספרו, למען וספרו תהלתני על הנסים שאעשה להם (כב) ולא אתי קראתני יעקב, אבל אתה יעקב לא קראת אותי, כי פנית אחר עבודה זרה, כי יגעתי בך, כי געשית וגע וענף בעבודתי ובטלת את עבודת התרפנות (כב) לא הביאת לי וגו', זה היה בימי אהו מלך יהודה שבטל עבודת בית המקדש לא העבדתני במנחה וגו', לא הטלתי עליך עבודה קשה והוצאת מרבה בהקאת המנחה, כי מנחה מקטירים רק קמץ ממנה, וכן לא צוית להרבות בלבונה כד, קננה הוא קנהיבשם וחלב זבתיך לא הרויתני, כי לא הקרבתם לפני, אך העבדתני בחטאותיך וגו', אני לא העבדתך, אבל אתה העבדתני בחטאותיך, שהם היו עלי למרה, ועם כל זה סבלתי משאכם ולא פליתו אהכם. (כח) למעני, לא בצדקתך, אלא למעני שלא יחלל שמי בעמים אם אעשה עמכם כלה כחטאיכם. (כו) הזכירני, באדם האומר לחברו, הזכיר אותי מה גמול יש לך עלי. נשפטה יחד, נכר דברינו לראות עם מי הדיון. ספר אתה, ספר אתה תחלה. כלומר, אף אם תספר אתה בתחלה, לא תהיה צדיק נגדי. (כו) אכיד הראשון חטא, אדם הראשון חטא באכלו מעץ הדעת, וכל שכן אתם שגולדתם מאיש ואשה, ומליציך, אפלו המליצים שאמה סומך עליהם להמליץ טוב בעדך, והם הנשרים שבודר, הנה גם הם פשעו בי. (כח) ואחלל שרי קדש, בשביל עונותיכם אעשה פחלון את השרים הקדושים שבכם. ואתנה לחרם, ואמסר לאבדון. לגדופים, לתרפות ולביונות. (א) ועתה שמע, שמע לשוב לתורת. (ב) וישרון, בן קרויים

הפטרות לשנים מקרא ואחד תרגום בישעיה פרק מג

כא עם-זו יצרתני לי תהלתני וספרו: כב ולא-אתי קראתני יעקב
כג לא-הביאת לי שנה על-תיך וזבתיך לא
כד לא-העבדתניך במנחה ולא הונעתניך בלבונה: כה לא-
קנית לי בכסף קנה וחלב וזבתיך לא הרויתני אך העבדתני
כז בחטאותיך הונעתני בעונתיך: כח אנכי אנכי הוא מנחה פשעך
למעני וחטאותיך לא אפר: כו הזכירני נשפטה יחד ספר אתה
למען תצדק: כז אכיד הראשון חטא ומליציך פשעו בי:
כח ואחלל שרי קדש ואתנה לחרם וישראל לגדופים: כד
א ועתה שמע יעקב עבדי וישראל בחרתי בו: כה-אמר יהוה
עשך ויצרך מפסון יעורך אל-תירא עבדי יעקב וישרון בחרתי
בו: ג פי אצק-מים על-צמא וגזלים על-יבשה אצק רוחי
על-זרעך וברכתי על-צאצאיך: ד וצמחו בבין חציר כערבים
על-יבלי-מים: ה זה יאמר ליהוה אני וזה יקרא בשם-יעקב וזה
יכתב ידו ליהוה ובשם ישראל יכנה: ו כה-אמר יהוה מלך-
ישראל וגאלו יהוה צבאות אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין
אלהים: ז ומי-כמוני יקרא ויגידה ויערבה לי משומי עם-עולם
ואתיות ואשר תבאנה יגידו למו: ח אל-תפחדו ואל-תרתו הלא
מאז השמעתיך והגדתי ואתם עדי הוש אלוה מבלעדי ואין צור
בל-ידעתי: ט ויצרי-פסל פלם תהו וחמודיהם בל-יועילו ועדיהם
המה בל-יראו ובל-ידעו למען יבשו: י מי-יצר אל ופסל נסך

ישראל, על שם שהוא העם הנשר בין העמים. (ג) פי אצק מים על צמא וגו', כמו שאני יוצק מים על ארץ צמאה. אצק רוחי על זרעך, בן אצק רצוני הטוב על זרעך. (ד) וצמחו בבין חציר, וצמחו וירבו במהירות כמו החציר הצומח במהרה. כערבים על יבלי מים, כערבי נחל השתולים על פלגי מים שעומדים בלחותם כל הימים. (ה) זה יאמר לה' אני, הצדיקים יאמרו, אנו מעולם לה' להאמין בו. וזה יקרא בשם יעקב, אלו קטנים בנים של רשעים, ולא יהיו נוטים אחר דעת אביהם הרשעים, אלא יקראו את עצמם בשם יעקב להיות צדיקים כמוהו. וזה יכתב ידו לה', אלו בעלי תשובה, שיתכונן את עצמם לשוב לה' כמו המתחנך בקרב ידו. ובשם ישראל יכנה, אלו הגרים. (ו) אני ראשון, קדם בריאת העולם. ואני אחרון, לאחר שיקלה העולם. (ז) ומי כמוני יקרא, ומי הוא אשר יקרא לומר שהוא כמוני. ויגידה ויערבה לי, ויגיד ויערף לפני. משומי עם עולם, הדברים הנעשים מעת שומי עם עולם, כלומר, מעת שבאתי את כל הכריות שבעולם. ואתיות, ודברי מופת. ואשר תבאנה, ואת העתידות לבוא. ויגידו למו, וכי יוכלו להגיד את כל אלה. (ח) אל תפחדו, אל תפחדו מאלהים אחרים. ואל תרתו, ואל תחתו מהם (והוא גם בן ענן פחד). הלא מאז השמעתיך והגדתני, הלא מאז במעמד הר סיני השמעתיך והגדתני שאין אלוה מבלעדי. ואתם עדי, בכתוב "אתה הריאת לדעת כי ה' הוא האלהים וגו'" (דברים ז.ה). ואין צור כל ידעתי, אין חוק בעולם אשר לא ידעתינו ואני, ובאלו אמר, הלא אני הוא הנותן כח לכל החוקים. (ט) וחמודיהם, הפסילים שהם חמודים להם. ועדיהם המה וגו', הפסילים הם עדים בעצמם שלא יועילו, כי לא יראו ולא ידעו מאומה, ואם בן איד יועילו לאחרים. למען יבשו, העדות ההיא תועיל למען יבשו החוקרים אותם. (י) נסך, יצק. מלשון "פסל ומסכה" (דברים כ.טו).

יא) חֲבָרִיו, המתחברים אליו לעבד את פסל ויצירתו. וְחֲרָשִׁים הָמָּה מֵאָדָם, האמנים העושים את הפסל, הלא הם מבני אדם, ואיך אפשר שיעשו אל. וַיִּפְחְדוּ וַיִּבְשׂוּ יַחַד, ויפחדו מה' ויבשו במעשיהם. יב) חֲרָשׁ בְּרוּל מַעֲצָד, האמן של מלאכת הברזל יעשה מעצד, הוא כלי מפלי האמנים. וַיַּעַל בַּפֶּהּ, על ידי הפהס מכעיר אש חזקה לרבוך את המתכת לעשות ממנו כלי אמנות. ג) רַעֲב וְגו', האמן, מרב חשקו במלאכה ובשקר שיקבל עליה, אפילו בשירעב לא יעזב מלאכתו, ועובד עד שלא נשאר בו כח. וְכִשְׂמָמָא לֹא יִשְׁתָּה מַיִם, עד שיעשה עין ונגע. יג) חֲרָשׁ עֲצִים נָמָה קו, ובשמשלם מלאכת המעצד, או אמן העצים נוטה קו המדה על הקורה לחתכה במעצד לפי רעיונו. וַיִּתְאַרְהוּ, ויפחו. בַּשָּׂרָד, מין ממיני הצבע. פרוש אחר, סוג של מסור. בַּמְקַצְעוֹת, כלים שבהם מחלוקים את כלי העץ. וּבַמְחַוְנָה, כלי להריסת עגולים, או לציר עגולים. יד) לִכְרֶת לוֹ אַרְזִים, עוד יש מי שיטרח גם בכריתת העצים מן היער לצורך עשית הפסל. תְּרֻזָּה וְאֵלוֹן, מיני עצי סרק. וַיֵּאמְרִין לוֹ בַּעֲצֵי יַעֲר, עושה לפסל חיוקים משאר עצי היער. נָטַע אַרְזִין וְגִשְׁם יַגְדֵּל, ויש מי שיטרח עוד יותר, שנוטע כותלה נטיעה של עץ ארז טוב למלאכה, וממתין עד שהגשם יגדל ויהיה ראוי לפסל. טו) וְהָיָה לְאָדָם לְבַעַר, מאותו העץ עצמו יהיה מקצתו לצרכי אדם להכעיר בו את האש. וַיִּחַס, חסם את גופו בזמן הקר. אף וַיִּשָׁק, וסיק את התנור לחמומו היטב. טז) הָאֵת, לשון שמחה. חֲמוּתִי, חממתי את גופי. רִאִיתִי אֹרֵה, שלהבת אש מאירה. יז) וַיִּסְגְּדוּ לוֹ, וישתחוה לו. טח מְרֵאוֹת, באלו מרות בטוח ולא יוכל לראות. יט) וַיִּתְרוּ, ואת הנותר

לבלתי הועיל: יא הן כל-חבריו יבשו וחרשים המה מאדם יתקבצו כלם יעמדו יפחדו יבשו יחד: יב חרש ברזל מעצד ופעל בפיהם ובמקבות יצרהו ויפעלהו בזרוע כחו גם-רעב ואין פח לא-שתה מים ויעף: יג חרש עצים נמה קו יתארהו בשרד יעשהו במקצעות ובמחונה יתארהו ויעשהו כתבנית איש כתפארת אדם לשבת בית: יד לכרת-לו ארזים ויקח תרזה ואלון ויאמין-לו בעצי יער נטע ארז וגשם יגדל: טו והיה לאדם לבער ויקח מהם ויחם אפי-ישיק ואפה לחם אפי-יפעל-אל וישתחו עשהו פסל ויסגד-למו: טז חציו שרף כמו-אש על-חציו בשרד יאכל יצלה צלי וישבע אפי-יחם ויאמר האח חמותי ראיתי אור: יז ושאריתו לאל עשה לפסלו ויסגד-לו וישתחו ויתפלל אליו ויאמר הצילני כי אלי אתה: יח לא ידעו ולא יבינו כי טח מראות עיניהם מהשפיל לבתם: יט ולא-ישיב אל-לבו ולא דעת ולא-תבונה לאמר חציו שרפתי כמו-אש ואפי אתי על-גחליו לחם אצלה בשרד ואכל ויתרו לתועבה אעשה לכול עץ אסגוד: כ רעה אפר לב הותל הטוהו ולא-יציל את-נפשו ולא יאמר הלוא שקר בימיני: כא זכר-אלה יעקב וישראל כי עבדי-אתה יצרתיו עבד-לי אתה וישראל לא תנשני: כב מחיתי כעב פשעיו וכענן חפאתיו שובה אלי כי גאלתיך: כג רנו שמים פי-עשה יהוה הריעו תחתיות ארץ פצחו הרים רנה יער וכל-עץ בו כי-נאל יהוה יעקב ובישראל יתפאר:

ממנו. לתועבה אעשה, אעשה לרבוך שהוא תועבת ה'. כ) רועה אפר, לב הותל הטוהו, לבו אשר הותל על ידי היצר הרע, הטוהו לעשות לו רועה של אפר, שהוא בול העץ אשר חציו נעשה אפר, וגם הפסל ישוב אל האפר כשישרפוהו. ולא יציל את נפשו וגו', האמן עושה הפסל היה צריך להציל את נפשו באמרו "הלא שקר בימיני". כא) ויצרתיו עבד לי, בראתיו להיות לי עבד. לא תנשני, לא תהיה שבוה מיראתי. כב) מחיתי כעב פשעיו וגו', במצרים ובמדבר מחיתי פשעיו כעב וכענן, גם עתה שובה אלי כי גאלתיך, כי אני הוא הנואל אותך. כג) רנו, לשון רננה ושמחה. רנו שמים, על דרך משל כאלו כל העולם ישמח בצאת בני ישראל מהגלות. כי עשה ה', שעשה מה שהבטיח לגאל את ישראל. הריעו, בתרועת שמחה. תחתיות ארץ, יסודות הארץ. פצחו, פתחו פה להרים קול. ובישראל יתפאר, על ידי גאלת ישראל יתפאר בפי כל.

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

ברוך אתה יי, אלהינו מלך העולם, צור כל העולמים, צדיק בכל הדורות, האל הנאמן האומר ועושה, המדבר ומקים, שכל דבריו אמת וצדק: נאמן אתה

קעג

הוא יי אלהינו ונאמנים דברייך, ודבר אחד מדברייך אחר לא ישוב ריקם, כי אל
מלך נאמן ורחמן אתה. ברוך אתה יי, האל הנאמן בכל דבריו:
רתם, על ציון כי היא בית חיינו, ולעלובת נפש תושיע ותשמח במהרה בימינו.
ברוך אתה יי. משמח ציון בבניה:

שמחנו, יי אלהינו, באלהינו הנביא עבדך, ובמלכות בית דוד משיחך, במהרה
יבוא ויגל לבנו, על פסאז לא ישב זר, ולא ינחלו עוד אחרים את
כבודו. כי בשם קדשך נשבעת לו, שלא יכבה נרו לעולם ועד: ברוך אתה יי,
מגן דוד:

על התורה, ועל העבודה ועל הנביאים ועל יום השבת הזה, שנתת לנו יי
אלהינו לקדשה ולמנוחה, לכבוד ולתפארת. על הכל, יי אלהינו אנחנו
מודים לך, ומברכים אותך. יתברך שמך בפני כל חי תמיד לעולם ועד: ברוך
אתה יי, מקדש השבת:

אגרות קודש

[טי"ו אד"ש, תשי"ט]

מאשר הנני קבלת מכתבו - בלי הוראת זמן הכתיבה,

- בו כותב ר"פ ובמסירת הפ"ש מכאן וכו', וכן ר"פ מהמצב ב... וכו',

ויהי רצון אשר תתחלנה הידיעות המתקבלות מאה"ק ת"ו בהנוגע לענינים הכללים וכן הפרטים,
להיות טובות - בטוב הנראה והנגלה, ועד מתי?

ובפרט שסו"ס - מכריזים על ענין דופרצת, דפשיטא שצ"ל ג"כ בד' אמות של הפרט וד"א של הכלל,
כוונתי שכל אחד צריך לעשות התלוי בו בכדי להמשיך הענין בגלוי. והרי גם ע"ז נאמר חזקה לתעמולה
שאינה חוזרת ריקם ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

והרי כאו"א מאנ"ש, ובפרט תלמידי התמימים, תפקידו כפול, לפעול בעצמו רצון תקיף ולפעול על
הזולת ע"י תעמולה מתאימה וק"ל.

ויהי רצון שכיון שנמצאים אנו בחדש אדר עליו נאמר שנהפוך הוא ומסמך גאולה לגאולה מאדר
לניסן, גאולה מכל דברים המעכבים עבודת ה' בשמחה ובטוב לבב, הנה כן יבש"ט בכל האמור לעיל.

בברכה לבשו"ט בקרוב ולשנת הצלחה בכלל ובפרט.

לוח זמנים לשבוע פרשת ויקרא בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

יצאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה הנראית		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
		ש	א	ש	א	ש	א	אדמוה"ז		מג"א		ש	א	
								ש	א	ש	א			
18:26	17:32	18:16	18:12	17:53	17:48	9:47	9:51	8:46	8:51	8:14	8:18	5:47	5:54	באר שבע (ח)
18:25	17:21	18:16	18:12	17:52	17:47	9:46	9:50	8:45	8:50	8:13	8:18	5:46	5:53	חיפה (ח)
18:24	17:12	18:16	18:12	17:52	17:48	9:45	9:49	8:44	8:48	8:12	8:17	5:43	5:51	ירושלים (ח)
18:26	17:31	18:16	18:12	17:52	17:48	9:48	9:51	8:47	8:51	8:14	8:19	5:48	5:55	תל אביב (ח)
18:48	17:46	18:35	18:26	18:05	17:56	10:02	10:07	9:01	9:08	8:29	8:36	6:02	6:14	אוסטריה, וינה (ח)
20:17	19:25	20:07	20:16	19:41	19:50	11:23	11:22	10:20	10:18	9:48	9:46	7:16	7:10	אוסטרליה, מלבורן (ק)
18:39	17:47	18:35	18:27	18:06	17:58	10:05	10:09	9:04	9:10	8:31	8:38	6:06	6:17	אוקראינה, אודסה (ח)
18:12	17:19	18:08	17:59	17:39	17:30	9:36	9:41	8:35	8:42	8:03	8:10	5:37	5:49	אוקראינה, דוניצק (ח)
18:23	17:30	18:19	18:10	17:49	17:40	9:47	9:52	8:47	8:53	8:14	8:21	5:48	6:01	אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ח)
18:48	17:54	18:44	18:35	18:14	18:04	10:13	10:19	9:13	9:20	8:40	8:47	6:15	6:28	אוקראינה, ז'יטומיר (ח)
18:42	17:48	18:38	18:28	18:07	17:58	10:05	10:11	9:05	9:12	8:32	8:40	6:06	6:19	אוקראינה, קייב (ח)
19:14	18:14	19:02	18:54	18:33	18:25	10:30	10:35	9:30	9:36	8:57	9:04	6:31	6:42	איטליה, מילאנו (ח)
18:58	18:15	18:54	18:56	18:33	18:35	10:18	10:19	9:15	9:17	8:45	8:47	6:12	6:13	אקוואדור, קיטו (ח)
19:47	18:55	19:36	19:45	19:12	19:20	10:57	10:56	9:55	9:53	9:22	9:20	6:51	6:46	ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)
20:39	19:52	20:35	20:45	20:08	20:18	11:47	11:46	10:44	10:41	10:13	10:10	7:38	7:31	ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)
19:47	18:58	19:43	19:37	19:17	19:11	11:13	11:18	10:12	10:18	9:40	9:45	7:14	7:23	ארה"ב, בולטימור (ק)
19:45	18:48	19:34	19:27	19:08	19:01	11:03	11:07	10:01	10:07	9:29	9:35	7:02	7:12	ארה"ב, ברוקלין (ק)
19:45	18:48	19:33	19:27	19:07	19:00	11:03	11:07	10:02	10:08	9:30	9:35	7:03	7:13	ארה"ב, גריסי סיטי (ק)
20:22	19:25	20:11	20:04	19:44	19:37	11:39	11:43	10:38	10:44	10:06	10:12	7:38	7:49	ארה"ב, דטרויט (ק)
20:06	19:15	19:57	19:53	19:33	19:30	11:28	11:31	10:26	10:31	9:54	9:58	7:27	7:34	ארה"ב, היוסטון (ק)
19:39	18:47	19:30	19:25	19:05	19:01	10:59	11:03	9:58	10:03	9:26	9:31	6:58	7:06	ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)
20:04	19:14	19:55	19:53	19:33	19:30	11:27	11:30	10:26	10:30	9:53	9:57	7:26	7:33	ארה"ב, מיאמי (ק)
19:41	18:42	19:28	19:21	19:02	18:55	10:59	11:03	9:58	10:04	9:25	9:31	6:59	7:09	ארה"ב, ניו הייבן (ק)
19:40	18:44	19:30	19:23	19:03	18:56	10:57	11:01	9:55	10:01	9:24	9:30	6:56	7:06	ארה"ב, שיקאגו (ק)
19:21	18:38	19:17	19:21	18:55	19:00	10:35	10:36	9:32	9:32	9:03	9:03	6:27	6:25	בוליביה, לה-פס (ח)
19:38	18:31	19:22	19:12	18:51	18:41	10:50	10:56	9:49	9:57	9:17	9:24	6:52	7:05	בלגיה, אנטוורפן (ח)
19:38	18:33	19:23	19:13	18:52	18:42	10:50	10:55	9:49	9:57	9:17	9:25	6:51	7:04	בלגיה, בריסל (ח)
18:55	18:09	18:48	18:54	18:26	18:31	10:10	10:10	9:07	9:07	8:36	8:35	6:04	6:02	ברזיל, ס. פאולו (ח)
18:41	17:55	18:34	18:40	18:12	18:18	9:56	9:56	8:54	8:53	8:22	8:22	5:50	5:48	ברזיל, ריו דה ז'נרו (ח)
18:56	17:51	18:42	18:31	18:10	18:00	10:08	10:13	9:07	9:14	8:35	8:43	6:08	6:22	בריטניה, לונדון (ח)
19:07	17:58	18:51	18:40	18:18	18:07	10:17	10:22	9:16	9:24	8:44	8:52	6:18	6:32	בריטניה, מנצ'סטר (ח)
18:51	17:56	18:47	18:37	18:15	18:05	10:14	10:20	9:13	9:21	8:41	8:49	6:15	6:29	גרמניה, ברלין (ח)
19:10	18:16	19:06	18:57	18:36	18:26	10:32	10:38	9:31	9:39	9:00	9:07	6:33	6:45	גרמניה, פרנקפורט (ח)
18:57	18:13	18:53	18:59	18:30	18:36	10:10	10:10	9:07	9:07	8:37	8:36	6:03	6:00	דרום-אפריקה, יוהנסבורג (ח)
19:16	18:32	19:12	19:11	18:51	18:49	10:45	10:48	9:44	9:47	9:11	9:14	6:44	6:49	הודו, בומביי (ח)
19:14	18:30	19:10	19:08	18:48	18:47	10:40	10:43	9:39	9:42	9:07	9:10	6:38	6:43	הודו, פונה (ח)
18:27	17:34	18:23	18:14	17:53	17:45	9:51	9:56	8:50	8:57	8:18	8:25	5:52	6:04	הונגריה, בודפשט (ח)
18:45	17:55	18:41	18:34	18:14	18:08	10:11	10:16	9:10	9:16	8:38	8:44	6:12	6:22	טורקיה, איסטנבול (ח)
19:05	18:17	19:01	18:56	18:36	18:30	10:32	10:36	9:31	9:36	8:59	9:04	6:32	6:41	יוון, אתונה (ח)
18:46	17:54	18:42	18:34	18:13	18:05	10:12	10:17	9:12	9:18	8:39	8:46	6:14	6:25	מולדובה, קישינב (ח)

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
			ש	א	ש	א								
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	6:36	6:41	9:09	9:12	9:39	9:42	10:41	10:44	18:54	18:52	19:16	19:14	18:36	19:20
ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ' (ק)	7:25	7:17	9:56	9:53	10:29	10:26	11:32	11:31	19:50	20:01	20:18	20:29	19:32	20:22
נפאל, קטמנדו (ח)	6:07	6:13	8:37	8:41	9:08	9:12	10:09	10:13	18:18	18:15	18:42	18:38	18:00	18:46
סינגפור, סינגפור (ח)	7:08	7:10	9:36	9:38	10:08	10:10	11:10	11:12	19:19	19:20	19:40	19:41	19:01	19:44
פולין, ורשא (ח)	5:44	5:58	8:11	8:18	8:42	8:50	9:43	9:49	17:46	17:35	18:18	18:07	17:26	18:22
פרו, לימה (ח)	6:10	6:10	8:38	8:39	9:11	9:12	10:13	10:14	18:23	18:27	18:45	18:48	18:06	18:49
צרפת, ליאון (ח)	6:48	6:59	9:15	9:21	9:47	9:53	10:48	10:52	18:51	18:43	19:20	19:12	18:32	19:32
צרפת, פריז (ח)	6:58	7:11	9:25	9:32	9:57	10:04	10:58	11:03	19:01	18:52	19:31	19:22	18:41	19:44
קולומביה, בוגוטה (ח)	5:55	5:57	8:28	8:30	8:58	9:00	10:00	10:02	18:15	18:16	18:36	18:37	17:57	18:40
קנדה, טורונטו (ק)	7:24	7:34	9:51	9:57	10:23	10:29	11:24	11:29	19:29	19:21	19:56	19:49	19:10	20:08
קנדה, מונטריאול (ק)	7:01	7:12	9:28	9:34	10:00	10:07	11:01	11:06	19:05	18:57	19:33	19:25	18:46	19:46
קפריסין, לרנקה (ח)	5:54	6:02	8:19	8:24	8:52	8:57	9:53	9:57	17:55	17:50	18:19	18:14	17:36	18:23
רוסיה, ליובאוויטש (ח)	8:05	8:20	10:31	10:39	11:03	11:11	12:04	12:10	20:05	19:53	20:38	20:27	19:45	20:42
רוסיה, מוסקבה (ח)	7:37	7:53	10:05	10:13	10:36	10:44	11:37	11:43	19:40	19:28	20:14	20:02	19:20	20:30
רוסיה, רוסטוב נא-דון (ח)	7:30	7:42	9:55	10:02	10:28	10:35	11:29	11:34	19:30	19:22	19:59	19:51	19:11	20:03
שווייץ, ציריך (ח)	6:32	6:44	9:00	9:07	9:31	9:38	10:33	10:38	18:37	18:29	19:06	18:58	18:18	19:18
תאילנד, בנגקוק (ח)	6:22	6:26	8:50	8:53	9:23	9:25	10:24	10:26	18:31	18:30	18:52	18:52	18:13	18:56

בלוח זה, הזמנים חושבו על פי "סדר הכנסת שבת" ופסקי אדמוה"ז בסידורו. (פרט לסוף זמן קריאת שמע לשיטת המג"א).

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבַּת קִדְּשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:
יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותציעדנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז הפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מפח פלאיב ואורב ולסטים וחיית רעות בדרך ומפל-פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל-מעשה ידנו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל-רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל-פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי ד"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להורדת קבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00364
10/03/2013

P.P.

שולם

1949

תל אביב

